Ayn Rand

Revolta lui Atlas

VOLUMUL II

Ori-ori

CARTIER

CARTIER
Editura Cartier, SRL, str. Bucureşti, nr. 68, Chişinău, MD2012.
Tel./fax: 022 20 39 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md
Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, Bucureşti.
Tel./fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md
Cartier & Roman LLC, Fort Lauderdale, SUA. E-mail: usa@cartier.md
Suport juridic: Casa de Avocatură *EuroLegal*
www.cartier.md

Cărţile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România şi Republica Moldova.
Cartier eBooks pot fi procurate pe iBookstore, Barnes & Noble, elefant.ro şi www.cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER
Librăria din Centru. bd. Ştefan cel Mare, nr. 126, Chişinău. Tel./fax: 022 21 42 03.
E-mail: librariadincentru@cartier.md
Librăria din Hol, str. Bucureşti, nr. 68, Chişinău. Tel./fax: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POŞTĂ
CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 Bucureşti, România
Tel/fax: (021) 210.80.51
E-mail: romania@cartier.md
www.cartier.md
Taxele poştale sunt suportate de editură. Plata se face ramburs, la primirea coletului.

Colecţia *Cartier clasic* este coordonată de Dorin Onofrei
Editor: Gheorghe Erizanu
Lector: Dorin Onofrei, Em.Galaicu Păun
Coperta seriei: Vitalie Coroban
Coperta: Vitalie Coroban
Design/ Tehnoredactare: Iulia Vozian
Prepress: Editura Cartier
Tipărită la Combinatul Poligrafic (nr. 20 368)

Ayn Rand
ATLAS SHRUGGED
Penguin Books 2007

Ayn Rand
REVOLTA LUI ATLAS II
Ediţia I, octombrie 2014

Copyright © 1957 by Ayn Rand
© 2014, Editura Cartier pentru prezenta ediţie. Toate drepturile rezervate.
Cărţile Cartier sunt disponibile în limita stocului şi a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naţionale a Cărţii
Rand, Ayn.
Revolta lui Atlas: Roman: [în vol.] / Ayn Rand; trad. din engl. de Cătălina Stanislav; cop.: Vitalie Coroban. -
Chişinău: Cartier, 2014 (Combinatul Poligrafic). – (Colecţia Cartier clasic, ISBN 978-9975-79-902-7).
Vol. 2: Ori-ori. – 2014. – 464 p. Tit. orig.: Atlas Shrugged.
ISBN 978-9975-79-913-3.
821.111(73)-312.1
R 24

CARTIER CLASIC

AYN RAND
1905-1982

Ayn RAND

Revolta lui Atlas

Roman

VOLUMUL II

Ori-ori

Traducere din engleză de Cătălina STANISLAV

c l a s i c
CARTIER

Cuprins

Capitolul I

Omul care aparținea Pământului 7

Capitolul II

Arta trasului pe sfoară 58

Capitolul III

Șantaj pe față 115

Capitolul IV

Consimțământul victimei 165

Capitolul V

Sold epuizat 210

Capitolul VI

Metalul miracol 255

Capitolul VII

Moratoriul pe creiere 299

Capitolul VIII

Sub semnul iubirii noastre 351

Capitolul IX

Chipul lipsit de durere sau de frică sau de vină 383

Capitolul X

Semnul dolarului 409

Capitolul I

Omul care aparținea Pământului

Dr. Robert Stadler se plimba prin birou, încercând să alunge frigul. Primăvara întârziase să vină. Dincolo de geam, negrul mort al dealurilor făcea trecerea de la albul murdar al cerului la negrul plumburiu al râului. Din când în când, pe o coastă îndepărtată a dealului țâșnea o flacără galben-argintie, care se făcea aproape verde, apoi dispărea. Norii continuau să se întredeschidă doar pentru câte o singură rază de soare și apoi se strângeau încet la loc. Nu era frig în birou, s-a gândit dr. Stadler, locul înghețase din pricina acelui decor.

Nu era frig astăzi, răceala era în oasele lui, s-a gândit, o acumulare din timpul lunilor de iarnă, când fusese distras de la munca lui de niște defecțiuni ale centralei termice din perioada în care oamenii vorbeau numai despre conservarea energiei. S-a gândit că această frecventă intervenție a dezastrelor naturale în problemele oamenilor era absurdă: nu contase niciodată până acum dacă iarna era aspră; dacă o inundație distrugea o porțiune dintr-o cale ferată, nu trăiai două săptămâni mâncând legume la conservă; o instituție cum era Institutul Științific de Stat nu putea să rămână vreme de cinci zile fără curent numai fiindcă o furtună electrică lovea o centrală. Numai cinci zile de răgaz în iarna aceasta, s-a gândit el, cu motoarele din laboratorul cel mare oprite și timp pierdut, cu neputință de recuperat, când oamenii lui se ocupaseră de chestiuni care priveau centrul universului. A plecat nervos de la geam, dar s-a oprit și s-a întors. Nu voia să dea ochii de cartea de pe birou.

Voia să vină odată dr. Ferris. A aruncat o privire la ceas: dr. Ferris întârziase – surprinzător, întârzia la o întâlnire cu *el*, dr. Floyd Ferris,

valetul științei, care întotdeauna l-a întâmpinat în așa fel de parcă și-ar cere scuze că nu are de dat jos mai mult de o pălărie.

Pentru luna mai, vremea era uimitoare, i-a trecut prin minte uitându-se în vale înspre râu; cu siguranță, din cauza vremii se simțea așa, nu din cauza cărții. Când și-a dat seama că dezgustul pe care i-l trezea era mai mult decât o simplă repulsie, că avea structura unei emoții care nu trebuia niciodată recunoscută, a așezat cartea la vedere, pe birou. Și-a zis că s-a ridicat de la birou nu din cauza cărții de acolo, ci doar pentru că voia să se miște, doar pentru că-i era frig. S-a plimbat prin cameră, prins între birou și fereastră. S-a gândit să arunce volumul la gunoi imediat ce o să discute cu dr. Ferris, acolo unde trebuia să fie deja locul lui.

S-a uitat la bucata verde și strălucitoare de pământ de pe dealul din depărtare, promisiunea unei primăveri într-o lume în care părea că nu va mai apărea vreodată vreun fir de iarbă sau vreun mugure. A zâmbit cu însuflețire, iar când bucata de pământ a dispărut, a simțit în partea de jos o împunsătură de nerăbdare, de disperare pentru că voia să păstreze sentimentul ăla. Asta i-a amintit de un interviu din iarna trecută cu un distins romancier. Romancierul venise din Europa să scrie un articol despre el – și el, care disprețuise cândva interviurile, a vorbit cu înflăcărare și mult prea mult, văzând o inteligență promițătoare pe fața romancierului și simțind, fără niciun motiv, o nevoie disperată să fie înțeles. Când a fost publicat, articolul era o grămadă de propoziții care îl lăudau exagerat și care-i deformau fiecare gând pe care îl exprimase. Închizând revista, a simțit același lucru pe care-l simte și acum, când se risipește o rază de lumină.

În regulă, s-a gândit, plecând din fața geamului, atacurile de singurătate au început să-l lovească din când în când; dar era o singurătate justificată, era foamea de certitudine a unei minți care trăiește și gândește. Se săturase de toți oamenii aceia, s-a gândit cu amărăciune disprețuitoare; a avut de a face cu raze cosmice, în timp ce ei nu erau în stare să se descurce cu o furtună electrică.

Și-a simțit gura constractându-i-se brusc, ca după o palmă care-l împiedica să-și urmeze cursul gândurilor. Se uita la cartea de pe birou. Coperta lucioasă era strălucitoare și nouă; fusese publicată cu două săptămâni în urmă. Dar eu nu am avut nimic de a face cu asta! – a țipat către el însuși; țipătul părea irosit într-o tăcere necruțătoare; nimic nu a răspuns țipătului, niciun ecou de iertare. Titlul de pe coperta cărții era *De ce crezi că gândești*?

Nu era niciun sunet în tăcerea aceea, ca într-o sală de judecată, dinăuntrul lui, fără compasiune, fără apărare – nimic în afara unor paragrafe pe care memoria lui le întipărise pe creier:

„Gândul e o superstiție primitivă. Motivul este o idee irațională. Copilărească noțiune pe care suntem capabili să o gândim a fost cea mai costisitoare eroare a umanității."

„Ceea ce crezi că gândești este o iluzie creată de glandele tale, de emoțiile tale și, în ultimă instanță, de conținutul stomacului tău."

„Materia cenușie de care ești atât de mândru este ca o oglindă într-un parc de distracții și nu-ți transmite nimic altceva în afara unor mesaje distorsionate dintr-o realitate care va depăși pentru totdeauna puterea ta de înțelegere."

„Cu cât ești mai sigur de concluziile tale raționale, cu atât este mai probabil să greșești. Cu cât creierul tău, un instrument al deformării, este mai activ, cu atât este mai mare deformarea."

„Cei mai mari intelectuali, pe care îi admiri atât de mult, te-au învățat cândva că Pământul este plat și că atomul este cea mai mică particulă. Întreaga istorie a științei este o succesiune de aberații, nu de realizări."

„Cu cât știm mai mult, cu atât înțelegem mai mult că nu știm nimic."

„Numai cel mai tâmpit dintre tâmpiți poate să mai creadă în demodata axiomă care susține că a vedea înseamnă a crede. Ceea ce vezi este primul lucru în care nu trebuie să crezi."

„Un savant știe că o piatră nu este deloc o piatră. Este, de fapt, același lucru ca o pernă umplută cu pene. Amândouă sunt doar formațiunea regulară a acelorași particule invizibile care se rotesc. Dar, spui tu, nu poți să folosești o piatră pe post de pernă. Păi, asta demonstrează doar faptul că ești neajutorat în fața realității."

„Ultimele descoperiri științifice, cum ar fi extraordinarele realizări ale doctorului Robert Stadler, au demonstrat, în concluzie, că rațiunea noastră este incapabilă de a se pronunța asupra naturii universului. Aceste descoperiri au condus savanții la contradicții imposibile din punctul de vedere al minții omenești, dar care există oricum în realitate. Dacă nu ați auzit încă asta, prietenii mei demodați, a fost dovedit că raționalul este de fapt dementul."

„Nu te aștepta la consistență. Totul este o contradicție pentru tot restul lucrurilor. Nu există nimic în afara contradicțiilor."

„Nu căuta un simț al realității. Cercetarea sensului este specifică absurdității. Natura nu are niciun sens, nimic nu are sens. Singurii combatanți ai sensului sunt varianta studioasă a unei adolescente celibatare, care nu poate să-și găsească un iubit, și demodatul proprietar de magazin care crede că universul este la fel de simplu ca și micul și ordonatul lui depozit și mult îndrăgita lui casă de marcat."

„Lasă să se rupă lanțurile prejudecății numite Logică. Vom lăsa un silogism să ne oprească?"

„Și crezi că ești sigur de opiniile tale? Nu poți fi sigur de nimic. Vei pune în pericol armonia comunității în care trăiești, legătura cu vecinii tăi, reputația ta, onoarea și securitatea financiară de dragul unei iluzii? De dragul mirajului de a crede că ești un gânditor de seamă? Te vei expune riscurilor și încercărilor – în timpuri atât de dificile ca ale noastre – opunându-te comenzii sociale deja existente în numele acelor noțiuni imaginare pe care le ai și pe care le numești convingeri? Spui că ești sigur că ai dreptate? Nimeni nu are și nu va avea niciodată dreptate. Ți se pare că lumea din jurul tău greșește? Nu ai cum să știi asta. În ochii oamenilor, totul este greșit, așa că de ce să te lupți cu asta? Nu lupta. Acceptă. Adaptează-te. Supune-te."

Cartea era scrisă de dr. Floyd Ferris și publicată de Institutul Științific de Stat.

— Nu am avut nimic de-a face cu asta! a spus dr. Robert Stadler. A rămas nemișcat lângă birou, cu sentimentul incomod că a pierdut ceva timp, dar neștiind cât de mult. A pronunțat cuvintele cu voce tare, pe un ton sarcastic și ranchiunos înspre oricine l-ar fi făcut să zică asta.

A ridicat din umeri. Bazându-se pe ideea că autoironia este o virtute, faptul că a ridicat din umeri era echivalentul emoțional al propoziției: „Ești Robert Stadler, nu te purta ca un licean nevrotic". S-a așezat la birou și a împins cartea la o parte cu dosul mâinii.

Dr. Floyd Ferris a ajuns cu o jumătate de oră mai târziu decât trebuia.

— Îmi cer scuze, a spus, dar mi s-a stricat din nou mașina pe drumul de la Washington și a fost o aventură să încerc să găsesc pe cineva care să o repare – sunt așa de puține mașini pe drum, încât toate serviceurile auto sunt închise.

Era mai mult iritare decât justificare în vocea lui. S-a așezat fără să mai aștepte să fie invitat.

Dacă ar fi făcut orice altceva, dr. Floyd Ferris nu ar fi putut trece drept arătos, dar în activitatea pe care și-o alesese era mereu descris ca „acel savant frumos". Avea șase picioare înălțime și 45 de ani, dar reușea să pară mai înalt și mai tânăr. Avea un aspect îngrijit și se mișca cu grația cu care te miști la un bal dansant, dar hainele lui erau sobre, costumele lui erau de obicei negre sau bleumarin. Avea o mustață fin trasată și părul neted și negru i-a făcut pe băieții de la institut să spună că și-l dă cu cremă de ghete. Nu-l deranja să repete, ca pe o glumă la adresa propriei persoane, că un producător de filme a spus cândva că i-ar oferi un rol într-o peliculă numită *European gigolo*. Și-a început cariera ca biolog, dar asta se uitase deja de mult timp; devenise faimos în calitate de coordonator-șef la Institutul Științific de Stat.

Dr. Stadler s-a uitat la el surprins – lipsa scuzei era nemaipomenită – și a spus fără niciun interes real în voce:

— Mi se pare că petreci foarte mult timp la Washington.

— Dar, doctore Stadler, nu dumneavoastră mi-ați făcut onoarea și m-ați numit câinele de pază al acestui institut? a întrebat dr. Ferris pe un ton simpatic. Nu este aceasta cea mai importantă sarcină a noastră?

— Câteva dintre îndatoririle tale par să fie în strânsă legătură cu locul ăla. Să nu uit, vrei să-mi spui ce se întâmplă cu harababura legată de insuficiența de petrol?

Nu înțelegea de ce fața doctorului Ferris s-a încordat într-o expresie ofensată.

— Permiteți-mi să spun că este ceva neașteptat și nemotivat, a spus dr. Ferris cu acel ton formal care ascunde durerea și dezvăluie martiriul. Niciuna dintre autoritățile implicate nu a găsit vreun motiv de critică. Tocmai am trimis un raport detaliat privind stadiul activităților către Departamentul de Planificare Economică și Resurse Naționale, iar domnul Wesley Mouch a părut mulțumit. Am făcut cum am putut mai bine proiectul. Nu am auzit pe nimeni altcineva să spună că ar fi fost un dezastru. Luând în considerare dificultățile terenului, dezastrul pe care l-a provocat incendiul și faptul că au trecut numai șase luni de când am...

— Despre ce vorbești? a întrebat dr. Stadler.

— Depre proiectul de reabilitare Wyatt. Nu despre asta m-ați întrebat?

— Nu, a spus dr. Stadler, nu, eu... Stai puțin. Fă-mă să înțeleg. Mi se pare că-mi amintesc ceva că acest institut a luat sub tutelă un proiect de reabilitare. Ce încercați să repuneți în funcțiune?

— Extracția de țiței, a spus dr. Ferris. Câmpurile lui Wyatt.

— A fost un incendiu acolo, nu-i așa? În Colorado? A fost... Stai puțin... Bărbatul acela care și-a incendiat propriile sonde de țiței.

— Tind să cred că este un zvon, a spus dr. Ferris cu un glas neutru. Un zvon care a generat niște implicații nedorite și nepatriotice. Nu aș avea prea multă încredere în poveștile care apar în ziare. Personal, cred că a fost un accident și că Ellis Wyatt a pierit în flăcări.

— Și cine a devenit acum proprietarul câmpurilor?

— Nimeni – în acest moment. Nefiind niciun testament, niciun moștenitor, guvernul a luat sub control prelucrarea câmpurilor – ca măsură de necesitate publică – pentru șapte ani. Dacă Ellis Wyatt nu se întoarce în tot acest timp, va fi oficial considerat mort.

— Și de ce au venit la tine – la noi – pentru o sarcină atât de banală ca pompele de petrol?

— Pentru că este o problemă de mare dificultate tehnologică și s-au solicitat serviciile celui mai mare talent științific disponibil. Vedeți, se pune problema reconstrucției metodei speciale pe care o folosea Wyatt pentur extragerea țițeiului. Echipamentul lui este încă acolo, deși se află într-o stare deplorabilă, unele din procesele lui sunt cunoscute, dar nu există nicio arhivă cu metoda completă sau principiul fundamental pe care se bazează. Asta trebuie să redescoperim noi.

— Și cum merge?

— Progresul este îmbucurător. Tocmai ne-au fost aprobate noi fonduri, mai mari. Domnul Wesley Mouch este satisfăcut de munca noastră. La fel și domnul Balch, și comisia de urgență, domnul Anderson de la Crucial Supplies și domnul Pettibone de la Protecția consumatorului. Nu văd ce altceva ar mai putea cere de la noi. Proiectul este un succes total.

— Ați reușit să extrageți ceva țiței?

— Nu, dar am reușit să forțăm debitul la una dintre sonde, care a ajuns până la 24,6 litri. Aceasta, desigur, are doar însemnătate experimentală, dar trebuie să luați în considerare faptul că a trebuit să stăm trei luni doar ca să stingem focul, care acum este în totalitate – aproape în totalitate – stins. Avem o problemă mult mai gravă decât

a avut vreodată Wyatt, pentru că el a început de la zero, pe când noi trebuie să ne descurcăm cu rămășițele deformate ale unui act de sabotaj antisocial, vicios, care... Vreau să spun că este o problemă dificilă, dar că nu există nicio îndoială că vom reuși să o rezolvăm.

— Bine, dar eu te-am întrebat, de fapt, despre cantitatea insuficientă de petrol de aici, din institut. Temperatura din clădire a fost, pe toată durata iernii, scandalos de mică. Mi-au spus că trebuie să economisească petrolul. Cu siguranță că ai fi putut să ai grijă ca problema aprovizionării adecvate a acestui loc cu tot ce este necesar, cum se întâmplă cu țițeiul, să fie gestionată cât mai eficient.

— O, la asta vă refereați, doctore Stadler? O, dar îmi pare atât de rău! Cuvintele au venit cu un zâmbet radios de ușurare apărută deodată în trăsăturile doctorului Ferris; felul lui de a fi, plin de solicitudine, se întorsese. Vreți să spuneți că temperatura a fost atât de scăzută încât să vă provoace disconfort?

— Vreau să spun că aproape am murit de frig.

— Dar asta este de neiertat! De ce nu mi-au spus? Vă rog să-mi acceptați scuzele, doctore Stadler, și puteți fi convins că nu o să mai aveți parte de neplăceri. Singura scuză pe care v-o pot oferi în numele departamentului de întreținere este că insuficiența de combustibil nu este datorată neglijenței lor, ci – o, realizez acum că dumneavoastră nu ați știut nimic despre asta și că astfel de probleme nu ar trebui să vă răpească din timpul prețios –, dar, vedeți dumneavoastră, deficitul de țiței din iarna trecută a fost o criză națională.

— De ce? Pentru numele lui Dumnezeu, nu-mi spune că numai câmpurile Wyatt au fost singura sursă de țiței din țară!

— Nu, nu, dar dispariția bruscă a unei importante surse de aprovizionare a pricinuit dezastre pe întreaga piață a țițeiului. Așa că guvernul a trebuit să preia controlul și să impună raționalizarea țițeiului pe plan național ca să protejeze întreprinderile importante. Eu am obținut o cotă neobișnuit de mare pentru Institut – și numai prin deosebitul privilegiu de a avea niște relații foarte speciale –, dar m-aș simți cumplit de vinovat dacă acest lucru s-ar dovedi insuficient. Puteți fi convins că nu se va mai întampla. Este doar o măsură temporară. Până iarna viitoare, câmpurile Wyatt vor produce din nou și totul va reveni la normal. Și, pe lângă asta, în ceea ce privește Institutul, am făcut toate pregătirile pentru a trece sobele noastre pe cărbune, iar ele trebuiau să fie gata luna viitoare,

doar că Stockton Foundry din Colorado s-a închis, brusc, fără niciun avertisment – distribuiau o parte din necesarul pentru sobele noastre, dar Andrew Stockton s-a pensionat pe neașteptate și acum trebuie să așteptăm până când nepotul său redeschide fabrica.

— Înțeleg. Păi, am încredere că, pe lângă toate activitățile tale, vei avea grijă și de asta. Dr. Stadler a ridicat din umeri iritat. Devine puțin ridicolă cantitatea mare de proiecte pe care o instituție de știință trebuie să le gestioneze pentru guvern.

— Dar, doctore Stadler...

— Știu, știu, nu poate fi evitat. Apropo, ce este Proiectul X?

Ochii vioi ai doctorului Ferris l-au străfulgerat – o privire ciudată și sclipitoare, plină de vigilență, care părea uimită, dar nu speriată.

— De unde ați auzit de Proiectul X, doctore Stadler?

— O, i-am auzit pe doi dintre băieții tăi menționând ceva despre asta cu un aer de mister la care te-ai aștepta de la niște detectivi amatori. Mi-au spus că e vorba despre ceva secret.

— Așa este, doctore Stadler. Este un proiect secret de cercetare pe care ni l-a încredințat guvernul. Și este de o asemenea importanță, încât nici măcar ziarele nu aud vreun cuvânt despre el.

— De la ce vine „X"-ul?

— Xilofon. Proiectul Xilofon. Acesta este un nume de cod, desigur. Are de-a face cu sunetele. Dar vă asigur că nu v-ar interesa. Este experimentalism tehnologic pur.

— Da, chiar te rog să mă scutești de poveste. Nu am timp de experimentele voastre tehnologice.

— Doctore Stadler, aș putea să sugerez că ar fi recomandabil să vă feriți să menționați cuiva cuvintele „Proiectul X"?

— O, în regulă, în regulă. Trebuie să spun că nu mă încântă deloc astfel de discuții.

— Dar, desigur, nu mi-aș putea-o ierta dacă aș lăsa astfel de griji să vă răpească din timp. Vă rog, aveți încredere să lăsați asta pe seama mea. A dat să se ridice. Acum, dacă acesta a fost motivul pentru care voiați să mă vedeți, vă rog să mă credeți că...

— Nu, a spus dr. Stadler încetișor. Nu acesta este motivul pentru care voiam să te văd.

Dr. Ferris nu a pus nicio întrebare, nu s-a arătat nerăbdător să lucreze; a rămas așezat, așteptând.

Dr. Stadler s-a întins peste birou și, cu o mișcare bruscă și plină de dispreț a mâinii, a lăsat cartea să alunece de la un colț al biroului până la mijloc.

— Vrei, te rog, să-mi spui, a întrebat el, ce este nerușinarea asta?

Dr. Ferris nu a aruncat nicio privire înspre carte. A stat, pentru un moment, cu ochii țintă la Stadler; apoi s-a înclinat pe spate și a spus cu un zâmbet bizar:

— Mă simt onorat că ați ales să faceți o astfel de excepție de dragul meu și să citiți o carte populară. Această cărticică s-a vândut în douăzeci de mii de copii în numai două săptămâni.

— Am citit-o.

— Și?

— Aștept o explicație.

— Vi s-a părut derutant textul?

Dr. Stadler s-a uitat la el consternat.

— Realizezi ce temă ai ales să tratezi și în ce manieră? Stilul propriu-zis, stilul, atitudinea mizerabilă – pentru un subiect de o asemenea natură!

— Credeți atunci că un astfel de conținut se potrivea mai bine cu o formă distinsă de prezentare? Vocea îi era atât de calmă și nevinovată, încât dr. Stadler nu se putea decide dacă era sau nu sarcasm.

— Tu îți dai seama ce propovăduiești în cartea asta?

— Din moment ce dumneavoastră păreți să nu fiți de acord cu ea, doctore Stadler, mai degrabă mi-aș dori să credeți că am scris-o dintr-un demers dezinteresat.

Asta este, s-a gândit dr. Stadler, asta era de neînțeles în felul de a fi al doctorului Ferris: el a presupus că un semn al dezaprobării lui va fi suficient, dar dr. Ferris nu părea să fi fost măcar puțin impresionat.

— Dacă un mocofan beat a găsit puterea necesară să se exprime în scris, a spus dr. Stadler, dacă a putut să dea glas sufletului său – eterna sălbăticie, poftind cu lăcomie la ura dinăuntrul lui – acesta este genul de carte la care m-aș aștepta de la el. Dar să o văd venind de la un savant, sub egida acestui institut!

— Dar, doctore Stadler, această carte nu a fost scrisă pentru a fi citită de savanți. A fost scrisă pentru acel mocofan beat.

— Ce vrei să spui?

— Pentru publicul obișnuit.

— Dar, Dumnezeule mare, cel mai imbecil dintre imbecili ar trebui să fie capabil să vadă evidentele contradicții din fiecare afirmație de-a ta.

— Dați-mi voie să abordez problema în felul următor, doctore Stadler: omul care nu vede asta merită să creadă toate afirmațiile mele.

— Dar ai trasferat ceva din prestigiul științei tuturor acelor lucruri îngrozitoare! A fost în regulă ca o mediocritate ca Simon Pritchett să se entuziasmeze de parcă ar fi un fel de misticism prostesc – nimeni nu l-a băgat în seamă. Dar i-ai făcut să creadă că e știință. *Știință*! Ai folosit atributele minții pentru a o distruge. Cu ce drept mi-ai folosit activitatea ca să faci o comutare nefondată și absurdă într-un alt domeniu? Cu ce drept mi-ai folosit munca pentru a concepe o metaforă nepotrivită și pentru a extrage o generalizare monstruoasă a ceea ce nu este nimic altceva decât o problemă matematică? Cu ce drept ai făcut să pară ca și cum eu – *eu*! – mi-am dat consimțământul pentru cartea aia?

Dr. Ferris nu a schițat niciun gest, s-a uitat calm la dr. Stadler; dar calmul i-a dat un aer aproape defensiv.

— Vedeți, doctore Stadler, vorbiți de parcă această carte a fost adresată unui public care gândește. Dacă era așa, publicul ar fi fost preocupat de probleme ca precizia, logica și prestigiul științei. Dar nu este. Îi este adresată publicului obișnuit. Și dumneavoastră ați fost mereu primul care a crezut că publicul obișnuit nu gândește. A făcut o pauză, dar doctorul Stadler nu a spus nimic. Cartea asta poate să nu aibă niciun fel de valoare filosofică sau orice altceva, dar are o incredibilă valoare psihologică.

— Ce este asta?

— Vedeți, doctore Stadler, oamenii nu vor să gândească. Și cu cât intră mai rău în necaz, cu atât mai mult refuză să gândească. Dar, printr-un soi de instinct, ei simt că trebuie să gândească, iar asta îi face să se simtă vinovați. Așa că vor binecuvânta și urma pe oricine le-ar da un motiv să nu gândească. Oricine face o virtute – o virtute a intelectului – din ceea ce cred ei că e păcatul, slăbiciunea și vina lor.

— Și tu vrei să faci asta?

— Acesta este drumul către popularitate.

— De ce ai căuta popularitatea?

Ochii doctorului Ferris s-au îndreptat nepăsători înspre doctorul Stadler, parcă fără nicio intenție.

— Suntem o instituție publică, a răspuns într-un final, sprijinită de fonduri publice.

— Deci le spui oamenilor că știința este o fraudă lipsită de obiect, care ar trebui să fie desființată?

— Asta este o concluzie care poate să fie trasă, într-o manieră logică, din cartea mea. Dar asta nu este concluzia pe care o voi trage eu.

— Și cum rămâne cu decăderea Institutului în ochii oamenilor inteligenți, oriunde ar fi aceștia?

— De ce ar trebui să ne îngrijorăm în legătură cu ei?

Dr. Stadler ar fi putut socoti propoziția lui ca fiind bine alcătuită dacă ar fi fost rostită cu ură, invidie sau malițiozitate, dar absența oricărei emoții, dezinvoltura nepăsătoare din vocea lui, o naturalețe care dădea impresia că era mulțumit l-a lovit ca imaginea fugară a unui tărâm care nu putea fi considerat parte a realității; sentimentul ăla care își făcuse cuib în stomacul lui era teroare pură.

— Ați observat reacțiile la cartea mea, doctore Stadler? Părerile pozitive sunt într-un număr covârșitor.

— Da, și *asta* mi se pare de necrezut.

A trebuit să vorbească, a trebuit să comunice ca și cum ar fi fost vorba despre o discuție civilizată. Nu putea să-și îngăduie timpul necesar să afle ce a simțit pentru un moment.

— Sunt incapabil să înțeleg atenția pe care ai primit-o în toate revistele academice cu reputație și cum și-au permis să te ia în serios. Dacă Hugh Akston ar fi fost prin zonă, nicio publicație academică nu ar fi îndrăznit să trateze asta ca o lucrare acceptabilă în domeniul filosofiei.

— Nu este prin zonă.

Dr. Stadler a simțit că erau cuvinte pe care el și-ar fi dorit să le spună – și își dorea ca această conversație să se sfârșească înainte ca el să descopere care erau acele cuvinte.

— Pe de altă parte, a spus dr. Ferris, articolele despre cartea mea – o, sunt sigur că nu ați observa astfel de lucruri ca articolele – citează o scrisoare de deosebită laudă primită de la domnul Wesley Mouch.

— Cine dracului e Wesley Mouch?

Dr. Ferris a zâmbit.

— Peste încă un an nu veți mai pune această întrebare, doctore Stadler. Haideți să o luăm în felul următor: domnul Mouch este omul care se ocupă de rațiile de țiței – în momentul de față.

— Atunci sugerez să rămâi la munca ta. Tratează cu domnul Mouch și lasă în seama lui domeniul cuptoarelor cu motorină, dar lasă ideile referitoare la acest domeniu în seama mea.

— Ar fi ciudat să încerc să fixez o limită, a spus dr. Ferris pe tonul unei remarci academice inutile, dar, dacă vorbim despre cartea mea, atunci vorbim despre domeniul relațiilor publice. S-a întors la subiect îndreptându-și atenția către formulele matematice scrise pe tablă.

— Doctore Stadler, ar fi dezastruos dacă dumneavoastră ați îngădui domeniului relațiilor publice să vă distragă de la munca pe care doar dumneavoastră pe Pământ sunteți în stare să o faceți.

A spus asta cu o deferență lingușitoare, iar dr. Stadler nu putea să-și dea seama ce l-a făcut să înțeleagă altceva: „Fă-ți treaba și lasă asta!". Replica l-a iritat surprinzător de tare, dar și-a îndreptat energia negativă către sine însuși, gândindu-se că trebuia să se lepede de bănuieli.

— Relații publice? a zis disprețuitor. Nu văd nicio intenție practică în cartea ta. Nu văd ce intenționezi să faci cu ea.

— Nu? Ochii doctorului Ferris au licărit scurt înspre el, însă strălucirea impertinentă a fost prea rapidă ca să poată fi cu certitudine identificată.

— Nu-mi permit să cred că anumite lucruri sunt posibile într-o societate civilizată, a spus dr. Stadler cu asprime.

— Acest lucru este cât se poate de corect, a spus dr. Ferris vesel, nu vă permiteți.

Dr. Ferris s-a ridicat, fiind primul care a lăsat să se înțeleagă că discuția s-a terminat.

— Vă rog să mă sunați oricând se întâmplă să nu vă convină ceva în mersul acestui Institut, doctore Stadler, a spus el. Este responsabilitatea mea să fiu mereu la dispoziția dumneavoastră.

Știind că va trebui să-și impună autoritatea și reprimându-și impulsul de a fi realizat rușinosul substitut pe care îl alesese, doctor Stadler a spus pe un ton poruncitor, sarcastic și nepoliticos:

— Data viitoare când sun după tine, ai face bine să faci ceva în legătură cu mașina aia a ta.

— Da, doctore Stadler, mă voi asigura că nu o să mai ajung târziu niciodată și vă implor să mă iertați. Dr. Ferris a dat răspunsul de parcă juca un rol într-un film, de parcă era încântat că dr. Stadler a învățat, în sfârșit, metoda standard de comunicare. Mașina asta mi-a pricinuit multe probleme, se dezmembrează și am comandat una nouă acum ceva vreme, cea mai bună de pe piață, o decapotabilă Hammond, dar Lawrence Hammond s-a retras din afaceri săptămâna trecută, fără vreun

motiv sau vreun avertisment, așa că acum sunt blocat. Nenorociții ăștia, pur și simplu, dispar. Trebuie făcut ceva în legătură cu asta.

Când Ferris a plecat, dr. Stadler s-a așezat la birou, ridicând din umeri, conștient doar de dorința de a nu fi văzut de nimeni. În negura durerii pe care nu putea să o definească era și disperatul sentiment că nimeni – niciunul dintre cei pe care-i aprecia – nu și-ar fi dorit să-l mai vadă vreodată.

Știa cuvintele pe care nu le-a rostit. Nu a spus că ar fi vrut să-i acuze cartea în public și să o stigmatizeze în numele Institutului. Nu a spus-o, pentru că i-a fost frică să vadă că amenințarea l-ar fi lăsat indiferent pe Ferris, că Ferris era sigur pe el, cuvântul doctorului Stadler nemaiavând nicio putere asupra lui. Și, deși și-a spus că va lua mai târziu în considerare ideea de a iniția un protest public, știa că nu o va face.

A luat cartea și a aruncat-o la coșul de gunoi.

Un anumit chip i-a apărut în minte, brusc și foarte clar, de parcă putea să vadă cu exactitate fiecare trăsătură, o față tânără pe care nu și-a permis să și-o amintească mulți ani. S-a gândit: nu, el nu a citit această carte, nu o va vedea, e mort, trebuie să fi murit cu mult timp în urmă. Durerea cruntă era, de fapt, șocul să descopere că acesta este bărbatul pe care dorea să-l vadă mai mult decât orice altă ființă de pe lume – și că, în același timp, trebuia să spere că omul acesta va fi murit.

Nu știa de ce – când telefonul a sunat și secretara lui i-a spus că domnișoara Dagny Taggart era pe fir – a apucat receptorul cu atâta ardoare și a observat că mâna îi tremura. De peste un an se gândea că ea nu va mai vrea să-l vadă niciodată. I-a auzit vocea clară și detașată cerându-i o întâlnire.

— Da, domnișoară Taggart, cu siguranță, da, într-adevăr... Luni dimineață? Da, uitați, domnișoară Taggart, eu am ceva de rezolvat în New York astăzi, aș putea să mă opresc pe la biroul dumneavoastră în după-amiaza asta dacă doriți... Nu, nu, niciun deranj, aș fi încântat... În după-amiaza aceasta, domnișoară Taggart, pe la 2 – adică, pe la 4.

Nu avea nimic de rezolvat la New York. Nu și-a alocat suficient timp să afle ce l-a împins să facă asta. Zâmbea nerăbdător, uitându-se la o rază de soare de pe un deal îndepărtat.

***

Dagny a tras o linie neagră peste trenul numărul 93 de pe orar, iar singura satisfacție pe care a simțit-o în acel moment a fost să-și dea seama că a făcut-o cu calm. Era un gest pe care a trebuit să-l facă de multe ori în ultimele șase luni. Fusese greu la început, dar devenea din ce în ce mai ușor. Va veni, se gândi ea, ziua în care o să fie capabilă să dea lovitura aceea mortală fără vreo urmă de regret. Trenul numărul 93 era un marfar care-și făcuse veacul aprovizionând stația Hammondsville, Colorado.

Știa ce va urma: mai întâi moartea marfarelor speciale, apoi reducerea numărului de vagoane de marfă pentru Hammondsville, atașate, ca rudele sărace, la coada trenurilor cu destinație către alte orașe, apoi eliminarea progresivă a opririlor la stația Hammondsville din orarul trenurilor de pasageri, iar apoi ziua când va șterge Hammondsville, Colorado de pe hartă. Aceasta fusese evoluția asociației Wyatt și cea a orașului Stockton.

Ea știa – odată ce primise vestea retragerii lui Lawrence Hammond – că era inutil să aștepte, să spere și să se întrebe dacă verișorul lui, avocatul lui sau un comitet de cetățeni va redeschide fabrica. Știa că era timpul să elibereze rutele.

A durat mai puțin de șase luni după dispariția lui Ellis Wyatt – perioada aceea pe care un editorialist a numit-o „Ziua de sărbătoare a omuleților". Fiecare administrator de țiței din țară, care deținea trei bazine și se plângea că Ellis Wyatt nu i-a dat șansa să aibă un mijloc de trai, s-a grăbit să umple gaura pe care Wyatt o lăsase deschisă. Au format ligi, cooperative, asociații, și-au pus în comun resursele și firmele. „Omuleții au avut o zi însorită", a spus editorialistul. Soarele lor au fost flăcările care s-au învârtit de jur-împrejurul câmpurilor Wyatt. În lumina lui orbitoare au făcut averile la care au visat, averi care nu cer inteligență sau efort. Apoi, cei mai importanți clienți ai lor, cum ar fi companiile puternice, care consumau țiței în cantități industriale și nu țineau cont de faptul că umanitatea se ducea de râpă, au început să treacă la cărbune, iar clienții mai puțin importanți, care erau mai toleranți, au început să dea faliment, băieții din Washington au impus rații pentru petrol și o taxă de urgență pentru angajatori ca să-i ajute pe cei fără slujbe care lucrau pe teren, apoi câteva dintre

companiile mari de petrol s-au închis, iar omuleții plini de succes au descoperit că o sapă de foraj care costa cândva o sută de dolari îi costă acum cinci sute de dolari, fără să mai existe nicio piață de desfacere pentru utilaje petroliere, și că furnizorii trebuiau să câștige dintr-un singur foraj cât ar fi câștigat din cinci sau se termina totul. Mai târziu conductele de petrol au început să se închidă, pentru că nu mai rămânea nimeni care să plătească pentru întreținerea lor, apoi căilor ferate li s-a permis să-și ridice prețurile pentru transportul de marfă, însă, rămânând puțin petrol de transportat, costurile unui vagon-cisternă au scos din funcțiune două linii mici, iar când soarele a apus, s-a văzut că cheltuielile de exploatare care le-au permis cândva să funcționeze pe câmpurile lor de 25 de hectare au fost posibile datorită milelor de munte ale lui Wyatt și au dispărut în aceleași cercuri de fum. Până când toate averile lor nu au dispărut, iar pompele nu s-au oprit, omuleții nu au realizat că nicio afacere din țară nu-și putea permite să cumpere țițeiul la prețul cu care ei îl produceau acum. Apoi băieții din Washington au impus subvenții pentru producătorii de țiței, dar nu toți producătorii de țiței aveau prieteni în Washington, și apoi a urmat o situație pe care nu s-a obosit nimeni să o examineze mai îndeaproape.

Andrew Stockton s-a aflat într-o situație pe care cei mai mulți oameni de afaceri o invidiau. Graba trecerii de la petrol la cărbune s-a lăsat pe umerii lui ca o greutate de aur: și-a menținut fabrica în funcțiune 24 de ore din 24, la întrecere cu viscolele din iarna ce urma și modelând piese pentru cuptoare pe bază de cărbune și pentru cazane de încălzire. Nu mai rămăseseră multe topitorii; el devenise unul dintre principalii stâlpi de susținere ai subsolurilor și ai bucătăriilor din țară. Stâlpul de susținere s-a prăbușit fără niciun avertisment. Andrew Stockton a anunțat că se retrage, și-a închis fabrica și a dispărut. Nu a lăsat nicio vorbă despre ce ar fi vrut să se întâmple cu fabrica sau dacă rudele lui aveau dreptul să o redeschidă.

Pe drumurile din țară mai circulau încă mașini, însă se mișcau ca niște călători în deșert, care se aventurează dincolo de înfricoșătoarele schelete de cai, albite de soare: se mișcau dincolo de scheletele mașinilor care se prăbușiseră la datorie și fuseseră lăsate în șanțurile de pe marginea drumurilor. Oamenii nu mai cumpărau mașini, iar fabricile de automobile se închideau. Dar încă mai existau oameni care puteau să facă rost de petrol, grație prieteniilor lor, de care nimeni nu se obosea

să întrebe. Aceştia cumpărau maşini la oricare dintre preţurile cerute. Luminile inundau munţii din Colorado de la marile geamuri ale uzinei, unde benzile transportoare ale lui Lawrence Hammond aduceau autoturisme şi camioane pe liniile secundare Taggart Transcontinental. Vestea că Lawrence Hammond s-a retras a venit pe neaşteptate, bruscă precum un singur dangăt de clopot într-o linişte profundă. Un comitet de cetăţeni din partea locului îl rugau pe Hammond, prin intermediul unei emisiuni radio, să le dea permisiunea, de oriunde ar fi el, să-i redeschidă uzina. Nu venea niciun răspuns.

Domnişoara Taggart a dat un ţipăt când Ellis Wyatt a dispărut; a rămas fără aer când Andrew Stockton s-a retras; când a auzit că Lawrence Hammond şi-a dat demsia, a întrebat pasiv „cine urmează?".

— Nu, domnişoară Taggart, nu pot să-mi explic, i-a spus sora lui Andrew Stockton în ultima ei călătorie în Colorado, cu două luni în urmă. Nu mi-a zis niciodată nimic şi nici măcar nu ştiu dacă e mort sau dacă e încă în viaţă, la fel ca şi Ellis Wyatt. Nu, nu s-a întâmplat nimic special în ziua de dinainte să-şi dea demisia. Îmi amintesc doar că în noaptea respectivă, când m-am dus la culcare, în biroul lui Andrew lumina era încă aprinsă.

Oamenii erau tăcuţi în oraşele din Colorado. Dagny a observat felul în care mergeau pe stradă, trecând pe lângă micuţele lor farmacii, magazine de bricolaj, pieţele cu alimente: de parcă ar fi sperat că slujbele lor îi vor scuti de orice perspectivă primejdioasă. Şi ea s-a plimbat pe străzile alea, încercând să nu-şi ridice capul, să nu zărească bucăţile de rocă arsă şi metal topit care fuseseră odată câmpurile Wyatt. Puteau fi văzute din multe oraşe; când s-a uitat înainte, le-a văzut în depărtare.

Pe o culme a dealului, o sondă de petrol încă ardea. Nimeni nu fusese în stare să o stingă. O văzuse de pe străzi: o flacără izbucnită brusc, crescând şi spiralându-se convulsiv către cer, de parcă încerca să scape. O văzuse noaptea, de la o distanţă de o sută de mile negre şi clare, de la geamul unui tren: o flacără mică şi violentă, unduindu-se în vânt. Oamenii o numeau Torţa lui Wyatt.

Cel mai lung tren de pe liniile John Galt avea patruzeci de vagoane; cel mai rapid mergea cu cincizeci de mile pe oră. Motoarele trebuiau păstrate: erau locomotive pe bază de cărbune, cărora le trecuse de mult vremea. Jim a obţinut ţiţeiul pentru locomotivele Diesel şi pentru

Cometă și pentru câteva dintre încărcăturile lor transcontinentale. Singura sursă de combustibil pe care se putea baza și cu care se putea descurca era Ken Danagger de la Danagger Coal din Pennsylvania.

Trenuri goale huruiau prin cele patru state învecinate cu centrul Colorado. Transportau câteva vagoane de oi, ceva porumb, câțiva pepeni și, ocazional, câte un fermier cu familia lui mult prea elegant îmbrăcată, care avea prieteni în Washington. Jim obținuse o subvenție de la Washington pentru fiecare tren care era folosit, nu ca un tren de marfă care aduce profit, ci ca menținere a „egalității publice".

Și-a consumat fiecare strop de energie ca să mențină trenurile în funcțiune pe porțiunile unde încă erau necesare, în zonele care încă produceau. Dar în bilanțurile de la Taggart Transcontinental, cecurile subvențiilor lui Jim pentru trenuri goale aduceau cifre mai mari decât profitul celui mai bun tren de marfă din cea mai aglomerată arie industrială.

Jim s-a lăudat că acestea fuseseră cele mai prospere șase luni din istoria familiei Taggart. Înregistrați ca profit pe paginile lucioase ale procesului-verbal pe care-l scria către acționari, erau banii pe care nu-i câștigase – subvențiile pentru trenuri goale; și banii pe care nu-i avea – sumele care trebuiau să fie folosite pentru a plăti obligațiunile Taggart, care, prin dorința lui Wesley Mouch, nu trebuiau plătite. S-a lăudat cu cea mai mare cantitate de marfă transportată de trenurile Taggart în Arizona, unde Dan Conway a închis ultima dintre căile ferate Phoenix-Durango și s-a retras; și în Minnesota, unde Paul Larkin transporta minereuri de fier și ultima dintre ambarcațiunile de minereu de pe Marile Lacuri a încetat să mai existe.

— Întotdeauna ai crezut că este o virtute să produci bani, i-a spus Jim cu jumătate de zâmbet. Păi, mi se pare că mă pricep la asta mai bine decât tine.

Nimeni nu a pretins ca problema obligațiunilor înghețate să fie înțeleasă; probabil, pentru că toată lumea o înțelegea prea bine. La început, au fost semne de panică printre deținătorii de obligațiuni, iar indignarea lor publică era periculoasă. Apoi, Wesley Mouch a dat o altă directivă, care presupunea ca oamenii să-și poată primi obligațiunile „dezghețate" prin pledoaria „necesității esențiale": guvernul ar cumpăra obligațiuni dacă s-ar face satisfăcător dovada necesității. Existau însă trei întrebări la care nu a răspuns nimeni și pe care nu

le-a pus nimeni. „În ce consta dovada?" – „În ce consta necesitatea?" – „Esențială – pentru cine?"

Devenise de prost gust să întrebi de ce o persoană a primit acceptul pentru a-și căpăta banii, în timp ce altei persoane i-a fost refuzat. Oamenii se îndepărtau în liniște dacă cineva întreba „de ce?". O persoană trebuia să descrie, nu să explice, să catalogheze lucuri, nu să le evalueze: domnul Smith fusese dezinvolt, domnul Jones, nu; asta a fost tot. Și, când domnul Jones s-a sinucis, oamenii au spus: „Păi, nu știu, dacă chiar avea nevoie de bani, guvernul i i-ar fi dat, dar unii oameni sunt așa de lacomi".

Nicio persoană nu trebuia să vorbească despre bărbatul care, fiind refuzat, și-a vândut obligațiunile pentru o treime din valoare unui alt om cu necesități, care, miraculos, făceau treizeci și trei de cenți înghețați și topiți într-un dolar; sau despre o nouă profesie practicată de băieți isteți și tineri, proaspăt ieșiți din facultate, care se proclamaseră „dezghețătorii" și-și ofereau serviciile „pentru a te ajuta să-ți formulezi aplicația în condiții moderne adecvate". Băieții aveau prieteni în Washington.

Uitându-se la liniile Taggart de pe paltforma unei alte gări, s-a trezit că simte nu incredibila mândrie de odinioară, ci o rușine vinovată și neclară, de parcă un fel de rugină murdară ar fi crescut pe metal, ba chiar mai rău: de parcă rugina căpătase o nuanță sângerie. Dar atunci, în aglomerația terminalului, s-a uitat la statuia lui Nat Taggart și s-a gândit: a fost calea ta ferată, tu ai făcut-o, tu ai luptat pentru ea, nu te-au oprit nici frica, nici dezgustul – nu o voi lăsa în mâinile oamenilor făcuți din sânge și rugină – sunt singura care a mai rămas pentru a o apăra.

Nu a renunțat la misiunea ei de căutare a omului care a inventat motorul. Era singura parte a muncii ei care o făcea capabilă să suporte restul. Era singurul obiectiv care dădea însemnătate străduaniei sale. Pentru ce? – o voce părea să o întrebe. Pentru că sunt încă în viață, a răspuns ea. Dar misiunea ei rămăsese fără vreun rost. Cei doi ingineri ai ei nu au găsit nimic în Wisconsin. I-a trimis să caute prin tot statul oameni care au lucrat pentru Twentieth Century, ca să descopere numele inventatorului. Nu au descoperit nimic. I-a trimis să caute prin actele biroului de brevete; niciun certificat al motorului nu fusese vreodată înregistrat.

Tot ce rămăsese din misiunea ei personală fusese mucul de la o țigară cu semnul dolarului. Uitase de el, până într-o seară, de curând, când a dat peste el într-un sertar de la birou și i l-a dat prietenului ei de la tutungeria din holul principal. Bătrânul părea foarte surprins în timp ce examina mucul și-l ținea cu prudență între două degete; nu mai auzise niciodată de brandul acesta și se întreba cum ar fi putut să-l rateze.

— Era de calitate, domnișoară Taggart?

— Cea mai bună din câte am fumat.

Își scutură capul, nedumerit. A promis să afle unde erau făcute respectivele țigări și să-i cumpere un cartuș.

Dagny Taggart a încercat să găsească un savant capabil să propună o reconstrucție a motorului. Avusese întrevederi cu oamenii care-i fuseseră recomandați ca fiind cei mai buni în domeniu. Primul, după ce a studiat rămășițele motorului și ale manuscrisului, a declarat pe tonul unui sergent de instrucție că acest obiect nu putea să funcționeze, nu a funcționat niciodată și că va dovedi că un astfel de motor nu va putea fi făcut vreodată să funcționeze. Al doilea a spus tărăgănat, ca și cum ar fi răspuns unei cereri plictisitoare, că el nu știa dacă putea fi făcut sau nu și nici nu se deranja să afle. Al treilea a spus, cu o voce de o impertinență beligerantă, că va încerca să rezolve această sarcină dacă i se oferă un contract pe zece ani cu douăzeci și cinci de mii de dolari pe an...

— Până la urmă, domnișoară Taggart, dacă vă așteptați să scoateți profituri mari de pe urma acestui motor, dumneavoastră sunteți cea care trebuie să plătească pentru timpul meu, care e în joc.

Al patrulea, care era cel mai tânăr, s-a uitat la ea în liniște pentru un moment și liniile feței lui au trecut de la o expresie goală la una de dezgust.

— Știți, domnișoară Taggart, nu cred că un asemena motor ar trebui să fie făcut vreodată, chiar dacă cineva ar ști cum să-l facă. Ar fi superior motoarelor existente și ar fi nedrept față de savanții mai neînsemnați, pentru că nu ar mai lăsa loc pentru realizările și abilitățile lor. Nu cred că cei puternici ar trebui să aibă dreptul să rănească stima de sine a celor slabi.

A cerut să fie scos din birou și s-a confruntat demnă cu faptul că cea mai coruptă afirmație pe care o auzise vreodată fusese rostită în maniera unui principiu moral.

Decizia de a vorbi cu dr. Robert Stadler fusese ultima ei scăpare.

Și-a impus să-l sune, împotriva rezistenței unui principiu de neclintit dinăuntrul ei pe care-l resimțea ca pe niște frâne apăsate cu putere. S-a contrazis singură. S-a gândit: „Am de a face cu bărbați ca Jim și Orren Boyle; vina lui e mai mică decât a lor – de ce nu pot să vorbesc cu el?" Nu găsise niciun răspuns, doar un sentiment aspru de repulsie, doar sentimentul că, dintre toți oamenii de pe Pământ, dr. Robert Stadler era cel pe care nu trebuia să-l sune.

Cum stătea la biroul ei, peste orarele liniilor John Galt, așteptând ca dr. Stadler să sosească, s-a întrebat de ce niciun talent de mâna întâi nu s-a mai ivit în domeniul științelor de ani buni. Era incapabilă să caute un răspuns. Se uita la linia neagră care reprezenta rămășițele trenului cu numărul 93 de pe orarul din fața ei.

Un tren avea două mari calități, s-a gândit ea, mișcarea și obiectivul; trenul fusese precum o entitate vie, dar acum era doar o sumă de vagoane de marfă și locomotive moarte. Nu-ți acorda timp să simți, s-a gândit, dezmembrează învelișul cât de repede poți, avem nevoie de locomotive în alte locuri, Ken Danagger are nevoie de trenuri în Pennsylvania, multe trenuri, dacă doar...

— Dr. Robert Stadler, a spus vocea din telefonul de pe biroul său.

A intrat zâmbitor; zâmbetul părea să sublinieze cuvintele lui:

— Domnișoară Taggart, vă vine să credeți cât de paralizant de fericit sunt să vă văd din nou?

Ea nu i-a răspuns, s-a uitat la el solemnă și galantă în timp ce răspundea:

— E foarte frumos din partea dumneavoastră să veniți aici.

A făcut o plecăciune, silueta ei zveltă rămânând dreaptă și încordată, mai puțin în mișcarea lină și formală a capului.

— Și dacă v-aș mărturisi că aveam nevoie doar de o scuză plauzibilă pentru a veni aici? V-ar surprinde?

— Aș încerca să nu supraestimez amabilitatea dumneavoastră.

Nu a schițat niciun zâmbet.

— Vă rog să luați loc.

S-a uitat zâmbitor în jurul său.

— Nu am mai fost niciodată în biroul unui director de căi ferate. Nu știam că este un loc atât de distins. Face parte din fișa postului?

— Problema în legătură cu care aș dori să vă cer un sfat a ieșit de mult din sfera intereselor dumneavoastră, dr. Stadler. Poate vi s-a părut ciudat că a trebuit să vă sun. Vă rog să-mi permiteți să vă explic.

— Faptul că ați dorit să apelați la mine este un motiv suficient de bun. Dacă vă pot fi de folos, în orice fel, este un lucru care mă bucură peste măsură. Zâmbetul lui avea ceva atrăgător, era zâmbetul unui om care cunoaște lumea, care zâmbea nu ca să-și acopere cuvintele, ci ca să arate îndrăzneala unei emoții sincere.

— Problema mea e de natură tehnologică, a spus ea, cu tonul clar și lipsit de emoție al unui tânăr mecanic discutând o sarcină grea. Îmi dau seama de disprețul dumneavoastră pentru această ramură a științei. Nu mă aștept să o rezolvați – nu este genul de proiect pe care să-l acceptați sau de care să vă pese. Mi-ar plăcea doar să vă propun acest lucru și apoi voi avea doar două întrebări pentru dumneavoastră. A trebuit să apelez la dumneavoastră pentru că este o problemă care implică opera de cercetare a altcuiva, un proiect grandios și – vorbea impersonal, în felul în care cineva ar împărți dreptatea – dumneavoastră sunteți singura minte măreață care a mai rămas în domeniu.

Nu putea să-și dea seama de ce cuvintele ei păreau să-l fi lovit. A văzut liniștea de pe fața lui, brusca seriozitate a ochilor, o seriozitate care părea nerăbdătoare și aproape stăruitoare, apoi i-a auzit vocea solemnă, venind parcă de sub apăsarea unei emoții care o făcea să sune simplu și umil:

— Care este problema despre care vreți să-mi vorbiți, domnișoară Taggart?

I-a spus despre motor și despre locul în care îl găsise; i-a spus că s-a dovedit imposibil să descopere numele inventatorului; nu a menționat detaliile. I-a înmânat fotografiile motorului și rămășițele manuscrisului.

L-a urmărit cu privirea în timp ce le citea. A văzut siguranța profesională în rapida mișcare a ochilor, la început, apoi pauza, apoi interesul care creștea în intensitate, apoi o mișcare a buzelor, care, de la un alt bărbat, ar fi fost un fluierat sau un icnet. L-a văzut cum se oprește pentru minute lungi și se uită în altă parte, de parcă mintea lui alerga pe nenumărate rute neașteptate, încercând să le urmărească pe toate, l-a văzut răsfoind înapoi paginile, apoi oprindu-se, apoi forțându-se să citească în continuare, de parcă era prins între nerăbdarea lui de

a continua și nerăbdarea de a se agăța de toate posibilitățile care i se deschideau înaintea ochilor. I-a văzut entuziasmul tăcut și a știut că el a uitat de biroul ei, de existența ei, de tot în afară de apariția unei dileme, și, ca un tribut adus capacității lui de a avea o asemenea reacție, își dorea să fi fost posibil să-l placă pe dr. Robert Stadler.

Nu-și mai spuseseră nimic deja de mai bine de o oră când el a terminat și s-a uitat la ea.

— Dar este extraordinar! a spus pe tonul voios și uluit cu care anunți niște vești la care nu se așteaptă nimeni.

Ea ar fi vrut să poată zâmbi și să-i poată proba întovărășirea într-o bucurie comună, dar a încuviințat doar și a zis cu răceală:

— Da.

— Dar, domnișoară Taggart, este formidabil!

— Da.

— Ați spus că este o problemă care ține de tehnologie? Este mult, mult mai mult de atât. Paginile unde scrie despre convertizorul lui... poți vedea punctul de plecare din care vorbește. A ajuns la un nou concept de energie. S-a descotorosit de toate ipotezele noastre standard, potrivit cărora motorul lui ar fi fost într-adevăr imposibil. A formulat o nouă idee pornind de la un fundament propriu și a rezolvat misterul transformării energiei statice în energie cinetică. Înțelegeți ce înseamnă asta? Înțelegeți ce faptă de pură știință abstractă a trebuit să facă înainte de a construi acest motor?

— Cine? a întrebat încetișor.

— Pardon?

— Asta este prima dintre întebările pe care voiam să vi le adresez, doctore Stadler: vă puteți gândi la vreun tânăr savant pe care ați fi putut să-l cunoașteți acum zece ani și care ar fi fost capabil să facă asta?

El a făcut o pauză, uimit; nu avusese timp să se întrebe acest lucru.

— Nu, a spus încet, încruntându-se, nu, nu mă pot gândi la nimeni... și asta e ciudat... pentru că o abilitatate de acest gen nu ar fi putut trece neobservată nicăieri... Cineva l-ar fi adus în atenția mea... Mereu trimiteau tinerii fizicieni promițători la mine... Ați spus că ați găsit asta în laboratorul de cercetare al unei fabrici de motoare oarecare?

— Da.

— Asta e ciudat. Ce făcea într-un asemenea loc?

— Proiectul unui motor.

— La asta mă refer. Un om cu înzestrările unui mare savant care a ales să fie un inventator comercial? Mi se pare strigător la cer. El voia un motor și a produs în liniște o mare revoluție în știința energiei, doar ca simplă cale către o anumită finalitate, și nici nu s-a deranjat să-și publice descoperirile: a făcut direct motorul. De ce și-a bătut capul cu aplicații practice?

— Poate pentru că îi plăcea să trăiască aici, pe acest pământ, a zis ea involuntar.

— Pardon?

— Nu, îmi... îmi cer scuze, doctore Stadler. Nu aveam intenția să discut niciun... subiect irelevant.

El privea în altă direcție, urmărindu-și propriul șir al gândurilor.

— De ce nu a venit la mine? De ce nu a fost în nicio mare instituție științifică? Dacă avea inteligența necesară să realizeze asta, sigur avea inteligența necesară să cunoască importanța a ceea ce a făcut. De ce nu a publicat o lucrare despre conceptul lui de energie? Îmi dau seama de direcția generală pe care a abordat-o, dar, lua-l-ar naiba! – cele mai importante pagini lipsesc, rezolvarea nu este aici! Sigur cineva din jurul său știa suficient încât să facă munca sa publică întregii lumi științifice. De ce nu a făcut nimeni asta? Cum au putut să abandoneze, să abandoneze doar, un asemenea lucru?

— Acestea sunt întrebările la care nu găsesc niciun răspuns.

— Și, pe lângă asta, doar din punct de vedere practic, de ce a fost lăsat motorul acela într-o grămadă de gunoi? Ai crede că vreun fabricant prost și lacom l-ar fi luat ca să facă avere de pe urma lui. Nu era nevoie de inteligență ca să-ți dai seama de valoarea lui comercială.

Ea a zâmbit pentru prima oară – era un zâmbet amar; nu a spus nimic.

— Și a fost imposibil să dați de urma inventatorului?

— Absolut imposibil – până acum.

— Credeți că e încă în viață?

— Am motive să cred că e. Dar nu pot să fiu sigură.

— Să presupunem că aș încerca să atrag atenția oamenilor asupra lui.

— Nu. Nu faceți asta.

— Dar, dacă ar fi să pun anunțuri în publicații științifice și să-l pun pe dr. Ferris..., s-a oprit; a văzut-o aruncându-i o privire la fel de rapidă

ca și a lui; ea n-a zis nimic, dar a înțeles; el s-a uitat în altă parte și a terminat propoziția cu răceală și fermitate, și să-l pun pe dr. Ferris să anunțe la radio că aș dori să-l văd, ar refuza să vină?

— Da, doctore Stadler, cred că ar refuza.

Nu se uita la ea. Ea a văzut ușoara încordare a mușchilor lui faciali și, în același timp, ceva din privirea lui își pierdea din entuziasm; nu putea să-și dea seama ce fel de lumină pălea înăuntrul lui, nici ce o făcuse să se gândească la moartea unei lumini.

El a aruncat manuscrisul pe birou cu o mișcare naturală, disprețuitoare a încheieturii mâinii.

— Oamenii pe care nu-i deranjează să fie suficient de practici încât să-și vândă inteligența pe bani trebuie să capete niște cunoștințe în legătură cu felul în care funcționează realitatea materială.

S-a uitat la ea cu o tentă de ostilitate, de parcă aștepta un răspuns iritat. Dar răspunsul ei fusese mai rău: fața ei a rămas imobilă, de parcă adevărul sau falsitatea convingerilor sale nu mai aveau niciun interes pentru ea. A spus cu politețe:

— A doua întrebare pe care voiam să v-o adresez este dacă ați putea să-mi spuneți numele unui fizician pe care îl cunoașteți, care, după părerea dumneavoastră, ar fi capabil să încerce refacerea acestui motor.

El s-a uitat la ea și a chicotit; era un scâncet de durere.

— Și dumneavoastră v-ați chinuit cu asta, domnișoară Taggart? Să nu puteți găsi un cap inteligent nicăieri?

— Am avut câteva întrevederi cu câțiva fizicieni care mi-au fost recomandați și nu mi s-au părut deloc promițători.

S-a aplecat înainte nerăbdător.

— Domnișoară Taggart, a întrebat, ați apelat la mine pentru ca ați avut încredere în integritatea judecății mele științifice?

Întrebarea era dovada gol-goluță.

— Da, a răspuns ea cu un ton egal, am avut încredere în integritatea judecatei dumneavoastră științifice.

El s-a lăsat pe spate; arăta ca și cum un zâmbet ascuns îi înlătura tensiunea de pe față.

— Mi-aș dori să vă pot ajuta, i-a spus, ca unui tovarăș, mi-aș da toată silința să pot să vă ajut, pentru că, vedeți dumneavoastră, aceasta a fost cea mai dificilă problemă a mea – am încercat să găsesc oameni talentați pentru echipa mea. Talent, la naiba! Aș fi fost mulțumit și cu

o promisiune a acestei perspective, dar oamenii trimiși nu aveau nici pe departe capacitatea să ajungă cel puțn niște mecanici auto decenți. Nu știu dacă îmbătrânind mă fac și mai sever sau dacă rasa umană se degradează, dar lumea nu părea să fie atât de lipsită de inteligență în tinerețea mea. Astăzi, văzând tipul de oameni pe care a trebuit să-i intervievez, ai...

S-a oprit brusc, de parcă și-a amintit dintr-odată de ceva. A rămas tăcut; părea să se gândească la ceva ce știa, dar nu voia să-i spună ei; Dagny și-a dat seama când a concluzionat brusc, pe un ton plin de resentiment care ascunde o eschivă:

— Nu, nu cunosc nicio persoană pe care aș putea să v-o recomand.

— Asta a fost tot ce am vrut să vă întreb, doctore Stadler, a spus ea, mulțumesc pentru timpul pe care mi l-ați acordat.

El a șezut în tăcere încă un moment, ca și cum nu s-a putut urni să plece.

— Domnișoară Taggart, a întrebat, ați putea să-mi arătați motorul?

S-a uitat la el uimită.

— Desigur... dacă doriți. Dar este într-o galerie subterană, în tunelele noastre..

— Nu mă deranjează, dacă pe dumneavoastră nu vă deranjează să mă duceți acolo. Nu am niciun motiv anume. E doar curiozitate personală. Mi-ar plăcea să-l văd, atâta tot.

Pe când stăteau în cavoul de granit, deasupra unui înveliș de sticlă care conținea o configurație de metal stricat, și-a dat jos pălăria cu o mișcare înceată și absentă, iar ea n-a putut să-și dea seama dacă era gestul obișnuit pe care îl făcea pentru că era în aceeași încăpere cu o doamnă sau dacă și-a dezvelit capul ca înaintea unui sicriu.

Au rămas în tăcere, sub orbitoarea strălucire a unei singure lumini care se reflecta de pe suprafața sticlei înspre fețele lor. Roțile trenurilor pocneau în depărtare și uneori părea că o lovitură bruscă era pe cale să învie un răspuns de la cadavrul din învelișul de sticlă.

— Este atât de minunat, a spus dr. Stadler cu voce joasă, este atât de minunat să văd o nouă idee grandioasă și decisivă care nu este a mea!

Dagny s-a uitat la el, vrând să vadă dacă a înțeles bine. El vorbea cu sinceritate înflăcărată, lăsând la o parte toate convențiile, înlăturând îngrijorarea că această confesiune a durerii lui ar putea fi prea la

vedere; în fața lui, Dagny nu era nimic altceva decât o femeie capabilă să înțeleagă:

— Domnișoară Taggart, știți care este calitatea distinctivă a mediocrului? Este pica pe care o poartă realizării unei alte persoane. Acei mediocri sensibili care stau și tremură ca nu cumva munca altcuiva să se dovedească mai bună decât a lor nu au nici cea mai vagă idee de singurătatea care apare când ajungi în vârf. Lipsa unui egal, a unei minți pe care să o respecți și a unei realizări pe care să o admiri. Își dezvelesc dinții în fața ta, din găurile lor de șobolani, gândindu-se că ție îți face plăcere să-ți lași strălucirea să-i estompeze pe ei, în timp ce tu ți-ai da un an din viață pentru a vedea o scânteie de talent oriunde printre ei. Invidiază realizările și ideea lor de măreție este o lume unde toți oamenii au devenit inferiorii lor. Ei nu știu că acest vis al lor este negreșit dovada mediocrității lor, pentru că acea lume este ceea ce un om realizat nu ar fi capabil să suporte. Nu au cum să știe ce simte el atunci când este înconjurat de inferiori – ură? Nu, nu ură, ci plictiseală, o plictiseală teribilă, care te lasă fără speranță, te seacă și te paralizează. Ce rost au lauda și adulația care vin de la oameni pe care nu-i respecți? Ai simțit vreodată nevoia de a avea pe cineva pe care să-l poți admira? Nevoia de ceva la care să te uiți de jos în sus, nu de sus în jos?

— Am simțit-o toată viața mea, a spus ea.

Era un răspuns pe care nu putea să nu i-l dea.

— Știu, a spus el, și era frumusețe în detașarea gentilă a vocii lui, am știut de prima dată când am vorbit cu dumneata. De asta am venit azi aici. S-a oprit numai pentru o clipă, dar ea nu a răspuns chemării, iar el a terminat cu aceeași delicatețe tăcută: Păi, de asta am vrut să văd motorul.

— Înțeleg, a spus ea încetișor; tonul vocii ei era singura formă de confirmare pe care i-o putea oferi.

— Domnișoară Taggart, a spus, iar ochii lui au coborât, privind la învelișul de sticlă, știu un bărbat care ar putea să preia reconstrucția motorului. Nu ar lucra niciodată pentru mine – deci este probabil genul de om pe care îl vreți.

Dar, până să-și ridice capul – și înainte să vadă privirea plină de admirație din ochii ei, privirea luminoasă pentru care se rugase, speranța că o să-l ierte – a distrus momentul prin adăugarea unei note de un sarcasm sofisticat.

— Aparent, tânărul domn nu avea niciun interes în a lucra pentru binele societății sau bunăstarea științei. Mi-a spus că nu ar accepta o slujbă guvernamentală. Presupun că voia salariul mare pe care spera să-l obțină la un angajator privat.

S-a intors cu spatele, să nu vadă privirea care dispărea de pe fața ei, să nu-i știe însemnătatea.

— Da, a spus ea, vocea fiindu-i dură, el este, probabil, genul de om pe care îl vreau.

— Este un tânăr fizician de la Institutul Științific Utah, a spus el cu dezinteres. Numele lui este Quentin Daniels. Un prieten l-a trimis la mine acum câteva luni. A venit să mă vadă, dar nu a acceptat slujba pe care i-am oferit-o. Îl voiam în echipa mea. Avea mintea unui savant. Nu știu dacă va reuși să facă ceva în legătură cu motorul dumneavoastră, dar măcar are capacitatea să încerce. Cred că încă puteți da de el la Institutul Științific Utah. Nu știu ce face acum – au închis institutul cu un an în urmă.

— Mulțumesc, doctore Stadler. O să iau legătura cu el.

— Dacă... dacă doriți, aș fi încântat să îl ajut cu partea teoretică. O să fac și eu puțină cercetare pornind de la indicațiile din manuscris. Mi-ar plăcea să găsesc principalul secret al energiei pe care a găsit-o autorul lui. Trebuie să descoperim principiul lui de bază. Dacă reușim, domnul Daniels poate să termine treaba în ceea ce privește motorul dumneavoastră.

— Voi aprecia orice ajutor pe care vă veți deranja să mi-l oferiți, doctore Stadler.

Au mers în liniște prin tunelele moarte ale terminalului, de-a lungul unor căi ferate ruginite, pe sub o bandă de lumini albastre, către strălucirea distantă a peronului.

La gura tunelului, au văzut un om îngenunchind pe calea ferată și lovind cu ciocanul un ac de macaz cu lipsa de ritmicitate exasperată pe care ți-o dă nesiguranța. Un alt bărbat stătea și se uita la el nervos.

— Deci? Ce se întâmplă cu rahatul ăsta? a întrebat cel care privea.

— Nu știu.

— Lucrezi la el de o oră.

— Mda.

— Cât mai durează?

— Cine e John Galt?

Dr. Stadler a tresărit. Îi depășiseră deja pe bărbați când a spus:

— Nu-mi place expresia aia.

— Nici mie, a răspuns.

— De unde a venit?

— Nimeni nu știe.

Erau tăcuți când el a spus:

— Știam un John Galt cândva. Numai că a murit în urmă cu mult timp.

— Cine era?

— Îmi plăcea să cred că e încă în viață. Dar, acum, sunt sigur că trebuie să fi murit. Avea o asemenea minte că, dacă mai trăia, întreaga lume ar fi vorbit până acum despre el.

— Dar întreaga lume vorbește despre el.

El s-a oprit nemișcat.

— Da, a spus încetișor, concentrându-se asupra unui gând care nu-l mai lovise până atunci, da... De ce?

Cuvântul era plin de teroare.

— Cine era el, doctore Stadler?

— De ce vorbesc despre el?

— Cine era?

Și-a scuturat capul cu un fior și a zis aspru:

— E doar o coincidență. Numele nu este unic deloc. Este o coincidență lipsită de importanță. Nu are nicio legătură cu bărbatul pe care îl cunosc. Omul acela este mort.

Nu și-a permis să conștientizeze pe deplin însemnătatea cuvintelor pe care le-a adăugat:

— Trebuie să fie mort.

***

Pe comanda de pe biroul lui scria: „Confidențial... Urgență... Prioritate... Necesitate esențială confirmată de biroul coordonatorului-șef... pentru beneficiul Proiectului X" – și îi cerea să vândă zece tone de metal Rearden Institutului Științific.

Rearden a citit-o și apoi a privit căre administratorul fabricii care stătea în fața lui fără să miște. Administratorul a intrat și a pus comanda pe birou fără să scoată vreun cuvânt.

— Credeam că ați vrea s-o vedeți, a spus, înfruntând privirea lui Rearden.

Rearden a apăsat butonul și a chemat-o pe domnișoara Ives. I-a dat comanda și a spus:

— Trimite asta înapoi, de oriunde a venit. Spune-le că nu voi vinde niciun gram de metal Rearden Insitutului Științific.

Gwen Ives și administratorul s-au uitat la el, apoi unul la celălalt și înapoi la el; ce a văzut în ochii lor erau felicitări.

— Da, domnule Rearden, a spus Gwen Ives politicos, luând bucata de hârtie de parcă ar fi fost orice alt act. Și-a plecat capul și a părăsit încăperea. Administratorul a urmat-o.

Rearden de-abia a schițat un zâmbet în semn de răspuns pentru ceea ce simțeau ei. Nu a simțit nimic pentru hârtia aceea sau pentru posibilele ei consecințe.

Din pricina unui soi de frământare interioară – care fusese ca și cum ar fi distrus un întrerupător pentru a tăia curentul electric al emoțiilor sale – și-a spus acum șase luni: „Ia atitudine întâi, menține fabricile în funcțiune, sentimentele vin pe urmă". L-a făcut să privească obiectiv felul în care funcționa Fair Share Law.

Nimeni nu știa cum trebuia îndeplinită legea. Prima dată i s-a spus că nu putea să producă metal Rearden într-o cantitate mai mare decât tonajul celui mai bun aliaj special, în afară de oțel, produs de Orren Boyle. Dar aliajele speciale Orren Boyle erau niște amestecuri fisurate pe care nu se obosea nimeni să le cumpere. Apoi i-a fost spus că putea să producă metal Rearden în cantitatea pe care Orren Boyle *ar fi putut* să o producă dacă ar fi fost în stare să îl producă el. Nimeni nu știa cum ar fi trebuit să se determine asta. Cineva în Washington a anunțat o cifră care indica un anumit număr de tone pe an, fără să dea vreun argument pentru asta. Atunci, toată lumea o lăsase moartă.

Nu știuse cum să facă să dea fiecărui consumator o cantitate egală de metal. Lista comenzilor nu putea fi onorată în trei ani nici dacă i-ar fi fost permis să lucreze la viteză maximă. Noi comenzi veneau zilnic. Nu mai erau comenzi, în vechiul și distinsul sens al comerțului, erau cereri. Legea prevedea că putea fi dat în judecată de orice consumator care nu și-a primit partea cuvenită de metal Rearden.

Nu știa nimeni cum să determine ce constituia partea cuvenită și ce cantitate era cea cuvenită. Apoi, un tânăr isteț, tocmai ieșit de pe

băncile facultății, i-a fost impus de la Washington ca asistent-șef pentru distribuție. După multe conferințe telefonice cu capitala, tânărul a anunțat că fiecare client va primi cinci sute de tone de metal, în ordinea datelor în care și-au înaintat cererile. Nimeni nu a obiectat împotriva cifrei lui. Nu era nicio formă de dispută; cifra putea să fie cinci sute de grame sau un milion de tone, avea aceeași importanță. Băiatul și-a instalat un birou la fabricile Rearden, unde patru fete ordonau cererile pentru metal Rearden. La prețurile actuale ale pieței, acestea s-au extins bine până în secolul următor.

Cinci sute de tone de metal Rearden nu puteau da cinci mile de cale ferată pentru Taggart Transcontinental; nu puteau să realizeze consolidarea măcar a uneia dintre minele de cărbuni ale lui Ken Danagger. Celor mai mari industrii și celor mai buni clienți ai lui Rearden le era interzisă folosirea acestui metal. Dar crosele de golf făcute din metal Rearden apăreau brusc pe piață, la fel ca și cănile de cafea, uneltele de grădinărit și robinetele pentru baie. Lui Ken Danagger, care văzuse valoarea metalului și îndrăznise să-l expună în fața unei opinii publice violente, nu îi era permis să îl obțină, comanda lui fiind necompletată, exclusă fără vreo legătură cu noua lege. Domnul Mowen, care a trădat Taggart Transcontinental în cea mai crucială perioadă, făcea acum macazuri din metal Rearden și le vindea celor de la Atlantic Southern.

S-a întors și a plecat fără niciun cuvânt când cineva a menționat ceea ce toată lumea știa: averile rapide care erau făcute pe spinarea metalului Rearden.

— Păi, nu, spuneau oamenii la recepțiile oficiale, nu trebuie să o numești piață neagră, pentru că nu este, serios. Nimeni nu vinde *metalul* ilegal. Își vând doar *dreptul* la el. Nu-l vând, își pun la bătaie cererile.

Nu voia să știe nici micile complicații care existau în afacerile prin care cererile erau vândute și depuse, nici cum un fabricant din Virginia a produs în două luni cinci mii de tone de mulaje făcute din metal Rearden, nici ce om din Washington nu era inclus pe lista fabricantului. Știa că profitul lor pe o tonă de metal Rearden era de cinci ori mai mare decât al lui. Nu a spus nimic. Toată lumea avea dreptul să ajungă la metal, mai puțin el.

Tânărul din Washington – pe care muncitorii îl porecliseră Dădaca – mișuna în jurul lui Rearden cu o primitivă, dar uimitoare curiozitate, care, în mod surprinzător, era o formă de admirație. Rearden îl privea

cu un amuzament scârbit. Băiatul nu avea nici cea mai vagă idee de vreun concept oarecare de moralitate; i-a fost extirpat odată cu terminarea facultății; asta l-a făcut de o sinceritate stranie, naivă și cinică totodată, ca inocența unui sălbatic.

— Mă desconsiderați, domnule Rearden, a spus el odată, brusc și fără niciun resentiment. Asta nu e bine.

— De ce nu e bine? a întrebat Rearden.

Băiatul părea confuz și nu găsea niciun răspuns. Niciodată nu avea răspunsul la întrebarea „de ce?". Vorbea în afirmații monotone. Spunea despre oameni: „Ăsta-i demodat", „Ăsta nu s-a șlefuit", „Ăsta n-a fost pus la punct", fără ezitări sau explicații; mai spunea și, fiind absolvent de metalurgie: „Topirea fierului, cred eu, pare să necesite o temperatură ridicată". Bălmăjea nimicuri, dar în opinii incerte despre natura fizică, și nimic altceva decât enunțuri imperative și categorice despre bărbați.

— Domnule Rearden, a spus odată, dacă simțiți că v-ar plăcea să dați mai mult din metal prietenilor dumneavoastră – adică, în cantități mai mari – ar putea să se aranjeze, să știți. De ce nu cerem o autorizație specială pornind de la argumentul unei nevoi esențiale? Am câțiva prieteni în Washington. Prietenii dumneavoastră sunt oameni destul de importanți, mari oameni de afaceri, așa că nu ar fi foarte greu să scăpăm cu șmecheria asta cu nevoia esențială. Bineînțeles, ar fi ceva cheltuieli. Pentru anumite lucruri în Washington. Știți cum e, lucrurile de felul ăsta mereu necesită cheltuieli.

— Ce lucruri?

— Înțelegeți ce vreau să spun.

— Nu, a spus Rearden, nu înțeleg. De ce nu-mi explici?

Băiatul s-a uitat la el, cântărind șovăielnic întrebarea în minte, apoi a spus:

— E psihologie stupidă.

— Ce e?

— Știți dumneavoastră, domnule Rearden, nu este necesar să folosesc astfel de cuvinte.

— Astfel de cuvinte precum?...

— Cuvintele sunt relative. Sunt doar simboluri. Dacă nu folosim simboluri urâte, nu vom fi urâți. De ce vreți să spun lucrurile într-un fel când le-am spus deja în alt fel?

— În ce fel vreau eu să le spui?

— De ce vreți să le spun?

— Din aceleași motive pentru care tu nu vrei.

Băiatul a rămas tăcut pentru un moment, apoi a spus:

— Știți, domnule Rearden, nu există standarde absolute. Nu putem să ne ghidăm după principii rigide, trebuie să fim flexibili, trebuie să ne adaptăm realității și să acționăm sub impulsul momentului.

— Fugi de-aici, derbedeule. Du-te și încearcă să torni o tonă de oțel fără principii rigide, sub impulsul momentului.

O senzație stranie, care era aproape un simț al stilului, l-a făcut pe Rearden să simtă dispreț față de băiat, dar nu ranchiună. Băiatul părea să se potrivească spiritului evenimentelor din jurul lui. Era de parcă ceva îi întorcea în timp, cu secole în urmă, în timpurile cărora le aparținea tânărul, dar cărora el, Rearden, nu le aparținea. În loc să construiască noi cuptoare, s-a gândit Rearden, încerca în zadar să le păstreze pe cele vechi; în loc să înceapă noi aventuri, noi cercetări, noi experimente, în folosul metalului Rearden, el își consuma toată energia pe o cercetare asupra surselor de minereu feros: ca și oamenii la sfârșitul epocii de fier, s-a gândit, dar cu mai puțină speranță.

A încercat să evite aceste gânduri. S-a gândit că trebuie să se ferească de propriile lui sentimente, de parcă o parte din el îi devenise străină și trebuia să rămână amorțită, și dorința lui trebuia să fie un anestezic constant și vigilent. Știa că nu trebuia să vadă rădăcina acelei părți necunoscute, că niciodată nu trebuia să-i dea glas. Trecuse printr-un pericol în care nu-și permitea să se întoarcă.

Momentul când a auzit la radio știrile despre câmpul înghițit de flăcări al lui Ellis Wyatt a fost într-o seară de iarnă când, singur în biroul lui, stătea încremenit în fața unui ziar împrăștiat pe biroul lui, cu o lungă coloană de directive pe prima pagină. Apoi, prima lui reacție – înaintea oricărui gând de viitor, înaintea oricărui simț al dezastrului, oricărui șoc, spaimă sau protest – a fost să izbucnească în râs. A râs în numele victoriei, în numele izbăvirii, într-o exaltare crescândă și plină de viață, și cuvintele pe care nu le rostea, dar le simțea, erau: „Dumnezeu să te binecuvânteze, Ellis, orice ai face!"

Când a înțeles semnificația râsului său, a știut că acum era obligat să-și poarte de grijă constant. Ca și supraviețuitorul unui infarct, știa că era amenințat de un pericol care-l urmărea și care putea să-l lovească în orice moment.

Dar se mai domolise de atunci. Și-a păstrat un ritm egal, precaut și bine controlat al pornirilor interioare. Dar era cât pe ce să-l ajungă din urmă din nou. Când s-a uitat la comanda Insitutului Științific de pe birou, i s-a părut că lumina care se mișca deasupra hârtiei nu venea de la cuptoarele de afară, ci de la flăcările terenului petrolier care ardea.

— Domnule Rearden, a spus Dădaca, când a auzit de comanda respinsă, nu trebuia să faceți asta.

— De ce nu?

— Vor fi probleme.

— Ce fel de probleme?

— Este o comandă a guvernului. Nu puteți să respingeți un ordin al guvernului.

— De ce să nu pot?

— Este un proiect al nevoii esențiale și este și secret. Este foarte important.

— Ce fel de proiect este?

— Nu știu. E secret.

— Atunci de unde știi că e important?

— Așa spunea.

— Cine a spus asta?

— Nu puteți să vă îndoiți de așa ceva, domnule Rearden.

— De ce nu pot?

— Nu puteți.

— Dacă nu pot, atunci asta l-ar transforma în ceva categoric, și ai spus că nu există așa ceva.

— Asta e altceva.

— De ce să fie altceva?

— Pentru că este vorba de guvern.

— Vrei să spui că nu există nimic categoric în afară de guvern?

— Vreau să spun că, dacă ei spun că este important, atunci e. Nu vreau să intrați în necazuri, domnule Rearden, și veți intra, sunt sigur de asta. Puneți prea multe întrebări. De ce faceți asta?

Rearden s-a uitat la el și a chicotit. Băiatul și-a dat seama de cuvintele lui și a rânjit timid, dar părea nefericit.

Bărbatul care venise să-l vadă pe domnul Rearden o săptămână mai târziu era mai tinerel și mai subțire, dar nu la fel de tânăr, nici la fel de

subțire cum încerca să pară. Purta haine de civil și pantaloni strâmți de piele de polițist rutier. Rearden nu putea să-și dea seama dacă venise de la Institutul Științinfic sau din Washington.

— Am înțeles că ați refuzat să vindeți metal Institutului Științific, domnule Rearden, a spus pe un ton blând și confidențial.

— Așa este, a spus Rearden.

— Și asta nu înseamnă o încălcare voluntară a legii?

— Asta rămâne la latitudinea dumneavoastră.

— Puteți să-mi spuneți motivul dumneavoastră?

— Motivul meu nu vă privește pe dumneavoastră.

— O, dar bineînțeles că mă privește. Noi nu vă suntem dușmani, domnule Rearden. Vrem să fim corecți față de dumneavoastră. Nu trebuie să vă temeți de faptul că sunteți un mare fabricant. Nu o să dăm vina pe dumneavoastră. Noi chiar vrem să fim la fel de corecți cu dumneavoastră cum suntem față de cel mai slab muncitor. Am dori să știm motivul dumneavoastră.

— Tipăriți refuzul meu în ziar și orice cititor vă va putea spune motivul meu. A apărut în toate ziarele acum mai puțin de un an.

— O, nu, nu, nu! De ce să vorbim despre ziar? Nu putem să tratăm asta ca pe o problemă privată, amicală?

— Asta ține de dumneavoastră.

— Nu vrem să ajungă în presă.

— Nu?

— Nu. Nu am vrea să vă facem niciun rău.

Rearden s-a uitat la el și a întrebat:

— De ce are nevoie Institutul Științific de zece mii de tone de metal? Ce este Proiectul X?

— O, asta? Este un proiect foarte important de cercetare științifică, o inițiativă de o imensă valoare socială care s-ar putea dovedi un beneficiu public neprețuit, dar, din păcate, regulile de înaltă diplomație nu-mi permit să vă spun despre natura lui în mai multe detalii.

— Știți dumneavoastră, a spus Rearden, aș putea să vă menționez – ca un motiv – că nu aș vrea să vând metalul meu celor care au scopuri ascunse mie. Am creat metalul. Este responsabilitatea mea morală să știu în ce scopuri este folosit.

— O, dar nu trebuie să vă faceți griji în legătură cu asta, domnule Rearden! Vă eliberăm noi de orice responsabilitate.

— Să presupunem că nu vreau să fiu eliberat de ea.

— Dar... asta este o atitudine pur teoretică și... demodată.

— Am spus că aș putea să numesc asta ca fiind un motiv. Dar n-o voi face – pentru că, în acest caz, am alt motiv, mai cuprinzător. Nu aș vinde niciun fel de metal Rearden Insitutului Științific pentru niciun fel de motiv, bun, rău, secret sau deschis publicului.

— Dar de ce?

— Ascultă, a spus Rearden încetișor, s-ar putea să fie un fel de justificare pentru societățile primitive în care un om trebuia să se aștepte ca dușmanii lui să-l omoare în orice moment și trebuia să se apere cât de bine putea. Dar nu există nicio justificare pentru o societate în care omul trebuie să-și confecționeze arme pentru propria lui ucidere.

— Nu cred că este recomandat să folosiți astfel de cuvinte, domnule Rearden, nu cred că este practic să gândiți în astfel de termeni. Până la urmă, guvernul nu poate – în iureșul marilor decizii naționale – să ia cunoștință de antipatia dumneavoastră față de un anumit institut.

— Atunci nu luați cunoștință.

— Ce vreți să spuneți?

— Nu mai puneți întrebări despre motivele mele.

— Dar, domnule Rearden, nu putem să lăsăm un refuz de supunere în fața legii să treacă neobservat. Ce ați vrea să facem noi?

— Orice doriți.

— Asta-i nemaipomenit. Nimeni nu a refuzat vreodată să vândă guvernului un produs de necesitate esențială. De fapt, legea nu vă permite să refuzați să vindeți metalul dumneavoastră oricărui client, ca să nu mai vorbim de guvern.

— Păi, atunci, de ce nu mă arestați?

— Domnule Rearden, aceasta este o discuție amicală. De ce să vorbim despre astfel de lucruri?

— Nu este acesta ultimul dumneavoastră cuvânt impotriva mea?

— De ce să îl pomenim?

— Nu este sugerat în fiecare enunț al acestei discuții?

— De ce să îl numim?

— De ce nu?

Nu s-a auzit niciun răspuns.

— Încercați să faceți abstracție de faptul că, dacă nu aveați acest atu, nu v-aș fi permis să intrați în acest birou?

— Dar eu nu vorbesc despre arest.

— Eu, da.

— Nu vă înțeleg, domnule Rearden.

— Nu vă ajut să pretindeți că aceasta ar fi vreun fel de discuție amicală. Nu este. Acum faceți ce vreți.

În ochii bărbatului se citea o privire bizară: tulburare, de parcă nu avea nicio idee despre problema cu care se confrunta, și teamă, de parcă întotdeauna ar fi fost pe deplin conștient de problemă și trăise cu groaza demascării.

Rearden simțea un entuziasm straniu; se simțea de parcă ar fi fost pe cale să înțeleagă ceva ce nu a înțeles niciodată, de parcă s-ar fi aflat pe urmele unei descoperiri încă departe de a fi aflată, exceptând faptul că avea cea mai mare importanță pe care o văzuse vreodată.

— Domnule Rearden, a spus bărbatul, guvernul are nevoie de metalul dumneavoastră. Trebuie să ni-l vindeți, pentru că sigur realizați că planurile guvernului nu pot fi ținute în loc de problema consimțământului dumneavoastră.

— O vânzare, a spus Rearden încetișor, presupune consimțământul celui care vinde. S-a ridicat și s-a îndreptat spre geam. Vă spun ce puteți să faceți. A arătat spre sectorul unde blocurile de metal Rearden erau încărcate în vagoane de marfă. Acela este metal Rearden. Mergeți cu camioanele dumneavoastră acolo, jos – ca orice alt tâlhar, dar fără vreun risc, pentru că nu vă voi împușca, după cum știți, nu pot – luați cât de mult metal doriți și plecați. Nu încercați să-mi trimiteți banii. Nu-i voi accepta. Nu-mi scrieți un cec. Nu-l voi primi. Dacă vreți metalul, aveți armele pentru a-l dobândi. Dați-i drumul.

— Dumnezeule mare, domnule Rearden, ce ar crede oamenii?!

A fost un strigăt instinctiv, involuntar. Mușchii feței lui Rearden au trecut rapid la un râset fără zgomot. Amândoi înțeleseseră sensul acelui strigăt. Rearden a spus calm, pe tonul grav și lipsit de constrângere al încheierii:

— Ai nevoie de ajutorul meu să-l faci să pară o vânzare – ca o tranzacție sigură și morală. Nu te voi ajuta.

Bărbatul nu l-a contrazis. S-a ridicat să plece. A spus doar:

— Veți regreta atitudinea pe care ați afișat-o, domnule Rearden.

— Nu prea cred, a spus Rearden.

Știa că incidentul nu se terminase. De asemenea, știa că nu caracterul secret al Proiectului X nu era motivul pentru care oamenii ăștia se temeau să facă problema publică. Simțea o ciudată, plină de bucurie și lipsită de griji încredere de sine. Știa că aceștia erau pașii corecți pe cărarea pe care o zărise.

***

Dagny s-a întins în fotoliul din sufragerie. Fusese o zi grea, dar știa că avea să-l vadă pe Hank Rearden în seara aceasta. Gândul era un braț care ridica greutatea orelor oribile și inutile de pe umerii ei.

Stătea nemișcată, fericită să se odihnească, singurul ei scop fiind acela de a aștepta în liniște sunetul cheii în încuietoare. Hank nu-i telefonase, dar auzise că ajunsese astăzi în New York pentru o conferință cu producătorii de cupru, și el nu părăsise niciodată orașul în dimineața imediat următoare și nici n-a petrecut vreo noapte în New York pe care să nu i-o fi dăruit ei. Îi plăcea să-l aștepte. Avea nevoie de o perioadă de timp între zilele ei și nopțile lui, așa cum un pod avea nevoie de segmentele dintre piloni.

Orele care urmau, ca toate nopțile ei cu el, vor fi adăugate, s-a gândit, acelui cont pentru economii din viața unei persoane, unde momente ale vieții sunt păstrate cu mândria de a le fi trăit. Singura mândrie a zilei sale de lucru nu era că fusese trăită, ci că-i supraviețuise. Era greșit, s-a gândit, era groaznic de greșit ca o persoană să fie forțată să spună asta despre vreo oră a vieții sale. Dar nu se putea gândi la asta acum. Se gândea la el, la lupta pe care a privit-o în lunile ce trecuseră, lupta pentru izbăvire; știa că putea să-l ajute să câștige, dar trebuia să-l ajute în orice fel, mai puțin în cuvinte.

S-a gândit la seara din iarna trecută, când a intrat înăuntru, a scos un pachețel din buzunar și i l-a întins spunând:

— Vreau să ai asta.

Ea l-a deschis și s-a holbat sceptică și tulburată la un pandantiv făcut dintr-o singură piatră de rubin în formă de pară, din care țâșnea un foc violent pe albul cutiei de bijuterii de satin. Era o piatră prețioasă, pe care numai vreo câțva bărbați din lume și-o permiteau; el nu era unul dintre ei.

— Hank..., de ce?

— Fără vreun motiv anume. Voiam doar să te văd purtându-l.

— O, nu, nu așa ceva! De ce să-l irosesc? Merg atât de rar la întâlniri unde trebuie să te îmbraci elegant. De ce l-aș purta vreodată?

S-a uitat la ea, privirea mutându-i-se încet de la picioare până la fața ei.

— O să-ți arăt, a spus.

A condus-o în dormitor, i-a dat jos hainele, fără niciun cuvânt, în felul în care un stăpân dezbracă o persoană al cărei consimțământ nu este necesar. I-a fixat pandantivul la gât. Ea stătea dezbrăcată, cu piatra între sâni, ca o picătură strălucitoare de sânge.

— Crezi că un bărbat ar trebui să-i ofere bijuterii amantei lui cu un alt scop decât cel al propriei sale plăceri? a întrebat el. Acesta este felul în care mi-ar plăcea să-l porți. Doar pentru mine. Îmi place să mă uit la el. E frumos.

Ea a râs; era un sunet blând, jos, sufocat. Nu putea să vorbească sau să se miște, doar să dea din cap tăcută, în semn de aprobare și supunere; a dat din cap de mai multe ori, părul ei legându-se odată cu mișcarea circulară a capului, apoi atârnând nemișcat, când își ținea capul înclinat în fața lui.

S-a lăsat să cadă pe pat. Stătea întinsă, obosită, cu capul lăsat pe spate, brațele pe lângă corp, palmele apăsate pe textura aspră a cuverturii, un picior îndoit, linia lungă a celuilalt întinsă de-a lungul lenjeriei de un albastru închis, piatra strălucind ca o rană în semiîntuneric și aruncându-i un mănunchi de raze pe piele.

Ochii ei erau pe jumătate închiși, în zeflemitorul și conștientul triumf de a fi admirați, dar gura ei era pe jumătate deschisă, într-o neajutorată, disperată așteptare. El stătea de partea cealaltă a camerei, uitându-se la ea, la pântecul ei plat tras înăuntru, pentru că inspira, la corpul sensibil al unei ființe sensibile. A spus, cu vocea scăzută, tensionată și ciudat de liniștită:

— Dagny, dacă vreun artist te-ar fi pictat așa cum ești acum, bărbații ar veni să se uite la pictură numai ca să trăiească experiența unui moment pe care nimic altceva nu li l-ar oferi în viața lor. Ar considera-o o minunată operă de artă. Nu ar ști ce e înăuntrul lor, dar pictura le-ar arăta totul – chiar și că nu ești o clasică Venus, ci vicepreședintele unei companii feroviare, pentru că asta face parte din ea, chiar și ceea ce sunt eu, pentru că și asta face parte din ea. Dagny, ar simți asta și ar

pleca să facă dragoste cu prima barmaniță care le-ar ieși în cale – și nu ar încerca niciodată să mai atingă ceea ce au simțit deja. *Eu* nu aș vrea să caut asta într-un tablou. Aș vrea să fie real. Nu m-aș mândri cu dorințe deznădăjduite. Nu aș păstra o dorință moartă. Aș vrea să o am, să o fac, să o trăiesc. Înțelegi?

— O, da, Hank, *eu* înțeleg, a spus. „Dar *tu*, dragul meu? Tu o înțelegi pe deplin?", s-a gândit, dar nu a spus-o cu voce tare.

Într-o seară cu o furtună de zăpadă, a ajuns acasă și a găsit un buchet imens de flori tropicale, stând în sufrageria ei, pe sticla întunecată a geamului tapetat cu fulgi de zăpadă. Tulpinele de crini hawaieni, roșii aveau un metru înălțime; capetele lor mari erau conuri de petale cu o textură senzuală de piele fină și de culoarea sângelui.

— Le-am văzut în vitrina unei florării, i-a spus când a venit, în noaptea aceea. Mi-a plăcut să le privesc în timpul unei furtuni de zăpadă. Dar nu este nimic la fel de inutil ca un obiect într-o vitrină.

Începuse să găsească flori în apartament, în momente pe care nu le putea prevedea, flori trimise fără vreun bilet, dar cu semnătura expeditorului așezată în formele lor fantasice, în culorile stridente, în prețurile extravagante. I-a cumparat un lănțișor de aur făcut din pătrățele mici agățate unul de celălalt, care formau un șirag de aur masiv care să-i acopere gâtul și umerii, ca un guler de armură cavalerească.

— Să-l porți la o rochie neagră, i-a cerut.

I-a adus un set de pahare, care erau toate din cristal tăiat în forma de pătrat, făcute de un bijutier faimos. Ea se uita la felul în care ținea unul din pahare când îi servea câte o băutură – de parcă atingerea texturii sub degetele lui, gustul băuturii și înfățișarea ei erau singurul moment fericit.

— Mai înainte, vedeam lucruri care-mi plăceau, a spus el, dar nu le cumpăram niciodată. Nu părea să aibă prea mare însemnătate chestia asta. Acum are.

El a sunat-o la birou, într-o dimineață de iarnă, și a spus nu pe tonul unei invitații, ci pe tonul unui ordin de manager executiv.

— O să luăm cina împreună în seara asta. Vreau să te îmbraci elegant. Ai cumva vreo ținută de seară albastră? Poart-o.

Rochia pe care a purtat-o era o tunică subțire de un albastru prăfuit, care îi dădea un aspect de simplitate neocrotită, aspectul unei statui în umbrele albastre ale unei grădini sub un soarele de vară. El i-a adus o

capă din blană de vulpe polară albasră pe care i-a pus-o peste umeri și care o înghițea de la curba bărbiei până la vârfurile sandalelor.

— Hank, asta-i ridicol, a râs ea, nu e genul meu!

— Nu? a întrebat el, trăgând-o în fața unei oglinzi.

Uriașa pătură de blană o făcea să arate ca un copil ghemuit, pregătindu-se de o furtună; textura sofisticată transforma inocența copilului ghemuit în eleganța unui contrast evident: în imaginea unei senzualități încordate. Blana era de un maro delicat, întunecat de o aură albăstruie care nu se putea vedea, dar se simțea ca un val care o acoperea, ca o idee de culoare percepută nu de ochiul cuiva, ci de mâinile cuiva, de parcă se putea simți, fără vreun contact, senzația pe care o ai când îți adâncești palmele în blana fină. Capa nu lăsa să i se vadă nimic altceva în afară de șatenul părului, de griul albăstrui al ochilor și de forma gurii.

S-a întors la el, zâmbetul ei era surprins și neajutorat.

— Nu știam că va arăta așa.

— Eu, da.

S-a așezat lângă el în mașină și au mers pe străzile întunecate ale orașului. Un strat strălucitor de zăpadă le ieșea în cale din când în când, când treceau de luminile de la colț. Nu l-a întrebat unde mergeau. Ședea pe banchetă, lăsată pe spate și uitându-se în sus la fulgii de zăpadă. Capa de blană era înfășurată strâns de jur împrejurul ei; cu ea așa, rochia părea la fel de ușoară ca o ținută de noapte, iar atingerea capei era ca o îmbrățișare.

S-a uitat la straturile ascuțite de lumini care răsăreau prin perdeaua de zăpadă și – uitându-se la el, la mâinile lui îmbrăcate în mănuși, încleștate pe volan, la eleganța fină și austeră a siluetei în palton negru și fular alb – s-a gândit că el locuia într-un oraș minunat, printre trotuare lustruite și piatră sculptată.

Mașina a trecut printr-un tunel, a gonit cu ecou prin tubul de cărămidă, pe sub râu, și s-a ridicat spre spiralele unei autostrăzi suspendate sub un cer deschis și negru. Luminile erau dedesubtul lor acum, împrăștiate pe mile largi de geamuri albăstrui, hornuri, macarale oblice, flăcări roșii care izbucneau în depărtare și lungi raze întunecate înfățișând formele distorsionate ale unui cartier industrial. Își amintea că l-a văzut odată, la fabricile lui, cu pete de funingine pe frunte, îmbrăcat într-o salopetă roasă de acid pe care o purta cu aceeași

nonșalanță cu care purta și hainele elegante. Era de-al locului – s-a gândit, uitându-se la apartamentele din New Jersey, printre macaralele, flăcările și huruitul infernal al roților.

Când au accelerat pe un drum întunecat de țară, cu straturi de zăpadă strălucind în bătaia farurilor mașinii, ea și-a amintit cum arăta el în vacanța lor de vară, îmbrăcat în salopetă, întins pe pământul unei văi singuratice, cu iarba sub el și cu soarele bătându-i pe brațele goale. Locul lui era la țară, s-a gândit, locul lui era peste tot – el era bărbatul al cărui loc era pe Pământ – și apoi s-a gândit la cuvintele lui, care erau mai exacte: era un om căruia Pământul îi aparținea, bărbatul care se simțea ca acasă pe Pământ, Pământul pe care putea să și-l subordoneze. De ce, atunci, s-a întrebat ea, ar fi trebuit să poarte el o povară atât de tragică pe care, îndurând-o în tăcere, a acceptat-o atât de bine, încât abia dacă știa că o mai poartă? O parte din răspuns îl știa; simțea că răspunsul complet e pe aproape și că, în curând, îl va putea înțelege. Dar nu voia să se gândească la asta acum, pentru că se îndepărtau de toate poverile, pentru că înăuntrul acelei mașini zăcea nemișcată, pentru că fericirea lor era deplină. Și-a mișcat pe nesimțite capul, lăsându-l să-i atingă numai o clipă umărul.

Mașina a părăsit autostrada și s-a întors înspre pătratele luminoase care erau geamurile din depărtare, agățate deasupra zăpezii din spatele unui grilaj de crengi dezgolite. Apoi, într-o lumină obscură și plăcută, au stat la o masă, lângă un geam care dădea înspre întunericul și copacii de afară. Hanul era construit pe o colină, în pădure; avea o eleganță de înaltă clasă, intimitate și un aer de bun-gust care arăta faptul că nu fusese descoperit de cei care căutau prețuri exorbitante și atenție. Abia dacă-și dădea seama că erau într-un restaurant; totul se transformase într-o senzație superlativă de confort, iar singurul ornament care i-a atras atenția a fost strălucirea crengilor înghețate din spatele geamului.

Ședea uitându-se pe geam în timp ce blana albastră îi alunecase pe jumătate de pe umerii și brațele dezgolite. El o privea cu ochii mijiți, cu satisfacția unui om care-și studiază opera.

— Îmi place să-ți dăruiesc lucruri, i-a spus, pentru că nu ai nevoie de ele.

— Nu?

— Și nu e pentru că vreau să le ai, e pentru că vreau să le ai *de la mine*.

— Chiar în felul acesta am nevoie de ele, Hank. De la tine.

— Înțelegi că asta nu este decât o slăbiciune vicioasă din partea mea? Nu o fac pentru plăcerea ta, o fac pentru a mea.

— Hank!

Strigătul a fost involuntar. În el se găseau amuzament, disperare, indignare și compasiune.

— Dacă îmi dădeai lucruri doar pentru plăcerea *mea*, și nu a ta, ți le-aș fi aruncat în față.

— Da... Da, atunci ai fi făcut asta – și așa și trebuia.

— Ai numit-o slăbiciune vicioasă?

— Așa-i spune lumea.

— O, da, așa-i spune lumea. Dar *tu* cum îi spui, Hank?

— Nu știu, a spus el indiferent, și a continuat concentrat, știu doar că, dacă e vicios, atunci naiba să mă ia, dar vreau să fac asta mai mult decât orice pe Pământ.

Ea nu a răspuns; ședea uitându-se direct la el cu o încercare de zâmbet, rugându-l parcă să fie atent la înțelesul cuvintelor lui.

— Întotdeauna am vrut să mă bucur de averea mea, a spus el, nu știam cum să o fac. Nici măcar nu am avut timpul necesar să-mi dau seama cât de mult voiam să o fac. Dar știam că tot oțelul pe care l-am turnat s-a transformat pentru mine în aur lichid, iar aurul era menit să fie turnat în orice formă voiam eu, și eu eram cel care trebuia să se bucure de el. Numai că nu puteam. Nu vedeam niciun sens în asta. Eu sunt cel care a produs averea aceea și eu sunt cel care trebuie să o las să-mi procure orice-mi face plăcere – inclusiv plăcerea de a vedea acum pentru cât sunt în stare să plătesc, inclusiv faptul ridicol că te transform într-un obiect sofisticat.

— Dar eu sunt obiectul sofisticat pentru care plătești de multă vreme, a spus ea; nu zâmbea.

— Cum?

— Cu ajutorul acelorași valori cu care ai plătit și pentru fabricile tale.

Nu știa dacă a înțeles totul cu caracterul definitiv, clar și complet al unui gând spus în cuvinte; dar știa că ceea ce simțea el în acel moment era înțelegere. A văzut relaxarea unui zâmbet invizibil în ochii lui.

— Pe mine niciodată nu m-a dezgustat luxul, a spus el, și totuși întotdeauna m-au dezgustat cei care se bucură de el. Mă uitam la ceea ce

numesc ei plăceri și mi se părea atât de mizerabil și fără sens – după ce am simțit la fabrici. Obișnuiam să mă uit la oțelul turnat, tone de oțel lichid care mergeau cum voiam eu și unde voiam eu. Și apoi mă duceam la vreun dineu și vedeam oameni care ședeau tremurând de venerație în fața propriilor lor vase de aur și fețe de masă de dantelă, de parcă salonul era stăpânul, iar ei erau doar obiecte care-l serveau, obiecte create de colierele lor de diamante și de cămășile cu nasturi de diamant, nu invers. Apoi fugeam până la prima vechitură de cuptor pe care o găseam – și ei ziceau că nu știu cum să mă bucur de viață, pentru că nu-mi păsa de nimic altceva decât de afaceri.

S-a uitat la frumusețea obscură a camerei și la oamenii care stăteau la masă. Ședeau în postúri care afișau sfială, de parcă prețul colosal al hainelor lor și imensa grijă pentru dichiseala lor ar fi trebuit să se îmbine cu splendoarea din jur, dar nu era așa. Fețele lor aveau o privire plină de o anxietate ranchiunoasă.

— Dagny, uite la oamenii ăștia. Se presupune că sunt playboy ai vieții, cei care aleargă după amuzament și iubesc luxul. Stau acolo, așteptând ca acest loc să le dea însemnătate, nu invers. Dar nouă ni se arată mereu ca amatori de plăceri materiale – și apoi suntem învățați că această bucurie pentru plăceri materiale este malefică. Bucurie? Se bucură de asta? Nu este un fel de corupere în ceea ce ne învață, un fel de eroare vicioasă și de mare însemnătate?

— Da, Hank, foarte vicioasă și foarte, foarte importantă.

— Ei sunt playboy și noi suntem negustorii, tu și cu mine. Realizezi că suntem mult mai capabili să ne bucurăm de locul ăsta decât speră ei vreodată să fie?

— Da.

A spus încet, pe tonul unei axiome:

— De ce am lăsat toate astea nătărăilor? Trebuiau să fie ale noastre.

Ea s-a uitat la el, surprinsă, el a zâmbit.

— Îmi amintesc fiecare cuvânt pe care mi l-ai spus la petrecerea aceea. Nu ți-am răspuns atunci pentru că singurul răspuns pe care îl aveam, tot ceea ce însemnau cuvintele tale pentru mine, era un răspuns pentru care m-ai fi urât, m-am gândit; era că te doream.

El s-a uitat la ea.

— Dagny, nu-ți dădeai seama de asta atunci, dar ce voiai să spui era că voiai să te culci cu mine, nu-i așa?

— Da, Hank. Sigur că da.

I-a întâlnit privirea, apoi s-a uitat în altă direcție. Au fost tăcuți un timp îndelungat. El privea amurgul blând din jurul lor, apoi strălucirea celor două pahare de vin de pe masa lor.

— Dagny, în tinerețea mea, când lucram în minele de minereuri din Minnesota, credeam că vreau să ajung să trăiesc o seară ca asta. Nu, nu de asta lucram și nu mă gândeam la asta des. Dar, din când în când, în serile de iarnă, când stelele sclipeau pe cer și era foarte frig, când eram obosit pentru că lucrasem două schimburi și nu voiam nimic altceva decât să mă pun jos și să adorm chiar acolo, la marginea minei, credeam că într-o zi o să stau într-un loc ca ăsta, unde un pahar de vin costă mai mult decât salariul meu zilnic și eu câștigasem prețul fiecărui minut, al fiecărui strop și al fiecărei flori de pe masă, și ședeam acolo doar pentru propriul meu amuzament.

Ea a întrebat, zâmbind:

— Cu amanta ta?

Ea a văzut doza de durere din ochii lui și și-a dorit cu disperare să nu fi spus asta.

— Cu... o femeie, a răspuns el.

Ea știa cuvântul pe care nu l-a pronunțat. A continuat, cu voce blândă și fermă:

— Când am devenit bogat și am văzut ce făceau oamenii bogați pentru distracție, m-am gândit că locul pe care mi l-am imaginat nu există. Nici măcar nu mi l-am imaginat prea clar. Nu știam cum mi-ar plăcea să fie, știam doar ce voiam să simt. Am renunțat să îl mai aștept cu ani în urmă. Dar îl simt în seara asta.

A ridicat paharul, uitându-se la ea.

— Hank, aș... aș renunța la tot ce am avut vreodată în viață, mai puțin la a fi un obiect sofisticat pentru amuzamentul tău.

A văzut-o cum tremură ținându-și paharul. A spus pe ton normal:

— Știu asta, draga mea.

Ea stătea șocată și nemișcată: nu mai folosise cuvintele astea până atunci. El și-a dat capul pe spate și a zâmbit. Cel mai luminos și fericit zâmbet pe care-l văzuse vreodată pe fața lui.

— Primul tău moment de slăbiciune, Dagny, a spus el.

Ea a râs și și-a scuturat capul. El și-a întins brațul peste masă și i-a

cuprins umărul dezgolit, de parcă o consola. Râzând încetișor și parcă fără să vrea, și-a lăsat gura să îi atingă degetele; asta i-a ținut fața în jos pentru un moment, iar el putu să vadă că în sclipirea ochilor ei erau lacrimi.

Când s-a uitat în sus la el, zâmbetele lor s-au întâlnit, și restul serii au sărbătorit – pentru toți anii care au trecut de la nopțile petrecute la marginea minei, pentru toți anii care au trecut de la noaptea primului ei bal, când, în disperata ei dorință pentru un moment de fericire, căsca gura la oamenii care se așteptau ca luminile și florile să-i facă să strălucească.

„Nu este... un fel de corupere... în ceea ce ne învață... un fel de eroare vicioasă și de mare însemnătate?", s-a gândit la cuvintele lui, în timp ce stătea în fotoliul din sufrageria ei, într-o seară mohorâtă de primăvară, așteptându-l să vină... doar puțin mai departe, dragul meu, s-a gândit, uită-te doar puțin mai departe și vei fi eliberat de greșeala aceea și de toată durerea irosită pe care nu ar fi trebuit să o ții în tine niciodată... Dar a simțit că nici ea nu văzuse toată distanța și se întreba care erau pașii care mai rămăseseră să fie descoperiți.

Plimbându-se prin întunericul străzilor, pe drumul spre apartamentul ei, Rearden își ținea mâinile în buzunarul gecii și brațele lipite de corp, pentru că simțea că nu vrea să atingă nimic sau să se frece de nimeni. Niciodată nu a mai trecut prin asta – această nevoie de retragere care nu era stârnită de nimic anume, dar părea să inunde totul în jurul lui, făcând orașul să pară plin de apă. Putea să înțeleagă pornirea de dezgust pentru ceva și putea să se lupte cu lucrul ăla cu o indignare zdravănă, pentru că știa că nu aparținea lumii; dar asta era nou pentru el – acest sentiment că lumea era un loc dezgustător din care nu voia să facă parte.

Ținuse o conferință cu producătorii de cupru, care tocmai fuseseră încolțiți de o serie de indicații care îi vor scoate din afaceri pentru încă un an. Nu avusese niciun sfat de dat, nicio soluție de oferit; ingeniozitatea lui, care îl făcuse faimos ca un om care mereu găsea o cale să mențină producția, nu fusese capabilă să-i furnizeze o soluție care să-i salveze. Dar știau toți că nu există nicio cale; ingeniozitatea este o virtute a minții și, în problema cu care se confruntau, se renunțase de mult la minte, pentru că mintea era irelevantă.

— Este o afacere între băieții din Washington și importatorii de cupru, a spus unul dintre bărbați, în principal d'Anconia Copper.

Era doar un mic și straniu junghi de durere, s-a gândit el, un sentiment de dezamăgire într-o așteptare la care nu a avut niciodată dreptul să se aștepte; trebuia să știe că asta era exact ce ar face un om ca Francisco d'Anconia și s-a întrebat nervos de ce se simțea de parcă o flacără luminoasă și bruscă murise undeva într-o lume fără lumină.

Nu știa dacă faptul că nu mai putea să acționeze îi dăduse acest sentiment de dezgust sau dacă dezgustul îl făcuse să-și piardă dorința de a mai acționa. Sunt amândouă, s-a gândit; o dorință presupune posibilitatea ca o anumită acțiune să poată fi realizată; acțiunea presupune un scop care merită să fie realizat. Dacă singurul scop posibil era să te lingușești pe lângă bărbați înarmați pentru a mai obține un răgaz, atunci nici acțiunea, nici dorința nu mai puteau să existe.

Dar viața putea? s-a întrebat indiferent. Viața, s-a gândit, fusese definită ca fiind în mișcare; viața omului era o mișcare pentru un scop; dar care era poziția unei ființe al cărei scop și a cărei mișcare fuseseră respinse, o ființă ținută în lanțuri, dar lăsată să respire și să vadă toate magnificele posibilități pe care putea să le atingă, lăsată să strige „de ce?" și să-i fie arătată doar gura unui pistol ca singură explicație? El a dat din umeri, mergând mai departe; nici măcar nu i-a păsat să găsească un răspuns.

A observat, indiferent, devastarea la care se adăuga propria lui indiferență. Nu conta ce luptă dificilă a dus în trecut, niciodată nu a atins imensa tristețe de a abandona dorința de a acționa. În momente de suferință, niciodată nu a lăsat durerea să câștige; niciodată nu a lăsat-o să-l facă să-și piardă dorința de a fi fericit. Niciodată nu s-a îndoit că natura lumii și măreția omului sunt puterea ei stimulatoare și inima ei. Cu ani în urmă, s-a gândit cu un scepticism plin de dispreț la sectele fanatice care apăreau printre oameni în colțurile întunecate ale istoriei, sectele care credeau că omul era prins într-un univers malițios, condus de puterea răului cu unicul scop de a-l tortura. În seara asta, știa care fusese viziunea lor asupra lumii și ce simțiseră față de ea. Dacă ceea ce vedea acum în jurul lui era lumea în care trăia, atunci nu voia să atingă nicio parte din ea, nu voia să se lupte cu ea, era un intrus pus în primejdie și căruia nu-i păsa dacă mai rămânea în viață mult timp.

Dagny și dorința lui de a o vedea erau singurele excepții rămase. Dorința rămânea. Dar, într-un șoc brusc, a realizat că nu simțea niciun fel de dorință să se culce cu ea în seara asta. Dorința – care nu-i dăduse

niciodată pace, care creştea, hrănindu-şi propria satisfacţie – fusese ştearsă. Era o neputinţă ciudată, din partea minţii şi din partea trupului. Simţea, mai viu ca niciodată, că ea era cea mai dorită femeie de pe Pământ; dar din asta răzbătea o dorinţă de a o dori, o dorinţă de a o simţi, nu un sentiment. Senzaţia de amorţeală părea neclară, de parcă nu se trăgea nici din el, nici din ea; de parcă actul sexual era cel care acum aparţinea unui tărâm pe care el îl părăsise.

— Nu te ridica, stai acolo, este atât de evident că mă aşteptai şi vreau să mă bucur mai mult de priveliştea asta.

A spus asta din uşa apartamentului ei, văzând-o întinsă în fotoliu, văzând o mică smucitură nerăbdătoare care i-a aruncat umerii în faţă, fiind gata să se ridice; zâmbea.

El a observat – de parcă o parte din el urmărea reacţiile lui cu o curiozitate detaşată – că zâmbetul lui şi brusca senzaţie de bucurie erau reale. Ajunsese la un sentiment pe care îl încercase mereu, dar niciodată nu-l identificase, pentru că mereu fusese desăvârşit şi direct: un sentiment care îi interzise să mai dea vreodată ochii cu ea în timp ce suferea. Era mult mai mult decât mândria de a încerca să-şi ascundă suferinţa: era sentimentul că suferinţa nu trebuia să se cunoască în prezenţa ei, că nicio formă de exigenţă dintre ei nu trebuia vreodată să fie motivată de durere sau îndreptată spre compasiune. Nu era compasiune ceea ce adusese el aici, sau ceea ce căuta el aici.

— Încă ai nevoie de dovadă că te aştept mereu? întrebă ea, lăsându-se în semn de supunere înapoi pe fotoliu; vocea ei nu era nici tandră, nici rugătoare, doar clară şi zeflemitoare.

— Dagny, de ce majoritatea femeilor nu recunosc asta niciodată, dar tu da?

— Pentru că ele nu sunt niciodată sigure că trebuie să fie dorite. Eu sunt.

— Chiar admir încrederea de sine.

— Încrederea de sine a fost doar o parte din ce am spus, Hank.

— Care este întregul?

— Încrederea în valorile mele – şi ale tale.

El a privit-o de parcă a prins sclipirea unui gând neaşteptat, iar ea a râs, adăugând:

— Nu aş putea să fiu cu un om ca Orren Boyle, de exemplu. El nu m-ar dori deloc. Tu da.

— Spui, a întrebat el încetișor, că am crescut în ochii tăi atunci când ți-ai dat seama că te doresc?

— Bineînțeles.

— Asta nu e reacția majorității oamenilor când sunt doriți.

— Nu este.

— Majoritatea oamenilor cresc în propriii lor ochi dacă alții îi doresc.

— Eu cred că alții se ridică la înălțimea mea dacă mă vor. Și așa crezi și tu, Hank, despre tine însuți – fie că admiți asta sau nu.

Asta nu e ceea ce ți-am spus eu ție, în acea primă dimineață, s-a gândit el, uitându-se la ea. Ea se întindea leneșă, cu fața lipsită de expresie, dar cu ochii luminați de amuzament. El știa că se gândește la asta și că știa că și el se gândește la asta. A zâmbit și nu a mai spus nimic.

În timp ce el ședea pe jumătate întins pe canapea, privind-o de partea cealaltă a camerei, se simțea împăcat – de parcă un zid temporar se ridicase între el și lucrurile pe care le simțise pe drum. I-a spus despre întâlnirea lui cu bărbatul de la Institutul Științific, pentru că, deși știa că întâmplarea fusese primejdioasă, o ciudată senzație de satisfacție îi rămăsese în minte.

A chicotit la privirea ei plină de indignare.

— Nu te obosi să te enervezi pe ei, a spus el, nu este mai rău decât toate celelalte lucruri pe care ei le fac in fiecare zi.

— Hank, vrei să vorbesc cu doctorul Stadler despre asta?

— Sigur că nu!

— Ar trebui să oprească asta. Măcar atât ar putea să facă.

— Mai degrabă m-aș duce la închisoare. Dr. Stadler? Nu ai nimic de a face cu el, nu?

— Ne-am întâlnit acum câteva zile.

— De ce?

— În legătură cu motorul.

— Motorul?... a spus asta încet, într-un mod ciudat, de parcă gândul la motor l-a adus înapoi într-un tărâm pe care-l uitase.

— Dagny,... omul care a inventat acel motor... El chiar a existat, atât de viu încât a făcut proiectul pentru acest motor, nu-i așa?

— Dar... bineînțeles. Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că... este un gând plăcut, nu-i așa? Chiar dacă este mort acum, a fost în viață odată..., atât de viu încât a făcut proiectul pentru motor...

— Care e problema, Hank?

— Niciuna. Spune-mi despre motor.

I-a spus despre întâlnirea cu dr. Stadler. S-a ridicat și s-a plimbat prin cameră, în timp ce vorbea; totuși, nu putea să rămână nemișcată, întotdeauna simțise o creștere bruscă a speranței și a nerăbdării de a acționa atunci când era vorba despre motor. Primul lucru pe care el l-a observat au fost luminile orașului de dincolo de geam: era ca și cum s-ar fi aprins rând pe rând, formând superba linie a orizontului pe care el o iubea; o simțea, deși știa că luminile fuseseră acolo în tot acest timp. Apoi a înțeles că lucrul care se întorcea era înăuntrul lui: forma care se întorcea în el picătură cu picătură era iubirea lui pentru oraș. Apoi a știut că și-a amintit de ea pentru că se uita la oraș peste figura zveltă și dichisită a unei femei al cărei cap era ridicat, ca și cum ar fi privit în depărtare, ai cărei pași erau un substitut pentru un zbor zbuciumat. Se uita la ea ca la un străin, era aproape lipsit de conștiința că aceea era o femeie, dar scena se transforma într-un sentiment pentru care cuvintele ar fi: „*Aceasta* este lumea și inima ei, asta e ceea ce alcătuiește orașul – se potrivesc, formele ascuțite ale clădirilor și liniile ascuțite ale unei fețe rămase fără nimic altceva decât scopul, și treptele de oțel care se ridicau, și treptele unei ființe concentrate asupra golului ei – asta e ceea ce fuseseră toți oamenii care au trăit ca să inventeze lumina, oțelul, cuptoarele, motoarele, *ei* erau lumea, *ei*, nu oamenii care se înghesuiau în colțuri întunecate, pe de-o parte cerșind, pe de-o parte amenințând, afișându-și mândri rănile deschise ca singurul lucru pe care îl au de la viață și de la însușirile lor, așa că, atâta timp cât știa că exista măcar un om cu curajul aprins pentru o gândire nouă, putea să renunțe la lume în favoarea celorlalți? așa că, atâta timp cât putea să găsească o singură imagine care să-i dea o doză de admirație atât cât să-și refacă viața, putea să creadă că lumea aparținea rănilor, gemetelor și armelor? oamenii care au inventat motoarele chiar existau, nu s-ar fi îndoit de existența lor, era viziunea lui ceea ce făcuse opúsul greu de suportat, așa încât până și disprețul era un omagiu al loialității lui față de ei și al acelei lumi care era a lor și a lui".

— Draga mea...

Spusese asta ca un om care se trezește dintr-odată când a observat că ea nu mai vorbea de mult.

— Ce este, Hank? a întrebat blând.

— Nimic... doar că nu trebuia să-l suni pe Stadler. Fața lui era luminată de încredere, vocea îi suna amuzat, protector și gentil; ea nu putea să găsească altceva, se uita la fel cum se uita mereu, era doar acea notă de blândețe care era stranie și nouă.

— Am tot simțit că nu ar fi trebuit, a spus ea, dar nu știam de ce.

— Îți spun eu de ce.

S-a aplecat înainte.

— Tot ce voia el de la tine era o confirmare că el este încă acel dr. Stadler care ar trebui să fie, dar nu este și el știe asta. A vrut ca tu să-i oferi respectul tău, în ciuda și contrar acțiunilor sale. A vrut ca tu să păcălești realitatea pentru el, așa încât însemnătatea lui să rămână acolo, dar Institutul Științific ar fi ca și șters, ca și cum nu ar fi existat niciodată – și tu ești singura care putea să facă asta pentru el.

— De ce eu?

— Pentru că tu ești victima.

Ea s-a uitat la el surprinsă. El vorbea concentrat; simțea o bruscă și violentă claritate de percepție, de parcă un val de energie se dezlănțuia în această activitate, amestecând jumătatea vizibilă și jumătatea palpabilă într-o singură formă și direcție.

— Dagny, ei fac ceva ce noi niciodată nu am înțeles. Știu ceva ce noi nu știm, dar ar trebui să descoperim. Nu pot să-l văd în întregime încă, dar încep să văd părți din el. Acel tâlhar de la Institutul Științific s-a speriat când am refuzat să-l ajut să se prefacă a fi un cumpărător cinstit al metalului meu. Era tare speriat. De ce? Nu știu – el o numea opinie publică, dar nu este numele complet. De ce ar fi trebuit să fie speriat? El are armele, închisorile, legile – ar fi putut să-mi ia toate fabricile dacă asta își dorea și nimeni nu s-ar fi ridicat să mă apere, și el știa asta – așa că de ce i-ar fi păsat de ce cred eu? Dar a făcut-o. Am fost eu cel care trebuia să-i spună că nu este un tâlhar, ci clientul și prietenul meu. De asta avea el nevoie de la mine. Și de asta avea nevoie dr. Stadler de la tine – tu trebuia să te comporți ca și cum el ar fi fost un mare om care nu a încercat niciodată să-ți distrugă compania feroviară și să-mi distrugă metalul. Nu știu cum se cheamă ce cred ei că fac, dar vor ca noi să pretindem că vedem lumea așa cum pretind ei că o văd. Au nevoie de un fel de aprobare din partea noastră. Nu știu ce fel de aprobare, dar, Dagny, știu că, dacă ne prețuim viețile, nu ar trebui să le-o dăm. Dacă te pun pe scaunul de tortură, nu le-o da.

Lasă-i să ne distrugă căile ferate și fabricile, dar nu le-o da. Pentru că atât știu: știu că aia e singura noastră șansă.

— Da..., a spus ea, da, știu ce ai văzut la ei..., am simțit și eu asta, dar e doar ca ceva care trece pe lângă tine și, până să-ți dai seama, a trecut, ca o atingere de aer rece, și ce rămâne e mereu sentimentul că ar fi trebuit să o opresc... Da, știu, ai dreptate. Nu pot să le înțeleg jocul, dar atâta lucru știu: că e corect, că nu ar trebui să vedem lumea așa cum o văd ei. E un fel de fraudă, foarte veche și foarte întinsă – și cheia ca să o demascăm este să verificăm fiecare idee învățată de la ei, să cercetăm tot ce ne învață, să...

S-a întors la el cu un gând brusc, dar a oprit mișcarea și cuvintele în același moment, cuvintele care urmau ar fi fost cuvintele pe care nu dorea să i le spună. Stătea, uitându-se la el cu un zâmbet luminos și plin de curiozitate.

Undeva, înăuntrul lui, știa gândul căruia nu voia ea să-i dea glas, dar știa doar forma lui brută, care urma să-și găsească cuvintele în viitor. S-a ridicat, s-a apropiat de ea și a luat-o în brațe.

A ținut-o astfel încât întreg corpul ei se lăsa pe corpul lui, de parcă trupurile lor erau două curente ridicându-se împreună, ambele în aceeași direcție, ambele păstrându-și întreaga lor esență în întâlnirea buzelor lor.

Ce simțea ea în momentul ăla, ca o parte fără nume, era frumusețea posturii corpului lui în timp ce o ținea, stând în mijlocul unei camere deasupra luminilor orașului.

Ceea ce știa el, ceea ce descoperise în seara aceasta era că iubirea lui regăsită pentru existență nu-i fusese dată înapoi de revenirea dorinței lui pentru ea, ci că dorința aceasta revenise după ce el și-a recăpătat lumea, iubirea, valoarea și sentimentele, și că dorința nu venea ca un răspuns dat corpului ei, ci ca o celebrare față de sine însuși și față de dorința lui de a trăi.

Nu voia să o știe, nu voia să se gândească la asta, se afla dincolo de nevoia de cuvinte, dar, în momentul când a simțit răspunsul corpului ei la corpul lui, a simțit de asemenea confirmarea care nu voia să fie recunoscută că ceea ce el a considerat o depravare a ei era, de fapt, cea mai înaltă calitate – această putere de a simți fericirea de a exista, în același fel în care o simțea și el.

Capitolul II

Arta trasului pe sfoară

Calendarul de pe cerul de dincolo de geamul biroului ei arăta: 2 septembrie. Dagny s-a lăsat obosită peste birou. Prima rază de lumină care se frângea în apropierea amurgului era mereu raza care lovea calendarul; când pagina albă strălucitoare apărea deasupra acoperișurilor, înceţoșa orașul, grăbind întunericul.

S-a uitat la pagina aceea îndepărtată în fiecare seară a lunilor ce trecuseră. Părea să spună că zilele îi erau numărate – de parcă ar fi marcat calea spre ceva ce el știa, dar ea nu. Odată îi numărase orele până când a construit liniile John Galt, acum îi număra orele până când un distrugător necunoscut avea să o lovească.

Unul câte unul, oamenii care au construit noi orașe în Colorado fugiseră într-un fel de spațiu necunoscut și tăcut, de unde nicio voce și nicio ființă omenească nu se întorsese până acum. Orașele pe care le părăsiseră mureau. Unele dintre fabricile pe care le construiseră rămăseseră fără propietar și fuseseră închise; altele au intrat în posesia autorităților locale; mașinăriile au rămas nemișcate.

A simțit că o hartă întunecată a statului Colorado s-a împrăștiat în fața ei ca un panou de control, cu câteva lumini presărate printre munți. Una dupa alta, luminile s-au stins. Unul după altul, oamenii au dispărut. Exista un fel de logică în asta, un tipar pe care nu putea să-l definească; era capabilă să prevadă aproape cu certitudine cine va fi următorul care pleacă și când; dar nu reușea să înțeleagă de ce.

Dintre oamenii care o salutau din vagonul unui tren de pe platforma Wyatt Junction, doar Ted Nielsen conducea încă uzinele Nielsen Motors.

— Ted, nu vei fi următorul care va pleca? l-a întrebat ea, în ultima lui vizită în New York; a pus întrebarea schițând un zâmbet.

El a răspuns întunecat:

— Sper că nu.

— Cum adică speri? Nu ești sigur?

El a răspuns, încet, cu greutate:

— Dagny, mereu am crezut că mai degrabă mor decât să mă opresc din muncit. Dar așa au crezut și oamenii care au plecat. Îmi pare imposibil să vreau să renunț vreodată. Dar, cu un an în urmă, mi se părea imposibil ca ei să facă asta. Erau prietenii mei. Știau cum ne va afecta plecarea lor pe noi, supraviețuitorii. Nu ar fi plecat așa, fără niciun cuvânt, lăsându-ne nouă teroarea cumulată a inexplicabilului – dacă nu aveau un motiv extrem de important. Cu o lună în urmă, Roger Marsh de la Marsh Electric mi-a spus că s-ar fi legat de birou, așa încât să nu poată să-l părăsească niciodată, indiferent ce lucru groaznic l-ar fi tentat. Era plin de ură față de cei care plecaseră. Mi-a jurat că nu ar face asta niciodată. „Și dacă e vreun lucru căruia nu-i pot rezista", a spus, „jur să-mi păstrez destulă rațiune pentru a-ți scrie o scrisoare în care să îți spun ce este, pentru a nu fi nevoit să-ți chinui creierul cu teama cu care ne confruntăm noi acum." Asta a jurat. Două zile mai târziu, a plecat. Nu mi-a lăsat nicio scrisoare... Dagny, nu pot să-ți spun ce-o să fac atunci când voi vedea orice ar fi ceea ce au văzut ei când au plecat.

I se părea că distrugătorul se mișcase în liniște prin țară și că luminile mureau la atingerea lui – cineva, s-a gândit cu amărăciune, care a răsturnat principiul motorului secolului al XX-lea și care acum transforma energia cinetică în energie statică.

Acela era inamicul, s-a gândit în timp ce stătea la biroul ei în lumina copleșitoare a amurgului, cu care se afla în competiție. Raportul lunar de la Quentin Daniels stătea pe birou. Nu putea încă să fie sigură că Daniels va rezolva misterul motorului; se întreba dacă, până termina ea de reconstruit motorul, va mai exista o lume în care să fie folosit.

Îi plăcuse de Quentin Daniels din momentul în care intrase în biroul ei în prima zi a interviului. Era un bărbat înalt și subțire, pe la vreo 30 de ani, cu o figură prietenoasă și colțuroasă și cu un zâmbet atractiv. O urmă a zâmbetului său era mereu prezentă în trăsăturile feței, mai ales când asculta; era o privire de încântare blândă, de parcă, rapid și cu

răbdare, se descotorosea de toate fragmentele irelevante din cuvintele pe care le auzea și trecea direct la subiect, înaintea celui care vorbea.

— De ce ai refuzat să lucrezi cu dr. Stadler?

Schița de zâmbet devenise mai evidentă și păruse deodată mai stresat; atunci fusese cel mai aproape de o emoție; emoția era furie. Dar a răspuns calm, fără să se grăbească, tărăgănat:

— Știți, doctorul Stadler a spus odată că ultimul cuvânt din „Cercetare științifică independentă" era redundant. Părea să o fi uitat. Atunci o să spun doar că „Cercetare științifică a guvernului" este o contradicție de termeni.

Ea l-a întrebat ce poziție deținea la Institutul Științific din Utah.

— Paznic de noapte, a răspuns el.

— Ce? a întrebat cu respirația tăiată.

— Paznic de noapte, a repetat el politicos, ca și cum ea nu înțelesese ceea ce a spus, de parcă nu exista niciun fel de motiv să fie surprins.

La întrebările ei, i-a explicat că nu-i plăcea niciuna dintre organizațiile științifice care au mai rămas, că i-ar fi plăcut o slujbă într-un laborator de cercetare al unei mari companii industriale.

— Dar care dintre ele își poate permite să întreprindă o acțiune cu perspectivă largă în ziua de azi și de ce ar face-o?

Așa că, atunci când Institutul Științific din Utah s-a închis din cauza lipsei de fonduri, el a rămas acolo ca paznic de noapte și singur locuitor; salariul era suficient pentru a plăti pentru ce avea el nevoie, iar laboratorul Institutului era acolo, intact și la dispoziția lui.

— Deci faci muncă de cercetare în interes propriu?

— Da.

— De ce?

— De plăcere.

— Ce intenționezi să faci dacă descoperi ceva de importanță științifică și de valoare comercială? Intenționezi să o lași spre a fi folosită public?

— Nu știu. Nu prea cred.

— Nu ai niciun fel de interes să fii de folos umanității?

— Nu vorbesc limba aceasta, domnișoară Taggart, a spus, și cred că nici dumneavoastră.

Ea a râs.

— Cred că noi doi ne vom înțelege foarte bine.

— Da, ne vom înțelege.

Când i-a spus povestea motorului, când a studiat manuscrisul, nu a făcut niciun comentariu, a spus doar că acceptă slujba indiferent de condițiile stabilite de ea.

L-a rugat să-și aleagă el condițiile. A protestat uimită împotriva salariului lunar minim pe care el îl cerea.

— Domnișoară Taggart, dacă e ceva ce nu voi lua, acela este ceva pentru nimic. Nu știu cât de mult timp va trebui să mă plătiți sau dacă veți primi ceva în schimb. Îmi voi pune în joc propria minte. Nu voi lăsa pe nimeni altcineva să o facă. Nu iau bani pentru o încercare. Dar cu siguranță intenționez să iau bani pentru bunurile distribuite. Dacă reușesc, atunci va fi momentul în care vă voi jupui de vie, pentru că ce voi vrea atunci este o cotă-parte – și va fi mare, dar va merita.

Când i-a spus procentul pe care îl voia, a râs.

— Asta mă va jupui de vie și va merita timpul pierdut. Bine.

Atunci s-au înțeles că acela va fi proiectul ei privat, iar el va fi angajatul ei particular; niciunul dintre ei nu voia să aibă de a face cu intervenția departamentului de cercetare Taggart. El a cerut să rămână în Utah, în postul lui de paznic de noapte, unde avea tot echipamentul de laborator și toată intimitatea de care avea nevoie. Proiectul a rămas confidențial între ei doi, până când sau în cazul în care ar fi reușit.

— Domnișoară Taggart, a spus el în concluzie, nu știu câți ani va dura până să rezolv asta sau dacă voi reuși vreodată. Dar știu că, dacă îmi petrec tot restul vieții mele cu ea și reușesc, voi fi satisfăcut. Este un singur lucru pe care mi-l doresc mai mult decât să o rezolv: să-l întâlnesc pe omul care a reușit, a adăugat el.

O dată pe lună, de la întoarcerea sa în Utah, ea îi trimitea un cec, iar el îi trimitea un raport asupra muncii sale. Era prea devreme să speri, dar raporturile lui erau singurele puncte luminoase în ceața imobilă a zilelor petrecute în birou.

Și-a ridicat capul când i-a terminat de citit paginile. Calendarul din depărtare arăta: 2 septembrie. Luminile orașului se aprindeau dedesubt, împrăștiindu-se strălucitoare. S-a gândit la Rearden. Își dorea să fi fost în oraș. Își dorea să poată să-l vadă în seara asta.

Apoi, observând data, și-a amintit brusc că trebuia să se grăbească spre casă să se îmbrace, pentru că urma să ajungă la nunta lui Jim în seara aceea. Nu-l mai văzuse pe Jim dincolo de zidurile biroului de

ani de zile. Nu o cunoscuse pe logodnica lui, dar citise destul despre logodnă în ziare. S-a ridicat de la birou într-o resemnare dezagustătoare, plictisită: părea mai ușor să se prezinte la nuntă decât să fie nevoită să-și justifice absența după aceea.

Se grăbea prin aglomerația peronului când a auzit o voce strigând: „Domnișoară Taggart!", pe un ton straniu, ca alarmă și ca ezitare în același timp. A oprit-o brusc; i-a luat câteva secunde să realizeze că cel care o strigase era bătrânul de la tutungerie.

— Am așteptat să vă văd toată săptămâna, domnișoară Taggart. Am fost extrem de nerăbdător să vorbesc cu dumneavoastră. Pe fața lui stăruia o expresie ciudată, privirea cuiva care se străduiește să nu pară speriat.

— Îmi pare rău, a spus zâmbind, am fost pe fugă, ba înăuntrul clădirii, ba în afara clădirii toată săptămâna și nu am avut timp să mă opresc.

Nu zâmbise.

— Domnișoară Taggart, țigara aceea cu semnul dolarului pe care mi-ați dat-o cu luni în urmă – unde ați găsit-o?

Ea rămăsese nemișcată pentru un moment.

— Îmi e teamă că este o poveste lungă și complicată, a răspuns.

— Ați găsit vreo cale să intrați în legătură cu persoana care v-a dat-o?

— Presupun că da, totuși nu sunt prea sigură. De ce?

— V-ar spune de unde o are?

— Nu știu. Ce vă face să credeți că nu mi-ar spune?

El a ezitat, apoi a întrebat-o:

— Domnișoară Taggart, ce faceți atunci când trebuie să spuneți cuiva ceva ce știți că nu e posibil?

Ea a chicotit.

— Bărbatul care mi-a dat țigara mi-a spus că, într-un astfel de caz, trebuie verificat punctul de plecare.

— A spus asta? Despre țigară?

— Nu, nu chiar. Dar de ce? Ce trebuie să îmi spuneți?

— Domnișoară Taggart, m-am interesat peste tot. Am verificat fiecare sursă de informație în și despre industria tutunului. Am cerut ca mucul de țigară să fie analizat chimic. Nicăieri nu se fabrică acest tip de hârtie. Elementele care dau aromă în tutunul acela nu le-am

mai găsit în niciun amestec. Acea țigară nu a fost făcută manual, dar nici nu a fost făcută în vreo fabrică pe care să o cunosc – și le cunosc pe toate. Domnișoară Taggart, după cunoștințele mele, țigara aceea nu a fost făcută nicăieri în lume.

***

Rearden stătea și privea absent cum ospătarul împingea masa de cină afară din camera lui de hotel. Ken Danagger plecase. Camera era pe jumătate în întuneric; din cauza unei înțelegeri nerostite, au ținut luminile la minimum în timpul cinei, astfel ca fața lui Danagger să nu fie observată și, posibil, recunoscută de către ospătari.

A trebuit să se întâlnească pe furiș, ca niște infractori care nu puteau fi văzuți împreună. Nu puteau să se întâlnească în birourile sau acasă la niciunul din ei, doar în anonimatul aglomerat al orașului, în apartamentul lui la hotelul Wayne-Falkland. Puteau să primească o amendă de 10 000 de dolari și zece ani de închisoare pentru fiecare dintre ei dacă se afla că s-au înțeles să-i dea lui Danagger patru tone de oțel Rearden.

Nu au discutat despre legea respectivă la cina aceea luată împreună, nici despre motivele lor, nici despre riscul pe care și-l asumau.

Abia dacă discutaseră afaceri. Vorbind clar și dezinteresat, cum vorbea mereu la orice conferință, Danagger a explicat că jumătate din comanda lui inițială era suficientă ca să întărească tunelele în cazul în care cedează, dacă mai amâna mult întărirea și recondiționarea minelor Confederated Coal Company, ruinate, pe care le cumpărase cu trei săptămâni în urmă.

— Este o proprietate excelentă, dar într-o condiție deplorabilă; au avut un accident urât acolo luna trecută, prăbușire și explozie de gaz, patruzeci de oameni uciși.

A adăugat, pe tonul monoton pe care reciți ceva impersonal, un raport statistic:

— Ziarele urlă că cel mai important produs din țară este cărbunele. Mai sunt voci care vorbesc și despre administratorii de cărbune că urmăresc profituri de pe urma insuficienței de țiței. O echipă din Washington răcnește că mă extind prea mult și că ceva trebuie făcut ca să fiu oprit, pentru că devin un monopol. O altă echipă din Washington

răcnește că nu mă extind suficient și că trebuie să facă ceva pentru a lăsa guvernul să-mi preia minele, deoarece sunt lacom să obțin profituri și nu doresc să satisfac nevoia publicului pentru combustibil. La actuala mea rată de profit, această proprietate Confederated Coal îmi va aduce înapoi banii pe care i-am cheltuit pe ea în patruzeci și șapte de ani. Nu am copii. Am cumpărat-o pentru că există un client pe care nu îndrăznesc să-l las fără cărbuni – s-a oprit, apoi a adăugat – nu știu de ce îmi pasă încă, dar îmi pasă. Cei din Washington nu par să aibă vreo idee despre cum se poate întâmpla așa ceva. Eu, da.

Și Rearden a spus :

— Eu voi livra metalul. Când aveți nevoie de cealaltă jumătate, anunțați-mă. O voi livra și pe aia.

La sfârșitul cinei, Danagger a spus pe același ton, impasbil, precis, tonul unui om care știe exact ce greutate au cuvintele lui:

— Dacă orice angajat al meu sau al dumneavoastră află despre asta și încearcă să ne șantajeze, voi plăti, într-o măsură rezonabilă. Dar nu voi plăti dacă are prieteni în Washington. Dacă oricare din ei află, atunci merg la închisoare.

— Atunci mergem împreună, a spus Rearden.

Stând singur în camera pe jumătate întunecată, Rearden a observat că posibilitatea de a merge la închisoare îl lăsase total indiferent. Și-a amintit de vremea când, la paisprezece ani, leșinat de foame, nu ar fi furat un fruct de pe un stand de pe trotuar. Acum, posibilitatea de a fi trimis la inchisoare – dacă această cină fusese o escrocherie – însemna nimic mai mult decât posibilitatea de a fi călcat de un camion: un accident fizic urât, fără nicio semnificație morală.

S-a gândit că el fusese făcut să ascundă, ca pe-un secret încărcat de vinovăție, singura afacere de care se bucurase în munca lui de un an – și faptul că-și ascunsese, ca pe un secret încărcat de vinovăție, nopțile petrecute cu Dagny, singurele ore care îl țineau în viață. A simțit că exista un fel de conexiune între cele două secrete, o conexiune esențială care trebuia descoperită. Nu putea să pună mâna pe ea, nu putea să găsească cuvinte pentru ea, dar simțea că ziua când le va găsi va răspunde la toate întrebările vieții lui.

A rămas rezemat de perete, cu capul lăsat pe spate, cu ochii închiși și cu gândul la Dagny, și a simțit apoi că nicio întrebare nu mai avea vreo însemnătate pentru el. S-a gândit că o va vedea în seara asta și

aproape că a urât faptul că dimineața următoare părea atât de aproape și că apoi trebuia să o părăsească din nou – se întreba dacă va rămâne în oraș până a doua zi sau dacă ar trebui să plece chiar atunci, fără să o vadă, astfel încât să aștepte, astfel încât să aibă mereu asta înaintea lui: momentul în care îi acoperea umerii cu mâinile și se uita în jos la fața ei. Înnebunești, s-a gândit – dar știa că, dacă ea era lângă el în fiecare oră a zilei, tot la fel ar fi, nu i-ar fi ajuns niciodată, ar fi trebuit să inventeze o formă absurdă de tortură de sine pentru a-i putea rezista; știa că o va vedea în seara aceea și gândul să plece fără să facă asta îi sporea plăcerea, chinul unui singur moment care să-i scoată în evidență certitudinile în ceea ce privește orele care urmau. Va lăsa lumina aprinsă la ea în sufragerie, s-a gândit, o va purta în brațe de-a lungul patului și nu va vedea nimic altceva în afara fâșiei de lumină care-i coboară de la talie până la gleznă, o singură linie care să deseneze în întuneric întreaga forma a corpului ei lung și subțire, apoi îi va lăsa capul înspre lumină, ca să-i vadă fața, s-o vadă cum cade pe spate, irezistibilă, cu părul peste brațul lui, cu ochii închiși, cu fața cufundată parcă într-o privire tristă, cu gura deschisă înspre el.

A stat lângă perete, așteptând, lăsând toate evenimentele din ziua respectivă să se îndepărteze de el, să se simtă liber, să știe că următoarul interval de timp îi aparținea în întregime.

La început nici nu-i venea să creadă, nici nu auzise că ușa de la camera lui s-a deschis deodată fără niciun semnal. A văzut silueta unei femei, apoi a unui hamal care a lăsat jos o valiză și apoi a șters-o. Vocea pe care o auzise era a lui Lillian.

— O, Henry! Singur-singurel pe întuneric?

A apăsat pe întrerupătorul de lângă ușă. A rămas acolo, aranjată cu finețe, purtând un costum de călătorie de un bej pal care arăta ca și cum ar fi călătorit într-un glob de sticlă; zâmbea în timp ce-și scotea mănușile de parc-ar fi ajuns acasă.

— Stai aici în seara asta, a întrebat, sau voiai să ieși în oraș?

Nu și-a dat seama cât timp a trecut până să-i răspundă.

— Ce cauți aici?

— Vai, dar nu îți amintești că Jim Taggart ne-a invitat la nunta lui? E în seara asta.

— Eu nu intenționam să merg la nunta lui.

— O, dar eu da!

— De ce nu mi-ai spus în dimineața asta, înainte să plec?

— Ca să-ți fac o surpriză, a râs ea plină de entuziasm. E practic imposibil să te târăsc la orice fel de eveniment social, dar m-am gândit că poate o vei face în felul acesta, sub impulsul momentului, doar ca să ieșim în oraș și să ne simțim bine, cum ar trebui să se simtă cuplurile căsătorite. M-am gândit că nu o să te superi – ai tot stat peste noapte în New York!

El a văzut privirea nonșalantă pe care i-a aruncat-o pe sub borul pălăriei înclinate într-o parte. Nu a spus nimic.

— Desigur, era riscant, a spus ea, puteai să fi scos pe altcineva în oraș la cină.

El nu a spus nimic.

— Sau poate că intenționai să te întorci înapoi acasă în seara asta...

— Nu.

— Aveai vreo obligație pentru seara asta?

— Nu.

— Bine.

A arătat înspre valiza ei.

— Mi-am adus hainele de seară. Pariem pe un buchet de orhidee că eu mă pot îmbrăca mai repede decât tine?

S-a gândit că Dagny va fi la nunta fratelui ei în seara asta; seara nu mai conta pentru el.

— Te scot în oraș dacă vrei, a spus el, dar nu la nuntă.

— O, dar acolo vreau să merg! Este cel mai extravagant eveniment al sezonului și toată lumea îl așteaptă de săptămâni întregi, toți prietenii mei. Nu l-aș rata pentru nimic în lume. Nu este niciun show mai bun în oraș – niciunul mai bine cotat. Este o căsătorie ridicolă, dar la ce te poți aștepta de la Jim Taggart?

Ea se mișca neatentă prin cameră, uitându-se prin jur de parcă încerca să se acomodeze cu un loc care nu-i era deloc familiar.

— Nu am mai fost în New York de ani de zile, a spus, nu cu tine, asta-i sigur. Nu la o ocazie specială.

El a observat pauza în rătăcirea fără țintă a ochilor ei, o privire care s-a oprit scurt pe o scrumieră plină și apoi a rătăcit mai departe. A simțit un junghi de repulsie.

Ea a văzut asta pe fața lui și a râs plină de entuziasm:

— O, dar dragul meu, nu mă simt ușurată! Mă simt dezamăgită. Chiar speram să găsesc niște mucuri de țigară mânjite de ruj.

I-a dat credit pentru că a admis faptul că spiona, chiar și sub forma unei glume. Dar ceva în sinceritatea ei stresată l-a făcut să se întrebe dacă glumea; pentru o secundă, a simțit că spusese adevărul. A alungat impresia, pentru că nu putea concepe că ar fi posibilă.

— Mă tem că nu vei fi niciodată uman, a spus, așa că sunt sigură că nu am nicio rivală. Și dacă am, ceea de ce mă îndoiesc, dragule, nu cred că trebuie să-mi fac probleme, pentru că, dacă e o persoană care este mereu disponibilă la telefon, fără programare – atunci știe toată lumea ce fel de persoană este aia.

S-a gândit că va trebui să fie atent; fusese pe punctul de a-i da o palmă peste față.

— Lillian, cred că știi, a spus el, că umorul de genul ăsta e mai mult decât pot suporta.

— O, ești atât de serios! a râs ea. Tot uit. Ești serios în legătură cu tot, mai puțin în legătură cu tine însuți.

Apoi s-a întors brusc înspre el. Zâmbetul îi dispăruse. Avea o privire stranie și rugătoare, pe care o mai văzuse din când în când pe fața ei. O privire care părea să fie făcută din sinceritate și curaj.

— Preferi să fii serios, Henry? În regulă. Cât de mult îți dorești ca eu să exist undeva în pivnița vieții tale? Cât de singură îți dorești să devin? Nu am cerut nimic de la tine. Te-am lăsat să-ți trăiești viața așa cum ai vrut. Nu poți să-mi dai o singură seară? O, știu că urăști petrecerile și că o să fii plictisit, dar înseamnă mult pentru mine. Numește-o inutilitate socială – vreau să mă afișez, măcar o dată, cu soțul meu. Presupun că nu te gândești niciodată la asta în felul acesta, dar ești un bărbat important, ești invidiat, urât, respectat și temut, ești un bărbat pe care orice femeie ar fi mândră să-l afișeze ca fiind soțul ei. Poți să spui că este o formă joasă de ostentație feminină, dar asta este forma fericirii oricărei femei. Tu nu trăiești după astfel de standarde, eu da... Nu poți să-mi dai nici măcar atât, chiar cu prețul câtorva ore de plictiseală? Nu poți să fii suficient de puternic încât să-ți îndeplinești obligația și să-ți joci rolul de soț? Nu poți să mergi acolo, nu de dragul tău, ci de al meu, nu pentru că vrei tu să mergi, ci doar pentru că vreau eu?

Dagny – s-a gândit el disperat – Dagny, care niciodată nu spusese vreun cuvânt despre viața lui de acasă, care niciodată nu făcuse vreo

remarcă, nu exprimase niciun reproș și nu pusese nicio întrebare – nu putea să apară în fața ei cu soția lui, nu putea s-o lase să-l vadă ca pe un soț afișat cu mândrie în public – își dorea să moară chiar atunci, în momentul acela, înainte să facă un astfel de gest, căci știa că-l va face.

Pentru că-și acceptase vina pentru secretul lui și-și promisese că va suporta consecințele, pentru că promisese că dreptatea era de partea lui Lillian și era capabil să suporte orice fel de condamnare, dar nu era capabil să respingă dreptatea când îi era cerută; pentru că știa că motivul pentru care refuza să meargă era motivul care nu-i dădea niciun drept să refuze; pentru că-și auzea plânsetele din minte: „O, Doamne, Lillian, orice, mai puțin petrecerea!", și nu își permitea să implore pentru milă. A spus neutru, vocea fiindu-i fără viață, dar fermă:

— În regulă, Lillian, voi merge.

***

Voalul de nuntă împodobit cu trandafiri de dantelă se prinsese în așchiile din podeaua dormitorului. Cherryl Brooks îl ridică cu grijă, pășind spre o oglindă strâmb agățată de perete. Fusese fotografiată aici toată ziua, cum fusese de multe ori în ultimele două luni. Încă zâmbea cu o recunoștință neîncrezătoare când jurnaliștii voiau să o fotografieze, dar își dorea să nu o facă atât de des.

O jurnalistă plângăcioasă, mai în vârstă, care avea o rubrică siropoasă în ziar și înțelepciunea amară a unei polițiste, o luase pe Cherryl sub protecția ei cu săptămâni în urmă, când fata fusese prima dată aruncată în conferințele de presă ca într-o mașină de tocat carne. Astăzi, jurnalista îi fugărise pe reporteri afară, lăsase să-i scape un „Bine, bine, valea!" către vecini, trântise ușa lui Cherryl în fața lor și o ajutase să se îmbrace. Ea o ducea pe Cherryl la nuntă; își dăduse seama că nu era altcineva care s-o facă.

Voalul, ținuta albă de satin, pantofii delicați și șiragul de perle de la gâtul ei costaseră de cinci sute de ori prețul camerei lui Cherryl. Un pat ocupa aproape toată camera, iar restul spațiului era ocupat de o comodă, de un scaun și de puținele ei rochii care atârnau în spatele unei perdele decolorate. Uriașa fustă cu cerc a ținutei de nuntă se freca de pereți când se mișca, iar silueta ei subțire se legăna deasupra fustei

într-un dramatic contrast dintre un corsaj strâmt și o mânecă lungă; ținuta fusese făcută de cel mai bun designer din oraș.

— Vezi tu, când am primit slujba la magazinul de chilipiruri, puteam să mă mut într-o cameră mai bună, i-a spus jurnalistei, justificându-se, dar nu cred că trebuie să pui mare preț pe locul unde dormi noaptea, așa că mi-am păstrat banii, pentru că o să am nevoie de ei pentru ceva important în viitor. S-a oprit și a zâmbit, scuturându-și capul amețită.

— Credeam că voi avea nevoie de ei, a adăugat.

— Arăți bine, a spus jurnalista. Nu poți să te vezi prea bine în oglinda asta, dar ești în regulă.

— Felul în care s-au întâmplat toate astea, eu... nici măcar nu am avut timp să mă adun, să-mi revin. Dar, vezi tu, Jim este minunat. Nu-i pasă că sunt o vânzătoare la un magazin de chilipiruri, care locuiește într-un loc ca ăsta. Nu dă vina pe mine.

— Mda, a îngânat jurnalista, iar fața ei părea aspră.

Cherryl și-a amintit ziua minunată când a venit prima dată Jim Taggart aici. Venise într-o seară, neanunțat, la o lună după ce s-au cunoscut, când deja renunțase la gândul că-l va mai vedea vreodată. Fusese îngrozitor de stânjenită, se simțise de parcă încerca să păstreze o rază de soare într-o baltă de nămol, dar Jim zâmbea așezat pe singurul ei scaun și se uita la fața ei îmbujorată și la cameră. Apoi i-a spus să-și pună geaca și a dus-o să ia cina la cel mai scump restaurant din oraș. Zâmbea la nesiguranța ei, la stângăcia ei, la frica de a nu alege furculița greșită și la privirea plină de farmec din ochii ei. Nu știa ce crede el. Dar el știa că ea era atât de uimită, nu de loc, dar de faptul că el o adusese acolo, încât abia dacă se atinsese de mâncarea costisitoare, interpretând gestul lui de a o scoate la cină nu ca pe unul de milă, venit din partea unui fraier bogat – așa cum toate fetele pe care le știa ar fi luat-o –, ci ca pe un premiu extraordinar pe care nu se așteptase niciodată să-l câștige.

S-a întors la ea două săptămâni mai târziu, iar apoi întâlnirile lor au devenit tot mai frecvente. El mergea până la magazinul de chilipiruri la ora închiderii și ea putea să-și vadă colegele vânzătoare cascând gura la ea, la limuzina lui, la șoferul în uniformă care deschidea ușa pentru ea. O ducea la cele mai bune cluburi de noapte și, când îi făcea cunoștință cu prietenii lui, spunea: „Domnișoara Brooks lucrează la magazinul de chilipiruri din Madison Square". Ea vedea expresiile

stranii de pe fețele lor, iar Jim se uita la ei cu o urmă de ironie în ochi. Voia să o scutească de necesitatea unui pretext sau de stânjeneală, se gândea ea recunoscătoare. El avea puterea să fie cinstit și să nu-i pese dacă ceilalți erau sau nu de acord cu el, s-a gândit ea cu admirație. Dar simțise o durere ciudată, care o ardea, nouă pentru ea, în noaptea în care a auzit o femeie, care lucra pentru o revistă politică pretențioasă, spunându-i partenerului ei de la masa de alături: „Ce generos din partea lui Jim!"

Dacă își dorea, ea îi putea oferi singurul fel de recompensă pe care-l putea oferi în schimb. Era recunoscătoare că el nu căuta asta. Dar se simțea de parcă relația lor era o datorie imensă și ea nu avea cum să o plătească altfel decât prin adorația ei tăcută. El nu avea nevoie de adorația ei, s-a gândit.

Erau seri în care el venea să o scoată în oraș, dar rămânea la ea în cameră și-i vorbea, în timp ce ea asculta tăcută. Întotdeauna se întâmpla pe neașteptate, cu un fel de duritate neobișnuită, ca și cum nu intenționa să facă asta, dar ceva explodase înăuntrul lui și trebuia să vorbească. Apoi se prăbușea pe pat, nepăsător la ce era în jurul lui și la prezența ei, cu toate că, din când în când, își arunca ochii înspre ea, de parcă voia să se asigure că o ființă umană îl asculta.

— Nu era pentru mine însumi, nu era pentru mine însumi deloc – de ce nu vor să mă creadă oamenii ăia? Trebuia să fac pe plac cererilor unității și să reduc din trenuri, iar amânarea obligațiunilor era singura modalitate prin care puteam să fac asta, de aceea mi-a dat-o Wesley, pentru muncitori, nu pentru mine. Toate ziarele au spus că am fost un mare exemplu pentru toți oamenii de afaceri – un om de afaceri cu simțul responsabilității sociale. Asta e ce au spus ei. E adevărat, nu-i așa? Ce e greșit în legătură cu amânarea? Și ce-i dacă sărim peste câteva chestiuni mărunte? Este pentru un scop nobil. Toată lumea a fost de acord că tot ceea ce faci e bine, atâta timp cât nu o faci pentru tine însuți. Dar ea nu-mi va da credit pentru un scop nobil. Ea nu se gândește la binele nimănui în afară de al ei. De ce se tot uită la mine în felul acela – și ea, și Rearden, și toți ceilalți? De ce sunt atât de siguri că au dreptate? Dacă eu le recunosc superioritatea în domeniul material, ei de ce nu o recunosc pe a mea în cel spiritual? Ei au creierul, dar eu am inima. Ei au capacitatea de a produce avere, dar eu am capacitatea de a iubi. Nu este a mea mai grozavă? Nu a fost recunoscută de-a lungul

secolelor ca fiind cea mai grozavă? De ce nu recunosc? De ce sunt atât de siguri că sunt grozavi? Și dacă ei sunt, iar eu nu – nu exact de asta ar trebui să facă plecăciuni în fața mea, pentru că eu nu sunt? Nu ar fi asta o faptă umanitară? Nu trebuie să fii bun, ci doar să respecți un om care trebuie respectat – e doar o plată pe care el o merită. Să oferi respect care nu este meritat, acela este un gest suprem de caritate, dar sunt incapabili de așa ceva. Nu sunt umani. Nu au nicio grijă pentru nevoia nimănui... sau față de slăbiciunea cuiva. Fără nicio grijă..., fără compasiune.

Pricepuse câte ceva din toate astea. Înțelegea că era nefericit, că cineva îl rănise. El vedea durerea plină de emoție de pe fața ei, durerea plină de indignare pentru dușmanii lui, și a văzut și privirea destinată eroilor – dăruită lui de către cineva care era capabil să simtă emoția din spatele privirii.

Nu știa de ce era atât de sigură că ea era singura ființă căreia el putea să-i mărturisească durerea lui. A luat-o ca pe o onoare specială, ca pe încă un dar.

Singura modalitate de a fi demnă de el, s-a gândit, era să nu-i mai ceară niciodată nimic. Îi oferise bani odată, iar ea refuzase, cu așa o flacără arzătoare, nervoasă în ochi, încât el nu a mai încercat niciodată. Furia îi era adresată ei însăși: se întreba dacă făcuse ceva care să-l facă să se gândească că ar fi fost genul acela de femeie. Dar nu voia să fie nerecunoscătoare pentru grija lui sau să-l facă de rușine cu sărăcia ei; voia să-i arate dorința de a-i întoarce favorul; așa că i-a spus că putea să o ajute, dacă voia, să-și găsească o slujbă nouă. El nu a răspuns. În săptămânile care au urmat, ea a așteptat, dar el nu a menționat niciodată subiectul. Ea s-a învinuit pe ea însăși: s-a gândit că l-a jignit, că a luat-o ca pe o încercare de a-l folosi.

Când i-a dăruit o brățară de smarald, ea fusese prea șocată ca să înțeleagă. Încercând cu disperare să nu-l rănească, a insistat că nu poate s-o accepte.

— De ce nu? a întrebat el. Nu e ca și cum ai fi fost o femeie de joasă speță plătind prețul obișnuit pentru el. Ți-e teamă că o să încep să cer ceva în schimb? Nu ai încredere în mine?

A râs la bâlbâiala ei stânjenită. El a zâmbit cu un entuziasm ciudat toată seara, când au fost la un club de noapte, iar ea a purtat brățara cu rochia ei neagră ponosită.

A făcut-o să poarte din nou brățara într-o seară când a dus-o la o petrecere, la o minunată recepție dată de doamna Cornelius Pope. Dacă o considera îndeajuns de bună ca s-o aducă în casa prietenilor lui, s-a gândit ea – prietenii lui minunați ale căror nume le văzuse doar pe vârfurile de munte inaccesibile care erau rubricile de societate din ziare –, nu putea să-l facă de rușine purtându-și rochia veche. Și-a cheltuit economiile de un an pe o ținută de seară din șifon, verde aprins și cu un decolteu lăsat, o curea de trandafiri galbeni și o cataramă cu piatră prețioasă falsă. Când a intrat în locuința sobră, cu lumini reci, care străluceau pe terasa suspendată deasupra acoperișurilor și zgârie-norilor, a știut că rochia ei nu era potrivită pentru ocazie, deși nu putea să-și dea seama de ce. Și-a menținut cu mândrie poziția dreaptă și a zâmbit cu încrederea curajoasă a unei pisicuțe care vede o mână întinsă să se joace cu ea: oamenii se adunaseră acolo ca să se simtă bine, nu ca să rănească pe cineva, s-a gândit ea.

Dupa o oră, încercarea ei de a zâmbi devenise o cerere neajutorată și derutată. Apoi zâmbetul dispăruse, tot uitându-se la oamenii din jurul ei. A văzut că fetele cochete și încrezătoare aveau un fel de impertinență neplăcută atunci când vorbeau cu Jim, de parcă nu-l respectau și nici n-o făcuseră niciodată. Una dintre ele, în special, Betty Pope, fiica gazdei, tot făcea remarci pe care Cherryl nu le putea înțelege pentru că nu credea că le înțelegea bine.

Nimeni nu-i dăduse atenție la început, în afară de câteva priviri uimite trimise către ținuta ei. După o vreme, i-a văzut uitându-se la ea. A auzit o femeie mai în vârstă vorbind cu Jim, pe un ton neliniștit, și făcând aluzie la vreo familie distinsă pe care ea nu o cunoștea.

— Ai spus domnișoara Brooks din Madison Square?

A văzut un zâmbet straniu pe fața lui Jim atunci când a răspuns, făcându-i vocea să sune neobișnuit de clară:

— Da, raionul de cosmetice de la Raleigh's Five and Ten.

Apoi a văzut câțiva oameni devenind mult prea politicoși față de ea, și alții îndepărtându-se într-un chip ostentativ, iar cei mai mulți dintre ei devenind stingheriți fără niciun sens, din simplă consternare, iar Jim uitându-se la ei în liniște și păstrându-și acel zâmbet ciudat.

A încercat să se dea la o parte din drumul lor. În timp ce se îndepărta spre marginea camerei, a auzit un bărbat ridicând din umeri și spunând:

— Jim Taggart este unul dintre cei mai puternici oameni din Washington la momentul de față.

Nu o spusese cu respect.

Pe terasă, unde era mai întuneric, a auzit doi bărbați vorbind și se întreba de ce era atât de sigură că vorbeau despre ea. Unul dintre ei spuse:

— Taggart își permite să o facă dacă vrea, iar celălalt spuse ceva despre calul unui împărat roman pe nume Caligula.

S-a uitat la strălucirea singuratică a clădirii Taggart, răsărind în depărtare, iar apoi s-a gândit că a înțeles: oamenii aceștia îl urau pe Jim pentru că-l invidiau. Orice erau, s-a gândit, oricare erau numele lor și oricât de mulți bani aveau, niciunul dintre ei nu a avut nicio realizare cât-ul și de puțin comparabilă cu a lui, niciunul dintre ei nu a sfidat o țară întreagă construind o cale ferată pe care toată lumea o credea imposibil de construit. Pentru prima dată, a văzut că avea ceva de oferit pentru Jim: oamenii ăștia erau la fel de răi și de mici ca și oamenii de lângă care scăpase din Buffalo; era la fel de singur cum fusese ea mereu, iar sinceritatea sentimentului ei era singura recunoștință pe care o găsise.

Apoi s-a întors înapoi în salon, mergând drept prin mulțime, iar singurul lucru rămas din lacrimile pe care încerca să și le ascundă în întunericul de pe terasă era strălucirea luminoasă și sălbatică a ochilor. Dacă-și dorea să-i fie alături în totalitate, deși era doar o vânzătoare, dacă-și dorea să se dea în spectacol, dacă o adusese acolo să suporte indignarea prietenilor săi – era gestul unui om curajos înfruntându-le opiniile, iar ea era dispusă să-l ajute, devenind sperietoarea de ciori a ocaziei.

Dar fusese fericită când se terminase totul, când a stat lângă el în mașină și când el o conducea spre casă prin întuneric. A simțit un fel de ușurare posomorâtă. Lupta ei sfidătoare se transformase într-un sentiment straniu, nefericit, pe care încerca să-l țină pentru ea. Jim vorbise puțin; ședea supărat, uitându-se pe geamul mașinii; s-a întrebat dacă-l dezamăgise în vreun fel.

În pridvorul pensiunii la care stătea, ea i-a spus necăjită:

— Îmi pare rău dacă te-am dezamăgit.

O clipă nu i-a dat niciun răspuns, iar apoi a întrebat-o:

— Ce ai spune dacă te-aș cere în căsătorie?

S-a uitat la el, s-a uitat în jurul lor – o saltea murdară stătea agățată pe pervazul geamului cuiva, o casă de amanet peste drum, o găleată de gunoi în pridvorul de lângă ei – o astfel de întrebare nu se punea într-un loc ca ăla, nu știa ce însemna acest lucru și a răspuns:

— Cred că... nu am simțul umorului.

— Asta e o cerere în căsătorie, draga mea.

Atunci, acela fusese felul în care au ajuns la primul lor sărut – cu lacrimi curgând pe fața ei, lacrimi care se anunțau de la petrecere, lacrimi rezultate din eșecul suferit, lacrimi de fericire, gândindu-se că aceasta ar trebui să fie fericire, și o voce joasă și dezamăgită care-i spunea că nu acesta era felul în care își dorea să se întâmple.

Nu s-a gândit la ziarele de scandal până în ziua când Jim i-a spus să vină în apartamentul lui și îl găsise înțesat de oameni care aveau agende, camere și lumini.

Când și-a văzut poza în ziare pentru prima dată – o poză cu ei doi, brațul lui Jim înfășurat în jurul ei –, a chicotit de bucurie și s-a întrebat cu mândrie dacă o văzuse toată lumea din oraș. După o vreme, bucuria dispăruse.

O tot fotografiau, după tejgheaua de la magazin, în metrou, în pridvorul casei, în camera ei mizerabilă. Acum ar fi luat bani de la Jim și ar fi fugit să se ascundă în vreun hotel obscur pe toată perioada logodnei lor, dar el nu se oferise să facă asta. Voia ca ea să rămână unde era. Îl fotografiaseră pe Jim la birou, în îmbulzeala de pe peron, pe scările vagonului său privat, la un banchet oficial din Washington. Pagini de ziare pline, răspândite peste tot, articolele din reviste, vocile de la radio, buletinele de știri, toate erau un țipăt lung, susținut – despre „Cenușăreasa" și „Omul de afaceri democrat."

Și-a spus că nu trebuie să fie suspicioasă când se simțea neliniștită; își spunea că nu trebuie să fie nerecunoscătoare când era rănită. Simțea asta doar câteodată, când se trezea în mijlocul nopții și stătea întinsă, în liniștea camerei sale, neputând să doarmă. Știa că o să-i ia ani ca să-și revină, să creadă, să înțeleagă. Rătăcea prin viață ca cineva care ar fi avut insolație și nemaivăzând nimic altceva în afară de chipul lui Jim Taggart, așa cum îl văzuse prima dată în noaptea triumfului.

— Ascultă, copilă, a spus jurnalista, când a stat la ea în cameră pentru ultima dată, dantela voalului strălucind asemeni cristalului de la linia părului până pe podeaua umflată. Tu crezi că dacă suferi

în viață e numai din vina ta – și asta e adevărat, în mare. Dar sunt oameni care vor încerca să te rănească din cauza bunătății pe care o văd în tine, știind că este bunătatea de care au nevoie și pedepsindu-te pentru asta. Nu lăsa asta să te distrugă.

— Nu cred că mi-e frică, a spus ea, privind intens în fața sa, zâmbetul ei radia, topind toată seriozitatea din privirea ei. Nu am dreptul să-mi fie frică de nimic. Sunt prea fericită. Vezi tu, întotdeauna am crezut că nu au dreptate oamenii care spun că tot ceea ce poți să faci în viață e să suferi. Nu voiam să cedez și să mă dau bătută. Voiam să cred că se vor întâmpla și lucruri frumoase și minunate. Nu mă așteptam să mi se întâmple mie – nu atât de multe și nu atât de curând. Dar voi încerca să mă adaptez.

***

— Banii sunt rădăcina tuturor relelor, a spus James Taggart. Banii nu pot cumpăra fericirea. Iubirea va trece peste orice barieră și peste orice convenție socială. Poate părea stupid ce spun, dar așa mă simt.

A stat în lumina salonului de la hotelul Wayne-Falkland, într-un cerc de reporteri care s-au strâns în jurul lui chiar în momentul în care ceremonia s-a terminat. A auzit mulțimea lovind ca un flux sau reflux înăuntrul cercului. Cherryl stătea lângă el, cu mâna ei acoperită de mănușa albă pe negrul mânecii lui. Încă încerca să audă cuvintele de la ceremonie, fără să-i vină să creadă că le-a auzit.

— Și cum vă simțiți, doamnă Taggart?

Auzise întrebarea de undeva din cercul de reporteri. Fusese ca un junghi care o făcuse din nou conștientă: brusc, două cuvinte au făcut totul să fie real pentru ea. A zâmbit în timp ce șoptea:

— Sunt... sunt foarte fericită.

În celălalt capăt al salonului, Orren Boyle, care părea mult prea solid pentru hainele pe care le purta, și Bertram Scudder, care părea prea slab pentru ele, examinau mulțimea cu același gând, deși niciunul dintre ei nu recunoștea că se gândea la asta. Orren Boyle își tot spunea că se uita după fețe cunoscute, iar Bertram Scudder și-a spus că aduna material pentru un articol. Dar amândoi, fără să știe, desenau schițe ale fețelor pe care le vedeau, clasificându-le în două categorii care, dacă ar fi avut nume, ar fi fost „Favor și frică". Existau oameni

a căror prezență însemna o protecție specială pentru James Taggart și oameni a căror prezență vorbea despre dorința de a-i contracara posibila ostilitate – cei care reprezentau o mână întinsă ca să-l ridice de jos și cei care reprezentau un spate încovoiat ca să-l lase să se cațere. Prin codul nescris al zilei de azi, nimeni nu primea sau nu accepta o invitație de la un om cu importanță publică decât dacă era vorba despre unul dintre aceste motive. Cei din primul grup erau, în cea mai mare parte, tineri; veniseră din Washington. Cei din cel de al doilea grup erau mai bătrâni; erau oameni de afaceri.

Orren Boyle și Bertram Scudder erau oameni care foloseau cuvintele ca pe un instrument pentru public, pentru a fi lăsați în intimitatea proprie. Cuvintele erau un angajament, necesitau implicații pe care nu voiau să le cunoască. Nu aveau nevoie de cuvinte pentru schema lor; clasificarea era făcută prin mijloace fizice: o mișcare respectuoasă a sprâncenelor, echivalentul cuvântului „Deci?", pentru primul grup și o mișcare sarcastică a buzelor pentru cuvintele „Așa deci", pentru al doilea grup. Pentru un moment, o față a stricat demersul lin al mecanismelor lor calculate: când au văzut ochii reci și albaștri și părul blond al lui Hank Rearden, fețele lor s-au întors spre cel de al doilea grup cu o expresie care era echivalentul cuvintelor „O, fir-ar să fie!". Suma schemei era o apreciere la puterea lui James Taggart. Se adăuga la un total impresionant.

Au știut că James Taggart era pe deplin conștient de asta când l-au văzut mișcându-se printre musafiri. Se plimba cu pas grăbit, într-un mod care semăna cu codul Morse, cu linii dese și pauze multe, cu un fel de iritare ușoară, de parcă era conștient de numărul de oameni pe care ar putea să-i îngrijoreze nemulțumirea lui. O urmă de zâmbet de pe fața lui aducea a lăcomie – de parcă știa că faptul că veniseră să-l onoreze era ceva ce-i făcea de rușine pe oamenii care veniseră; de parcă știa, iar asta îl bucura.

Un șir de fețe îl tot urmărea, de parcă treaba lor era să-i facă lui plăcerea de a nu le băga în seamă. Domnul Mowen mai mijea și el ochii la șirul de oameni, împreună cu dr. Pritchett și Balph Eubank. Cel mai insistent era Paul Larkin. Făcea cercuri în jurul lui Taggart, de parcă ar fi vrut să se bronzeze cu ajutorul unor rare raze de soare, iar zâmbetul lui plin de dorință implora atenție.

Ochii lui Taggart se mișcau deasupra mulțimii din când în când, rapid și pe furiș, ca lanterna unui hoț; asta, pe limba lui Orren Boyle, însemna că Taggart se uita după cineva, dar voia ca nimeni să nu știe asta. Căutarea luă sfârșit când Eugene Lawson i-a strâns mâna lui Taggart și i-a spus, cu buza lui de jos udă răsucindu-se ca o pernă de aer:

— Domnul Mouch nu a putut să ajungă, Jim, domnului Mouch îi pare atât de rău, avusese un avion special pregătit, dar, în ultimul moment, au intervenit anumite chestiuni, probleme naționale cruciale, înțelegi...

Taggart stătea nemișcat, nu răspundea și era încruntat.

Orren Boyle a izbucnit în hohote. Taggart s-a întors către el atât de tăios, încât ceilalți au dispărut fără să mai aștepte vreun ordin.

— Ce crezi că faci? a izbucnit Taggart.

— Mă distrez, Jimmy, mă distrez doar, a spus Boyle, Wesley e băiatul tău, nu-i așa?

— Știu eu pe cineva care e băiatul meu și bine ar face să nu uite asta.

— Cine? Larkin? Păi, nu prea cred. Nu prea cred că vorbești despre Larkin. Și dacă nu despre Larkin vorbești, atunci cred că ar trebui să fii atent cum folosești pronumele posesive. Nu mă deranjează clasificarea în funcție de vârstă, știu că arăt tânăr pentru vârsta mea, dar sunt alergic la pronume.

— Asta e foarte inteligent, dar cândva, în viitor, vei deveni prea inteligent.

— Dacă se întâmplă să fac asta, doar profită cât mai mult, Jimmy. Dacă...

— Problema cu oamenii care se depășesc pe ei înșiși este că au memoria scurtă. Mai bine ține minte că cine are metalul Rearden te-a cam scos afară de pe piață.

— O, dar îmi amintesc cine a promis că va face asta. Acela a fost grupul care a tras toate sforile cu putință ca să dea o mână de ajutor în încercarea de a preveni ca directiva să fie promulgată, pentru că s-a gândit că, în viitor, va avea nevoie de material de la Rearden Metal.

— Pentru că tu ai cheltuit zece mii de dolari turnând băuturi pentru oameni de la care sperai că pot să prevină directiva pentru amânarea obligațiunilor.

— Așa este. Așa am făcut. Am avut prieteni care aveau obligațiuni la compania feroviară. Și, pe lângă asta, am prieteni și în Washington, Jimmy. Păi, prietenii tăi îi întrec pe ai mei la treaba cu amânarea, dar ai mei îi întrec pe ai tăi la Rearden Metal – și nu uit asta. Dar ce naiba! Este în regulă din partea mea, așa se împart lucrurile, doar să nu încerci să mă păcălești, Jimmy. Păstrează asta pentru ratați.

— Dacă tu nu crezi că mereu am încercat să fac ce e mai bine pentru tine...

— Sigur că da. Ce ai putut mai bine, ținând seama de toate. Și vei continua să mai faci asta, atâta timp cât am pe cineva de care ai nevoie – și niciun minut mai mult. Așa că voiam doar să-ți amintesc că am prietenii mei în Washington. Prieteni pe care banii nu-i pot cumpăra – ca și pe ai tăi, Jimmy.

— Ce vrei să spui?

— Exact ce crezi tu. Cei pe care îi cumperi nu prea merită, pentru că mereu ar putea cineva să le ofere mai mult, așa că terenul este deschis pentru oricine și e la fel ca o competiție din vremuri de demult din nou. Dar, dacă ai pe cineva la mână, atunci e al tău, și nu există nicio persoană care să ofere mai mult și poți să te bazezi pe prietenia lui. Deci tu ai prieteni și eu la fel. Tu ai prieteni pe care-i pot folosi și eu, și viceversa. Asta e în regulă cu mine – ce naiba! –, dar trebuie să dai ceva în schimb. Dacă nu bani – și era banilor a trecut – atunci facem schimb de oameni.

— Unde vrei să ajungi?

— O, îți spun doar câteva lucruri pe care trebuie să ți le amintești. Acum ia-l pe Wesley, spre exemplu. I-ai promis slujba de asistent în Biroul Național de Planificare – pentru că l-a tras pe sfoară pe Rearden, pe vremea uniformizării legii oportunității. Aveai relațiile necesare ca să faci asta, și asta te-am rugat să faci – în schimbul regulii împotriva competiției sălbatice, unde aveam eu relații. Așa că Wesley și-a făcut partea, și tu ai avut grijă să o ai pe toată pe hârtie – o, sigur, știu că ai dovadă scrisă pentru toate felurile de afaceri privitoare la legea aceea, în timp ce el îi lua banii lui Rearden ca să-l desființeze și să-l ia pe nepregătite. Erau niște afaceri destul de urâte. Ar fi destul de supărător pentru domnul Mouch dacă s-ar face totul public. Așa că ți-ai ținut promisiunea și i-ai dat slujba, pentru că ai crezut că l-ai prins. Și chiar ai făcut asta. Și te-a răsplătit destul de bine, nu-i așa? Dar nu va merge

foarte multă vreme. După un timp, domnul Wesley Mouch s-ar putea să devină atât de puternic, iar scandalul atât de vechi, încât nimănui nu-i va mai păsa despre cum a început sau cine pe cine a înșelat. Nimic nu durează o veșnicie. Wesley era omul lui Rearden, iar apoi a devenit omul tău, și s-ar putea ca mâine să fie omul altcuiva.

— Încerci cumva să faci vreo aluzie?

— Vai, nu, e o avertizare prietenească. Suntem prieteni vechi, Jimmy, și cred că așa ar trebui să rămânem. Cred că putem să ne ajutăm reciproc, tu și cu mine, dacă nu începi să ai idei greșite despre prietenie. Eu cred în echilibrul puterii.

— Tu i-ai interzis lui Mouch să vină aici în seara asta?

— Păi, poate că da, poate că nu; o să te gândești tu la asta. E la fel de bine pentru mine și dacă i-am spus, și dacă nu i-am spus.

Ochii lui Cherryl îl urmăreau pe James Taggart prin mulțime. Fețele care se tot schimbau și se adunau în jurul ei păreau atât de prietenoase, iar vocile lor erau atât de calde, încât a simțit că nu e nicio urmă de răutate în încăpere. S-a întrebat de ce unii dintre ei vorbeau cu ea despre Washington, într-o manieră confidențială și plină de speranță, jumătate propoziții, jumătate aluzie, căutând parcă ajutorul ei pentru ceva secret ce ea trebuia să înțeleagă. Nu știa ce să spună, dar zâmbea și răspundea orice voia. Nu putea să facă de rușine numele Taggart sub nicio formă.

Apoi a văzut inamicul. Era o siluetă înaltă, subțire, într-o ținută de seară gri, care era acum cumnata ei.

Presiunea nervoasă din mintea lui Cherryl venea de la sunetele vocii torturate a soțului ei, care-i rămăseseră impregnate în timpane. Simțea lovitura sâcâitoare a unei datorii persistente. Ochii ei se tot întorceau înspre inamică și o studiau concentrați. Pozele lui Dagny Taggart din ziare arătau imaginea unei femei îmbrăcate în pantaloni largi sau o față cu pălărie înclinată și cu palton cu guler înalt. Acum purta o ținută de seară gri care părea indecentă pentru că arăta auster de modestă, atât de modestă, încât îți ștergea conștiința și te lăsa prea conștient de corpul suplu pe care se presupunea că îl acoperă. Era o nuanță de albastru în griul rochiei care se potrivea cu ochii ei de un cenușiu metalic. Nu purta bijuterii, doar o brățară la mână, un lanț de metal greu cu un model verde-albastru.

Cherryl a așteptat până când a văzut-o pe Dagny stând singură, apoi s-a aruncat înainte, trecând hotărâtă în partea cealaltă a camerei. S-a uitat de mai aproape la cenușiul metalic din ochii ei, care păreau reci

și intenși totodată, ochii care se uitau la ea direct, cu o politicoasă și impersonală curiozitate.

— Trebuie să știi ceva, spuse Cherryl, cu vocea dură și sigură, ca să nu mai fie niciun fel de prefăcătorie. Nu voi încerca să fac pe cumnata dulce. Știu ce i-ai făcut lui Jim și cum l-ai făcut să se simtă mizerabil toată viața lui. Îl voi proteja de tine. O să te pun la locul tău. *Eu sunt* doamna Taggart. Acum eu sunt femeia în familia aceasta.

— Asta e foarte bine, a spus Dagny, eu sunt bărbatul.

Cherryl a privit-o îndepărtându-se și s-a gândit că Jim avea dreptate: sora asta a lui era o făptură a răului care nu-i dăduse niciun răspuns, nicio confirmare, nicio emoție de orice fel, decât o idee despre ceva care părea să fie un amuzament indiferent și mirat.

Rearden stătea lângă Lillian și o urma peste tot. Ea își dorise să fie văzută cu soțul ei; el se adapta. Nu știa dacă se uita cineva la el sau nu; nu era conștient de nimeni altcineva din jurul lui decât de persoana pe care nu-și permitea să o vadă.

Imaginea care încă îi stăruia în minte era momentul în care intrase în încăpere cu Lillian și a văzut-o pe Dagny uitându-se la ei. S-a uitat direct la ea, pregătit să accepte orice privire pe care ochii ei ar fi aruncat-o. Oricare ar fi fost consecințele pentru Lillian, el și-ar fi mărturisit adulterul în public, acolo, în momentul ăla, mai degrabă decât să săvârșească cumplita acțiune de a-i evita privirile lui Dagny, de a-și ascunde fața în mulțime, de a pretinde că nu știe caracterul acțiunilor lui.

Dar nu fusese nicio privire. Știa fiecare expresie de pe fața lui Dagny; a știut că nu simțise niciun fel de șoc; nu văzuse nimic decât o seninătate desăvârșită. Privirea ei s-a mutat spre a lui de parcă înțelesese toată însemnătatea acestei întâlniri, dar uitându-se la el cum s-ar fi uitat la el oriunde, cum se uita la el în biroul lui sau în dormitorul ei. Lui îi părea că stă în fața amândurora, la câțiva pași distanță, afișându-se în fața lor la fel de simplu și deschis cum rochia gri îi punea-n lumină corpul.

S-a înclinat în fața lor, mișcarea galantă a capului ei era pentru amândoi. Cum merge un om, pas cu pas, încercând să nu se gândească la întinderea copleșitoare a drumului, așa a mers și el, moment după moment, fără să-i rămână nimic întipărit în minte. A auzit fragmente din râsul încântat al lui Lillian și o notă de satisfacție în vocea ei.

După o vreme, a observat femeile din jurul lui; toate păreau să se asemene lui Lillian, cu aceeași expresie dichisită, calmă, cu sprâncene

subțiri, arcuite, și cu ochii înghețați într-un amuzament imobil. A observat că încercau să flirteze cu el și că Lillian le privea ca și cum se bucura de încercările lor fără speranță. Asta, atunci – s-a gândit – era fericirea superficialității femeiești pe care l-a implorat să i-o dea, acestea nu erau standardele după care trăia el, dar pe care trebuia să le ia în considerare. A apelat la un grup de bărbați ca să poată evada.

Nu putea să găsească nicio propoziție validă în conversația bărbaților; orice subiect despre care părea că vorbesc aproape niciodată nu părea să fie chiar subiectul despre care vorbeau. A ascultat ca un străin care recunoștea câteva dintre cuvinte, dar care niciodată nu putea să le lege în propoziții. Un tânăr, cu o expresie de alcoolic nesimțit, s-a clătinat pe picioare pe lângă grup și a pufnit, chicotind:

— Ți-ai învățat lecția, Rearden?

Nu știa la ce se referea tânărul; toată lumea părea să știe; priveau șocați și bucuroși în secret.

Lillian s-a îndepărtat de el, de parcă îl lăsa să înțeleagă că nu insista să fie la propriu însoțită. El s-a retras într-un colț al camerei unde nimeni nu vedea și nici nu putea să observe încotro căuta cu privirea. Apoi și-a îngăduit s-o privească pe Dagny.

S-a uitat la rochia ei gri, la mișcarea rochiei fine atunci când mergea, la cutele care se iveau din când în când pe rochie, la umbre și la lumină. O vedea ca pe un fum gri-albăstrui care apărea pentru o secundă în formă de curbă prelungă, care se înclina înspre genunchiul ei și înapoi spre vârful sandalei. Știa fiecare nuanță pe care ar căpăta-o lumina dacă fumul ar dispărea.

A simțit o durere cruntă și de nepătruns: era gelozie față de fiecare bărbat care vorbea cu ea. Niciodată nu o mai simțise; dar o simțea aici, unde toată lumea avea dreptul să o abordeze, mai puțin el.

Apoi, de parcă un singur glonț primit pe neașteptate a făcut să-i explodeze creierul și a dus la o schimbare de perspectivă, s-a simțit uimit de ce făcea și de ce. A lăsat în urmă, pentru o fracțiune de secundă, tot ce trăise și tot ce învățase în trecut; toate principiile și toate problemele, întreaga durere i se ștersese, știa doar – de la o mare distanță clarificatoare – că omul există pentru a-și atinge toate dorințele și se întreba de ce stă acolo, se întreba cine are dreptul să-i ceară să piardă măcar și o singură oră de nerecuperat din viață, când singura dorință a lui era să se agațe de silueta în gri și să o țină în brațe pentru tot timpul care îi mai rămăsese.

În momentul următor, a simțit că-l străbate un fior și că simțurile îi revin. A simțit mișcarea strânsă și dezgustătoare a buzelor, împreunate într-un simbol al cuvintelor: „Ai făcut un contract odată, acum ține-te de el". Și apoi s-a gândit brusc că, în afaceri, tribunalul nu recunoștea un contract în care nicio răsplată de valoare nu fusese dată de una dintre cele două părți către cealaltă. S-a întrebat ce l-a făcut să se gândească la asta. Gândul i se părea irelevant. Nu a mai continuat.

James Taggart o văzuse pe Lillian Rearden venind nonșalantă către el într-un moment când avusese șansa să rămână singur într-un colț întunecat dintre un palmier în ghiveci și o fereastră. S-a oprit și a așteptat-o să se apropie. Nu putea să-și dea seama care este motivul ei, dar asta era maniera care însemna, în codul pe care-l înțelesese el, că mai bine ar asculta-o.

— Îți place darul meu de nuntă, Jim? a întrebat ea, râzând la privirea lui stânjenită. Nu, nu încerca să recapitulezi lista de lucruri din apartament, întrebându-te care naiba era. Nu este în apartamentul tău, este chiar aici și nu este un dar material, dragă.

A văzut aluzia din zâmbetul ei, privirea percepută printre prietenii lui ca o invitație de a împărtăși o victorie secretă; era privirea care spune nu că gândești mai multe decât altcineva, ci că ești mai inteligent. A răspuns precaut, cu un zâmbet plăcut:

— Prezența ta e cel mai frumos cadou.

— Prezența *mea*, Jim?

Trăsăturile feței lui au rămas înghețate un moment. Știa la ce se referea, dar nu se așteptase la asta.

Ea i-a zâmbit larg:

— Știm amândoi a cui prezență este cea mai prețioasă pentru tine în seara asta – și cea mai neașteptată. Nu te-ai gândit să-mi mulțumești pentru asta? Sunt surprinsă. Credeam că ai un dar de a recunoaște potențialii prieteni.

Nu putea să dea pe față; și-a păstrat cu grijă vocea indiferentă:

— Nu ți-am apreciat prietenia așa cum trebuie, Lillian?

— Of, of, dragă, știi despre ce vorbesc. Nu te așteptai să vină, doar nu credeai că i-e frică de tine, nu? Dar să-i faci pe ceilalți să creadă că-i este – asta este un avantaj de neprețuit, nu-i așa?

— Sunt... surprins, Lillian.

— Nu ar trebui să spui „impresionat"? Musafirii tăi sunt. Practic, pot să aud ce gândesc. Majoritatea gândesc: „Dacă trebuie să ajungă la o înțelegere cu Jim Taggart, mai bine ne-am conforma". Și alți câțiva gândesc: „Dacă îi e frică, vom reuși mult mai mult". Asta e exact cum ai vrut, bineînțeles – și nu m-aș gândi să-ți distrug triumful –, dar tu și cu mine suntem singurii care știu că nu ai realizat asta de unul singur.

Nici măcar nu a zâmbit; a întrebat cu fața lipsită de expresie, cu vocea calmă și cu o urmă de cruzime atent măsurată:

— Unde bați?

Ea a râs:

— În mare parte, cam unde bați și tu, Jim. Dar, practic vorbind, nicăieri. Este doar o favoare pe care ți-am făcut-o, nu am nevoie de nimic în schimb. Nu te îngrijora, nu am niciun interes deosebit, nu umblu după nicio directivă anume scoasă de la domnul Mouch, nici măcar după o tiară de diamante de la tine nu umblu. Decât dacă, desigur, este o tiară de natură nematerială, așa cum ar fi aprecierea ta.

S-a uitat țintă la ea pentru prima dată, ochii lui s-au îngustat, fața lui s-a destins în aceeași încercare de zâmbet pe care o afișa și ea, sugerând expresia care pentru amândoi însemna că se simțeau ca acasă unul cu celălalt: dispreț.

— Știi că mereu te-am admirat, Lillian, ești una dintre femeile cu adevărat deosebite.

— Sunt conștientă de asta.

Sarcasmul ei acoperea subtil, ca o pojghiță de lac întăritor, tonul fin al vocii.

O studia atent:

— Te rog să mă ierți dacă o să cred că vreo curiozitate ca asta este permisă între prieteni, a spus, iar tonul vocii era necruțător. Mă întreb din ce unghi privești posibilitatea unor anumite încărcături financiare – sau pierderi – care să-ți afecteze interesele personale.

Ea a ridicat din umeri:

— Din unghiul unei femei casnice, dragule. Dacă ai avea cel mai puternic cal din lume, l-ai ține în frâu, mergând la pas, ca să te poți simți tu confortabil, chiar dacă asta ar însemna să abuzezi de întreaga lui capacitate, chiar dacă n-o să vezi viteza lui cea mai mare, iar toată forța lui ar fi irosită. Ai face-o pentru că, dacă ai lăsa calul să meargă în

cea mai mare viteză, te-ar arunca de pe el într-o clipită. Totuși, aspectele financiare nu sunt grijile mele cele mai mari – nici ale tale, Jim.

— Chiar te-am subestimat, a spus încetișor.

— Da, dar asta e o greșeală pe care vreau să te ajut să o îndrepți. Știu ce fel de necaz reprezintă *el* pentru tine. Știu de ce îți este frică de el, dar nu ai niciun motiv întemeiat să-ți fie. Dar... ei bine, ești implicat în afaceri și în politică, așa că o să încerc s-o spun pe limba ta. Un om de afaceri spune că el poate să furnizeze bunuri, iar un agent electoral spune că el poate să furnizeze voturi, nu-i așa? Atunci, ce voiam eu să știi este că pot să-l furnizeze pe *el*, oricând vreau. Poți să te comporți ca atare.

În limbajul pe care îl foloseau prietenii lui, să dezvălui orice parte din tine era echivalentul gestului de a oferi o armă unui inamic, însă el și-a pus semnătura pe confesiune și a egalat-o când a rostit:

— Aș vrea să fi fost atât de dibaci și în ce o privește pe soră-mea.

Ea s-a uitat la el fără vreo urmă de surpriză; cuvintele i s-au părut sugestive.

— Da, *asta-i* o problemă dificilă. Niciun punct vulnerabil? Nicio slăbiciune?

— Niciuna.

— Nicio aventură?

— Dumnezeule, nu!

Lillian a ridicat din umeri, în semn că voia să schimbe subiectul; Dagny Taggart era o persoană la care nu se sinchisea să se oprească.

— Cred că o să te las, ca să poți vorbi puțin cu Balph Eubank, a spus, arată puțin îngrijorat pentru că nu te-ai uitat la el toată seara și se întreabă dacă literatura va fi lăsată fără niciun sprijin la curtea de justiție.

— Lillian, ești minunată! a spus destul de spontan.

Ea a râs:

— Asta, dragul meu, este tiara nematerială pe care am vrut-o.

O frântură de zâmbet îi persista încă pe chip în timp ce trecea prin mulțime, un zâmbet fluid, care se îndrepta lin înspre privirea tensionată și plictisită pe care o aveau toate fețele din cameră. Se mișca haotic, bucurându-se de sentimentul că este privită, de rochia ei de satin, de culoare cojii de ou, care strălucea ca o glazură albă când trupul ei înalt se mișca.

Scânteia verde-albastră a fost cea care i-a captat atenția. A strălucit pentru o secundă în bătaia luminii, pe încheietura unui braț subțire și dezgolit. A văzut apoi corpul suplu, rochia gri, umerii fragili și dezbrăcați. S-a oprit. S-a uitat la brățară, încruntându-se.

Dagny s-a întors atunci când a abordat-o. Printre numeroasele lucruri care o iritau pe Lillian, politețea impersonală de pe fața lui Dagny o irita cel mai tare.

— Ce credeți despre căsnicia fratelui dumneavoastră, domnișoară Taggart? a întrebat-o nepăsătoare, zâmbind.

— Nu cred nimic.

— Vreți să spuneți că nu merită nicio opinie?

— Dacă vreți să vorbiți concret, da, la asta mă refer.

— O, dar dumneata nu vezi nimic semnificativ în asta?

— Nu.

— Nu crezi că o persoană ca mireasa fratelui tău merită puțin interes?

— Nu.

— Vă invidiez, domnișoară Taggart, vă invidiez imparțialitatea olimpiană. Este, cred eu, secretul pentru care muritorii de rând nici nu speră măcar să vă egaleze succesul în domeniul afacerilor. Sunt cu ochii în patru, măcar ca să-și mărească slaba capacitate de a realiza ceva remarcabil în alte domenii.

— Despre ce realizări vorbim?

— Nu apreciați deloc femeile care susțin performanțe neobișnuite de cucerire, nu în domeniul industrial, ci în cel uman.

— Nu cred că există un cuvânt precum cucerire în domeniul uman.

— O, dar ia în considerare, spre exemplu, cât de multă muncă ar trebui să depună celălalte femei dacă munca ar fi singurul mijloc disponibil pentru ele să realizeze ce a realizat fata asta prin intermediul fratelui dumitale.

— Nu cred că știe exact ce a obținut, de fapt.

Rearden le-a zărit împreună. S-a apropiat. Simțea că trebuie să o audă, indiferent de consecințe. S-a oprit în liniște lângă ele. Nu știa dacă Lillian era conștientă de prezența lui, dar știa că Dagny era.

— Arătați puțină generozitate față de ea, domnișoară Taggart, a spus Lillian. Măcar generozitatea de a-i acorda atenție. Nu trebuie să

dispreţuiţi femeile care nu posedă talentul dumneavoastră cu adevărat ieşit din comun, dar care îşi exersează propriile înzestrări. Natura echilibrează mereu darurile şi le compensează, nu credeţi?

— Nu sunt sigură că vă înţeleg.

— O, sunt sigură că nu vreţi să fiu mai explicită!

— Bineînţeles că vreau.

Lillian a dat nervoasă din umeri; printre femeile care îi erau prietene, ar fi fost înţeleasă şi oprită cu mult timp în urmă; dar ea era un adversar nou, o femeie care nu îngăduia să fie rănită. Nu s-a obosit să vorbească mai clar, dar îl vedea pe Rearden uitându-se la ea. A zâmbit şi a spus:

— Luaţi-o în seamă pe cumnata dumneavoastră, domnişoară Taggart. Ce şansă ar fi avut să se facă remarcată în lume? Absolut niciuna, după standardele dumneavoastră precise. Nu ar fi putut să aibă, în afaceri, o carieră încununată de succes. Nu posedă inteligenţa dumneavoastră neobişnuită. Şi, pe lângă asta, bărbaţii ar fi făcut ca totul să devină imposibil. Ar fi găsit-o mult prea atrăgătoare. Aşa că a profitat de avantajul că bărbaţii au standarde care, din nefericire, nu sunt la fel de înalte ca ale dumneavoastră. A apelat la însuşiri pe care sunt sigură că dumneavoastră le urâţi. Niciodată nu v-aţi obosit să concuraţi cu noi, femeile de o calitate inferioară, în singurul domeniu comun al ambiţiilor noastre: dorinţa de a căpăta o forţă mai mare decât cea a bărbaţilor.

— Dacă o numiţi forţă, doamnă Rearden, atunci, nu, nu m-am obosit.

S-a întors să plece, dar vocea lui Lillian a oprit-o:

— Mi-ar plăcea să cred că sunteţi perfect conştientă, domnişoară Taggart, şi lipsită de slăbiciuni umane. Mi-ar plăcea să cred că nu aţi simţit niciodată dorinţa să flataţi sau să jigniţi pe nimeni. Dar văd că te aşteptai ca eu şi Henry să fim aici în seara asta.

— Nu, nu pot să spun că mă aşteptam, nu văzusem lista de invitaţi ai fratelui meu.

— Atunci de ce purtaţi brăţara aceea?

Ochii lui Dagny s-au fixat intenţionat în ochii lui Lillian.

— Mereu o port.

— Nu credeţi că gluma merge prea departe?

— Nu a fost niciodată o glumă, doamnă Rearden.

— O să mă înțelegeți dacă spun că mi-ar plăcea să-mi dați brățara înapoi.

— Vă înțeleg, dar n-o să v-o înapoiez.

Lillian a lăsat să se scurgă o clipă, parcă pentru a le lăsa pe amândouă să recunoască sensul acestei tăceri. Pentru o singură dată, i-a susținut privirea fără să zâmbească.

— Ce vă așteptați să cred, domnișoară Taggart?

— Orice doriți.

— Care este motivul dumneavoastră?

— Știați motivul meu când mi-ați dat brățara.

Lillian s-a uitat la Rearden. Pe fața lui nu era nicio expresie; nu văzuse nicio reacție, nicio urmă de intenție să o ajute sau să o oprească, nimic altceva decât o atenție care o făcea să se simtă de parcă ar fi stat sub lumina reflectoarelor.

Zâmbetul îi revenise, ca un scut protector, un zâmbet distrat și ocrotitor, menit să schimbe subiectul într-o problemă de recepție oficială.

— Sunt sigură, domnișoară Taggart, că v-ați dat seama că e un gest cu adevărat deplasat.

— Nu.

— Dar sigur știți că vă asumați un risc meschin și primejdios.

— Nu.

— Nu luați în calcul posibilitatea de a fi... prost înțeleasă?

— Nu.

Lillian a clătinat din cap zâmbind în semn de reproș.

— Domnișoară Taggart, nu credeți că acesta este un caz în care nimeni nu-și permite să tolereze o teorie abstractă, ci trebuie să ia în considerare și realitatea factuală?

Dagny nu voia să zâmbească.

— Nu am înțeles niciodată ce ar putea să însemne o astfel de afirmație.

— Adică atitudinea dumneavoastră s-ar putea să fie prea idealistă, cum sunt și sigură că este, dar, din păcate, majoritatea oamenilor nu vă împărtășesc starea de spirit și vă vor interpreta greșit gestul – și în felul în care vă dezgustă cel mai profund.

— Atunci responsabilitatea și riscul vor fi ale lor, nu ale mele.

— Vă admir... Nu, nu ar trebui să-i spun inocență, ar trebui s-o numesc „puritate"? Nu v-ați gândit niciodată la asta, sunt sigură, dar viața nu e la fel de dreaptă și logică precum... o cale ferată. Este păcat, dar este posibil ca intențiile dumneavoastră elevate să-i facă pe oameni să suspecteze lucruri pe care... pe care sunt sigură că dumneavoastră le cunoașteți ca fiind de natură sordidă și scandaloasă.

Dagny se uita țintă la ea.

— Nu cred.

— Dar nu puteți ignora această posibilitate.

— Ba da.

Dagny s-a întors să plece.

— O, dar oare v-ați dori să ieșiți dintr-o discuție dacă nu ați avea nimic de ascuns? Dagny s-a oprit. Și dacă marele – și necugetatul – dumneavoastră curaj vă permite să vă aruncați reputația în joc, ar trebui să ignorați pericolul la care îl expuneți pe domnul Rearden?

Dagny întrebă încetișor:

— Care este pericolul pentru domnul Rearden?

— Sunt sigură că mă înțelegeți.

— Nu vă înțeleg.

— O, dar nu este necesar să fiu mai clară de atât.

— Ba da, dacă doriți să continuăm această discuție.

Ochii lui Lillian s-au mutat spre chipul lui Rearden, căutând un indiciu care s-o ajute să decidă dacă să continue sau să se oprească. N-a ajutat-o.

— Domnișoară Taggart, a spus, nu vă sunt egală din punctul de vedere al filosofiei de viață. Sunt doar o soție obișnuită. Vă rog să-mi dați brățara dacă nu doriți să cred ce s-ar putea să cred și ce nu ați vrea să spun.

— Doamnă Rearden, ați ales locul și strategia aceasta ca să-mi sugerați că mă culc cu soțul dumneavoastră?

— Sigur că nu!

Strigătul a fost prompt; suna a panică și a reflex automat, ca smucitura mâinii unui hoț de buzunare prins în flagrant. A adăugat, cu un chicotit nervos și emoționat, pe un ton sarcastic și sincer, care mărturisea acceptarea neutră a înseși opiniei ei.

— Asta ar fi posibilitatea cea mai puțin plauzibilă din imaginația mea.

— Atunci vrei, te rog, să-ți ceri scuze de la domnișoara Taggart? a întrebat Rearden.

Dagny și-a ținut respirația, lăsând să-i scape doar slabul ecou al unei răsuflări întretăiate. Amândouă s-au întors înspre el. Lillian nu a remarcat nimic pe fața lui; Dagny a văzut un chin intens.

— Nu este necesar, Hank, a spus.

— Este, pentru mine, a răspuns cu răceală, fără să se uite la ea, se uita la Lillian ca și cum i-ar fi dat un ordin care nu putea fi pus în discuție.

Lillian i-a studiat fața ușor surprinsă, dar fără anxietate sau ură, ca o persoană care se confruntă cu o încurcătură care nu înseamnă nimic.

— Dar sigur că da, a spus ea din complezență, vocea fiindu-i din nou fină și încrezătoare. Vă rog să-mi acceptați scuzele, domnișoară Taggart, dacă v-am dat impresia că suspectez că ar exista o relație pe care eu o consider improbabilă pentru dumneavoastră și, din câte știu eu, imposibilă pentru soțul meu.

S-a întors și a plecat indiferentă, lăsându-i împreună, având parcă intenția să-și demonstreze ipoteza.

Dagny a rămas nemișcată, cu ochii închiși; se gândea la noaptea în care Lillian îi dăduse brățara. El îi luase întâi soției lui partea, iar acum, pe a ei. Dintre toți trei, ea era singura care înțelesese pe deplin ce însemna asta.

— Oricât de rău ar fi ce dorești să-mi spui, spune-mi, vei avea dreptate.

Ea l-a auzit și a deschis ochii. Se uita la ea cu răceală, cu o față aspră, și nu lăsa niciun semn de durere sau de justificare care să-i sugereze că ar vrea să fie iertat.

— Dragul meu, nu te chinui așa, a spus ea, știam că ești căsătorit. Niciodată nu am încercat să fac abstracție de asta. Nu mă simt rănită acum.

Primul ei cuvânt fusese cea mai violentă dintre cele câteva lovituri pe care le simțise: niciodată nu mai folosise cuvântul acela. Niciodată nu mai auzise același ton tandru. Niciodată nu a mai vorbit despre căsnicia lui în intimitatea întâlnirilor și, totuși, a vorbit despre asta, aici și acum, cu o simplitate lipsită de orice cazną.

I-a văzut furia de pe față – se străduia să facă față compasiunii –, privirea prin care-i spunea, plin de dispreț, că nu se arătase chinuit și că nici nu avea nevoie de ajutor, apoi privirea care-i spunea că-și dăduse

seama că ea îi cunoștea trăsăturile la fel de bine cum i le cunoștea pe ale ei, a închis apoi ochii, și-a înclinat puțin capul și a spus foarte încet:

— Mulțumesc.

Ea a zâmbit și s-a îndepărtat.

James Taggart ținea în mână o cupă de șampanie goală și se uita la gesturile precipitate cu care Balph Eubank îi făcea semn ospătarului, ca și cum ospătarul s-ar fi făcut vinovat de o eroare de neiertat. Apoi Eubank și-a dus propoziția la bun sfârșit:

— ...dar *dumneavoastră*, domnule Taggart, veți ști că un om care trăiește la un nivel mai înalt nu poate fi înțeles sau apreciat. Este o bătălie deznădăjduită să încerci să obții un sprijin pentru literatură într-o lume condusă de oamenii de afaceri. Nu sunt altceva decât niște oameni de rând, arțăgoși sau sălbatici prădători ca Rearden.

— Jim, spuse Bertram Scudder, lovindu-l peste umăr, cel mai bun compliment pe care pot să ți-l fac este că *nu* ești un om de afaceri de-adevăratelea.

— Ești om de cultură, Jim, spuse dr. Pritchett, nu ești un fost miner, ca Rearden. Nu trebuie să-ți explic că Washingtonul are o nevoie de ajutor fundamentală ca să obțină cea mai bună educație.

— Chiar v-a plăcut ultimul meu roman, domnule Taggart? îl tot întreba Balph Eubank. *Chiar* v-a plăcut?

Orren Boyle s-a uitat la grup și a trecut de partea cealaltă a camerei, dar nu s-a oprit. O privire era destul ca să-și dea seama de natura problemelor care se discutau acolo. Foarte bine, s-a gândit, trebuie să negociezi cumva. Știa, dar nu se obosea să menționeze ce era supus negocierii.

— Ne aflăm la apusul unei noi ere, a spus James Taggart peste gura cupei de șampanie. Destrămăm tirania vicioasă a puterii economice. Vom elibera oamenii de sub conducerea dolarului. Vom elibera scopurile spirituale ca ele să nu mai depindă direct de posesorii de bunuri materiale. Ne vom elibera cultura de vânătorii de profituri care o înăbușă. Vom construi o societate dedicată unor idealuri mai puternice și vom înlocui aristocrația banului cu...

— Aristocrația influenței, a spus o voce din spatele grupului.

S-au întors într-acolo. Bărbatul care stătea cu fața la ei era Francisco d'Anconia.

Fața lui părea arsă de un soare fierbinte, iar ochii lui erau de aceeași culoare ca cerul din ziua în care își primise bronzul. Zâmbetul lui

sugera o dimineață de vară. Felul în care își purta hainele elegante făcea restul mulțimii să pară că se măscărea în costume de împrumut.

— Care este problema? a întrebat el în tăcerea care se instalase. Am spus eu că e cineva aici care să nu știe?

— Cum ai ajuns aici? a fost primul lucru pe care a putut să-l rostească James Taggart.

— Cu avionul până la Newark, cu taxiul de acolo, apoi cu liftul de la apartamentul meu, aflat cu 53 de etaje mai sus.

— Nu mă refeream... Asta e, ce voiam eu să spun e că...

— Nu fi așa de surprins, James. Dacă aterizez la New York și aflu că e o petrecere, nu aș rata-o pentru nimic în lume, nu-i așa? Întotdeauna ai spus că nu sunt nimic altceva decât un petrecăreț.

Grupul se uita țintă la ei.

— Sunt încântat să te văd aici, desigur, a spus Taggart precaut, apoi a adăugat beligerant, ca să contrabalanseze, dar dacă crezi că vei...

Francisco nu accepta să se lase amenințat; n-a lăsat ca propoziția lui Taggart să ajungă la capăt și a întrebat politicos:

— Dacă cred că ce?

— Înțelegi foarte bine.

— Da, înțeleg. Vrei să-ți spun ce cred?

— Nu e cel mai bun moment pentru...

— Cred că ar trebui să mă prezinți soției tale, James. Nu ai fost niciodată un individ foarte manierat, îți pierdeai mereu uzanțele în situații-limită și atunci este cel mai mult nevoie de ele.

Întorcându-se să-l conducă spre Cherryl, Taggart a prins sunetul subtil care a venit de la Bertram Scudder; era un chicotit abia perceptibil. Taggart știa că bărbații care-i sărutaseră picioarele cu numai o clipă în urmă și a căror ură pentru Francisco d'Anconia era, probabil, mai mare decât a lui se bucurau oricum de spectacol. Implicațiile acestei probleme erau printre lucrurile pe care nu se obosea să le amintească.

Francisco a făcut o plecăciune în fața lui Cherryl și le-a urat toate cele bune, de parcă ar fi fost mireasa unui moștenitor al tronului. Uitându-se agitat în jurul lui, Taggart a simțit o ușurare și un acces de resentimente de nedescris, care, dacă era să fie decantate, i-ar fi spus că-și dorea ca ocazia să merite cu adevărat grandoarea pe care felul de a fi al lui Francisco, pentru o clipă, i-a dat-o.

Îi era frică să rămână lângă Francisco, dar îi era frică și să-l lase la voia întâmplării printre oaspeți. S-a dat câțiva pași înapoi, dar Francisco l-a urmărit, zâmbind.

— Doar nu crezi că mi-aș fi permis să ratez tocmai nunta ta, James, ești prietenul meu din copilărie și ești cel mai important acționar.

— *Ce?* l-a întrebat Taggart cu răsuflarea întretăiată și regretându-și slăbiciunea: sunetele îi dădeau de gol panica.

Francisco nu părea să o ia în seamă; a spus, jovial și inocent:

— O, dar bineînțeles că știu. Îl cunosc pe nătărăul din spatele nătărăului din spatele fiecărui nume de pe lista de acționari ai d'Anconia Copper. Este surprinzător câți oameni cu numele de Smith și Gomez sunt suficient de bogați încât să dețină părți importante din cele mai bogate corporații din lume, așa că nu mă poți învinui că am fost curios să văd ce persoane distinse am, de fapt, printre acționarii mei minoritari. Se pare că sunt destul de popular să am o colecție impresionantă de persoane publice din toată lumea: chiar și din Republicile Populare, unde ai crede că nu mai există bani deloc.

Taggart a spus rece, încruntându-se:

— Sunt multe motive – care țin toate de afaceri – pentru care este uneori recomandat să nu faci investiții directe.

— Un motiv ar fi acela că niciun om nu vrea ca ceilalți să știe că este bogat. Altul este că nu vrea ca ei să știe cum a reușit.

— Nu știu la ce te referi sau ce ai de obiectat.

— O, dar nu obiectez deloc. Apreciez. Mulți investitori mari – cei de modă veche – m-au eliminat după povestea de la minele San Sebastián. I-a speriat. Dar cei deschiși la minte au avut mai multă încredere în mine și s-au purtat ca și cum nu și-o vor pierde niciodată. Nu-ți pot spune cât de mult apreciez.

Taggart își dorea ca Francisco să nu mai vorbească atât de tare; voia ca oamenii să nu se mai strângă în jurul lor.

— Ai procedat cum nu se putea mai bine, a spus, pe tonul sigur al unui compliment de om de afaceri.

— Da, nu-i așa? E remarcabil felul în care au crescut acțiunile d'Anconia Copper în ultimul an. Dar eu nu cred că ar trebui să fiu prea plin de sine din punctul ăsta de vedere, nu prea mai există rivalitate pe lume, nu prea mai există niciun loc în care să-ți investești banii, dacă se întâmplă ca unul să se îmbogățească repede, iar aici intervine

d'Anconia Copper, cea mai veche companie de pe Pământ, cea care a reprezentat, vreme de secole, cel mai sigur plasament. Doar gândește-te la câte a reușit să facă față în toți anii ăștia. Deci, dacă voi ați decis că este cel mai bun loc pentru banii voștri ascunși, că nu poate fi întrecut de o altă investiție, că numai cineva cu totul ieșit din comun ar putea să distrugă d'Anconia Copper, atunci aveți pe de-a-ntregul dreptate.

— Am auzit că ai început să-ți iei responsabilitățile în serios și că te-ai hotărât să preiei frâiele afacerilor, în sfârșit. Se aude că ai început să lucrezi din greu.

— O, a observat cineva asta? Investitorii de modă veche și-au făcut un obicei din a spiona tot ce face președintele unei companii. Investitorilor moderni nu li se pare că ar fi o informație necesară. Nu cred că au fost vreodată interesați de ce fac eu.

Taggart a zâmbit.

— Se uită la banda de telegraf a schimbului de acțiuni. Asta spune totul, nu-i așa?

— Da. Da, într-adevăr, în mare, da.

— Trebuie să-ți spun c-ai cam lipsit de la petreceri în ultimul an. Rezultatele se văd în munca ta.

— Chiar așa? Nu, nu încă.

— Presupun, spuse Taggart, pe tonul precaut al unei întrebări indirecte, că trebuie să mă simt flatat că ai ales să vii la petrecerea mea.

— O, dar trebuia să vin. Credeam că te așteptai să vin.

— Nu, nu eram... Adică...

— Trebuia să te aștepți să vin, James. Nunta ta se numără printre cele mai importante și mai de vază evenimente, unde victimele vin să-ți arate cât de ușor este să le distrugi, iar prădătorii fac pacte de prietenie eternă, care durează trei luni. Nu știu exact cărui grup îi aparțin, dar a trebuit să vin și să mă număr printre ei, nu?

— Ce naiba tot spui acolo? a urlat Taggart furios, remarcând tensiunea de pe fețele celor din jur.

— Ai grijă, James. Dacă încerci să pretinzi că nu mă înțelegi, o să fac să-ți fie și mai limpede.

— Dacă crezi că se cade să rostești astfel de...

— Mi se pare amuzant. A fost o perioadă în care îmi era teamă ca nu cumva cineva să dezvăluie vreun secret care nu era cunoscut de amicii lui. Astăzi le e teamă ca nu cumva să se spună ceva cunoscut

de toată lumea. V-ați gândit voi, ăștia practici, că asta e tot ce trebuie ca să distrugeți toată această structură complexă, cu toate legile și cu toate armele voastre, doar că vă trebuie ca cineva să vă spună exact de ce natură sunt lucrurile pe care le faceți?

— Dacă tu crezi că se cade să vii la o nuntă pentru a insulta gazda...

— James, am venit aici ca să-ți mulțumesc.

— Să-mi mulțumești?

— Bineînțeles. Mi-ați făcut un mare favor, tu și băieții tăi din Washington, și băieții din Santiago. Mă întreb doar de ce niciunul dintre voi nu s-a obosit să mă informeze. Directivele pe care le-a dat cineva acum câteva luni scot dincolo de granițele țării întreaga industrie a cuprului. Și rezultatul e că, brusc, țara trebuie să importe cantități mai mari de cupru. Și unde altundeva în lume a mai rămas cupru dacă nu la d'Anconia Copper? Deci, vezi tu, am un motiv solid să fiu recunoscător.

— Te asigur că nu am avut nimic de a face cu asta, a spus Taggart grăbit, și, pe lângă asta, tacticile economice vitale din țară nu au nicio legătură cu niciunul dintre motivele pe care le sugerezi.

— Știu că este vorba despre oameni hotărâți, James... Știu că afacerea pe care au început-o cu băieții din Santiago, pentru că sunt de multă vreme pe statele de plată d'Anconia – nu, state de plată sunt cuvinte onorabile, ca să fiu mai exact, d'Anconia Copper le plătește polițele de multă vreme – nu așa le numesc gangsterii tăi? Băieții noștri din Santiago le numesc taxe. Și-au luat partea din fiecare tonă de cupru d'Anconia. Așa că au un interes just să vadă că vând cât mai multe tone de cupru. Dar cu o lume care se transformă în Republici Populare, asta e singura țară care a mai rămas în care oamenii nu sunt încă siliți să sape după rădăcini prin pădure ca să se hrănească, așa că astea sunt singurele tranzacții de pe Pământ. Băieții din Santiago au vrut să încolțească și această piață de desfacere. Nu știu ce le-au oferit celor din Washington sau cine a schimbat ce și cu cine, dar știu că tu te-ai băgat cumva în asta, pentru că deții o parte considerabilă din capitalul d'Anconia Copper. Și sigur că nu ți-a displăcut asta: în dimineața aceea, acum patru luni, în a doua zi după ce directivele au fost emise, ai văzut doar ce salt semnificativ a făcut în bursele de valori d'Anconia Copper.

— Cine ți-a dat ție vreun motiv să ticluiești o poveste atât de uimitoare?

— Nimeni. Nu știam nimic. Am văzut doar banda de telegraf din dimineața aia. Asta a făcut ca întreaga poveste să fie plauzibilă, nu-i așa? Și, pe lângă asta, băieții din Santiago au introdus o nouă taxă pe cupru în săptămâna imediat următoare și mi-au spus că nu ar fi trebuit să fiu deranjat, nu în urma creșterii bruște a capitalului meu. Lucrau cu cele mai bune intenții și în favoarea mea, au spus. M-au întrebat de ce mi-ar păsa, coroborând cele două evenimente, doar eram mai bogat decât fusesem vreodată. Ce-i drept, eram.

— De ce ții să-mi spui toate astea?

— De ce nu vrei să-ți recunoști meritul, James? Asta e contrar firii tale și contrar tacticilor la care nu ești tocmai un expert. Într-o vreme când oamenii existau nu prin drepturi, ci prin bunăvoință, nimeni nu refuza o persoană plină de recunoștință, iar omul încerca să prindă pe cât mai mulți în capcana recunoștinței. Nu vrei să mă numeri printre cei care-ți sunt datori?

— Nu știu despre ce vorbești.

— Gândește-te de ce favoare uriașă am beneficiat fără să depun vreun efort. Nu am fost consultat, nu am fost informat, nu s-a gândit nimeni la mine, totul a fost aranjat în absența mea, iar tot ce trebuie să fac acum este să produc cupru. Asta a fost o mare favoare, James, și fii sigur că-ți voi întoarce favoarea.

Francisco s-a întors brusc, fără să aștepte vreun răspuns, și s-a îndepărtat. Taggart nu l-a urmat; a stat, gândindu-se că ar fi preferat orice încă unui minut de conversație.

Francisco s-a oprit când a ajuns în fața lui Dagny. S-a uitat la ea tăcut pentru o secundă, fără să o salute, zâmbetul lui confirmând că ea fusese prima persoană pe care o văzuse și prima persoană care-l văzuse la intrarea în sala de bal.

Dincolo de orice ezitare și dincolo de orice avertisment care i-ar fi putut veni în minte, nu simțea altceva decât o încredere fericită, inexplicabilă. S-a simțit ca și cum chipul lui în mijlocul mulțimii ar fi devenit un punct de o stabilitate indestructibilă. Dar, în momentul în care un început de zâmbet i-a sugerat cât de fericită era să-l vadă, a întrebat-o:

— Nu vrei să-mi vorbești despre realizarea incredibilă care s-a dovedit a fi linia John Galt?

Și-a simțit buzele tremurând și strângându-i-se deodată în timp ce răspundea:

— Îmi pare rău dacă se vede că încă pot fi rănită. Nu ar trebui să mă şocheze deloc faptul că ai ajuns în stadiul în care disprețuiești realizările.

— Da, nu-i aşa? Am disprețuit linia aia atât de mult, încât nu am vrut să o văd ajungând în punctul în care a ajuns.

A prins privirea de pe chipul ei, plină de atenție, privirea care ascundea un gând anume, gândul care se grăbea să treacă prin spărtura unui zid care indica o direcție nouă. A privit-o un moment, de parcă ştia fiecare pas pe care-l va face de-a lungul drumului, apoi a chicotit şi a spus:

— Nu vrei să mă întrebi acum cine e John Galt?

— De ce aş vrea şi de ce acum?

— Nu-ți amintești că l-ai provocat să vină şi să-ți revendice calea ferată? Ei bine, a făcut-o.

A mers mai departe, fără să aştepte să vadă privirea din ochii ei, o privire care adunase furie, confuzie şi prima întrezărire vagă a unui semn de întrebare.

Muşchii propriei fețe îi spuneau lui Rearden ce reacții avusese, de fapt, la sosirea lui Francisco: a observat că zâmbea şi că fața lui se relaxase, pentru câteva minute, în liniştea şi confortul confuz ale unui zâmbet, în vreme ce îl urmărea prin mulțime pe Francisco d'Anconia.

Şi-a dat seama, pentru prima dată, după toate momentele pe jumătate înțelese, pe jumătate respinse, că se gândise mult la Francisco d'Anconia şi a alungat gândul acesta înainte să se transforme într-o dovadă în plus că-şi dorea tare mult să-l vadă din nou. În momentele de oboseală bruscă, la birou, când focurile cuptoarelor scădeau în lumina amurgului, în întunericul drumului de țară înspre casă, în liniştea nopților fără somn, se trezea gândindu-se la singurul om care a părut cândva să fie portavocea lui. A alungat această amintire spunându-şi: „Dar e mai rău decât toți ceilalți luați la un loc!", şi, în acelaşi timp, era sigur că tot ce spusese nu era adevărat şi era totuşi incapabil să precizeze care era motivul real al acestei certitudini. S-a trezit că cerceta ziarele să vadă dacă Francisco d'Anconia s-a întors în New York – şi a aruncat ziarele la o parte, întrebându-se furios: „Şi dacă s-a întors? Te-ai duce să-l urmărești prin cluburi de noapte şi pe la cocktailuri? Ce vrei de la el?"

Asta era tot ce voia de la el, s-a gândit în momentul în care s-a pomenit zâmbind fiindcă l-a zărit pe Francisco în mulțime, acest sentiment straniu în care se găseau și curiozitate, și amuzament, și speranță.

Francisco nu părea să-l fi observat. Rearden a rămas pe loc ținându-și în frâu impulsul de a se apropia; nu, mai ales după conversația pe care am avut-o, s-a gândit, pentru ce? ce i-aș putea spune? Și apoi, simțind din nou același lucru care-l făcuse mai devreme să zâmbească și să nu-și mai facă griji, certitudinea că proceda bine, s-a trezit plimbându-se de-a lungul sălii de bal către grupul care-l înconjura pe Francisco d'Anconia.

S-a întrebat, privindu-i, de ce erau atât de atrași oamenii ăștia de Francisco, de ce au ales să-l țină prizonier în cercul acela strâmt când ranchiuna pe care i-o purtau era atât de evidentă în chiar zâmbetele lor. Pe chipurile lor se putea intui urma unei căutături limpezi, nu de frică, ci de lașitate: o privire plină de furie. Francisco părea să fie îngrijorat, așa cum stătea rezemat de marginea treptelor de marmură, pe jumătate înclinat, pe jumătate pe jos, pe scări, totuși poziția lui exprima o oarecare detașare care se combina armonios cu sobrietatea hainelor și-i dădea un aer de eleganță superlativă.

Chipul lui era singurul din încăpere care părea lipsit de griji și care arbora zâmbetul strălucitor pe care se cade să-l ai la o petrecere; ochii însă nu păreau să aibă nicio expresie anume, nicio urmă de veselie și nici nu lăsau să se vadă, ca un semnal de avertizare, nimic altceva în afară de energia unei receptivități acutizate.

Rămas la marginea grupului, fără ca cineva să-l observe, Rearden a auzit o femeie, care purta cercei mari, cu diamante și care avea o față nervoasă, care întreba încordată:

— Señor d'Anconia, încotro credeți că se îndreaptă lumea?

— Către exact ce merită.

— O, ce crud!

— Nu credeți că legea morală funcționează cu adevărat, madame? a întrebat Francisco grav.

— Ba cred.

Rearden l-a auzit pe Bertram Scudder, dincolo de grup, spunându-i unei fete care scosese un icnet indignat:

— Nu-l lăsa să te supere. Știi, banii sunt rădăcina tuturor relelor, iar ăsta-i produsul lor tipic.

Lui Rearden i-a trecut prin cap că Francisco n-ar fi putut să audă replica, dar l-a văzut întorcându-se înspre ei cu un zâmbet grav și curtenitor.

— Deci crezi că banii sunt rădăcina tuturor relelor? i s-a adresat Francisco d'Anconia. Te-ai întrebat vreodată care este rădăcina banilor? Banii sunt un obiect de schimb, care nu poate exista dacă nu există bunuri produse și oameni capabili să le producă. Banii sunt forma materială a principiului care spune că oamenii care își doresc să aibă de a face unul cu celălalt trebuie să aibă de a face cu schimbul și să dea valoare în schimbul valorii. Banii nu sunt ustensila șmecherilor, care-ți revendică produsul folosindu-se de lacrimi, ori cea a tâlharilor, care ți-l iau cu de-a sila. Banii pot exista doar prin oamenii care produc. Asta consideri tu malefic?

Când accepți bani pentru efortul făcut de tine, faci asta doar cu condiția că-i vei oferi la schimb pentru produsul făcut prin efortul altora. Nu sunt șmecherii sau tâlharii cei care dau valoare banilor. Nici un ocean de lacrimi, nici toate armele din lume nu pot să transforme bucățile alea de hârtie din portofelul tău în pâinea de care ai nevoie ca să supraviețuiești a doua zi. Bucățile alea de hârtie care ar fi trebuit să fie aur sunt o dovadă de onoare – dreptul tău asupra energiei pe care o produc oamenii. Portofelul tău este speranța ta că, undeva, în lumea care te înconjoară, există oameni care-și vor îndeplini obligațiile legate de principiul moralității care este rădăcina banilor. Asta consideri tu malefic?

Te-ai uitat vreodată la sursa producției? Uită-te la un generator electric și îndrăznește să-ți spui că a fost creat de efortul fizic al unor brute fără creier. Încearcă să crești o sămânță de grâu fără știința pe care au lăsat-o cei care au descoperit asta. Încearcă să obții hrană fără mișcare fizică – o să afli că mintea unui om e rădăcina tuturor bunurilor produse și a tuturor bogățiilor existente pe Pământ.

Dar spui că banii sunt făcuți de cei puternici pe socoteala celor slabi? La ce putere te referi? Nu este puterea care vine din arme sau mușchi. Bogăția este produsul unui om care gândește. Atunci banii sunt făcuți de omul care inventează un motor în detrimentul celor care nu l-au inventat? Sunt banii făcuți de cei inteligenți în detrimentul celor proști? De cei capabili în detrimentul celor incompetenți? De cei ambițioși în detrimentul celor leneși? Banii sunt făcuți – înainte de a fi putut fi

furați sau ascunși – din efortul fiecărui om onest, fiecare în măsura posibilităților lui. Un om onest este unul care știe că nu poate consuma mai mult decât a produs.

A face tranzacții pe bani este codul oamenilor care dau dovadă de bunăvoință. Banii se bazează pe axioma că fiecare om este stăpânul minții sale și al efortului său. Banii nu dau nicio putere ca să prescrie valoarea efortului tău, mai puțin alegerea voluntară a celui care dorește să-ți dea efortul lui în schimb. Banii îți permit să obții bunuri proprii prin muncă, de aceea au valoare pentru cei care cumpără bunurile, dar nu mai mult. Banii nu-ți permit să faci nicio afacere în afara celor cu beneficii comune, așa cum exprimă judecata limpede a celor care tranzacționează. Banii îți cer recunoașterea faptului că oamenii trebuie să muncească pentru binele lor, nu pentru rău, pentru obținerea lor, nu pentru pierdere, recunoașterea faptului că ei nu sunt animale de povară, născute să ducă în spate mizeria ta, că trebuie să-i prețuiești, nu să-i rănești, că cea mai obișnuită legătură dintre oameni este nu tranzacționarea durerilor, ci schimbul de *bunuri*. Banii îți cer să vinzi nu o slăbiciune față de neputințele oamenilor, ci talentul tău de a le înțelege motivele; cer să faci nu cea mai proastă investiție, ci cea mai bună pe care o poți face cu banii pe care-i ai. Iar când oamenii trăiesc din comerț – unde rațiunea, nu forța, este arbitrul suprem –, cel mai bun produs este cel care obține cea mai bună performanță, cel cu cea mai bună judecată și cu cea mai mare capacitate, iar nivelul productivității unui om este echivalent cu nivelul recompensei. Aceasta este condiția de a fi a celor a căror ustensilă și simbol este banul. Asta consideri tu malefic?

Dar banii sunt doar unelte. Te vor duce oriunde dorești, dar nu-ți vor ține loc de șofer. Îți vor oferi mijloacele să-ți satisfaci dorințele, dar nu te vor alimenta cu dorințe. Banii sunt năpasta oamenilor care încearcă să răstoarne legea cauzalității și nenorocirea celor care încearcă să substituie rațiunea umană prin luarea în posesie a produselor rațiunii.

Banii nu vor cumpăra fericirea pentru omul care nu are nici cea mai vagă idee despre propriile lui dorințe: banii nu-i vor oferi o scară de valori dacă el a uitat ce e demn să fie prețuit și nu-i vor construi un scop dacă a renunțat la dorința de a-l căuta. Banii nu vor cumpăra inteligență pentru prost, sau admirație pentru laș, sau respect pentru incompetent. Omul care încearcă să cumpere creierul celor superiori lui

pentru ca ei să-l servească – banii înlocuindu-i raţiunea – va ajunge o victimă a celor inferiori lui. Oamenii inteligenţi îl părăsesc, dar trişorii şi escrocii se îngrămădesc în jurul lui, atraşi de o lege care nu a fost încă descoperită: că niciun om nu poate să fie mai mic decât banii lui. Acesta este motivul pentru care îl consideri diabolic?

Numai omul care nu are nevoie de ea este cel mai potrivit să moştenească averea, omul care ar face avere indiferent de unde a început. Dacă un moştenitor poate face faţă banilor pe care îi are, ei îl ajută, dacă nu, ei îl distrug. Dar priveşti în perspectivă şi deplângi faptul că banii l-au corupt. Oare aşa s-a întâmplat? Sau el şi-a întinat banii? Să nu invidiezi o moştenire care nu merită să fie invidiată; averea lui nu este a ta, iar tu nu te-ai fi descurcat mai bine. Nu te gândi că ar fi trebuit să-ţi revină; încărcând lumea cu cincizeci de paraziţi în loc de unul, nu va învia potenţialitatea care a fost în averea aceea. Banul este o putere care ar muri fără rădăcină. Banii nu vor servi minţii care nu se potriveşte cu ei. Acesta este motivul pentru care îi numeşti malefici?

Banii sunt mijlocul tău de supravieţuire. Verdictul pe care îl dai asupra sursei existenţei proprii este verdictul pe care îl dai asupra vieţii proprii. Dacă sursa este coruptă, ţi-ai blestemat propria existenţă. Ţi-ai câştigat vreodată banii prin fraudă? Prin încurajarea viciilor şi a prostiei umane? Prin satisfacerea proştilor, în speranţa că vei primi mai mult decât merită capacitatea ta? Prin coborârea standardelor? Prin a face munca pe care o disprețuieşti pentru cumpărători pe care-i urăşti? Dacă da, atunci banii tăi nu-ţi vor oferi nicio satisfacţie şi niciun moment care să te facă fericit. Şi apoi, toate lucrurile pe care le cumperi vor deveni nu un omagiu pentru tine însuţi, ci un reproş, nu o realizare, ci un lucru care-ţi aminteşte despre ruşine. Apoi vei urla că banii sunt malefici. Malefici pentru că nu vor înlocui stima ta de sine? Malefici pentru că nu te vor lăsa să te bucuri de depravarea ta? Să fie aceasta rădăcina urii tale pentu bani?

Banii vor rămâne mereu un efect şi vor refuza să te înlocuiască pe tine în ipostază cauzală. Banii sunt produsul virtuţii, dar nu-ţi vor da virtute şi nu-ţi vor răscumpăra viciile. Banii nu-ţi vor da ce nu ai câştigat, nici material, nici spiritual. Este aceasta rădăcina urii tale pentru bani?

Sau ai spus cumva că *iubirea* pentru bani este rădăcina tuturor relelor? A iubi ceva înseamnă a-i şti şi a-i iubi natura. A iubi banii este a şti şi a iubi faptul că banii sunt creaţia forţei pozitive care zace

în tine și, mai ales, o cale pentru a-ți preschimba efortul prin efortul celor mai buni. Cel care-și declară cel mai tare ura pentru bani este cel care și-ar vinde sufletul pentru doi bănuți – și are un motiv bun să-i urască. Cei care iubesc banii sunt gata să lucreze pentru ei. Știu că au tot ce le trebuie ca să-i merite.

Să vă dau un sfat despre ce-ar trebui să vezi în caracterul oamenilor: cel care blestemă banii i-a obținut pe căi necinstite; cel care-i respectă i-a câștigat.

Fugi cât te țin picioarele de oricine-ți spune că banii sunt diabolici. Propoziția asta este precum clopoțeii leprosului pentru tâlharul care se apropie. Atâta timp cât oamenii trăiesc împreună pe Pământ și au nevoie de căi ca să coopereze, singurul substitut, dacă ar lăsa banii deoparte, ar fi țeava puștii.

Dar banii îți cer cele mai înalte virtuți dacă îți dorești să reușești sau să-i păstrezi. Oamenii care n-au curaj, mândrie și stimă de sine, cei care n-au niciun simț etic față de dreptul la bani și nu-s gata să-i apere la fel cum își apără viețile, cei care-și cer scuze pentru că sunt bogați nu vor rămâne bogați pentru mult timp. Ei sunt momeala naturală pentru mușuroiul de tâlhari care stau sub stânci de secole, dar se târăsc afară cum simt miros de om care imploră iertare pentru vinovăția pe care o simte din pricina faptului că are avere. Se vor grăbi să-l elibereze de vină – și de viață, după cum și merită.

Apoi vei vedea cum se înmulțesc oamenii cu dublu standard, oamenii care trăiesc prin forță și totuși se bazează pe cei care trăiesc din afaceri pentru a conferi valoare banilor pe care i-au furat, oamenii care sunt autostopiștii virtuții. Într-o societate morală, aceștia sunt infractorii, iar legile sunt făcute să te protejeze de ei. Dar, când o societate ierarhizează infractorii după drept, iar pe tâlhari după lege, oamenii când folosesc forța ca să acumuleze din resursele victimelor pe care le-au dezarmat, abia atunci banii se transformă în răzbunare a creatorului lor. Astfel de hoți cred că e sigur să jefuiești un om nevinovat odată ce au trecut de o lege care să-i dezarmeze. Dar ceea ce fură devine un magnet pentru alți hoți, care îi deposedează în același fel în care și ei au deposedat. Apoi cursa continuă, nu la cea mai mare capacitate de producție, dar pentru cei mai cruzi și brutali. Când forța este standardul, infractorul câștigă în fața unui hoț de buzunare. Și apoi societatea dispare, într-o risipă de rușine și masacre.

Vrei să știi dacă vine ziua aceea? Privește banii... Banii sunt barometrul stării morale a unei societăți. Când vezi că afacerile sunt făcute nu prin consimțământ, ci prin constrângere, când vezi că pentru a produce ai nevoie să obții permisiunea de la oameni care nu produc nimic, când vezi că banii curg către cei care fac afaceri nu cu bunuri, ci cu favoruri, când vezi că oamenii devin din ce în ce mai bogați mai curând prin mită și șmecherii decât prin muncă, iar legile nu te protejează, dar îi protejează pe ei de tine, când vezi că este recompensată corupția, iar cinstea este un sacrificiu de sine, atunci vei ști că societatea în care trăiești este condamnată. Banii sunt un mediu atât de nobil, încât nu intră în competiție cu armele și nu fac casă bună cu violența. Nu vor permite unei țări să supraviețuiască pe jumătate în sărăcie, pe jumătate în jaf.

De fiecare dată când distrugătorii apar printre oameni, ei încep prin a distruge banii, pentru că banii sunt scutul oamenilor și fundamentul pentru o existență morală. Distrugătorii iau aurul și lasă propietarilor lui un birou plin de acte. Asta dinamitează toate standardele obiective și-i menține pe oameni sub puterea arbitrară a unui mecanism de reglare a valorilor. Aurul a fost un obiect valoros, un echivalent al bogăției produse. Hârtia este un act de ipotecare a bogăției inexistente, întărită de o armă îndreptată spre cei de la care se așteaptă să o producă. Hârtia este un cec scris de tâlharii legali pe un cont care nu este al lor: pe virtutea victimelor. Ferește-te de ziua în care nu va mai fi plătit și când va fi numit „Cont supraîncărcat".

Când faci mijloacele de supraviețuire să pară diabolice, nu te aștepta ca oamenii să rămână buni. Nu te aștepta ca ei să rămână morali și să-și piardă viețile pentru a deveni o hrană a imoralității. Nu te aștepta ca ei să producă ceva atunci când producerea este pedepsită, iar tâlharii sunt recompensați. Nu întreba cine distruge lumea: tu o distrugi.

Ești în centrul celor mai mari realizări ale unei civilizații măreție și te întrebi de ce se fărâmițează în jurul tău, în timp ce tu îi blestemi viața, sângele și banii. Te uiți la bani ca sălbaticii dinaintea ta și te întrebi de ce jungla se strecoară înapoi la marginea orașelor. De-a lungul istoriei omenirii, banii au fost mereu acaparați de tâlharii unei anumite asociații ale căror nume s-au schimbat, dar ale căror metode au rămas identice: pentru a-ți însuși bogății prin putere, trebuie să-i ții prizonieri pe cei care produc, să-i înjosești, să-i defăimezi, să-i dezonorezi. Fraza

aceea despre caracterul diavolesc al banilor, pe care tu o declami cu atâta mânie legitimă –, vine dintr-o epocă în care bogăția era produsă prin munca sclavilor – acei sclavi care repetau activități descoperite cândva de mintea cuiva și lăsate fără să fie îmbunătățite prin ceva secole întregi. Atâta timp cât producția era stimulată prin forță, iar averea era obținută prin cucerire, era puțin de cucerit. Și totuși, de-a lungul secolelor de stagnare și înfometare, oamenii și-au glorificat jefuitorii ca pe niște aristocrați ai săbiilor, ca pe niște aristocrați din naștere, ca pe niște aristocrați ai acelor regiuni, iar pe producători, fie că erau sclavi, comercianți, proprietari de prăvălii sau industriași, i-au disprețuit.

Întru gloria umanității, aceasta a fost, pentru prima și pentru singura dată în istorie, o țară a banilor, iar eu nu am niciun alt omagiu mai mare, mai plin de respect pentru America, fiindcă America înseamnă o țară a dreptății, a justiției, a libertății, a producției, a realizării. Pentru prima dată, mintea și banii oamenilor au fost eliberate și nu au fost averi obținute prin jaf, ci averi câștigate prin muncă, iar în loc de spadasini și de sclavi, au apărut adevărații producători, cei mai grozavi muncitori, cele mai distinse ființe umane, omul care s-a realizat prin propriile-i puteri: industriașul american.

Dacă m-ai pune să numesc cea mai extraordinară realizare a americanilor, aș alege – pentru că le conține pe toate celelalte – faptul că ei au fost oamenii care au creat expresia „a face bani". Nicio altă limbă sau națiune nu a mai folosit cuvintele astea până atunci; oamenii mereu s-au gândit la avere ca la o cantitate statică, menită să fie însușită, implorată, moștenită, jefuită sau obținută ca favor. Americanii au fost primii care au înțeles că averea trebuie să fie creată. În cuvintele „a face bani" se găsește esența eticii umane.

Și totuși, acestea au fost cuvintele pentru care americanii au fost înfierați de către culturile corupte ale celorlalte continente. Acum, principiile acestor jefuitori v-au făcut să considerați cele mai extraordinare realizări ale voastre niște principii rușinoase, prosperitatea s-o înțelegeți ca vinovăție, pe cei mai mari oameni ai voștri, industriașii, i-ați văzut ca pe niște escroci, iar minunatele lor fabrici au devenit produs și proprietate a muncii fizice, o muncă fizică a unor sclavi mânați cu biciurile, ca la piramidele egiptene. Nepriceputul care râde aiurea pentru că nu vede nicio diferență între puterea dolarului și puterea biciului trebuie să învețe diferența pe cont propriu – și așa cred că se va și întâmpla.

Până când și dacă nu descpoperi că banii sunt rădăcina binelui, lucrezi la propria distrugere. Când banii vor înceta să mai fie obiectul prin care oamenii fac înțelegeri unul cu celălalt, oamenii vor deveni simple instrumente în mâinile oamenilor. Sânge, biciuri și arme – sau bani. Fă o alegere – nu există alta și nu mai e timp.

Francisco nu s-a uitat deloc înspre Rearden în timp ce vorbea, însă, în clipa când a terminat, ochii lui s-au îndreptat către el. Rearden a rămas nemișcat, fără să vadă nimic altceva în afară de chipul lui Francisco d'Anconia printre acele figuri care se mișcau și printre vocile aspre din jurul lor.

Erau oameni care ascultaseră, dar care acum se grăbeau să plece, și oameni care spuneau: „Este îngrozitor!" – „Nu-i adevărat!" – „Ce imoral și egoist!", și spuneau asta cu voce tare și, în același timp, cu luare-aminte, de parcă-și doreau ca vecinii lor să-i audă, dar și sperând că Francisco nu-i va auzi.

— Señor d'Anconia, a spus în cele din urmă femeia cu cercei, nu sunt de acord cu dumneavoastră!

— Dacă puteți să combateți o singură propoziție pe care am rostit-o, doamnă, o voi asculta cu plăcere.

— O, nu vă pot răspunde. Nu am niciun răspuns, mintea mea nu funcționează așa, dar simt că nu aveți dreptate, deci știu că greșiți.

— De unde știți?

— Așa simt. Nu pun temei pe rațiunea mea, pun temei pe inimă. Poate că sunteți priceput la logică, dar nu aveți inimă.

— Doamnă, când vom vedea oameni murind de foame în jurul nostru, inima dumneavoastră nu le va fi de niciun ajutor. Și sunt destul de fără inimă încât să spun că, atunci când veți striga: „Dar nu am știut!", nu veți fi iertată.

Femeia s-a întors, un fior trecu prin obrajii ei și; cu un tremur furios al vocii, a spus:

— Da, cu siguranță este un mod nostim de a vorbi la o petrecere.

Un bărbat solid, cu o privire care nu putea să se fixeze, a spus tare, cu vocea plină de un entuziasm forțat, care sugera că singura lui grijă în orice problemă era să nu o lase să se transforme într-o dispută:

— Dacă asta simțiți față de bani, señor, eu cred că sunt al naibii de bucuros că am o bucată bunicică din bunurile d'Anconia Copper.

Francisco i-a răspuns cu voce gravă:

— Vă sugerez să vă mai gândiți o dată, domnule.

Rearden a pornit către el, iar Francisco – care nu părea să se uite în direcția lui – s-a întors deodată înspre el ca și cum ceilalți nu existaseră niciodată.

— Bună, a spus Rearden simplu, cu ușurință, ca un prieten din copilărie. Zâmbea.

Și-a văzut zâmbetul reflectat pe fața lui Francisco.

— Bună.

— Vreau să vorbesc cu dumneata.

— Dar cu cine altcineva crezi că am vorbit în ultimul sfert de oră?

Rearden a chicotit ca și cum i-ar fi confirmat câștigarea rundei.

— Nu credeam că m-ai observat.

— Am observat de îndată ce am intrat că erai una din cele două persoane din această încăpere care erau fericite să mă vadă.

— Nu ești puțin îngâmfat?

— Nu, sunt recunoscător.

— Cine era cealaltă persoană fericită să te vadă?

Francisco a ridicat ușor din umeri.

— O femeie.

Rearden observă că Francisco l-a condus într-o parte, la oarece distanță față de grup, cu atâta îndemânare și naturalețe, că nici el, nici ceilalți nu și-au dat seama că o făcuse intenționat.

— Nu mă așteptam să te găsesc aici, a spus Francisco, nu trebuia să vii la petrecerea asta.

— De ce nu?

— Pot să întreb ce te-a făcut să vii?

— Soția mea a insistat să accept invitația.

— Mă ierți că pun problema în felul ăsta, dar ar fi fost mai potrivit și mai puțin primejdios dacă te-ar fi rugat să-i facei turul unui bordel.

— Despre ce primejdie vorbești?

— Domnule Rearden, nu știi cum fac afaceri oamenii ăștia sau cum interpretează prezența dumitale aici. În limba dumitale, dar nu și în a lor, să accepți ospitalitatea unui om este un semn de bunăvoință, o declarație că dumneata și gazda vă aflați în condițiile unei relații civilizate. Nu-i pedepsiți așa!

— Și atunci dumneata de ce ai venit aici?

Francisco a ridicat din umeri entuziasmat:

— O, eu... Nu contează ce fac eu. Eu sunt doar un vânător de petreceri.

— Ce cauți la petrecerea asta?

— Caut victime.

— Și ai găsit?

Fața lui a devenit brusc serioasă. Francisco a răspuns grav:

— Da, ceea ce cred că va fi cea mai mare și cea mai însemnată victimă a mea.

Furia lui Rearden era involuntară, iar strigătul nu de reproș, ci de disperare:

— Cum te poți irosi în asemenea lucruri?

În ochii lui Francisco se putea vedea o umbră vagă de zâmbet, ca o lumină îndepărtată, când l-a întrebat:

— Te deranjează să recunoști că-ți pasă?

— O să mai auzi câteva mărturisiri dacă asta cauți. Înainte să te cunosc, mă întrebam cum poți să risipești o avere ca a dumitale. Acum este mai rău, pentru că nu pot să te mai disprețuiesc cum am făcut-o, cum mi-ar plăcea, și totuși întrebarea e mult mai cruntă: cum poți irosi o minte ca a dumitale?

— Nu cred că irosesc nimic acum.

— Nu știu dacă a existat vreodată ceva care să însemne câtuși de puțin pentru dumneata, dar o să-ți spun ce nu am mai spus nimănui niciodată. Când te-am întâlnit, ți-amintești că ai spus că-mi ești recunoscător?

Nu mai exista nicio urmă de amuzament în ochii lui Francisco; Rearden nu mai văzuse niciodată o privire atât de solemnă și care să impună atâta respect.

— Da, domnule Rearden, a răspuns încet.

— Ți-am spus că nu am nevoie de ea și te-am insultat. E în regulă, ai câștigat. Acest discurs pe care l-ai rostit în seara asta a fost ceea ce-mi ofereai, nu-i așa?

— Da, domnule Rearden.

— Era mai mult decât recunoștință, iar eu aveam nevoie de recunoștință; era mai mult decât admirație, iar eu aveam nevoie, de asemenea, de admirație; era mai mult decât orice cuvânt pe care l-aș putea găsi și-mi va lua zile întregi să mă gândesc la tot ce mi-a dat, dar un singur lucru știu: aveam nevoie de ea. Niciodată nu am făcut

o mărturisire de genul ăsta, pentru că niciodată nu am cerut ajutorul nimănui. Dacă te amuză să te gândești că sunt fericit să te văd, abia acum ai ceva de care să râzi dacă vrei.

— S-ar putea să-mi ia câțiva ani, dar o să-ți demonstrez că nu astea sunt lucrurile care să mă facă să râd.

— Dovedește-mi acum, răspunzându-mi la o singură întrebare: de ce nu pui în practică ce propovăduiești?

— Chiar ești sigur că n-o fac?

— Dacă lucrurile pe care le-ai spus sunt adevărate, dacă ai noblețea să știi asta, ar fi trebuit să fii, până acum, cel mai important industriaș din lume.

Francisco a spus grav, așa cum i-a spus și bărbatului masiv, dar cu o surprinzătoare notă de blândețe în voce:

— Îți sugerez să te mai gândești o dată, domnule Rearden.

— M-am gândit la asta mai mult decât vreau să recunosc. Nu am găsit niciun răspuns.

— Lăsă-mă să-ți fac o sugestie: dacă lucrurile pe care le-am spus sunt reale, cine este cel mai vinovat om din încăpere în seara asta?

— Presupun că James Taggart.

— Nu, domnule Rearden, nu este James Taggart. Dar trebuie să definești vinovăția și să alegi vinovatul.

— Acum câțiva ani, aș fi spus că dumneata ești. Încă mai cred că asta ar trebui să spun. Dar sunt aproape în situația acelei femei naive care ți-a vorbit mai devreme: am toate motivele să cred că dumneata ești vinovat – și totuși nu pot să accept.

— Faci aceeași greșeală ca și femeia aceea, domnule Rearden, dar într-o formă mai nobilă.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun mult mai mult decât felul în care mă judeci. Femeia aceea și toți cei de teapa ei încearcă să evite orice idee despre care știu că ar fi bună. Dumneata continui să împingi la o parte gândurile pe care le consideri dăunătoare. Ei o fac pentru că vor să evite efortul. Dumneata o faci pentru că nu-ți permiți să iei în considerare orice te poate pune la adăpost. Ei și-ar reprima emoțiile cu orice preț. Dumneata îți sacrifici emoțiile cu prima ocazie. Ei nu vor să suporte nimic. Dumneata ai suporta orice. Ei se tot feresc de responsabilități. Dumneata ți le asumi. Dar nu vezi că greșeala esențială e aceeași? Orice

refuz de a recunoaște realitatea, oricare ar fi motivul, are consecințe dezastruoase. Nu există gânduri rele cu excepția unuia: refuzul de a gândi. Nu-ți ignora propriile dorințe, domnule Rearden. Nu le sacrifica. Examinează-le cauza. Există o limită pentru cât de mult trebuie să suporți.

— De unde știi toate lucrurile astea despre mine?

— Și eu am făcut aceeași greșeală, odată, dar nu pentru mult timp.

— Mi-aș dori..., a început Rearden, oprindu-se apoi brusc.

Francisco zâmbi.

— Ți-e frică de propriile dumitale dorințe, domnule Rearden?

— Mi-aș dori să-mi pot permite să te plac atât de mult pe cât o fac.

— Aș da...

Francisco s-a oprit; în mod inexplicabil, Rearden a văzut în privirea lui o emoție pe care nu putea încă s-o definească, dar care părea să fie durere; a văzut acum un prim moment de ezitare în gesturile lui Francisco.

— Domnule Rearden, deții ceva acțiuni la d'Anconia Copper?

Rearden l-a privit nedumerit.

— Nu.

— Într-o zi, o să știi ce trădare comit în clipa asta, dar... să nu cumperi niciodată acțiuni la d'Anconia Copper. Să nu ai niciodată și în niciun fel de-a face cu d'Anconia Copper.

— De ce?

— Când o să știi toate argumentele, o să știi și dacă a fost ceva vreodată – sau cineva – care să însemne câtuși de puțin pentru mine și o să știi... cât de mult a însemnat.

Rearden s-a încruntat: și-a amintit de ceva.

— Nu mi-aș măsura forțele cu compania dumitale. Nu i-ai numit oameni cu dublu standard? Nu ești oare unul dintre jefuitorii care se îmbogățesc chiar acum grație directivelor?

Surprinzător, cuvintele n-au fost receptate ca insultă de Francisco, dar i-au readus pe chip privirea aceea plină de siguranță.

— Crezi că eu am fost cel care a scos directivele în afara planurilor jefuitorilor?

— Dacă nu dumneata, atunci cine a făcut-o?

— Autostopiștii mei.

— Fără consimțământ?

— Fără ca eu să știu.

— Urăsc să recunosc cât de mult vreau să te cred, dar nu se poate dovedi sub nicio formă.

— Nu? O să-ți dovedesc în următorul sfert de ceas.

— Cum așa? Tot rămâne faptul că dumneata ai profitat cel mai mult de pe urma acelor directive.

— Asta așa este. Am profitat mai mult decât și-ar putea imagina vreodată domnul Mouch și gașca lui. După toți anii aceștia de muncă, ele mi-au dat șansa de care aveam nevoie.

— Te lauzi cu asta?

— Bineînțeles!

Rearden s-a uitat sceptic în ochii lui Francisco, ochi cu expresie puternică, luminoasă, nu ochii unui petrecăreț, ci cei ai unui om de acțiune.

— Domnule Rearden, știi oare dumneata unde-și țin banii cei mai mulți dintre noii îmbogățiți? Știi unde și-au investit prădătorii ăștia profiturile din metalul Rearden?

— Nu, dar...

— În acțiuni d'Anconia Copper. În siguranță, departe de toate căile bătute și dincolo de granițele țării. D'Anconia Copper, o veche și invulnerabilă companie atât de bogată, încât va rezista altor trei generații de jefuitori, o companie gestionată de un playboy decadent, care nu dă doi bani pe cei care-l lasă să se folosească de proprietatea lor în orice fel doar ca să continue să facă bani pentru ei: automat, așa cum au făcut și strămoșii lor. Nu a fost oare asta cea mai bună organizare, domnule Rearden? Însă care a fost oare singurul lucru pe care l-au ratat?

Rearden se holba la el.

— Unde vrei să ajungi?

Francisco a râs brusc.

— Mi-e milă de toți cei care au profitat de pe urma metalului. Nu vrei ca ei să piardă banii pe care i-ai făcut în folosul lor, nu-i așa, domnule Rearden? Dar accidentele chiar se întâmplă: știi ce se spune, nu? Că omul este doar o jucărie neajutorată la cheremul dezastrelor naturale. De exemplu, izbucnește mâine dimineață un incendiu la platformele d'Anconia din Valparaiso, un foc care să le pună la pământ, împreună cu jumătate din construcțiile din port. Cât e ceasul, domnule Rearden? O, am încurcat orele? Mâine după masă o să fie o alunecare de pământ

la minele d'Anconia în Orano – fără morți, fără victime, doar minele. Se va afla că minele sunt secătuite, pentru că au fost exploatate luni întregi în zone nepotrivite – la ce altceva să te aștepți de la iscusința unui playboy? Cele mai mari depozite de cupru vor fi îngropate sub tone de munte unde nici măcar un Sebastian d'Anconia nu ar putea să le recupereze în mai puțin de trei ani, iar o Republică Populară nu le-ar putea deloc recupera. Când cei care dețin acțiuni o să înceapă să se uite cu atenție, o să descopere că minele de la Campos, de la San Felix, de la Las Heras au fost exploatate în același fel și au lucrat în pierdere mai mult de un an, doar că playboyul a măsluit cărțile și a ținut totul departe de presă. Ar trebui să-ți spun oare ce urmează să se descopere în legătură cu administrarea topitoriilor d'Anconia? Sau despre mineralierele d'Anconia? Dar toate aceste decoperiri nu vor face niciun bine acționarilor, pentru că acțiunile d'Anconia Copper se vor face praf mâine dimineață, praf ca un bec cu incandescență căzut pe beton, praf ca un lift expres care aruncă în toate părțile fărâmițe din turiști.

Creșterea triumfătoare a vocii lui Francisco se amesteca acum cu sunetul cel mai potrivit: Rearden a izbucnit în râs.

Rearden nu putea să aprecieze cât a ținut momentul sau ce simțea în clipele alea, dar totul s-a transformat într-o explozie care l-a azvârlit într-o realitate diferită, a urmat apoi o a doua explozie care l-a readus în propria realitate, la tot ce a mai rămas din ea, ca atunci când îți revii după un drog: sentimetul că era cum nu se poate mai liber, o libertate care nu poate să fie adevărată. Se întâmpla din nou ca în cazul incendiului de pe platformele Wyatt și s-a gândit că asta era primejdia misterioasă.

S-a trezit îndepărtându-se de Francisco d'Anconia. Francisco a rămas privindu-l cu stăruință și se uita de parcă ar fi făcut-o dintotdeauna.

— Nu există gânduri diabolice, domnule Rearden, a spus Francisco blând, în afară de unul singur: refuzul de a gândi.

— Nu, a spus Rearden – fusese aproape ca o șoaptă, trebuia să vorbească încet, îi era frică să nu izbucnească într-un țipăt. Nu..., dacă asta e calea de a ajunge la dumneata, nu, nu te aștepta să te încurajez... Nu ai avut puterea să lupți cu ei... Ai ales cea mai ușoară, cea mai nepotrivită cale... distrugerea premeditată..., distrugerea unei realizări pe care nu tu ai produs-o și pe care nu ai putut-o egala.

— Nu asta vei citi mâine în ziare. Nu va fi nicio dovadă de distrugere premeditată. Totul s-a întâmplat în condițiile normale, explicabile, justificabile ale purei incompetențe. Astăzi, incompetența nu mai trebuie pedepsită, nu? Băieții din Buenos Aires și din Santiago vor vrea, probabil, să-mi dea pe mână o subvenție, în semn de consolare și de recompensă. A mai rămas în picioare o mare parte din d'Anconia Copper, cu toate că mare parte din ea s-a dus pentru totdeauna. Nimeni nu va spune că am făcut-o intenționat. Poți să crezi orice.

— Cred că ești cel mai vinovat om din această încăpere, a spus Rearden încet, obosit; până și focul furiei lui se stinsese; nu simțea nimic altceva decât pustiul pe care i-l lăsase moartea unei mari speranțe. Cred că ești mai rău decât mi-aș fi imaginat vreodată.

Francisco s-a uitat la el zâmbind cu jumătate de gură, un rictus straniu, dar cu seninătatea pe care ți-o dă victoria asupra durerii, și nu a răspuns nimic.

Tăcerea care se așternuse peste ei i-a făcut să perceapă vocile celor doi bărbați care stăteau la numai câțiva pași distanță și amândoi s-au întors să-i asculte.

Bărbatul mai în vârstă și mai îndesat era, evident, un om de afaceri cinstit și lipsit de orice excentricitate. Costumul lui elegant era de bună calitate, dar croit după moda de acum douăzeci de ani, cu o discretă nuanță de verde pe cusături. Avusese puține ocazii să-l poarte. Butonii de la cămașă erau disproporționat de mari, dar era lipsa de adecvare a unei bijuterii de familie, o piesă complicat meșteșugită, care probabil că a ajuns la el traversând patru generații, asemenea afacerii lui. Fața lui avea o expresie care, acum, era semnul prin care recunoșteai un om cinstit: o expresie de nedumerire. Se uita la partenerul său încercând din greu – conștiincios, neajutorat, deznădăjduit – să înțeleagă.

Partenerul lui era mai tânăr și mai scund, un bărbat mărunt, planturos, cu un piept proeminent și cu niște fire de mustață îndreptate în sus. Spunea, cu un ton plictisit și dându-și importanță:

— Nu știu. Toți vă plângeți de costurile care cresc, dar se pare că sunt doar plângeri legate de fluctuațiile din ultimul timp ale acțiunile, că sunt doar niște smiorcăieli obișnuite pentru niște oameni ale căror profituri sunt ușor reduse. Nu știu, va trebui să vedem, va trebui să decidem dacă-ți vom permite să obții profit sau nu.

Rearden s-a uitat la Francisco și a perceput pe chipul lui o expresie care depășea puterea lui de înțelegere asupra a ceea ce putea să provoace puritatea unui singur scop asupra unei fețe omenești: era chipul cel mai crud pe care putea cineva să-l vadă. S-a gândit că el însuși e necruțător, dar știa că nu putea să ajungă la nivelul lui Fancisco, la acea neînduplecare absolută pe care o vedea în privirea lui, o privire moartă pentru toate sentimentele cu putință, mai puțin pentru sentimentul dreptății. Oricum ar fi fost în rest, s-a gândit Rearden, bărbatul care putea să simtă astfel era un titan.

Totul a durat numai o clipă. Francisco s-a întors înspre el, fața lui arăta firesc și a rostit încet:

— M-am răzgândit, domnule Rearden. Mă bucur că ai venit la această petrecere. Vreau să vezi asta.

Apoi, ridicând vocea, Francisco a spus dintr-odată, pe tonul fericit, relaxat, profund al omului cu desăvârșire iresponsabil:

— Nu-mi vei acorda împrumutul, domnule Rearden? Sunt într-o situație cu totul îngrozitoare. Trebuie să primesc banii ăștia – trebuie să-i multiplic în seara asta, trebuie să-i înmulțesc înainte de deschiderea bursei de mâine dimineață, pentru că, dacă nu...

Nu trebuia să continue, pentru că bărbatul mititel cu mustață se prinsese deja de brațul lui.

Rearden nu a crezut niciodată că un corp uman își poate schimba, chiar sub ochii tăi, dimensiunile, dar l-a văzut pe bărbat scăzând în greutate, diminuându-și postura, forma, ca și cum aerul care ieșea din plămânii lui și tot ce-l făcuse să pară un lider arogant era dintr-odată o alcătuire înghesuită, care nu mai putea să fie o amenințare pentru nimeni.

— S-a întâmplat ceva, señor d'Anconia? Adică... la bursă?

Francisco și-a trecut degetul peste buze cu o privire speriată.

— Tăceți, a șoptit el, pentru numele lui Dumnezeu, tăceți!

Bărbatul tremura.

— E ceva în neregulă?

— Nu se întâmplă să deții nicio acțiune d'Anconia Copper, nu-i așa?

Bărbatul a dat din cap, fără să fie capabil să vorbească.

— O, vai, ce păcat! Ascultă, o să-ți spun numai dacă-mi dai cuvântul de onoare că nu vei spune nimănui. Nu vrei să provoci panică, nu-i așa?

— Pe cuvânt de onoare..., a spus bărbatul, cu răsuflarea întretăiată.

— Mai bine ai face să fugi la brokerul tău cât poți de repede, pentru că lucrurile n-au mers prea bine pentru d'Anconia Copper. Încerc să strâng niște bani, dar, dacă nu reușesc, vei fi norocos dacă-ți mai rămân mâine dimineață și doi bănuți în buzunar. Vai! Nu mi-am dat seama că nu poți să dai de broker până mâine dimineață. Ce păcat!

Bărbatul alerga de-a lungul camerei, împingându-i pe oameni la o parte din drum, ca o torpilă aruncată în mulțime.

— Privește, a spus Francisco sever, întorcându-se către Rearden.

Bărbatul se pierduse în mulțime, nu puteau să-l mai vadă, nu mai puteau să-l zărească, nu puteau să-și dea seama cui îi vindea secretul sau dacă avea destulă iscusință să facă un schimb cu cei care ar fi putut să-i ofere servicii, dar putuseră să vadă la ce dăduse naștere trecerea lui prin cameră, mulțimea care se risipea brusc, mai întâi ca și cum ar fi apărut niște fisuri, apoi ca și cum s-ar fi ramificat din ce în ce mai repede pe un perete gata să se prăbușească, un perete pe care nu un om l-ar fi distrus, ci răsuflarea terorii.

Se auzeau voci aspre și certărețe, apoi largi oceane de tăcere, apoi sunete de o natură diferită: inflexiuni isterice ale unor întrebări repetate fără niciun efect, șușoteli nefirești, țipătul unei femei, câteva chicoteli forțate ale celor care încă pretindeau că nimic nu s-a întâmplat.

Au fost câteva puncte statice în mișcarea mulțimii, ca niște zone de paralizie care se răspândeau în neorânduială; imobilitatea cuprinsese deodată mulțimea, de parcă un motor fusese chiar atunci decuplat, apoi o mișcare smucită, frenetică, neorganizată și fără de scop a materiei care părea să se prăvălească, sub acțiunea gravitației, de pe o pantă și a fiecărei pietre lovite în drumul ei. Oamenii fugeau afară, alergau spre telefoane, alergau unul către celălalt, se agățau sau se împingeau la întâmplare în trupurile inerte de lângă ei. Acești oameni, cei mai puternici oameni din țară, cei care dețineau, mai presus de orice altă putere, pe cea asupra hranei celorlalți și asupra poftei de viață a fiecăruia, oamenii aceștia au devenit un morman de moloz care se clătina sub vântul panicii, molozul care rămâne dintr-o construcție când pilonul de rezistență este pus la pământ.

James Taggart, cu un chip care dezvăluia indecent toate emoțiile pe care secolele i-au învățat pe oameni să le țină ascunse, s-a grăbit către Francisco și a strigat:

— Este adevărat?

— Dar, James, a spus Francisco, zâmbind, care este problema? De ce ești atât de supărat? Banii sunt rădăcina tuturor relelor, așa că m-am săturat să fiu rău.

Taggart a alergat către ieșirea principală, strigându-i ceva lui Orren Boyle pe drum. Boyle a dat din cap și a continuat să dea din cap, cu nerăbdarea și umilința unui servitor stângaci, apoi a luat-o la sănătoasa în altă direcție. Cherryl, cu voalul ei înfășurat ca un nor de cristal în aer, în timp ce fugea după el, l-a prins pe Taggart la ușă.

— Jim, care e problema?

El a împins-o, iar Cherryl a căzut peste Paul Larkin, în timp ce Taggart fugea afară.

Trei fuseseă cei care rămăseseră cu desăvârșire nemișcați, ca trei piloni așezați din loc în loc prin cameră, iar privirile lor tăiau dărâmăturile împrăștiate: Dagny, care se uita la Francisco, și Francisco și Rearden, care se uitau unul la altul.

Capitolul III

Șantaj pe față

— Cât e ceasul?

Se termină, se gândea Rearden. Dar a răspuns:

— Nu știu. Nu e încă miezul nopții, și, amintindu-și că are la mână ceasul, a adăugat: opt și ceva.

— O să iau un tren spre casă, a spus Lillian.

El a auzit ce i-a spus, dar trebuia să-și aștepte rândul să intre în pasajele aglomerate ale propriei minți. A stat și s-a uitat la sufrageria din apartament care era la câțiva pași de liftul care ducea la petrecere. În acel moment a răspuns automat:

— La ora asta?

— E încă devreme, încă circulă multe trenuri.

— Ești binevenită să stai aici, bineînțeles.

— Nu, cred că prefer să merg acasă. El nu a insistat. Tu ce faci, Henry? Vrei să mergi acasă în seara asta?

— Nu, a adăugat. Am câteva întâlniri de afaceri aici, mâine.

— Cum dorești.

Ea și-a luat șalul de pe umeri, și l-a așezat pe braț și s-a îndreptat înspre ușa dormitorului, dar s-a oprit.

— Îl urăsc pe Francisco d'Anconia, a spus încordată. De ce trebuia să vină la petrecere? Și n-a putut măcar să-și țină gura închisă până mâine dimineață? El nu i-a răspuns nimic. E un monstru – și lasă să i se întâmple așa ceva companiei. Bineînțeles, nu e nimic altceva decât un playboy mâncat pe dinăuntru de putreziciune. Totuși, o avere de asemenea proporții reprezintă o responsabilitate: există o limită pentru neglijența pe care și-o poate îngădui. El s-a uitat la fața ei: era

neobișnuit de încordată, cu trăsăturile ascuțite, care o făceau să pară mai bătrână. Era de datoria lui în fața acționarilor să facă ceva, nu-i așa?... Nu-i așa, Henry?

— Te deranjează dacă nu discutăm despre asta?

A strâns din buze, un gest echivalent cu cel al ridicării neputincioase din umeri, și a intrat în dormitor.

El a rămas la geam, uitându-se în jos la capotele aliniate ale mașinilor și lăsându-și ochii să se odihnească fără să vadă, de fapt, nimic. Mintea lui era concentrată încă asupra mulțimii din salonul de bal de jos și asupra celor două figuri care se evidențiau în mulțime. Dar, în timp ce sufrageria rămăsese la periferia a ceea ce vedea, senzația că trebuia să facă ceva rămăsese și ea la periferia conștiinței. A conștientizat-o un moment: faptul că trebuia să-și dea jos ținuta de seară, dar, dincolo de asta, ezita să se dezbrace în prezența unei femei străine care se afla în dormitor, iar în momentul următor a uitat-o din nou.

Lillian a ieșit la fel de dichisită cum era când a ajuns, în costumul de călătorie bej, strâns pe trup și care i-l scotea în evidență, cu pălăria pe o parte, cu părul ondulat. Își ținea valiza, legănând-o puțin, ca și cum ar fi încercat să demonstreze că poate să o poarte.

El s-a aplecat deasupra ei și, cu un gest mecanic, i-a luat valiza din mână.

— Ce faci? l-a întrebat.

— Te duc la gară.

— Așa? Nici măcar nu ți-ai schimbat hainele.

— Nu contează.

— Nu trebuie să mă conduci. Sunt destul de capabilă să merg singură. Dacă ai o întâlnire de afaceri mâine, mai bine te duci să dormi.

El nu a răspuns, a înaintat doar spre ușă, a ținut-o deschisă pentru ea și a condus-o până la lift.

Au rămas tăcuți cât au mers cu taxiul înspre gară. În momentele astea, de fiecare dată când îi remarca prezența, observa că stătea incredibil de dreaptă, aproape mândră de perfecțiunea poziției ei; părea extrem de lucidă și de satisfăcută, ca și cum ar fi plecat, dimineața devreme, într-o călătorie de cea mai mare importanță.

Taxiul s-a oprit în zona de acces pe peronul Taggart. Luminile puternice inundau ușa mare de sticlă și dădeau orei târzii o aură de siguranță, de activitate susținută, dincolo de scurgerea timpului. Lillian a sărit cu îndemânare din taxi și a spus:

– Nu, nu, nu trebuie să te dai jos, du-te înapoi. Mâine, la cină, o să fii acasă? Sau numai luna viitoare?

— O să te sun, i-a răspuns.

Și-a fluturat mănușa în direcția lui și s-a făcut nevăzută în lumina de la intrare. În timp ce taxiul demara, i-a dat șoferului adresa apartamentului lui Dagny.

Când a intrat, apartamentul era cufundat în întuneric, însă ușa dormitorului era întredeschisă și a auzit vocea lui Dagny care spunea:

— Bună, Hank.

El a intrat întrebând-o:

— Dormeai?

— Nu.

A aprins lumina. Dagny era întinsă în pat, cu capul sprijinit de pernă, cu părul căzându-i delicat pe umeri, de parcă nu se mișcase vreme îndelungată; fața îi era liniștită. Arăta ca o școlăriță cum stătea așa, cu gulerul ținutei de seară, strâns, destul de sus la baza gâtului; partea din față a ținutei de seară făcea un contrast plăcut cu gulerul, o broderie albastru-deschis, sofisticată și feminină.

El s-a așezat pe marginea patului, iar ea i-a zâmbit, observând că linia elegantă a hainelor lui a făcut ca această mișcare să fie atât de simplă, de naturală și de familiară. El i-a răspuns cu un zâmbet. Venise pregătit să nu primească iertarea pe care ea i-o făgăduise la petrecere, ca pe o favoare pe care ar fi primit-o din partea unui adversar prea generos. În loc de asta, s-a ridicat brusc și și-a trecut mâna peste fruntea ei, peste linia părului, într-un gest de tandrețe protectoare, cu sentimentul brusc pe care i-l dădea delicatețea ei copilărească. Era adversarul care acceptase provocarea constantă a puterii lui, dar care ar fi trebuit să primească din partea lui protecție.

— Ai atât de multe pe cap, a spus el, iar eu sunt cel care face să fie și mai greu pentru tine.

— Nu, Hank, nu-i așa, și știi asta.

— Știu că ai puterea să nu lași nimic să te rănească, dar este o putere pe care n-am dreptul s-o pun la încercare. Și totuși am făcut-o și nu am nicio soluție, nicio compensație de oferit. Pot doar să admit că știu și că nu pot, sub nicio formă, să-ți cer să mă ierți.

— Nu este nimic de iertat.

— Nu aveam niciun drept s-o aduc acolo unde erai și tu.

— Nu m-a rănit. Doar...

— Doar?

— Doar văzând felul în care ai suferit tu... A fost greu să văd asta.

— Nu cred că faptul că am suferit ajută cu ceva, dar, orice aș fi simțit, nu am suferit destul. Dacă este un lucru pe care-l disprețuiesc, acela este să vorbesc despre propriile mele suferințe. Asta n-ar trebui să fie treaba nimănui: numai a mea. Dar, dacă vrei să știi, din moment ce știi deja, da, a fost un iad pentru mine. Și-mi doresc să fi fost mai rău. Măcar nu mă las să scap așa ușor.

A spus-o cu asprime, fără emoție, ca pe un verdict impersonal pe care și l-a dat lui însuși. Ea a zâmbit, cu o tristețe distrată, i-a luat mâna și a apăsat-o pe buzele ei, și-a scuturat capul, negând verdictul, ținându-și fața ascunsă în spatele mâinii lui.

— Ce vrei să spui? a întrebat el cu blândețe.

— Nimic...

Apoi și-a ridicat capul și a spus ferm:

— Hank, știam că ești căsătorit. Eram conștientă de ceea ce fac. Eu am ales să o fac. Nu-mi datorezi nimic, niciun serviciu pe care l-ai putea lua în considerare.

El și-a scuturat capul ușor, în semn de protest.

— Hank, nu vreau nimic de la tine, în afară de ce dorești tu să-mi dai. Îți amintești că m-ai numit odată precupeață? Vreau să vii la mine fără să cauți altceva în afară de propria ta plăcere. Atâta timp cât vrei să rămâi căsătorit, oricare ar fi motivul tău, eu nu am niciun drept să mă simt ofensată de alegerea ta. Felul meu de a face comerț este acela de a ști că bucuria pe care mi-o dai este plătită prin bucuria pe care tu o primești de la mine, nu de suferința ta sau a mea. Nu accept sacrificii și nici nu le fac. Dacă ai cere mai mult decât însemni tu pentru mine, aș refuza. Dacă mi-ai cere să renunț la compania feroviară, te-aș părăsi. Dacă vreodată plăcerea unuia trebuie să fie cumpărată cu durerea celuilalt, mai bine fără niciun fel de afaceri. O afacere în care unul primește, iar altul câștigă este o fraudă. Nu o faci în afaceri, Hank. Nu o face nici în viață.

— Dagny, ce părere ai despre căsnicia mea?

— Nu am niciun drept să am o părere.

— Trebuie să te fi gândit la asta.

— Da, m-am gândit... înaine să ajung în casa lui Ellis Wyatt. De atunci, nu.

— Niciodată nu m-ai întrebat nimic despre asta.

— Și nici nu te voi întreba.

A rămas tăcut pentru un moment, apoi a spus, uitându-se direct la ea, observând prima respingere a intimității, acea intimitate pe care mereu i-o acordase.

— Un lucru vreau să știi: nu am atins-o de atunci... din casa lui Ellis Wyatt.

— Mă bucur.

— Crezi că aș putea?

— Nu mi-am permis niciodată să mă întreb asta.

— Dagny, crezi că, dacă te-aș avea pe tine..., ai accepta și asta?

— Da.

— Nu ai urî-o?

— Nu pot să-ți spun cât de mult aș urî-o, dar dacă asta e alegerea ta, aș accepta-o. Te vreau pe tine, Hank.

El i-a luat mâna și a ridicat-o la gură, ea a simțit lupta care se dădea în momentul acela înăuntrul lui, în mișcarea bruscă cu care s-a lăsat în jos, pe jumătate răpus, și și-a lăsat gura să se lipească de umărul ei. Apoi a împins-o în față, a dat la o parte trupul întins în ținută de seară de un albastru pal ca să stea alungit peste genunchii ei, a îmbrățișat-o cu o brutalitate posomorâtă, ca și cum ar fi urât-o pentru cuvintele ei, de parcă acestea ar fi fost cuvintele pe care și-ar fi dorit cel mai mult să le audă.

Și-a aplecat fața înspre a ei și ea a auzit întrebarea care îi fusese pusă iar și iar în tot timpul anului trecut, care mereu se desprindea din el, involuntar, mereu ca un scurt interludiu care-i trăda supliciul secret și neîntrerupt.

— Cine a fost primul tău bărbat?

Ea s-a dat pe spate, încercând să-l îndepărteze de lângă ea, dar el o ținea în continuare strâns.

— Nu, Hank, a spus ea, cu chipul asprindu-i-se.

Mișcarea scurtă și încordată a buzelor lui voia să fie un zâmbet.

— Știu că nu vei răspunde, dar nu voi înceta să te întreb, pentru că n-o să accept asta niciodată.

— Întreabă-te de ce nu poți să accepți.

El a răspuns, mâna mișcându-i-se încet de la sâni până la genunchi, subliniind parcă atât dreptul la proprietate, cât și ura față de acest drept:

— Pentru că... lucrurile pe care mi-ai permis să le fac... nu credeam că ai putea, vreodată, nici măcar pentru mine... Dar să știu că ai făcut asta – și mai mult: că i-ai permis unui alt bărbat, că ai vrut ca el să...

— Tu știi ce spui? Că tu niciodată n-ai acceptat nici faptul că te doresc pe tine, că tu niciodată n-ai acceptat că se cuvine să te doresc, așa cum l-aș fi dorit și pe el cândva.

A spus cu voce scăzută:

— Așa este.

S-a îndepărtat brusc de lângă el, răsucindu-se, s-a ridicat, dar a rămas uitându-se în jos la el schițând un zâmbet și spunându-i cu delicatețe:

— Știi care este singurul motiv real pentru care ar trebui să te simți vinovat? Deși ești foarte capabil să faci asta, niciodată n-ai învățat să te simți bine. Întotdeauna ți-ai respins prea ușor propria-ți plăcere. Ai fost gata să înduri prea multe.

— Și el a spus asta.

— Cine?

— Francisco d'Anconia.

El s-a întrebat de ce i se păruse că numele o șocase și că răspunsese o idee mai târziu:

— Ți-a spus asta?

— Vorbeam despre un subiect destul de diferit.

Într-un moment a spus calmă:

— Te-am văzut vorbind cu el. Care dintre voi îl insulta pe celălalt, de data asta?

— Nu făceam asta. Dagny, ce crezi despre ce a făcut?

— Cred că a făcut-o intenționat, a pus la cale catastrofa în care ne vom pomeni implicați mâine.

— Știu că a făcut-o intenționat. Și totuși, ce părere ai despre el ca individ?

— Nu știu. Tind să cred că este cea mai depravată persoană pe care am întâlnit-o.

— Tinzi să crezi? Dar nu crezi?

— Nu. Nu pot fi sigură.

El a zâmbit.

— Asta-i ciudat în legătură cu el. Știu că e un mincinos, o haimana, un playboy ieftin, cea mai coruptă și iresponsabilă persoană pe care mi-aș putea-o vreodată închipui. Și totuși, când mă uit la el, mă simt ca și cum, dac-ar exista cineva căruia să-i încredințez viața mea, el ar fi acela.

Ea a rămas fără aer.

— Hank, îmi spui că-ți place?

— Îți spun că nu știu ce înseamnă să-mi placă de cineva, nu știam cât de mult mi-a lipsit asta până când nu l-am întâlnit pe el.

— Dumnezeule mare, Hank, te-ai îndrăgostit de el!

— Da, cred că da. A zâmbit. De ce te sperie?

— Pentru că... pentru c-o să te rănească îngrozitor... și, cu cât vezi mai mult în el, cu atât va fi mai greu de suportat... Și-ți va lua mult timp să treci peste asta, dacă vei trece vreodată... Simt că trebuie să te avertizez în privința lui, dar nu pot, pentru că nu sunt sigură de nimic în legătură cu el, nici măcar dacă este cel mai mare sau cel mai de joasă speță om de pe Pământ.

— Nu sunt sigur de nimic în legătură cu el, de nimic altceva decât că-mi place.

— Dar gândește-te la tot ce-a făcut. Nu pe Jim și pe Boyle i-a rănit, ci pe mine, și pe tine, și pe Ken Danagger, și pe restul dintre noi, pentru că gașca lui Jim o să-și verse toți nervii pe noi și va fi un alt dezastru, ca incendiul de pe platforma Wyatt.

— Da... Da, ca incendiul de pe platforma Wyatt. Dar, știi, nu cred că-mi pasă prea mult de asta. Ce mai înseamnă încă un dezastru? Totul e distrus, oricum. Problema care se pune este dacă nu se întâmplă puțin mai repede sau puțin mai încet, tot ce ne mai rămâne este să ținem nava pe linia de plutire cât mai putem, iar apoi să ne scufundăm odată cu ea.

— Asta e scuza lui? Asta te-a făcut să crezi?

— Nu. O, nu! Ăsta e sentimentul pe care-l pierd când vorbesc cu el. Ce e ciudat este ce mă face să simt.

— Ce?

— Speranță.

Ea a dat din cap, cu o mirare neajutorată, știind că și ea a simțit asta.

— Nu știu de ce, a spus el, dar mă uit la oameni și par să nu fie făcuți din nimic altceva decât din durere. El, nu. Tu, nu. Las în urmă toată

acea deznădăjduire teribilă care e peste tot în jurul nostru numai în prezența lui. Și aici. Nicăieri altundeva.

Ea s-a dus înapoi la el și s-a așezat la picioarele lui, apăsându-și fața pe genunchii lui.

— Hank, avem atât de multe înainte... și atât de multe acum.

El s-a uitat la forma de mătase de culoare albastru pal îngrămădită lângă hainele lui negre, s-a aplecat spre ea și a spus cu voce scăzută:

— Dagny..., lucrurile pe care ți le-am spus în dimineața aceea acasă la Ellis Wyatt... Cred că mă mințeam pe mine însumi.

— Știu.

***

Prin cenușiul ploii mărunte, calendarul de deasupra acoperișurilor indica 3 septembrie, iar ceasul de pe un alt turn arăta 10:40, în timp ce Rearden mergea înapoi spre Wayne-Falkland Hotel. Radioul taxiului scotea sunete ascuțite, cu o voce panicardă care anunța prăbușirea d'Anconia Copper.

Rearden s-a lăsat pe spate, obosit, pe banchetă: dezastrul nu părea să fie mai mult decât o știre învechită, pe care ar fi citit-o în urmă cu mult timp. N-a simțit nimic în afară de o undă neplăcută de nepotrivire, pentru că se trezise afară, pe stradă, purtând haine de seară. Nu simțea nicio dorință să revină – din lumea pe care o părăsise – în lumea pe care o vedea derulându-se în spatele geamurilor taxiului.

A răsucit cheia în ușa apartamentului de la hotel, sperând să se întoarcă la birou cât mai repede și să nu trebuiască să observe nimic din jurul lui.

L-au lovit deodată: masa cu micul dejun, ușa dormitorului deschisă, imaginea unui pat în care se dormise și vocea lui Lillian spunând:

— Bună dimineața, Henry.

Lillian ședea în fotoliu, îmbrăcată cu costumul pe care-l purtase și ieri, fără jachetă și fără pălărie; bluza ei albă părea puțin șifonată. Pe masă se aflau rămășițele micului dejun. Fuma o țigară, având aerul și postura unui priveghi lung și răbdător.

Stând dreaptă, s-a așezat picior peste picior, făcându-se mai confortabil, apoi a întrebat:

— Nu ai nimic de spus, Henry?

— Nu.

— N-o să începi să implori iertare?

— Nu există nimic pentru care să mă ierți. Nu am nimic de adăugat. Știi adevărul. Acum rămâne la latitudinea ta.

Ea a chicotit, întinzându-se și frecându-și omoplații de spătarul scaunului.

— Nu te așteptai să fii prins mai devreme sau mai târziu? l-a întrebat. Dacă un om ca tine stă neprihănit ca un călugăr timp de mai mult de un an, nu te-ai gândit că voi începe să suspectez motivul? E amuzant totuși că acest creier faimos al tău nu te-a ajutat să nu fii prins așa ușor.

A arătat cu mâna înspre cameră și înspre masa cu micul dejun.

— Aseară am știut că nu te vei întoarce aici. Și nu a fost nici dificil, nici foarte costisitor să aflu de la un angajat al hotelului că nu ai petrecut nicio noapte în aceste camere timp de un an.

El nu a spus nimic.

— Omul din oțel inoxidabil! a râs ea. Omul cu realizări și onoare, omul superior nouă, celorlalți! E dansatoare sau e manichiuristă la o frizerie al cărei patron e un milionar?

El a rămas tăcut.

— Cine e, Henry?

— Nu voi răspunde la asta.

— Vreau să știu.

— Nu vei afla.

— Nu crezi că e ridicol ca tu să joci rolul unui gentleman care protejează numele unei domnițe sau care o protejează de orice alt fel de gentleman de acum înainte? Cine e?

— Am spus că nu voi răspunde.

Ea ridică din umeri.

— Presupun că nu contează. Este doar un tipar pentru un scop standard. Am știut întotdeauna că sub privirea aia ascetică a ta ești un senzual simplu și crud, care nu caută nimic într-o femeie decât satisfacție animalică, pe care sunt mândră că nu ți-am dat-o. Am știut că onoarea cu care te lăudai se va prăbuși într-o zi și vei fi atras de cel mai ieftin tip de femeie, ca orice alt bărbat care-și înșală nevasta. A chicotit. Acea mare admiratoare a ta, domnișoara Dagny Taggart,

s-a înfuriat pe mine ieri pentru simpla sugestie că eroul ei nu era la fel de pur ca oțelul inoxidabil. Și a fost suficient de naivă, încât să-și imagineze că o suspectez pe ea ca fiind o femeie pe care bărbații ar găsi-o atractivă pentru o relație în care ce caută ei nu este, aproape niciodată, un creier. Îți știam felul de a fi și înclinațiile, nu-i așa? El nu a spus nimic. Vrei să știi ce cred despre tine acum?

— Ai dreptul să mă condamni în ce fel vrei tu.

Ea a râs.

— Marele om care era atât de dezgustat – în afaceri – de molâi care se dau bine pe lângă nou-veniți sau care o iau pe cărări greșite, pentru că n-au putut să se ridice la tăria lui de caracter și la liniaritatea scopurilor lui! Ce părere ai despre asta acum?

— Sentimentele mele nu te privesc pe tine. Nu ai niciun drept să decizi tu ce vrei să fac. Voi accepta orice cerere vei face, mai puțin una: nu-mi cere să renunț la ea.

— O, nu-ți voi cere să faci asta! Nu mă aștept să-ți schimbi felul de a fi. Ăsta este adevăratul tău nivel – sub toată gloria pe care ți-ai construit-o, cea a unui cavaler al industriei care s-a ridicat prin pură ingeniozitate din șanțurile zăcămintelor de minereu ca să ajungă în lumea celor avuți! Fracul e numai bun ca să vii acasă la unsprezece dimineața! Nu te-ai ridicat niciodată din zăcămintele de minereu, acolo ar trebui să fii, toate micile averi făcute din creion – în colțul salonului, sâmbătă seara, cu agenții comerciali și dansatoarele din sala de bal!

— Vrei să divorțezi de mine?

— O, ți-ar plăcea! Ce afacere deșteaptă ar fi! Să nu cumva să crezi că nu știu c-ai vrut să divorțezi de mine din prima lună de căsătorie!

— Dacă asta ai crezut, de ce ai mai stat cu mine?

Ea a răspuns cu severitate:

— Este o întrebare pe care ți-ai pierdut dreptul să o mai pui.

— Așa este, a spus el, gândindu-se că singura replică posibilă care-ar mai putea să-i justifice răspunsul ar fi iubirea ei pentru el.

— Nu, nu voi divorța de tine. Crezi că voi permite ca idila ta cu o târfă să mă priveze pe mine de casa, de numele și de poziția mea socială? O să păstrez aceste lucruri din viața mea așa cum pot și prin orice mijloc care nu se bazează pe o fundație atât de instabilă ca fidelitatea ta. Nu voi face nicio greșeală în legătură cu asta: niciodată nu voi divorța de tine. Fie că-ți place sau nu, ești căsătorit și vei rămâne căsătorit.

— Bine, dacă asta vrei.

— Și, mai mult decât atât, nu voi lua în considerare – apropo, de ce nu stai jos?

A rămas în picioare.

— Te rog, spune ce ai de spus.

— Nu voi lua în considerare niciun divorț neoficial, cum ar fi o separare. Poți să-ți continui idila în metrouri și în pivnițe, acolo unde e locul ei, dar în ochii lumii mă aștept să-ți amintești că eu sunt doamna Henry Rearden. Întotdeauna ai susținut că ai avea un devotament ieșit din comun față de onestitate: permite-mi acum să te văd condamnat la viața de ipocrizie căreia-i aparții de fapt. Mă aștept să-mi păstrez casa care, oficial, este a ta, dar acum va fi oficial a mea.

— Dacă așa dorești.

Ea s-a lăsat pe spate nepăsătoare, ca într-o relaxare dezordonată, cu picioarele îndepărtate, cu brațele odihnindu-i-se în două paralele pe brațele fotoliului, ca un judecător care-și putea permite să fie șleampăt.

— Divorț? a întrebat ea cu răceală. Credeai că scapi așa ușor? Credeai că scapi cu câteva milioane ale tale aruncate ca pensie alimentară? Ești atât de obișnuit să cumperi orice vrei tu cu ajutorul simplu al banilor pe care-i ai, încât nu poți să concepi că există lucruri care nu sunt de vânzare, care nu sunt negociable, care nu fac obiectul niciunei tranzacționări. Nu poți să crezi că există cineva care să nu se preocupe deloc de bani? Nu-ți poți imagina ce înseamnă asta. Păi, cred că va trebui să înveți. O, da, bineînțeles că vei fi de acord cu orice cerere de a mea de acum înainte. Vreau să stai în biroul ăla de care ești atât de mândru, în fabricile alea neprețuite ale tale și să te joci de-a eroul care lucrează optsprezece ore pe zi, titanul industriei care face toată țara să funcționeze, geniul care este deasupra turmei comune a umanității, care se plânge, minte și trișează. Atunci vreau să vii acasă și să dai ochii cu singura persoană care te cunoaște cu adevărat, care știe adevărata valoare a cuvintelor tale, a onoarei tale, a integrității tale, a încrederii de sine cu care te lauzi. Vreau să dai ochii, la tine acasă, cu singura persoană care te disprețuiește și are dreptul să o facă. Vreau să te uiți la mine de câte ori construiești un alt cuptor sau torni o altă încărcătură de oțel care sparge toate recordurile, de câte ori auzi aplauze și ești admirat, de câte ori te simți mândru de tine, de câte ori te simți curat, de câte ori te simți beat de propria-ți măreție. Vreau să te uiți

la mine ori de câte ori auzi de vreun act josnic sau te simți furios la adresa corupției omenești, sau te simți dezgustat de escrocheria cuiva, sau ești victima unui șantaj guvernamental, vreau să te uiți și să știi că nu ești cu nimic mai bun și că nu ești superior nimănui, că nu ai dreptul să condamni pe nimeni și nimic. Vreau să te uiți la mine și să vezi soarta celui care a încercat să construiască un turn înalt până la cer sau a omului care a încercat să ajungă la soare pe aripi făcute din ceară, sau pe tine, omul care vrea să se considere perfect!

Undeva, în afara lui sau separat de el, de parcă ar fi citit totul într-un creier care nu era al lui, a observat că ceva era greșit în schema pedepsei pe care trebuia el s-o suporte, că ceva era greșit în condițiile pe care i le stabilise, dincolo de dreptul la proprietate și dincolo de simțul dreptății, o eroare de calcul care ar demola-o cu totul dacă ar fi descoperită. N-a încercat s-o descopere. Gândul a trecut ca o însemnare de moment, făcută dintr-o curiozitate inertă, pentru a putea fi reînviată într-un viitor îndepărtat. Nu era nimic înăuntrul lui acum care să-l facă interesat să răspundă.

Creierul îi era amorțit de efortul de a-și păstra și ultimul simț de justețe împotriva unui asemenea val copleșitor de reacții care o scoseseră pe Lillian din forma ei umană, dincolo de toate încercările de a se convinge că nu avea niciun drept să simtă asta. Dacă era plină de dispreț, s-a gândit, el era cel care o făcuse așa; acesta era felul ei de a suporta durerea. Nimeni nu putea să-i spună unei alte ființe umane cum să încerce să-și facă suferința suportabilă, nimeni nu putea să învinuiască și, mai presus de toate, mai ales el, cel care cauzase această suferință. Dar nu vedea nicio urmă de durere în comportamentul ei. Atunci poate că sluțenia era singurul mijloc prin care putea să se adune și care putea s-o ascundă, s-a gândit. Apoi nu s-a gândit la nimic altceva decât să țină piept repulsiei pentru tot ce însemna momentul următor și, apoi, următorul...

Când s-a oprit din vorbit, el a întrebat:

— Ai terminat?

— Da, cred că da.

— Atunci mai bine ai lua trenul spre casă chiar acum.

Când a început să facă mișcările ca să-și dea jos hainele de seară, a descoperit că-și simțea mușchii ca și cum ar fi fost după o zi lungă de muncă fizică. Cămașa lui apretată era plină de sudoare. Nu mai

rămăsese în el niciun gând și niciun sentiment, nimic altceva în afara unui sentiment care amesteca rămășițele amândurora, senzația că ar trebui să se felicite pentru cea mai mare victorie pe care o obținuse de la el însuși: faptul că Lillian ieșise în viață din hotel.

***

Intrând în biroul lui Rearden, dr. Floyd Ferris avea aparența unui om atât de sigur de succesul misiunii sale, încât putea să-și permită un zâmbet binevoitor. A vorbit cu o încredere delicată și încurajatoare; Rearden avea impresia că asta trebuie să fie încrederea unui trișor la jocurile de noroc, care a depus o energie incredibilă ca să memoreze toate variantele posibile ale schemei, iar acum e sigur că toate cărțile din set sunt însemnate.

— Așadar, domnule Rearden, a spus, vrând să salute, nu știam că până și o javră neînduplecată din funcționărime și un scuturător de mâini faimoase, ca mine, poate încă să aibă emoții înainte de întâlnirea cu un bărbat distins, dar asta simt acum, dacă vă vine să credeți.

— Îmi pare bine, a spus Rearden.

Doctorul Ferris s-a așezat și a făcut câteva considerații despre nuanțele pe care le căpătau frunzele în luna octombrie, așa cum le observase el pe marginea drumului în timpul călătoriei spre Washington, călătorie pe care o făcuse special în scopul întâlnirii cu domnul Rearden. Rearden nu a spus nimic. Dr. Ferris s-a uitat pe geam și a comentat imaginea fabricilor Rearden, care, a spus el, erau dintre cele mai valoroase și productive întreprinderi ale țării.

— Nu asta credeați despre produsele mele acum un an și jumătate, a spus Rearden.

Dr. Ferris s-a încruntat ușor, de parcă un punct de pe schemă îi scăpase și aproape că-l costase întregul joc, apoi a chicotit, de parcă l-ar fi recuperat:

— Asta a fost acum un an și jumătate, domnule Rearden, a spus imediat. Timpurile se schimbă, iar oamenii se schimbă odată cu timpurile – cei înțelepți o fac. Înțelepciunea stă în a ști când să-ți amintești și când să uiți. Consecvența nu este un obicei al minții care e recomandat să-l practice sau la care să te aștepți din partea rasei umane.

Apoi a continuat să vorbească despre absurditatea consecvenței într-o lume unde nimic nu a fost vreodată absolut, cu excepția principiului compromisului. A vorbit serios, dar într-un fel nepăsător, de parcă amândoi înțelegeau că nu acesta era subiectul principal al întrevederii lor; și totuși, ciudat, nu vorbea pe tonul unei introduceri, ci pe tonul unei postfețe, de parcă subiectul principal ar fi fost stabilit cu mult timp în urmă.

Rearden a așteptat primul „Nu ți se pare?" și a răspuns cu „Vă rog să-mi spuneți problema urgentă pentru care ați cerut această întâlnire".

Dr. Ferris păru uimit și lipsit de orice expresie pentru un moment, apoi a spus ager, de parcă și-ar fi amintit un subiect oarecare pe care l-ar fi pus la punct fără niciun efort.

— O, asta? Asta a fost în legătură cu datele de livrare a metalului Rearden la Institutul Științific. Am vrea să primim cinci mii de tone până la întâi decembrie, iar apoi vom fi de acord să așteptăm pentru bilanțul comenzii până după Anul Nou.

Reardean a rămas uitându-se la el în tăcere multă vreme; fiecare moment care trecea avea efectul de a face ca intonațiile pline de bucurie ale vocii doctorului Ferris, încă rămase agățate în aerul din încăpere, să pară și mai prostești. Când doctorului Ferris a început să-i fie teamă că nu va răspunde deloc, Rearden a răspuns:

— Polițistul rutier cu pantaloni de piele, cel care v-a trimis aici, nu v-a dat niciun raport al conversației avute cu mine?

— Ba da, domnule Rearden, dar...

— Ce altceva mai vreți să auziți?

— Dar asta a fost acum cinci luni, domnule Rearden. Un anumit eveniment a avut loc de atunci și e unul care mă face destul de sigur că v-ați răzgândit și că nu ne veți crea deloc probleme, așa cum nici noi nu o să vă creăm dumneavoastră.

— Ce eveniment?

— Un eveniment despre care dumneavoastră aveți mult mai multe cunoștințe decât mine, dar, vedeți dumneavoastră, eu am aflat despre el, deși ați prefera să nu știu.

— Ce eveniment?

— Din moment ce este secretul dumneavoastră, domnule Rearden, de ce să nu-l lăsăm să rămână secret? Cine nu are secrete în ziua de

astăzi? De exemplu, Proiectul X este un secret. Realizați, desigur, că putem obține metalul dumneavoastră simplu, prin cumpărarea unor cantități mai mici prin diferite birouri ale guvernului, care apoi ni l-ar transmite nouă – și dumneavoastră n-ați putea preîntâmpina asta. Dar asta ar face să lăsăm mai mulți birocrați – dr. Ferris zâmbi cu o sinceritate dezarmantă – o, da, nu suntem foarte simpatici unii cu ceilalți, așa cum suntem cu dumneavoastră, civilii – ar face să lăsăm mai mulți birocrați să afle secretul Proiectului X, lucru care nu este de dorit în clipa aceasta. Și așa ar fi orice publicitate de presă legată de proiect dacă v-am supune unei perioade de probă pentru că ați refuzat să fiți de acord cu un ordin al guvernului. Dar, dacă ar trebui să fiți judecat pentru o altă acuzație, mult mai serioasă, unde Proiectul X și Institutul Științific nu ar fi implicate și unde n-ați putea ridica problema principiilor și nici n-ați putea stârni compasiunea publicului – dar asta n-ar însemna un inconvenient pentru noi –, v-ar costa mai mult decât v-ați putea imagina. De aceea, cel mai la îndemână lucru pe care l-ați putea face este să ne păstrați secretul și să ne faceți să vă ajutăm să-l păstrați, în felul ăsta, pe al dumneavoastră – și, după cum sunt sigur că vă dați seama, suntem pe de-a-ntregul capabili să ținem pe oricare dintre birocrați departe din drumul dumneavoastră atâta vreme cât veți dori asta.

— Ce eveniment, ce secret și ce drum?

— O, haideți, domnule Rearden, nu fiți copil! Cele patru mii de tone de metal Rearden pe care i le-ați livrat lui Ken Danagger, bineînțeles, a spus dr. Ferris fără efort.

Rearden nu a răspuns.

— Problemele de principiu sunt mare bătaie de cap, a spus dr. Ferris, zâmbind, și reprezintă o pierdere de vreme pentru toți cei implicați. Acum, cred că v-ar deranja să fiți un martir în afacerea asta, cel puțin în circumstanțele în care nimeni nu va afla ce sunteți – nimeni în afară de mine și de dumneavoastră –, circumstanțele în care nu veți avea nici măcar prilejul să vorbiți despre problema respectivă, în care dumneavoastră n-o să fiți un erou, creatorul unui metal nou, spectaculos, care să opună rezistență inamicilor ale căror acțiuni pot părea oarecum josnice în ochii publicului, în care nu veți fi un erou, ci un infractor obișnuit, un industriaș lacom care a înșelat legea și care a vizat numai profitul, un escroc de pe piața neagră, care a încălcat toate

legile menite să protejeze bunăstarea populației, un erou care nu și-a primit faima, care nu va primi mai mult decât o jumătate de coloană de ziar, undeva pe pagina a cincea... Tot mai vreți să fiți un martir? Pentru că la asta se rezumă acum chestiunea: ori ne dați nouă metalul, ori intrați la închisoare pentru zece ani și-l trageți după dumneavoastră și pe prietenul dumneavoastră, Danagger.

Ca biolog, dr. Ferris a fost mereu fascinat de teoria care spune că animalele au capacitatea de a mirosi frica; a încercat să-și dezvolte și el o capacitate similară. Uitându-se la Rearden, a ajuns la concluzia că omul a decis să se dea bătut de mult timp – pentru că nu a dat de urma niciunei temeri.

— Cine era informatorul dumneavoastră? a întrebat Rearden.

— Unul dintre prietenii dumneavoastră, domnule Rearden. Proprietarul unei mine de cupru din Arizona, care ne-a raportat că ați cumpărat o cantitate în plus de cupru luna trecută, mult mai mult decât tonajul obișnuit impus de metal Rearden pe care-ți permite legea să-l produci. Cuprul e unul dintre ingredientele metalului Rearden, nu-i așa? Asta a fost toată informația de care am avut nevoie. Restul e ușor de aflat. N-ar trebui să-l învinuiți prea mult pe proprietarul minei. Producătorii de cupru, după cum știți, sunt atât de tare constrânși acum, încât omul a trebuit să ofere ceva de valoare ca să obțină un favor, o nevoie imediată, o regulă care a suspendat câteva dintre directive și i-a dat un răgaz. Persoana căreia i-a dat informațiile știa unde ar fi cel mai bine valorificate, așa că mi le-a încredințat mie în schimbul anumitor favoruri de care avea nevoie. Așa că toate dovezile necesare și, de asemenea, și următorii zece ani din viața dumneavoastră sunt în posesia mea acum – și vă propun un schimb. Sunt sigur că nu veți obiecta, din moment ce afacerile sunt specialitatea dumneavoastră. Forma poate să difere puțin de cea pe care a căpătat-o în tinerețea dumneavoastră, dar sunteți un comerciant inteligent, ați știut întotdeauna cum să profitați de condițiile care se schimbă și acestea sunt condițiile de pe ziua de azi, așa că nu ar trebui să fie dificil pentru dumneavoastră să vedeți în ce stau interesele dumneavoastră și să vă purtați corespunzător.

Rearden a spus calm:

— În tinerețea mea, asta se numea șantaj.

Dr. Ferris a rânjit.

— Asta și este, domnule Rearden. Am intrat într-o eră mai realistă.

Dar era o diferență bizară, s-a gândit Rearden, între șantajistul clasic și dr. Ferris. Un șantajist ar da semne de satisfacție în raport cu deficiențele victimei sale, iar faptul că victima ar fi remarcat caracterul lui diabolic ar constitui cel puțin o amenințare pentru victimă, precum și un indiciu de primejdie pentru amândoi. Dr. Ferris nu transmitea nimic. Felul lui de a face afaceri era cel obișnuit, dădea impresia de siguranță, nu părea să acuze pe cineva, ci transmitea doar o sugestie de camaraderie, o tovărășie bazată – pentru amândoi – pe dispreț de sine. Brusca senzație care l-a făcut pe Rearden să se lase în față mai atent era sentimentul că tocmai mai face un pas pe drumul lui pe jumătate descoperit.

Văzând privirea plină de interes a lui Rearden, dr. Ferris a zâmbit și s-a felicitat c-a găsit cheia potrivită. Jocul îi era acum clar, reperele de pe traseu păreau să fie în ordinea corectă; astfel de oameni, s-a gândit dr. Ferris, ar face totul sub anonimat, dar acesta pretindea ca totul să fie făcut fățiș, acesta era realistul dur pe care dorea să-l găsească.

— Sunteți o persoană practică, domnule Rearden, a spus dr. Ferris prietenos. Nu înțeleg de ce vreți să rămâneți în trecut. De ce nu vă puneți la punct și nu jucați așa cum trebuie? Sunteți mai inteligent decât cei mai mulți. Sunteți o persoană valoroasă, v-am dorit multă vreme printre noi, iar când am auzit că încercați să călcați pe urmele lui Jim Taggart, am știut că vă putem avea. Nu vă încurcați cu Jim Taggart, e un nimic, e doar un nimeni. Intrați în jocul cel mare. Puteți să ne fiți de folos, iar noi să vă fim dumneavoastră. Doriți să-l lichidăm pe Orren Boyle pentru dumneavoastră? V-a provocat o înfrângere teribilă: doriți să-l tragem puțin în jos? Se poate rezolva. Sau doriți să-l ținem pe Ken Danagger în frâu? Ați văzut cât de lipsit de eficacitate ați fost în legătură cu asta. Știu de ce i-ați vândut metalul: pentru că aveați nevoie de el ca să luați cărbune. Așa că riscați să mergeți la închisoare și să plătiți amenzi imense doar ca să rămâneți în relații bune cu Ken Danagger. Asta numiți dumneavoastră afacere bună? Acum, faceți o înțelegere cu noi și lăsați-l pe domnul Danagger să înțeleagă că, dacă nu se supune regulilor, el va merge la închisoare, dar dumneavoastră, nu, pentru că dumneavoastră aveți prieteni pe care el nu-i are, iar dumneavoastră nu va trebui să vă faceți griji niciodată de acum încolo în legătură cu proviziile de cărbune. Așa se fac afacerile în lumea modernă. Judecați care metodă e mai practică. Și, orice ar fi spus cineva

despre dumneavoastră, nimeni nu a negat că sunteți um om de afaceri excelent și un realist încăpățânat.

— Asta și sunt, a spus Rearden.

— Așa mă gândeam și eu, a răspuns dr. Ferris. Ați făcut avere într-o perioadă în care majoritatea dădeau faliment, întotdeauna ați reușit să treceți peste obstacole, să vă întrețineți fabricile și să faceți bani – asta e reputația pe care o aveți –, așa că nu ați vrea să nu vă dovediți eficacitatea acum, nu-i așa? Pentru ce? Ce vă pasă, atâta timp cât aveți bani? Lăsați teoriile pentru oameni ca Bertram Scudder și idealurile pentru oameni ca Balph Eubank – iar dumneavoastră fiți independent. Coborâți cu picioarele pe pământ. Nu sunteți genul de persoană care să lase sentimentele să interfereze cu afacerile.

— Nu, a spus Rearden încet. Nu aș face asta. Niciun fel de sentiment.

Dr. Ferris a zâmbit.

— Credeți că nu știam asta? a întrebat el, iar tonul vocii sugera faptul că lăsa frâu liber vorbelor doar ca să impresioneze un tovarăș infractor, etalându-i o pricepere superioară în pungășii.

— Am așteptat multă vreme să vă prindem cu ceva. Voi, oamenii onești, sunteți o mare problemă și o semnificativă durere de cap. Dar am știut că veți ceda mai devreme sau mai târziu – și asta e exact ce voiam.

— Păreți să fiți încântat.

— Nu am un motiv suficient de bun ca să fiu?

— Dar, până la urmă, am încălcat una dintre legile voastre.

— Ei bine, pentru ce credeți că sunt ele făcute?

Dr. Ferris nu a observat expresia brusc apărută pe fața lui Rearden, o privire de om lovit de prima imagine a ceea ce căuta să vadă. Dr. Ferris trecuse de stadiul acesta, intenționa să tragă ultimele gloanțe într-un animal prins în capcană.

— Chiar ați crezut că vrem ca legile acelea să fie respectate? a întrebat dr. Ferris. Le vrem încălcate. Mai bine-ați băga la cap că nu vă confruntați cu o adunătură de cercetași, abia atunci o să aflați că nu trăim într-o epocă a lucrurilor frumoase. Pe cuvânt, nu căutăm altceva decât puterea. Colegii dumneavoastră erau niște papă-lapte, dar noi cunoaștem adevărata șmecherie și mai bine v-ați da și dumneavoastră seama de asta. Oamenii inocenți nu pot fi conduși. Singura putere

pe care o are orice guvern este puterea de a lua măsuri împotriva infractorilor. Ei bine, când nu sunt destui infractori, îi creezi. Spui că atât de multe lucruri sunt infracțiuni, încât devine imposibil pentru oameni să mai trăiască fără să încalce regulile. Cine vrea o națiune de oameni care respectă reguli? Ce-ți iese din asta? Doar legi în așa fel concepute încât să nu poată fi nici remarcate, nici respectate, nici interpretate și creezi o națiune de oameni care încalcă legea, iar apoi le iei banii pe nedrept. Ăsta e sistemul, domnule Rearden, ăsta e jocul și, odată ce l-ați priceput, ne vom înțelege mult mai bine.

Uitându-se la dr. Ferris, Rearden a văzut un licăr de anxietate, privirea care precedă panica, ca și cum o carte de joc goală dintr-un pachet pe care dr. Ferris nu-l mai văzuse niciodată tocmai căzuse pe masă.

Ce vedea doctorul Ferris pe fața lui Rearden era privirea luminoasă și senină care vine din răspunsul neașteptat la o problemă veche, întunecată, o privire relaxată și nerăbdătoare în același timp; Rearden avea o limpezime inocentă în ochi și o vagă urmă de dispreț pe linia buzelor. Orice ar fi însemnat asta – și dr. Ferris nu putea să descifreze – era sigur de un singur lucru: faptul că fața lui nu purta nicio urmă de vinovăție.

— Există un defect în sistemul dumneavoastră, dr. Ferris, a spus Rearden încetișor, aproape nepăsător, un defect practic pe care-l veți descoperi când mă veți aduce la tribunal pentru că i-am vândut patru tone de metal Rearden lui Ken Danagger.

Au trecut douăzeci de secunde – Rearden putea să le simtă cum trec încetișor – la sfârșitul cărora dr. Ferris s-a convins de faptul că auzise decizia lui Rearden.

— Credeți că blufăm? a izbucnit dr. Ferris; vocea lui căpătase brusc caracterul animalelor pe care a petrecut atât de mult timp studiindu-le – suna de parcă scrâșnea din dinți.

— Nu știu, a spus Rearden, nu-mi pasă, oricum ar fi.

— Veți fi în halul ăsta de lipsit de simț practic?

— Evaluarea unei acțiuni ca „practică", dr. Ferris, depinde de ce-și dorește persoana respectivă să realizeze.

— Nu v-ați pus întotdeauna interesul propriu mai presus de orice?

— Asta e ceea ce fac acum.

— Dacă credeți că vă vom lăsa să scăpați cu o...

— Acum, vă rog, părăsiți acest birou!

— Pe cine credeți că păcăliți? Dr. Ferris ridicase vocea și era pe punctul de a țipa. Ziua baronilor din industrie s-a încheiat! Dumneavoastră aveți bunurile, dar noi vă avem la mână cu ceva imbatabil și ori veți juca după regulile noastre, ori veți...

Rearden apăsase un buton; domnișoara Ives a intrat în birou.

— Dr. Ferris s-a încurcat și s-a rătăcit, domnișoară Ives, a spus Rearden. Îl puteți însoți până afară, vă rog? S-a uitat către Ferris. Domnișoara Ives este femeie, cântărește în jur de 45 de kilograme și nu are pregătire practică deloc, doar o eficiență intelectuală superioară. N-ar face niciodată pe gardianul la o cârciumă, doar în locuri care nu sunt practice, așa cum ar fi o fabrică.

Domnișoara Ives privea de parcă făcea un serviciu care nu avea o semnificație emoțională mai mare decât un ordin pentru o listă de facturi care trebuie expediate. Stând dreaptă, într-o poziție disciplinată și afișind o formalitate rece, a ținut ușa deschisă, l-a lăsat pe dr. Ferris să traverseze camera, apoi a ieșit afară prima; dr. Ferris a urmat-o.

S-a întors peste câteva minute, râzând în hohote incontrolabile.

— Domnule Rearden, a întrebat ea, râzând pentru că-i era frică de el, de pericol, de totul în afara de triumful acelui moment, ce faceți?

A rămas într-o poziție pe care nu și-o mai permisese niciodată până atunci, o poziție pe care el o considera cea mai vulgară poziție a oamenilor de afaceri – stătea înclinat pe spate, în scaun, cu picioarele pe birou –, iar fetei i se părea că poziția aceea îi dădea un aer bizar, nobil, că nu era poziția unui director arțăgos, ci cea a unui tânăr revoluționar.

— Cred că descopăr un nou continent, Gwen, a răspuns el vesel. Un continent care trebuia să fie descoperit odată cu America, dar n-a fost să fie.

***

— Trebuie să vorbesc cu tine, a spus Eddie Willers, uitându-se la muncitorul de cealaltă parte a mesei. Nu știu de ce mă ajută asta, dar mă ajută și să știu că doar mă asculți.

Era târziu și luminile cantinei subterane erau slabe, dar Eddie Willers putea să vadă ochii muncitorului ațintiți asupra lui.

— Mă simt de parcă... de parcă nu a mai rămas niciun om pe pământ și niciun limbaj omenesc, a spus Eddie Willers. Mă simt de parcă, dacă aș urla în mijlocul străzii, nimeni n-ar auzi... Nu, chiar asta simt, asta: mă simt de parcă cineva țipă în mijlocul străzii, dar oamenii trec pe lângă el și nimeni nu-l poate auzi, și nu e nici Hank Rearden, nici Ken Danagger, și nici eu cel ce strigă, și totuși pare că suntem toți trei acolo... Nu vezi că cineva ar fi trebuit să se ridice și să-i apere, dar nimeni nu a făcut-o și nimeni n-o va face? Rearden și Danagger au fost acuzați în dimineața asta pentru o afacere ilegală cu metal Rearden. Vor ajunge în fața Curții luna viitoare. Am fost acolo, în sala de judecată din Philadelphia, când s-a citit acuzația. Rearden era foarte calm – tot aveam senzația că zâmbește, dar nu zâmbea. Danagger, și mai și. N-a scos un cuvânt, a stat doar acolo, de parcă încăperea era goală... Presa spune că amândoi ar trebui aruncați în închisore... Nu... Nu, nu tremur, sunt în regulă, voi fi în regulă într-un moment... De asta, ei nu i-am spus nimic, mi-era frică să nu explodez și nu voiam să fac să fie și mai dificil pentru ea, știu ce simte... O, da, a vorbit cu mine despre asta și nu a tremurat, dar a fost și mai rău – știi tu, genul ăla de rigiditate când o persoană se comportă de parcă nu ar simți deloc și... Ascultă, ți-am mai spus vreodată că-mi place de tine? Îmi place foarte mult de tine pentru felul în care arăți acum. Ne asculți. Ne înțelegi... Ce-a spus? A fost ciudat: nu se teme pentru Hank Rearden, ci pentru Ken Danagger. A spus că Rearden va avea puterea să îndure, dar Danagger, nu. Nu că el n-ar avea puterea să facă asta, dar el va refuza să îndure. Ea... ea știe sigur că Danagger va fi următorul care o să plece. O să plece la fel ca Ellis Wyatt și ca toți ceilalți. O să renunțe și o să dispară... De ce? Ei bine, ea crede că e un fel de comutare a puterii, a puterii pesonale și a celei economice. De îndată ce greutatea se mută pe umerii unui singur om, acesta este primul care dispare, ca un stâlp de susținere doborât. Cu un an în urmă, nu se putea întâmpla țării nimic mai rău decât să-l piardă pe Ellis Wyatt. L-am pierdut. De atunci, spune ea, a fost de parcă centrul de greutate oscila ca un nebun – ca într-un cargou care a pierdut controlul și stă să se scufunde –, deplasându-se de la industrie la industrie, de la om la om. Când pierdem unul, e nevoie disperată de un altul, iar el este următorul pe care-l vom pierde. Ar exista oare dezastru mai mare acum decât să lăsăm provizia de cărbuni a țării pe mâinile unor oameni ca

Boyle sau ca Larkin? Și nu a mai rămas nimeni în industria de cărbuni care să valoreze prea mult, în afară de Ken Danagger. Așa că ea spune că are senzația că s-a resemnat deja, de parcă ar fi chiar acum izbit de reflectoare și așteaptă să fie scos din peisaj... De ce râzi? Poate să sune absurd, dar cred că e adevărat... Ce?... O, da, să știi că-i o femeie deșeaptă!... Și apoi mai e ceva, spune ea. Un om trebuie să ajungă la un anumit nivel de gândire – nu furie sau disperare, ci ceva mai mult, mult mai mult decât amândouă la un loc – înainte să fie eliminat. Nu poate să-și dea seama ce e, dar a știut, cu mult înainte de incendiu, că Ellis Wyatt ajunsese în acel stadiu și că i se va întâmpla ceva. Când l-a văzut pe Ken Danagger în sala de judecată azi, a spus că era pregătit să fie doborât... Da, astea sunt cuvintele pe care le-a folosit: era pregătit să fie doborât. Vezi tu, ea nu crede că ceea ce se petrece e accidental sau întâmplător. Ea crede că, în spatele tuturor lucrurilor, se ascunde un sistem, o intenție, un om. Există cineva care, lăsat liber în țară, doboară și distruge, cineva care dărâmă stâlpii de susținere unul după altul, ca să lase construcția să se prăbușească deasupra capetelor noastre. O creatură fără scrupule care acționează pentru niște scopuri pe care nici nu ni le putem imagina... Ea spune că nu-l va lăsa să-l ia pe Ken Danagger. Tot repetă că trebuie să-l oprească pe Danagger – vrea să vorbească cu el, să-l implore, să stăruiască, să reînvie orice ar fi ceea ce pierde el, să-l înarmeze pentru confruntarea cu cel care distruge înainte ca cel care distruge să vină. E disperat de nerăbdătoare să ajungă ea prima la Danagger. El a refuzat să vadă pe cineva. S-a întors înapoi la Pittsburgh, la minele lui, dar a reușit să-l prindă la telefon, astăzi, și a fixat o întâlnire cu el mâine după masă... Da, va merge la Pittsburgh mâine. Da, se teme pentru Danagger, se teme foarte mult... Nu. Nu știe nimic despre cel care distruge. Nu are nici cea mai vagă idee despre identitatea lui, nicio dovadă asupra existenței lui – nimic altceva în afară de șirul de distrugeri. Dar este sigură că există... Nu, nu poate să-i ghicească motivele. Spune că nimic de pe lumea asta nu poate să i le justifice. Sunt momente când simte că i-ar plăcea mai mult decât orice să-l găsească, că și-ar dori să-l descopere pe el mai degrabă decât pe inventatorul motorului. Spune că, dacă l-ar găsi pe distrugător, l-ar împușca pe loc – ar fi în stare să-și dea viața dac-ar putea să-l omoare cu mâna ei..., pentru că e cea mai diabolică ființă care a existat vreodată, bărbatul care drenează creierul lumii... Cred că începe să fie prea mult

pentru ea, în unele momente, până și pentru ea. Nu cred că-și permite să se gândească la cât e de obosită. Ieri dimineață am venit la serviciu foarte devreme și am găsit-o adormită pe canapeaua din biroul ei, cu lumina încă aprinsă pe birou. Rămăsese acolo toată noaptea. Am stat doar și m-am uitat la ea. N-aș fi trezit-o nici dacă toată nenorocita aceea de companie s-ar fi prăbușit... Când oare adormise? Doamne, arăta ca o copilă. Arăta de parcă știa sigur că se va trezi într-o lume în care nimeni nu-i va face rău, de parcă nu ar fi avut nimic de care să se teamă sau să se ascundă. Asta era cu adevărat teribil, puritatea aceea nevinovată de pe fața ei, trupul frânt de oboseală, încă întins acolo exact așa cum se prăbușise. Arăta... Spune, de ce m-ai întreba cum arată când doarme?... Da, ai dreptate, de ce vorbesc despre asta? N-ar trebui. Nu știu ce m-a făcut să mă gândesc la asta... Nu mă băga în seamă. Mâine o să fiu bine. Cred că e pentru că am rămas cam șocat de sala aia de judecată. Mă tot gândesc: dacă oameni ca Rearden și Danagger trebuie trimiși la închisoare, atunci în ce lume muncim și pentru ce? Nu a mai rămas dreptate pe Pământ? Am fost destul de naiv să spun asta unui reporter la plecarea din sala de judecată; el a râs doar și a spus: „Cine e John Galt?" ...Spune-mi, ce ni se întâmplă? Nu a mai rămas niciun om cinstit? Nu a mai rămas nimeni care să-i apere? O, mă auzi? Nu a mai rămas nimeni care să-i apere?

***

— Domnul Danagger va fi liber într-un moment, domnișoară Taggart. Are un musafir în birou. Vă rog să mă scuzați, a spus secretara.

În cele două ore în care a zburat către Pittsburgh, Dagny a fost prea tensionată ca să poată să-și explice anxietatea sau s-o alunge; nu avea niciun motiv să numere minutele și totuși simțea imperios nevoia să se grăbească. Anxietatea a dispărut atunci când a intrat în anticamera biroului lui Ken Danagger: ajunsese la el, nimic nu o oprise, se simțea în siguranță, avea încredere și se umplea de o senzație imensă de ușurare.

Cuvintele secretarei au risipit totul. Devii o lașă, s-a gândit Dagny, simțindu-se lovită, din cauza cuvintelor pe care le deformase cu totul față de ce însemnau ele de fapt, de o frică absurdă.

— Îmi pare rău, domnișoară Taggart, a auzit din nou vocea respectuoasă, preocupată a secretarei și a realizat că rămăsese acolo nemișcată și fără să dea vreun răspuns. Domnul Danagger va fi aici într-un moment. Nu doriți să luați loc? Vocea exprima o neliniște tensionată pentru impolitețea de a o fi lăsat să aștepte.

Dagny a zâmbit.

— O, e în regulă.

S-a așezat pe un scaun de lemn, cu fața la zăbrelele secretarei. S-a întins să-și ia o țigară și s-a oprit, întrebându-se dacă avea timp să o termine și sperând că nu, iar apoi a aprins-o cu o mișcare bruscă.

Sediul central al companiei Danagger Coal era o clădire demodată. Undeva, pe dealurile astea de dincolo de geam, erau minele unde, cândva, lucrase Ken Danagger. Nu și-a mutat niciodată biroul de lângă zăcămintele de cărbuni.

Putea să vadă intrările în mină decupate în coasta dealului, mici cadre din bare metalice, porți care duceau către imensul regat subteran. Păreau modeste, pierdute în culorile stridente de portocaliu și roșu ale dealurilor. Sub un cer dur și albastru, în lumina soarelui de octombrie târziu, marea de frunze arăta ca o mare de foc, ca niște valuri care se ridicau să înghită pilonii fragili de la intrarea în mină. S-a cutremurat și s-a uitat în altă direcție: s-a gândit la frunzele cuprinse de flăcări, împrăștiate peste dealurile din Wisconsin, pe drumul către Starnesville.

A observat că, între degete, nu-i mai rămăsese decât un chiștoc de țigară. Și-a aprins încă una.

Când a aruncat o privire către ceasul de pe peretele din anticameră, a surprins-o pe secretară uitându-se la el în același timp. Întâlnirea ei era programată pentru ora 3; cadranul alb arăta 3:12.

— Vă rog să ne scuzați, domnișoară Taggart, a spus secetara. Domnul Danagger va fi gata să vă primească imediat. Domnul Danagger este extrem de punctual în legătură cu întâlnirile lui. Vă rog să mă credeți că ce se întâmplă acum e cu totul neașteptat.

— Știu asta.

Știa că Ken Danagger era la fel de riguros ca mersul trenurilor în legătură cu programul lui și că era cunoscut faptul că anula o întâlnire dacă cel care aranjase întâlnirea întârzia cinci minute.

Secretara era o fată bătrână cu un comportament distant. Un comportament calm, respectuos, insensibil la șocuri, la fel cum era bluza albă, fără nicio pată, de neatins în aerul acela plin de praf de cărbune. Lui Dagny i s-a părut ciudat ca o femeie rigidă, bine antrenată să fie emoționată: nu făcea conversație deloc, stătea nemișcată, aplecată peste niște foi de hârtie de pe biroul ei. Jumătate din țigara lui Dagny se dusese, iar femeia se uita la aceeași pagină.

Când și-a ridicat capul să se uite la ceas, cadranul arăta 3:30.

— Știu că e de nescuzat, domnișoară Taggart. Neliniștea era acum evidentă în tonul vocii ei. Nu pot să înțeleg.

— Puteți să-i spuneți domnului Danagger că sunt aici?

— Nu pot!

A fost aproape un strigăt; a văzut privirea surprinsă a lui Dagny și s-a simțit obligată să explice:

— Domnul Danagger m-a sunat și mi-a spus că nu poate fi întrerupt sub nicio formă.

— Când a făcut asta?

Pauza aceea fusese ca o pernă pneumatică pentru răspunsul care urma:

— Acum două ore.

Dagny s-a uitat la ușa închisă a biroului lui Danagger. Putea să audă sunetul unei voci dincolo de ușă, dar atât de vag încât nu putea să-și dea seama dacă era vocea unei singure persoane sau a mai multora; nu putea să facă diferența între cuvinte și calitatea emoțională a tonului vocii: era doar o succesiune de sunete joase și calme, care păreau normale și care nu dădeau impresia că ar fi fost voci ridicate.

— Cât timp a fost domnul Danagger în conferință? a întrebat ea.

— De la ora unu, a spus secretara cu îndârjire, apoi a adăugat ca o justificare: a fost un client neprogramat, iar domnul Danagger n-ar fi permis niciodată să se întâmple asta.

Ușa nu era încuiată, s-a gândit Dagny; simțea o dorință de nestăvilit să o doboare și să intre – erau doar niște plăci de lemn și un mâner de bronz, ar fi fost nevoie doar de o contracție musculară a brațului –, dar s-a uitat în altă direcție, știind că puterea unei ordini civilizate și a dreptului lui Danagger reprezentau o barieră mai de netrecut decât orice încuietoare.

S-a trezit holbându-se la chiștoacele de țigară din scrumiera de lângă ea și s-a întrebat de ce-i dădeau un sentiment mai aprig de neliniște. Apoi a realizat că se gândea la Hugh Akston: i-a scris, la cina din Wyoming, și l-a rugat să-i spună de unde a obținut țigara cu semnul dolarului; scrisoarea venise înapoi, cu o inscripție poștală care o informa că se mutase, fără să lase nicio altă adresă.

Și-a spus nervoasă că asta nu avea nicio legătură cu momentul de față și că trebuia să-și controleze nervii. Dar mâna îi tremura când să apese butonul de la scrumieră care făcea ca mucurile de țigară să dispară în interiorul suportului.

Când s-a uitat în sus, ochii ei au întâlnit privirea secretarei care se uita la ea.

— Îmi pare rău, domnișoară Taggart. Nu știu ce să fac.

Era un apel disperat.

— Nu îndrăznesc să întrerup.

Dagny a întrebat încet, ca un ordin, sfidând normele de birou oficial:

— Cu cine e domnul Danagger?

— Nu știu, domnișoară Taggart. Nu l-am mai văzut pe domnul acela niciodată.

A observat brusca poziție nemișcată a ochilor lui Dagny.

— Cred că e un prieten din copilărie al domnului Danagger.

— O! a izbucnit Dagny, ușurată.

— A venit neanunțat și a cerut să-l vadă pe domnul Danagger și a spus că aceasta este o întâlnire pe care domnul Danagger a fixat-o cu el acum patruzeci de ani.

— Câți ani are domnul Danagger?

— Cincizeci și doi, a spus secretara.

Apoi a adăugat gânditoare, pe tonul unei remarci obișnuite:

— Domnul Danagger a început să lucreze la vârsta de doisprezece ani.

După o altă pauză, a adăugat:

— Ciudat e că vizitatorul nu arată nici măcar de patruzeci de ani. Pare un bărbat pe la vreo treizeci de ani.

— Și-a spus numele?

— Nu.

— Cum arată?

Secretara a zâmbit, animându-se brusc, de parcă urma să rostească un compliment entuziast, dar zâmbetul a dispărut pe neașteptate:

— Nu știu, a răspuns neliniștită. E greu de descris. Are o față ciudată.

Au rămas tăcute pentru un timp îndelungat, iar acele cadranului se apropiau de ora 3:50 când a sunat telefonul de pe biroul secretarei – soneria pentru biroul lui Danagger –, semnalul că avea permisiunea să intre.

Au sărit amândouă în picioare, iar secretara s-a repezit înainte, zâmbind ușurată și grăbindu-se să deschidă ușa.

Când a intrat în biroul lui Danagger, Dagny a văzut ușa privată închizându-se după clientul care tocmai please. A auzit zgomotul ușii lovindu-se de cadru și zăngănitul slab al geamurilor de sticlă.

L-a văzut pe bărbatul care pleca în reflexia de pe fața lui Danagger. Nu era fața pe care o văzuse în sala de judecată, nu era fața pe care o știa de ani buni, expresia de rigiditate neschimbată, insensibilă, ci o față la care ar trebui să spere un tânăr de douăzeci de ani, dar pe care nu putea s-o aibă, o față de pe care se șterse orice urmă de efort, așa încât obrajii ridați, fruntea încrețită, părul grizonat – ca niște elemente rearanjate după o logică nouă – erau făcute în așa fel încât să formeze o schiță a speranței, a nerăbdării, a seninătății inocente: tema acesteia era eliberarea.

Nu s-a ridicat când a intrat – s-a uitat de parcă nu se întorsese de tot în realitatea înconjurătoare și uitase rutina cuvenită –, dar i-a zâmbit cu o asemenea bunăvoință firească, încât Dagny s-a trezit zâmbind ca răspuns. S-a surprins gândindu-se că acesta era modul în care ar trebui să se salute orice ființă umană, iar anxietatea i-a dispărut și, brusc, s-a simțit sigură că totul era bine și că nu putea să existe ceva de care să-i fi fost, vreodată, frică.

— Bună ziua, domnișoară Taggart, a spus el. Mă ierți, cred că te-am lăsat să aștepți. Te rog să iei loc.

A arătat către scaunul din fața biroului său.

— Nu m-a deranjat să aștept, a spus ea. Sunt recunoscătoare că ai acceptat o întâlnire cu mine. Am fost extrem de nerăbdătoare să vorbesc cu dumneata despre o problemă urgentă.

S-a aplecat peste birou cu o privire concentrată și atentă, așa cum făcea mereu când se menționa o problemă importantă de afaceri, dar acum nu vorbea cu un om pe care să-l cunoască, acesta era un străin, așa că s-a oprit, nesigură de argumentele pe care și le pregătise.

S-a uitat la ea în tăcere, apoi a spus:

— Domnișoară Taggart, e o zi atât frumoasă, probabil ultima zi frumoasă din anul acesta. Este un lucru pe care mi-am dorit mereu să-l fac, dar nu am avut niciodată timp. Haideți să ne întoarcem la New York împreună și să mergem într-una dintre excursiile alea cu barca în jurul insulei Manhattan. Hai să aruncăm o ultimă privire la cel mai mare oraș din lume.

Ședea nemișcată, încercând să-și țină ochii ficși ca să oprească biroul din legănare. Acesta era Ken Danagger, care nu avusese niciodată un prieten apropiat, care n-a fost niciodată căsătorit, care n-a fost niciodată la o piesă de teatru sau la un film, care n-a permis nimănui impertinența să-i răpească din timp pentru nimic altceva în afară de afaceri.

— Domnule Danagger, am venit aici să vorbesc cu dumneata despre o problemă crucială pentru viitorul afacerilor noastre. Am venit să vorbesc cu dumneata despre acuzație.

— O, despre asta? Nu vă faceți griji. Nu contează. Mă voi retrage.

Ședea nemișcată, fără să simtă nimic, întrebându-se dacă astfel se întâmplă când îți auzi condamnarea la moarte de care te temeai, dar despre care nu credeai c-ar fi posibilă.

Prima mișcare a fost o smucitură a capului către ușa de ieșire; a întrebat, cu voce joasă, cu gura deformată de ură:

— Cine a fost?

Danagger a râs.

— Dacă ați ghicit atât de multe, ar fi trebuit să ghiciți și că asta e o întrebare la care n-am să răspund.

— O, Dumnezeule, Ken Danagger! a suspinat ea; cuvintele lui o făcuseră să realizeze că bariera de deznădejde, de liniște, de întrebări fără răspuns se ridicase deja între ei; ura fusese doar un fir subțire care a ținut-o pentru un moment, dar s-a prăbușit odată cu prăbușirea lui. O, Dumnezeule!

— Greșești, copilă, a spus el cu blândețe. Știu cum te simți, dar greșești. Apoi a adăugat cu mai multă sobrietate, de parcă și-a amintit maniera corespunzătoare, de parcă încă încerca să penduleze între două realități. Îmi pare rău, domnișoară Taggart, că a trebuit să veniți aici atât de curând.

— Am venit prea târziu, a spus ea. Asta am venit să previn. Știam că o să se întâmple.

— De ce?

— Eram sigură că pe dumneavoastră vă va lua, oricine ar fi.

— Erați? Ce nostim. Eu, nu.

— Am vrut să vă avertizez, să vă... să vă înarmez pentru când va veni.

El a zâmbit.

— Credeți-mă pe cuvânt, domnișoară Taggart, așa încât să nu vă chinuiți cu regrete în legătură cu sincronizarea: asta nu se putea evita.

Ea simțea cum, cu fiecare minut care trecea, el se îndepărta și nu mai putea să-l ajungă, dar rămăsese încă un pod între ei și trebuia să se grăbească. S-a înclinat în față și a spus foarte încet, iar intensitatea emoțiilor prindea formă în exagerata fermitate a vocii ei.

— Îți amintești ce-ai gândit și ce-ai simțit, ce erai acum trei ore? Îți amintești ce însemnau minele pentru dumneata? Îți amintești de Taggart Transcontinental sau de Rearden Steel? Pentru tot ce-au însemnat toate astea, o să-mi răspunzi? O să mă ajuți să înțeleg?

— O să-ți dau orice răspuns am să pot.

— Ai decis să te retragi? Să renunți la afacerea dumitale?

— Da.

— Nu mai înseamnă nimic pentru dumneata acum?

— Înseamnă pentru mine acum mai mult decât a însemnat vreodată.

— Dar o vei abandona?

— Da.

— De ce?

— La asta n-o să răspund.

— Dumneata, care-ți iubeai munca și care nu respectai nimic în afară de asta, care disprețuiai orice fel de lipsă de țel, nepăsarea și resemnarea, ai renunțat la viața pe care o iubeai?

— Nu. Am descoperit doar cât de mult o iubesc.

— Dar intenționezi să continui să exiști fără muncă sau fără scop?

— Ce te face să crezi asta?

— O să intri în afacerile cu cărbuni în altă parte?

— Nu, nu în afacerile cu cărbuni.

— Atunci ce vei face?

— Nu m-am decis încă.

— Unde o să mergi?

— N-o să răspund.

Și-a îngăduit o pauză, cât să-și adune puterile și să-și spună: „Nu simți, nu-i arăta că simți ceva, nu-l lăsa să distrugă podul", – apoi a spus, cu aceeași voce liniștită, calmă:

— Realizezi ce ne va face mie, lui Hank Rearden și tuturor celorlalți oameni retragerea dumitale?

— Da. O realizez mai bine decât dumitale în momentul de față.

— Și nu înseamnă nimic pentru dumneata?

— Înseamnă mai mult decât ai putea crede.

— De ce ne părăsești?

— Nu vei crede și nu voi explica, dar nu vă părăsesc.

— Suntem lăsați să purtăm o mare povară și rămâi indiferent la faptul că o să ne vezi distruși de prădători.

— Nu fi prea sigură de asta.

— De care? De abandonul dumitale sau de distrugerea noastră?

— De ambele.

— Dar dumneata știi – o știai în dimineața asta – că e o bătălie care duce la moarte sigură și că e vorba despre noi, iar dumneata erai unul dintre noi – împotriva jefuitorilor.

— Dacă-ți spun că știu asta, dar dumneata nu, o să crezi că nu pun niciun preț pe cuvintele pe care le rostesc. Așa că ia-o cum dorești, dar acesta e răspunsul meu.

— Poți să-mi spui?

— Nu. Voi trebuie să-l descoperiți.

— Ești dispus să dai lumea pe mâinile lor. Noi, nu.

— Nu fi prea sigură nici de asta.

A rămas neajutorată și tăcută. Ce era ciudat în felul lui de a fi era tocmai simplitatea: vorbea ca și cum totul era firesc și – în mijlocul acestor întrebări fără răspuns și al misterului tragic – dădea impresia că nu mai existau secrete și că nici nu a existat vreodată vreun mister.

Dar, uitându-se la el, a văzut prima fisură în calmul lui exuberant: l-a văzut luptându-se cu niște gânduri; a ezitat, apoi a spus, făcând un efort:

— În legătură cu Hank Rearden... îmi poți face o favoare?

— Sigur că da.

— Poți să-i spui că eu... Ei bine, mie niciodată nu mi-a păsat de

oameni și, totuși, el a fost mereu omul pe care l-am respectat, dar nu am știut până azi că tot ce simțeam era... că el a fost singurul om pe care l-am iubit vreodată... Doar spune-i asta și mai spune-i că mi-aș fi dorit să pot – nu, cred că asta e tot ce pot să-i spun... Probabil că mă va condamna pentru că plec... și, totuși, poate că nu.

— Îi voi spune.

Percepând durerea lui întunecată, suferința ascunsă din vocea lui, ea se simți atât de aproape de el, că i se părea imposibil ca el să dea lovitura pe care o dădea, și a făcut un ultim efort:

— Domnule Danagger, dacă aș putea să te rog în genunchi, dacă aș putea să găsesc niște cuvinte pe care nu le-am găsit încă, ar fi vreo șansă să... să te opresc?

— N-ar fi.

După un moment, a întrebat cu un glas pierdut:

— Când vei demisiona?

— În noaptea asta.

— Ce vei face cu –, arătând către dealurile de dincolo de ferestre, Danagger Coal? Cui o s-o lași?

— Nu știu, nu-mi pasă. Nimănui sau tuturor. Cui vrea s-o preia.

— N-o vei lăsa unui succesor?

— Nu. Cu ce scop aș face asta?

— Ca s-o lași pe mâini bune. N-ai putea măcar să numești un succesor pe care să-l selectezi dumneata?

— N-am nicio preferință. Nu e nicio diferență pentru mine. Vrei să ți-o las dumneata pe toată? S-a întins după o foaie. O să scriu o scrisoare, numindu-te pe dumneata singura succesoare chiar acum, dacă accepți.

Ea și-a scuturat capul într-un gest involuntar de silă.

— Nu sunt o profitoare!

El a chicotit, împingând hârtia la o parte.

— Vezi? Ai răspuns corect, indiferent dacă știai sau nu. Nu-ți face griji în legătură cu Danagger Coal. Nu va fi mare diferență dacă numesc cel mai bun succesor din lume, sau pe cel mai rău, sau pe niciunul. Indiferent cine o preia acum, om sau plantă, nu va fi nicio diferență.

— Dar să pleci și să abandonezi... Să abandonezi... o întreprindere industrială, de parcă am fi pe timpul nomazilor sau al sălbaticilor!...

— Nu suntem?

Zâmbea la ea, jumătate a batjocură, jumătate a compasiune.

— De ce ar trebui să las un contract sau un testament? Nu vreau să-i ajut pe tâlhari să pretindă că proprietatea privată încă mai există. Sunt de acord cu sistemul stabilit de ei. N-au nevoie de mine, spun ei, au nevoie doar de cărbunele meu. Lasă-i să-l ia.

— Atunci accepți sistemul lor?

— Asta fac?

Ea a gemut, uitându-se la ușa de ieșire.

— Ce ți-a făcut?

— Mi-a spus că am dreptul să exist.

— Nu credeam că e posibil ca, în trei ore, un om să-l poată face pe altul să se întoarcă împotriva a cincizeci și doi de ani din viața lui.

— Dacă asta crezi că a făcut sau dacă crezi că m-a făcut să am vreo revelație de neimaginat, atunci îmi dau seama cât de neclară ți-ar părea situația. Dar nu asta a făcut. A spus doar că am trăit cum trăiește fiecare om – adică timpul pe care nu-l petrece distrugându-se pe sine însuși.

Știa că întrebările erau inutile și că nu avea nimic să-i spună.

El s-a uitat la ea, și-a plecat capul și a spus cu blândețe:

— Ești o persoană curajoasă, domnișoară Taggart. Știu ce faci acum și ce presupune asta. Nu te chinui. Lasă-mă să plec.

S-a ridicat în picioare. Era pe punctul de a vorbi, dar, dintr-odată, a văzut-o uitându-se insistent în jos și sărind înainte și apucând scrumiera care stătea pe marginea biroului.

Scrumiera conținea un muc de țigară inscripționat cu semnul dolarului.

— Care este problema, domnișoară Taggart?

— El... el a fumat asta?

— Cine?

— Clientul dumitale... el a fumat țigara asta?

— Măi să fie, nu știu... Cred că da... Da, cred că l-am văzut fumând o țigară la un moment dat... Lasă-mă să văd... Nu, eu nu fumez așa ceva, deci trebuie să fie a lui.

— Au mai fost și alți vizitatori în birou astăzi?

— Nu. De ce, domnișoară Taggart? Care este problema?

— Pot să iau asta?

- Ce? Mucul de țigară?

S-a uitat la ea confuz.

— Da.

— Firește, dar pentru ce?

Se uita la mucul de țigară din palma ei de parcă ar fi fost o bijuterie.

— Nu știu... Nu știu dac-o să mă ajute, dar știu că e un indiciu pentru... - a zâmbit cu amărăciune - pentru dezlegarea unui secret personal.

Stătea, ezitând să-și ia rămas-bun și uitându-se la Ken Danagger cum s-ar fi uitat pentru ultima dată la cineva care urmează să plece pe un tărâm de unde nu se va mai întoarce vreodată.

A ghicit asta, a zâmbit și i-a întins mâna.

— Nu voi spune la revedere, a zis, pentru că te voi vedea din nou în viitorul apropiat.

— O, a spus ea nerăbdătoare, ținându-i strâns mâna, o să te întorci?

— Nu. O să te alături dumneata nouă.

***

Deasupra construcțiilor din întuneric plutea un ușor aer roșiatic, de parcă fabricile ar fi fost adormite, dar vii în același timp, iar asta dovedea respirația regulată a cuptoarelor și bătăile de inimă ale tansportoarelor cu bandă. Rearden stătea la geamul de la birou, sprijinindu-se cu brațul de el; ca imagine de ansamblu, brațul lui acoperea aproape un kilometru de construcții, de parcă încerca să le susțină.

Se uita la un perete lung de linii verticale, acolo unde se afla bateria cuptoarelor de cocs. O ușă îngustă s-a deschis odată cu o scurtă întețire de flăcări, iar o bucată roșie și strălucitoare de cocs roșu a alunecat ușor afară, ca o felie de pâine dintr-un toaster imens. A rămas nemișcată pentru o secundă, apoi fragmentul ascuțit a țâșnit prin deschizătură și s-a fixat în platforma care aștepta pe șinele de mai jos.

Cărbunele Danagger, s-a gândit el. Astea au fost singurele cuvinte care i-au trecut prin minte. Restul nu era decât o senzație de singurătate, atât de mare încât până și propria lui durere părea să fie înghițită de un vid imens.

Ieri, Dagny i-a spus povestea încercării ei inutile și i-a transmis mesajul lui Danagger. În această dimineață, a auzit știrile proaspete

despre dispariția lui Danagger. Pe durata nopții lui nedormite, ca și pe tot parcursul zilei, când avusese o mulțime de treburi, răspunsul lui la mesaj îi tot bruia gândurile, răspunsul pe care nu va mai avea nicio șansă să-l dea.

— Singurul om pe care l-am iubit vreodată.

Venea de la Ken Danagger, care nu a spus niciodată nimic mai personal decât: „Uite aici, Rearden". S-a gândit: de ce l-am lăsat să plece? De ce am fost amândoi condamnați – în orele cât am fost departe de birourile noastre – la un exil printre străini plictisitori, care ne-au făcut să renunțăm la dorința de odihnă, de prietenie, la pofta pentru sunetul vocilor omenești? Aș mai putea acum să capăt măcar o singură oră în care l-am ascultat pe fratele meu, Philip, și să i-o dau lui Ken Danagger? Cine a zis că e treaba noastră să acceptăm, ca singură recompensă pntru munca noastră, tortura de a pretinde că-i iubim pe cei care ne-au adus la nimic altceva decât la ură? Noi, cei care suntem capabili să topim piatră și metal pentru scopul nostru, de ce n-am căutat niciodată ce voiam de la oameni?

A încercat să-și înăbușe gândurile, știind că era inutil să se gândească acum la asta. Dar cuvintele erau acolo și erau ca niște cuvinte pe care le-ar fi adresat morților: „Nu, nu te condamn pentru că trăiești – dacă asta era întrebarea și durerea pe care le-ai luat cu tine. De ce nu mi-ai dat nicio șansă să-ți spun că... ce? Că sunt de acord?... Nu, nu pot nici să te condamn, nici să te urmez".

Închizând ochii, și-a permis să încerce pentru un moment imensa ușurare pe care ar simți-o și el dacă ar pleca, abandonând totul. Dincolo de șocul pierderii, a simțit un fir subțire de invidie. De ce nu au venit și după mine, oricine ar fi ei, să-mi dea acel motiv irezistibil care să mă facă să plec? Dar, în următorul moment, fiorul de furie i-a spus că l-ar ucide pe cel care-ar încerca să-l abordeze, l-ar ucide înainte să audă cuvintele care l-ar putea lua de lângă fabricile lui.

Era târziu, angajații lui plecaseră, dar îi era groază de drumul spre casă și de pustiul serii pe care o avea în față. Se simțea de parcă inamicul care l-a șters pe Ken Danagger de pe fața pământului aștepta după el în întunericul de dincolo de sclipirile fabricii. Nu mai era invulnerabil, dar, orice ar fi fost, s-a gândit el, de oriunde ar fi venit, era în siguranță aici, ca într-un cerc de flăcări desenat în jurul lui ca să alunge răul.

S-a uitat la petele albe și strălucitoare de pe geamurile întunecate ale unei construcții din depărtare; erau ca niște jocuri de lumină nemișcate pe întinderea unei ape. Era reflexia semnului cu neon care ardea pe acoperișul clădirii de deasupra capului său și care spunea: Rearden Steel. S-a gândit la noaptea când și-a dorit să-și pună un astfel de semn deasupra capului, un semn care să spună: Rearden Life*. De ce și-a dorit asta? Ca să vadă cine?

S-a gândit – cu o uimire amară, pentru prima dată – că mândria și entuziasmul pe care le simțise odată veneau din respectul lui pentru oameni, pentru valoarea admirației lor și a judecății lor. Nu mai simțea asta. Nu mai erau oameni, s-a gândit, pentru care să simtă așa ceva.

S-a întors brusc cu spatele la geam. Și-a luat paltonul cu mișcarea dură a unui gest menit să-l trimită înapoi la realitate. A aruncat pe el cele două straturi ale paltonului, a strâns tare centura, apoi s-a repezit să stingă luminile, mișcându-și mâinile rapid, în drum spre ieșire.

A deschis ușa și s-a oprit. O singură lampă ardea încă într-un colț al camerei întunecate. Bărbatul care stătea la colțul unui birou, cu o atitudine firească și calmă, așteptându-l, era Francisco d'Anconia.

Rearden rămăsese nemișcat și a prins un moment scurt în care Francisco, fără să facă vreun gest, s-a uitat la el schițând un zâmbet, ca și cum doi conspiratori și-ar face cu ochiul în legătură cu un secret pe care-l înțelegeau amândoi, dar pe care nu voiau să-l recunoască. A fost doar pentru un moment, aproape prea scurt ca să-l poată conștientiza, pentru că i se părea că Francisco s-a ridicat în picioare când a intrat el, cu o mișcare curtenitoare și plină de admirație. Mișcarea sugera o formalitate strictă, negarea oricărei încercări de prezumție, dar scotea în evidență intimitatea faptului că nu-i adresase niciun salut și nici nu-i dăduse vreo explicație.

Rearden a întrebat, cu voce dură:

— Ce faci aici?

— Credeam că ai vrea să mă vezi în seara asta, domnule Rearden.

— De ce?

— Pentru același motiv care te-a ținut așa de mult în birou. Nu lucrezi.

— De cât timp stai aici?

---

* Viața Rearden – în contrapondere cu Oțelul Rearden (Rearden Steel) (n.tr.).

— De o oră sau două.

— De ce nu ai bătut la ușă?

— Mi-ai fi dat voie să intru?

— Cam târziu să mă întrebi asta.

— Ar trebui să plec, domnule Rearden?

Rearden a arătat spre ușa biroului său.

— Intră.

Aprinzând luminile în birou și controlându-și mișcările, fără să se grăbească, Rearden s-a gândit că n-ar trebui să-și îngăduie să simtă ceva, dar intuia că toate culorile vieții păreau să se întoarcă la el cu o emoție atât de puternică încât nu putea s-o identifice. Ce și-a spus în sinea lui a fost doar: ai grijă.

S-a așezat pe marginea biroului, și-a încrucișat brațele și s-a uitat la Francisco, care a rămas stând respectuos în fața lui, și a întrebat cu o urmă de zâmbet rece:

— De ce ai venit?

— Nu vrei să-ți răspund, domnule Rearden. N-ai recunoaște nici față de mine, nici față de dumneata cât de singur te simți în seara asta. Dacă nu-mi vei pune întrebări, nu mă voi simți obligat să neg. Doar acceptă ce știi oricum deja: că știu.

Întins ca un cablu la capetele căruia se găseau furia cauzată de impertinență, de o parte, iar de cealaltă, admirația pentru sinceritate, Rearden i-a răspuns:

— O să recunosc dacă asta dorești. De ce mi-ar păsa mie că știi?

— Că știu și că-mi pasă, domnule Rearden. Sunt singurul om din jurul dumitale căruia îi pasă.

— De ce ți-ar păsa? Și de ce aș avea nevoie de dumneata în seara asta?

— Pentru că nu e ușor să trebuiască să condamni omul care a însemnat cel mai mult pentru dumneata.

— Dar nu te-aș condamna dacă ai sta departe de mine.

Ochii lui Francisco s-au mărit puțin, apoi a rânjit și a spus:

— Vorbeam despre domnul Danagger.

Pentru o secundă, Rearden s-a uitat de parcă voia să se plesnească singur peste față, apoi a râs ușor și a spus:

— Bine. Ia loc.

A așteptat să vadă cum o să profite Francisco de asta, dar el l-a ascultat în tăcere, cu un zâmbet ușor ciudat și băiețesc: o privire de triumf și de gratitudine la un loc.

— Nu-l condamn pe Ken Danagger, a spus Rearden.

— Nu-l condamni?

Cele trei cuvinte păreau unul singur; erau pronunțate foarte încet, aproape cu precauție, fără nicio rămășiță de zâmbet pe fața lui Francisco.

— Nu. Nu încerc să stabilesc cât de mult trebuie să suporte un om. Dacă a renunțat, nu eu sunt cel care trebuie să-l judece.

— Dacă a renunțat?...

— Ei bine, nu asta a făcut?

Francisco s-a lăsat pe spate, zâmbetul i-a revenit pe chip, dar nu era un zâmbet fericit.

— Cum te va afecta dispariția lui?

— Va trebui doar să muncesc puțin mai mult.

Francisco s-a uitat la podul de oțel trasat în linii negre pe fundalul aburilor roșii de dincolo de geam și a spus, arătând într-acolo:

— Fiecare dintre acele bare are o limită a încărcăturii pe care o poate duce. Care e a ta?

Rearden a râs.

— De asta ți-e frică? De asta ai venit? Ți-era frică să nu renunț? Voiai să mă salvezi, așa cum Dagny Taggart a vrut să-l salveze pe Ken Danagger? A încercat să ajungă la el în timp util, dar n-a reușit.

— A încercat? Nu știam asta. Domnișoara Taggart și cu mine nu suntem de acord în legătură cu multe lucruri.

— Nu-ți face griji. N-o să dispar. Lasă-i pe toți să renunțe și să se oprească din activitate. Eu nu voi face asta. Nu-mi cunosc limita și nici nu-mi pasă. Tot ce trebuie să știu e că nu pot fi oprit.

— Orice om poate fi oprit, domnule Rearden.

— Cum?

— E doar o chestiune de timp până cunoști cauza care motivează pe cineva.

— Care este?

— Trebuie să știi, domnule Rearden. Ești unul dintre ultimii oameni morali care au mai rămas pe lume.

Rearden a chicotit ușor amuzat, dar cu amărăciune.

— Mi s-a spus în multe feluri, dar așa, nu. Și greșești. Nici nu ai idee cât de mult.

— Ești sigur?

— Trebuie să știu. Moral? Ce Dumezeu te-a făcut să spui asta?

Francisco a arătat către fabricile de dincolo de geam.

— Asta.

Pentru un moment lung, Rearden s-a uitat la el fără să se miște, apoi a întrebat doar atât:

— Ce vrei să spui?

— Dacă e să vezi un principiu abstract, ca acțiunea morală, în formă materială – aici este. Uită-te la ea, domnule Rarden. Fiecare bară, fiecare conductă, fiecare cablu și fiecare valvă a fost pusă acolo din dorința de a răspunde la întrebarea: e bun sau e greșit? A trebuit să alegi varianta corectă și a trebuit s-o faci în cunoștință de cauză – cea mai bună pentru scopul dumitale, acela de a face oțel –, iar apoi să mergi mai departe și să-ți lărgești cunoașterea, și să o faci mai bine și tot mai bine, cu criteriul absolut al valorii ca scop în sine. A trebuit să acționezi în funcție de propria judecată, a trebuit să ai capacitatea să judeci, curajul de a conta pe decizia minții dumitale, iar cel mai pur și mai crud devotament să faci totul corect, pentru a face totul cât se poate de bine, maximumul posibil de bine pentru dumneata. Nimic nu te-a putut face să acționezi fără să judeci și ai respinge și ai considera că e inadecvat și drăcesc pe oricine ar încerca să-ți spună că cel mai bun mod de a aprinde un cuptor e să-l umpli cu gheață. Milioane de oameni, o națiune întreagă, n-au fost capabili să te oprească să produci metal Rearden, pentru că aveai încredințarea valorii lui superlative și puterea pe care ți-o dă aceasta. Dar ce mă întreb eu, domnule Rerden, e de ce trăiești în funcție de un set de principii, când faci afaceri cu natura, și în funcție de un altul, când faci afaceri cu mine.

Ochii lui Rearden erau fixați pe el cu atâta concentrare, încât întrebarea a venit încet, de parcă efortul de a o pronunța era o distragere de la ceva esențial:

— La ce te referi?

— De ce nu te ții de scopul vieții dumitale la fel de strâns cum te ții de scopul fabricilor dumitale?

— La ce te referi?

— Ai evaluat fiecare cărămidă din acest loc după rolul ei în producerea oțelului. Ai fost la fel de strict și în legătură cu scopul pentru care servesc munca și oțelul dumitale? Ce dorești să realizezi dacă-ți sacrifici viața oțelului? După ce criteriu valoric îți evaluezi zilele? De exemplu, de ce ai petrecut zece ani într-un efort necontenit ca să produci metal Rearden?

Rearden s-a uitat în altă direcție, cu o mișcare bruscă a umerilor, ca un oftat de eliberare și dezamăgire.

— Dacă trebuie să întrebi asta, atunci n-ai înțelege.

— Dacă ți-aș spune că înțeleg, dar dumneata nu înțelegi, m-ai arunca afară?

— Ar fi trebuit să te arunc afară oricum – așa că poți continua, spune-mi la ce te referi.

— Ești mândru de șinele liniei John Galt?

— Da.

— De ce?

— Pentru că e cea mai bună cale ferată făcută vreodată.

— De ce-ai făcut-o?

— Ca să fac bani.

— Erau multe feluri mai ușoare de a face bani. De ce ai ales ce era mai greu?

— Ai spus în discursul dumitale de la nunta familiei Taggart: pentru a da la schimb cea mai bună muncă a mea pentru cea mai bună muncă a altora.

— Dacă acesta era scopul dumitale, l-ai atins?

Vibrația momentului s-a risipit într-o tăcere apăsătoare.

— Nu, a spus Rearden.

— Ai făcut vreun ban?

— Nu.

— Când îți soliciți la maximum energia ca să produci ce e mai bun, te aștepți să fii recompensat pentru ea sau să fii pedepsit?

Rearden nu a răspuns.

— Pentru fiecare nivel de decență, de onoare, de dreptate care îți este recunoscut, ești convins că ar fi trebuit să fii răsplătit?

— Da, a spus Rearden cu voce joasă.

— Atunci, dacă s-ar fi întâmplat să fii pedepsit, ce fel de reguli ai fi acceptat?

Rearden nu a răspuns.

— În general, se presupune, a continuat Francisco, că a trăi într-o societate umană face viața mult mai ușoară și mai sigură decât dacă am fi lăsați singuri să ne luptăm cu natura pe o insulă părăsită. Acum, oriunde există un om căruia îi trebuie sau folosește metal în orice fel, metalul Rearden i-a făcut viața mai ușoară. Ți-a făcut și dumitale viața mai ușoară?

— Nu, a spus Rearden cu voce joasă.

— Viața dumitale e la fel ca înainte să produci metalul?

— Nu, a spus Rearden, iar cuvântul i-a ieșit ca și cum i-ar fi tăiat scurt gândul care urma.

Vocea lui Francisco l-a plesnit brusc, ca o poruncă:

— Spune-o!

— A făcut-o mai grea, a spus Rearden fără nicio inflexiune.

— Când te-ai simțit mândru de linia John Galt, a spus Francisco, iar ritmul măsurat al vocii conferea cuvintelor lui o limpezime brută, la ce fel de oameni te-ai gândit? Ai vrut să vezi acea linie folosită de egalii dumitale – de titanii energiei eficiente, cum ar fi Ellis Wyatt, pe care i-ar fi ajutat să atingă ținte din ce în ce mai importante?

— Da, a spus Rearden nerăbdător.

— Ai vrut s-o vezi folosită de oameni care n-ar fi putut să egaleze puterea minții tale, dar care ți-ar fi egalat integritatea morală – oameni ca Eddie Willer –, care n-ar fi putut niciodată să inventeze metalul dumitale, dar care și-ar da toată silința, care ar lucra la fel de mult, care ar trăi de pe urma efortului personal și care – mergând cu trenul pe șinele acestea – și-ar îngădui un moment de reculegere ca să mulțumească omului care le-a dat mai mult decât au putut ei să-i dea lui.

— Da, a spus Rearden cu blândețe.

— Ai vrut s-o vezi folosită de nepricepuți plângăcioși care nu fac niciun efort niciodată, care n-au nici măcar abilitatea unui funcționăraș de arhive, dar care cer venitul unui președinte de companie, care trec din eșec în eșec și care se așteaptă ca dumneata să le plătești facturile, care-și păstrează dorințele ca pe un echivalent al muncii dumitale și nevoile ca pe o cerere de răsplată superioară efortului dumitale, care cer să fie serviți, care cer ca scopul vieții dumitale să fie acela de a-i servi pe ei, care cer ca puterea dumitale să fie sclavul fără voce, fără drepturi, neplătit și nerăsplătit al neputinței lor, care declară că dum-

neata te-ai născut să fii sclav grație minții tale geniale, în timp ce ei s-au născut să conducă, grație incompetenței lor, că scopul dumitale este să dai, iar al lor să ia, că al dumitale e să produci, iar al lor să consume, că dumitale nu trebuie să ți se plătească nici în bunuri materiale, nici spirituale, nici prin bogății și nici prin faimă, nici prin respect și nici prin recunoștință, ci numai să poată să călătorească pe șinele dumitale și să te batjocorească și să te înjure, dacă tot nu-ți datorează nimic, nici măcar efortul de a-și scoate pălăria pe care tot dumneata le-ai plătit-o? Asta ți-ai dorit? Asta te-a făcut să te simți mândru?

— Mai întâi o să arunc în aer liniile alea, a spus Rearden cu buzele golite de sânge.

— Atunci de ce nu faci asta, domnule Rearden? Dintre cele trei tipuri de oameni pe care le-am descris, care dintre ei sunt distruși și care dintre ei îți folosesc astăzi liniile?

După un moment lung de liniște, au auzit bătăile metalice îndepărtate care veneau dinspre fabrici.

— Ce am descris ultima dată, a spus Francisco, este tipul de om care își declară dreptul asupra ultimului bănuț din efortul altei persoane.

Rearden nu a răspuns; se uita cum, în depărtare, un semn luminat se reflecta în geamurile întunecate.

— Te mândrești cu faptul că nu ți-ai fixat nicio limită a rezistenței, domnule Rearden, pentru că ai impresia că faci un lucru bun. Și dacă nu-i așa? Dacă-ți lași calitățile în voia răului și le permiți să devină o unealtă de distrugere a tot ce iubești, a tot ce respecți și a tot ce admiri? De ce nu-ți susții propriul cod de valori printre oameni așa cum faci printre topitorii de metale? Dumneata – care nu îngădui nici măcar 1% impurități într-un aliaj de metale – ce lucruri ai permis în codul dumitale moral?

Rearden stătea nemișcat; cuvintele din mintea lui erau niște zgomote de pași pe cărarea pe care o căuta el; cuvintele erau: consimțământul victimei.

— Dumneata, care nu te-ai dat bătut în fața greutăților vieții, dar care ai pornit să le cucerești și să le transformi în bucuria și confortul dumitale, pentru ce te-ai lăsat la mâna oamenilor? Dumneata, care știi din experiența muncii că doar atunci când greșești ești pedepsit, ce lucruri ai fost dispus să suporți și de ce? Toată viața ai fost acuzat nu pentru că ai fost vinovat, ci pentru cele mai mari dintre calitățile dumitale. Ai fost urât nu pentru greșelile pe care le-ai făcut, ci pentru

realizări. Ai fost luat peste picior pentru toate calitățile personale care constituie cea mai mare mândrie a dumitale. Ai fost numit egoist pentru curajul de a acționa conform propriei judecăți și de a-ți asuma responsabilitatea pentru propria viață. Ai fost numit arogant pentru mintea independentă. Ai fost numit crud pentru integritatea de nezdruncinat. Ai fost numit antisocial pentru viziunea care te-a făcut să te aventurezi pe drumuri necunoscute. Ai fost numit necruțător pentru forța și autodisciplina cu care te-ai îndreptat spre scopul personal. Ai fost numit lacom pentru incredibila putere de a crea avere. Dumneata, care ai consumat un flux de energie de neconceput, ai fost numit parazit. Dumneata, care ai creat bogăție unde nu era nimic altceva decât pustietate și oameni neajutorați care mureau de foame în fața dumitale, ai fost numit un hoț. Dumneata, care i-ai ținut pe toți în viață, ai fost numit exploatator. Dumneata, cel mai inocent și mai moral dintre ei, ai fost batjocorit și numit „materialist vulgar". Te-ai oprit să-i întrebi: cu ce drept? după ce cod moral? după ce standarde? Nu, ai suportat totul și ai tăcut din gură. Ai făcut o plecăciune în fața codului lor moral și nu l-ai susținut niciodată pe al dumitale. Știai ce moralitate exigentă era necesară ca să produci un singur cui de metal, dar i-ai lăsat să te eticheteze ca imoral. Știai că omul are nevoie de cel mai strict cod de valori ca să aibă de-a face cu natura, dar ai crezut că nu ai nevoie de un astfel de cod ca să ai de-a face cu oamenii. Ai lăsat o armă fatală în mâinile inamicilor. Întreabă-te cât de profund și-n câte feluri ai acceptat. Întreabă-te ce face un cod de valori pentru viața unui om și de ce nu poate exista fără asta și ce i se întâmplă dacă acceptă standardele greșite, în care răul este binele. Să-ți spun de ce ești atras de mine, chiar dacă ar trebui să mă blestemi? Ești atras de mine pentru că sunt primul om care ți-a dat ceea ce întreaga lume îți datorează și ceea ce ar fi trebuit să ceri de la toți oamenii înainte să negociezi cu ei: o confirmare morală.

Rearden s-a întors către el, apoi a rămas nemișcat: o imobilitate ca o respirație sacadată. Francisco s-a lăsat în față ca și cum ar fi fost pe cale să aterizeze după un zbor periculos, iar ochii lui erau neclintiți, cu privirea intens vibrantă.

— Te faci vinovat de un mare păcat, domnule Rearden, mult mai vinovat decât îți spun ei, dar nu în felul în care spun ei c-ai fi. Vina cea mai rea e atunci când o accepți chiar dacă nu o meriți – și asta

ai făcut toată viața. Ai plătit tribut nu pentru vicii, ci pentru virtuțile tale. Ai fost dispus să duci în spate pedepse pe care nu le-ai meritat și să le lași să devină mai grele și, cu cât erau mai grele, cu atât virtuțile dumitale erau mai măreț. Propriul cod moral – acela după care ai trăit, dar nu l-ai menționat niciodată, nu l-ai conștientizat, nu l-ai apărat – era codul care apăra însăși existența omului. Dacă ai fi fost pedepsit pentru asta, ce fel de oameni ar fi fost cei care te-au pedepsit? Ce aveai dumneata era codul moral al vieții. Atunci al lor ce este? Ce valori stau la baza lui? Care îi este scopul suprem? Crezi că lucrurile cu care te confrunți sunt doar o conspirație ca să se pună mâna pe averea dumitale? Dumneata, care știi cum să faci avere, ar trebui să știi că este mult mai mult și mult mai rău decât atât. M-ai rugat să spun care este puterea motivațională a omului. Puterea motivațională a omului este codul său moral. Întreabă-te unde duce codul lor de valori și ce-ți oferă ca finalitate. Un rău mai abject decât să ucizi un om este să-l faci să creadă că sinuciderea este un act de vitejie. Un rău mai abject decât să arunci un om într-un cuptor de topit este să-i ceri să se arunce înăuntru de bunăvoie și tot el să construiască și cuptorul. După spusele lor, ei sunt cei care au nevoie de dumneata și care nu au nimic să-ți ofere în schimb. După spusele lor, trebuie să-i sprijini pentru că nu pot să supraviețuiască fără dumneata. Ia în considerare obrăznicia de a oferi neputința și nevoia lor – nevoia de dumneata – ca justificare pentru tortura prin care ai trecut. Ești dispus s-o accepți? Ești dispus să cumperi – cu prețul incredibilei dumitale rezistențe, cu prețul agoniei – satisfacerea nevoilor propriilor dumitale distrugători?

— Nu!

— Domnule Rearden, a spus Francisco, cu voce gravă și calmă, dacă l-ai vedea pe Atlas, gigantul care ține lumea pe umerii lui, dacă l-ai vedea că stă, cu sângele curgându-i pe piept, cu genunchii îndoiți, cu brațele tremurându-i, dar cu toate astea încercând să țină lumea sus cu ultimele lui puteri și, cu cât este mai mare efortul lui, cu atât este mai grea lumea de pe umerii lui, ce i-ai spune să facă?

— Nu... știu. Ce... ar putea să facă? Dumneata ce i-ai spune?

— Să scuture din umeri.

Huruitul metalului s-a auzit ca un șir de sunete neregulate și cu un ritm care nu se putea desluși, nu ca mișcarea unui mecanism, ci ca și cum un impuls rațional s-ar fi aflat în spatele fiecărei ascensiuni

bruște și puternice care se ridica, iar apoi se prăbușea, împrăștiindu-se în geamătul surd al frânelor. Din când în când, geamurile tremurau.

Ochii lui Francisco îl urmăreau pe Rearden ca și cum ar fi examinat direcția gloanțelor pe o țintă uzată. Era greu de urmărit: silueta alungită de la marginea biroului era în poziție verticală, ochii reci și albaștri nu arătau nimic altceva decât intensitatea unei priviri fixate undeva departe, doar gura inflexibilă trăda o linie trasată de durere.

— Continuă, a spus Rearden cu efort. N-ai terminat, nu-i așa?

— Abia am început, a spus Francisco cu voce dură.

— Unde vrei să ajungi?

— Vei ști înainte să termin. Dar mai întâi vreau să-mi răspunzi la o întrebare: dacă înțelegi ce fel de povară duci în spate, cum poți să...

Țipătul unei sirene a zdruncinat spațiul de dincolo de geam și a lovit ca o rachetă care se îndreaptă într-o linie lungă și subțire către cer. A rămas acolo pentru o secundă, apoi a căzut, pe urmă s-a ridicat cu sunete care cădeau în spirale, de parcă se zbăteau să tragă aer ca să strige și mai tare în fața terorii. Era un strigăt de agonie, apelul de salvare, vocea fabricii ca cea a unui corp rănit care plânge pentru că vrea să-și păstreze sufletul.

Rearden a crezut că s-a repezit la ușă în momentul în care țipătul i-a lovit conștiința, dar a văzut că a întârziat o secundă, pentru că Francisco i-a luat-o înainte. Aruncat de explozia aceleiași reacții ca și a lui, Francisco alerga pe hol, apăsând butonul liftului, și, fără să aștepte, repezindu-se pe scări. Rearden l-a urmat și, urmărind cifra de pe lift la fiecare etaj, l-a ajuns la jumătatea drumului. Înainte ca ascensorul să ajungă, zguduindu-se, la parter, Francisco era deja afară și alerga către locul din care venea strigătul de ajutor. Rearden credea că el este un alergător bun, dar nu putea să țină pasul cu silueta care se mișca cu repeziciune, în linie dreaptă, printre fâșiile de lumină roșie și întuneric. Silueta unui playboy pe care-l admira atât de tare, încât îi era silă de el însuși.

Aburul care ieșea printr-o gaură joasă pe laterala unui cuptor de topit nu avea flacăra roșie a unui foc, ci strălucirea albă a luminii soarelui. Cădea pe pământ, împrăștiindu-se la întâmplare în fâșii; prin ceața umedă și rece de aburi părea imaginea unei dimineți însorite. Era metal lichid, iar alarma anunța apariția unei fisuri.

Gura de încărcare a cuptorului fusese blocată și, spărgându-se, a făcut să explodeze orificiul de scurgere. Supraveghetorul cuptorului

își pierduse cunoștința și stătea trântit la pământ, încărcătura curgea în jet, lărgind gura de scurgere, iar oamenii se chinuiau, luptându-se cu nisip, furtunuri și cu șamotă să oprească dârele strălucitoare care alunecau cu o mișcare greoaie, împrăștiindu-se peste tot și transformând totul din calea lor într-un fum cu miros înțepător.

În cele câteva momente de care a avut Rearden nevoie ca să înțeleagă ce e cu dezastrul care tocmai se produsese, a văzut silueta unui om care apăruse brusc la baza cuptorului, o figură pe care o flacără roșie o scosese în evidență, de parcă stătea în calea torentului, a văzut fluturarea mânecii unui tricou alb care s-a ridicat și a aruncat un obiect negru în locul de unde curgea metalul. Era Francisco d'Anconia, iar mișcarea pe care o făcuse aparținea unei arte pentru care Rearden credea că nu se mai antrenează nimeni.

Cu mulți ani înainte, Rearden lucra într-o fabrică de oțel puțin cunoscută în Minnesota, unde treaba lui era ca, după ce un cuptor de topit se spărgea, să închidă gaura cu mâna, aruncând bucăți de șamotă ca să oprească scurgerea metalului. Era o slujbă periculoasă și mulți își pierduseră viața în felul ăsta; fusese desființată cu mulți ani în urmă grație inventării pistolului hidraulic; dar au existat fabrici care se luptau și eșuau și care, în timp ce se prăbușeau, au încercat să folosească echipamentul și metodele învechite, din vremuri de demult. Rearden își făcuse treaba, dar nu mai văzuse pe nimeni altcineva care să fie capabil să o mai facă. În mijlocul jeturilor de abur, în fața unui cuptor de topire care stătea să explodeze, vedea acum silueta înaltă și suplă a playboy-ului executând această mișcare cu îndemânarea unui expert.

Lui Rearden i-a luat o secundă să-și desfacă jacheta, să apuce o pereche de ochelari de protecție de la primul muncitor care i-a ieșit în cale și să i se alăture lui Francsco la gura cuptorului. Nu aveau timp să vorbească, să simtă sau să se întrebe ceva. Francisco s-a uitat la el o singură dată, iar ceea ce a văzut Rearden a fost o față mânjită, ochelari de protecție negri și un zâmbet larg.

Stăteau pe un mal alunecos de noroi uscat, la marginea aburului alb, cu gaura furioasă sub picioare, aruncând șamotă în foc unde flăcările răsucite care păreau gazoase fierbeau metalul. Conștiința lui Rearden devenise o succesiune de mișcări de aplecare, de ridicare a greutății, de țintire și de trimitere în jos și, înainte ca aceasta să ajungă la o destinație care nu putea fi zărită, el se apleca pentru următoarea,

iar atenția lui era puternic concentrată pe ceea ce țineau brațele lui, să salveze cuptorul, și pe poziția riscantă în care stăteau picioarele lui ca să se salveze. Nu era atent la nimic altceva decât la sentimentul triumfător care rezulta din faptul că ceea ce făcea acum era făcut prin propria lui putere, prin precizia corpului și din proprie inițiativă. Și, fără să aibă timp să-și dea seama, dar sesizând totuși prin simțuri și dincolo de puterea minții lui de a i-o ascunde, vedea silueta neagră, printre razele roșii care veneau din spatele umerilor, ale coatelor, ale unghiurilor ascuțite, care o încercuiau prin aburi ca niște reflectoare, care urmăreau mișcările unei ființe rapide, îndemânatice și încrezătoare în propriile puteri, o ființă pe care el nu o mai văzuse decât în haine de gală și numai în luminile sălilor festive.

Nu era timp pentru cuvinte, nu era timp de gândit, de explicații, dar știa că acesta era adevăratul Francisco d'Anconia, asta văzuse el prima dată și asta iubise la el, iar cuvântul nu-l șoca, pentru că nu exista alt cuvânt în mintea lui, ci doar un sentiment de bucurie care părea un flux de energie adăugat energiei pe care o avea deja.

În ritmul pe care-l avea corpul lui, în căldura infernală care-i dogorea chipul și cu noaptea de iarnă pe omoplați, vedea dintr-o dată că aceasta era esența universului său: refuzul imediat de a se supune dezastrului, nevoia irezistibilă de a lupta cu el, sentimentul triumfător al câștigului. Era sigur că Francisco simțea și el asta, că fusese mișcat de același impuls ca și el, că era bine să simtă asta, era bine pentru amândoi să fie ceea ce erau; a aruncat o privire înspre fața plină de sudoare și concentrată asupra acțiunii pe care o făcea și era cea mai fericită față pe care o văzuse vreodată.

Cuptorul stătea deasupra lor, un corp masiv, negru, înfășurat în tuburi și abur; părea să gâfâie și să arunce fum roșu care se ridica în aer deasupra fabricilor și au luptat ca să nu-l lase să moară. Peste tot împrejurul picioarelor lor erau scântei care săreau brusc din metal și care se stingeau neobservate pe hainele și pe mâinile lor. Metalul curgea tot mai încet, în șiroaie ramificate, prin barajul care se ridica dincolo de ei.

Totul s-a întâmplat atât de repede, încât Rearden a înțeles ce s-a întâmplat abia după ce s-a terminat. Știa că au existat două momente succesive: primul a fost atunci când a văzut mișcarea violentă a corpului lui Francisco ca impulsul înainte ce face glonțul să-și continue

traiectoria în spațiu, apoi a văzut cum a încercat, fără să reușească, să se tragă înapoi, cu o mișcare smucită și neregulată, a văzut apoi zbaterea convulsivă, încercarea să se miște în față, mâinile întinse ale unei siluete care-și pierde echilibrul, a crezut că o săritură uriașă pe intervalul dintre ei, pe pământul alunecos care le tremura sub picioare, ar însemna moartea amândurora – și al doilea moment a fost cel în care a aterizat lângă Francisco, l-a prins în brațe, au atârnat amândoi, legănându-se în aer, deasupra prăpastiei, apoi și-a adunat puterile și l-a tras înapoi și a mai ținut pentru o secundă corpul lui Francisco lângă al lui, de parcă-și ținea propriul fiu. Dragostea lui, teroarea și ușurarea lui erau într-o singură propoziție:

— Ai grijă, nătărău afurisit!

Francisco s-a întins după o bucată de șamotă și a continuat.

Când treaba s-a încheiat, iar gaura a fost închisă, Rearden a băgat de seamă că mușchii picioarelor și ai brațelor îl dureau crunt și că nu mai avea în trup nici măcar putere să se miște – și totuși se simțea de parcă atunci ar fi intrat în birou, dimineața, nerăbdător să se ia la întrecere cu încă zece noi probleme de rezolvat. S-a uitat la Francisco și a observat pentru prima dată că hainele lor aveau găuri negre, și că le sângerau mâinile, și că pe tâmpla lui Francisco atârna o bucată de piele sfâșiată, și un fir roșu de sânge îi curgea pe obraz. Francisco și-a dat jos ochelarii de protecție și a zâmbit larg către el: era un zâmbet luminos ca o dimineață.

Un tânăr cu o privire de năpăstuit cronic și de impertinent în același timp s-a repezit către el plângând:

— Nu am putut s-o opresc, domnule Rearden! apoi a început un discurs prin care să se explice.

Rearden s-a întors cu spatele la el, fără să scoată niciun cuvânt. Era asistentul care se ocupa de aparatul care măsura presiunea cuptorului, un tânăr proaspăt ieșit din facultate.

Undeva, în afara conștiinței lui Rearden, stăruia gândul că accidentele de felul acestuia se întâmplau mai des acum și că erau cauzate de tipul minereului pe care-l folosea, dar trebuia să folosească orice minereu putea găsi. Era gândul că muncitorii lui mai vechi fuseseră mereu în stare să prevină dezastrele; oricare dintre ei ar fi văzut semnele unui blocaj și ar fi știut cum să-l prevină; dar nu mai rămăseseră foarte mulți și trebuia să angajeze orice oameni putea să găsească. Prin aburul

care era în jurul lui a observat că oamenii mai bătrâni s-au grăbit de peste tot din fabrică să lupte cu explozia, iar acum stăteau în linie ca să li se dea primul ajutor de la echipajul de doctori. S-a întrebat ce li se întâmpla tinerilor din țară. Dar întrebarea a fost înghițită de imaginea băiatului ieșit din facultate, pe care nu suporta să-l vadă, de un sentiment de dispreț, de gândul nerostit că, dacă acesta era dușmanul, atunci nu avea de ce să se teamă. Toate aceste lucruri au apărut în fața lui și apoi au dispărut în întunericul de afară; imaginea care le-a făcut să dispară a fost Francisco d'Anconia.

L-a văzut pe Francisco dând ordine oamenilor din jur. Nu știau cine era sau de unde venea, dar îl ascultau: știau că era un om care știe ce face. Francisco s-a oprit în mijlocul propoziției, văzându-l pe Rearden că se apropie și că ascultă, și i-a spus, râzând:

— O, te rog să mă ierți.

Rearden a spus:

— Continuă. Până acum a fost perfect.

Nu și-au spus nimic unul altuia când s-au plimbat împreună prin întuneric, pe drumul către birou. Rearden simțea cum o poftă de râs îl cuprinde pe dinăuntru, simțea că voia, la rândul lui, să-i facă cu ochiul lui Francisco, așa cum ar face un complotist care a aflat un secret pe care celălalt nu-l va afla niciodată. Se uita la fața lui din când în când, dar Francisco nu voia să se uite la el.

După o vreme, Francisco a spus:

— Mi-ai salvat viața.

Din felul în care tocmai rostise propoziția se subînțelegea un „mulțumesc".

Rearden a chicotit.

— Dumneata mi-ai salvat cuptorul.

Au continuat să meargă în liniște. Rearden se simțea tot mai ușor cu fiecare pas. Ridicându-și fața în aerul rece, a văzut întunericul liniștit al cerului și o singură stea deasupra unui horn cu scris vertical: Rearden Steel. A simțit bucuria de a fi în viață.

Nu se aștepta la schimbarea pe care a văzut-o pe fața lui Francisco când s-a uitat la el în lumina din birou. Lucrurile pe care le văzuse în lumina flăcărilor cuptorului dispăruseră. Se așteptase la o privire triumfătoare, de ridiculizare a tuturor insultelor pe care Francisco le auzise din partea lui, o privire care să ceară scuzele pe care el era

nerăbdător să le ofere. În locul lor, a văzut o privire stinsă din pricina unei demoralizări ciudate.

Ești rănit?

— Nu..., deloc.

— Vino aici, a ordonat Rearden, deschizând ușa de la baie.

— Uită-te la tine.

— Las-o baltă. Vino aici.

Pentru prima dată, Rearden s-a simțit de parcă el era cel mai în vârstă; a simțit plăcerea de a-l lua pe Francisco în grija lui; avea un sentiment de grijă paternă, încrezătoare și veselă. A dat jos funinginea de pe fața lui Francisco, a dat cu dezinfectant și i-a pus plasturi pe tâmplă, pe mâini, pe coatele zgâriate. Francisco s-a supus în liniște.

Rearden a întrebat, pe tonul celui mai elocvent elogiu pe care-l putea oferi:

— Unde ai învățat să lucrezi așa?

Francisco a ridicat din umeri.

— Am crescut printre topitori de toate felurile, a răspuns el indiferent.

Rearden nu putea să descifreze expresia de pe fața lui: era doar o expresie de un calm neobișnuit, de parcă ochii îi erau fixați pe vreo imagine secretă proprie care-i făcea gura să se strângă și să se reducă la o linie subțire. Era expresia batjocurii de sine. Tristă, amară și dureroasă.

Nu au vorbit până când nu s-au întors în birou.

— Știu, a spus Rearden. Știu care e problema dumitale. Nu ți-a păsat niciodată să muncești cum ar trebui să muncești într-o zi reală din viață. Am crezut că erai prea îngâmfat, dar văd că nu ai nici cea mai mică idee de puterea care zace în dumneata. Uită de averea aceea a ta pentru o vreme și hai să lucrezi pentru mine. Ți-aș da postul de maistru la cuptorul de topit în orice clipă. Nu știi ce poate să însemne asta pentru dumneata. Într-un an vei fi pregătit să apreciezi și să conduci d'Anconia Copper.

S-a așteptat să izbucnească în râs și era pregătit să argumenteze; în loc, a văzut cum capul lui Francisco tremura încet, de parcă nu putea să-și dea drumul la voce, de parcă se temea că, dacă începe să vorbească, o să accepte. Într-un moment a spus:

— Domnule Rearden..., cred că mi-aș da tot restul vieții ca să lucrez un an pentru dumneata, dar nu pot.

— De ce nu?

— Nu mă întreba. E... o problemă personală.

Imaginea lui Rearden despre Francisco, pe care-l disprețuia și pe care-l găsea extrem de atractiv, era cea a unui om incapabil de suferință. Ceea ce vedea acum în ochii lui Francisco era privirea unei torturi pe care o controla și o răbda în tăcere.

Francisco s-a întins în tăcere după palton.

— Nu pleci, nu-i așa? a întrebat Rearden.

— Ba da.

— Nu vrei să termini ce aveai să-mi spui?

— Nu în seara asta.

— Ai vrut să mă întrebi ceva. Ce?

Francisco a scuturat din cap.

— Ai început să mă întrebi cum pot să... cum pot să... ce?

Zâmbetul lui Francisco era precum un geamăt de durere, singurul pe care și-l permitea.

— N-o să te întreb, domnule Rearden. Știu răspunsul.

Capitolul IV

Consimțământul victimei

Friptura de curcan costase treizeci de dolari. Șampania, 25 de dolari. Fața de masă din dantelă, un ciorchine de struguri cu cârcei și frunze legate între ele ca o pânză de păianjen fosforescent în lumina lumânării, costase 2000 de dolari. Serviciul pentru cină, cu designul unui artist în culori de albastru și auriu pe porțelan alb, transparent costase 2500 de dolari. Argintăria cu inițialele „LR" și cununi de laur în stil Empire costase 3000 de dolari. Dar nu era bine să te gândești la bani și la ce reprezentau aceștia.

Un sabot de lemn țărănesc stătea împodobit în mijlocul mesei, umplut cu gălbenele, struguri și morcovi. Lumânările erau înfipte în bostani care erau tăiați în formă de fețe cu gura deschisă, iar din gură le curgeau stafide, nuci și bomboane până pe fața de masă.

Era cina de Ziua Recunoștinței, iar cele trei persoane care se aflau în fața lui Rearden la masă erau soția, mama și fratele lui.

— Aceasta este seara în care îi mulțumim Domnului pentru binecuvântările pe care le-am primit, a spus mama lui Rearden. Dumnezeu a fost atât de bun cu noi. Sunt oameni peste tot în țară care nu au nici măcar puțin din mâncarea pe care o avem noi în casă în seara aceasta și alții care nu au nici măcar o casă și mulți alții care rămân fără slujbă în fiecare zi. Mă ia cu fiori doar când mă uit împrejur prin oraș. O, săptămâna trecută, cu cine crezi că m-am întâlnit? Cu Lucie Judson – Henry, îți amintești de Lucie Judson? Locuia lângă noi, în Minnesota, când aveai zece sau doisprezece ani. Avea un băiat cam de vârsta ta. Nu am mai știut nimic de Lucie de când s-au mutat la New York, trebuie să fi fost acum douăzeci de ani. Ei bine, m-a luat cu fiori când

am văzut cum a ajuns: e o hoaşcă fără dinţi, îmbrăcată într-un palton bărbătesc, cerşind la un colţ de stradă. Şi m-am gândit: „Aia puteam să fiu eu dacă nu aveam parte de mila Domnului".

— Ei bine, dacă mulţumirile sunt în toi, a spus Lillian fericită, cred că nu ar trebui să uităm să-i mulţumim Gertrudei, noua bucătăreasă. E un adevărat maestru.

— Eu o să fiu demodat, a spus Philip, o să-i mulţumesc doar celei mai dulci mame din lume.

— Ei bine, pentru că suntem aici, a spus mama lui Rearden, ar trebui să-i mulţumim şi lui Lillian pentru această cină şi pentru tot efortul depus ca să arate atât de bine. I-a luat şase ore să pregătească masa. Arată foarte original şi neobişnuit.

— E din pricina sabotului, a spus Philip, aplecându-şi capul într-o parte ca să-l studieze aşa cum ar fi făcut-o un critic. Asta îi dă aerul vechi. Oricine poate avea lumânări, argintărie şi alte nimicuri care nu fac altceva decât să te golească de bani, dar sabotul ăsta a fost bine plasat aici.

Rearden nu a spus nimic. Lumina lumânării i se mişca peste faţă ca peste un portret; portretul avea o expresie de curtoazie impersonală.

— Nu te-ai atins de vin, i-a spus maică-sa, uitându-se la el. Cred că ar trebui să bei în semn de recunoştinţă pentru oamenii din ţara asta, care ţi-au dat atât de mult.

— Henry nu are dispoziţia necesară să facă asta, mamă, a spus Lillian. Mi-e teamă că Ziua Recunoştinţei e o sărbătoare doar pentru cei care au o conştiinţă curată.

Şi-a ridicat paharul cu vin, dar s-a oprit la jumătatea drumului spre buze şi a întrebat:

— N-o să te dai în spectacol la procesul de mâine, nu, Henry?

— Ba da.

Şi-a pus paharul jos.

— Ce o să faci?

— Vei vedea mâine.

— Doar nu crezi că o să scapi cu asta!

— Nu ştiu care e lucrul de care crezi tu că trebuie să scap.

— Realizezi că plângerea împotriva ta e extrem de serioasă?

— Da.

— Ai recunoscut că ai vândut metalul lui Ken Danagger.

— Da, am recunoscut.

— S-ar putea să te trimită la închisoare pentru zece ani.

— Nu cred că o vor face, dar e posibil.

— Ai mai citit ziarele, Henry? a întrebat Philip, cu un zâmbet cam ciudat.

— Nu.

— O, ar trebui!

— Ar trebui? De ce?

— Ar trebui să vezi în câte feluri te fac!

— Interesant, a spus Rearden; a spus asta pentru că zâmbetul lui Philip era unul de plăcere.

— Nu înțeleg, a spus mama. Închisoare? Ai spus închisoare, Lillian? Henry, vei fi trimis la închisoare?

— S-ar putea.

— Dar asta e ridicol! Fă ceva în legătură cu asta.

— Ce?

— Nu știu. Nu înțeleg nimic. Oamenii respectabili nu merg la închisoare. Fă ceva. Ai știut mereu cum să procedezi în legătură cu afacerile.

— Nu genul ăsta de afaceri.

— Nu pot să cred. Vocea ei suna ca a unei copile răsfățate și speriate. Spui asta doar ca să fii rău.

— Face pe eroul, mamă, a spus Lillian. A zâmbit rece, întorcându-se către Rearden. Nu crezi că atitudinea ta n-are niciun rost?

— Nu.

— Știi că astfel de cazuri nu... trebuie să ajungă niciodată la proces. Există căi de a evita asta, de a rezolva lucrurile pe cale amiabilă, dacă îi cunoști pe oamenii care trebuie.

— Nu cunosc oamenii care trebuie.

— Uită-te la Orren Boyle. A făcut mai multe și mai rele decât mica ta afacere cu piața neagră, dar el e suficient de inteligent încât să se țină departe de tribunale.

— Atunci eu nu sunt suficient de inteligent.

— Nu crezi că e timpul să faci un efort ca să te adaptezi regulilor din vremurile pe care le trăim?

— Nu.

— Ei bine, atunci nu văd cum poți să pretinzi că ești o victimă.

Dacă te duci la închisoare, va fi din vina ta.

— Despre ce vorbești, Lillian?

— O, știu că tu crezi că lupți pentru vreun principiu, dar, de fapt, e doar pentru că ești un îngâmfat. O faci doar pentru că tu crezi că ai dreptate, nimic mai mult.

— Crezi că ei au dreptate?

A ridicat din umeri.

— Asta e îngâmfarea despre care vorbesc, ideea că ar avea vreo importanță cine are dreptate și cine greșește. E cea mai nesuferită formă de vanitate această fixație de a face totul corect. Cum știi ce e corect? Cum poate ști cineva? Nu e decât o iluzie ca să-ți hrănești egoul și ca să-i rănești pe alții, etalându-ți superioritatea.

O asculta cu mult interes:

— De ce să rănească alți oameni dacă nu e nimic altceva decât o iluzie?

— Oare trebuie să subliniez că, în cazul tău, nu e nimic altceva în afară de ipocrizie? De asta cred că atitudinea ta e atât de nepotrivită. Problemele de felul ăsta nu afectează cu nimic viața pe care o trăiești. Iar tu ești cu siguranță orice altceva, numai uman nu; nu-i așa, Henry? Nu ești mai bun decât niciunul dintre oamenii cu care o să te confrunți mâine. Cred că ar trebui să-ți amintești că nu e cazul să te dai în vreun fel în spectacol. Poate că ești o victimă în tot dezastrul ăsta, poate că-ți joacă o farsă, dar care? Fac asta pentru că sunt slabi; nu se pot abține să nu pună mâna pe metalul tău și să nu se amestece în profiturile tale, pentru că nu au cum altfel să devină bogați vreodată. De ce să dai vina pe ei? E doar o problemă de percepții diferite, dar e aceeași structură instabilă a ființei umane care se dă repede bătută. Nu ai fi tentat de bani, pentru că-i faci foarte ușor. Dar nu ai suporta alte presiuni și te-ai prăbuși într-un mod la fel de umilitor. Nu-i așa? Așa că n-ai niciun drept să fii indignat din cauza lor. Nu ai nicio superioritate morală să susții sau să aperi. Și dacă n-ai, atunci care e scopul unei bătălii pe care n-o poți câștiga? Presupun că poți să ai o mică satisfacție dacă ești un martir, dacă ești mai presus de orice ți s-ar putea reproșa. Dar cine ești tu să ridici primul piatra?

A făcut o pauză ca să-i observe reacția. Nu exista nicio reacție în afară de faptul că privirea lui de ascultător interesat părea să fie și mai intensă; asculta de parcă ar fi fost vorba despre curiozitate științifică și impersonală. Nu era reacția la care se aștepta.

— Cred că înțelegi, a spus ea.

— Nu, a răspuns el încet, nu înțeleg.

— Cred că ar trebui să renunți la iluzia propriei tale perfecțiuni, care știi foarte bine că nu e nimic altceva decât o iluzie. Cred că ar trebui să înveți să te înțelegi cu alți oameni. Au trecut zilele în care existau eroi. Acum sunt zilele umanității, într-un sens mai profund decât îți imaginezi. Nimeni nu se mai așteaptă din partea oamenilor să fie sfinți și nici nu mai sunt pedepsiți pentru păcatele lor. Nimeni nu are dreptate și nimeni nu greșește, suntem cu toții implicați, suntem toți oameni, iar oamenii nu sunt perfecți. Nu vei câștiga nimic mâine dacă le arăți că greșesc. Ar trebui să cedezi de bunăvoie, pur și simplu, pentru că e cel mai practic așa. Ar trebui să nu scoți niciun cuvânt, tocmai pentru că greșesc. Vor aprecia asta. Trebuie să înțelegi și să cedezi. Asta e tactica în zilele noastre – și e timpul să accepți. Nu-mi spune că ești prea bun pentru asta. Știi că nu ești. Știi că știu asta.

Privirea din ochii lui, calmă, nu era o reacție la cuvintele ei; era răspunsul vocii cuiva care-i spunea: „Crezi că lucrul cu care te confrunți e doar o conspirație ca să ți se pună mâna pe avere? Dumneata, care știi cum să faci avere, ar trebui să știi că este mult mai mult și mult mai rău de-atât".

S-a întors ca să se uite la Lillian. Vedea în întregime eșecul ei în chiar proporțiile propriei indiferențe. Discursul ei monoton și plin de insulte era ca sunetul distant al unei mașini de nituit, o presiune lungă și neputincioasă, care nu-l atingea în niciun fel. Ascultase felul calculat în care-i amintise faptul că era vinovat pentru fiecare seară în care a stat acasă în ultimele trei luni. Dar vina aceasta era singura emoție pe care era incapabil s-o simtă. Pedeapsa pe care voia să i-o aplice era tortura rușinii; ceea ce aplicase era tortura plictiselii.

Și-a amintit de scurta lui observație – în dimineața aceea la Wayne-Falkland – asupra unei greșeli pe care n-o examinase încă din schema de penitență pe care i-o alcătuise. Acum și-o expusese sieși pentru prima dată. Ea voia să arunce asupra lui tortura rușinii, dar însuși simțul onoarei lui era singura armă de constrângere pe care o avea la îndemână. Voia să scoată de la el o recunoaștere a propriei depravări morale, dar numai corectitudinea lui morală putea să acorde vreo semnificație unui asemenea verdict. Voia să-l rănească prin disprețul ei, dar nu putea fi rănit decât dacă-i respecta judecata. Voia să-l pedepsească

pentru durerea pe care i-o cauzase și-și ținea durerea ca pe un pistol îndreptat înspre el, de parcă voia să-i stoarcă agonia până i s-ar fi făcut milă de el. Dar singura metodă pe care o avea la îndemână era propria lui bunăvoință, grija lui pentru ea, compasiunea. Singura putere a ei era puterea propriilor lui calități. Dacă alegea să și-o retragă?

O problemă care ține de vină, s-a gândit el, trebuie să rezide în acceptarea de către el a codului dreptății care îl declarase vinovat. Nu-l accepta; n-o făcuse niciodată. Virtuțile lui, toate virtuțile de care ea avea nevoie pentru a-și duce la bun sfârșit planul de pedepsire, veneau dintr-un altfel de cod și se alcătuiau după un alt fel de standard. Nu simțea nici vină, nici rușine, nici regret, nici nu se simțea dezonorat. Nu avea nici cel mai mic interes pentru verdictul pe care ar fi vrut ea să i-l dea: își pierduse cu mult timp în urmă respectul pentru judecata ei. Și singura legătură care-l mai ținea lângă ea era o ultimă rămășiță de milă.

Dar care era codul după care acționa ea? Ce fel de cod permitea o formă de pedeapsă care cerea virtutea propriei victime ca energie necesară ca s-o facă să funcționeze? Un cod – s-a gândit el – care i-ar distruge doar pe cei care-ar încerca să-l observe; o pedeapsă în urma căreia numai cea mai onestă persoană ar suferi, în timp ce un om necinstit ar scăpa nevătămat. Cine ar putea concepe o infamie mai josnică decât să echivalezi virtutea cu durerea, să faci în așa fel ca virtutea, nu defectul, să fie sursa și motivul suprem ca să provoci suferință? Dacă era chiar nenorocitul acela pe care strădaniile ei încercau să-l convingă că este, atunci nu trebuia să-și mai pună vreo problemă legată de onoare și de etică. Dacă nu era, atunci ce încerca ea să facă?

Să se bazeze pe calitățile lui și să le folosească ca instrumente de tortură, să-și șantajeze victima chiar prin mijlocirea generozității ei, să accepte darul venit de bunăvoie de la cineva și să-l transforme într-o unealtă folosită tocmai pentru distrugerea lui... Stătea nemișcat, meditând la formula celei mai monstruoase forme a răului pe care o putea găsi, dar nu putea s-o creadă cu putință.

Stătea nemișcat, fiind traversat doar de vibrațiile unei singure întrebări: Lillian cunoștea oare cu exactitate schema pe care o avea în minte? Era oare o tactică de care să fi fost conștientă, o strategie concepută cu înțelegerea deplină a semnificației ei? S-a cutremurat; nu o ura destul de mult încât să creadă asta.

S-a uitat la ea. Era absorbită, pentru moment, de gestul de a tăia o budincă de prune care stătea ca o flacără albastră pe platoul argintiu din fața ei, în timp ce sclipirile lui îi dansau pe față, iar gura îi râdea – înfigea un cuțit de argint în flacără, cu o mișcare pricepută, grațioasă a brațului. Peste unul dintre umerii rochiei ei de catifea neagră erau aplicate, în risipă, frunze metalice în culori tomnatice, roșu, galben și maro; străluceau în lumina lumânării.

Nu putea să scape de impresia care tot revenea și pe care o tot respingea de vreo trei luni, impresia că răzbunarea nu era o formă de disperare, așa cum presupunea el – impresia, pe care el o crezuse de neconceput, că ei îi plăcea asta. Nu era nicio urmă de durere în acțiunile ei. Avea un aer proaspăt de încredere. Părea să se simtă, pentru prima dată, acasă în locul acela. Chiar dacă totul din casă fusese ales după gustul ei, părea să se comporte mereu ca un manager eficient și rapid al unui hotel de cinci stele, care zâmbește cu amărăciune din poziția lui inferioară în raport cu proprietarii. Zâmbetul rămăsese, dar amărăciunea dispăruse. Nu se îngrășase, dar trăsăturile ei delicate și ascuțite se pierduseră într-un contur neclar și părea liniștită și mulțumită; până și vocea îi devenise mai gravă.

Nu auzea ce spunea; râdea în lumina ultimelor scântei ale flăcărilor albastre, în timp ce el stătea și cântărea întrebarea: Știa? Era sigur că descoperise un secret și mai mare decât problema căsniciei lui: înțelesese formula unei tactici care se practica în lume mai mult decât îndrăznea el, pentru moment, să creadă. Dar să condamni o ființă umană pentru că o practică era verdictul unei condamnări irevocabile și știa că nu se aștepta la asta din partea nimănui, atâta vreme cât mai era cu putință să se îndoiască.

Nu, se gândea, uitându-se la Lillian, cu un ultim efort de generozitate, nu se aștepta la așa ceva din partea ei. În numele oricărei eleganțe și mândrii pe care le poseda, în numele momentelor când a văzut un zâmbet de bucurie pe fața ei, zâmbetul unei ființe vii, în numele umbrei șterse de iubire pe care o simțise odată pentru ea, nu putea să dea verdictul de rău absolut asupra ei.

Majordomul i-a strecurat în față o farfurie cu budincă de prune, apoi a auzit vocea lui Lillian:

— Unde ai fost în ultimele cinci minute, Henry, sau ai fost plecat cel puțin un veac? Nu mi-ai răspuns. N-ai auzit nimic din ce am zis.

— Am auzit, a răspuns el încet. Nu știu ce încerci să faci.

— Ce întrebare! a spus mama lui. Nu e ăsta un comportament tipic bărbătesc? Încearcă să te salveze, să nu mergi la închisoare, asta încearcă să facă.

Asta putea să fie adevărat, s-a gândit el; poate, printr-o lașitate crudă și copilăroasă, în spatele tuturor răutăților ei se afla dorința de a-l proteja, de a-l aduce la echilibrul unui compromis. E posibil, s-a gândit el, dar știa că nu o crede cu adevărat.

— Niciodată n-ai fost prea popular, a spus Lillian, și e mai mult decât o parte a unei probleme anume. E vorba despre personalitatea ta dificilă și despre lipsa ta de flexibilitate. Cei care o să te încerce știu ce ai în minte. De asta vor lua măsuri împotriva ta, în timp ce pe altul l-ar lăsa să scape.

— O, nu. Nu cred că știu ce am eu în minte. De asta trebuie să-i las mâine să afle.

— Dacă nu le arăți că ești gata s-o lași mai moale și să cooperezi, n-ai nicio șansă. N-ai fost o țintă ușoară.

— Nu. Ei au fost una ușoară.

— Dar dacă te trimit la închisoare, a spus mama lui, ce se va întâmpla cu familia ta? Te-ai gândit la asta?

— Nu, nu m-am gândit.

— Te-ai gândit în ce necaz intrăm cu toții?

— Mamă, tu nu înțelegi care-i problema, de fapt?

— Nu, nu înțeleg și nici nu vreau să înțeleg. Sunt doar afaceri murdare și politică murdară. Toate afacerile sunt doar politică murdară și toată politica nu înseamnă altceva decât afaceri murdare. Nu-mi pasă cine are dreptate și cine greșește, dar cred că un bărbat trebuie să se gândească mai întâi la familia lui. Nu-ți dai seama în ce ne bagi?

— Nu, mamă, nu știu și nici nu-mi pasă.

Maică-sa l-a privit înspăimântată.

— Ei bine, cred că ai o atitudine destul de patriarhală, cu toții aveți, a spus Philip brusc. Nimeni nu pare să fie îngrijorat aici de aspectele larg sociale ale cazului. Nu sunt de acord cu tine, Lillian. Nu văd de ce spui că încearcă să-i joace o festă murdară lui Henry și că el e nevinovat. Cred că e al dracului de vinovat. Mamă, pot să-ți explic foarte simplu problema. Nu e nimic neobișnuit în legătură cu el, sălile de judecată sunt pline de astfel de cazuri. Oamenii de afaceri profită

de urgențele naționale ca să facă bani. Încalcă regulile care protejează bunăstarea tuturor de dragul câștigului personal. Sunt profitorii de pe piața neagră, oamenii care se îmbogățesc privându-i pe cei săraci, într-un timp de criză, de ceea ce li se cuvine. Se ghidează după o politică nemiloasă, antisocială, care înșfacă și înghite totul și care nu se bazează pe nimic altceva decât pe o lăcomie pură și avară. Nu are niciun rost să ne prefacem că nu știm, o știm cu toții – și cred că e vrednică de dispreț.

Vorbise fără să premediteze nimic și într-un fel neglijent, de parc-ar fi explicat ceva ce era deja evident chiar și pentru copii; tonul glasului ascundea siguranța unui om care știe că baza morală a unui astfel de discurs nu poate fi pusă la îndoială.

Rearden ședea și se uita la el ca și cum ar fi studiat un obiect pe care atunci l-ar fi văzut pentru prima dată. Undeva, în adâncurile ființei lui, ca o bătaie regulată, se auzea vocea cuiva care-i spunea: „Cu ce drept? După ce cod? După ce standard?"

— Philip, a spus el, fără să ridice vocea, mai spune o dată tot ce ai spus și o să te trezești în stradă, acum, cu valiza pe care o ai în spate, cu mărunțișul pe care îl ai în buzunar și fără nimic altceva.

Nu a auzit niciun răspuns, niciun sunet, nicio mișcare. Și-a dat seama că imobilitatea celor trei din fața lui nu era generată de uimire. Privirea șocată de pe fața lor nu era privirea șocată a unor oameni în momentul unei explozii, ci privirea șocată a unor oameni care știau că se jucau cu un fitil aprins. Nu fuseseră nici strigăte de protest, nici întrebări; știau că vorbea serios și știau la ce se referea. Un vag sentiment de repulsie îi spunea că știuseră cu mult înainte să știe el.

— Nu..., nu ți-ai arunca fratele în stradă, nu-i așa? a spus maică-sa până la urmă; nu o spusese ca pe un ordin, ci ca pe o rugăminte.

— Ba da, l-aș arunca.

— Dar e fratele tău... Asta nu înseamnă nimic pentru tine?

— Nu.

— Poate că exagerează uneori, dar sunt doar vorbe necugetate, e doar conversație, nu-și dă seama ce zice.

— Atunci lasă-l să învețe.

— Nu fi dur cu el... E mai tânăr decât tine... și mai slab. El... Henry, nu te uita la mine așa! Nu te-am văzut niciodată uitându-te așa... N-ar trebui să-l sperii. Știi că are nevoie de tine.

— Dar el știe?

— Nu poți să fii dur cu un om care are nevoie de tine, o să-ți rămână pe conștiință toată viața.

— Ba nu.

— Trebuie să fii bun, Henry.

— Nu sunt.

— Trebuie să ai milă.

— Nu am.

— Un om bun știe să ierte.

— Eu nu știu.

— Doar nu vrei să cred că ești egoist.

— Ba da.

Privirea lui Philip trecea de la unul la celălalt. Avea privirea unui om care știa că stă pe granit tare și care deodată a descoperit că se afla pe un strat subțire de gheață care se spărgea acum de jur împrejurul lui.

— Dar eu..., a încercat el și s-a oprit; vocea lui era șovăielnică precum apăsarea pașilor care încearcă gheața. Dar eu nu am oare dreptul să spun ce gândesc?

— În casa ta. Nu în a mea.

— Nu am dreptul să am propriile idei?

— La adresa ta, nu la a mea.

— Nu tolerezi nicio opinie diferită de a ta?

— Nu pe banii mei.

— Nu contează nimic altceva în afară de bani?

— Ba da, faptul că sunt banii mei.

— Nu vrei să iei în considerare nimic mai pre..., voia să spună presus, dar s-a răzgândit, niciun alt aspect?

— Nu.

— Dar nu sunt sclavul tău.

— Dar sunt cumva eu sclavul tău?

— Nu știu ce...

S-a oprit; știa ce a vrut să spună.

— Nu, a spus Rearden, nu ești sclavul meu. Ești liber să pleci de aici când vrei tu.

— Nu..., nu vorbeam despre asta.

— Eu, da.

— Nu înțeleg.

Nu?

Mereu ai știut... Cunoșteai orientarea mea politică. Nu te-ai mai împotrivit până acum.

Așa e, a spus Rearden grav. Poate că-ți datorez o explicație dacă te-am indus în eroare. Am încercat să nu-mi amintesc niciodată că trăiești din mila mea. Credeam că e treaba ta să-ți amintești asta. Credeam că oricine acceptă ajutorul altei persoane știe că singura motivație a celui care i-l oferă este bunăvoința și că trebuie să-i ofere ceva în schimb. Dar văd că am greșit. Ai primit demâncare fără s-o meriți și ai ajuns să crezi că nici afecțiunea nu trebuie câștigată în vreun fel. Ai ajuns la concluzia că eram cel mai la îndemână om pe care l-ai fi putut scuipa, tocmai pentru că te țineam de gât. Ai ajuns să crezi că nu ți-aș scoate niciodată ochii cu asta și că m-ar opri tocmai teama să nu-ți rănesc sentimentele. În regulă, hai să ne lămurim odată pentru totdeauna: ești un om de nimic, care nu mai face de multă vreme nicio para chioară. Orice sentimente aș fi avut cândva pentru tine au dispărut. Nu am nici cea mai mică preocupare pentru tine, pentru soarta ta, pentru viitorul tău. Nu am niciun motiv să mai vreau să-ți dau să mănânci de pomană. Dacă pleci de la mine din casă, n-o să-mi pese absolut deloc dacă mori de foame sau nu. Cam asta este poziția ta aici și mă aștept să ai în vedere aspectele astea dacă vrei să mai stai aici. Dacă nu, atunci ieși afară.

În afară de a-și afunda puțin capul între umeri, Philip nu a avut nicio altă reacție.

— Nu-ți imagina că-mi face plăcere să trăiesc aici, i-a răspuns; vocea lui era lipsită de viață, dar stridentă. Dacă tu crezi că sunt fericit, atunci te înșeli. Aș da orice să pot să plec. Cuvintele lui păreau sfidătoare, dar timbrul îi era curios de precaut. Dacă asta crezi, atunci ar fi mai bine ca eu chiar să plec. Cuvintele erau afirmative, însă vocea punea un semn de întrebare la sfârșit și aștepta; nu a venit niciun răspuns. Nu trebuie să te îngrijoreze viitorul meu. Nu trebuie să cer favoruri nimănui. Pot să am foarte bine grijă de mine. Cuvintele îi erau adresate lui Rearden, dar ochii căutau înspre maică-sa; ea tăcea mâlc; îi era frică până și să se miște. Mereu mi-am dorit să fiu pe cont propriu. Mereu mi-am dorit să locuiesc în New York, aproape de toți prietenii mei. Glasul îi scăzuse și adoptase un ton neutru, contemplativ, ca și cum cuvintele nu ar fi fost adresate cuiva anume. Desigur, aș avea o problemă să-mi mențin o oarecare poziție socială... Nu e vina mea dacă voi fi stânjenit de un

nume de familie asociat cu un milionar... Voi avea nevoie de suficienți bani pentru un an sau doi... Să-mi fac un rost...

— N-o să-i primești de la mine.

— Nu ți-i ceream, nu-i așa? Nu-ți imagina că n-aș putea să-i iau de altundeva dac-aș vrea! Nu-ți imagina că n-aș putea să plec! Aș pleca într-un minut dacă m-aș gândi numai la mine. Dar mama are nevoie de mine, iar dac-o părăsesc...

— Nu-mi explica nimic.

— Și, pe lângă asta, m-ai înțeles greșit, Henry. N-am spus nimic care să te ofenseze. Nu vorbeam la modul personal. Discutam doar despre panorama politică generală, dintr-un punct de vedere sociologic abstract, care...

— Nu-mi explica nimic, a repetat Rearden. Se uita la fața lui Philip. Era pe jumătate coborâtă, numai ochii priveau înspre el. Dar privirea îi era goală, ca și cum n-ar fi văzut absolut nimic; nu aveau nicio sclipire de entuziasm, nicio senzație personală, nici supunere, nici regret, nici rușine, nici suferință; erau doar două ovale tulburi, care nu arătau nicio reacție la stimulii realității, nicio încercare de a înțelege, de a cântări, de a obține un verdict, ovale care nu purtau în ele nimic altceva în afară de o ură întunecată, neclintită, absurdă.

— Nu-mi da explicații. Doar ține-ți gura.

Repulsia care l-a făcut pe Rearden să-și întoarcă fața în altă parte ascundea un spasm de milă. Pentru o secundă, a vrut să-l înșface pe frate-său de umeri, să-l scuture și să plângă: „Cum ai putut să-ți faci asta? Cum ai ajuns în asemenea hal încât să fii capabil numai de așa ceva? De ce ai lăsat să treacă viața – minunea asta –, să treacă pe lângă tine?"... Și-a mutat privirea. Știa că e inutil.

Și-a dat seama, copleșit de dezgust, că cei trei rămăseseră tăcuți. În ultimii ani, atenția pe care le-o acorda nu-i întorsese decât reproșuri malițioase și nejustificate. Care mai era dreptatea lor acum? Venise timpul să funcționeze după propriul lor cod moral dacă dreptatea făcuse vreodată parte din codul lor. De ce nu-i aruncaseră în față acuzațiile acelea crude și egoiste pe care el ajunsese să le accepte deja ca pe un refren al vieții lui? Ce le permisese s-o facă atâția ani? Cuvintele pe care le auzea rostindu-i-se în minte erau soluția: consimțământul victimei.

— Hai să nu ne mai certăm, a spus mama lui, cu o voce ștearsă și lipsită de entuziasm. E Ziua Recunoștinței.

Uitându-se la Lillian, a surprins o mimică ce-i sugera că nu-şi luase ochii de pe el multă vreme: era panicată.

S-a ridicat.

— Acum vă rog să mă scuzaţi, le-a spus celor de la masă.

— Unde te duci? a întrebat Lillian imediat.

A rămas uitându-se la ea pentru un moment, de parc-ar fi vrut să-i confirme ce urma ea să descifreze în răspunsul lui:

— La New York.

A sărit în picioare.

— În seara asta?

— Chiar acum.

— Nu poţi pleca la New York în seara asa! Vocea ei nu striga, dar avea în ea disperarea unui ţipăt. Nu poţi să faci asta acum. Nu poţi să-ţi părăseşti familia acum, vreau să zic. Trebuie să ai mâinile curate. Nu eşti în situaţia care să-ţi permită să faci orice ştii că e depravat.

„După ce cod? – s-a gândit Rearden – După ce standarde?"

— De ce vrei să pleci la New York în seara asta?

— Cred, Lillian, că din aceleaşi motive pentru care vrei tu să mă opreşti.

— Mâine e procesul.

— La asta mă refer.

A dat să se întoarcă, iar ea i-a strigat:

— Nu vreau să pleci!

El a zâmbit. Era prima dată când îi zâmbea în ultimele trei luni; n-ar fi observat un astfel de zâmbet.

— Nu-ţi dau voie să pleci în seara asta!

El s-a întors şi a părăsit încăperea.

Stând la volan, cu drumul îngheţat şi sticlos zburându-i, la 90 la oră, prin faţa ochilor şi pe sub anvelope, gândul la familie s-a risipit, iar conturul chipurilor lor se întorsese în abisul pe care-l căsca viteza care înghiţea copacii dezgoliţi şi clădirile părăsite de pe marginea drumului. Nu prea era trafic, doar câteva lumini din depărtare în oraşele pe lângă care trecea; amorţirea inactivităţii era singurul semn de sărbătoare. O strălucire care nu se distingea cu claritate din pricina îngheţului pâlpâia, din când în când, deasupra unei fabrici şi un vânt rece şuiera pe lângă maşină, făcând prelata să se lovească de cadrul metalic.

Ca un contrast pe care nu putea să-l definească, gândul la familia lui fusese substituit de acela că urma să se întâlnească, în curând, cu Dădaca – cu băiatul de la fabrica lui din Washington.

În timpul urmăririi lui, descoperisese că băiatul știa despre afacerea lui cu Danagger, dar, cu toate astea, nu raportase nimănui nimic.

— De ce nu ți-ai informat prietenii în legătură cu mine? l-a întrebat.

Băiatul a răspuns imediat, fără să-l privească.

— N-am vrut.

— Era una dintre însărcinările tale să ai grijă mai cu seamă de activități de felul ăsta, nu-i așa?

— Ba da.

— Și, pe lângă asta, prietenilor tăi tare le-ar fi plăcut să audă asta.

— Știu.

— Nu știai ce informație valoroasă era și ce afacere nemaipomenită ai fi putut să faci cu prietenii tăi din Washington pe care mi i-ai oferit odată – îți amintești? –, prietenii care mereu aveau „cheltuieli ocazionale"? Băiatul nu i-a răspuns. Ți-ar fi putut împinge cariera sus de tot. Nu-mi spune că n-ai știut.

— Ba da, știam.

— Și atunci de ce nu te-ai folosit de ea?

— N-am vrut.

— De ce nu?

— Nu știu.

Băiatul stătea, evitând supărat privirea lui Rearden, ca și cum ar fi încercat să ignore ceva de neînțeles dinăuntrul lui. Rearden a râs.

— Ascultă, relativistule, te joci cu focul. Mai bine du-te și înăbușă-l repede, înainte să-l lași să te prindă – motivul pentru care n-ai devenit informator – sau, dacă nu, o să-ți distrugă cariera.

Băiatul nu i-a răspuns.

În dimineața aceea, Rearden s-a dus la birou ca de obicei, deși restul birourilor din clădire erau încă închise. La prânz, s-a oprit la uzinele de laminat și a fost surprins să găsească Dădaca stând acolo, singur, într-un colț, ignorat de toată lumea, dar privindu-i, cu un entuziasm copilăresc, cum muncesc.

— Ce cauți astăzi aici? a întrebat Rearden. Nu știi că-i sărbătoare?

— O, le-am lăsat pe fete să plece, dar eu am venit numai să termin ceva.

— Ce?

— O, scrisori și... O, la naiba, am semnat trei scrisori și mi-am ascuțit creioanele, știu că nu trebuia s-o fac astăzi, dar nu aveam nimic de făcut acasă și... mă simt singur când sunt departe de locul ăsta.

— N-ai familie?

— Nu..., pe nimeni important. Dar dumneavoastră, domnule Rearden? Dumneavoastră nu aveți?

— Nu cred... Nimeni important.

— Îmi place locul ăsta. Îmi place să umblu pe aici... Știți dumneavoastră, domnule Rearden, eu am studiat ca să devin metalurgist.

În timp ce pleca, Rearden și-a întors capul și a văzut Dădaca uitându-se după el cu privirea cu care un băiat s-ar uita la eroul din povestea copilăriei sale. Dumnezeu să-l ajute pe nenorocitul ăsta mic! s-a gândit.

Dumnezeu să-i ajute pe toți, s-a gândit, în timp ce conducea pe străzile întunecate din oraș, împrumutând, cu o milă plină de dispreț, cuvintele religiei lor pe care n-o împărtășise niciodată. A văzut ziarele așezate pe standuri de metal, cu literele negre din titluri care strigau către o stradă goală: „Dezastru pe calea ferată". A auzit știrile la radio, în după-amiaza aceea: avusese loc un accident pe liniile Taggart Transcontinental, lângă Rockland, Wyoming; o șină dislocată a aruncat un tren de marfă într-un canion. Accidentele de pe linia principală Taggart Transcontinental deveniseră din ce în ce mai frecvente – șinele se uzaseră –, iar ruta despre care era vorba era aceea pe care, acum mai puțin de un an și jumătate, Dagny plănuia s-o reconstruiască și care promisese o călătorie sigură, de pe o coastă pe cealaltă, grație metalului pe care el îl crease.

Trăise un an încheiat colectând șine uzate de pe traseele abandonate ca să cârpească șinele de pe linia principală. Petrecuse luni întregi luptându-se cu cei din consiliul director al lui Jim care spuseseră că starea de necesitate era temporară, iar niște șine care rezistaseră zece ani puteau foarte bine să mai reziste încă o iarnă, până primăvara, când condițiile aveau să fie mai bune, așa cum promisese domnul Wesley Mouch. Cu trei săptămâni în urmă, îi determinase să aprobe achiziționarea a șaizeci de mii de tone de șină nouă; nu putea să facă mai mult decât să peticească pe ici, pe colo, de la un capăt la celălalt al continentului, în locurile în care situația era cu adevărat gravă, dar

asta era tot ce-și putuse permite să obțină de la ei. Fusese nevoită să scoată bani de la niște oameni cu adevărat înspăimântați: veniturile de la transportul de marfă se prăbușeau în asemenea hal, încât cei din consiliul director începuseră să tremure, cu ochii ieșiți din orbite la ceea ce Jim crezuse că va fi cel mai prosper an din istoria Taggart. Trebuise să comande șine de tren din oțel, nu mai avea nicio urmă de speranță că i se va da, dintr-o „nevoie urgentă", permisiunea să cumpere metal Rearden și nu mai era timp să se milogească pentru asta.

Rearden și-a mutat privirea de pe titlurile din ziar la luminile de la orizont – New York-ul, în depărtare; mâinile i s-au încleștat pe volan.

Când a ajuns în oraș, era nouă și jumătate. Când a intrat la Dagny, apartamentul era cufundat în beznă. A pus mâna pe telefon și a sunat-o la birou. I-a auzit vocea în receptor:

— Taggart Transcontinental.

— Nu știi că e sărbătoare? a întrebat-o.

— Bună, Hank. Căile ferate nu au sărbători. De unde suni?

— De la tine de acasă.

— Termin în jumătate de oră.

— E în regulă. Rămâi acolo. Vin eu după tine.

Când a intrat în anticameră, bezna domnea peste tot în afară de micuțul birou de sticlă al lui Eddie Willers. Eddie își închidea biroul și se pregătea să plece. S-a uitat la Rearden cu o uimire cu totul dezorientată.

— Bună seara, Eddie. Ce e așa de presant aici? Accidentul de la Rockland?

Eddie a oftat:

— Da, domnule Rearden.

— De asta vreau să mă întâlnesc cu Dagny, să vorbim despre calea ferată.

— E încă aici.

Se îndrepta înspre ușă când Eddie l-a strigat, ezitând.

— Domnule Rearden...

S-a oprit.

— Da?

— Voiam să vă spun, ...pentru că mâine e procesul dumneavoastră... și orice v-ar face se presupune că este în numele tuturor..., voiam doar

să spun că... nu va fi și în numele meu..., iar dacă nu pot să fac nimic în legătură cu asta, să v-o spun măcar..., chiar dacă știu că asta nu înseamnă nimic...

— Înseamnă mai mult decât crezi. Poate mai mult decât ar crede oricare dintre noi. Mulțumesc, Eddie.

Când a intrat Rearden, Dagny, așezată la birou, a privit puțin în sus; a văzut-o cum îl privește în timp ce se apropia și a văzut cum oboseala îi dispărea din ochi. S-a așezat pe marginea biroului. Dagny s-a lăsat pe spate, și-a îndepărtat o șuviță de păr care-i căzuse pe față, iar umerii i se relaxaseră sub bluza albă și subțire.

— Dagny, vreau să-ți spun ceva în legătură cu șinele pe care le-ai comandat. Vreau să afli în seara asta.

Îl privea cu atenție; mina lui Rearden a făcut-o și pe ea să capete aceeași privire tensionată și gravă.

— Trebuie să trimit șaizeci de mii de tone de șine către Taggart Transcontinental până în 16 februarie, ceea ce-ți va furniza 300 de mile de cale ferată. Vei primi – pentru aceeași sumă – optzeci de mii de tone de șine, ceea ce înseamnă 500 de mile de cale ferată pentru tine. Știi ce material e mai ieftin și mai ușor decât oțelul. Șinele tale nu vor fi de oțel, vor fi de metal Rearden. Nu te opune, nu obiecta și nici nu fi de acord. Nu aștept consimțământul tău. Nu trebuie să-ți dai consimțământul pentru nimic. Fac asta singur și voi fi responsabil. Vom face în așa fel încât personalul care știe că ai comandat oțel să nu cunoască faptul că ai primit în loc metal Rearden și nici să nu știe că n-ai fi avut voie să-l cumperi. O să încurcăm contabilitatea în așa fel încât toată povestea asta să nu iasă la iveală și nimeni să nu poată să dea vina pe nimeni altcineva în afară de mine. Se va putea suspecta că aș fi mituit pe cineva din personalul tău sau se va putea suspecta că ai fost și tu implicată, dar nu vor reuși să demonstreze nimic. Vreau să-mi dai cuvântul că nu vei recunoaște niciodată nimic. Am plănuit asta din ziua în care am primit comanda ta. N-am vrut să-ți spun decât mai târziu, dar m-am răzgândit. Vreau să afli acum – pentru că mâine am un proces pentru același tip de infracțiune.

Ea a ascultat fără să se miște. La ultima propoziție, a văzut o vagă contracție a obrajilor și buzelor; nu era chiar un zâmbet, dar îi oferea răspunsul ei complet: durere, admirație, înțelegere.

Apoi a văzut cum ochii ei s-au îmblânzit, s-au făcut mai vii și mai plini de durere și de pericol – i-a prins încheietura, de parcă strânsoarea degetelor și seriozitatea privirii lui puteau să-i dea sprijinul de care avea nevoie – și apoi a spus cu severitate:

— Nu-mi mulțumi – ăsta nu-i un favor, o fac pentru că trebuie să fiu capabil să fac față muncii mele, sau, dacă nu, mă voi prăbuși la fel cum a făcut Ken Danagger.

Ea a șoptit:

— În regulă, Hank, nu-ți voi mulțumi. Tonul vocii și privirea din ochii ei îi arătau că e o minciună încă dinainte să vorbească.

El a zâmbit.

— Promite-mi ce ți-am cerut.

Ea a plecat capul.

— Promit.

I-a dat drumul încheieturii. A adăugat apoi, fără să-și ridice capul:

— Singurul lucru pe care-l voi spune este că, dacă te trimit la închisoare mâine, îmi dau demisia, fără să aștept vreun distrugător să ajungă la mine.

— Ba nu-ți vei da demisia. Și nu cred că mă vor trimite la închisoare. Cred că o să scap foarte ușor. Am o ipoteză în legătură cu asta – îți voi explica după aceea, când o pun în practică.

— Ce ipoteză?

— Cine e John Galt? a zâmbit și s-a ridicat. Asta e tot. Nu vom mai vorbi despre procesul meu în seara asta. Nu ai nimic de băut aici, din întâmplare, nu?

— Nu. Dar cred că șeful biroului de mișcare are un soi de bar pe un raft din biroul lui.

— Crezi că ai putea să furi ceva de băut pentru mine, dacă nu e încuiat?

— O să încerc.

Stătea și se uita la portretul lui Nat Taggart pe peretele din biroul ei – portretul unui tânăr cu capul ridicat – până când ea s-a întors, aducând o sticlă de brandy și două pahare. A umplut paharele în tăcere.

— Știi, Dagny, Ziua Recunoștinței era o sărbătoare făcută de oamenii productivi pentru a celebra succesul muncii lor.

Mișcarea brațului său, în timp ce ridica paharul, a mers de la portret la ea, la el însuși, la clădirile orașului de dincolo de geam.

***

Vreme de o lună încheiată, înainte de proces, presa le-a spus oamenilor care umpleau curtea de judecată că vor vedea un om care era un inamic lacom al societății, dar au ajuns să vadă un om care inventase metalul Rearden.

Când judecătorii i-au cerut să se ridice, el s-a ridicat. Purta un costum gri, avea ochi albaștri-deschis și părul blond; nu culorile erau cele care-i făceau ochii să pară înghețați, ci costumul simplu și scump și rareori purtat atunci și care vorbea despre un anumit tip de lux pe care-l puteai descoperi în birourile sobre ale corporațiilor bogate, iar faptul că aerul lui venea dintr-o eră civilizată se ciocnea de atmosfera din jurul lui.

Mulțimea știa din ziare că el reprezenta răul bogăției; și, așa cum lăudau abstinența și apoi alergau să vadă orice film care avea o femeie pe jumătate dezbrăcată pe afiș, la fel au venit să-l vadă pe el; răul măcar nu era un tâmpit fără speranță pe care nu-l credea nimeni și nimeni nu îndrăznea să-l pună la încercare. Se uitau la el fără admirație – admirația era un sentiment pe care nu-l mai puteau încerca de mult; priveau curioși și sfidători față de cei care le spuseseră că era de datoria lor să-l urască.

Cu câțiva ani în urmă, ar fi luat în derâdere aerul lui burghez și plin de încredere. Dar azi, dincolo de ferestrele tribunalului, cerul era cenușiu ca straturile de șist și anunța prima zăpadă dintr-o iarnă lungă și grea; ultimele resurse de petrol ale țării dispăreau și minele de cărbune nu mai erau în stare să țină pasul în lupta isterică pentru aprovizionarea de iarnă. Mulțimea din sala de judecată și-a amintit că se examina cazul care o costase serviciile lui Ken Danagger. Se zvonea despre capacitatea de producție de la Danagger Coal Company că ar fi scăzut considerabil într-o lună; ziarele au spus că era doar o problemă de readaptare, până când vărul lui Danagger va reorganiza compania pe care a preluat-o. Săptămâna trecută, primele pagini ale ziarelor spuneau povestea unei catastrofe care avusese loc pe șantierul unei case: grinzi de oțel defecte au căzut și au omorât patru muncitori; ziarele nu au menționat nimic, dar mulțimea știa că grinzile veneau de la Orren Boyle's Associated Steel.

Ședeau în sala de judecată într-o tăcere apăsătoare și priveau fără speranță la silueta înaltă și gri – își pierduseră facultatea de a mai

spera –, dar cu o detașare impasibilă, împiedicată de un mic semn de întrebare; semnul de întrebare era plasat deasupra tuturor devizelor evlavioase pe care le auziseră de-a lungul anilor.

Ziarele au întortocheat povestea despre cauza problemelor țării, care, așa cum demonstra cazul acesta, era lăcomia și avariția industriașilor bogați; că oamenii ca Hank Rearden trebuiau învinuiți pentru regimul dur, pentru temperaturile care scădeau și pentru acoperișurile care dădeau fisuri în casele oamenilor de peste tot din țară; că, dacă nu ar fi fost oameni care să fi încălcat regulile și să fi dat buzna peste planurile guvernului, s-ar fi ajuns la prosperitate de mult; și că un om ca Hank Rearden nu a fost motivat de nimic altceva decât profitul. Această din urmă afirmație s-a făcut fără explicații și pe șleau, ca și cum cuvântul „profit" era, în mod evident, răul suprem.

Mulțimea și-a amintit că aceleași ziare, cu mai puțin de doi ani în urmă, au urlat că producția de metal Rearden ar trebui să fie interzisă, pentru că producătorul ei punea în pericol viața oamenilor numai din pricina lăcomiei; și-au amintit că bărbatul în gri călătorise în primul vagon care mersese pe o cale ferată făcută din propriul lui metal; și acum se afla la un proces pentru infracțiunea lacomă de a nu oferi consumatorului public o cantitate de metal – care fusese tot infracțiunea lui lacomă s-o ofere pe piața publică.

După cum spunea procedura stabilită de directive, cazurile de genul ăsta nu erau examinate de juriați, ci de un complet de judecată alcătuit din trei judecători aduși de Departamentul de Planificare Economică și al Resurselor Naționale; procedura care fusese hotărâtă urma să fie informală și democratică. Scaunul judecătorului fusese luat din vechea curte de judecată din Philadelphia special pentru această ocazie și fusese înlocuit cu o masă așezată pe un podium de lemn; imprima încăperii un aer care amintea de un anumit fel de întâlniri la care un organ de conducere își trage pe sfoară membrii cu probleme mintale.

Unul dintre judecători, jucând rolul procurorului, a citit acuzațiile:

— Acum puteți să țineți orice pledoarie doriți în apărarea dumneavoastră, a anunțat el.

Cu fața către podium, cu vocea lipsită de inflexiuni și neobișnuit de clară, Hank Rearden a răspuns:

— Sunt lipsit de apărare.

— Vă... judecătorul s-a blocat, nu se aşteptase să fie atât de uşor. Vă lăsaţi la mila acestei curţi de judecată?

— Nu recunosc dreptul acestei curţi de a mă judeca.

— Ce?

— Nu recunosc dreptul acestei curţi de a mă judeca.

— Dar, domnule Rearden, aveţi în faţă completul de judecată stabilit pentru această categorie de infracţiuni.

— Nu consider ceea ce am făcut eu ca fiind o infracţiune.

— Dar aţi recunoscut că aţi încălcat regulile stabilite de noi pentru vânzarea metalului dumneavoastră.

— Nu recunosc dreptul dumneavoastră de a controla vânzarea metalului meu.

— Mai trebuie să vă spun că aprecierea dumneavoastră nu a fost solicitată?

— Nu. Sunt perfect conştient de asta şi acţionez ca atare.

Remarcase liniştea din sala de judecată. După regulile prefăcătoriei complicate pe care toţi oamenii aceia o jucau, unul pentru interesul celuilalt, ar fi trebuit să considere opoziţia lui o prostie de neînţeles; ar fi trebuit să fie sunete de mirare şi bătaie de joc; nu fusese nici una, nici alta; stăteau liniştiţi; înţelegeau.

— Vreţi să spuneţi că refuzaţi să vă supuneţi legii? a întrebat judecătorul.

— Nu, acţionez în conformitate cu legea – cuvânt cu cuvânt. Legea dumneavoastră spune că se poate dispune de viaţa mea, proprietatea mea şi munca mea fără consimţământul meu. Foarte bine, acum puteţi să dispuneţi de mine fără participarea mea. Nu o să joc rolul în care mă apăr pe mine însumi, unde nicio apărare nu este posibilă şi nici nu o să simulez iluzia de a confrunta o curte de judecată.

— Dar, domnule Rearden, legea tocmai asta face, vă dă prilejul să vă prezentaţi punctul de vedere asupra cazului şi să vă apăraţi.

— Un prizonier în proces poate să se apere numai dacă are un principiu obiectiv corect şi, implicit, acceptat de către judecătorii lui, o lege care să-i susţină drepturile, pe care nu o pot viola şi pe care el o poate invoca. Legea prin care dumneavoastră mă judecaţi pe mine spune că nu există principii, că nu am niciun drept şi că puteţi face orice doriţi cu mine. Foarte bine. Aşa să faceţi.

— Domnule Rearden, legea despre care vorbiți se bazează pe principiul suprem – principiul binelui public.

— Care public? Despre ce bine vorbiți? Într-o vreme, oamenii chiar credeau asta, „binele" era un concept care era definit de un cod moral și niciun om nu avea dreptul să-și caute binele printr-o violare a drepturilor altui om. Dacă acum s-ar crede că oamenii din jur vor să mă sacrifice în orice manieră doresc, de dragul a orice cred ei că este binele lor, dacă ei cred că pot să pună mâna pe proprietatea mea doar pentru că au nevoie de ea – ei bine, așa face orice tâlhar. Există o singură diferență: tâlharul nu mă roagă să-mi dau consimțământul pentru fapta lui.

Câteva locuri de pe marginea sălii de judecată eru rezervate pentru vizitatorii importanți care veniseră din New York să asiste la proces. Dagny stătea fără să se miște și fața ei nu arăta nimic altceva decât o atenție gravă, asculta știind că șirul cuvintelor lui va determina cursul vieții ei. Eddie Willers ședea lângă ea. James Taggart nu venise. Paul Larkin stătea gârbovit, cu fața proeminentă, ca botul unui animal, acuțită de o privire plină de frică, o privire care acum se transforma în ură. Domnul Mowen, care stătea lângă el, era un om nevinovat, care nu prea înțelegea ce se întâmpla; frica lui nu era așa de mare; asculta, tulburat și indignat, și șoptea către Larkin:

— Dumnezeule, Dumnezeule, acum a făcut-o! Acum va convinge întreaga țară că toți oamenii de afaceri sunt inamici al binelui public!

— Să înțelegem, a întrebat judecătorul, că vă puneți interesele mai presus de interesele publice?

— Spun că o astfel de întrebare nu poate fi pusă decât într-o societate de canibali.

— Ce... ce vreți să spuneți?

— Spun că nu există niciun conflict de interese între oamenii care nu cer să primească ceea ce nu merită și nu sacrifică alți oameni.

— Să înțelegem că, dacă publicul crede că este necesar să vă fie micșorat profitul, dumneavoastră nu recunoașteți dreptul publicului de a face asta?

— O, ba da. Publicul poate să-mi micșoreze profitul când vrea el... refuzând să-mi cumpere produsul.

— Vorbim despre... alte metode.

Orice altă metodă de a-mi micşora profitul este metoda tâlharilor şi o recunosc ca atare.

Domnule Rearden, acesta nu este un mod de a vă apăra.

Am spus că nu mă voi apăra.

Asta este nemaipomenit! Realizaţi gravitatea acuzaţiei care vi s-a formulat?

— Nu mă interesează.

— Realizaţi posibilele consecinţe pe care le veţi suporta pentru opoziţia dumneavoastră?

— În totalitate.

— Este opinia acestei curţi de judecată că faptele prezentate de procuror nu par să împuternicească nicio clemenţă. Pedeapsa pe care această curte de judecată are puterea să v-o aplice este extrem de severă.

— Continuaţi.

— Pardon?

— Aplicaţi-o.

Cei trei judecători s-au uitat unul la celălalt. Apoi, purtătorul lor de cuvânt s-a întors înapoi la Rearden.

— Este nemaipomenit, a spus el.

— Este complet neregulamentar, a spus cel de al doilea judecător. Legea cere să ţineţi o pledoarie în apărarea dumneavoastră. Singura dumneavoastră alternativă este să vă lăsaţi la mila curţii de judecată.

— Nu voi face asta.

— Dar trebuie.

— Vreţi să spuneţi că ceea ce aşteptaţi de la mine e vreun fel de acţiune voluntară?

— Da.

— Nu fac nimic în mod voluntar.

— Dar legea cere ca partea acuzatului să apară în dosar.

— Vreţi să spuneţi că aveţi nevoie de ajutorul meu ca să faceţi această procedură legală?

— Ei bine, nu... Da..., aşa-i, ca să respectăm procedura.

— N-o să vă ajut.

Al treilea şi cel mai tânăr dintre judecători, care avusese şi rolul de procuror, a izbucnit, la capătul răbdărilor:

— Asta e ridicol şi nedrept! Vreţi s-o faceţi să arate de parcă un om de rangul dumneavoastră a fost trimis la închisoare fără...

S-a oprit. Cineva din spatele sălii de judecată a fluierat lung.

— Vreau, a spus Rearden grav, să las procesul ăsta să apară exact așa cum este. Dacă aveți nevoie de ajutorul meu ca să o ascundeți, nu vă voi ajuta.

— Dar vă dăm șansa să vă apărați, iar dumneavoastră sunteți cel care o refuzați.

— Nu vă voi ajuta să pretindeți că am o șansă. Nu vă voi ajuta să păstrați o aparență a dreptății în care drepturile nu sunt recunoscute. Nu vă voi ajuta să păstrați o aparență de echilibru și de rațiune, intrând într-o dezbatere în care arma este argumentul final. Nu vă voi ajuta să pretindeți că faceți dreptate.

— Dar legea cere să vă apărați de bunăvoie!

Din fundul sălii de judecată se auzeau râsete.

— Aceasta este greșeala în teoria dumneavoastră, domnilor, a spus Rearden grav, și nu vă voi ajuta să ieșiți din ea. Dacă dumneavoastră alegeți să vă confruntați cu oamenii prin constrângere, așa să faceți. Dar veți descoperi că aveți nevoie de cooperare voluntară din partea victimelor dumneavoastră, în mult mai multe feluri decât vedeți în prezent. Și victimele dumneavoastră ar trebui să descopere că propria lor voință – pe care nu o puteți forța – este cea care face posibilă îndeplinirea dorinței voastre. Aleg să fiu consecvent și mă voi supune așa cum veți vrea. Voi face orice-mi cereți, dar numai dacă sunt amenințat cu o armă. Dacă mă condamnați la închisoare, va trebuit să trimiteți oameni înarmați ca să mă ducă acolo – nu mă voi mișca în mod voluntar. Dacă-mi dați amendă, va trebui să-mi confiscați proprietatea ca să luați banii – nu voi plăti în mod voluntar. Dacă dumneavoastră credeți că aveți dreptul să mă forțați – folosiți armele. Nu vă voi ajuta să ascundeți natura acțiunii dumneavoastră.

Cel mai bătrân dintre judecători s-a aplecat peste masă și vocea lui a devenit ușor batjocoritoare:

— Vorbiți de parcă vă luptați pentru vreun principiu, domnule Rearden, dar de fapt vă luptați doar pentru proprietatea dumneavoastră, nu-i așa?

— Da, sigur că da. Lupt pentru proprietatea mea. Știți ce fel de principiu reprezintă asta?

— Pozați în campion al libertății, dar e doar libertatea de a face banii pe care-i urmăriți.

— Da, bineînțeles. Tot ce vreau e libertatea de a face bani. Știți ce implică libertatea aceea?

— Cu siguranță, domnule Rearden, că n-ați vrea ca atitudinea dumneavoastră să fie rău înțeleasă. N-ați vrea să sprijiniți impresia care circulă peste tot că sunteți un om lipsit de conștiință socială, care nu-și face niciun fel de griji pentru bunăstarea oamenilor de lângă el și care nu muncește pentru nimic altceva decât pentru propriul său profit.

— Nu muncesc pentru nimic altceva decât pentru propriul meu profit. Îl câștig.

S-a auzit un icnet, nu de indignare, ci de stupefacție, în mulțimea din spatele lui, iar din partea judecătorilor, liniște. A continuat calm:

— Nu, nu vreau ca atitudinea mea să fie greșit înțeleasă. Aș fi bucuros să afirm asta pentru dosar. Sunt în absolută cunoștință de cauză cu tot ce s-a spus despre mine în ziare – cu toate lucrurile, dar nu cu evaluarea. Nu lucrez pentru nimic altceva decât pentru propriul meu profit – pe care-l fac prin vânzarea unui produs de care au nevoie niște oameni care vor și pot să-l cumpere. Nu-l produc pentru interesul lor și pe banii mei, iar ei nu-l cumpără pentru interesul meu și pe banii lor; nu-mi sacrific interesele pentru ei și nici ei pentru mine; facem afaceri ca indivizi egali, cu consimțământul amândurora și cu avantaje comune – și sunt mândru de fiecare bănuț pe care l-am câștigat în felul acesta. Sunt bogat și mândru de fiecare bănuț pe care îl dețin. Mi-am făcut banii prin propriul efort, prin liber schimb și prin consimțământul voluntar al fiecărui om cu care am făcut afaceri – consimțământul voluntar al celor care m-au angajat când am început, consimțământul voluntar al celor care lucrează pentru mine acum, consimțământul voluntar al celor care-mi cumpără produsul. Le voi răspunde la toate întrebările pe care dumneavoastră vă feriți să mi le puneți deschis. Vreau să-mi plătesc muncitorii mai mult decât valorează serviciile lor pentru mine? Nu. Vreau să-mi vând produsul cu mai puțin decât doresc clienții mei să-mi plătească? Nu. Dacă asta e meschin, faceți ce doriți în legătură cu mine, după orice standarde doriți. Acestea sunt ale mele. Îmi câștig existența așa cum fiecare om cinstit ar trebui să și-o câștige. Refuz să accept că e o vină faptul că sunt capabil să o fac și că o fac bine. Refuz să accept că sunt vinovat pentru faptul că sunt capabil să o fac mai bine decât majoritatea oamenilor; că sunt vinovat pentru faptul că munca mea este mai valoroasă decât munca vecini-

lor mei și că mai mulți oameni vor să-mi plătească. Refuz să-mi cer scuze pentru abilitățile mele, refuz să-mi cer scuze pentru succesul meu, refuz să-mi cer scuze pentru banii mei. Dacă asta e diabolic și meschin, exploatați-mi vinovăția la maximum. Dacă asta este ceea ce publicul găsește dăunător pentru interesele lui, atunci lăsați publicul să mă distrugă. Acesta este codul meu și nu voi accepta altul. Aș putea să vă spun că am făcut mai mult bine pentru oamenii din jurul meu decât ați putea dumneavoastră să sperați că veți face, dar nu voi spune asta, pentru că nu caut binele altora ca o confirmare pentru dreptul meu de a exista și nici nu recunosc binele altora ca o justificare pentru deținerea proprietății mele sau pentru distrugerea vieții mele. Nu voi spune că binele altora a fost scopul muncii mele: propriul meu bine a fost scopul meu și mi-e scârbă de omul care și-l abandonează pe al lui. Aș putea să vă spun că dumneavoastră nu serviți binele public, că binele nimănui nu poate fi realizat cu prețul sacrificiilor umane, că, atunci când violați drepturile unui om, violați drepturile tuturor oamenilor și că o masă de indivizi fără drepturi este sortită pieirii. Aș putea să vă spun că nu veți realiza și nici nu veți putea realiza nimic altceva decât distrugere universală – așa cum orice tâlhar trebuie să facă, atunci când rămâne fără victime. Aș putea s-o spun, dar n-o voi spune. Nu pun la îndoială politica dumneavoastră, ci premisele ei morale. Dacă ar fi fost adevărat că oamenii pot să ajungă la binele lor prin transformarea altor oameni în animale numai bune de sacrificiu și mi s-ar fi cerut să mă jertfesc de dragul celor care vor să supraviețuiască prin sângele meu, dacă aș fi fost rugat să servesc interesele societății separat, mai presus și împotriva alor mele, aș refuza, aș considera asta răul cel mai vrednic de dispreț, aș lupta cu toată energia pe care o posed, aș lupta cu toată umanitatea, dacă aș rezista numai un minut înainte să fiu omorât, aș lupta cu toată încrederea în dreptatea luptei mele și în dreptul unei ființe umane de a exista. Să nu fie nimic înțeles greșit în legătură cu mine. Dacă acum semenii mei, care se numesc public, cred că binele lor cere victime, atunci spun: „Binele public să fie dat dracului, nu voi lua parte la asta!".

Mulțimea a început să aplaude.

Rearden s-a întors, mai surprins decât judecătorii lui. A văzut fețele care râdeau cu o încântare violentă și a văzut fețele care cereau ajutor; le-a văzut disperarea ieșind la iveală; a văzut aceeași mânie și indignare ca și la el și a găsit ușurare în sfidarea sălbatică din aplauzele lor; a

văzut privirile pline de admirație și privirile pline de speranță. Mai erau și fețele cu guri căscate ale tinerilor și ale femeilor răutăcioase și neîngrijite, genul care conducea intervențiile alarmiste și malițioase de la jurnalul de știri la orice apariție pe ecran a unui om de afaceri; nu au încercat nicio contrademonstrație; era liniște.

Uitându-se la mulțime, oamenii vedeau pe fața lui ceea ce amenințările judecătorilor nu fuseseră în stare să provoace: primele semne de emoție.

Trecuseră câteva momente până când au auzit lovitura ciocănelului în masă și pe unul dintre judecători strigând:

— ...sau voi cere să fie eliberată curtea de judecată!

Întorcându-se la masă, ochii lui Rearden s-au mutat către sectorul în care se aflau vizitatorii. Privirea lui s-a oprit la Dagny, un răgaz pe care numai ea l-a perceput, de parcă i-ar fi spus: „Merge". Părea să fie calmă dacă ochii n-ar fi părut să se facă prea mari pentru față. Eddie Willers zâmbea. Un fel de zâmbet care părea să fie un rictus de substitut pentru un bărbat care nu vrea să izbucnească în lacrimi. Domnul Mowen arăta stupefiat. Paul Larkin se holba la podea. Pe chipul lui Bertram Scudder nu se vedea nicio expresie, nici pe fața lui Lillian. Stătea la capătul rândului, cu picioarele încrucișate, cu o pelerină din blană de nurcă atârnându-i de la umărul drept până la șoldul stâng; se uita la Rearden fără să se miște.

În violența complexă a tuturor lucrurilor pe care le simțea, a avut timp să recunoască o urmă de regret și de dorință: era o față pe care spera să o vadă, după care se uitase de la începutul procesului, care dorea să fie prezentă mai mult decât orice față din jurul lui. Dar Francisco d'Anconia nu venise.

— Domnule Rearden, a spus cel mai bătrân dintre judecători, zâmbind fals, plin de reproșuri și desfăcându-și brațele. Este regretabil că ne-ați înțeles în felul ăsta greșit. Asta e problema – că oamenii de afaceri refuză să ne abordeze cu încredere și cu prietenie. Își imaginează că suntem inamicii lor. De ce vorbiți despre sacrificii umane? Ce v-a făcut să vă plasați într-o astfel de atitudine extremă? Nu avem nicio intenție să punem mâna pe proprietatea dumneavoastră și nici să vă distrugem viața. Nu căutăm să vă stricăm interesele. Suntem perfect conștienți de realizările dumneavoastră cu totul remarcabile. Scopul nostru este doar acela de a crea un echilibru între presiunile sociale și de a face dreptate pentru toată lumea. Această audiere are scopul nu

de a se ajunge la proces, ci de a fi o discuție prietenoasă, care pretinde înțelegere comună și cooperare.

— Nu cooperez atunci când am o armă îndreptată spre mine.

— De ce să vorbim despre arme? Această problemă nu este îndeajuns de serioasă ca să se ajungă la astfel de referințe. Suntem perfect conștienți că vina în cazul acesta este în cea mai mare parte a domnului Kenneth Danagger, care a provocat această încălcare a legii, care v-a pus sub presiune și care și-a recunoscut vina prin faptul că a dispărut pentru a scăpa de proces.

— Nu, am făcut-o printr-o înțelegere comună, egală și voluntară.

— Domnule Rearden, a spus cel de al doilea judecător, poate că nu ne împărtășiți unele dintre idei, dar, la urma urmelor, toți luptăm pentru aceeași cauză. Pentru binele oamenilor. Realizăm că dumneavoastră ați fost împins să ignorați legea prin situația critică a minelor de cărbune și prin importanța crucială a combustibilului pentru bunăstarea publică.

— Nu, am fost împins de propriul meu profit și de propriile mele interese. Ce efect a avut asta asupra minelor de cărbune și asupra bunăstării publice rămâne la latitudinea dumneavoastră. Nu acesta a fost motivul meu.

Domnul Mowen se holba ametit la el și i-a șoptit lui Paul Larkin:

— Ceva nu miroase a bine aici.

— O, taci din gură! a izbucnit Larkin.

— Sunt sigur, domnule Rearden, a spus judecătorul cel mai în vârstă, că dumneavoastră nu credeți cu adevărat – și nici publicul – că noi dorim să vă tratăm ca pe o victimă gata să o sacrificăm. Dacă cineva a luat de bună o asemenea neînțelegere, suntem nerăbdători să vă dovedim că nu este adevărat.

Judecătorii s-au retras să hotărască verdictul. Nu au stat foarte mult. S-au întors într-o sală de judecată unde domnea liniștea și au anunțat că lui Henry Rearden i se va aplica o amendă de 5000 de dolari, dar că sentința a fost suspendată.

Valuri de râsete și aplauze au învăluit sala de judecată. Aplauzele erau pentru Rearden, râsetele – pentru judecători.

Rearden stătea nemișcat, fără să se întoarcă spre mulțime, aproape că nu auzea aplauzele. Stătea și se uita la judecători. Nu era nicio urmă de triumf pe fața lui, nici exaltare, doar intensitatea calmă cu care

contempla o imagine cu o mirare amară care aproape că era teamă. Se uita la enormitatea inamicului care distruge lumea, care era, de fapt, mică. Se simțea de parcă, după o călătorie de ani întregi printr-un peisaj devastator, pe lângă ruinele unor fabrici mărețe, epave ale unor motoare puternice, corpuri ale unor oameni invincibili, ajunsese la distrugător, așteptându-se să găsească un gigant – dar a găsit un șobolan gata să alerge către o ascunzătoare la primul sunet de pași. Dacă asta ne-a bătut, s-a gândit el, vina e a noastră.

Oamenii care-l înconjurau îl împingeau înapoi în sala de judecată. A zâmbit răspunzându-le la zâmbete, la entuziasmul nebun și tragic de pe fețele lor; în zâmbetul lui era o urmă de tristețe.

— Dumnezeu să vă binecuvânteze, domnule Rearden, a spus o femeie bătrână cu o broboadă jerpelită pe cap. Nu puteți să ne salvați, domnule Rearden? Ne mănâncă de vii și nu are niciun rost să păcălească pe nimeni că sunt pe urmele celor bogați – știți ce ni se întâmplă nouă?

— Ascultați, domnule Rearden, a spus un bărbat care arăta ca un muncitor, cei bogați trădează. Spuneți-le nenorociților ălora bogați, care sunt atât de nerăbdători să renunțe la tot, că atunci când renunță la palatele lor, renunță la pielea de pe spatele nostru.

— Știu asta, a spus Rearden.

Vina e a noastră, s-a gândit el. Dacă noi, care suntem cei care mișcă, cei care furnizează, binefăcătorii umanității, am lăsat de bunăvoie marca răului să-și pună amprenta pe noi și am suportat în liniște pedeapsa pentru virtuțile noastre – ce fel de „bine" ne așteptăm să triumfe în lume?

S-a uitat la oamenii din jurul lui. L-au aclamat astăzi; l-au aclamat pe marginea căii ferate la linia John Galt. Dar mâine vor cere o nouă directivă de la Wesley Mouch și un proiect pentru construcția de case gratis de la Orren Boyle, în timp ce grinzile lui Orren Boyle li se vor prăbuși deasupra capetelor. Ar face-o, pentru că li s-ar spune să uite, ca și cum ar fi fost o nelegiuire ce i-a făcut să-l ovaționeze pe Hank Rearden.

De ce au fost gata să renunțe la cele mai prețioase momente pentru că sunt considerate nelegiuire? De ce au fost gata să-l trădeze pe cel mai bun dintre ei? Ce i-a făcut să creadă că acest Pământ ar fi un teritoriu al răului, unde sunt sortiți disperării? Nu putea să se gândească

la un motiv, dar știa că trebuia să găsească unul. Simțea asta ca pe un semn mare de întrebare plutind în sală, iar acum era de datoria lui să răspundă.

Aceasta era sentința lui adevărată, s-a gândit el – să descopere ce idee, ce idee simplă și accesibilă și celui mai simplu om a făcut omenirea să accepte doctrinele care au mânat-o la autodistrugere.

***

— Hank, n-o să-mi mai pierd niciodată speranța, niciodată, a spus Dagny în seara aceea, după proces. N-o să mai fiu niciodată tentată să-mi dau demisia. Mi-ai dovedit că ce e corect funcționează întotdeauna și învinge de fiecare dată – s-a oprit, apoi a adăugat – în cazul în care știi exact ce e corect.

Lillian i-a spus la cină a doua zi:

— Deci ai câștigat, nu? Vocea ei era neutră; nu a mai spus nimic altceva; îl studia ca pe o ghicitoare.

Dădaca l-a întrebat la fabrică:

— Domnule Rearden, ce este o premisă morală?

— Ceva care-ți va da multe bătăi de cap.

Băiatul s-a încruntat, apoi a dat din umeri și a spus, râzând:

— Doamne, ăla a fost un spectacol grozav! Ce bătaie le-ați dat, domnule Rearden! Am stat lângă radio și am urlat.

— De unde știi că a fost o bătaie?

— Păi a fost, nu-i așa?

— Ești sigur?

— Bineînțeles că sunt sigur.

— Ceea ce te face să fii sigur este o premisă morală.

Ziarele erau tăcute. După atenția exagerată acordată cazului, acum se comportau de parcă procesul nu merita să fie băgat în seamă. Au tipărit considerații scurte pe pagini pe care nu se uită nimeni, formulate atât de general, încât niciun cititor nu și-ar fi dat seama că a fost o problemă controversată.

Oamenii de afaceri pe care Rearden i-a întâlnit păreau să vrea să evite subiectul legat de procesul lui. Alții nu făceau niciun comentariu și se întorceau doar, fețele lor arătau niște resentimente ciudate ascunse

sub efortul de a părea neutri, de parcă se temeau că doar faptul că se uită la el poate fi interpretat ca și cum ar lua partea cuiva. Alții se avântau să comenteze:

— După părerea mea, Rearden, a fost extrem de neînțelept din partea ta... Mi se pare că nu e un moment bun să-ți faci inamici... Nu ne permitem să trezim indignare.

— Indignarea cui? a întrebat el.

— Nu cred că guvernului îi va plăcea.

— Ai văzut consecințele.

— Ei bine, nu știu... Publicul nu va accepta, va fi multă indignare.

— Ai văzut cum a reacționat publicul.

— Ei bine, nu știu... Am încercat din răsputeri să nu oferim nicio pistă pentru acuzațiile despre lăcomia zgârcită, iar tu ai dat muniție inamicului.

— Mai bine ai fi căzut de acord cu inamicul că nu ai niciun drept asupra proprietății și profitului tău?

— O, nu, nu, firește că nu, dar de ce să mergi la extreme? Mereu se găsește o cale de mijloc.

— O cale de mijloc între tine și propriii tăi asasini?

— Acum de ce folosești asemenea cuvinte?

— Ce am spus la proces a fost adevărat sau nu?

— Va fi citat greșit și înțeles greșit.

— A fost adevărat sau nu?

— Publicul e prea prost ca să se confrunte cu asemenea probleme.

— A fost adevărat sau nu?

— Nu e momentul să te lauzi că ești bogat când populația moare de foame. Îi împingi doar să ia totul.

— Dar să-ți spună că nu ai niciun drept la averea ta când ei au, asta îi va opri?

— Ei bine, nu știu...

— Nu-mi plac lucrurile pe care le-ai spus la proces, i-a spus altcineva. După părerea mea, nu sunt de acord cu tine deloc. Personal, sunt mândru să cred că lucrez pentru binele public, nu doar pentru profitul meu personal. Îmi place să cred că am un scop mai presus de a-mi câștiga cele trei mese pe zi și o limuzină Hammond.

— Și nu-mi place ideea aceea legată de anularea directivelor și a controlului, a mai spus unul, sunt de acord că au luat-o razna și că

exagerează. Dar – fără control deloc? Nu sunt de acord cu asta. Cred că puțin control e necesar. Cel care e pentru binele public.

— Îmi pare rău, domnilor, a spus Rearden, că voi fi obligat să vă salvez pielea nenorocită odată cu a mea.

Un grup de oameni de afaceri conduși de domnul Mowen nu și-a exprimat deloc opinia în legătură cu desfășurarea procesului. Dar o săptămână mai târziu a anunțat, cu o cantitate exagerată de publicitate, că investesc în construcția unui loc de joacă pentru copiii șomerilor.

Bertram Scudder nu a menționat procesul în rubrica lui. Dar zece zile mai târziu a scris, printre bârfe întâmplătoare: „Puteți să vă faceți o idee despre valoarea publică a domnului Rearden din faptul că, dintre toate grupurile sociale, el pare să fie cel mai puțin popular printre oamenii de afaceri. Lipsa lui de scrupule pare să fie prea greu de suportat chiar și pentru baronii aceia prădători de profit".

Într-o seară de decembrie, când strada de dincolo de geamurile lui semăna cu un gât congestionat, care tușea fumul ieșind din hornuri înaintea Crăciunului, Rearden stătea în camera lui de la Wayne-Falkland și părea să se lupte cu un inamic mai periculos decât oboseala sau frica: repulsia pe care i-o provoca gândul de a fi nevoit să facă afaceri cu ființe umane.

Ședea, refuzând să se aventureze pe străzile orașului, refuzând să se miște, de parcă era legat cu lanțuri de scaun și de cameră. A încercat ore întregi să ignore o emoție care părea să fie asemănătoare cu dorul de casă: era conștient că singurul om pe care-și dorise să-l vadă era chiar aici, în acest hotel, câteva etaje mai jos.

S-a trezit, în săptămânile trecute, pierzând timpul în lobby de fiecare dată când intra în hotel sau ieșea din hotel, zăbovind prea mult la tejgheaua unde venea poșta sau la standul de ziare, privind șuvoaiele grăbite de oameni, sperând să-l vadă pe Francisco d'Anconia printre ei. S-a trezit luând cina singur în restaurantul Wayne-Falkland, cu ochii pe perdelele de la ușa de la intrare. Acum s-a trezit stând în cameră, gândindu-se că distanța dintre ei era doar de câteva etaje.

S-a ridicat în capul oaselor, cu un chicotit de indignare, dar ușor amuzat; se purta, s-a gândit, ca o femeie care așteaptă un telefon și care luptă împotriva tentației de a pune capăt torturii făcând ea primul pas. Nu era niciun motiv, s-a gândit el, care să-l oprească să se ducă la Francisco d'Anconia dacă asta era ceea ce voia. Și totuși, când și-a

spus că va face asta, a simțit un element periculos de capitulare în intensitatea propriului său sentiment de ușurare.

A făcut un pas către telefon să sune la apartamentul lui Francisco, dar s-a oprit. Nu asta voia; ce voia era să intre, pur și simplu, neanunțat, așa cum a intrat Francisco la el în birou; asta sugera că ceva nu fusese pus la punct între ei.

Pe drumul către lift s-a gândit: „N-o să fie acasă, iar dacă o să fie, probabil că o să-l găsești distrând vreo târfuliță, ceea ce o să te învețe minte pentru totdeauna". Dar gândul părea ireal, nu putea să-l facă să se potrivească imaginii bărbatului pe care îl văzuse la gura cuptorului; a stat încrezător în lift, uitându-se în sus, a mers încrezător pe hol, simțind cum amărăciunea se transformă în bucurie și a bătut la ușă.

Vocea lui Francisco s-a auzit imediat.

— Intră! Avea un aer absent și părea să fie luat prin surprindere.

Rearden a deschis ușa și s-a oprit în prag. Una dintre cele mai costisitoare lămpi îmbrăcate în satin stătea pe podea în mijlocul camerei, trasând un cerc de lumină peste colile de hârtie întinse peste tot. Francisco d'Ancona, în cămașă, cu o șuviță de păr atârnându-i pe față, stătea întins pe podea, pe burtă, proptit în coate, mușcând capătul unui creion, concentrat pe un punct din desenul încurcat din fața lui. Nu s-a uitat în sus, părea să fi uitat de bătaia în ușă. Rearden a încercat să descifreze desenul: arăta ca o parte dintr-o topitorie. Stătea și se uita cuprins de mirare; dacă ar fi avut puterea să aducă la realitate propria lui imagine despre Francisco d'Anconia, aceasta ar fi fost imaginea pe care ar fi văzut-o: figura unui tânăr muncitor plin de idei, concentrat pe o problemă dificilă.

Într-un moment, Francisco și-a ridicat privirea. În următorul moment s-a ridicat în genunchi, uitându-se la Rearden cu un zâmbet de plăcere incredibilă. În următorul, a apucat în grabă desenele și le-a aruncat deoparte, cu fața în jos.

— Ce am întrerupt? a întrebat Rearden.

— Nu mare lucru. Intră. Rânjea fericit. Rearden s-a simțit brusc sigur de faptul că Francisco așteptase și el asta ca pe o victorie la care nu prea spera să ajungă.

— Ce făceai? a întrebat Rearden.

— Mă amuzam doar.

— Lasă-mă să văd.

— Nu. S-a ridicat și a împins desenele deoparte.

Rearden a observat că, dacă ar fi considerat o impertinență felul autoritar în care Francisco s-a comportat în biroul lui, acum era și el vinovat de aceeași atitudine – pentru că nu oferea nicio explicație pentru vizita lui, ci doar a traversat camera și s-a așezat nepăsător într-un fotoliu, ca și cum ar fi fost acasă.

— De ce nu ai venit să continui ce ai început? a întrebat el.

— Te-ai descurcat de minune fără ajutorul meu.

— Te referi la proces?

— Da, mă refer la proces.

— De unde știi? N-ai fost acolo.

Francisco a zâmbit, pentru că vocea lui Rearden adăugase și propoziția: „Te-am căutat".

— Nu te-ai gândit că am ascultat fiecare cuvânt la radio?

— Chiar? Ei bine, ți-a plăcut să-ți asculți propriile replici ieșind din gura mea, pe post de marionetă?

— N-a fost așa, domnule Rearden. N-au fost replicile mele. Nu cumva au fost principiile pe care le-ai aplicat mereu?

— Ba da.

— Eu doar te-am ajutat să vezi că ar fi trebuit să fii mândru că trăiești conform lor.

— Mă bucur c-ai ascultat procesul.

— A fost minunat, domnule Rearden – și cam cu trei generații prea târziu.

— Ce vrei să spui?

— Dacă un singur om de afaceri ar fi avut curajul, atunci, să spună că nu a lucrat pentru nimic altceva decât propriul interes – și s-o spună cu mândrie –, ar fi salvat lumea.

— Nu cred că lumea e pierdută.

— Nu e. Nu va fi niciodată. Dar – o, Doamne! – de câte lucruri ne-ar fi scutit!

— Ei bine, bănuiesc că trebuie să luptăm, indiferent de vremurile pe care le trăim.

— Da... Știi, domnule Rearden, aș sugera să-ți transcrii procesul pe hârtie și să citești ce-ai spus. Și apoi să vezi dacă o faci în mod conștient sau nu.

— Vrei să spui că nu o fac în mod conștient?

— O să vezi asta singur.

— Știu că ai o afacere mare despre care voiai să-mi vorbești când am fost întrerupți, în noaptea aceea la fabrică. De ce nu termini acum ce aveai să-mi spui?

— Nu. E prea devreme.

Francisco se comporta ca și cum n-ar fi fost nimic neobișnuit în vizita aceea, ca și cum totul ar fi fost cu desăvârșire firesc – așa cum se comportase mereu în prezența lui Rearden. Dar Rearden a observat că nu era atât de calm pe cât și-ar fi dorit să pară; se plimba prin cameră, ca și cum ar fi încercat să scape de o emoție pe care nu voia s-o mărturisească; uitase că lampa se afla încă în mijlocul podelei și numai ea lumina încăperea.

— Ai avut multă bătaie de cap pe parcursul descoperirilor pe care le-ai făcut, nu-i așa? a întrebat Francisco. Ce părere ți-a făcut felul în care s-au comportat ceilalți afaceriști?

— Presupun că era de așteptat.

Cu o voce care părea încordată, plină de o furie compătimitoare, Francisco a spus:

— Au trecut doisprezece ani și sunt încă incapabil să privesc cu indiferență! Propoziția îi scăpase aproape involuntar, de parcă, încercând să reprime emoția, a rostit cuvinte reprimate.

— Doisprezece ani – de când ce? a întrebat Rearden.

A urmat o pauză de o secundă, dar Francisco a răspuns calm:

— De când am înțeles ce făceau oamenii ăia. A adăugat: Știu prin ce treci acum... și ce va mai urma.

— Mulțumesc, a spus Rearden.

— Pentru ce?

— Pentru ce încerci atât de tare să nu arăți. Dar nu-ți face griji pentru mine. Încă pot să suport... Știi, nu am venit aici pentru că voiam să vorbesc despre mine și nici măcar din pricina procesului.

— Putem să vorbim despre orice subiect vrei – îmi face plăcere să fii aici. A spus-o ca pe o glumă politicoasă; dar tonul nu putea să o ascundă; vorbea serios. Despre ce vrei să vorbim?

— Despre dumneata.

Francisco s-a oprit. S-a uitat la Rearden pentru un moment, apoi a răspuns încetișor:

— Bine.

Dacă ceea ce simțea Rearden s-ar fi putut transpune direct în cuvinte, dincolo de bariera voinței, ar fi urlat: „Nu mă dezamăgi, am nevoie de tine – lupt împotriva tuturor, am luptat cât am putut și mi-am spus că pot și mai mult de atât și, ca singură muniție posibilă pentru mine, am nevoie de un singur om aproape, de un om în care pot să am încredere, pe care pot să-l respect și să-l admir".

În locul unei astfel de izbucniri, i-a răspuns calm, foarte simplu, și singura tentă de legătură personală dintre ei a fost tonul sincer care a venit odată cu afirmația directă și rațională care implica aceeași onestitate a rațiunii și în ascultător:

— Știi, cred că singura infracțiune morală pe care o persoană o poate comite asupra altei persoane este încercarea de a crea, prin cuvintele sau acțiunile lui, impresia unei contradicții, imposibilul, iraționalul și prin asta să fie zdruncinată capacitatea de a raționa a victimei sale.

— Asta e adevărat.

— Dacă spun că asta e problema pe care mi-ai ridicat-o, te-ar ajuta să-mi răspunzi la o întrebare personală?

— Încerc.

— Nu trebuie să-ți spun – cred că știi – că ești cel mai inteligent om pe care l-am întâlnit vreodată. Ajung să accept, nu ca fiind corect, ci măcar ca fiind posibil, faptul că refuzi să-ți exerciți incredibila putere în lumea de astăzi. Dar ce face un om din disperare nu este neapărat cheia către caracterul său. Mereu am crezut că adevărata cheie este cea pe care o caută din proprie plăcere. Și asta este ceea ce mi se pare de neconceput: indiferent la câte lucruri ai renunțat, atâta timp cât ai ales să rămâi în viață, cum poți să găsești vreo plăcere în a trăi o viață așa de valoroasă ca a dumitale alergând după femei ieftine și după tot ce înseamnă distracție chiar și pentru un imbecil?

Francisco se uita la el cu un zâmbet de un amuzament elegant, de parcă ar fi spus: „Nu? Nu vrei să vorbim despre tine? Și nu cumva tot ce-mi spui vine dintr-o singurătate disperată care face întrebarea legată de caracterul meu mai importantă pentru tine decât orice altă întrebare?"

Zâmbetul s-a transformat într-un chicotit încet și vesel, de parcă nu avea nicio problemă cu întrebarea, niciun secret dureros de dezvăluit.

— Există o soluție pentru fiecare dilemă de genul acesta, domnule Rearden. Verifică-ți premisele. S-a așezat pe podea, vesel și informal,

ca pentru o conversație care-i făcea plăcere. Cum ai ajuns la concluzia asta, cum că aș fi un om inteligent? Din proprie experiență?

— Da.

— Știi din proprie experiență că-mi petrec viața alergând după femei?

— N-ai negat asta niciodată.

— Să neg? Am trecut prin multe necazuri până să ajung să creez impresia asta.

— Vrei să spui că nu e adevărat?

— Ți se pare că sunt un bărbat cu un complex de inferioritate atroce?

— Dumnezeule mare, nu!

— Numai un astfel de bărbat și-ar petrece viața alergând după femei.

— La ce te referi?

— Ți-amintești ce am spus în legătură cu banii și bărbații care vor să întoarcă legea cauză-efect? Oamenii care vor să înlocuiască mintea punând mâna pe produse ale minții? Ei bine, bărbatul căruia îi e silă de el însuși încearcă să câștige respect de sine prin aventuri sexuale – ceea ce nu poate fi făcut, pentru că sexul nu este o cauză, ci un efect și expresia pentru felul în care un om își percepe propria valoare.

— Mai bine ai explica pe îndelete.

— Te-ai gândit vreodată că e aceeași problemă? Bărbații care cred că bogăția vine din resurse materiale și că nu are nicio rădăcină intelectuală și nicio semnificație sunt bărbații care cred – din același motiv – că sexul este o aptitudine fizică și că funcționează independent de minte, de alegeri sau de un anumit cod de valori. Ei cred că în corpul tău se creează o dorință și corpul tău alege pentru tine – cam cum ar fi dacă minereul de fier s-ar transforma în cale ferată singur. Iubirea e oarbă, spun ei; sexul este inaccesibil pentru rațiune și ia în derâdere puterea tuturor filosofilor. Dar, de fapt, dorința sexuală a unui om este rezultatul convingerilor lui fundamentale. Spune-mi ce găsește un bărbat atractiv din punct de vedere sexual și-ți voi spune întreaga lui filosofie de viață. Arată-mi femeia cu care se culcă și o să-ți spun ce crede despre el însuși. Indiferent ce minciuni a învățat despre altruism, sexul este cea mai egoistă faptă, o faptă pe care nimeni nu o face pentru alt motiv decât pentru propria plăcere – încearcă doar să te gândești

cum ar fi dacă ai face-o ca pe un act caritabil, ca pe un gest altruist? Ca pe un act care nu se poate termina cu umilire de sine, ci doar cu exaltație, doar cu încrederea că ești dorit și ești demn să fii dorit. Este un act care-l forțează să rămână dezbrăcat și fizic, și spiritual, și să-și accepte adevăratul ego ca pe un standard de valoare. Va fi mereu atras de femeia care reflectă cea mai lăuntrică imagine a propriei sale persoane, femeia care-i permite să încerce, atunci când permite – sau să simuleze – un sentiment de stimă de sine. Bărbatul care e mândru de propria lui valoare va vrea cea mai sofisticată femeie pe care o poate găsi, femeia pe care o admiră, cea mai puternică, cea mai greu de cucerit – pentru că posesia unei eroine îi va da sentimentul că a realizat ceva, nu posesia unei curve fără creier. Nu caută să... ce s-a întâmplat? a întrebat el, văzând privirea de pe fața lui Rearden, o privire de o intensitate dincolo de interesul pentru o discuție abstractă.

— Continuă, a spus Rearden.

— Nu caută să-și câștige valoarea, caută s-o exprime. Nu există niciun conflict între standardele minții lui și dorințele trupului. Dar bărbatul care este convins de propria lui lipsă de valoare va fi împins către o femeie pe care o disprețuiește – pentru că ea va reflecta imaginea lui ascunsă despre el însuși, ea îl va elibera din realitatea obiectivă în care el este un escroc, îi va da iluzia de moment a valorii personale și evadarea de moment din propriul lui cod moral care îl condamnă. Observați dezordinea totală pe care majoritatea oamenilor o fac în viețile lor sexuale – și observați amestecul de contradicții pe care ei îl consideră ca fiind filosofia lor morală. Una pornește de la cealaltă. Iubirea este răspunsul la cele mai importante valori ale noastre – și nu poate fi altceva. Lasă un om să-și corupă valorile și viziunea asupra existenței, lasă-l să spună că iubirea nu este desfătarea de sine, este negarea de sine, că virtutea constă nu din mândrie, ci din milă, sau durere, sau slăbiciune, sau sacrificiu, că cea mai nobilă iubire se naște nu din admirație, ci din caritate, nu ca răspuns la calități, ci ca răspuns la defecte – și el se va rupe în două. Trupul lui nu-l va asculta, nu va răspunde, îl va face neputicios în fața femeii pe care spune că o iubește și-l va împinge la cea mai josnică târfă pe care o poate găsi. Corpul lui va urma mereu cele mai ascunse convingeri pe care le are; dacă crede că defectele sunt calități, a condamnat existența ca fiind diabolică și numai răul îl va atrage. S-a blestemat pe el însuși și va crede că numai

de depravare merită să te bucuri. A echivalat virtutea cu durerea și va crede că viciile sunt singura sursă de plăcere. Atunci va țipa că trupul lui are dorințe vicioase proprii pe care mintea lui nu le poate cuceri, că sexul e un păcat, că iubirea e o emoție pură a sufletului. Și apoi se va întreba de ce iubirea nu i-a adus nimic altceva decât plictiseală și sex – nimic altceva decât rușine.

Rearden a spus încetișor, uitându-se în altă direcție, fără să realizeze că gândea cu voce tare:

— Cel puțin... eu nu am acceptat niciodată cealaltă teorie... Nu m-am simțit niciodată vinovat pentru că fac bani.

Francisco nu a înțeles semnificația primelor două cuvinte; a zâmbit și a spus entuziasmat:

— Observi că e aceeași problemă? Nu, n-ai accepta nicio parte din credințele lor vicioase. Nu ai fi capabil să te forțezi să accepți asta. Dacă ai încerca să condamni sexul ca fiind rău, tot te-ai trezi, contrar dorințelor tale, acționând conform premisei morale corecte. Ai fi atras de cea mai sofisticată femeie pe care ai întâlni-o. Mereu ți-ai dori o eroină. Ai fi incapabil să te disprețuiești. Ai fi incapabil să crezi că existența este un lucru rău și că ești o creatură neajutorată prinsă într-un univers imposibil. Ești un bărbat care și-a trăit toată viața modelând totul după propriul lui scop. Ești un bărbat care știe că, așa cum o idee neexprimată în acțiuni fizice este ipocrizie demnă de disprețuit, tot așa e și iubirea platonică, și, așa cum acțiunea fizică neghidată de minte este păcălirea de sine de care e capabil numai un fraier, tot așa e și sexul când este tăiat din codul moral al unei persoane. E aceeași problemă, iar tu știi asta. Stima de sine neatinsă pe care o ai știe asta. Ai fi incapabil să dorești o femeie pe care o urăști. Doar un bărbat care preaslăvește puritatea unei iubiri lipsite de dorință este capabil de depravarea unei dorințe lipsite de iubire. Dar observi că cei mai mulți oameni sunt creaturi tăiate în jumătate care mereu se leagănă disperați într-o parte sau în cealaltă. O jumătate este omul care urăște banii, fabricile, zgârie-norii și propriul său corp. Are emoții nedefinite despre subiecte de neconceput cum ar fi semnificația vieții și pretenția lui la virtute. Și plânge cu disperare pentru că nu poate să simtă nimic pentru femeia pe care o respectă, dar s-a trezit legat cu o pasiune irezistibilă de o curvă din canal. El este bărbatul pe care oamenii îl numesc idealist. Cealaltă jumătate este bărbatul pe care oamenii îl

numesc practic, bărbatul care disprețuiește principiile, abstractul, arta, filosofia și propria lui minte. El crede despre achiziționarea obiectelor materiale că ar fi singurul lui scop în viață și râde la nevoia de a lua în considerare scopul sau sursa lor. Se așteaptă ca ele să-i ofere plăcere și se întreabă de ce cu cât primește mai multe, cu atâta simte mai puțin. El este bărbatul care-și petrece timpul alergând după femei. Observă tripla escrocherie care se repetă la el. Nu-și va da seama de nevoia lui de stimă de sine, din moment ce ia în derâdere asemenea concepte ca valorile morale; și totuși simte disprețul de sine profund care vine din faptul că el crede că e o bucată de carne. Nu va recunoaște, dar știe că sexul este expresia fizică a unui tribut pentru valorile morale. Așa că încearcă, trecând prin volutele efectului, să ajungă la ceea ce ar fi fost cauza. Încearcă să câștige o conștiință a propriei sale valori de la femeile care cedează în fața lui și uită că femeile pe care le alege nu au nici personalitate, nici judecată, nici standarde ale valorii. Își spune că nu caută decât plăcere fizică, dar observi că obosește de femeile lui într-o săptămână sau o noapte, apoi că disprețuiește curvele profesioniste și că iubește să-și imagineze că seduce fete sofisticate care au făcut o mare excepție de dragul lui. Caută sentimentul realizării și nu-l găsește niciodată. Ce fel de merit poate să fie în cucerirea unui corp lipsit de minte? Ei, ăsta este cel-care-aleargă-după-femei. Mi se potrivește descrierea?

— Dumnezeule, nu!

— Atunci poți să judeci, fără să mă întrebi pe mine, cât de mult am alergat după femei în viață.

— Dar ce Dumnezeu ai căutat pe primele pagini ale ziarelor pentru ultimii – doisprezece au fost? – ani?

— Am cheltuit mulți bani pe cele mai ostentative și vulgare petreceri la care m-am putut gândi și am pierdut groaznic de mult timp încercând să fiu văzut cu femeile potrivite. Cât despre restul... S-a oprit și apoi a spus: Am niște prieteni care știu asta, dar dumneata ești prima persoană căreia-i încredințez acest secret împotriva propriilor mele reguli: nu m-am culcat niciodată cu niciuna din acele femei. Nu m-am atins de niciuna dintre ele.

— Ce e și mai incredibil decât asta este faptul că te cred.

Lampa de pe podeaua de lângă el arunca fascicule de lumină dispersate pe fața lui Francisco în timp ce se apleca; fața lui avea o privire jucăușă și lipsită de vină.

— Dacă vrei să arunci o privire pe paginile acelea de ziar, vei vedea că nu am spus niciodată nimic. Femeile erau cele nerăbdătoare să fie tipărite pagini întregi care să sugereze faptul că au fost văzute cu mine la un restaurant, iar acesta să fie semnul unei mari povești de dragoste. După ce crezi că aleargă acele femei dacă nu după aceleași lucruri ca și bărbatul care aleargă după ele – dorința de a câștiga valoare personală prin numărul și faima bărbaților pe care îi cuceresc? Numai că e puțin mai penibil, pentru că valorile pe care le caută ele nu sunt nici măcar în fapta propriu-zisă, ci în impresia celorlalte și în invidia altor femei. Ei bine, le-am dat curvelor ălora ce voiau, dar ceea ce voiau ele cu adevărat, fără prefăcătoriile la care se așteptau, fără prefăcătoriile care le ascund natura dorințelor. Crezi că voiau să se culce cu mine sau cu orice bărbat? Nu ar fi fost capabile de o dorință atât de reală și de onestă. Voiau să-și hrănească propria vanitate, iar eu le-am hrănit-o. Le-am dat șansa să se laude în fața prietenilor și să se vadă în paginile de scandal în roluri de mari seducătoare. Dar știi că funcționează exact în același fel cum ai făcut dumneata la proces? Dacă vrei să înfrângi orice fel de escrocherie vicioasă, fii de acord cu ea, la propriu, fără să adaugi nimic de la tine ca să-i ascunzi natura. Femeile acelea au înțeles. Au văzut dacă a fi invidiat de alții pentru ceva ce nu ai realizat îți dă satisfacție sau nu. În loc de stimă de sine, idilele lor cu mine făcute publice le-au dat o senzație mai profundă de inferioritate: fiecare dintre ele știe exact ce a încercat și în ce a eșuat. Dacă să mă tragă după ele în pat este standardul lor public de valoare, știu că nu ar putea să traiască conform lui. Cred că acele femei mă urăsc mai tare decât orice om de pe pământ. Dar secretul meu e în siguranță, pentru că fiecare dintre ele crede că a fost singura care a eșuat când toate celelalte au reușit, așa că va fi cea mai vehementă în a se jura în legătură cu idila noastră și a nu spune niciodată adevărul.

— Dar de ce te-ai jucat cu reputația dumitale?

Francisco a dat din umeri.

— Cei pe care-i respect vor ști adevărul despre mine, mai devreme sau mai târziu. Ceilalți – fața lui s-a încordat – ceilalți, că eu, cel adevărat, sunt rău. Lasă-i să aibă ce preferă – așa cum apar pe primele pagini.

— Dar de ce? De ce ai făcut asta? Doar ca să le dai o lecție?

— Doamne ferește! Voiam să fiu recunoscut ca un playboy.

— De ce?

— Un playboy este un bărbat care, pur și simplu, nu se poate abține să nu lase banii să-i scape printre degete.

— De ce ai vrut să-ți asumi un astfel de rol urât?

— Camuflaj.

— Pentru ce?

— Pentru un scop propriu.

— Ce scop?

Francisco și-a scuturat capul.

— Nu-mi cere să-ți spun asta. Ți-am spus mai mult decât trebuia. Vei afla restul curând, oricum.

— Dacă e mai mult decât trebuia, de ce mi-ai spus?

— Pentru că... m-ai făcut să devin nerăbdător pentru prima dată în mulți ani. Tenta de emoție pe care încerca să o reprime s-a întors în vocea lui. – Pentru că nu am vrut niciodată să știe nimeni adevărul despre mine așa cum am vrut să-l știi dumneata. Pentru că știam că ai disprețui un playboy mai mult decât orice alt fel de om – așa cum aș face și eu. Playboy? N-am iubit decât o singură femeie în toată viața mea și încă o fac și o voi face mereu! Era o răbufnire involuntară, iar apoi a adăugat cu voce joasă: Nu am spus asta nimănui..., nici măcar ei.

— Ai pierdut-o?

Francisco ședea uitându-se în gol; într-un moment a răspuns pe un ton lipsit de inflexiuni:

— Sper că nu.

Lumina lămpii îi lovea fața de dedesubt și Rearden nu putea să-i vadă ochii, doar linia buzelor care dezvăluia rezistență și o ciudată și gravă resemnare. Rearden a știut că aceasta era o rană în care nu trebuia să răsucească niciun cuțit.

Cu una dintre schimbările lui rapide de stare de spirit, Francisco a spus:

— O, asta e, durează doar puțin mai mult! și s-a ridicat în picioare, zâmbind.

— Din moment ce ai încredere în mine, a spus Rearden, vreau să-ți spun un secret de al meu în schimb. Vreau să știi cât de multă încredere aveam în dumneata înainte să vin aici. Și s-ar putea să am nevoie de ajutorul dumitale mai târziu.

Ești singurul om pe care mi-ar plăcea să-l ajut.

Sunt multe lucruri pe care nu le înțeleg despre dumneata, dar sunt sigur de un singur lucru: că nu ești prieten cu tâlharii.

- Nu sunt. Pe fața lui Francisco era o umbră de amuzament, ca atunci când spui ceva adevărat numai pe jumătate.

— Așa că știu că nu mă vei trăda dacă-ți spun că-mi doresc să continui să vând metal Rearden la ce clienți vreau eu și în ce cantitate doresc, oricând am șansa să o fac. Chiar acum, pregătesc o comandă de douăzeci de ori mai mare decât cea pentru care am fost judecat.

Stând pe brațul unui scaun, la câțiva metri distanță, Francisco s-a înclinat înspre el, încruntându-se, pentru mult timp.

— Crezi că lupți cu ei făcând asta? a întrebat.

— Ei bine, cum ai numi-o? Cooperare?

— Te-ai oferit să lucrezi și să produci metal Rearden pentru ei cu prețul pierderii profitului și al prietenilor dumitale și îmbogățindu-i pe nenorociții care au avut tupeul să te jefuiască și luând abuzul ca pe un privilegiu pentru a-i ține în viață. Acum vrei s-o faci cu prețul acceptării titlului de infractor și cu riscul de a fi aruncat în închisoare în orice moment, pentru a menține un sistem care poate fi menținut numai prin victimele lui, numai prin încălcarea propriilor reguli.

— Nu e pentru sistemul lor, ci pentru clienții pe care nu-i pot abandona în voia sistemului; intenționez să supraviețuiesc mai mult decât sistemul ăla al lor – nu intenționez să-i las să mă oprească, indiferent cât de greu fac să fie pentru mine și nu intenționez să renunț la lume pentru ei, chiar dacă sunt singurul om care a mai rămas. Acum, comanda aceea ilegală e mai importantă pentru mine decât întreaga fabrică.

Francisco și-a scuturat capul încetișor și nu a răspuns nimic; apoi a întrebat:

— Cărui prieten din industria cuprului o să-i acorzi privilegiul de neprețuit să te vândă de data asta?

Rearden a zâmbit.

— De data asta nu. De data asta fac afaceri cu un om în care am încredere.

— Chiar așa? Cu cine?

— Cu dumneata.

Francisco s-a ridicat în picioare.

— Ce? a întrebat el, cu vocea atât de joasă, încât aproape că a reușit să ascundă sunetul respirației neregulate.

Rearden zâmbea.

— Nu știi că sunt unul dintre clienții dumitale? A fost rezolvat de câțiva lingăi și sub un nume fals, dar voi avea nevoie de ajutorul dumitale să nu lăsăm pe nimeni din echipa dumitale să devină bănuitor. Am nevoie de cupru, am nevoie de el la timp, și nu-mi pasă dacă mă arestează mai târziu, atâta vreme cât duc asta până la capăt. Știu că nu mai ești îngrijorat de compania dumitale, de avere, de muncă, pentru că nu-ți pasă să lucrezi cu tâlhari ca Taggart sau ca Boyle. Dar, dacă toate lucrurile pe care m-ai învățat au însemnat ceva, dacă sunt ultimul om pe care-l respecți, mă vei ajuta să supraviețuiesc și să-i învinge. Nu am cerut niciodată ajutorul nimănui. Îl cer pe al dumitale. Am nevoie de dumneata. Mereu mi-ai spus cât de mult mă admiri. Ei bine, aici este viața mea în mâinile dumitale – dacă o vrei. O comandă de cupru d'Anconia a fost trimisă pe un vapor înspre mine. A plecat din San Juan pe 5 decembrie.

— Ce?!

Era un țipăt de șoc evident. Francisco s-a ridicat în picioare, trecând de orice încercare de a ascunde ceva.

— Pe 5 decembrie?

— Da, a răspuns Rearden stupefiat.

Francisco a sărit la telefon:

— Ți-am spus să nu te încurci cu d'Anconia Copper! Era un țipăt de disperare pe jumătate gemut, pe jumătate furios.

Mâna lui s-a întins către telefon, dar s-a retras. S-a prins de marginea mesei, ca și cum voia să se stăpânească pe el însuși să nu ridice receptorul, și a stat, cu capul plecat, pentru atât de mult timp, încât nici el, nici Rearden nu și-au dat seama cât a trecut. Rearden era înțepenit din cauza urmăririi unei lupte agonizante cu figura nemișcată a unui om ca singură dovadă. Nu putea să-și dea seama ce era în spatele acelei lupte, știa că era ceva ce Francisco avusese puterea să prevină în acel moment și că era o putere pe care el nu putea să o folosească.

Când Francisco și-a ridicat capul, Rearden văzu o față modificată de o suferință atât de intensă, încât liniile erau aproape un strigăt de

durere, cu atât mai teribil cu cât fața lui avea o privire fermă, de parcă decizia fusese luată, iar acesta era prețul ei.

— Francisco..., care e problema?

— Hank, eu... Și-a scuturat capul, s-a oprit, apoi s-a ridicat din nou în picioare. Domnule Rearden, a spus cu o voce care avea puterea, disperarea și neobișnuita demnitate a unei pledoarii care știa că este fără speranță. Pentru atunci când o să mă blestemi, pentru atunci când o să te îndoiești de fiecare cuvânt pe care-l spun..., îți jur – pe femeia pe care o iubesc – că sunt prietenul dumitale.

Amintirea feței lui Francisco, așa cum arăta în momentul acela, i-a revenit lui Rearden în minte trei zile mai târziu, printr-un șoc orbitor de pierdere și ură – a revenit, deși, stând lângă radioul din biroul lui, a crezut că trebuie să stea acum departe de Wayne-Falkland sau îl va omorî pe Francisco d'Anconia imediat ce l-ar vedea; tot revenea la el, prin cuvintele pe care le auzea; auzea că trei nave de cupru d'Anconia care au plecat de la San Juan către New York au fost atacate de Ragnar Danneskjöld și au fost trimise pe fundul oceanului; continuau să revină, deși știa că, pentru el, mult mai mult decât cuprul s-a scufundat odată cu navele.

Capitolul V

Sold epuizat

Fusese primul eşec din istoria metalului Rearden. Pentru prima dată, o comandă nu fusese livrată aşa cum s-a promis. Dar, către 15 februarie, când calea ferată Taggart trebuia să fie gata, nu mai conta pentru nimeni.

Iarna a venit devreme, în ultimele zile ale lui noiembrie. Oamenii spuneau că era cea mai grea iarnă înregistrată vreodată şi că nimeni nu putea fi învinuit pentru severitatea neobişnuită a furtunilor de zăpadă. Nu voiau să-şi aducă aminte că au fost timpuri în care furtunile de zăpadă nu măturau, fără oprire, străzile, drumurile neluminate şi acoperişurile caselor fără încălzire, nu opreau circulaţia trenurilor, nu lăsau în urmă sute de cadavre.

Prima dată când Danagger Coal a întârziat cu livrarea de combustibil pentru Taggart Transcontinental, în ultima săptămână din decembrie, vărul lui Danagger a explicat că nu a putut să facă nimic; a trebuit să reducă ziua de lucru până la şase ore, a spus el, pentru a ridica moralul oamenilor, care nu păreau să funcţioneze aşa cum o făcuseră în zilele vărului său Kenneth; oamenii deveniseră nepăsători şi neglijenţi, a spus el, pentru că erau extenuaţi din pricina disciplinei dure a fostului manager; nu putea să facă nimic dacă unii dintre administratori şi dintre şefii de echipă îşi dădeau demisia fără niciun motiv, oameni care lucraseră pentru companie de la zece până la douăzeci de ani; nu putea să facă nimic dacă păreau să fie neînţelegeri între muncitorii lui şi noua echipă de administratori, chiar dacă oamenii noi erau mult mai îngăduitori decât vechii supraveghetori de sclavi; era doar problemă de reorganizare, a spus el. Nu putea să facă nimic, spunea, dacă tonajul care mergea către Taggart Transcontinental a

fost întors din drum, în ajunul zilei în care trebuia să fie livrat, și a fost expediat către Biroul de Asistență Globală pentru a fi trimis către Republica Populară Anglia; era o urgență, oamenii din Anglia mureau de foame, cu toate fabricile lor de stat închizându-se, iar domnișoara Taggart nu era prea rezonabilă, din moment ce era vorba despre o întârziere de doar o zi.

Era doar o întârziere de o zi. Cauzase o întârziere de trei zile în mersul trenului de marfă cu numărul 386, din California către New York, cu cincizeci și nouă de vagoane de salată și portocale. Trenul de marfă cu numărul 386 a staționat pe liniile secundare, la baza de aprovizionare cu cărbuni, așteptând combustibilul care nu ajunsese. Când trenul a ajuns în New York, salata și portocalele a trebuit să fie aruncate în East River: au așteptat prea mult timp în depozitele din California, din cauza programului redus al trenurilor și fiindcă locomotivelor le era interzis, printr-o directivă, să tragă un tren cu mai mult de șaizeci de vagoane. Nimeni în afară de prietenii și de asociații lor nu a observat că trei cultivatori de portocale din California, precum și doi fermieri din Imperial Valley, care creșteau salată, falimentaseră; nimeni nu a observat că o firmă de brokeri din New York s-a închis, sau că o companie de instalatori căreia firma de brokeri îi datora bani s-a închis și ea, sau că cei care aprovizionau compania cu țevi de plumb au ieșit și ei din afaceri. Când oamenii mor de foame, spuneau ziarele, nu ai cum să te simți îngrijorat pentru eșecurile întreprinderilor care erau doar afaceri private pentru profituri private.

Cărbunele trimis cu vaporul peste Atlantic către Biroul de Asistență Globală nu a ajuns în Republica Populară Anglia: a fost capturat de Ragnar Danneskjöld.

A doua oară când Danagger Coal a întârziat cu livrarea combustibilului către Taggart Transcontinental, la mijlocul lui ianuarie, vărul lui Danagger mârâia la telefon că nu poate să facă nimic în legătură cu asta: minele lui au fost închise pentru trei zile, din cauza unei scurgeri de ulei de la mașinării. Încărcătura de cărbune către Taggart Transcontinental a întârziat patru zile.

Domnul Quinn de la Quinn Ball Bearing Company, care se mutase odată din Connecticut în Colorado, așteptase o săptămână trenul de mărfuri cu încărcătura lui de metal Rearden. Când trenul a ajuns, ușile de la Quinn Ball Bearing Company erau închise.

Nimeni nu observase închiderea unei companii de motoare din Michigan, care aşteptase o livrare de rulmenţi cu bilă, cu maşinăriile inactive, cu muncitorii cu normă întreagă; sau închiderea unei fabrici de cherestea din Oregon, care aşteptase un nou motor; sau închiderea unui depozit de cherestea din Iowa, rămas fără livrări; sau falimentarea unui antreprenor din Illinois care, neputând să-şi ia geresteaua la timp, s-a trezit cu toate contractele anulate, iar cumpărătorii lui s-au pomenit trimişi la plimbare pe străzile măturate de zăpadă în căutarea a ceea ce nu mai exista nicăieri acum.

Furtuna de zăpadă care a venit la sfârşitul lui ianuarie şi care a blocat trecătorile din Munţii Stâncoşi a ridicat ziduri albe de treizeci de picioare înălţime deasupra liniei principale de la Taggart Transcontinental. Oamenii care au încercat să cureţe calea ferată au renunţat în primele câteva ore: plugurile rotative se stricaseră unul după altul. Plugurile fuseseră ţinute într-o stare precară doi ani în plus faţă de termenul de casare. Noile pluguri nu au fost livrate; producătorul îşi dăduse demisia, nefiind capabil să obţină oţelul de care avea nevoie de la Orren Boyle.

Trei trenuri care mergeau în vest erau blocate pe liniile secundare de la gara Winston, sus, în Munţii Stâncoşi, unde linia principală Taggart Transcontinental tăia colţul nord-vestic al statului Colorado. Timp de cinci zile, nimeni nu a putut să-i ajute. Trenurile nu puteau să ajungă la ele prin furtună. Ultimele dintre camioanele fabricate de Lawrence Hammond s-au stricat din pricina îngheţului de pe autostrada din munţi. Cele mai bune dintre avioanele fabricate odată de Dwight Sanders au fost trimise, dar nu au ajuns la gara Winston; erau prea uzate ca să mai facă faţă unei furtuni.

Prin reţeaua de zăpadă, pasagerii prinşi în vagoane se uitau pe geam la luminile cocioabelor din Winston. Luminile au pierit în noaptea următoare. Până în seara celei de a doua zile, luminile, căldura şi mâncarea fuseseră împărţite în vagoanele trenurilor. În momentele de calm ale furtunii, când perdeaua albă dispărea şi lăsa în urma ei liniştea unui gol negru contopindu-se cu un pământ neluminat şi cu un cer fără stele, pasagerii puteau să vadă, la mulţi kilometri depărtare înspre sud, o mică flacără mişcându-se în vânt. Era torţa lui Wyatt.

Către dimineaţa celei de a şasea zile, când trenurile au putut să se mişte şi au coborât pe serpentinele din Utah, Nevada şi California,

personalul trenului a observat coșurile fără fum și ușile închise ale micilor fabrici de pe marginea drumului, care nu erau închise în ultima lor călătorie. „Furtunile sunt trimise de Dumnezeu", a scris Bertram Scudder, „așa că nimeni nu poate fi considerat responsabil pentru vreme."

Rațiile pe cărbune stabilite de Wesley Mouch permiteau încălzirea caselor pentru trei ore pe zi. Nu era lemn de ars, nici metal să se facă sobe noi, nici unelte ca să se găurească pereții caselor pentru noi instalații. În sobițele improvizate din cărămizi și canistre de ulei, profesorii își ardeau cărțile din bibliotecă și cultivatorii de fructe își ardeau copacii din livezi. „Lipsurile întăresc caracterul unui om", a scris Bertram Scudder, „și forjează oțelul fin al disciplinei sociale. Sacrificiul este cimentul care pune cap la cap cărămizile umane pentru a crea marele edificiu care este societatea."

„Națiunii care a avut odată credința că la măreție se ajunge prin producție i se spune acum că se ajunge prin abjecție", a afirmat Francisco d'Anconia într-un interviu pe care l-a dat presei. Dar nu a fost tipărit.

Singurul avânt în lumea afacerilor, în iarna aceea, a venit dinspre industria de divertisment. Oamenii luau din banii pentru mâncare și din bugetul pentru căldură și stăteau nemâncați pentru a se înghesui în cinematografe, doar ca să scape pentru câteva ore de statutul de animale a căror singură grijă era teroarea din pricina nevoilor lor primitive. În ianuarie, toate cinematografele, cluburile de noapte și saloanele de bowling au fost închise din ordinul lui Wesley Mouch, cu scopul de a face economie la combustibil. „Plăcerea nu este necesară existenței", a scris Bertram Scudder.

„Trebuie să înveți să adopți o atitudine filosofică", i-a spus dr. Simon Pritchett unei tinere studente care izbucnise dintr-odată în plânsete isterice în mijlocul unui curs. Tocmai se întorsese dintr-o expediție de voluntariat într-o așezare din zona Lacului Superior*; văzuse o mamă ținându-și în brațe cadavrul copilului, adult deja, mort din pricina foamei. „Nu există absoluturi", a spus dr. Pritchett. „Realitatea e doar o iluzie. De unde știe femeia că fiul ei este mort? De unde știe că a existat vreodată?"

Oamenii cu ochi rugători și fețe disperate se înghesuiau în corturi unde evangheliștii strigau, plini de bucurie și triumfători, că omul era

* Cel mai mare dintre cele cinci Mari Lacuri din America de Nord. (n.tr.)

incapabil să coopereze cu natura, că știința era o fraudă, că mintea lui era un eșec, că primea pedepse pentru păcatul trufiei, pentru încrederea în propriul său intelect, că numai credința în puterea secretelor mistice putea să-l protejeze de ruptura unei căi ferate sau de explozia celui mai neînsemnat cauciuc de la cel mai neînsemnat camion. Iubirea era cheia către secretele mistice, strigau ei, iubirea și sacrificiul altruist pentru nevoile celorlalți.

Orren Boyle a făcut un sacrificiu altruist pentru nevoile celorlalți. A vândut Biroului de Asistență Globală – pentru livrarea către Republica Populară Germania – zece mii de tone de laminate de oțel, care trebuiau trimise inițial către Atlantic Southern Railroad.

— A fost o decizie dificilă, i-a spus, cu o privire serioasă și fără țintă, președintelui panicat de la Atlantic Southern, dar am luat în considerare faptul că sunteți o corporație bogată, în timp ce oamenii din Germania sunt într-o stare absolut mizerabilă. Așa că am acționat conform principiului care spune că nevoia primează. Când stai la îndoială, trebuie să ții seama întâi de cei slabi, nu de cei puternici.

Președintele de la Altantic Southern auzise că cel mai bun prieten al lui Orren Boyle din Washington avea un prieten la Ministerul Aprovizionării din Republica Populară Germania. Dar dacă asta a fost motivația lui Boyle sau dacă s-a folosit într-adevăr de principiul sacrificiului, nimeni nu putea să știe și nici nu conta; asta l-a făcut pe președintele de la Atlantic Southern să tacă; nu a îndrăznit să admită că îi păsa de calea lui ferată mai mult decât de oamenii din Germania; nu a îndrăznit să contrazică principiul sacrificiului.

Apele râului Mississippi crescuseră mult în luna februarie, podul peste Mississippi al celor de la Atlantic Southern s-a prăbușit cu un tren de pasageri. Locomotiva și primele cinci vagoane pentru dormit s-au dus la vale împreună cu stâlpii podului care se rupeau și au căzut în vârtejurile negre de apă învolburată la 80 de picioare sub ele. Restul trenului a rămas suspendat pe partea din față a podului, care rămăsese încă în picioare.

— Nu poți să-ți mănânci prăjitura și să-ți lași și vecinul s-o mănânce și el, a spus Francisco d'Anconia. Furia acuzațiilor pe care vocile oamenilor din public le-au aruncat la adresa lui era mai mare decât grija lor pentru groaznicul accident de pe fluviu.

Se șușotea că inginerul-șef de la Atlantic Southern, disperat din cauza eșecului companiei de a obține oțelul de care avea nevoie pentru a ridica din nou podul, își dăduse demisia cu șase luni în urmă și transmisese companiei că podul nu era sigur. Scrisese o notificare către cel mai mare ziar din New York în care avertizase opinia publică în legătură cu asta; înștiințarea nu fusese tipărită. Se zvonea că prima parte a podului ținuse pentru că fusese renovată cu forme structurale din metal Rearden; dar cinci sute de tone de metal fuseseră tot ce putuse calea ferată să obțină de când funcționa Legea Schimbului Echitabil.

Unicul rezultat al investigațiilor oficiale a fost acela că două poduri construite peste Mississippi, ridicate pentru căi ferate mai mici, au fost închise. Una dintre companiile feroviare a dat faliment; cealaltă a închis una dintre liniile secundare, a scos șinele și a construit altă linie către podul peste Mississippi de la Taggart Transcontinental; la fel a făcut și Atlantic Southern.

Marele pod Taggart din Bedford, Illinois, fusese construit de Nathaniel Taggart. A luptat cu guvernul ani întregi, din cauza tribunalelor, care, din pricina plângerilor făcute de expeditorii din transportul fluvial, au hotărât că transportul feroviar era o competiție neloială pentru transportul naval și, totodată, o amenințare pentru bunăstarea publică și că podurile de cale ferată construite peste Mississippi trebuiau interzise pentru că prezentau un impediment material; completele de judecată i-au ordonat lui Nathaniel Taggart să demoleze podul și să le asigure pasagerilor lui transportul peste râu cu ajutorul șalupelor. Votul unei singure voci de la Curtea Supremă îl ajutase să câștige bătălia. Podul lui era acum singura mare legătură care ținea continentul la un loc. Ultima lui descendentă făcuse din asta cea mai strictă lege pentru ea, că, dacă orice altceva era neglijat, podul Taggart va fi întotdeauna într-o formă grozavă.

Oțelul care a fost transportat peste ocean de către Biroul de Asistență Globală nu a ajuns în Republica Populară Germania. A fost capturat de Ragnar Danneskjöld, dar nimeni nu a auzit de asta în afara Biroului, pentru că ziarele încetaseră de mult să mai menționeze activitățile lui Ragnar Danneskjöld.

Oamenii au început să pună întrebări și să audă zvonuri abia atunci când a început să se observe deficitul în creștere, apoi dispariția de pe piață a fiarelor de călcat electrice, a prăjitoarelor de pâine, a mașinilor

de spălat și a tuturor aparatelor electrocasnice. Auziseră că niciun vapor încărcat cu cupru d'Anconia nu a putut să ajungă în niciun port al Statelor Unite; niciunul nu putea să treacă de Ragnar Danneskjöld.

În nopțile cețoase de iarnă, pe țărm, marinarii vorbeau în șoaptă despre cum Ragnar Danneskjöld punea mereu mâna pe încărcătura de pe vasele de transport, dar nu se atinsese niciodată de cupru: scufundase vapoarele d'Anconia împreună cu toată încărcătura lor; lăsase echipajul să scape cu bărci de salvare, dar cuprul s-a dus la fundul oceanului. Șușoteau despre asta ca despre o legendă întunecată, dincolo de puterea de înțelegere a omului; nimeni nu putea să găsească niciun motiv pentru care Danneskjöld alesese să nu ia cuprul.

În a doua săptămână din februarie, cu scopul de a economisi firele de cupru și curentul electric, o directivă a interzis folosirea lifturilor mai sus de etajul douăzeci și cinci. Etajele superioare ale clădirii trebuiau să fie goale și paravane albe au fost puse ca să taie din scări. Printr-un permis special, se făceau excepții – pe baza unei „nevoi esențiale" – pentru câteva întreprinderi mai mari și pentru hotelurile mai sofisticate. Etajele superioare ale clădirilor orașelor au rămas fără lumină.

Locuitorii New Yorkului nu fuseseră niciodată atât de îngrijorați în legătură cu vremea. Furtunile au fost doar o neplăcere care a încetinit traficul și a făcut bălți la intrarea în magazinele puternic luminate. Mergând împotriva vântului, îmbrăcați în haine de ploaie, cu blănuri și în pantofi de seară, oamenii simțeau că furtuna era un intrus în oraș. Acum, văzând cum măturau străzile rafalele de zăpadă, oamenii se simțeau ușor înspăimântați că ei erau intrușii temporari, iar vântul avea drept de liberă trecere.

— Nu va schimba lucrurile cu nimic pentru noi acum, las-o baltă, Hank, nu contează, a spus Dagny atunci când Rearden i-a zis că nu va putea să-i livreze șinele; nu reușise să găsească un furnizor de cupru.
– Las-o baltă, Hank.

Nu i-a răspuns. Nu putea să uite primul lui eșec.

În seara de 15 februarie, s-a desprins o șină, iar o locomotivă a deraiat la aproape un kilometru distanță de Winston, Colorado, pe un sector care nu fusese reamenajat cu șine noi. Un șef de gară din Winston a oftat și a trimis după un echipaj cu o macara; era unul dintre accidentele minore care se întâmplau pe această porțiune la fiecare câteva zile, se obișnuise cu astfel de evenimente.

În seara aceea, Rearden, cu gulerul de la palton ridicat, cu pălăria lăsată pe ochi și cu zăpada ridicându-i-se până la genunchi, hoinărea printr-o mină de cărbune cu exploatare la suprafață abandonată, într-un colț uitat al Pennsylvaniei, supraveghind încărcarea cărbunelui ilegal în camioanele pe care le adusese. Mina nu avea proprietar și nimeni nu putea să-și permită să facă săpături. Dar un bărbat tânăr, cu o voce răstită și cu ochi întunecați și furioși, care venea dintr-o așezare în care se murea de foame, organizase o gașcă de șomeri și a făcut o înțelegere cu Rearden să livreze cărbuni. Au lucrat toată noaptea, au depozitat cărbunele în canale de scurgere ascunse, au fost plătiți în bani lichizi, fără vreun fel de întrebări. Cuprinși de o dorință puternică de a rămâne în viață, ei și Rearden făceau comerț ca sălbaticii, fără drepturi, titluri, contracte sau protecție, fără nimic altceva decât acordul comun și o strictă și absolută atenție la pomisiuni. Rearden nici măcar nu știa numele tânărului lider. Privindu-l cum încărca marfa în camioane, Rearden se gândea că acest băiat, dacă era născut cu o generație mai devreme, ar fi devenit un mare industriaș; acum, probabil, scurta lui viață de infractor de duzină se va termina în câțiva ani.

Dagny, în seara aceea, avea o întâlnire cu Consiliul director.

Au stat la o masă lăcuită într-o cameră imensă a departamentului, dar era insuficient încălzită. Cei care, prin deceniile pe care le strânseseră în urmă carierele lor, s-au bazat, pentru siguranța lor, pe faptul că nu li se putea citi nimic pe fețe – cuvintele lor nu trădau nimic, iar hainele erau impecabile – fuseseră dați de gol de puloverele întinse peste burți, de fularele înfășurate în jurul gâtului, de tusea care întrerupea discuțiile prea des, ca sunetul unei mitraliere.

A observat că Jim își pierduse constanța comportamentului de odinioară. Stătea cu capul băgat între umeri, iar ochii lui zburau ca o săgeată de la o față la alta.

Un bărbat din Washington stătea la masă printre ei. Nimeni nu-i știa exact slujba sau poziția socială, dar nici nu era necesar: știau că era din Washington. Era domnul Weatherby, avea părul grizonant, o față lungă și îngustă și o gură care arăta ca și cum trebuia să-și întindă mușchii feței ca să o țină închisă; asta dădea feței o alură pretențioasă: o față care nu exprima nimic altceva. Directorii nu știau dacă venise în calitate de oaspete, de consilier sau de conducător al departamentului; preferau să nu știe.

— Mi se pare, a spus președintele, că problema principală pe care trebuie să o luăm în considerare este faptul că șinele de pe linia noastră principală par să fie într-o condiție deplorabilă, ca să nu spun critică – a făcut o pauză, apoi a adăugat precaut –, în timp ce singura cale ferată bună pe care o avem este linia John Galt – adică, Rio Norte.

Pe același ton precaut care aștepta pe altcineva să continue scopul urmărit al cuvintelor lui, altcineva a spus:

— Dacă luăm în considerare echipamentul insuficient și faptul că-l lăsăm să se deterioreze pentru o linie secundară care începe să nu mai funcționeze... – s-a oprit și n-a spus ce se poate întâmpla dacă nu iau asta în considerare.

— După părerea mea, a spus un bărbat subțire și palid cu o mustață îngrijită, linia Rio Norte pare să fi devenit o povară din punct de vedere financiar, o povară pe care compania s-ar putea să nu o poată purta, adică, dacă nu cumva vor fi făcute anumite reajustări, care...

Nu a terminat, dar s-a uitat la domnul Weatherby. Domnul Weatherby părea să n-o fi observat.

— Jim, a spus președintele, cred că ar trebui să explici chestiunea domnului Weatherby.

Vocea lui Taggart avea o finețe exersată, dar era finețea unei bucăți de pânză întinsă peste un obiect de sticlă spart, iar colțurile ascuțite mai ieșeau la iveală din când în când:

— Cred că, în general, se spune că factorul principal care afectează fiecare companie feroviară din țară este rata neobișnuita a falimentelor din afaceri. Deși realizăm cu toții că, desigur, asta este doar ceva temporar, totuși, în momentul de față, a făcut situația companiilor feroviare să se apropie de un stadiu care poate să fie foarte bine descris ca fiind disperat. Mai exact, numărul de fabrici care s-au închis pe teritoriul Taggart Continental este atât de mare, că ne-a stricat toată structura financiară. Sectoare și secțiuni care ne-au adus întotdeauna cele mai bune profituri par acum să provoace adevărate pierderi. Un tren programat să fie încărcat cu o cantitate mare de marfă nu poate fi întreținut de trei expeditori când odată au fost șapte. Nu putem să le dăm aceleași sarcini – cel puțin nu la... taxele noastre prezente. S-a uitat la domnul Weatherby, dar domnul Weatherby nu părea să observe.

— Mi se pare, a spus Taggart, iar colțurile ascuțite au devenit și mai ascuțite în vocea lui, că poziția pe care o au expeditorii noștri este ne-

dreaptă. Cei mai mulți dintre ei s-au plâns de rivalii lor și au întrecut măsura de mai multe ori ca să elimine competiția în domeniul lor. Acum majoritatea dintre ei practic posedă în totalitate propria lor piață de desfacere, cu toate astea refuză să realizeze că o companie feroviară nu poate să dea unei singure fabrici cantitatea de marfă care a fost realizată din producția unei regiuni întregi. Ne conducem trenurile către eșec pentru ei și, totuși, au luat atitudine împotriva oricărei... creșteri în prețuri.

— Împotriva oricărei creșteri? a spus domnul Weatherby cu blândețe, imitând bine că ar fi surprins. Asta nu e atitudinea pe care au luat-o.

— Dacă anumite zvonuri, pe care refuz să le cred, sunt adevărate..., a spus președintele și s-a oprit la o silabă după ce tonul panicat a devenit evident în vocea lui.

— Jim, a spus domnul Weatherby zâmbitor, cred că ar fi cel mai bine dacă nu am menționa subiectul prețurilor crescute.

— Nu sugeram o reală creștere în perioada asta, a spus Taggart repede, am pomenit-o doar ca să netezesc imaginea de ansamblu.

— Dar, Jim, a spus un bătrân cu o voce tremurătoare, credeam că legătura – vreau să spun, prietenia – dumneavoastră cu domnul Mouch va asigura...

S-a oprit pentru că ceilalți se uitau la el insistent și-i reproșau încălcarea unei legi nescrise: nu puteai să menționezi un astfel de eșec, nu puteai să discuți căile nebănuite ale puterilor prieteniilor lui Jim sau de ce au eșuat ele.

— Chestia e, a spus domnul Weatherby cu degajare, că domnul Mouch m-a trimis aici să discut cererea sindicatului de transport feroviar pentru o creștere a salariilor și cererea expeditorilor pentru o scădere în taxe.

A spus-o pe un ton nonșalant și sigur; știa că toți acești oameni cunoșteau faptul că cererile fuseseră discutate în ziare de luni întregi; știa că teama pe care o aveau oamenii aceștia nu era de fapta în sine, ci de felul în care a spus-o – de parcă nu exista, dar cuvintele lui aveau puterea de a o face să existe; știa că au așteptat să vadă dacă va exercita acea putere; îi anunța că o va face.

Situația lor le dădea dreptul la un strigăt de protest; nu era niciunul; nimeni nu i-a răspuns. Apoi Jim Taggart a spus pe tonul acela tăios și agitat care voia să ascundă furia, dar doar mărturisea nesiguranța:

— Nu aș exagera importanța lui Buzzy Watts de la Consiliul Național al Expeditorilor. A făcut multă gălăgie și a dat multe cine costisitoare în Washington, dar nu v-aș sfătui să-l luați prea în serios.

— O, nu știu, a spus domnul Weatherby.

— Ascultă, Clem, știu că Wesley a refuzat să-l vadă săptămâna trecută.

— Așa e. Wesley e un om tare ocupat.

— Și știu că, atunci când Gene Lawson a dat petrecerea aia mare acum zece zile, practic toată lumea era acolo, dar Buzzy Watts nu a fost invitat.

— Așa este, a spus domnul Weatherby calm.

— Așa că nu aș conta pe domnul Buzzy Watts, Clem. Și nu aș lăsa asta să mă îngrijoreze.

— Wesley e un om imparțial, a spus domnul Weatherby. Un om devotat serviciului public. Interesele țării – ca întreg – trebuie luate în considerare mai presus de orice. Taggart s-a ridicat; dintre toate semnele de pericol pe care le cunoștea, acesta era cel mai rău. Nimeni nu poate nega, Jim, că Wesley te admiră foarte mult ca om de afaceri foarte inteligent, un consilier valoros și unul dintre cei mai apropiați prieteni ai lui. Ochii lui Taggart l-au străfulgerat rapid: era încă de rău. Dar nimeni nu poate spune că Wesley ar ezita să-și sacrifice sentimentele și prieteniile sale personale – atunci când e vorba de bunăstarea publică.

Fața lui Taggart nu exprima nimic; teroarea venea din lucruri care nu puteau fi niciodată exprimate în cuvinte sau expresii faciale. Teroarea era lupta lui cu un gând pe care nu voia să-l recunoască: el însuși fusese „publicul" pentru atâta timp și în atâtea situații diferite, știa ce ar însemna dacă acel titlu magic, acel titlu sacru, căruia nimeni nu îndrăznea să i se opună, ar fi fost transferat, împreună cu „bunăstarea" sa, unei persoane ca Buzzy Watts.

Dar ce-a întrebat – și a întrebat fără să stea prea mult pe gânduri – a fost:

— Doar nu insinuezi că mi-aș pune interesele personale deasupra bunăstării publice, nu-i așa?

— Nu, bineînțeles că nu, a spus domnul Weatherby, cu o privire care era aproape un zâmbet. Cu siguranță că nu. Nu tu, Jim. Atitudinea ta apropiată de public – și înțelegătoare – este prea bine cunoscută. De aceea, Wesley se așteaptă ca tu să vezi problema pe toate părțile.

— Da, sigur, a spus Taggart, blocat.

— Ei bine, gândește-te la situația sindicatului. Poate nu poți să-ți permiți să le dai o mărire, dar cum pot să-și permită să existe când costurile traiului se ridică până la cer? Trebuie să și mănânce, nu-i așa? Asta e pe primul loc, cu sau fără cale ferată. Tonul domnului Weatherby avea o seriozitate placidă, de parcă recita o formulă cerută pentru a ascunde un alt înțeles care le era clar tuturor; se uita direct la Taggart, punând în evidență în mod special ceea ce nu spusese încă.

— Sunt aproape un milion de membri în sindicatul de transport feroviar. Cu familiile, persoanele întreținute și rudele sărace – și cine nu are rude sărace în ziua de azi? – se adună cam cinci milioane de voturi. Persoane, adică – Wesley trebuie să aibă asta în vedere. Trebuie să se gândească la psihologia lor. Și, apoi, gândește-te la public. Taxele pe care le-ai impus au fost stabilite într-o vreme când toată lumea făcea bani. Dar, așa cum stau lucrurile acum, costurile transportului au devenit o povară pe care nimeni nu și-o poate permite. Oamenii se plâng în legătură cu asta peste tot în țară. S-a uitat direct la Taggart; s-a uitat doar, însă privirea lui părea să-i facă cu ochiul. Sunt o groază, Jim. Nu sunt foarte mulțumiți în legătură cu o groază de lucruri acum. Un guvern care ar scădea taxele pe transportul feroviar i-ar face pe mulți dintre aceștia recunoscători.

Liniștea care a venit ca răspuns era un vid atât de adânc, încât, dacă aruncai ceva în ea, nu s-ar auzit niciun sunet. Taggart știa, așa cum știau cu toții, care ar fi motivul dezinteresat pentru care domnul Mouch ar fi gata să-și sacrifice prieteniile personale.

Liniștea și faptul că nu vruse să o spună, că venise aici hotărâtă să nu vorbească, dar nu putea să se abțină, au făcut vocea lui Dagny să sune atât de neînchipuit de dur:

— Ați primit ce ați cerut toți acești ani, domnilor?

Viteza cu care ochii lor s-au mutat înspre ea era răspunsul involuntar la un sunet neașteptat, dar viteza cu care s-au mutat dinspre ea – înspre masă, pereți, oriunde numai nu la ea – era răspunsul conștient la înțelesul cuvintelor ei.

În liniștea următorului moment, ea simțea remușcările lor ca o energie îngroșând aerul încăperii și știa că nu erau remușcări pentru domnul Weatherby, ci pentru ea. Putea să suporte asta, dacă ar fi lăsat doar întrebarea ei fără niciun răspuns; dar ce a făcut-o să-și simtă stomacul strângându-i-se de greață a fost dubla lor escrocherie: să pretindă că o ignoră și apoi să-i răspundă în felul lor personal de a o face.

Președintele a spus, fără să se uite la ea, forțându-și vocea să sune neutră și totuși ușor hotărâtă în același timp:

— Ar fi fost în regulă, totul ar fi ieșit așa cum trebuie dacă nu erau oamenii nepotriviți în poziții de putere, cum ar fi Buzzy Watts și Chick Morrison.

— O, nu mi-aș face griji în legătură cu Chick Morrison, a spus bărbatul palid cu mustață. Nu are niciun fel de relație cu oamenii de vârf. Chiar nu. Tinky Holloway e otrava.

— Nu văd situația ca fiind fără speranță, a spus un bărbat impunător care purta un fular verde. Joe Dunphy și Bud Hazleton sunt foarte apropiați de Wesley. Dacă influența lor predomină, vom fi în regulă. Și totuși, Kip Chalmers și Tinky Holloway sunt periculoși.

— Pot să am grijă de Kip Chalmers, a spus Taggart.

Domnul Weatherby era singura persoană din încăpere pe care n-o deranja să se uite la Dagny; dar, de câte ori privirea lui nimerea pe ea, era o privire goală; era singura persoană din încăpere pe care nu o putea vedea.

— Mă gândeam, a spus domnul Weatherby indiferent, uitându-se la Taggart, că i-ai putea face o favoare lui Wesley.

— Wesley știe că poate să se bazeze mereu pe mine.

— Ei bine, mă gândeam că, dacă asigurați salariile sindicatului, am putea să renunțăm la problema scăderii taxelor pentru moment.

— Nu pot să fac asta! – Era aproape un strigăt. Asociația națională a companiilor feroviare a luat o poziție unanimă împotriva creșterilor salariale și a convins fiecare membru să refuze.

— Chiar despre asta vorbeam, a spus domnul Weatherby. Wesley trebuie să facă ceva ca să clintească această poziție a Asociației. Dacă o companie feroviară ca Taggart Transcontinental ar ceda, restul ar fi ușor. L-ai ajuta mult pe Wesley. Ar aprecia asta.

— Dar, Dumnezeule mare, Clem! Aș putea fi chemat în instanță pentru asta, după regulile Asociației!

Domnul Weatherby a zâmbit:

— Ce instanță? Mă ocup eu de asta.

— Dar ascultă, Clem, știi – știi la fel de bine ca și mine – că nu ne putem permite asta.

Domnul Weatherby a dat din umeri:

— Problema asta tu trebuie să o rezolvi.

— Cum, pentru numele lui Dumnezeu?

— Nu știu. Asta e treaba ta, nu a noastră. Nu ai vrea ca guvernul să înceapă să-ți spună cum să-ți conduci compania, nu?

— Nu, bineînțeles că nu! Dar...

— Treaba noastră este doar să avem grijă ca oamenii să primească salariile în mod corect și un transport decent. E de datoria ta să furnizezi. Dar, desigur, dacă tu spui că nu poți să-ți faci treaba – ei bine, atunci...

— N-am spus asta! a izbucnit Taggart, fără să se gândească. Nu am spus asta deloc!

— Ce bine, a spus domnul Weatherby zâmbitor. Știm că poți să găsești o cale să o faci.

Se uita la Taggart; Taggart se uita la Dagny.

— Ei bine, era doar un gând, a spus domnul Weatherby, lăsându-se pe spate în scaunul lui, ca într-o retragere discretă.

— Încă ceva la care să vă gândiți. Sunt doar un oaspete aici. Nu vreau să intervin. Scopul întâlnirii a fost să discutăm situația... liniilor secundare, cred?

— Da, a spus președintele și a căscat.

— Da, iar acum, dacă cineva are o sugestie constructivă de oferit... – a așteptat; nimeni nu a răspuns. Cred că situația este clară. A așteptat din nou. Cred că s-a stabilit că nu putem continua să permitem funcționarea unor linii secundare... Rio Norte, în particular... și, de aceea, trebuie să facem ceva...

— Cred, a spus bărbatul cel palid cu mustață, cu vocea neașteptat de sigură, că acum ar trebui să o ascultăm pe domnișoara Taggart. S-a aplecat cu o privire vicleană, plină de speranță. Pentru că Dagny nu a răspuns, ci doar s-a întors la el, a întrebat:

— Ce aveți de spus, domnișoară Taggart?

— Nimic.

— Poftim?

— Tot ce am avut de spus era în raportul pe care vi l-a citit Jim. Vorbea încet, cu vocea clară și fără inflexiuni.

— Dar n-ați făcut nicio sugestie.

— N-am nicio sugestie să fac.

— Dar, până la urmă, ca vicepreședinte operativ, aveți un interes esențial în politica acestei companii.

— Nu am niciun fel de autoritate asupra politicilor acestei companii.

— O, dar suntem nerăbdători să vă auzim opinia.

— Nu am nicio opinie.

— Domnișoară Taggart, a spus el, cu tonul formal și elocvent cu care ar fi dat un ordin, nu aveți cum să nu realizați că liniile noastre secundare sunt într-o situație dezastruoasă – și vrem să-i faceți să plătească.

— Cum?

— Nu știu. Asta este treaba dumitale, nu a noastră.

— Am spus în acel raport toate motivele pentru care, acum, este imposibil. Dacă sunt aspecte pe care le-am omis, vă rog să-mi spuneți.

— O, nu aș avea cum să știu. Ne așteptăm ca dumneavoastă să găsiți o cale s-o faceți posibilă. Treaba noastră e doar să avem grijă ca acționarii să primească profitul cuvenit. E de datoria dumneavoastră să produceți. Nu ați vrea să credem că sunteți incapabilă să vă faceți treaba și...

— Sunt incapabilă să o fac.

Bărbatul a deschis gura, dar nu a avut ce să mai spună; s-a uitat la ea confuz, întrebându-se de ce formula a dat greș.

— Domnișoară Taggart, a întrebat bărbatul cu fular verde, în raportul dumneavoastră ați insinuat cumva că situația liniei Rio Norte e critică?

— Am scris că este fără speranță.

— Și atunci ce propuneți?

— Nu propun nimic.

— Nu vă eschivați de la o responsabilitate?

— Ce credeți că faceți? a vorbit temperat, adresându-se tuturor. Vă bazați pe faptul că n-o să spun că responsabilitatea e a voastră, că a fost politica voastră de nimic cea care ne-a adus unde suntem acum? Ei bine, o spun!

— Domnișoară Taggart, domnișoară Taggart, a spus președintele cu un ton care reproșa, nu ar trebui să fie niciun fel de divergențe între noi. Contează a cui e vina? Nu vrem să ne certăm din cauza greșelilor din trecut. Trebuie să lucrăm cu toții ca o echipă ca să sprijinim compania în această perioadă de criză.

Un bărbat cărunt, cu un aer de aristocrat, care rămăsese tăcut pe durata întregii ședințe, cu o privire calmă și înverșunată care înțelegea că

întreaga ședință era inutilă, s-a uitat la Dagny cu ceea ce s-ar fi numit compasiune, dacă mai simțea încă o urmă de speranță. A spus, ridicându-și vocea doar atât cât să ajungă la o notă de indignare controlată:

— Domnule Președinte, dacă ne gândim la soluții practice, mi-ar plăcea să sugerez să discutăm limita impusă pe lungimea și viteza trenurilor noastre. Dintre toate, aceasta este cea mai dezastruoasă. Anularea ei nu numai că ar rezolva toate problemele noastre, dar ar fi o ușurare imensă. Cu insuficiența disperată de sursă de energie și înfricoșătoarea insuficiență de combustibil, este cu adevărat o nebunie să trimiți o locomotivă cu șaizeci de vagoane când ar putea să tragă o sută de vagoane și să-i ia patru zile pe drum când ar putea să-i ia trei. Sugerez să calculăm numărul de expeditori pe care i-am ruinat și numărul de sectoare pe care le-am distrus prin eșecuri, insuficiențe și întârzieri ale transportului, iar apoi să...

— Nici să nu te gândești la asta, a intervenit tăios domnul Weatherby. Nu încerca să visezi la nicio anulare. Nu am lua-o în considerare. Nu am asculta nici măcar vreo discuție pe subiectul ăsta.

— Domnule Președinte, a întrebat bărbatul cărunt încet, să continui?

Președintele și-a desfăcut mâinile larg, cu un zâmbet calm, arătând neajutorarea.

— Nu ar fi practic, a răspuns el.

— Cred că mai bine am redirecționa discuția către starea liniei Rio Norte, a spus dintr-odată James Taggart.

A urmat o tăcere lungă.

Bărbatul cu fular verde s-a întors către Dagny.

— Domnișoară Taggart, a întrebat el trist și precaut, credeți că dacă – asta este doar o întrebare ipotetică – dacă echipamentul care se folosește acum la Rio Norte ar fi disponibil, ar îndeplini nevoile liniei noastre principale?

— Ar ajuta.

— Calea ferată de la linia Rio Norte, a spus bărbatul palid cu mustață, e unică în toată țara și nu ar putea fi cumpărată acum cu niciun preț. Avem trei sute de mile de cale ferată, ceea ce înseamnă mai mult de patru sute de mile de metal Rearden pur pe acea linie. Credeți, domnișoară Taggart, că nu putem să ne permitem să irosim acele șine fără pereche pe o linie secundară care nu mai are un trafic foarte mare?

— Rămâne la latitudinea dumneavoastră.

— Lăsați-mă să o formulez altfel: credeți că ar fi bine dacă șinele ar fi disponibile pentru linia noastră principală, linie care are așa o nevoie urgentă să fie reparată?

— Ar ajuta.

— Domnișoară Taggart, a întrebat bărbatul cu voce nesigură, credeți că mai sunt expeditori buni la linia Rio Norte?

— Mai e Ted Nielsen de la Nielsen Motors. Nimeni altcineva.

— Oare costurile de funcționare de la Rio Norte ar putea fi folosite ca să ușureze criza financiară din restul sistemului?

— Ar ajuta.

— Și atunci, ca vicepreședinte... S-a oprit; ea a așteptat, uitându-se la el; el a spus: Ei bine?

— Care era întrebarea dumneavoastră?

— Voiam să spun... adică, ei bine, ca vicepreședinte operativ, nu aveți nicio concluzie de tras?

S-a ridicat în picioare și s-a uitat la fețele din jurul mesei.

— Domnilor, a spus ea, nu știu cine v-a păcălit de vă așteptați că, dacă eu sunt cea care trebuie să numească decizia pe care intenționați să o luați, eu voi avea responsabilitate pentru ea. Poate că ar trebui să credeți că, dacă vocea mea dă lovitura finală, mă va face complice la crimă – din moment ce asta este ultima parte a unei crime planificate de mult timp. Nu pot să concep ce credeți dumneavoastră că reușiți să faceți printr-o astfel de prefăcătorie și nu vă voi ajuta să o puneți în scenă. Lovitura finală va fi dată de dumneavoastră, așa cum au fost toate celelalte.

S-a întors să plece. Președintele pe jumătate ridicat a întrebat disperat:

— Dar, domnișoară Taggart?...

— Vă rog să nu vă ridicați. Vă rog să continuați discuția – și votați pentru problema în care eu nu voi avea niciun cuvânt. Nu voi vota. Vă voi fi alături, dacă doriți, dar doar ca simplu angajat. Nu mă voi preface că sunt nimic altceva.

S-a întors încă o dată, dar vocea bărbatului cărunt a oprit-o:

— Domnișoară Taggart, aceasta nu este o întrebare oficială, e mai mult o curiozitate personală, dar puteți să-mi spuneți viziunea dumneavoastră în legătură cu viitorul rețelei de cale ferată Taggart Transcontinental?

Ea a răspuns, uitându-se la el cu înțelegere, cu voce blândă.

– Am încetat să mă mai gândesc la viitorul unei rețele de cale ferată. Intenționez să continui să fac posibilă funcționarea trenurilor, atât cât se poate. Nu cred că va mai fi foarte mult.

S-a îndepărtat de masă și s-a dus înspre geam ca să stea deoparte și să-i lase să continue fără ea.

S-a uitat la oraș. Jim obținuse autorizația care-i permitea folosirea curentului electric la etajele superioare ale clădirii Taggart. De la înălțimea încăperii, orașul arăta ca o rămășiță aplatizată, cu câteva fâșii răsfirate și singuratice de sticlă luminată ridicându-se înspre cerul întunecat.

Ea nu asculta vocile bărbaților din spatele ei. Nu știa cât timp s-au derulat fragmente rupte din conversația lor pe lângă ea – sunete care se împingeau și se înțepau unele pe celelalte, încercând să se retragă și să împingă pe cineva în față – o luptă nu ca să se afirme voința unei singure persoane, ci ca să stoarcă de la o victimă o afirmație nevoită, o bătălie în care decizia trebuia luată nu de învingător, ci de învins.

— Mi se pare... este, cred... trebuie, în opinia mea..., dacă ar fi să facem o presupunere..., sugerez doar... nu insinuez, dar... dacă luăm în considerare ambele părți... este, în opinia mea, indubitabil... mi se pare o situație în care nu ai cum să greșești...

Ea nu știa a cui era vocea, dar a auzit-o când a spus:

— ...și, de aceea, votez ca linia John Galt să fie închisă.

Ceva, s-a gândit ea, l-a făcut să spună numele corect al liniei.

A trebuit să suporți și tu, cu generații în urmă – a fost la fel de greu și pentru tine, la fel de rău, dar nu ai lăsat asta să te oprească – a fost într-adevăr la fel de rău? Atât de urât? Nu contează, sunt situații diferite, dar e doar durere, iar tu nu ai fost oprit de durere, nici de orice altceva a trebuit să suporți; nu ai fost oprit niciodată, nu ai cedat, ai înfruntat situația și pe asta trebuie s-o înfrunt eu; ai luptat și eu voi face la fel; ai reușit – voi încerca și eu... A auzit, în mintea ei, intensitatea redusă a cuvintelor destinate ei și a durat o vreme până când a realizat că vorbea cu Nat Taggart.

Următoarea voce pe care a auzit-o a fost cea a domnului Weatherby:

— Așteptați un minut, băieți. Vă amintiți cumva că trebuie să obțineți permisiunea înainte să închideți o linie principală?

— Dumnezeule mare, Clem! Strigătul lui Taggart era panică pură. Sigur că nu va fi niciun fel de problemă în legătură cu...

— Nu aș fi prea sigur de asta. Nu uita că ești în serviciu public și trebuie să oferi transport, indiferent dacă faci sau nu bani.

— Dar știi că asta este imposibil!

— Ei bine, asta e în regulă pentru tine, îți rezolvă problema, dacă închizi linia aceea, dar cu ce ne va ajuta pe noi? Lăsând un stat întreg cum este Colorado practic fără transport, ce fel de reacții va declanșa printre oameni? Acum, desigur, dacă i-ai da lui Wesley ceva în schimb, ca să contrabalansezi asta, dacă ai asigura mărirea de salariu la sindicat...

— Nu pot! Mi-am dat cuvântul la Asociația Națională!

— Cuvântul tău? Bine, fă cum vrei. Nu am vrea să forțăm Alianța. Preferăm să lăsăm lucrurile să se întâmple de la sine. Dar astea sunt timpuri grele și e dificil să spui ce se poate întâmpla. Cu toată lumea care ajunge la sapă de lemn și cu scăderea impozitelor colectate, s-ar putea – întrucât deținem mult peste cinzeci la sută din obligațiile Taggart – s-ar putea să fim constrânși să cerem stingerea obligațiilor companiei în șase luni...

— Ce?! a strigat Taggart.

— ...sau mai devreme.

— Dar nu se poate! O, Dumnezeule, nu se poate! Ne-am înțeles că moratoriul era pentru cinci ani! Era un contract, o obligație! Contam pe asta!

— O obligație? Ce demodat ești, Jim. Nu există nicio obligație în afară de necesitatea de moment. Deținătorii originari ai acelor obligații contau și ei pe plățile lor.

Dagny a izbucnit în râs.

Nu putea să se oprească, nu putea să se abțină, nu putea să rateze șansa unui moment să se răzbune pentru Ellis Wyatt, pentru Andrew Stockton, pentru Lawrence Hammond, pe toți ceilalți. A spus, râzând cu lacrimi:

— Mulțumesc, domnule Weatherby.

Domnul Weatherby se uita la ea înmărmurit.

— Da? a întrebat el rece.

— Știam că va trebui să plătim pentru obligațiile alea într-un fel sau altul. Plătim.

— Domnișoară Taggart, a spus președintele cu severitate, nu credeți că toate aceste „ți-am-spus-eu" ale dumneavoastră sunt inutile? Să vorbiți despre ce s-ar fi întâmplat dacă am fi acționat diferit nu e altceva decât pură speculație teoretică. Nu putem să ne lăsăm în voia teoriei, trebuie să ne confruntăm cu realitatea practică a momentului.

— Corect, a spus domnul Weatherby. Asta trebuie să fii: practic. Acum vă oferim un târg. Faceți ceva pentru noi și noi vom face ceva pentru dumneavoastră. Măriți salariul sindicatului și vă vom da permisiunea să închideți linia Rio Norte.

— În regulă, a spus James Taggart cu voce gâtuită.

A auzit decizia lor când stătea la fereastră. I-a auzit declarând că linia John Galt se va închide în șase săptămâni, pe 31 martie.

Trebuie doar să mai reziști câteva momente, s-a gândit; ai grijă de următoarele câteva momente și apoi următoarele, câteva, pe rând, iar după o vreme devine mai ușor; vei trece peste ele – după o vreme.

Tema de lucru pe care și-a dat-o pentru următoarele câteva momente era să-și ia haina și să fie prima care părăsește încăperea.

Apoi a fost tema de lucru în care trebuia să coboare cu liftul prin impozanta și tăcuta clădire Taggart. Apoi a fost tema de lucru în care trebuia să traverseze holul întunecat.

La jumătatea holului, s-a oprit. Un bărbat stătea sprijinit de perete așa cum ar sta cineva care așteaptă cu un scop, iar ea era scopul lui, pentru că se uita direct la ea. Nu l-a recunoscut de la prima privire, pentru că știa sigur că fața pe care a văzut-o nu putea fi acolo în hol la ora aceea.

— Salut, Slug, a spus el.

Ea a răspuns, bâjbâind după o distanță mare care fusese odată a ei:

— Salut, Frisco.

— L-au omorât în sfârșit pe John Galt?

S-a străduit să plaseze momentul într-o succesiune cronologică. Întrebarea aparținea prezentului, dar fața gravă venea din zilele acelea pe care le petrecuseră pe deal, lângă Hudson, când el ar fi înțeles tot ce însemna întrebarea aceea pentru ea.

— De unde ai știut că o vor face în seara asta?

— Era evident de luni întregi că acela va fi următorul pas în proxima ședință.

— De ce ai venit aici?

— Ca să văd cum primești vestea.

— Vrei să rădem despre asta?

— Nu, Dagny, nu vreau să rădem.

Nu era nicio umbră de veselie pe fața lui; ea a răspuns încrezătoare:

— Nu știu cum să reacționez.

— Eu, da.

— Mă așteptam, știam că va trebui să o facă, așa că acum trebuie doar să rezist cu... noaptea asta, a vrut să zică, dar a spus – toată munca și detaliile.

I-a luat brațul.

— Hai să mergem să bem ceva împreună.

— Francisco, de ce nu râzi de mine? Mereu ai râs de linia aia.

— Voi râde, dar mâine, când te voi vedea descurcându-te cu toată munca și detaliile. Nu în seara asta.

— De ce nu?

— Hai. Nu ești în stare să vorbim despre asta.

— Eu... – a vrut să protesteze, dar a spus: nu, cred că nu sunt.

A condus-o în stradă, iar ea s-a trezit mergând în liniște, în ritmul regulat al pașilor lui, cu degetele lui neîncordate, dar ferme ținând-o de braț. A făcut semn unui taxi care trecea și i-a ținut ușa să intre. Ea s-a supus fără întrebări; se simțea ușurată, ca un înotător care nu se mai zbate. Imaginea unui om acționând cu încredere era un colac de salvare care îi era aruncat într-un moment în care uitase de speranța că mai există așa ceva. Se simțea ușurată nu pentru că se dădea bătută în fața responsabilității, ci la vederea unui bărbat în stare să și-o asume.

— Dagny, a spus el, uitându-se la orașul care se mișca dincolo de geamul taxiului lor, gândește-te la primul om care s-a gândit să facă o bară de oțel. A știut ce a văzut, ce a gândit și ce a vrut. Nu a spus „mi se pare că" și nu a primit ordine de la cei care spun „în opinia mea".

Ea a chicotit, mirându-se de câtă dreptate avea; ghicise ce fel de senzație dezgustătoare resimțea, senzația unei mlaștini din care încerca să scape.

— Uită-te în jurul tău, a spus el, un oraș e forma înghețată a curajului uman – curajul acelor oameni care și-au urmat primul gând la fiecare ax, la fiecare cui, la fiecare generator de curent de care era nevoie ca să reușească, curajul de a spune nu „mi se pare", ci „este". Și să-ți pui însăși viața în joc în rămășagul ăsta. Nu ești singură. Oamenii ăia există. Au

existat mereu. Era o vreme când ființele umane se ghemuiau în peșteri, la cheremul oricărei epidemii și oricărei furtuni. Ar fi putut oameni ca cei din Consiliul director să-i scoată din peșteri și să-i aducă unde sunt acum? – a arătat către oraș.

— Dumnezeule, nu!

— Atunci uite dovada că există un alt fel de oameni.

— Da, a spus ea entuziasmată. Da.

— Gândește-te la ei și uită de Consiliul tău director.

— Francisco, unde sunt ei acum – celălalt fel de oameni?

— Acum nu sunt doriți.

— Eu îi vreau. O, Doamne, ce tare-i vreau!

— Când o să vrei, o să-i găsești.

Nu i-a pus întrebări despre linia John Galt, iar ea nu a vorbit despre asta până când nu au stat la o masă într-un separeu slab luminat și a văzut piciorul unui pahar între degetele ei. Abia dacă-și dăduse seama cum ajunseseră acolo. Era un loc liniștit și sofisticat, care arăta ca un adăpost secret; a văzut o masă mică și lucioasă sub mâna ei, pielea unui fotoliu rotund în spatele umerilor ei și o bucată de oglindă albastru închis care îi despărțea de imaginea oricărei dureri sau plăceri pe care alții veniseră să o ascundă aici. Francisco se apleca peste masă, privind-o, iar ea se simțea de parc-ar fi găsit un sprijin în intensitatea controlată din ochii lui.

Nu au vorbit despre linie, dar ea a spus dintr-odată, uitându-se la lichidul din pahar:

— Mă gândesc la noaptea când lui Nat Taggart i s-a spus că trebuie să abandoneze podul pe care-l construia. Podul peste Mississippi. Era disperat și stătea prost cu banii – pentru că oamenilor le era frică de pod, îl numiseră o afacere ineficace. În dimineața aceea, i s-a spus că echipajul vaporului cu abur de pe râu a depus o plângere împotriva lui și a cerut ca podul să fie distrus pentru că era un pericol pentru siguranța publică. Erau trei părți din pod construite, trei pătrimi care se ridicau peste râu. În aceeași zi, o bandă locală a atacat podul și au dat foc la schelele de lemn. Muncitorii lui l-au trădat, câțiva pentru că erau speriați, câțiva pentru că au fost mituiți de oamenii de pe navă, iar cei mai mulți dintre ei pentru că nu avusese niciun ban să le plătească de săptămâni întregi. De-a lungul acelei zile, oamenii care au vrut să cumpere acțiunile de la Taggart Transcontinental Railroad renunțau unul după celălalt. Spre seară, o comisie care reprezenta două bănci, care erau ultima lui

speranță de sprijin, a venit la el. Era chiar acolo, pe locul unde trebuia să fie construcția, lângă râu, în vagonul vechi și părăsit în care locuia, cu ușa deschisă către ruina înnegrită, cu rămășițele de lemn încă arzând deasupra metalului îndoit. Negociase un împrumut de la băncile acelea, dar contractul nu fusese semnat. Comisia i-a spus că va trebui să renunțe la pod, pentru că sigur ar fi pierdut procesul și s-ar fi dat ordin ca podul să fie demolat înainte să fie gata. Dacă voia să renunțe la el, au spus, și să-și trimită pasagerii cu șalupele peste râu, așa cum făceau celelalte companii feroviare, contractul încă ar fi stat în picioare și ar fi primit banii ca să-și continue linia în vest, pe celălalt mal; dacă nu, împrumutul nu mai putea fi făcut. Care era răspunsul lui? – au întrebat. Nu a spus niciun cuvânt, a ridicat contractul, l-a rupt, l-a dat înapoi și a ieșit. S-a dus la pod, de-a lungul segmentelor de pod construite, până la ultima bârnă. A îngenuncheat, și-a luat uneltele pe care le lăsaseră oamenii lui în urmă și a început să curețe rămășițele carbonizate de pe structura de oțel. Inginerul lui șef l-a văzut acolo, cu toporul în mână, singur peste râu, cu soarele apunându-i în spate în vestul acela unde trebuia să fie și linia. A lucrat acolo toată noaptea. Până dimineață, s-a gândit la un plan să găsească oamenii potriviți, oamenii cu judecată independentă – să-i găsească, să-i convingă, să strângă banii, să continue podul.

Vorbea cu o voce joasă și fără vlagă, uitându-se în jos la pata de lumină care strălucea în lichid, în timp ce degetele ei învârteau piciorul paharului din când în când. Fața ei nu vădea nicio emoție, dar vocea avea tonul intens și monoton al unei rugăciuni:

— Francisco..., dacă el a putut să reziste și a fost în stare să treacă prin noaptea aceea, ce drept am eu să mă plâng? Ce contează cum mă simt în clipa asta? El a construit podul. Eu trebuie să-l susțin. Nu pot să-l las să se ducă pe drumul celui de la Atlantic Southern. Mă simt aproape de parcă el știe asta, dacă las asta să se întâmple, ar ști în seara aia în care a fost pe râu... Nu, asta-i o prostie, dar uite ce simt: orice om care știe ce a simțit Nat Taggart în noaptea aceea, orice om în viață și capabil să știe asta – pe el l-aș trăda dacă aș permite să se întâmple asta... și nu pot.

— Dagny, dacă Nat Taggart ar trăi acum, ce ar face?

Ea a răspuns involuntar, cu un chicotit repezit și trist:

— Nu ar rezista niciun minut! – apoi s-a corectat: Nu, ar rezista. Ar găsi o modalitate să se confunte cu ei.

— Cum?

— Nu știu.

A observat ceva încordat și precaut în felul atent în care o privea, în timp ce se lăsa în față ca să o întrebe:

— Dagny, bărbații din Consiliul tău director nu se compară cu Nat Taggart, nu-i așa? Nu există nicio modalitate prin care să-l bată, nu are niciun motiv să-i fie frică de ei, nu există minte, nu există voință, putere în niciunul din ei cât să egaleze o miime din a lui.

— Nu, bineînțeles că nu.

— Atunci, de ce, de-a lungul istoriei omenirii, toți acești Nat Taggart care fac lumea au câștigat mereu – și au pierdut mereu totul în fața celor din Consiliile directoare?

— Nu... știu.

— Cum se poate ca oamenii cărora le e frică să-și susțină o părere despre vreme să se lupte cu Nat Taggart? Cum pot să-i ia realizările dacă el a ales să le apere? Dagny, Nat Taggart a luptat cu fiecare armă pe care o avea, mai puțin cu cea mai importantă. Nu puteau să câștige dacă noi – el și noi, restul – nu am fi renunțat la lume în favoarea lor.

— Da. Tu ai renunțat la lume pentru ei. Ellis Wyatt a renunțat. Ken Danagger a renunțat. Eu, nu.

A zâmbit.

— Cine a construit linia John Galt pentru ei?

A văzut doar o contracție vagă a gurii, dar știa că întrebarea era ca și cum ai sufla pe o rană deschisă. A răspuns încet:

— Eu.

— Pentru un sfârșit ca ăsta?

— Pentru oamenii care nu au rezistat, care nu au luptat și s-au dat bătuți.

— Nu vezi că niciun alt sfârșit nu e posibil?

— Nu.

— Câtă nedreptate mai ești în stare să suporți?

— Atâta câtă pot să îndur.

— Ce vei face acum? Mâine?

Ea a spus calmă, uitându-se direct la el cu o privire oarecum prea mândră ca să scoată în evidență cât era de calmă:

— O să încep să o distrug.

— Ce?

— Linia John Galt. O să încep să o distrug cât pot de bine cu mâinile mele – cu mintea mea, după instrucțiunile mele. O s-o pregătesc de închidere, apoi o s-o distrug și o să-i folosesc piesele pentru a reamenaja șinele de la Taggart Transcontinental. E mult de muncă. Mă va ține ocupată. Calmul s-a risipit puțin, cu o schimbare ușoară a vocii: Știi, abia aștept. Mă bucur că trebuie să o fac eu însămi. De asta a lucrat Nat Taggart toată noaptea – doar ca să poată să reziste. Nu e chiar așa rău atâta timp cât mai poți să faci ceva. Și voi ști, măcar, că salvez linia principală.

— Dagny, a întrebat el foarte încet – și ea s-a întrebat ce o făcea să se simtă ca și cum soarta lui atârna de răspunsul ei, dacă ar fi trebuit să dezmembrezi linia principală?

Ea a răspuns hotărâtă:

— Atunci aș lăsa ultima locomotivă să treacă peste mine, dar a adăugat: nu, asta ar fi doar din milă față de mine însămi. Nu aș face asta.

El a spus cu blândețe:

— Știu că nu ai face asta. Dar ți-ai dori să o faci.

— Da.

A zâmbit, fără să se uite la ea; era un zâmbet zeflemitor, dar era un zâmbet îndurerat și zeflemeaua era pentru el însuși. Se întreba ce a făcut-o să fie sigură de asta; dar îi știa fața atât de bine, încât știa mereu ce simțea, chiar dacă nu mai putea să-i ghicească motivele. Îi știa fața atât de bine, s-a gândit, cum știa fiecare linie a corpului lui, așa cum putea încă să-l vadă, așa cum era brusc atât de conștientă de el sub hainele lui, la câțiva centimetri distanță, în intimitatea publică a separeului. S-a întors s-o privească și o schimbare bruscă în ochii lui a făcut-o să fie sigură de faptul că el știa la ce se gândește. S-a uitat în altă direcție și și-a luat paharul în mână.

— Ei bine, a spus el, pentru Nat Taggart.

— Și pentru Sebastian d'Anconia? a întrebat ea, apoi a regretat că a făcut asta, pentru că suna a sarcasm și nu intenționa asta.

Dar a văzut privirea clară, luminoasă și stranie din ochii lui și el i-a răspuns cu fermitate și cu un zâmbet oarecum mândru, care să-i pună în evidență fermitatea.

— Da – și pentru Sebastian d'Anconia.

Mâna ei tremura puțin și a vărsat câțiva stropi pe bucata pătrată de hârtie lucioasă care stătea pe plasticul negru și strălucitor al mesei. L-a

privit cum își golește paharul cu un singur gest; brusca, rapida mișcare a mâinii a făcut să pară un toast oficial.

Și-a amintit brusc că asta era prima dată în doisprezece ani când a venit la ea de bunăvoie.

Se comporta de parcă avea totală încredere în puterea lui de control, de parcă încrederea lui era un apropo ca ea s-o recapete pe a ei, nu i-a dat nicio secundă să se mire că sunt acolo împreună. Acum se simțea, în mod inexplicabil, de parcă puterea pe care o avea el dispăruse. Rămăsese doar liniștea câtorva momente goale și conturul nemișcat al frunții lui, al pomeților și al gurii, în timp ce stătea cu fața întoarsă, dar se simțea de parcă el se lupta acum pentru ceva ce trebuia să recâștige.

S-a întrebat care fusese scopul lui în seara aceea – și a observat că, probabil, și-l îndeplinise: a susținut-o în cel mai groaznic moment, i-a oferit o apărare de neprețuit împotriva disperării, gândul că o ființă inteligentă o auzise și o înțelesese. Dar de ce a vrut să o facă? De ce-i păsa despre ora ei de disperare – după anii de agonie pe care i i-a dat? De ce contase pentru el felul în care ea va accepta moartea liniei John Galt? A observat că asta era întrebarea pe care nu i-o pusese în holul clădirii Taggart.

Aceasta era legătura dintre ei, s-a gândit: că nu va fi niciodată surprinsă dacă venea când avea cea mai mare nevoie de el și că va ști întotdeauna când să vină. Acesta era pericolul: că ar avea încredere în el, chiar dacă ar ști că nu ar fi nimic altceva decât vreo nouă capcană, chiar dacă și-ar aminti că el i-ar trăda întotdeauna pe cei care au încredere în el.

El stătea, înclinându-se în față, cu brațele încrucișate pe masă, uitându-se drept înainte. A spus brusc, fără să se întoarcă spre ea:

— Mă gândeam la cei cincisprezece ani în care Sebastian d'Anconia a trebuit să aștepte femeia pe care o iubea. Nu știa dacă o va mai găsi vreodată, dacă va supraviețui, dacă-l va aștepta. Dar știa că ea nu va putea să reziste în bătălia lui și că nu o va chema decât atunci când va câștiga bătălia. Așa că a așteptat, păstrându-și iubirea în locul speranței pe care nu avea niciun drept să o păstreze. Dar când a trecut-o pragul casei sale, ca prima Señora d'Anconia a unei noi lumi, a știut că bătălia era câștigată, că erau liberi, că nimic nu o amenința și nimic nu o va mai răni.

În zilele intense ale fericirii lor, el nu a făcut niciodată aluzie la faptul că se va gândi la ea ca la Señora d'Anconia. Pentru un moment, s-a

întrebat dacă știa ce a însemnat pentru el. Dar momentul s-a terminat cu un fior invizibil: nu putea să creadă că ultimii doisprezece ani ar permite ca lucrurile pe care le auzea să fie posibile. Aceasta era noua capcană, s-a gândit ea.

— Francisco, a întrebat ea, cu voce dură, ce i-ai făcut lui Hank Rearden?

El părea luat prin surprindere că s-ar gândi la acel nume într-un astfel de moment.

— De ce? a întrebat el.

— Mi-a spus odată că ai fost singurul om pe care l-a plăcut vreodată. Dar ultima dată când l-am văzut mi-a spus că te va omorî cu prima ocazie.

— Nu ți-a spus și de ce?

— Nu.

— Nu a spus nimic despre asta?

— Nu. El a afișat un zâmbet straniu, un zâmbet trist, plin de recunoștință și dorință. L-am avertizat că îl vei răni – când mi-a spus că ai fost singurul bărbat pe care l-a plăcut.

Cuvintele lui au venit ca o explozie bruscă:

— El a fost singurul bărbat – cu o singură excepție – pentru care mi-aș fi dat și viața.

— Care este excepția?

— Bărbatul pe care îl am.

— Ce vrei să spui?

Și-a scuturat capul, de parcă ar fi spus mai mult decât intenționa, și nu a răspuns.

— Ce i-ai făcut lui Rearden?

— O să-ți spun cândva. Nu acum.

— Asta le faci mereu celor care... înseamnă mult pentru tine?

S-a uitat la ea cu un zâmbet care avea sinceritatea limpede a inocenței și a durerii:

— Știi, a spus el cu blândețe, aș putea spune că ei îmi fac mereu asta mie. A adăugat apoi: dar nu voi spune asta. Acțiunile – și informațiile – au fost ale mele.

S-a ridicat în picioare.

— Plecăm? Te duc acasă.

S-a ridicat și ea, iar el i-a ținut paltonul; era o haină largă și lejeră,

iar mâinile lui i-au învelit trupul în ea. S-a simțit că brațul lui a rămas pe umerii ei cu o secundă mai mult decât intenționase.

Și-a întors privirea înspre el. Dar el era neobișnuit de rigid, uitându-se insistent în jos înspre masă. Când s-a ridicat de la masă, a dat la o parte mușamaua de hârtie lucioasă și a văzut o inscripție scrijelită în plasticul blatului de la masă. Au fost mai multe încercări de a o șterge, dar inscripția a rămas, ca vocea înregistrată a unui bețiv necunoscut aflat în disperare: „Cine e John Galt?".

Cu o mișcare bruscă și furioasă, a întors mușamaua și a acoperit cuvintele. El a chicotit.

— Eu pot să răspund la întrebare, a spus el, pot să-ți spun cine e John Galt.

— Serios? Toată lumea pare să-l știe, dar nimeni nu poate să spună aceeași poveste de două ori.

— Sunt toate adevărate, totuși – toate poveștile pe care le-ai auzit despre el.

— Ei bine, care e a ta? Cine e?

— John Galt e Prometeu care s-a răzgândit. După secole în care a fost sfâșiat de vulturi pentru că le-a dat oamenilor focul zeilor, s-a descătușat și a retras focul – până în ziua în care oamenii și-au retras vulturii.

***

Traversele șerpuiau în curbe largi printre stanele de granit, agățându-se de versanții de munte din Colorado. Dagny se plimba de-a lungul lor, ținându-și mâinile în buzunarele de la palton și ochii pe distanța neînsemnată din fața ei; doar mișcarea familiară de a-și strecura picioarele în spațiul dintre traverse îi dădea senzația fizică a unei acțiuni legate de o cale ferată.

Bucăți de vată gri, care nu erau nici ceață, nici nor, agățate în ghemotoace răsfirate între cer și munți, făceau cerul să pară o saltea veche din care ieșea umplutura textilă pe culmile munților. O crustă de zăpadă care nu părea să fie nici a iernii, nici a primăverii acoperea pământul. Aerul era umed, iar ea simțea ceva rece înțepându-i fața din când în când, și nu era nici o picătură de ploaie, nici un fulg de zăpadă. Vremii părea să-i fie teamă să se hotărască, așa că rămăsese neutră, undeva pe la mijlocul drumului; vremea Consiliului director,

s-a gândit. Lumina părea sleită de puteri și nu putea să-și dea seama dacă era după-amiaza sau seara lui 31 martie. Dar era sigură că era 31 martie; nu avea cum să-ți scape acest lucru.

Venise în Colorado cu Hank Rearden să cumpere orice mașinărie mai putea fi găsită în fabricile închise. A fost ca o căutare grăbită pe puntea unui vas care se scufundă chiar înainte să dispară. Puteau să-și trimită angajații să facă treaba asta, dar veniseră amândoi, împinși de același motiv nerostit: nu puteau să reziste dorinței de a călători cu ultimul tren, așa cum nu poți să reziști să nu oferi un ultim omagiu cuiva, mergând la o înmormântare, chiar și știind că te chinui singur.

Au cumpărat mașinării de la proprietari suspectați de ilegalități, din moment ce nimeni nu știa cine avea dreptul să vândă proprietăți abandonate și nimeni nu ar fi pus la îndoială tranzacțiile. Au cumpărat tot ce putea fi mutat de la uzina prăfuită Nielsen Motors. Ted Nielsen își dăduse demisia și dispăruse după o săptămână de la anunțul că linia va fi scoasă din funcțiune.

Se simțea ca și cum ar căuta prin resturile altora, dar vânătoarea asta o făcuse să reziste acestor zile. Când și-a dat seama că mai rămăseseră trei ore până la plecarea ultimului tren, se dusese să se plimbe pe drumurile de țară, ca să evadeze din orașul în care nu se întâmpla nimic. Se plimbase aiurea pe potecile șerpuite de munte, singură printre roci și zăpadă, încercând să înlocuiască gândurile cu mișcarea și știind că trebuia să treacă de această zi fără să se gândească la vara când a călătorit cu primul tren. Dar s-a trezit plimbându-se de-a lungul platformei liniei John Galt și știa că asta voise de la început, că ieșise tocmai pentru acest scop.

Era o rămășiță de cale ferată, care fusese deja dezasamblată. Nu mai erau nici luminile de semnalizare, nici acele de macaz, nici firele de telefon, nimic altceva decât un șir de plăci de lemn rămase pe pământ – traverse fără șine, ca rămășițele unei coloane vertebrale – și, ca singur gardian, la o intersecție, un stâlp cu brațe înclinate pe care scria „Oprește. Privește. Ascultă".

Un întuneric prematur s-a combinat cu ceața și aluneca să umple văile când a ajuns ea deasupra fabricii. Era o inscripție pe plăcile înalte și lucioase de ceramică pe peretele din față al fabricii: „Roger Marsh. Aparate electrice". Bărbatul care a vrut să se încătușeze la biroul lui doar pentru a nu lăsa asta, se gândea ea. Clădirea era intactă ca un

cadavru în clipa în care abia a închis ochii, iar ceilalți încă așteaptă ca acei ochi să se deschidă din nou. Simțea că luminile vor izbucni dintr-o clipă în alta în spatele geamurilor mari de sub acoperișurile lungi și plate. Apoi a văzut un geam spart de o piatră pentru amuzamentul vreunui derbedeu și a văzut tulpina înaltă și ofilită a unei buruieni care se ridica dintre scările intrării principale. Orbită de o ură bruscă, un semn de rebeliune către impertinența buruienii, și știind al cui dușman era această santinelă, a fugit înainte, a căzut în genunchi și a rupt buruiana din rădăcini. Apoi, punându-se în genunchi pe scările unei fabrici închise, uitându-se la liniștea vastă a munților, la amurgul care se lăsa vopsit, s-a gândit: „Ce crezi că faci?"

Era aproape întuneric atunci când a ajuns la capătul liniilor care au condus-o înapoi în orașul Marshville. Marshville a reprezentat capătul liniei ultimele luni; serviciile nodului Wyatt au fost reduse cu mult timp în urmă; Proiectul de Reclamație al doctorului Ferris fusese anulat în iarna aceea...

Luminile de pe străzi erau aprinse și atârnau în aer în intersecții într-o linie lungă, descrescătoare de becuri galbene deasupra străzilor goale ale orașului Marshville. Toate casele mai bune erau închise – casele îngrijite și la prețuri reduse, bine construite și amenajate, aveau semne șterse cu DE VÂNZARE pe peluze. Dar vedea lumini în geamurile caselor ieftine, țipătoare, care căpătaseră – vreme de câțiva ani – neglijenta șubrezenie a cocioabelor din cartierele sărace; casele oamenilor care nu s-au mutat, oameni care niciodată nu au privit viața mai departe de o săptămână. A zărit un televizor mare în camera luminată a uneia care avea acoperișul deteriorat și pereții crăpați. Se întreba cât se așteptau oamenii aceia să mai reziste uzinele electrice din Colorado. Apoi a scuturat puternic din cap: ei nu știuseră niciodată că au existat asemenea companii electrice.

Strada principală a orașului Marshville era aliniată de-a lungul geamurilor negre ale magazinelor desființate. Toate magazinele de lux dispăruseră, se gândea, uitându-se la semnele lor, apoi s-a cutremurat când a realizat ce lucruri numea ea acum lux, ce amploare căpătase dezastrul și cum toate lucrurile care fuseseră odată accesibile și săracilor deveniseră acum obiecte sau servicii de lux: Spălătorie – Aparate electrice – Benzinărie – Farmacie – Magazin de mărunțișuri. Singurele deschise mai erau băcăniile și cârciumile.

Peronul din gară era aglomerat. Felinarele orbitoare păreau să-l scoată în evidență pe fundalul munților, să-l izoleze ca pe o mică scenă pe care fiecare mișcare era descoperită în fața etajelor nevăzute care se ridicau în noaptea vastă din jur. Oamenii își purtau bagajele în cărucioare, își cărau copiii și se târguiau la ghișeele unde se vindeau bilete, panica reprimată a gesturilor lor sugera că ceea ce voiau ei, de fapt, să facă era să cadă la podea și să țipe de groază. Dar groaza lor avea calitatea evazivă a vinovăției. Și nu era teama care vine din înțelegere, ci din refuzul de a înțelege.

Ultimul tren stătea pe platformă, pe geamurile lui puteai vedea o lumină singuratică. Aburul locomotivei care gâfâia tensionat printre roțile locomotivei nu avea sunetul obișnuit și voios al energiei eliberate pentru un sprint, ci era sunetul unei respirații grele, pe care ți-e teamă s-o auzi, dar ți-e și mai teamă să n-o mai auzi. Departe, la capătul geamurilor luminate, ea a observat punctul mic și roșu al unei lanterne atașate de vagonul ei privat. În spatele lanternei nu era nimic altceva decât vid negru.

Trenul era încărcat la capacitate maximă, iar notele stridente ale isteriei din confuzia creată de voci erau pledoariile pentru spațiu în culoare și treceri. Câțiva oameni nu plecau, ci stăteau, mânați de o curiozitate insipidă, să urmărească spectacolul: veniseră ca și cum ar fi știut că acesta era ultimul eveniment din comunitatea lor la care vor fi martori și, poate, ultimul din viața lor.

Ea mergea grăbită prin mulțime și încerca să nu privească pe nimeni. Câțiva știau cine e, dar cei mai mulți, nu. A văzut o femeie bătrână, cu un șal jerpelit pe umeri și purtând pe chip graficul unei lupte de o viață pe pielea crăpată; privirea femeii era un apel fără speranță pentru ajutor. Un tânăr nebărbierit, cu ochelari cu rame aurite, stătea pe o ladă, sub un felinar, strigând la fețele care treceau pe lângă el:

— Cum adică, nicio afacere? Uită-te la trenul acela! E plin de pasageri! Sunt destule de făcut! Doar că nu există niciun profit pentru ei – de aia te lasă să mori, paraziții ăia lacomi! O femeie ciufulită s-a repezit către Dagny, fluturând două bilete și urlând ceva în legătură cu o dată greșită. Dagny s-a trezit împingând oamenii din drumul ei, luptându-se să ajungă la capătul trenului, dar un bărbat costeliv, holbându-se cu o răutate care nu folosea la nimic, s-a repezit către ea, urlând:

— Totul e bine pentru tine, tu ai un palton și un vagon privat, dar nouă nu ne dai niciun tren, tu și toți egoiștii! S-a oprit brusc, uitându-se la cineva în spatele ei. A simțit o mână apucându-i cotul: era Hank Rearden. A ținut-o de braț și a condus-o către vagon; văzând privirea de pe fața lui, a înțeles de ce oamenii se fereau din drumul lor. La capătul platformei, un bărbat palid și durduliu îi spunea unei femei care plângea:

— Așa s-a întâmplat mereu în lumea asta. Cei săraci nu vor avea nicio șansă până când cei bogați nu vor fi distruși.

Sus, deasupra orașului, atârnând în spațiul negru ca o planetă neîncălzită, era flacăra de la torța lui Wyatt, unduindu-se în vânt.

Rearden a intrat în vagonul ei, dar ea a rămas pe scările din hol, întârziidu-și plecarea. A auzit cum se striga: „Cu toții la bord!". S-a uitat la oamenii care au rămas pe platformă, așa cum te uiți la cei care privesc plecarea ultimei bărci de salvare.

Conductorul stătea jos, pe ultima scară, cu lanterna într-o mână și cu ceasul în cealaltă. Se uita la ceas, apoi în sus, la fața ei. În semn de răspuns tăcut, ea a închis ochii și și-a înclinat capul. A văzut lanterna mișcându-se prin aer, în timp ce pleca, iar imaginea lui Rearden, în timp ce ea deschidea ușa ca să intre în vagon, a făcut ca primul sunet scos de roțile trenului, pe șinele din metal Rearden, să fie un moment mai ușor pentru ea.

***

Când James Taggart i-a telefonat lui Lillian Rearden din New York și a spus:

— A, nu, niciun motiv anume, mă întrebam doar ce mai faci și dacă ai mai venit prin oraș, nu te-am mai văzut de atâta timp și mă gândeam că putem să luăm prânzul împreună data viitoare când vii la New York – ea a știut că avea un motiv anume.

Când a răspuns plictisită:

— O, lasă-mă să văd – ce zi e azi? 2 aprilie? Să mă uit în calendar – o, din întâmplare am niște cumpărături de făcut mâine în New York, așa că mi-ar face plăcere să te las să mă ajuți să-mi economisesc din banii de prânz, el a știut că nu avea de făcut cumpărături și că prânzul cu el va fi singurul scop al vizitei în oraș.

S-au întâlnit într-un restaurant costisitor și sofisticat, mult prea sofisticat și prea costisitor ca să fie menționat vreodată în tabloide; nu era genul de loc în care James Taggart, mereu nerăbdător să primească atenție din partea publicului, s-ar duce de obicei; ea a tras concluzia că nu voia ca ei să fie văzuți împreună.

Umbra de amuzament pe jumătate tăinuit i-a persistat pe față în timp ce-l asculta vorbind despre prietenii lor, despre teatru și despre vreme și construindu-și cu grijă zidul de protecție format din lucruri neimportante. Ea ședea cu delicatețe, nu într-o poziție foarte dreaptă, de parcă se lăsa pe spate, și bucurându-se de inutilitatea numărului pe care el îl juca și de faptul că trebuise să facă asta de dragul ei. A așteptat cu o curiozitate potolită să descopere care îi era scopul.

— Chiar cred că meriți să fii felicitat sau să primești o medalie, ceva, Jim, a spus ea, pentru că ești incredibil de vesel, în ciuda problemelor pe care le ai. Nu tocmai ai închis cea mai bună linie secundară a companiei tale?

— O, e doar un mic pas înapoi din punct de vedere financiar, nimic mai mult. Trebuie să te aștepți la restricții financiare în timpuri ca astea. Luând în considerare starea generală a țării, ne descurcăm destul de bine. Mai bine decât restul. A adăugat, dând din umeri: Și, pe lângă asta, e o problemă de subiectivitate dacă linia Rio Norte era cea mai bună linie a noastră. Doar sora mea credea asta. Era proiectul ei.

A sesizat tonul plin de plăcere care estompa felul tărăgănat în care rostea silabele. A zâmbit și a spus:

— Înțeleg.

Uitându-se la ea pe sub fruntea lăsată, de parcă voia să sublinieze faptul că se aștepta ca ea să înțeleagă, Taggart a întrebat:

— Cum a reacționat?

— Cine?

Înțelesese destul de bine.

— Soțul tău.

— Cum a reacționat la ce?

— La scoaterea din funcțiune a liniei.

Ea a zâmbit fericită.

— Ai presupus la fel de bine ca și mine, Jim – și eu am presupus bine, cu siguranță.

— Ce vrei să spui?

— Știi cum a reacționat – așa cum știi și cum a reacționat soră-ta. Deci, la tine, răul se convertește în bine, nu-i așa?

— Ce a spus în ultimele zile?

— E plecat în Colorado de mai mult de o săptămână, așa că eu – s-a oprit; a început să răspundă cu ușurință, dar a observat că întrebarea lui Taggart fusese prea exactă și tonul lui prea obișnuit și a realizat că atinsese primul subiect care ducea spre scopul acestui prânz; a făcut o pauză de o fracțiune de secundă, apoi a sfârșit răspunsul cu și mai mare ușurință: așa că nu știu. Dar se va întoarce cât de curând.

— Crezi că atitudinea lui e la fel de recalcitrantă?

— Vai, Jim, nu-i adevărat!

— Era de sperat ca evenimentele să-l învețe să abordeze lucrurile într-o manieră mai discretă.

Pe ea o amuza faptul că îi menținea îndoiala cu privire la afirmația greșită pe care o făcuse:

— O, da, a spus ea cu o privire nevinovată, ar fi minunat dacă ceva l-ar putea face să se schimbe.

— Își îngreunează situația cu mult.

— Mereu a făcut asta.

— Dar, mai devreme sau mai târziu, evenimentele găsesc o cale de a ne da tuturor o dispoziție mai flexibilă.

— Am auzit multe dintre caracteristicile care i-au fos atribuite, dar „flexibil" nu a fost niciodată una dintre ele.

— Ei bine, lucrurile se schimbă, iar oamenii se schimbă odată cu ele. Până la urmă, este o lege a naturii ca animalele să se adapteze mediului în care trăiesc. Și aș adăuga că această adaptare este una dintre caracteristicile cerute cu strictețe în momentul de față de altfel de legi decât cele ale naturii. Urmează timpuri dificile pentru noi și nu mi-ar plăcea să te văd suferind pentru consecințele atitudinii lui neîngăduitoare. Nu mi-ar plăcea – în calitate de prieten – să te văd în pericolul înspre care se îndreaptă el dacă nu învață să coopereze.

— Ce drăguț din partea ta, Jim, a spus ea cu voce suavă.

Taggart își alegea propozițiile încet și cu precauție, păstrând un echilibru între cuvinte și intonație ca să ajungă la o măsură exactă de clarobscur. Voia ca ea să înțeleagă, dar nu voia să înțeleagă pe de-a întregul, cu exactitate, în esență, pentru că esența acelei limbi moderne, pe care el învățase să o vorbească fluent, era să nu lași să se înțeleagă nimic până la esență – nici pe tine, nici pe alții.

Nu îi trebuiseră multe cuvinte ca să-l înțeleagă pe domnul Weatherby. În ultima lui călătorie la Washington, a stăruit pe lângă domnul Weatherby că o scădere a tarifelor companiei ar fi fost o lovitură fatală; creșterile salariilor au fost garantate, dar cererile pentru scăderea tarifelor încă erau pomenite de presă, iar Taggart știa ce însemna dacă domnul Mouch a permis să fie pomenite; știa că avea încă un cuțit la gât. Domnul Weatherby nu a răspuns la insistențele lui, dar a spus, pe tonul alene al unei speculații irelevante: „Wesley are atât de multe probleme grele. Dacă ar da tuturor o pauză ca să respire, financiar vorbind, ar trebui să pună în aplicare un anumit regim de criză despre care tu ai mici bănuieli. Dar știi ce iad ar dezlănțui elementele care nu duc nicăieri la noi în țară. Un om ca Rearden, spre exemplu. Nu mai vrem niciun număr ca cele pe care știe el să le facă. Wesley ar fi dat mult pentru cineva care să-l poată pune pe Rearden la punct. Dar bănuiesc că asta e ceva ce nimeni nu poate să facă. Deși s-ar putea să greșesc. Poate tu știi mai bine, Jim, din moment ce Rearden îți este un fel de prieten, care vine la petrecerile tale și toate alea".

Uitându-se la Lillian peste masă, Taggart a spus:

— Prietenia, cred eu, este cel mai de preț lucru din viață și nu ar fi corect să nu ți-o dovedesc pe a mea.

— Dar nu m-am îndoit niciodată de ea.

Și-a coborât vocea până la tonul unui avertisment care prevestea ceva rău:

— Cred că ar trebui să-ți spun, ca pe o favoare pentru un prieten, deși e confidențial, că atitudinea soțului tău este discutată în cercuri importante, foarte importante. Sunt sigur că știi la ce mă refer.

De asta o ura pe Lillian Rearden, s-a gândit Taggart: știa jocul, dar îl juca după reguli neașteptate. Era împotriva tuturor regulilor să se uite la el brusc, să-i râdă în față și, după toate acele remarci care arătau că a înțeles prea puțin, să zică lucrurilor pe nume, arătând că a înțeles prea mult:

— Dar, dragul meu, bineînțeles că știu la ce te referi. Te referi la faptul că scopul acestui minunat prânz nu a fost o favoare pe care voiai să mi-o faci, ci o favoare pe care o voiai de la mine. Te referi la faptul că tu ești în pericol și poți folosi favoarea aceasta ca să câștigi avantaje mari într-o afacere în cercurile importante. Și te referi la faptul că-mi amintești de o promisiune a mea că voi livra marfa.

— Ceea ce a făcut la procesul lui nu a prea fost ceea ce numesc eu o livrare de marfă, a spus el nervos. Nu a fost ce m-ai făcut să aștept.

— O, nu, nu, nu a fost, a spus ea liniștită. Cu siguranță că nu a fost. Dar, dragul meu, te așteptai să nu știu că după discursul ăla al lui nu va fi popular în cercurile importante? Chiar credeai că trebuie să-mi spui asta ca pe o favoare confidențială?

— Dar e adevărat. Am auzit vorbindu-se de el, așa că m-am gândit să-ți spun.

— Sunt sigură că e adevărat. Știu că vor fi vorbind despre el. Mai știu și că, dacă ar fi să-i poată face ceva, ar fi făcut-o imediat după proces. Doamne, ce s-ar mai fi bucurat să facă asta! Așa că știu că e singurul dintre voi care nu e în niciun fel de pericol în momentul acesta. Știu, ei sunt cei cărora le e frică de el. Vezi ce bine am înțeles la ce te referi, dragul meu?

— Ei bine, dacă tu crezi așa, trebuie să spun că eu nu te înțeleg deloc. Nu știu ce încerci să faci.

— O, clarific doar situația, așa încât tu să știi că eu știu cât de multă nevoie ai de mine. Și acum, că e clară situația, o să-ți spun, la rândul meu, adevărul: nu te-am tras pe sfoară, am eșuat doar. Discursul lui de la proces..., mă așteptam la fel de puțin la el ca și tine. Și mai puțin. Am avut motive bune să nu mă aștept. Dar ceva a mers prost. Nu știu ce a fost. Încerc să-mi dau seama. Când îmi dau seama, o să mă țin de promisiune. Apoi vei fi liber să-ți asumi toate drepturile și să le spui prietenilor tăi din cercurile importante că tu ai fost cel care l-a dezarmat.

— Lillian, a spus el agitat, vorbeam serios când am spus că sunt nerăbdător să-ți dovedesc prietenia mea – așa că, dacă e ceva ce pot face pentru...

Ea a râs.

— Nu, nimic. Știu că ai vorbit serios. Dar nu poți face nimic pentru mine. Niciun fel de favoare. Nicio afacere. Chiar sunt o persoană neinteresată de schimburi comerciale, nu vreau nimic în schimb. Ghinion, Jim. Va trebui să rămâi la mila mea.

— Dar, atunci, de ce ai vrea să faci asta? Ce-ți iese ție din asta?

S-a lăsat pe spate, zâmbind.

— Prânzul ăsta. Să te văd aici. Să știu doar că tu a trebuit să vii la mine.

O scânteie de furie a licărit în ochii întunecați ai lui Taggart, apoi pleoapele i s-au îngustat încet și s-a lăsat și el pe spătarul scaunului, cu fața relaxându-i-se până când privirea lui a căpătat o vagă tentă de sarcasm și de satisfacție. Chiar și din mocirla aceea nedeclarată, fără nume, nedefinită, care reprezenta codul lui de valori, putea să-și dea seama care dintre ei era mai dependent de celălalt și mai demn de dispreț.

Când s-au despărțit la ușa restaurantului, ea s-a dus la apartamentul lui Rearden de la Wayne-Falkland, unde stătea ocazional în absența lui. S-a plimbat prin cameră cam o jumătate de oră, într-un fel tacticos, reflectând. Apoi a ridicat telefonul cu un gest delicat și nepăsător, dar cu aerul consecvent al unei decizii luate. A sunat la biroul lui Rearden de la fabrică și a întrebat-o pe domnișoara Ives când se întoarce acesta.

— Domnul Rearden va fi în New York mâine, va ajunge cu Cometa, doamnă Rearden, a spus vocea politicoasă și clară a domnișoarei Ives.

— Mâine? Minunat. Domnișoară Ives, puteți să-mi faceți o favoare? Puteți să o sunați pe Gertrude acasă și să-i spuneți să nu mă aștepte la cină? Rămân în New York peste noapte.

A închis, s-a uitat la ceas și a sunat la florăria din Wayne-Falkland.

— Sunt doamna Henry Rearden, a spus ea. Aș dori două duzini de trandafiri în compartimentul domnului Rearden din Cometă... Da, astăzi, în după-amiaza aceasta, când Cometa ajunge la Chicago... Nu, fără niciun bilet, doar florile... Mulțumesc foarte mult.

I-a telefonat lui James Taggart.

— Jim, poți să-mi dai un permis de trecere către platformele pentru pasageri? Vreau să îl aștept pe soțul meu la gară mâine.

A ezitat între Balph Eubank și Bertram Scudder, l-a ales pe Balph Eubank, l-a sunat și și-a aranjat o întâlnire pentru cină la musical show-ul din seara aceea. Apoi s-a dus să facă o baie și să se relaxeze într-o cadă cu apă fierbinte, citind o revistă dedicată problemelor economiei politice.

Era târziu după-amiază când au dat telefon cei de la florărie.

— Biroul nostru din Chicago a trimis vorbă că nu au putut să livreze florile, doamnă Rearden, a spus el, pentru că domnul Rearden nu este la bordul Cometei.

— Sunteți siguri? a întrebat ea.

— Destul de siguri, doamnă Rearden. Omul pe care l-am trimis la gară în Chicago a spus că nu era niciun compartiment în tren rezervat

pentru domnul Rearden. Am verificat cu biroul Taggart Transcontinental de la New York, ca să fim siguri, și ni s-a spus că numele domnului Rearden nu este pe lista de pasageri ai Cometei.

— Înțeleg... Atunci anulați comanda, vă rog... Mulțumesc.

A rămas lângă telefon pentru un moment, încruntându-se, apoi a sunat-o pe domnișoara Ives.

— Vă rog să mă scuzați că sunt puțin zăpăcită, dar mă grăbeam și nu mi-am notat și acum nu sunt prea sigură de ce ați spus. Ați spus că domnul Rearden vine mâine? Cu Cometa?

— Da, doamnă Rearden.

— Și nu ați auzit de nicio întârziere sau schimbare de planuri?

— A, nu. De fapt, am vorbit cu domnul Rearden acum o oră. Mi-a dat telefon de la gara din Chicago și a menționat că se grăbește să urce în tren, Cometa era gata de plecare.

— Înțeleg. Mulțumesc.

A sărit în picioare în momentul în care clicul aparatului a adus-o din nou în intimitate. A început să se plimbe prin cameră, pașii ei erau neregulați și tensionați. Apoi s-a oprit, lovită de un gând neașteptat. Exista un singur motiv pentru care un om ar face o rezervare de loc sub un nume fals: dacă nu călătorea singur.

Mușchii ei faciali s-au transformat încet într-un zâmbet de satisfacție. Asta era o oportunitate la care nu se aștepta.

***

Stând pe peron, la capăt de linie, la jumătatea lungimii trenului, Lillian Rearden privea pasagerii care coborau din Cometă. Gura ei schița un zâmbet; era o scânteie de vitalitate în ochii ei fără viață; se uita ba la o față, ba la alta, iar capul îi tresărea cu nerăbdarea unei școlărițe. Anticipa expresia de pe fața lui Rearden când o va vedea stând acolo cu amanta lui lângă el.

Privirea ei se arunca plină de speranță spre fiecare tânără femeie care cobora din tren. Era greu de privit: într-o secundă după ce apăruseră primele câteva figuri, trenul părea să dea pe afară, inundând platforma cu un val solid care se ducea într-o singură direcție, de parcă era tras de un aspirator; abia putea să distingă persoanele unele de celelalte. Luminile erau mai mult flăcări decât lumini, iluminarea

stradală strălucea în întuneric, era o bandă luminoasă într-un întuneric murdar, uleios. Trebuia să facă un efort ca să stea pe loc în fața impulsului invizibil care o făcea să vrea să se miște.

Când l-a văzut pe Rearden în mulțime, a fost șocată: nu l-a văzut când s-a dat jos din vagon, dar iată-l mergând în direcția ei de undeva, de lângă vagoanele cele mai din urmă ale trenului. Era singur. Mergea hotărât, cu viteza lui obișnuită, mâinile îi erau în buzunarele paltonului. Nu era nicio femeie lângă el, niciun fel de însoțitor, nimeni în afară de un hamal care căra un bagaj pe care-l recunoscuse ca fiind al lui.

Furioasă din pricina incredibilei dezamăgiri, se uita disperată după orice figură feminină pe care ar fi putut-o lăsa în urmă. Știa sigur că i-ar recunoaște alegerea făcută. Nu a văzut niciuna care să fi fost posibilă. Și apoi a văzut că ultimul vagon al trenului era unul privat și că figura care stătea la ușa lui, vorbind cu un funcționar de la gară – o figură care nu purta blană de nurcă și voaluri, ci o geacă sport dură, care sublinia grația incomparabilă a unui trup subțire în postura hotărâtă de proprietar al acelei gări și al acestui centru – era Dagny Taggart. Apoi, Lillian Rearden a înțeles.

— Lillian! Ce s-a întâmplat?

A auzit vocea lui Rearden, i-a simțit mâna apucându-i brațul, l-a văzut uitându-se la ea așa cum privești cauza unei urgențe neașteptate. Se uita la o față goală, la o privire fără țintă, plină de groază.

— Ce s-a întâmplat? Ce faci aici?

— Eu... Bună, Henry... Am venit doar să te întâmpin... Fără vreun motiv anume... Voiam doar să te întâmpin. Teroarea dispăruse de pe fața ei, dar vorbea cu o voce stranie, seacă. Voiam doar să te văd, a fost un impuls și nu am putut să-i rezist, pentru că...

— Dar pari... păreai bolnavă.

— Nu... Nu, poate am ametit, e înghesuială aici... Nu am putut să rezist impulsului de a veni, pentru că m-a făcut să mă gândesc la zilele când ai fi fost fericit să mă vezi... A fost o iluzie pe care mi-am recreat-o pentru un moment... Cuvintele ei sunau ca o lecție memorată.

Știa că trebuia să vorbească, în timp ce mintea ei se străduia să înțeleagă întreaga semnificație a descoperirii pe care o făcuse. Cuvintele erau parte din planul pe care intenționase să-l folosească dacă se întâlnea cu el după ce găsea trandafirii în compartiment.

Nu a răspuns, a stat și a privit-o, încruntându-se.

— Mi-a fost dor de tine, Henry. Știu ce mărturisesc acum. Dar nu mă aștept să mai însemne nimic pentru tine. Cuvintele nu se potriveau cu fața trasă, cu ochii care priveau tot înspre capătul platformei, nu înspre el. Voiam... Voiam doar să te surprind. O privire ageră și care părea să aibă un scop se întorcea înapoi pe fața ei.

I-a luat brațul, dar ea s-a tras înapoi, puțin prea puternic.

— N-o să-mi spui nimic, Henry?

— Ce vrei să-ți spun?

— Urăști asta la fel de tare cum urăști ca soția ta să vină să te aștepte în gară? S-a uitat în josul platformei. Dagny Taggart venea înspre ei; el n-o văzuse.

— Hai să mergem, a spus el.

Ea nu voia să se miște.

— Deci? a întrebat ea.

— Ce?

— Urăști?

— Nu, nu urăsc, abia dacă înțeleg.

— Povestește-mi despre călătoria ta. Sunt sigură că ai avut o călătorie foarte plăcută.

— Hai. Putem vorbi acasă.

— Când am vreo șansă să vorbesc acasă? Își lungea cuvintele fără să-i pese de nimic altceva, de parcă încerca să umple timpul, pentru un motiv de care el nu-și putea da seama. Sperasem să prind câteva clipe de atenție de la tine – ca asta – între trenuri și întâlniri de afaceri și toate acele probleme importante care te țin treaz zi și noapte, toate acele realizări ale tale, cum ar fi... Bună, domnișoară Taggart! a spus ea brusc, cu vocea ridicată și stridentă.

Rearden s-a întors. Dagny trecea pe lângă ei, dar s-a oprit.

— Bună ziua, i-a spus lui Lillian, iar fața îi era lipsită de expresie.

— Îmi pare atât de rău, domnișoară Taggart, a spus Lillian zâmbind, trebuie să mă ierți dacă nu știu formula potrivită de condoleanțe pentru o astfel de ocazie. A observat că Dagny și Rearden nu se salutaseră unul pe celălalt. Vă întoarceți de la ceea ce a fost, în esență, înmormântarea copilului dumneavoastră de către soțul meu, nu-i așa?

Gura lui Dagny se transformase într-o linie de surprindere și de dispreț. Și-a plecat capul în semn de bun-rămas și a mers mai departe.

Lillian a aruncat o privire tăioasă înspre fața lui Rearden, de parcă își dorea să scoată ceva în evidență. El s-a uitat la ea indiferent, nedumerit.

Nu a spus nimic. L-a urmat fără să scoată niciun cuvânt când s-a întors să plece. A rămas tăcută în taxi, fața ei pe jumătate întoarsă în partea opusă lui, în timp ce mergeau către Wayne-Falkland. A știut sigur când s-a uitat la forma strâmbă și încordată a gurii ei că o furie neobișnuită fierbea înăuntrul ei. Nu o văzuse niciodată să treacă prin niciun fel de emoție.

Și-a întors fața către el în momentul în care au rămas singuri în camera lui.

— Deci ea e? a întrebat.

Nu se așteptase la asta. S-a uitat la ea, nevenindu-i să creadă că înțelesese bine.

— Dagny Taggart e amanta ta, nu-i așa?

El nu a răspuns.

— Știu din întâmplare că nu aveai niciun compartiment rezervat în trenul ăla. Așa că știu unde ai dormit în ultimele patru nopți. Vrei să recunoști sau vrei să trimit detectivi să pună întrebări echipajului său și servitorilor ei de acasă? E Dagny Taggart?

— Da, a răspuns el calm.

Gura ei se strâmbase într-un zâmbet urât; se holba prin el.

— Trebuia să știu. Trebuia să ghicesc. De asta nu a mers!

El a întrebat, absolut confuz:

— Ce nu a mers?

Ea s-a dat înapoi, ca și cum și-ar fi reamintit ei înseși de prezența lui.

— Erați – când a fost la noi în casă, la petrecere – erați, atunci..?

— Nu. De atunci.

— Marea femeie de afaceri, a spus ea, deasupra oricărui reproș și deasupra oricărei slăbiciuni feminine. Inteligența ei detașată de orice legătură cu trupul... A chicotit. Brățara, a spus ea, cu privirea neclintită care o făcea să sune de parcă își scăpa accidental cuvintele din fluxul gândirii. Asta a însemnat penru tine. Asta e arma pe care ți-a dat-o.

— Dacă tu chiar înțelegi ce spui, da.

— Crezi că te voi lăsa să scapi cu asta?

— Să scap...? Se uita la ea cu o curiozitate rece, înmărmurit și nevenindu-i să creadă.

— De asta, la procesul tău... S-a oprit.

— Ce-i cu procesul meu?

Lillian tremura.

— Știi, desigur, că n-o să las să meargă mai departe povestea asta.

— Ce are a face cu procesul meu?

— Nu-ți voi permite să o ai. Nu pe ea. Oricine, dar nu ea.

A lăsat să treacă o clipă, apoi a întrebat calm:

— De ce?

— Nu voi permite asta! Vei renunța! Se uita la ea fără nicio expresie, dar fermitatea ochilor lui a lovit-o ca cel mai periculos răspuns.

— Vei renunța la ea, o vei părăsi, n-o s-o mai vezi niciodată.

— Lillian, dacă vrei să discutăm despre asta, ai face bine să înțelegi un lucru: nimic pe pământul ăsta n-o să mă facă să renunț la ea.

— Dar îți ordon!

— Ți-am spus că poți să-mi ceri orice altceva în afară de asta.

El a văzut o privire plină de o panică stranie care creștea în ochii ei: nu era privirea care spunea că a înțeles, ci aceea că refuza cu toată ființa ei să înțeleagă, de parcă voia să transforme violența emoțiilor ei într-un geam aburit, de parcă spera nu că n-o să mai poată vedea realitatea, ci faptul că nu o vedea va fi ceea ce va face ca realitatea să merite să existe.

— Dar am dreptul să cer asta! Îți domin viața! E proprietatea mea. Proprietatea mea, după jurământul tău. Ai jurat să-mi slujești fericirea! Nu pe a ta, ci pe a mea! Ce ai făcut pentru mine? Nu mi-ai dat nimic, nu ai sacrificat nimic, nu te-a interesat nimic altceva decât persoana ta – munca ta, fabricile tale, talentul tău, amanta ta. Cum rămâne cu mine? Eu am drept de proprietate înaintea tuturor! Cer să se facă plățile! Tu ești contul pe care îl dețin!

Privirea de pe fața lui a făcut-o să urce pe cele mai înalte trepte ale vocii ei, țipăt după țipăt, către teroare. Vedea nu furie, sau durere, sau vină, ci singurul inamic de neînvins: indiferența.

— Te-ai gândit la mine? a țipat ea, cu vocea spărgându-i-se în față. Te-ai gândit la ce-mi faci mie? Nu ai niciun drept să continui dacă știi că-mi faci viața un calvar de fiecare dată când te culci cu femeia aia! Nu pot să suport, nu pot să suport să știu asta nicio clipă! Mă vei sacrifica pentru dorința ta animalică? Ești atât de vicios și de egoist? Poți să-ți cumperi plăcerea cu prețul suferinței mele? Poți să o ai dacă asta e ceea ce-mi face durere mie?

Fără să simtă nimic, fără să-l surprindă nimic, a observat lucrul pe care-l văzuse scurt în trecut și acum vedea întreaga oroare a inutilității sale: spectacolul rugăminților pentru milă, arătându-și colții cu ură, prin amenințări și porunci.

— Lillian, a spus el foarte încet, aș păstra-o și dacă asta te-ar ucide.

Ea a înțeles. A înțeles și a auzit mai multe decât era pregătită să știe și să audă în cuvintele lui. Șocul, pentru el, era că ea nu țipase drept răspuns, ci că o văzuse, în schimb, cufundându-se în liniște.

— Nu ai niciun drept..., a spus plină de ură. Avea disperarea rușinoasă a cuvintelor cuiva care știe că nu înseamnă nimic cuvintele sale.

— Orice drepturi ai avea asupra mea, a spus el, nicio ființă umană nu poate să-și păstreze drepturile asupra altei persoane, cerându-i să înceteze să mai existe.

— Atât de mult înseamnă pentru tine?

— Mult mai mult de atât.

Privirea lucidă îi revenea pe față, dar pe fața ei avea calitatea vicleniei. A rămas tăcută.

— Lillian, îmi pare bine că știi adevărul. Acum poți să iei o decizie, fiindcă știi totul. Poți să divorțezi de mine sau poți să-mi ceri să continuăm așa cum suntem. Astea sunt singurele opțiuni pe care le ai. E tot ce pot să-ți ofer. Cred că știi că vreau să divorțezi de mine. Dar n-o să cer niciun sacrificiu. Nu știu ce fel de confort poți să găsești în căsnicia noastră, dar, dacă găsești, nu-ți voi cere să renunți la ea. Nu știu de ce ai vrea să mă ții lângă tine acum, nu știu ce însemn pentru tine, nu știu ce cauți, care e forma de fericire pe care o cauți sau ce vei obține dintr-o situație pe care eu o văd ca fiind intolerabilă pentru amândoi. După orice standard al meu aș aplica, ar fi trebuit să divorțezi de mine cu mult timp în urmă. După toate standardele mele, să mențiii căsnicia noastră ar fi o fraudă vicioasă. Dar standardele mele nu sunt ale tale. Nu le înțeleg pe ale tale, nu le-am înțeles niciodată, dar le voi accepta. Dacă acesta e felul în care mă iubești, dacă să păstrezi titlul de soție a mea îți va face în vreun fel plăcere, nu-ți voi răpi această plăcere. Eu sunt cel care și-a încălcat cuvântul, așa că voi plăti pentru asta atât cât pot. Știi, desigur, că aș putea să-mi iau unul dintre judecătorii aceia moderni și aș obține un divorț oricând aș vrea. Dar n-o să fac asta. O să mă țin de cuvânt, dacă așa-ți dorești tu, dar, acesta e singurul mod în care pot s-o

fac. Acum alege, dar, dacă alegi să mă păstrezi, nu ai voie să-mi vorbești despre ea niciodată, nu ai voie să-i arăți că știi, dacă te întâlnești cu ea în viitor, nu ai voie să te atingi de partea aceea din viața mea.

Ea a rămas nemișcată, uitându-se la el, postura ei era cocoșată și molatică, de parcă neglijența era o formă de apărare, de parcă nu-i păsa nici măcar cât să adopte – de dragul lui – o ținută dreaptă și grațioasă.

— Domnișoara Dagny Taggart, a spus și a chicotit. Superfemeia pe care soțiile comune și obișnuite nu ar trebui s-o bănuiască. Femeia căreia nu i-a păsat decât de afaceri și a făcut afaceri cu bărbații în calitate de bărbat. Femeia de o prezență incredibilă, care te-a admirat de la distanță, doar pentru ingeniozitatea ta, pentru fabricile tale și pentru metal. – A chicotit. Trebuia să știu că era doar o curvă, care te voia în același fel în care te-ar dori orice curvă, pentru că ești cu siguranță la fel de expert la pat cum ești și în afaceri, dacă pot să judec asemenea probleme. Dar ar aprecia mai bine decât mine, pentru că e ridicată în slăvi orice fel de pricepere și pentru că s-a culcat probabil cu fiecare muncitor de la compania ei!

S-a oprit, pentru că a văzut, pentru prima dată în viața ei, privirea prin care-ți dai seama dacă un bărbat e capabil să ucidă. Dar el nu se uita la ea. Nu era sigură dacă o vedea măcar sau dacă îi auzea vocea.

Își auzea propria voce rostind cuvintele – spunându-i-le lui Dagny în dormitorul vărgat cu raze de soare al lui Ellis Wyatt. Vedea, în nopțile care trecuseră, fața lui Dagny în acele momente când corpul lui îl părăsea pe al ei, iar ea stătea întinsă, nemișcată, cu o privire care radia și care era mai mult decât un zâmbet, era privirea tinereții, a dimineții, privire care mulțumea pentru faptul că existai. Și vedea fața lui Lillian, așa cum o văzuse în pat lângă el, o față fără viață, cu ochi care se eschivau, cu un surâs vag pe buze și cu o privire care-i împărtășea senzația rușinoasă de vină. Vedea cine era cel care acuza și cine era cel acuzat, vedea obscenitatea de a lăsa neputința să fie o calitate și să condamne puterea de a trăi în păcat, a văzut, cu claritatea percepției directe, în șocul instantaneu, teribila urâțenie a ceea ce fusese odată propria lui convingere.

A fost doar o secundă, o convingere fără cuvinte, un gând perceput ca un sentiment, rămas fără sigiliu din pricina minții lui. Șocul l-a adus înapoi la imaginea lui Lillian și la sunetul cuvintelor ei. Brusc, i-a apărut ca o prezență neimportantă cu care trebuia să se confrunte în momentul de față.

— Lillian, a spus el, cu o voce normală care nu-i acorda nici măcar onoarea de a fi nervoasă, nu ai dreptul să vorbești despre ea în fața mea. Dacă mai faci asta vreodată, o să-ți răspund așa cum i-aș răspunde unui huligan: o să te bat. Nici tu, nici altcineva nu are voie să vorbească despre ea.

S-a uitat la el.

— Pe cuvânt? a întrebat ea. Avea glasul straniu și indiferent, de parcă acele cuvinte ar fi fost aruncate și i-au lăsat un cârlig implantat în minte. Părea să se gândească la o idee neașteptată.

I-a spus încetișor, cu o mirare plictisită:

— Credeam că vei fi fericită să descoperi adevărul. Credeam că ai prefera să știi, de dragul oricărei iubiri sau respect pe care mi l-ai purtat, că, dacă te-am trădat, nu ar fi fost ceva josnic și indiferent, nu a fost pentru o dansatoare de la cabaret, ci a fost pentru cel mai curat și serios sentiment din viața mea.

Saltul sălbatic care a făcut-o să se întoarcă spre el fusese involuntar, la fel ca ura evidentă care-i schimonosea fața.

— O, prost nenorocit ce ești!

El a rămas tăcut.

Calmul i se reîntorsese, cu aluzia subtilă a unui zâmbet batjocoritor.

— Cred că aștepți răspunsul meu, nu? a spus ea. Nu voi divorța de tine. Să nu speri niciodată la asta. Va trebui să continuăm așa cum suntem, dacă asta ți-ai propus și dacă crezi că poate continua. Vezi dacă poți să renunți la toate principiile tale morale și să scapi basma curată.

Nu asculta ce-i spunea în timp ce se întindea să-și apuce paltonul și-i spunea că se duce înapoi acasă. Abia dacă a observat când a închis ușa după ea. Stătea nemișcat, ținut în loc de un sentiment pe care nu-l mai avusese până atunci. Știa că va trebui să se gândească mai târziu, să se gândească și să înțeleagă, dar, pentru moment, voia doar să păstreze miracolul sentimentelor pe care le trăia.

Era o senzație de libertate, de parcă stătea singur în mijlocul unui curent de aer interminabil, cu singura amintire a unei greutăți care-i fusese ridicată de pe umeri. Era senzația unei eliberări imense. Era gândul că, pentru el, nu conta ce simțea Lillian, ce suferise sau în ce se transformase, ba chiar mai mult decât atât: nu numai că nu conta, dar avea sentimentul triumfător și curat că nu trebuia să conteze.

Capitolul VI

Metalul miracol

— Dar putem ieși din problema asta? a întrebat Wesley Mouch. Vocea îi era ridicată de furie și ascuțită de teamă.

Nimeni nu i-a răspuns. James Taggart ședea pe marginea unui fotoliu fără să se miște și uitându-se la el pe sub bolta frunții. Orren Boyle și-a scuturat nervos scrumul de la țigară. Dr. Floyd Ferris a zâmbit. Domnul Weatherby și-a împreunat buzele și mâinile. Fred Kinnan, șeful Confederației Americane a Muncii, s-a oprit din a mai patrula prin birou, s-a așezat pe pervazul geamului și și-a încrucișat brațele. Eugene Lawson, care stătea cocoșat, rearanjând absent niște flori pe o măsuță joasă de sticlă, s-a ridicat nemulțumit și și-a ridicat privirea. Mouch stătea la biroul lui, cu pumnul pe o foaie de hârtie.

Eugene Lawson a fost cel care a răspuns:

— Nu ăsta e, cred eu, modul de a pune problema. Nu trebuie să lăsăm dificultăți vulgare să ne împiedice să simțim că este un plan nobil și motivat doar de bunăstarea publică. E pentru binele oamenilor. Oamenii au nevoie de asta. Nevoia e pe primul loc, așa că nu trebuie să ne gândim la nimic altceva.

Nimeni nu a obiectat; se uitau ca și cum Lawson n-a făcut decât să facă discuția și mai greu de continuat. Dar un bărbat mic de statură, care ședea fără să se bage în discuție pe un fotoliu din cameră, departe de ceilalți, bucuros să fie ignorat și perfect conștient că niciunul dintre ei nu putea să nu-i observe prezența, s-a uitat la Lawson, apoi la Mouch, după care a spus cu un aer energic și vesel:

— Asta-i poezia, Wesley. Domolește-ți tonul, îmbrac-o puțin și pune-i pe băieții tăi din presă s-o recite și nu va trebui să-ți faci probleme.

— Da, domnule Thompson.

Domnul Thompson, șeful statului, era un bărbat care avea calitatea de a nu fi niciodată observat. În orice grup de trei persoane, el devenea de neobservat, iar apoi, când era văzut singur, era ca și cum și-ar fi creat un grup al lui, format din numărul interminabil de persoane cu care semăna. Țara nu avea o imagine clară despre cum arăta: fotografiile lui apăreau pe copertele revistelor la fel de des ca și cele ale predecesorilor săi din birou, dar oamenii nu puteau niciodată să fie siguri care fotografii erau ale lui și care erau ale unui „funcționar de la poștă" sau ale unui salariat profesionist care prestează muncă semicalificată, imagini însoțite de articole despre viața cotidiană a unor persoane luate la întâmplare, doar că gulerul domnului Thompson era de obicei boțit. Avea umeri lați și un corp uscățiv. Afișa un păr cleios, o gură mare și o față în funcție de care nu puteai să spui ce vârstă are și care-l făcea să arate ca un om chinuit la patruzeci de ani sau un om de șaizeci de ani neobișnuit de energic. Având imense puteri oficiale, încerca încontinuu să și le extindă, pentru că asta așteptau de la el cei care-l împinseseră în birou. Avea șiretenia unui om nu prea inteligent și energia frenetică a omului leneș. Singurul secret al evoluției sale în viață fusese faptul că era un produs al întâmplării și știa asta și nu se aștepta la nimic altceva.

— E evident că trebuie luate măsuri. Măsuri drastice, a spus James Taggart, vorbind nu cu domnul Thompson, ci cu Wesley Mouch. Nu putem să lăsăm lucrurile așa cum sunt pentru mult timp. Vocea lui era arțăgoasă și tremurătoare.

— Ia-o ușor, Jim, a spus Orren Boyle.

— Ceva trebuie făcut și trebuie făcut repede!

— Nu te uita la mine, a izbucnit Wesley Mouch. Nu pot să fac nimic. Nu pot să fac nimic dacă oamenii refuză să coopereze. Am nevoie de puteri mai mari.

Mouch îi chemase pe toți la Washington, în calitate de prieteni și de consilieri personali, pentru o conferință privată și neoficială despre criza națională. Dar, uitându-se la el, erau incapabili să decidă dacă era autoritar sau își plângea de milă, dacă îi amenința sau le cerea ajutorul.

— Faza e, a spus domnul Weatherby afectat, ca și cum ar fi realizat o statistică banală, că, în răstimpul de douăsprezece luni ale anului

trecut, care se termină pe întâi anul ăsta, rata eșecurilor în afaceri s-a dublat, comparativ cu ultima perioadă de douăsprezece luni. De la întâi, de anul acesta, e triplă.

— Asigură-te că ei cred că e vina lor, a spus dr. Ferris indiferent.

— Ce? a întrebat Wesley Mouch, săgetându-l cu privirea pe dr. Ferris.

— Orice ai face, nu-ți cere scuze, a spus dr. Ferris, fă-i să se simtă vinovați.

— Nu-mi cer scuze! a izbucnit Mouch. Nu e vina mea. Am nevoie de puteri mai mari.

— Dar e vina lor, a spus Eugene Lawson, întorcându-se agresiv către dr. Ferris. E lipsa lor de spirit social. Refuză să recunoască faptul că producția nu e o alegere proprie, ci un serviciu public. Este o obligație socială. Munca unui om nu este de natură personală, ci socială. Nu există probleme personale sau viață personală. Asta trebuie să-i forțăm să învețe.

— Gene Lawson știe despre ce vorbesc, a spus dr. Ferris, cu un zâmbet subtil, deși nu are nici cea mai mică idee ce face.

— Despre ce crezi tu că vorbești? a întrebat Lawson, ridicând tonul.

— Scutiți-mă, a ordonat Wesley Mouch.

— Nu-mi pasă ce decizi să faci, Wesley, a spus domnul Thompson, și nu-mi pasă dacă oamenii de afaceri se plâng de asta. Să te asiguri doar că presa e de partea ta. Să fii foarte sigur de asta.

— E de partea mea, a spus Mouch.

— Un redactor care și-ar da drumul la gură la momentul nepotrivit ne-ar putea face mai mult rău decât zece milionari nemulțumiți...

— Așa este, domnule Thompson, a spus dr. Ferris, dar puteți să menționați un redactor care știe asta?

— Cred că nu, a spus domnul Thompson; părea mulțumit.

— Nu contează pe ce fel de oameni vă bazați și la ce oameni vă gândiți, a spus dr. Ferris, există o anumită zicală veche de care putem să uităm liniștiți: cea care spune să te bazezi pe cei înțelepți și onești. Nu trebuie să ne gândim la ei. Le-a trecut vremea.

James Taggart s-a uitat înspre geam. Deasupra străzilor largi din Washington stăteau agățate bucăți de cer albastru, un albastru fad de mijloc de aprilie, și câteva raze de soare care ieșeau din nori. Un

monument strălucea în depărtare, lovit de o rază de soare: era un obelisc înalt și alb, ridicat în memoria celui pe care-l cita dr. Ferris, bărbatul în onoarea căruia a fost numit acest oraș. James Taggart și-a mutat privirea.

— Nu-mi plac remarcile profesorului, a spus Lawson tare și morocănos.

— Stai calm, a spus Wesley Mouch. Dr. Ferris nu vorbește teoretic, ci practic.

— Ei bine, dacă vreți să vorbim practic, a spus Fred Kinnan, atunci lăsați-mă să vă spun că nu putem să ne facem griji pentru oamenii de afaceri în timpuri ca astea. Trebuie să ne gândim la slujbe. Mai multe slujbe pentru oameni. În sindicatele mele, fiecare om care lucrează hrănește cinci care nu lucrează, fără să mai numărăm cohorta lui de rude care n-au ce mânca. Dacă vreți sfatul meu – o, știu că nu-l veți pune în aplicare, dar e doar un gând –, emiteți o directivă care să facă obligatorie suplimentarea, să spunem, cu o treime a oamenilor în personalul fiecărei întreprinderi din țară.

— Dumnezeule mare! a strigat Taggart. Ești nebun? Abia dacă putem să susținem personalul întreprinderilor așa cum este acum! Nu avem destule slujbe pentru oamenii pe care-i avem în clipa de față! Cu o treime? Nu am avea la ce să-i folosim!

— Cui îi pasă dacă ați avea la ce să-i folosiți? a întrebat Fred Kinnan. Au nevoie de slujbe. Asta e pe primul loc – nevoia – nu-i așa? –, nu profiturile voastre.

— Nu se pune problema profiturilor! a strigat Taggart rapid. Nu am spus nimic despre profituri. Nu v-am dat niciun motiv să mă insultați. Se pune problema de unde naiba să avem bani să plătim oamenii când jumătate din trenurile noastre merg goale și nu avem destulă marfă cât să umplem un vagon de tramvai. Vocea lui încetinise dintr-odată și luase un ton înțelept, precaut. Totuși, înțelegem dificultățile muncitorilor și – este doar un gînd – putem, poate, să mai luăm un număr de oameni dacă ni s-ar da voie să ne dublăm tarifele pe transportul de marfă, care...

— Ți-ai pierdut mințile? a strigat Orren Boyle. O să dăm faliment și cu tarifele de acum, tremur de fiecare dată când un nenorocit de vagon de marfă intră sau iese din fabrici, îmi sug sângele, nu-mi permit asta, iar tu vrei să dublezi?

— Nu contează dacă-ți permiți sau nu, a spus Taggart rece. Trebuie să fii pregătit să faci mai multe sacrificii. Publicul are nevoie de transport feroviar. Nevoia e pe primul loc, deasupra profiturilor tale.

— Ce profituri? s strigat Orren Boyle. Când am avut eu vreodată profituri? Nimeni nu mă poate acuza de o afacere din care scot profituri! Uită-te numai la bilanțul meu, apoi uită-te la tabelele unui anumit rival al meu, care primește toți clienții, toate materialele brute, toate avantajele tehnice și un drept exclusiv pentru formule secrete, și apoi să-mi spui tu cine e profitorul!... Dar, bineînțeles, publicul are nevoie de transport feroviar și poate c-aș reuși să atenuez o creștere în tarife dacă aș lua – e doar un gând – dacă aș lua o subvenție care să mă susțină un an-doi, până când mă pun pe picioare, și...

— Ce? Din nou? a țipat domnul Weatherby, pierzându-și cumpătul. Câte împrumuturi ai luat de la noi și câte prelungiri, amânări, moratorii? Nu ai dat înapoi niciun bănuț, iar cu voi, toți ăștia care dați faliment și cu facturile voastre făcute praf, de unde te aștepți să luăm banii pentru o subvenție?

— Există oameni care nu au dat faliment, a spus Boyle încet. Voi nu aveți nicio scuză pentru că permiteți toată nevoia și mizeria să se împrăștie prin țară – atâta timp cât sunt oameni care nu sunt faliți.

— Nu am ce să fac! a urlat Wesley Mouch. Nu pot face nimic în legătură cu asta! Am nevoie de puteri mai mari!

Nu și-au dat seama ce l-a făcut pe domnul Thompson să participe la conferința asta. Nu a spus foarte multe, dar a ascultat interesat. Ca și cum era ceva ce voia să învețe, iar acum arăta de parcă învățase. S-a ridicat și a zâmbit fericit.

— Continuă, Wesley, a spus el. Continuă cu Directiva 10-289. Nu vei avea niciun fel de problemă.

S-au ridicat toți în picioare, arătându-și dezinteresați și posomorâți respectul. Wesley Mouch a privit în jos la foile lui de hârtie, apoi a spus pe un ton iritat:

— Dacă vreți să continui, trebuie să declarați că asta este o situație de urgență.

— Voi declara oricând ești pregătit.

— Sunt anumite dificultăți, care...

— Te voi lăsa să te ocupi de asta. Rezolvă cum vrei tu. E treaba ta. Lasă-mă să văd schița provizorie mâine sau poimâine, dar nu mă de-

ranja cu detaliile. Am un discurs de o jumătate de oră pe care trebuie să-l țin la radio.

— Cea mai mare problemă este că nu sunt sigur dacă legea ne acordă puterea să punem în practică anumite măsuri ale Directivei 10-289. Mă tem că poate stârni dispute.

— O, draci, am emis atâtea legi de criză, încât știm că, dacă sapi adânc, sigur descoperi ceva care să ne acopere.

Domnul Thompson s-a întors către ceilalți cu un zâmbet prietenos.

— Vă las pe voi, băieți, să neteziți cutele, a spus el. Apreciez că ați venit la Washington să ne ajutați. Mă bucur că v-am văzut.

Au așteptat până când ușa s-a închis după el, apoi și-au luat din nou locurile; nu s-au uitat unul la celălalt.

Nu auziseră textul Directivei 10-289, dar știau ce va conține. Știuseră de multă vreme, în același fel în care ții un secret față de tine însuți și nu lași gândurile să fie traduse în cuvinte. Și, prin aceeași metodă, acum nu își doreau să audă cuvintele directivei. Mințile lor complexe erau programate tocmai ca să evite momente ca acesta.

Și-au dorit ca directiva să funcționeze. Și-au dorit să poată fi pusă în practică fără cuvinte, ca să nu știe că ceea ce făceau era ce era. Nimeni nu a spus vreodată că Directiva 10-289 era scopul final al eforturilor. Și, totuși, în generațiile care au trecut, bărbații au muncit pentru ca asta să fie posibil și, în lunile care au trecut, pentru fiecare măsură pe care o prevedea, s-au pregătit numeroase discursuri, articole, predici, editoriale – de către voci hotărâte, care țipau pline de furie dacă cineva le dezvăluia scopul.

— Acum asta este situația noastră, a spus Wesley Mouch. Condiția economică a țării a fost mai bună acum doi ani decât a fost anul trecut, iar anul trecut a fost mai bună decât acum. E evident că nu am fi capabili să supraviețuim încă un an în felul acesta. De aceea, singurul nostru obiectiv ar trebui să fie să rămânem pe linia de plutire. Pentru a sta drepți, trebuie să ne punem pe picioare. Pentru a ajunge la stabilitate completă. Libertății i-a fost dată o șansă și a eșuat. Și, de aceea, trebuie luate măsuri mai drastice. Din moment ce oamenii nu sunt capabili și nici nu vor să-și rezolve problemele în mod voluntar, trebuie să fie forțați să o facă. A făcut o pauză, a ridicat foaia de hârtie, iar apoi a adăugat pe un ton mai puțin formal: La naiba, totul se rezumă la faptul că putem să reușim să rămânem unde suntem, dar

nu ne permitem să ne mutăm! Așa că trebuie să rămânem nemișcați. Trebuie să rămânem nemișcați. Trebuie să-i facem pe nenorociții ăia să rămână nemișcați!

Cu capul băgat în umeri, se uita la ei cu furia unui om care declară că țara lui are probleme ca și cum l-ar afecta personal. Atâția oameni care căutau favoruri s-au temut de el, că acum se purta de parcă furia era o soluție pentru orice, ca și cum furia ar fi fost atotputernică, ca și cum tot ce trebuia să facă era să se enerveze. Și totuși, văzându-l, bărbații care ședeau tăcuți într-un semicerc în fața biroului nu erau siguri dacă frica ce plana în camera aceea era din pricina lor sau dacă figura cocoșată din spatele biroului genera panica pe care-ar resimți-o un șobolan încolțit.

Wesley Mouch avea o față lungă și pătrată, iar partea de sus a craniului era plată, dar arăta așa mai mult din cauza părului tuns foarte scurt. Buza lui de jos era un bulb irascibil, iar pupilele căprui și palide ale ochilor arătau ca niște gălbenușuri care s-ar fi ascuns sub albul nu atât de transparent al ochiului. Mușchii lui faciali se mișcau brusc, iar mișcarea dispărea, fără să transmită nicio expresie. Nimeni nu-l văzuse vreodată zâmbind.

Wesley Mouch venea dintr-o familie care nu cunoscuse niciodată nici sărăcia, nici bogăția, nici distincția pentru mai multe generații; era totuși o familie cu tradiție proprie: terminaseră toți universități prestigioase și, de aceea, erau oameni care disprețuiau lumea afacerilor. Diplomele familiei erau mereu agățate pe perete ca un reproș adus lumii, pentru că diplomele nu produseseră automat echivalentele materiale ale valorii lor spirituale deja atestate. Printre numeroasele rude ale familiei exista un unchi bogat. S-a legat de banii lui și, când acesta a rămas văduv și bătrân, l-a ales pe Wesley ca favorit din numeroșii nepoți și nepoate, pentru că Wesley era cel mai puțin distins dintre ei și, de aceea, s-a gândit unchiul Julius, cel mai sigur. Unchiului Julius nu-i păsa de oamenii care se distingeau. Nu-i păsa nici de felul în care îi erau gestionați banii; așa că i-a dat această sarcină lui Wesley. Până când a terminat Wesley facultatea, nu mai erau bani de gestionat. Unchiul Julius a dat vina pe viclenia lui Wesley și a țipat că e un escroc fără scrupule. Dar nu făcuse nicio șmecherie; Wesley nu putea să spună unde exact s-au dus banii. În liceu, Wesley Mouch fusese unul dintre cei mai slabi elevi și îi invidiase din plin pe cei mai buni. Facultatea l-a învățat că nu trebuia

să-i invidieze deloc. După absolvire, și-a luat o slujbă în departamentul de publicitate al unei companii care fabrica cereale tratate cu substanțe artificiale. Cerealele s-au vândut bine, iar el s-a ridicat în vârful departamentului. A demisionat ca să se ocupe de publicitatea unei soluții pentru creșterea părului, apoi de brevete de invenție pentru sutiene, apoi de un nou săpun, de o băutură ușoară, ca apoi să devină vicepreședintele pe publicitate al unei companii de automobile. A încercat să vândă automobile ca și cum ar fi fost cereale. Nu s-au vândut. A dat vina pe bugetul redus rezervat pentru publicitate. Președintele firmei de automobile i l-a recomandat lui Rearden. Rearden i-a făcut cunoștință cu cei din Washington, însă Rearden nu avea niciun standard după care să judece activitățile oamenilor lui din Washington. James Taggart i-a dat un start în Departamentul de Planificare Economică și a Resurselor Naționale – dacă îl elimina pe Rearden pentru a-l ajuta pe Orren Boyle să-l distrugă pe Dan Conway. De atunci, oamenii l-au ajutat pe Wesley Mouch să avanseze pentru același motiv pentru care l-a ajutat unchiul Julius: erau oameni care credeau că mediocritatea e sigură. Bărbații care ședeau în fața biroului său au fost învățați că legea cauză-efect era o superstiție și că trebuia să te confrunți cu situația momentului fără să iei în considerare cauza ei. În acele circumstanțe, au concluzionat că Wesley Mouch era un om viclean și cu aptitudini excelente, din moment ce milioane de oameni au aspirat la putere, dar el a fost cel care a ajuns la ea. Nu știau că Wesley Mouch a fost zeroul de la punctul de întâlnire al forțelor dezlănțuite pentru a se distruge reciproc.

— Aceasta este doar o schiță provizorie a Directivei 10-289, a spus Wesley Mouch, pe care Gene Clem și cu mine am făcut-o doar ca să vă arătăm ideea generală. Vrem să auzim opiniile și sugestiile voastre de până acum, voi fiind reprezentanții muncii, ai industriei, ai transportului și ai profesiilor.

Fred Kinnan s-a dat jos de pe pervazul geamului și s-a așezat pe suportul fotoliului. Orren Boyle și-a aruncat chiștocul. James Taggart s-a uitat în jos la mâinile lui. Dr. Ferris era singurul care părea relaxat.

— În numele bunăstării publice, a citit Wesley Mouch, pentru a proteja securitatea oamenilor, pentru a ajunge la egalitate și la stabilitate deplină, s-a hotărât, pe perioada crizei naționale, ca...

— Punctul unu. Toți muncitorii, oamenii care câștigă salarii, angajații de orice fel trebuie de acum înainte să fie legați de slujbele lor și nu pot să plece, nici să fie concediați, nici să schimbe serviciul sau

li se va aplica pedeapsa cu închisoarea. Sentința va fi determinată de Comisia de Uniformizare, care va fi numită de Departamentul de Planificare Economică și a Resurselor Naționale. Toate persoanele cu vârsta de peste douăzeci și unu de ani trebuie să apeleze la Comisia de Uniformizare, care le va spune unde serviciile lor vor putea cel mai bine sprijini interesele națiunii.

— Punctul doi. Toate întreprinderile industriale, comerciale și de afaceri de orice natură trebuie să rămână în funcțiune, iar proprietarii acestor întreprinderi nu vor demisiona, nu vor pleca și nu se vor pensiona, nici nu vor închide, vinde sau transfera afacerea sau toate întreprinderile și proprietățile pe care le dețin vor fi naționalizate.

— Punctul trei. Toate brevetele, drepturile de autor ținând de oricare dispozitive, invenții, formule, procese și lucrări de orice natură vor fi predate națiunii ca un dar patriotic de urgență prin Bonuri Valorice, care vor fi semnate voluntar de proprietarii acelor certificate și drepturi de autor. Comisia de Uniformizare va legaliza folosirea acelor brevete și drepturi pentru toți aplicanții în mod egal și fără discriminare, cu scopul de a elimina practicile monopoliste, produsele învechite și pentru a pune la dispoziție tot ce e mai bun pentru întreaga națiune. Fără mărci înregistrate, fără nume de firme și fără drepturi de autor. Fiecare produs înregistrat oficial va fi scos sub un alt nume și vândut de toți producătorii sub același nume, nume care va fi selectat de Comisia de Uniformizare. Toate mărcile înregistrate și numele de firmă vor fi astfel desființate.

— Punctul patru. Niciun dispozitiv, invenție, produs sau bun de orice fel care nu este acum pe piață nu va fi produs, inventat, fabricat sau vândut după data acestei directive. Biroul de brevete și drepturi de autor va fi astfel suspendat.

— Punctul cinci. Fiecare întreprindere, firmă, corporație sau persoană care este implicată în orice fel de producție trebuie de acum înainte să producă aceeași cantitate de bunuri pe an pe care a produs-o pe durata Anului de Bază, nici mai mult, nici mai puțin. Anul care va fi cunoscut sub numele de An de Bază sau An-Etalon va fi anul care se termină la data acestei directive. Supraproducția și subproducția vor fi amendate, amenzile vor fi stabilite de Comisia de Uniformizare.

— Punctul șase. Fiecare persoană, de orice vârstă, sex, clasă socială sau venit, trebuie de acum încolo să cheltuiască aceeași sumă de bani pe achiziționarea de bunuri materiale într-un an cât a cheltuit pe durata Anului de Bază, nici mai mult, nici mai puțin. Dacă suma este sub sau

peste cea din anul de bază, pedeapsa constă într-o amendă. Amenda va fi determinată de Comisia de Uniformizare.

— Punctul șapte. Toate salariile, prețurile, dividendele, profiturile, rata dobânzilor și formele de venit de orice natură vor fi înghețate la cota din prezent, începând cu data acestei directive.

— Punctul opt. Toate cazurile care pornesc de la această directivă, ca și regulile care nu au fost prevăzute în ea, vor fi stabilite și determinate de Comisia de Uniformizare, a cărei decizie va fi una finală.

Chiar și printre cei patru oameni care au ascultat exista o rămășiță de demnitate, care i-a făcut să stea nemișcați și să fie dezgustați timp de un minut.

James Taggart a vorbit primul. Vocea lui era joasă, dar avea tremurul și intensitatea unui țipăt involuntar:

— Ei bine, de ce nu? De ce ar trebui să o aibă ei dacă n-o avem noi? De ce să stea ei deasupra noastră? Dacă tot e să murim, hai să ne asigurăm că murim cu toții. Haideți să ne asigurăm că nu le lăsăm nicio șansă de supraviețuire.

— E al naibii de amuzant că spui asta despre un plan foarte practic, de pe urma căruia va beneficia toată lumea, a spus Orren Boyle cu o voce tăioasă, uitându-se la Taggart înfricoșat și înmărmurit.

Dr. Ferris a chicotit.

Ochii lui Taggart păreau să fie concentrați și a spus, ridicând tonul:

— Da, sigur. Este un plan foarte practic. Este necesar, practic și just. Va rezolva problemele tuturor. Le va da tuturor șansa să se simtă în siguranță. O șansă să ia o pauză.

— Va da siguranță oamenilor, a spus Eugene Lawson, iar gura i s-a curbat într-un zâmbet. Siguranță: asta vor oamenii. Dacă asta vor, de ce să n-o aibă? Doar pentru că o mână de bogătași vor obiecta?

— Nu oamenii bogați vor obiecta, a spus dr. Ferris alene. Oamenii bogați tânjesc după siguranță mai mult decât orice fel de animal, nu ați observat asta deja?

— Deci cine va obiecta? a izbucnit Lawson.

Dr. Ferris a zâmbit cu subînțeles și nu a răspuns.

Lawson s-a uitat în altă direcție.

— La naiba cu ei! De ce ar trebui să ne facem griji în legătură cu ei? Trebuie să conducem lumea de dragul oamenilor de rând. Inteligența

e cea care a cauzat toate problemele umanității. Mintea omului e rădăcina tuturor relelor. Aceasta e ziua inimii. Cei slabi, umili, bolnavi și modești trebuie să fie singurele noastre griji. Buza lui de jos se mișca ușor și lasciv. Oamenii imporanți sunt aici ca să-i servească pe cei care nu sunt. Dacă ei refuză să-și îndeplinească îndatoririle morale, trebuie să-i forțăm. A fost odată o Eră a Rațiunii, dar am trecut de ea. Aceasta e Era Iubirii.

— Taci din gură! a strigat James Taggart.

Toți s-au holbat la el.

— Pentru numele lui Hristos, Jim, care e problema? a întrebat Orren Boyle, tremurând.

— Nimic, a spus Taggart, nimic... Wesley, ține-l liniștit, te rog.

Mouch a spus stânjenit:

— Dar nu reușesc să văd...

— Doar ține-l liniștit. Nu trebuie să-l ascultăm, nu-i așa?

— Ă, nu, dar...

— Atunci haideți să continuăm.

— Ce-i asta? a strigat Lawson. Refuz. În mod categoric. Dar nu a văzut niciun fel de sprijin pe fețele din jurul lui și s-a oprit, iar gura i s-a deformat într-o expresie îmbufnată de ură.

— Hai să continuăm, a spus Taggart nervos.

— Ce ai pățit? a întrebat Orren Boyle, încercând să-și dea seama care e problema cu el și de ce îi era frică.

— Geniul e o superstiție, Jim, a spus dr. Ferris încet, accentuându-și cuvintele într-un mod straniu, de parcă știa că dădea glas tuturor gândurilor lor. Nu există intelect. Creierul unui om este un produs social. O sumă de influențe pe care le-a luat de la cei din jurul lui. Nimeni nu inventează nimic, doar reflectă ceea ce plutește în atmosfera socială. Un geniu este un săpător intelectual și un colecționar disperat și lacom al ideilor care aparțin societății de la care le-a furat. Toate gândurile sunt furate. Dacă scăpăm de toate averile private, vom avea o mai bună distribuție a averilor. Dacă scăpăm de toate geniile, vom avea o mai bună distribuție a ideilor.

— Suntem aici ca să vorbim despre afaceri sau ca să ne păcălim unul pe celălalt? a întrebat Fred Kinnan.

S-au întors înspre el. Era un om musculos cu trăsături dure, dar fața lui avea calitatea incredibilă a liniilor trasate cu finețe care îi

ridicau colțurile gurii într-o permanentă sugestie de zâmbet înțelept și diabolic. Ședea pe suportul pentru braț al scaunului, cu mâinile în buzunar, uitându-se la Mouch cu privirea zâmbitoare cu care se uită un polițist neînduplecat la un hoț din magazine.

— Tot ce am de spus este că mai bine ai umple Comisia aia de Uniformizare cu oamenii mei, a spus el. Mai bine te-ai asigura de asta, frate, sau o să-ți trimit Punctul Unu în iad.

— Vreau, desigur, să am un reprezentant al muncii în Comisia aia, a spus Mouch cu o voce seacă, și un reprezentant al industriei, al profesiilor și al fiecărei secțiuni transversale a...

— Fără secțiuni transversale, a spus Fred Kinnan pe un ton obișnuit. Doar reprezentanți ai muncitorimii. Punct.

— Ce naiba! a strigat Orren Boyle. Asta înseamnă să măsluiești cărțile, nu-i așa?

— Sigur, a spus Fred Kinnan.

— Dar astfel vei avea la mână fiecare afacere din țară!

— După ce crezi că umblu eu?

— Asta nu-i corect! a strigat Boyle. Nu o să susțin asta! Nu ai niciun drept! Tu...

— Drept? a întrebat Kinnan inocent. Vorbim despre drepturi?

— Dar, vreau să zic, până la urmă, că există anumite drepturi fundamentale de proprietate care...

— Ascultă, prietene, vrei Punctul Trei, nu?

— Păi, eu...

— Atunci ai face bine să-ți ții gura închisă în legătură cu drepturile de proprietate de acum înainte. Ține-o bine închisă.

— Domnule Kinnan, a spus dr. Ferris, nu trebuie să faceți vechea greșeală de a generaliza. Politica noastră trebuie să fie flexibilă. Nu există principii absolute care să...

— Păstreaz-o pentru James Taggart pe asta, doctore, a spus Fred Kinnan. Știu despre ce vorbesc. Asta pentru că nu am fost niciodată la facultate.

— Obiectez, a spus Boyle, metodei tale dictatoriale de...

Kinnan s-a întors cu spatele la el și a spus:

— Ascultă, Wesley, băieților mei n-o să le placă Punctul Unu. Dacă ajung să administrez lucrurile, o să-i fac să-l înghită. Dacă nu, nu. Doar hotărăște-te.

— Păi, a spus Mouch și s-a oprit.

— Pentru Dumnezeu, Mouch, cum rămâne cu noi? a urlat Taggart.

— Vei veni la mine, a spus Kinnan, când vei avea nevoie de o afacere ca să aranjezi Comisia. Iar eu o să conduc Comisia aceea. Eu și cu Wesley.

— Crezi că țara o să sprijine asta? a strigat Taggart.

— Nu te mai păcăli singur, a sus Kinnan. Țara? Dacă nu mai există principii – și cred că doctorul are dreptate, pentru că sigur nu mai există –, dacă nu mai există reguli la jocul ăsta și e doar o problemă de cine fură pe cine, atunci am mai multe voturi decât mulți dintre voi. Există mai mulți muncitori decât angajatori și să nu uitați de asta, băieți!

— E amuzantă atitudinea ta, a spus Taggart arogant, în legătură cu o măsură care, până la urmă, nu e pentru beneficiul egoist al muncitorilor sau al angajatorilor, ci pentru bunăstarea generală a publicului.

— Bine, a spus Kinnan amabil, hai să vorbim pe limba ta. Care e publicul? Dacă te ghidezi după calitate, atunci nu ești tu, Jim, și nu e nici Orren Boyle. Dacă te ghidezi după cantitate, atunci sunt cu siguranță eu, pentru că asta e ce am în spate. Zâmbetul i-a dispărut și, cu o privire bruscă, întunecată și bolnăvicioasă, a adăugat: Numai că eu nu voi spune că lucrez pentru bunăstarea publică, deoarece știu că nu fac asta. Știu că îi aduc pe nenorociții ăia săraci la sclavie și, cu asta, basta. Și știu și ei asta. Dar știu că va trebui să le arunc câte o firimitură din când în când, dacă vreau să-mi păstrez afacerea legală, iar cu restul dintre voi nu ar avea nici cea mai mică șansă. Deci de asta, dacă trebuie să fie sub mâna cuiva, preferă să fie sub a mea, nu a voastră, nenorociți lingușitori care se smiorcăie și salivează după bunăstarea publică! Credeți că în spatele fundurilor voastre care au absovit facultatea se află un idiot de la țară pe care-l păcăliți? Sunt un escroc, dar știu asta, și băieții mei știu asta, și știu că voi plăti pentru asta. Nu din bunătatea inimii mele și, oricum, n-o să las niciun ban mai mult, dar se pot baza măcar pe atât. Sigur, mă dezgustă câteodată, mă dezgustă chiar acum, dar nu eu am construit această lume – voi ați făcut-o –, așa că joc după cum ați făcut voi regulile și o să joc atâta timp cât durează, dar n-o să mai dureze mult pentru niciunul dintre noi!

S-a ridicat. Nimeni nu a răspuns. Și-a lăsat ochii să se miște încet de la o față la alta și s-a oprit la Wesley Mouch.

— Am ajuns să conduc Comisia, Wesley? a întrebat el cu detașare.

— Selecția membrilor este doar un detaliu tehnic, a spus Mouch amabil. Nu e mai bine să discutăm mai târziu, tu și cu mine?

Toată lumea din încăpere a știut că asta însemna „da".

— Bine, prietene, a spus Kinnan. S-a întors la geam, s-a așezat pe pervaz și și-a aprins o țigară.

Dintr-un motiv pe care nu voiau să-l spună, ceilalți se uitau la dr. Ferris ca și cum voiau să-i ghideze.

— Să nu fiți înșelați de oratorie, a spus dr. Ferris elegant, domnul Kinnan este un orator minunat, dar nu are niciun simț al realității practice. Nu este capabil să gândească din punct de vedere dialectic.

A urmat încă o tăcere, apoi, dintr-odată, a vorbit James Taggart:

— Nu-mi pasă, nu contează. Va trebui să țină lucrurile neschimbate. Totul va trebui să rămână așa cum este. Exact așa cum este. Nimănui nu-i va mai fi permis să schimbe nimic. Mai puțin..., s-a întors brusc către Wesley Mouch. Wesley, la Punctul Patru, va trebui să închidem toate departamentele de cercetare, laboratoarele de experimente, instituțiile științifice și toate instituțiile de acest gen. Vor trebui să fie interzise.

— Da, așa este, a spus Mouch. Nu m-am gândit la asta. Va trebui să mai adăugăm câteva rânduri în legătură cu asta. S-a uitat în jurul lui după un creion și a făcut câteva notițe pe marginea foii de hârtie.

— Va elimina competiția care ne distruge, a spus James Taggart. Ne vom opri din a mai lupta ca să ne doborâm unul pe celălalt prin lucruri pe care nu le-a încercat nimeni și pe care nu le cunoaște nimeni. Nu va mai trebui să ne facem griji despre noi invenții care perturbă piața. Nu va mai trebui să lăsăm banii să curgă prin țevi pentru experimente inutile doar ca să ținem pasul cu rivalii prea ambițioși.

— Da, a spus Orren Boyle. Nimănui n-ar trebui să i se dea voie să arunce bani pe lucruri noi atâta timp cât toată lumea încă are multe din cele vechi. Închideți toate acele nenorocite de laboratoare de cercetare – și, cu cât mai repede, cu atât mai bine.

— Da, a spus Wesley Mouch. Le vom închide. Pe toate.

— Și Institutul Științific? a întrebat Fred Kinnan.

— O, nu! a spus Mouch. Asta-i altceva. Aici e vorba de guvern. Oricum, este o instituție nonprofit. Și va fi suficient ca să aibă grijă de toate progresele din domeniul științific.

— Cât de cât, a spus dr. Ferris.

— Și ce se va întâmpla cu toți inginerii, profesorii și toți ceilalți când veți închide toate laboratoarele acelea? a întrebat Fred Kinnan.

Ce vor face ca să-și câștige existența, cu toate celelalte slujbe și cu toate afacerile înghețate?

— O, a spus Wesley Mouch. S-a scărpinat în cap. S-a întors către domnul Weatherby. Îi lăsăm așa, Clem?

— Nu, a spus domnul Weatherby. Pentru ce? Nu-s destui cât să protesteze. Nu-s destui cât să conteze.

— Bănuiesc, a spus Mouch, întorcându-se către dr. Ferris, că o să poți să-i preiei pe câțiva dintre ei, Floyd?

— Câțiva, a spus dr. Ferris încet, de parcă savura fiecare literă din răspunsul lui. Cei care vor coopera.

— Cum rămâne cu restul? a întrebat Fred Kinnan.

— Vor trebui să aștepte până când Comisia de Uniformizare găsește ceva de făcut pentru ei, a spus Wesley Mouch.

— Ce vor mânca în timpul în care așteaptă?

Mouch a dat din umeri.

— Trebuie să existe niște victime pe timp de criză națională. Nu se poate face nimic.

— Avem dreptul să facem asta! a strigat Taggart dintr-odată, cu toate că în cameră era liniște. Avem nevoie de asta. Avem nevoie de asta, nu-i așa? Nu a venit niciun răspuns. Avem dreptul să ne protejăm traiul! Nimeni nu s-a opus, dar a continuat cu o insistență enervantă. Vom fi în siguranță pentru prima dată de secole. Toată lumea își va ști locul și munca și toți vor ști care e locul și munca tuturor – și nu vom mai sta la mila fiecărui maniac hoinar căruia îi vine câte o idee nouă. Nimeni nu ne va mai face să dăm faliment și nu va veni să ne fure pielea, sau să vândă cu mai puțin decât noi, sau să ne facă retrograzi. Nimeni nu va veni la noi să ne ofere un nenorocit de aparat nou și să ne pună să ne decidem pe loc dacă pierdem totul în cazul în care cumpărăm sau dacă pierdem totul în cazul în care nu-l cumpărăm și-l cumpără altcineva! Nu va trebui să decidem. Nimănui nu-i va mai fi permis să decidă nimic. Va fi decis o dată pentru totdeauna. Privirea lui se muta stăruitor de la o față la alta. Au fost deja destule lucruri inventate – destule pentru confortul tuturor –, de ce ar trebui să le fie permis să continue să inventeze? De ce ar trebui să le permitem să ne ia pământul de sub picioarele noastre la fiecare câțiva pași? De ce ar trebui să fim menținuți într-o incertitudine eternă? Doar pentru câțiva aventurieri ambițioși și neobosiți? Ar trebui să sacrificăm bunăstarea întregii umanități din cauza lăcomiei câtorva nonconformiști? Nu avem nevoie de

ei! Nu avem nevoie de ei deloc! Îmi doresc să scăpăm de cultul acesta al eroului! Eroi? Nu au făcut decât rău, de-a lungul istoriei. Au lăsat umanitatea să alerge într-o cursă sălbatică, fără nicio pauză pentru respirat, fără odihnă, fără să o lase mai moale, fără siguranță. Alergând să-i prindă din urmă... mereu, la nesfârșit... Așa cum facem și noi, sunt cu ani înaintea noastră... Nu ne lasă nicio șansă... Nu ne-au dat niciodată nicio șansă... Ochii lui se mișcau fără oprire; s-a uitat la geam, dar și-a mutat repede privirea: nu voia să vadă obeliscul alb din depărtare. Gata cu ei! Am câștigat. Asta este era noastră. Lumea noastră. Vom avea siguranță – pentru prima dată de secole – pentru prima dată de la începutul revoluției industriale.

— Ei bine, asta e, cred, a spus Fred Kinnan, asta este antirevoluția industrială.

— Asta e, venind de la tine, al naibii de amuzant, a izbucnit Wesley Mouch. Nu ne permitem s-o afirmăm public.

— Nu-ți face griji, frățioare. Nu voi afirma nimic public.

— Asta-i o aberație! a spus dr. Ferris. Este o afirmație născută din ignoranță. Fiecare expert a încuviințat cu mult timp în urmă că o economie planificată ajunge la o maximă eficiență a productivității și că centralizarea duce la supraindustrializare.

— Centralizarea distruge monopolul, a spus Boyle.

— Ce-ai spus? a întrebat Kinnan tărăgănat.

Boyle nu a prins tonul sarcastic și a răspuns serios:

— Distruge monopolul. Duce la democratizarea industriei. Face ca totul să fie accesibil pentru toată lumea. Acum, de exemplu, pe timpuri ca astea, când ducem așa o lipsă de minereu de fier, are rost să cheltuiesc bani, muncă și resurse naționale ca să produc oțel de tip vechi când există un metal mult mai bun pe care l-aș putea face? Un metal pe care îl vrea toată lumea, dar nimeni nu-l poate avea. Acum spune tu: asta e economie bună sau eficiență socială sănătoasă sau dreptate democratică? De ce nu mi s-ar da voie să produc metalul ăla și de ce nu ar putea oamenii să-l primească atunci când au nevoie de el? Doar pentru monopolul privat al unui individ egoist? Ar trebui să ne sacrificăm drepturile pentru interesele lui personale?

— Scutește-mă, frățioare, a spus Fred Kinnan. Am citit toate astea în același ziar ca și tine.

— Nu-mi place atitudinea ta, a spus brusc Boyle, pe un ton încrezut,

cu o privire care, într-un bar, ar fi fost preludiul unei bătăi. Și-a îndreptat spatele, sprijinit de coloanele de paragrafe pe hârtie îngălbenită pe care le vedea în minte:

„În timpuri în care nevoia publică este crucială, ar trebui să irosim efortul social pe producția unor produse învechite? Ar trebui să le lăsăm să rămână căutate în timp ce acei puțini care o fac ne vor priva de toate produsele și de toate metodele mai bune? Ar trebui să fim opriți de superstiția drepturilor de brevet?"

„Nu este evident că industria privată este incapabilă de a coopera cu criza economică prezentă? Cât de mult, de exemplu, vom mai tolera rușinosul deficit de metal Rearden? Populația îl cere cu disperare, iar Rearden a eșuat în producerea lui."

„Când vom pune capăt nedreptății economice și privilegiilor speciale? De ce ar trebui să fie Rearden singurul căruia îi este permis să producă metal Rearden?"

— Nu-mi place atitudinea ta, a spus Orren Boyle. Atâta timp cât respectăm drepturile muncitorilor, vom pretinde ca tu să respecți drepturile industriașilor.

— Care drepturi și ale căror industriași? a întrebat tărăgănat Kinnan.

— Tind să cred, a spus dr. Ferris grăbit, că Punctul Doi, poate, este cel mai important dintre toate în prezent. Va trebui să punem punct afacerii aceleia dubioase cu industriași care se retrag și dispar. Trebuie să-i oprim. Ne distrug întreaga economie.

— De ce fac asta? a întrebat Taggart agitat. Unde se duc toți?

— Nimeni nu știe, a spus dr. Ferris. Am fost incapabili să găsim vreo informație sau vreo explicație. Dar tendința trebuie oprită. În timpuri de criză, serviciul economic în folosul națiunii este o îndatorire la fel de importantă ca și serviciul militar. Oricine îl abandonează va trebui să fie considerat dezertor. Am sugerat să introducem pedeapsa cu moartea pentru astfel de oameni, dar Wesley nu e de acord.

— Încetișor, băiete, a spus Fred Kinnan pe o voce stranie și înceată. S-a așezat brusc și perfect drept, cu brațele încrușișate, uitându-se la Ferris într-o manieră care, brusc, făcea toată camera să fie conștientă că Ferris propusese o crimă. Nu mă face să te ascult vorbind despre pedeapsa cu moartea în industrie.

Dr. Ferris a ridicat din umeri.

— Nu trebuie să mergem înspre soluții extreme, a spus Mouch repede. Nu vrem să speriem oamenii. Vrem să-i avem de partea noastră. Problema noastră majoră este dacă... dacă vor accepta toate astea.

— Vor accepta, a spus dr. Ferris.

— Sunt puțin îngrijorat, a spus Eugene Lawson, cu privire la Punctele Trei și Patru. Să preluăm brevetele e în regulă. Nimeni nu-i va apăra pe industriași. Dar sunt îngrijorat în legătură cu preluarea drepturilor de autor. Asta-i va înnebuni pe intelectuali. E periculos. Este o problemă care ține de intelectuali. Punctul Patru nu înseamnă că nicio carte nu va mai fi scrisă sau publicată de acum înainte?

— Ba da, a spus Mouch. Asta înseamnă. Dar nu putem să facem o excepție pentru publicarea cărților. Este o industrie ca oricare alta. Când spunem „fără produse noi" înseamnă „fără produse noi".

— Dar asta este o problemă a intelectului, a spus Lawson, vocea lui avea un ton nu de respect pentru rațiune, ci de sentiment copleșitor în fața superstiției.

— Nu interferăm cu intelectul nimănui. Dar, când tipărești o carte pe hârtie, devine o marfă materială, iar dacă facem excepție pentru o marfă, nu vom fi în stare să-i ținem pe ceilalți în linie dreaptă și nu vom fi capabili să facem nimic să reziste.

— Da, asta așa e. Dar...

— Nu fi nerod, Gene, a spus dr. Ferris. Nu vrei ca niște neghiobi recalcitranți să vină cu tratate care să ne distrugă întregul program, nu-i așa? Dacă pronunți cuvântul „cenzură", vor striga toți ca din gură de șarpe. Nu sunt încă pregătiți pentru asta. Dar dacă lași în pace intelectul și faci din asta o simplă problemă materială – să nu se pună problema de idei, ci doar de hârtie, cerneală și prese de tipărit –, îți vei atinge scopul mult mai ușor. Te vei asigura că nimic periculos nu va fi tipărit sau auzit și nimeni n-o să se certe pentru o problemă materială.

— Da, dar... dar nu cred că scriitorilor le va fi pe plac.

— Ești sigur? a întrebat Wesley Mouch, cu o privire care era aproape un zâmbet. Nu uita, conform Punctului Cinci, editorii trebuie să publice același număr de cărți ca în Anul de Bază. Din moment ce nu va fi nicio carte nouă, vor fi nevoiți să retipărească, iar publicul va trebui să cumpere câteva dintre cele vechi. Sunt prea multe cărți care merită și care nu au avut niciodată nici cea mai mică șansă.

— O, a spus Lawson; și-a amintit că îl văzuse pe Mouch luând prânzul cu Balph Eubank acum două săptămâni. Apoi a clătinat din cap și s-a încruntat. Totuși, sunt îngrijorat. Intelectualii sunt prietenii noștri. Nu vrem să-i pierdem. Pot să ne facă multe probleme.

— Nu ne vor face, a spus Fred Kinnan. Intelectualii tăi sunt primii care țipă atunci când se simt în siguranță și primii care-și țin gurile închise la primul semn de pericol. Își petrec ani întregi scuipându-l pe omul care-i hrănește, apoi îi ling mâna omului care îi plesnește peste fețele pline de scuipat. Nu ei au adus fiecare țară din Europa, una după cealaltă, la comitete de fraieri, ca și ăsta de aici? Nu au țipat cât de tare au putut ca să oprească fiecare alarmă pentru hoți și ca să deschidă fiecare lacăt pentru spărgători? Ai mai auzit vreun piuit de la ei de atunci? Nu au țipat că erau prieteni ai muncitorimii? Îi auzi ridicându-și vocile în legătură cu grupurile de deținuți, taberele de sclavi, cele paisprezece ore de muncă pe zi și mortalitatea nenorociților ăia din Republicile Populare din Europa? Nu, dar îi auzi spunându-le prăpădiților ălora bătuți cu biciul că foamea este prosperitate, că robia e libertate, camerele de tortură sunt iubire de aproape și că, dacă prăpădiții ăia nu înțeleg, atunci e numai vina lor că suferă, iar cadavrele sfârtecate din celulele închisorilor sunt de vină pentru toate problemele lor, nu liderii mărinimoși! Intelectuali? Mai bine v-ați îngrijora de orice altă specie de oameni, nu de intelectualii moderni: ei vor înghiți orice. Nu sunt atât de sigur nici de cel mai murdar șobolan de debarcader de la sindicatul hamalilor: se poate să-și amintească brusc că e un om – și atunci n-o să pot să-l țin în frâu. Dar intelectualii? Ăsta e un lucru pe care l-au uitat cu mult timp în urmă. Cred că ăla e un lucru pe care toată educația lor a încercat să-i facă să-l uite. Faceți orice vreți intelectualilor. Vor accepta.

— De data asta, a spus dr. Ferris, sunt de acord cu domnul Kinnan. Sunt de acord cu ce spune el, nu și cu ce simte el. Nu trebuie să te îngrijorezi de intelectuali, Wesley. Doar pune câțiva între membrii guvernului și trimite-i să țină discursuri exact despre lucrurile pe care le-a menționat domnul Kinnan: că vina este a victimelor. Dă-le salarii moderate și confortabile și titluri extrem de importante și vor uita de drepturile lor de autor și vor face o treabă mai bună pentru voi decât echipe întregi de ofițeri de poliție.

— Da, a spus Mouch, știu.

— Pericolul de care sunt îngrijorat e din altă ramură, a spus dr. Ferris gânditor. S-ar putea să avem ceva necazuri cu afacerea aia cu „Bonuri Valorice Voluntare", Wesley.

— Știu, a spus Wesley morocănos. Aici voiam să ne ajute Thompson. Dar bănuiesc că nu poate. Nu avem puterea legală să preluăm brevetele. O, sunt destule articole într-o mulțime de legi care pot fi întinse ca să acopere asta – aproape, dar nu prea. Orice mare industriaș care ar vrea să intre în joc are șanse mari să ne învingă. Și trebuie să păstrăm o aparență a legalității – sau oamenii nu vor accepta.

— Cu siguranță, a spus dr. Ferris. Este extrem de important să primim acele brevete în mod voluntar. Chiar dacă am avea o lege care să permită dreptul la naționalizare, ar fi mult mai bine să le primim ca pe un dar. Vrem să le lăsăm oamenilor iluzia că încă își păstrează drepturile de proprietate privată. Și cei mai mulți dintre ei vor crede. Vor semna Bonurile Valorice. Doar faceți zarvă mare în legătură cu ele, că este un serviciu patriotic și că oricine îl refuză este un mare egoist, și vor semna. Dar..., s-a oprit.

— Știu, a spus Mouch, care devenea, în mod vizibil, tot mai agitat. Vor fi, cred, câțiva nenorociți de modă veche pe ici, pe colo care vor refuza să semneze, dar nu vor fi destui cât să deschidă gura, nimeni nu va auzi despre asta, comunitățile și prietenii lor se vor întoarce împotriva lor pentru că sunt egoiști, așa că nu ne vor face probleme. Vom prelua doar brevetele, oricum, iar băieții aceia nu vor avea curajul sau banii ca să se ajungă la un proces. Dar..., s-a oprit.

James Taggart s-a lăsat pe spătarul scaunului, uitându-se la ei; începea să-i facă plăcere să le asculte conversația.

— Da, a spus dr. Ferris, și eu mă gândeam la asta. Mă gândeam la un mare industriaș anume care are poziția necesară ca să ne facă bucăți. Dacă vom recupera sau nu bucățile, e greu de spus. Dumnezeu știe ce se poate întâmpla în timpuri critice cum sunt astea și într-o situație atât de delicată. Orice poate să dezechilibreze balanța. Să arunce în aer totul. Și dacă este cineva care vrea să facă asta, el e acela. El poate și face. Cunoaște adevărata situație, știe lucrurile care nu trebuie zise – și lui nu-i este frică să le spună. Știe cea mai periculoasă armă, arma fatală. El este cel mai de temut adversar al nostru.

— Cine? a întrebat Lawson.

Dr. Ferris a ezitat, a dat din umeri și a răspuns:

— Neprihănitul.

Lawson se uita în gol.

— Ce vrei să spui și despre cine vorbești?

James Taggart a zâmbit.

— Vreau să spun că nu există nicio cale de a dezarma un om, a spus dr. Ferris, decât prin vină. Prin vina pe care o acceptă el ca fiind vină. Dacă un om a furat vreodată vreun bănuț, poți să-i aplici pedeapsa pe care i-ai aplica-o unui jefuitor de bănci și ar accepta-o. Ar suporta orice fel de mizerie, ar crede că nu merită mai mult. Dacă nu este destul sentiment de vinovăție în lume, trebuie să-l creăm. Dacă învățăm un om că este diabolic să te uiți la flori primăvara și ne crede și apoi o face, vom putea face tot ce vrem cu el. Nu se va apăra. Nu va simți că merită. Nu va lupta. Dar să ne ferească sfântul de oamenii care trăiesc după propriile lor standarde. Să ne ferească de omul cu o conștiință curată. El este omul care ne va învinge.

— Vorbești despre Henry Rearden? a întrebat Taggart, cu vocea neobișnuit de clară.

Singurul nume pe care nu voiau să-l pronunțe i-a lovit în tăcerea acelui moment.

— Și dacă asta fac? a întrebat dr. Ferris precaut.

— O, nimic, a spus Taggart. Doar că, dacă despre el vorbeai, ți-aș spune că-l pot face pe Henry Rearden să semneze.

Prin regulile limbii lor nevorbite, știau toți – din tonul vocii – că nu blufa.

— Doamne, Jim, nu! a gâfâit Wesley Mouch.

— Ba da, a spus Taggart. Am fost și eu surprins când am aflat ce am aflat. Nu m-am așteptat. Mă așteptam la orice, numai la asta, nu.

— Mă bucur să aud asta, a spus Mouch cu grijă. Este o informație constructivă. Poate să fie foarte valoroasă, cu siguranță.

— Valoroasă, da, a spus Taggart zâmbitor. Când plănuiești să pui în aplicare directiva?

— O, trebuie să ne mișcăm repede. Nu vrem să scape nicio vorbă despre ea. Mă aștept ca voi toți să o țineți sub tăcere. Aș spune că vom fi gata să-i dăm drumul în vreo două săptămâni.

— Nu crezi că ar fi indicat – înainte ca toate prețurile să înghețe – să ne ocupăm de problema tarifelor companiei feroviare? Mă gândeam la o creștere. Mică, dar esențială.

— Vom discuta despre asta, tu și cu mine, a spus Mouch amabil. Poate fi aranjat. S-a întors către ceilalți. Boyle privea în jos. Sunt mai multe

detalii care trebuie discutate, dar sunt sigur că programul nostru nu va întâmpina dificultăți majore. Avea tonul și gesturile cu care te adresezi unui public; suna energic și aproape vesel. Trebuie să ne așteptăm și la lucruri care merg mai greu. Dacă ceva nu funcționează, vom încerca altceva. Încercare și eroare este singura regulă pe care trebuie să o punem în practică. Trebuie să tot încercăm. Dacă dăm de greutăți, amintiți-vă că e doar temporar. Doar pe durata crizei naționale.

— Spuneți, a zis Kinnan, cum se va termina criza dacă totul trebuie să rămână pe loc?

— Nu teoretiza, a spus Mouch agitat. Trebuie să ne confruntăm cu situația actuală. Nu îți face griji pentru detaliile minore atâta timp cât, în linii mari, politica noastră este clară. Vom avea puterea. Vom fi capabili să rezolvăm orice problemă și să răspundem oricărei întrebări.

Fred Kinnan a chicotit.

— Cine este John Galt?

— Nu spune asta! a strigat Taggart.

— Am o întrebare în legătură cu Punctul Șapte, a spus Kinnan. Spune că toate salariile, prețurile, dividendele, profiturile și așa mai departe vor fi înghețate la data promulgării directivei. Și tarifele?

— O, nu! a strigat Mouch. Cum am mai putea să ne dăm seama de fondurile de care avem nevoie în viitor? Kinnan părea să zâmbească. Ei bine? a izbucnit Mouch. Ce vrei să spui cu asta?

— Nimic, a spus Kinnan. Am întrebat doar.

Mouch s-a lăsat pe spătarul scaunului.

— Trebuie să vă spun tuturor că apreciez faptul că ați venit aici și că v-ați exprimat opinia despre asta. A fost de mare ajutor. S-a înclinat în față ca să se uite la calendarul de pe birou și a stat aplecat deasupra lui un moment, jucându-se cu creionul. Apoi creionul a coborât, a lovit o dată și a desenat un cerc împrejurul ei.

— Directiva 10-289 va intra în vigoare pe întâi mai.

Toți au dat din cap afirmativ. Niciunul nu s-a uitat către cel de lângă el.

James Taggart s-a ridicat, s-a îndreptat spre geam și a tras jaluzelele peste obeliscul alb.

***

În prima clipă când s-a trezit, Dagny a fost mirată să se pomenească privind acoperișurile ascuțite ale unor clădiri necunoscute care se împotriveau unui cer strălucitor, de un albastru pal. Apoi a observat cusătura răsucită a ciorapului subțire de pe piciorul ei, a simțit un disconfort în mușchii taliei, după care a realizat că era întinsă pe canapeaua din biroul ei, ceasul de pe birou spunea că e 6 și un sfert, iar primele raze ale soarelui alcătuiau contururi argintii ale zgârie-norilor din spatele geamurilor. Ultimul lucru pe care și-l amintea era că se întinsese pe canapea cu intenția să se odihnească zece minute când geamul era negru, iar ceasul arăta 3 și jumătate.

S-a ridicat în picioare, simțind o extenuare cumplită. Lampa aprinsă de pe birou părea inutilă în strălucirea dimineții, deasupra grămezilor de hârtie care îi aminteau de sarcinile pe care nu le dusese la bun sfârșit. Încerca să nu se gândească la muncă pentru măcar câteva minute încă, în timp ce se târa, prin spatele biroului, înspre baie și în timp ce lăsa jetul rece de apă să-i curgă pe față.

Epuizarea dispăruse în momentul în care a păşit din nou în birou. Nu a trăit nicio dimineață în care să nu simtă creșterea unui entuziasm tăcut care devenea energie acumulată în corpul ei și foame de acțiune în minte, orice noapte ar fi precedat acea dimineață, pentru că acesta era începutul unei noi zile și era o zi din viața ei. A privit orașul de sus. Străzile erau goale, asta le făcea să pară mai largi, iar claritatea luminoasă a aerului de primăvară părea să fie așteptată pentru promisiunea întregii măreții care ar putea lua forma unei activități care să-i stimuleze pe toți. Calendarul din depărtare arăta data de 1 mai.

S-a așezat la biroul ei și zâmbi sfidător la tot ce însemna urâțenie și neplăcere în slujba ei. Ura rapoartele pe care trebuia să le termine de citit, dar era slujba ei, era calea ei ferată, era dimineață. Și-a aprins o țigară, gândindu-se că o să-și termine treaba înainte de micul dejun; a stins lampa și a tras hârtiile înspre ea.

Erau rapoarte de la managerii generali ai celor patru sectoare ale sistemului Taggart, paginile lor bătute la mașină erau strigătul disperat al epuizării echipamentelor. Era un raport despre un accident pe linia principală aproape de Winston, Colorado. Era noul buget al Departamentului de Operațiuni, bugetul revizuit, bazat pe creșterea tarifelor pe care o obținuse Jim săptămâna trecută. Ea a încercat să înăbușe exasperarea

fără speranță pe măsură ce se uita peste cifrele bugetului: toate acele calcule au fost făcute pornind de la presupunerea că volumul încărcăturii va rămâne neschimbat, iar creșterea le va aduce un venit suplimentar până la sfârșitul anului; ea știa că tonajul încărcăturii se va micșora, că acea creștere va produce doar o diferență foarte mică, că până la sfârșitul anului acestuia pierderile lor vor fi mai mari ca niciodată.

Când și-a ridicat ochii de pe pagini, a observat cu o ușoară tresărire că ceasul arăta ora 9:25. A fost vag conștientă de zgomotul obișnuit de mișcare și voci de la intrarea în biroul ei, stafful ei tocmai sosea și-și începea ziua; se întreba de ce nimeni nu a intrat în biroul ei și de ce telefonul ei nu a sunat; ca o regulă zilnică, asta trebuia să fie o oră de vârf în afaceri. S-a uitat în calendar; era o notiță că uzina de vagoane McNeil din Chicago trebuia să o sune la ora nouă dimineața cu privire la noile vagoane de marfă pe care Taggart Transcontinental le aștepta de șase luni.

A apăsat butonul de la telefon ca să-și sune secretara. Vocea fetei era ușor gâfâită când a răspuns, ca și cum ar fi luat-o prin surprindere:

— Domnișoară Taggart! Sunteți aici, în birou?

— Am dormit aici noaptea trecută din nou. Nu intenționam, dar s-a întâmplat. A fost cumva vreun telefon pentru mine de la McNeil Car Foundry?

— Nu, domnișoară Taggart.

— Să-mi faci legătura imediat când sună.

— Da, domnișoară Taggart.

A eliberat butonul și s-a întrebat dacă și-a imaginat sau a fost într-adevăr ceva straniu în vocea fetei: suna neobișnuit de încordată.

A simțit o oarecare amețeală pentru că îi era foame și s-a gândit că ar trebui să se ducă jos și să bea o cafea, dar mai avea încă de terminat raportul inginerului-șef, așa că și-a mai aprins o țigară.

Inginerul-șef era pe teren, supraveghind reconstrucția liniei principale cu șine din metal Rearden recuperate din rămășițele liniei John Galt; ea alesese sectoarele care aveau cea mai mare nevoie de reparație. Deschizând raporul, a citit – șocată și furioasă – că el oprise lucrul pe sectorul din munți din Winston, Colorado. Recomandase o schimbare de plan: a sugerat ca șinele care trebuiau folosite pentru Winston să fie folosite, în schimb, pentru reparațiile necesare la linia secundară Washington-Miami. Și-a enumerat și motivele: avusese loc o deraiere

pe linia aceea săptămâna precedentă, iar domnul Tinky Holloway din Washington, călătorind cu un grup de prieteni, a întârziat trei ore; i-a fost raportat inginerului-şef că domnul Holloway a exprimat serioase nemulţumiri în legătură cu acest fapt. Deşi, dintr-un punct de vedere strict tehnologic – a menţionat inginerul-şef în raportul său –, şinele din Miami se aflau într-o condiţie mult mai bună decât cele din Winston; trebuia precizat că, dintr-un punct de vedere strict sociologic, linia din Miami era mult mai importantă pentru transportul de pasageri; şi, de aceea, inginerul-şef sugera ca Winston să mai fie amânat puţin şi recomanda sacrificarea unui sector mai puţin important din reţeaua de cale ferată din munţi pentru binele unei linii secundare unde „Taggart Transcontinental nu şi-ar permite să creeze o impresie proastă".

A citit, făcând nervoasă note cu creionul pe marginile paginilor, gândindu-se că prima ei îndatorire pe ziua aceea, înainte de orice, era să oprească această nebunie.

A sunat telefonul.

— Da? a întrebat înşfăcând receptorul. McNeil Car Foundry?

— Nu, a spus vocea secretarei. Señor Francisco d'Anconia.

S-a uitat la receptor stupefiată.

— În regulă. Fă-mi legătura.

Următoarea voce pe care a auzit-o era a lui Francisco.

— Văd că tot în birou eşti, a spus; vocea îi era sarcastică, dură şi încordată.

— Unde te aşteptai să fiu?

— Ce părere ai despre noua suspendare?

— Ce suspendare?

— Moratoriul pe creiere.

— Despre ce vorbeşti?

— N-ai văzut ziarele?

— Nu.

A urmat o pauză; apoi vocea lui s-a schimbat într-una gravă.

— Mai bine arunci o privire, Dagny.

— În regulă.

— Te sun mai târziu.

A închis şi a apăsat butonul de la telefonul de pe birou.

— Adu-mi un ziar.

— Da, domnişoară Taggart, vocea secretarei a răspuns sumbră.

Eddie Willers a intrat și a pus ziarul pe biroul ei. Semnificația privirii de pe fața lui era aceeași ca și tonul pe care îl auzise în vocea lui Francisco: avertismentul unui dezastru de neimaginat.

— Niciunul dintre noi nu a vrut să fie primul care să-ți spună, a spus el foarte încet și a ieșit.

Când s-a ridicat de la birou, câteva momente mai târziu, se simțea ca și cum n-ar mai fi avut control asupra mușchilor și de parcă nu mai era conștientă de existența corpului ei. Simțea că e ridicată în picioare și că stătea dreaptă, dar fără să atingă pământul. Era o claritate anormală în fiecare obiect din încăpere și, cu toate astea, nu vedea nimic în jur, dar știa că ar fi fost capabilă să perceapă chiar și firul unei pânze de păianjen dacă acesta i-ar fi fost scopul, așa cum era capabilă să meargă cu siguranța unui somnambul de-a lungul marginii unui acoperiș. Nu știa că se uita la cameră cu ochii unei persoane care pierduse capacitatea și conceptul de îndoială, iar ceea ce mai rămăsese din ea era simplitatea unei singure percepții și a unui singur scop. Nu știa că lucrul care părea atât de violent și totuși atât de liniștit, neobișnuit de calm în interiorul ei era puterea certitudinii depline și că furia care-i făcea corpul să tremure, furia care o făcuse să fie gata, cu aceeași indiferență înflăcărată, ori să omoare, ori să moară, era iubirea ei pentru corectitudine, singura iubire de dragul căreia și-a închinat toți anii din viață.

Ținând ziarul în mână, a ieșit din birou și s-a îndreptat către hol. Știa că, trecând prin anticameră, toate fețele personalului erau întoarse către ea, dar păreau să fie la ani depărtare de ea.

A mers de-a lungul holului, mișcându-se repede, dar fără efort, păstrând aceeași senzație, știa că picioarele ei atingeau probabil pământul, dar nu mai era conștientă de asta. Nu știa prin câte camere a trecut ca să ajungă în biroul lui Jim sau dacă fusese vreun om în drumul ei, știa în ce direcție să o ia și ce ușă să deschidă ca să intre neanunțată și ca să meargă către biroul lui.

Făcuse sul ziarul când a ajuns în fața lui. I l-a aruncat în față. Ziarul l-a lovit în obraz și a căzut pe covor.

— Aici este demisia mea, Jim, a spus ea. Nu voi lucra ca un sclav sau ca un supraveghetor de sclavi.

Nu a auzit sunetul gâfâit pe care l-a scos; l-a scos în același timp în care ea a închis ușa.

S-a întors în birou și, trecând prin anticameră, i-a făcut semn lui Eddie să o urmeze înăunru.

A spus, iar vocea îi era calmă și clară:

— Mi-am dat demisia.

El a dat din cap tăcut.

— Nu știu încă ce voi face în viitor, plec undeva departe, să mă gândesc și să iau o decizie. Dacă vrei să mă urmezi, voi fi într-o căsuță din Woodstock.

Era o colibă de vânătoare într-o pădure din Munții Berkshire, pe care o moștenise de la tatăl ei și pe care nu o mai vizitase de ani buni.

— Vreau să vă urmez, a șoptit. Vreau să-mi dau demisia și... și nu pot. Nu mă pot convinge să o fac.

— Atunci îmi faci o favoare?

— Sigur.

— Nu vorbi cu mine despre companie. Nu vreau să aud nimic. Nu spune nimănui unde sunt, în afară de Hank Rearden. Dacă întreabă, spune-i despre colibă și cum să ajungă acolo. Dar nimănui altcuiva. Nu vreau să văd pe nimeni.

— În regulă.

— Promiți?

— Sigur.

— Când decid ce se va întâmpla cu mine, te anunț.

— Voi aștepta.

— Asta e tot, Eddie.

A știut că fiecare cuvânt a fost măsurat și că nu mai rămăsese nimic de spus între ei în clipa aceea. Și-a înclinat capul, lăsându-l să spună restul, apoi a ieșit din birou.

A văzut raportul inginerului stând încă deschis pe birou și s-a gândit că trebuia să-i spună odată că trebuia să-și continue munca pe sectorul din Washington, apoi și-a amintit că nu mai era problema ei. Nu simțea nicio durere. Știa că durerea va veni mai târziu și că va fi o durere agonizantă care o va sfâșia și că amorțeala pe care o simțea în momentul acela era o pauză care i se acorda nu după, ci înainte și numai ca să fie pregătită să suporte. Dar nu conta. Dacă asta mi se cere, atunci voi suporta, s-a gândit.

S-a așeza la birou și l-a sunat pe Rearden la fabricile din Pennsylvania.

— Bună, draga mea, a spus el. A spus-o simplu și clar, de parcă voia să o spună pentru că era real și așa trebuia să fie și pentru că avea nevoie să se prindă bine de tot ce era concret și palpabil în realitate și în corectitudine.

— Hank, mi-am dat demisia...

— Înțeleg. Suna de parcă se așteptase la asta.

— Nu a venit nimeni la mine, niciun distrugător, probabil că nu a existat niciodată unul, până la urmă. Nu știu ce voi face în continuare, dar trebuie să plec, ca să nu mai trebuiască să-i văd pe niciunul dintre ei pentru o vreme. Apoi mă voi decide. Știu că nu poți veni cu mine acum.

— Nu. Am două săptămâni în care ei se așteaptă să semnez Bonurile Valorice. Vreau să fiu aici când cele două săptămâni expiră.

— Ai nevoie de mine în aceste două săptămâni?

— Nu. Pentru tine e mai dificil decât pentru mine. Nu ai cum să te lupți cu ei. Eu, da. Cred că mă bucur că au făcut asta. E clar și ultimativ. Nu-ți face griji pentru mine. Odihnește-te. Mai întâi, ia o pauză.

— Da.

— Unde te duci?

— La țară. Într-o căsuță pe care o am în Munții Berkshire. Dacă vrei să vii să mă vezi, Eddie Willers o să-ți spună cum să ajungi acolo. Mă voi întoarce în două săptămâni.

— Îmi faci o favoare?

— Da.

— Nu veni înapoi până nu vin eu după tine.

— Dar vreau să fiu aici când se întâmplă.

— Lasă asta în seama mea.

— Orice-ți fac, vreau să-mi facă și mie.

— Lasă totul în seama mea. Draga mea, nu înțelegi? Cred că tot ce vreau acum e ce vrei și tu: să nu-i mai văd pe niciunul din ei. Dar trebuie să stau aici o vreme. Așa că o să mă ajute dacă știu că tu, măcar, ești în afara razei lor de acoperire. Vreau să am măcar un singur punct sigur în minte, ca să mă sprijin pe el. Va fi doar o perioadă scurtă, iar apoi voi veni după tine. Înțelegi?

— Da, dragul meu. Pe curând.

A fost incredibil de ușor să iasă din birou și să coboare pe holurile lungi ale clădirii Taggart Transcontinental. A mers privind înainte, cu pașii avansând într-un ritm neîntrerupt, fără să se grăbească – ca

înspre un punct terminus. Își ținea capul sus și avea privirea uimită că se resemnase, că luase o pauză.

A străbătut aglomerația de pe peron. A văzut statuia lui Nathaniel Taggart. Dar nu a simțit nicio durere din pricina asta, niciun reproș, doar iubirea ei deplină, care creștea, doar sentimentul că i se va alătura, nu în moarte, ci în ceea ce a fost viața lui.

***

Primul care a demisionat de la Rearden Steel a fost Tom Colby, șeful de echipă de la uzina de laminat, șeful sindicatului de muncitori Rearden Steel. Timp de zece ani fusese acuzat peste tot prin țară pentru că era un „sindicalist de casă" și nu intrase niciodată în vreun conflict violent cu conducerea. Asta era adevărat: nu a fost niciodată nevoie de un conflict; Rearden avea un plan de salarizare mai mare decât orice alt plan al oricărui alt sindicat din țară, pentru care el ceruse – și primise – cea mai bună echipă de muncitori pe care o găsise.

Când Tom Colby i-a spus că demisionează, Rearden a dat din cap, fără niciun comentariu și fără alte întrebări.

— Nu voi lucra în astfel de condiții, a adăugat Colby încet, și nu voi spirijini ideea ca alții să mai rămână și să muncească. Au încredere în mine. N-o să fiu eu țapul ispășitor.

— Cum îți vei câștiga existența? a întrebat Rearden.

— Am economisit destul cât să-mi ajungă pentru un an.

— Și după aceea?

Colby a ridicat din umeri.

Rearden s-a gândit la băiatul cu ochi furioși care extrăgea cărbune din mină pe timp de noapte, ca un infractor. S-a gândit la toate drumurile întunecate, la aleile, la curțile din spate de la țară unde cei mai buni oameni din țară își vor da serviciile la schimb, ca sălbaticii, pentru slujbe la întâmplare și în tranzacții neoficiale. S-a gândit la capătul acelui drum.

Tom Colby părea să știe la ce se gândea.

— Sunteți pe cale să ajungeți acolo unde sunt eu, domnule Rearden, a spus el. Le veți pune pe tavă capul dumneavoastră?

— Nu.

— Și după aceea?

Rearden a dat din umeri.

Ochii lui Colby l-au privit pentru un moment, ochi palizi și ageri pe o față tuciurie, cu linii de funingine imprimate pe ea.

— Ne spun de ani buni că dumneavoastră sunteți împotriva mea, domnule Rearden. Dar nu e așa. Orren Boyle și Fried Kinnan, ei sunt împotriva dumneavoastră și a mea.

— Știu.

Dădaca nu intrase niciodată în biroul lui Rearden, ca și cum ar fi simțit că acela era un loc în care nu avea niciun drept să intre. Așteptase mereu să-l prindă pe Rearden afară. Directiva îl atașase de slujba lui ca pe un câine al fabricilor care supraveghează producția în limitele ei firești. L-a oprit pe Rearden câteva zile mai târziu pe o trecere între rândurile de cuptoare cu vatră deschisă. Băiatul avea o privire stranie și înverșunată.

— Domnule Rearden, a spus el, voiam să vă spun că, dacă vreți să turnați de zece ori mai mult metal Rearden, sau oțel, sau fontă decât e cota și să-l vindeți la negru peste tot, la toată lumea, la orice preț, voiam să vă spun să-i dați drumul. O să aranjez eu. O să fac eu șmecheriile, voi falsifica rapoartele, voi aduce martorii falși, voi falsifica declarațiile, voi depune mărturie falsă, așa că nu trebuie să vă îngrijorați, nu vor fi probleme!

— De ce vrei să faci asta? a întrebat Rearden, zâmbind, dar zâmbetul lui a dispărut atunci când l-a auzit pe băiat răspunzând serios:

— Pentru că vreau, măcar o dată, să fac ceva moral.

— Nu așa devii moral, a început Rearden și s-a oprit, brusc, realizând că așa era felul în care se dovedea moralitatea, singurul fel rămas, și realizând prin câte volute ale corupției intelectuale și ale corupției de orice tip a trebuit să treacă acest băiat până la această descoperire.

— Bănuiesc că nu ăsta e cuvântul, a spus băiatul cu sfială. Știu că este un cuvânt greoi și demodat. Nu la asta mă refeream. Mă refeream... – era un strigăt disperat, un strigăt disperat de furie la care nu se așteptase. Domnule Rearden, nu au niciun drept să facă asta!

— Ce?

— Să vă ia metalul.

Rearden a zâmbit și, împins de o milă disperată, a spus:

— Las-o baltă, Non-Absolut. Nu mai există drepturi.

— Știu că nu mai există. Dar vreau să zic... Ce voiam să zic e că nu pot să facă asta.

— De ce nu? Nu putea să nu zâmbească.

— Domnule Rearden, nu semnați Bonul Valoric! Nu-l semnați, din principiu.

— Nu-l voi semna. Dar nu există principii.

— Știu că nu există. Era pe deplin serios când spunea asta, o spunea cu sinceritatea unui student conștiincios.

— Știu că totul este relativ și că nimeni nu poate ști nimic și că rațiunea este o iluzie și că nu există realitate. Dar vorbesc despre metalul Rearden. Nu semnați, domnule Rearden. Principii morale sau principii imorale, cu principii sau fără, doar nu semnați, pentru că nu este bine!

Nimeni nu mai menționa directiva în prezența lui Rearden. Tăcerea era noua tactică în legătură cu uzinele. Oamenii nu i se adresau când apărea în ateliere, iar el a observat că nu vorbeau nici între ei. Biroul personalului nu raportase nicio dezertare, așa cum cerea directiva: în schimb, Rearden începuse să vadă fețe cu care nu era familiarizat printre muncitori, fețele îmbătrânite și schimonosite ale unor oameni care fuseseră șomeri pentru o lungă perioadă de timp, și auzi că sunt strigați pe numele celor care demisionaseră. N-a pus niciun fel de întrebare.

Era liniște peste tot în țară. Nu știa câți industriași se pensionaseră și dispăruseră pe întâi și doi mai și-și lăsaseră uzinele să fie confiscate. Numără zece dintre propriii cumpărători, incluzându-l pe McNeil de la McNeil Car Foundry din Chicago. Nu avea cum să afle despre ceilalți; nu apăreau niciun fel de rapoarte în ziare. Primele pagini ale ziarelor erau dintr-odată pline de inundații de primăvară, accidente în trafic, picnicuri școlare și aniversări ale nunților de aur.

Era liniște și la el acasă. Lillian plecase într-o vacanță în Florida, încă de la mijlocul lunii aprilie; îl uimise plecarea ei, ca un capriciu inexplicabil; era prima călătorie pe care o făcea singură de la începutul căsătoriei lor. Philip îl evita cu o privire în care se citea panica. Mama lui Rearden se holba la el cu o neliniște plină de reproș; nu spunea nimic, dar izbucnea în plâns în prezența lui, iar felul în care o făcea sugera că lacrimile ei erau cel mai important aspect de luat în considerare în orice dezastru ar fi simțit ea că se apropie.

În dimineața zilei de 15 mai, stătea la birou, deasupra întinderii uzinelor, și se uita la nuanțele pe care le căpăta fumul care se ridica spre cerul limpede, albastru. Erau coloane de fum transparent, ca

niște valuri de căldură, invizibile dacă nu ar fi fost structurile tremurânde din spatele lor; erau rotocoale de fum roșu, și stâlpi leneși de fum galben, și spirale ușoare, plutitoare de albastru, și spirale groase, strânse, lichide, care arătau ca niște fâșii răsucite de satin în nuanțe de roz perlat sub soarele de vară.

Deodată se auzi soneria de pe birou, iar vocea domnișoarei Ives anunță:

— Doctorul Floyd Ferris dorește să vă vadă, fără programare, domnule Rearden. În ciuda formalității rigide, tonul ei comunica întrebarea: „Să-l dau afară?".

Pe fața lui Rearden se zări o umbră slabă de uimire, cu puțin diferită de expresia comună a nepăsării; nu se aștepta la un astfel de sol. I-a răspuns egal:

— Trimite-l înăuntru.

Doctorul Ferris nu zâmbea în timp ce mergea către biroul lui Rearden; avea, pur și simplu, o privire care sugera că Rearden știa foarte bine că avea un motiv să zâmbească, așa că se abținea să arate ceva ce era evident.

Se așeză în fața biroului, fără să aștepte o invitație; ținea lângă el o servietă pe care și-a așezat-o pe genunchi; se purta ca și cum toate cuvintele ar fi fost de prisos, de vreme ce reapariția lui în acel birou lămurea totul.

Rearden îl urmărea în liniște, răbdător.

— De vreme ce termenul-limită pentru semnarea Bonurilor Valorice naționale expiră astăzi la miezul nopții, spuse dr. Ferris pe tonul cu care un comis-voiajor i-ar face o favoare nemaipomenită unui cumpărător, trebuie să obțin semnătura dumitale, domnule Rearden.

Se opri cu aerul c-ar aștepta un răspuns.

— Continuă, spuse Rearden. Ascult.

— Da, presupun că ar trebui să-ți explic, spuse dr. Ferris, că dorim să obținem semnătura cât mai devreme ca să anunțăm despre aceasta într-un program național de știri. Cu toate că programul bonurilor s-a desfășurat fără prea multe piedici, mai există câțiva individualiști încăpățânați care nu au semnat, oameni mărunți, ale căror brevete nu sunt de importanță crucială, dar nu le putem lăsa în afara monopolului din motive de principiu, înțelegi, desigur. Noi credem că așteaptă să vadă care este mișcarea dumitale. Ai o mulțime de indivizi care-ți urmează

exemplul, domnule Rearden, mult mai mare decât credeai sau decât știai că-ți poate fi de folos. Prin urmare, anunțul cum că dumneata ai semnat va înlătura ultimele speranțe de rezistență și, până la miezul nopții, ne va aduce și ultimele semnături, astfel completându-se la timp programul.

Rearden știa că, dintre toate discursurile posibile, acesta era ultimul pe care dr. Ferris îl va face dacă orice urmă de îndoială rămânea în mintea lui.

— Continuă, spuse Rearden monoton. N-ai terminat.

— Știi – după cum ai demonstrat la proces – cât de important este și de ce are o asemenea semnificație ca noi să obținem toate proprietățile prin acordul voluntar al victimelor. Dr. Ferris își deschise servieta. Acesta este Bonul Valoric, domnule Rearden. L-am completat noi și tot ce trebuie să faci dumneata este să-l semnezi la sfârșit.

Bucata de hârtie pe care i-o pusese în față arăta ca o mică diplomă de absolvire a facultății, cu textul tipărit cu caractere care imitau o caligrafie demodată prin caracterele distinctive introduse de mașina de scris. Hârtia certifica faptul că el, Henry Rearden, prin aceasta, își transfera națiunii toate drepturile asupra aliajului metalic cunoscut ca „metal Rearden", care va fi, din acel moment, produs de către toți cei care doreau și care va purta numele de „metal Miracol", nume ales de către reprezentanții poporului. Uitându-se la document, Rearden se întreba dacă era o persiflare intenționată a oricărei urme de bun-simț sau o subestimare vădită a inteligenței celor prădați care-i făcuse pe cei care-l concepuseră să tipărească textul peste o schiță ștearsă a Statuii Libertății.

Privirea s-a întors încet către chipul doctorului Ferris.

— N-ai fi venit aici, spuse el, dacă nu aveai ceva extraordinar ca să-mi forțezi mâna, nu-i așa? Despre ce-i vorba?

— Desigur, spuse dr. Ferris. Mă așteptam să-ți dai seama. De aceea, nu mai sunt necesare alte explicații. Își deschise servieta. Vrei să vezi cu ce o să-ți forțez mâna? Am adus câteva mostre.

Ca un trișor care scoase din joc o mână bună cu o singură carte, i-a întins lui Rearden o serie de fotografii lucioase. Erau fotocopii ale registrelor hotelului și ale motelului, care înfățișau cu scrisul de mână al domnului Rearden numele de domnul și doamna J. Smith.

— Știi, firește, spuse dr. Ferris încet, dar poate vrei să vezi dacă știm sau nu că doamna J. Smith este domnișoara Dagny Taggart.

Nu remarcă pe fața lui Rearden absolut nicio schimbare a mimicii. Rearden n-a făcut niciun gest să se aplece deasupra copiilor, însă rămăsese privind în jos, cu o atenție gravă, ca și cum, de la distanță, descoperea acum ceva ce nu știuse despre imaginile acelea.

— Mai avem încă un număr important de dovezi adiționale, spuse dr. Ferris și aruncă pe birou o fotocopie a unei facturi de la bijutier pentru un pandantiv cu rubin. Nu te-ar interesa să vezi declarațiile sub jurământ ale portarilor de la imobil și ale vânzătorilor din tura de noapte: nu conțin nimic nou pentru dumneata, în afară de numărul de martori care știu unde ți-ai petrecut nopțile în New York în ultimii doi ani. Nu trebuie să-i învinuiești pe oamenii aceia prea mult. Este o caracteristică interesantă a epocilor așa cum e a noastră că oamenilor începe să le fie frică să spună lucrurile pe care vor să le spună – și le e frică, atunci când sunt întrebați, să păstreze tăcerea în legătură cu lucruri pe care, altminteri, ar prefera să nu le spună. Așa ceva e de așteptat. Dar ai fi uimit dacă ai ști cine ne-a vândut primul pont.

— Știu, spuse Rearden; vocea lui nu exprima nicio reacție. Călătoria către Florida nu mai era inexplicabilă pentru el.

— Nu mai este nimic altceva în mișcarea asta a mea care să poată să te rănească direct și personal, spuse dr. Ferris. Știm că niciun fel de pagubă personală nu te-ar face să renunți. Așadar, îți spun cu toată sinceritatea că n-o să te rănească deloc. O s-o rănească doar pe domnișoara Taggart.

Rearden se uita acum fix la el, dar dr. Ferris se întreba de ce i se părea că fața calmă și detașată se îndepărta tot mai mult de el.

— Dacă aventura asta a dumitale este făcută publică, de la un capăt la altul al țării, spuse dr. Ferris, de către experți ai defăimării ca Bertram Scudder, nu-ți va afecta cu nimic reputația. Cu excepția câtorva priviri curioase și a câtorva sprâncene ridicate în câteva din camerele îmbâcsite ale saloanelor, o să scapi ușor. Aventurile de soiul ăsta sunt de așteptat din partea bărbaților. De fapt, o să-ți sporească reputația. O să-ți confere o aură de eleganță romantică printre femei și bărbați, o să-ți dea un anume soi de prestigiu și o să fii invidiat pentru o cucerire neobișnuită. Dar ce-o să-i provoace domnișoarei Taggart – cu numele ei nepătat, cu reputația ei aflată deasupra scandalurilor, cu poziția ei ciudată într-o afacere strict masculină – ce-o să-i facă, ce-o să vadă în ochii tuturor celor pe care o să-i întâlnească, ce-o să audă

din partea oricărui bărbat cu care o să aibă de-a face – o să te las pe dumneata să-ți imaginezi. Și să iei aminte.

Rearden nu simțea nimic în afară de o liniște și o luciditate fără margini. Era ca și cum o voce îi spunea cu asprime: „Ăsta e momentul – scena este luminată –, acum privește". Și, stând dezgolit în lumina puternică, arăta liniștit, solemn, lepădându-și frica, durerea, speranța, fără să-i mai fi rămas nimic în afară de dorința de a ști.

Doctorul Ferris fu uimit să-l audă spunând încet, pe un ton lipsit de patimă, ca și cum ar fi făcut o afirmație abstractă, care nu ascultătorului lui i s-ar fi adresat:

— Dar toate calculele dumitale se bazează pe faptul că domnișoara Taggart este o femeie neprihănită, nu târfa pe care o veți face să pară.

— Da, bineînțeles, spuse doctorul Ferris.

— Și că asta înseamnă pentru mine mai mult decât o aventură pasageră.

— Bineînțeles.

— Și dacă eu și ea am fi niște lepădături oarecare, așa cum vrei dumneata să ne faci să părem, presiunea asta nu ar funcționa.

— Nu, nu ar funcționa.

— Dacă relația noastră ar fi fost promiscuă, așa cum vei susține că este, nu ai avea nicio cale să ne faci rău.

— Nu.

— Am fi dincolo de aria în care puterea voastră se poate exercita.

— Într-adevăr, da.

Rearden nu-i vorbea doctorului Ferris. Vedea un lung șir de oameni care se întindea de la Platon încoace, al cărui moștenitor și produs final era un profesoraș incompetent, cu înfățișare de gigolo și cu suflet de bandit.

— Ți-am oferit, cândva, șansa să te alături nouă, i-a spus dr. Ferris. Ai refuzat. Acum poți observa care sunt consecințele. Cum a putut crede cineva cu inteligența dumitale că ar fi putut obține vreun avantaj dacă joacă onest, nu pot să-mi dau seama.

— Dar, dacă mă alăturam vouă, a replicat Rearden cu o detașare de parcă n-ar fi vorbit despre sine, ce aș fi găsit eu bun de înhățat de la unul ca Orren Boyle?

— La naiba, există întotdeauna destui fraieri pe lume care să poată fi expropriați!

— Cum ar fi domnișoara Taggart? Sau Ken Danagger? Sau Ellis Wyatt? Sau eu?

— Cum ar fi orice om care nu vrea să fie practic.

— Vrei să spui că nu e practic să trăiești pe Pământ, nu-i așa?

Nu știa dacă Ferris îi răspunsese. Nu-l mai asculta. Vedea chipul buhăit al lui Orren Boyle, cu crăpăturile mici ale ochilor porcini, vedea fața descompusă și moale a domnului Mowen, cu niște ochi care treceau pe deasupra oricărui vorbitor și a oricărui lucru, îi vedea trecând pe toți cu mișcări spasmodice de maimuță care execută un număr învățat prin imitație musculară, tot reproducându-l ca să producă metal Rearden, chiar fără să aibă măcar cea mai mică știință despre el ori vreo posibilitate să-și dea seama ce s-a petrecut în laboratorul experimental de la Rearden Steel de-a lungul celor zece ani de devotament înflăcărat, care ajunsese să fie, în fapt, până la urmă, un efort chinuitor. I se potrivea acum numele de „metal Miracol": miracol era singurul nume pe care l-ar fi putut da celor zece ani și talentului din care s-a născut metalul Rearden, era un miracol că metalul se afla acum în fața ochilor lor, produs al unei cauze necunoscute, de neștiut, un obiect în natură, menit nu explicațiilor, ci uzului, ca o piatră sau ca o plantă, devenite ale lor tocmai ca să fie luate în posesie – „trebuie să-i lăsăm pe cei mulți să se afle la nevoie, în timp ce produsele cele mai bune și metodele disponibile sunt ascunse de către cei puțini?".

Dacă nu știam că viața mea depinde de inteligența și de efortul meu – zicea el cu glas aproape inaudibil întregului șir de oameni care se întindea peste secole –, dacă nu făceam din asta cel mai înalt scop moral al meu, dacă nu aș fi împins la limită efortul și inteligența pe care le-am folosit la întreaga lor capacitate ca să-mi susțin și ca să-mi extind existența, n-ați fi găsit nimic care să-mi poată fi luat, nimic cu care să-mi tulburați viața. Nu erorile sunt cele pe care le folosiți împotriva mea, ci virtuțile mele, virtuțile mele care s-au consolidat pe acceptarea voastră, de vreme ce viața voastră depinde de ele, de vreme ce aveți nevoie de ele, de vreme ce nu căutați să-mi distrugeți realizările, ci să le faceți să sporească.

Și-a amintit vocea unui gigolo al științei care-i spunea: „Urmărim puterea și asta vrem cu adevărat. Voi ați fost lași, dar noi știm, de fapt, care e secretul". Noi nu urmăream puterea – a spus spiritelor strămoșilor acestui gigolo – și nu am trăit după principiile care ne sunt

imputate. Am privit capacitatea de a produce drept virtute – și ignoram faptul că măsura acestei virtuți trebuie să fie măsura recompensei pe care o primește cineva. Nu am avut niciun avataj din lucrurile pe care le consideram rele, nu am cerut noi să existe hoți de bănci care să opereze în băncile noastre sau să existe hoți care să ne aprovizioneze casele sau ucigași care să ne protejeze viețile. Dar aveți nevoie de produsele rațiunii omenești și, în pofida acestui fapt, susțineți că abilitatea de a produce e un rău egoist și transformați gradul productivității unui om într-o măsură a pierderilor. Am trăit într-un regim în care încercam să fim buni și în care trebuia să fim pedepsiți dacă eram răi. Voi trăiți exact invers, pedepsiți ceea ce e bun.

Și-a amintit de formula punitivă pe care încercase Lillian să i-o impună, formulă pe care el o considerase atunci monstruoasă, mult prea neobișnuită ca s-o ia în seamă, și pe care acum o vedea aplicată ca sistem de gândire, ca mod de viață extins la scară largă. Asta era: pedeapsa care pretindea, drept combustibil ca să funcționeze, virtutea victimei – invenția lui, metalul Rearden, care devenise un motiv ca să fie expropriat; onoarea lui Dagny și profunzimea sentimentelor unuia pentru celălalt, care erau folosite ca instrument de șantaj, un șantaj la care depravații ar fi fost imuni, apoi, în republicile populare din Europa, miile de oameni care erau menținuți în sclavie și care erau storși de ultima picătură de energie doar pentru că-și doreau să trăiască și a căror forță hrănea o mână de stăpâni, oameni care erau ținuți în captivitate într-un sistem opresiv în care se împleteau dragostea, copiii, soțiile și prietenii lor, oameni care erau menținuți în sclavie prin instrumentele dragostei și ale capacităților și ale plăcerilor mărunte, prin amenințări și momeli folosite ca să fie extorcați, prin iubirea învecinată cu furia, prin abilitatea care conducea la pedeapsă, prin ambiția de a lua în posesie, prin șantajul folosit ca lege, prin dorința de a se izbăvi de durere, nu ca un hedonism oarecare, ci ca stimulent unic pentru efortul depus și ca unică recompensă pentru reușită – oameni ținuți în sclavie prin forța vie pe care o emanau proprietățile lor și prin bucuria banală pe care o găseau în viață. Acesta era codul pe care-l acceptaseră cu toții și aceasta era și cheia codului: prinde-i pe oameni într-un circuit al terorii și momește-i cu dragostea de viață, astfel încât singurul om care nu avea nimic de oferit să nu aibă nimic altceva în afară de frică, astfel încât însușirea care i-a făcut viața posibilă și valorile cărora le-a dat

un înțeles să devină agenții propriei distrugeri și, astfel, ce e mai bun în cineva va deveni un instrument folosit pentru a-l chinui pe celălalt, iar viața pe pământ va deveni nepractică.

„Al tău a fost codul vieții, a spus vocea omului pe care nu o putea uita. Care este atunci codul lor?"

De ce a acceptat lumea asta? se gândea. Cum au îngăduit victimele un cod care-i desemna vinovați prin simplul fapt că existau?... Iar apoi, violența unei lovituri lăuntrice, care-i împietrea pe de-a-ntregul corpul, în vreme ce contempla irumperea unei viziuni: nu a făcut și el asta? Nu și-a dat aprobarea pentru codul propriei condamnări? Dagny, se gândea, și profunzimea sentimentelor pe care le aveau unul pentru celălalt..., șantajul la care cei depravați vor fi imuni..., nu a numit și el asta, cândva, depravare? Nu a fost el primul care i-a aruncat insulte pe care scursurile acelea umane amenințau acum că i le vor arunca public? Nu a acceptat el ca vinovăție fericirea supremă pe care el nu o găsise niciodată?

„Tu, care nu admiți niciun procent de impuritate într-un aliaj de metal, îi spunea vocea uitată, ce ai permis să pătrundă în codul tău moral?"

— Ei bine, domnule Rearden? a întrebat vocea doctorului Ferris. Mă înțelegi acum? Obținem metalul sau facem spectacol deschis publicului din dormitorul domnișoarei Taggart?

Nu-l vedea pe doctorul Ferris. Percepea totul cu o limpezime violentă, o limpezime care era asemenea unui reflector sub lumina căruia toate enigmele se desfăceau – și mai ales ziua în care a văzut-o pe Dagny prima oară.

S-a întâmplat la câteva zile după ce ea devenise vicepreședinte la Taggart Transcontinental. De ceva timp, ascultase, cu scepticism, anumite zvonuri cum că rețeaua de cale ferată ar fi fost condusă de sora lui Jim Taggart. În vara aceea, când ajunsese să fie exasperat de întârzierile și de bâlbâielile companiei Taggart în legătură cu o posibilă cerere de transport feroviar din ce în ce mai rentabilă, ofertă pe care Taggart continua s-o emită, s-o modifice, s-o retragă, cineva i-a spus că, dacă voia să priceapă ceva din politica de la Taggart Transcontinental, cel mai bine ar fi să discute cu sora lui Jim. A sunat-o la birou să stabilească o întâlnire și a insistat ca întâlnirea să aibă loc chiar în după-amiaza aceea. Secretara ei i-a spus că domnișoara Taggart se va afla, în după-amiaza aceea, pe șantierul grație căruia se vor obține noi

avantaje, la stația Milford, între New York și Philadelphia, dar că s-ar bucura să se întâlnească acolo, dacă voia. S-a dus la întâlnire plin de resentimente; nu fusese prea încântat de femeile afaceriste pe care le întâlnise până atunci și simțea că gestionarea unei rețele de cale ferată nu era o treabă cu care să se îndeletnicească o femeie; se aștepta să dea ochii cu o moștenitoare răsfățată care să se folosească de numele și de sexul ei ca de un substitut pentru capacitate, cu o femeie peste măsură de îndrăzneață, cu sprâncenele pensate, o femeie supraevaluată – o șefă de magazin oarecare.

S-a coborât din ultimul vagon al unui tren lung, la mare distanță de peronul stației Milford. Pretutindeni în jurul lui se aflau, în dezordine, macazuri, transportoare, macarale și lopeți – de la linia principală până pe buza unei râpe unde câțiva bărbați încercau să niveleze patul șinei de tren. De acolo, și-a început înaintarea printre linii secundare înspre clădirea gării. Apoi, deodată, s-a oprit.

Zărise o fată care stătea în vârful unui morman de fiare dintr-un vagon-platformă. Nu se uita la râpă, privirea îi era semeață, iar câteva șuvițe îi fluturau în vânt. Costumul ei simplu și gri semăna cu un înveliș metalic peste un trup suplu, care o apăra de un pământ și de un cer inundat de soare. Postura ei avea concretețea, precizia conștientă și aroganța pură pe care ți le dau încrederea de sine. Urmărea cum se desfășura munca, iar privirea ei era voluntară: privirea care are certitudinea și hotărârea de a urma un scop clar, privirea competenței care se bucură de buna desfășurare a lucrurilor. Se uita ca și cum acela ar fi fost locul ei, momentul ei în lumea asta, se uita ca și cum bucuria ar fi fost starea ei naturală, iar chipul căpătase forma vie pe care o are orice ființă activă și inteligentă, era chipul unei tinere cu gură de femeie care părea să fie încredințată că trupul reprezintă numai un instrument ferm, gata să se supună oricărui obiectiv pe care l-ar fi vizat.

De s-ar fi întrebat – măcar cu o clipă înainte – dacă, în cotloanele minții lui, depozitase vreodată imaginea vreunei femei care să fie exact așa cum și-ar fi dorit, ar fi răspuns că nu; totuși, când a văzut-o, și-a dat seama că aceea era imaginea și că aceea fusese ani de zile. Dar nu o privea ca pe o femeie. Uitase unde se află și cu ce treabă venise, era deodată fericit ca un copil, era încântat de neașteptata descoperire pe care o făcuse, prizonier al șocului de a fi conștientizat că întâlnea atât de rar ceva care să-i placă cu adevărat – să-i placă și să accepte pe

de-a-ntregul și dezinteresat; îi contempla zâmbetul abia perceptibil, ca și cum ar fi admirat o statuie ori un peisaj și nu simțea nimic altceva în afară de pura plăcere de a o privi, cea mai desăvârșită plăcere estetică pe care o încercase vreodată.

A văzut un muncitor care trecea și l-a întrebat, arătând-o cu degetul:

— Cine e femeia aia?

— Dagny Taggart, i-a răspuns și a trecut mai departe.

Rearden a simțit că răspunsul îl izbește pe dinăuntru. Părea că începe să-l traverseze un curent care, pentru o clipă, îi tăia răsuflarea, apoi îi coboară ușor în tot corpul, un curent care purta cu el o oarecare percepție a greutății, o greutate epuizantă care nu-i mai lăsa nimic în afară de un singur lucru. Era conștient – cu o luciditate nefirească – de concretețea acelui spațiu, de numele femeii pe care o vedea, de tot ce presupunea asta, însă toate se pierdeau într-un cerc exterior și alcătuiau o presiune care-l izola în mijlocul lui – acestea fiind sensul și esența cercului –, iar singurul lucru de care putea fi sigur era dorința de a o avea pe femeia aceea acolo, chiar atunci, pe vagonul-platformă, în plin soare, să o aibă chiar înainte să-și fi adresat unul altuia măcar un cuvânt – ca prim gest al întâlnirii –, pentru că asta ar spune totul și pentru că-și câștigaseră acest drept cu mult timp în urmă.

Dagny s-a întors înspre el. În curba înceată a mișcării, privirile li s-au întâlnit și s-au oprit una asupra celeilalte. Avea acum certitudinea că ea și-a dat seama de felul în care o privea, că ochii ei înțeleseseră, dar că nu îndrăzneau să spună lucrurilor pe nume.

Ochii ei continuaseră să caute în jur, iar apoi a văzut-o începând să discute cu un bărbat care stătea lângă vagonul-platformă și făcea niște însemnări.

Înăuntrul lui se dădea o luptă: dorința de a se întoarce la realitatea cotidiană și lovitura nimicitoare a vinovăției. Pentru o clipă, a simțit că atinge limita aceea când niciun bărbat nu se mai poate simți întreg și dincolo de care nu mai poate trăi: un sentiment de ură de sine, cu atât mai teribil, cu cât o parte din el refuza să-l accepte și care-l făcea să se simtă și mai vinovat. Nu era o succesiune logică a cuvintelor, ci un verdict instantaneu pe care-l primea emoțional, un verdict care spunea: așadar, ăsta-i felul tău de-a fi, asta-i patima ta – un verdict care spunea că dorința aceea rușinoasă pe care n-a fost niciodată în stare

s-o învingă a venit la el să întâmpine singura explozie de frumusețe pe care o întâlnise în viață și care i se arătase cu o violență pe care nu o credea posibilă și că singura libertate care i se mai îngăduise era aceea de a o ascunde și de a o disprețui, dar de care nu se putea lepăda atâta timp cât și el, și femeia aceea ar mai fi trăit.

Nu știa cât timp trecuse deja de când se afla acolo sau cum îi pârjolise inima tot răstimpul ăsta. Tot ce putuse să rețină din intervalul pe care-l parcursese era hotărârea ca ea să nu afle niciodată nimic despre sentimentele lui.

A așteptat până când bărbatul care lua notițe a coborât și s-a îndepărtat, apoi s-a apropiat de ea și i-a spus pe un ton rece:

— Domnișoara Taggart? Sunt Henry Rearden.

— O! Urmă o mică pauză, după care se auzi încetișor obișnuitul: Sunt încântată să vă cunosc, domnule Rearden.

Își dăduse, cumva, seama, însă nici măcar pentru sine nu acceptă pe de-a-ntregul că pauza fusese provocată de un sentiment identic cu al lui, dar ceva mai subtil: părea să fie fericită că un chip plăcut aparținea unui om pe care-l putea admira. Când au început să vorbească despre afaceri, felul lui de a pune problema a fost acum mult mai aspru și mai abrupt decât fusese vreodată cu oricare dintre clienții săi bărbați.

Acum, urmărind totul, de la amintirea femeii de pe vagonul-platformă până la Bonul Valoric care se afla astăzi pe biroul lui, i se părea că cele două imagini se contopiseră exploziv, comprimând toate zilele și toate îndoielile pe care le trăise în intervalul acesta de timp și, la lumina orbitoare a erupției, într-o viziune fugară a rezutatului final, a intuit cu claritate răspunsul la toate întrebările pe care le avea.

Se gândea: vinovat? – mai vinovat decât mă cunoșteam, mult mai vinovat decât credeam în ziua aceea; vinovat de răul de a așeza sub cupola vinovăției tot ce aveam mai bun în mine. Am blestemat faptul că mintea și trupul meu erau una și că trupul meu răspundea la cerințele superioare ale rațiunii mele. Am blestemat faptul că extazul este esența vieții, puterea energizantă a oricărei ființe umane, că este o nevoie a trupului, dar este, de asemenea, o țintă a spiritului, că trupul meu nu este numai o masă de mușchi inerți, ci un instrument care poate să-mi ofere o senzație de fericire superlativă care să-mi unească trupul și spiritul. Capacitatea aceea, pe care eu am înfierat-o fiindcă mi se părea rușinoasă, m-a lăsat indiferent în fața târfelor, dar a născut în mine, în

replică, o dorință unică în fața miracolului unei singure femei. Dorința aceea, pe care am stigmatizat-o fiindcă mi se păruse obscenă, nu a venit din simpla apariție a trupului, ci din încredințarea că încântătoarea formă pe care o vedeam exprima, deopotrivă, spiritul pe care-l vedeam; nu-i voiam trupul, ci eul ascuns; nu trebuia s-o am pe femeia în costum cenușiu, ci pe femeia care conducea o rețea de cale ferată.

Dar am fost furios pe capacitatea trupului meu de a transmite tot ce simțeam și l-am blestemat, ca și cum ei i-aș fi aruncat o insultă și ca și cum asta ar fi fost cea mai mare reverență pe care i-aș fi putut-o face – la fel cum ei îmi diabolizaseră abilitatea de a transforma munca propriei mele rațiuni în metal Rearden, la fel cum ei mă blestemaseră pentru puterea de a-mi gestiona afacerile în așa fel încât să devină o sursă de satisfacere a propriilor mele nevoi. Le-am acceptat codul și am crezut, așa cum m-au învățat, că valorile spiritului uman trebuie să rămână un deziderat neputincios, neexprimat în acțiuni, care să nu devină niciodată realitate, că viața cărnii omenești trebuie să se petreacă în mizerie, ca o performanță degradantă, absurdă, iar aceia care încearcă să se bucure de ea ar trebui să fie considerați niște animale inferioare.

Le-am încălcat codul, dar am căzut în capcana pe care mi-au întins-o, capcana codului alcătuit astfel încât să trebuiască să-l încalci. Nu m-am mândrit cu rebeliunea mea, am considerat-o vinovăție, nu i-am blestemat pe ei, m-am blestemat pe mine, nu le-am blestemat codul, am blestemat existența – și mi-am ascuns fericirea ca pe un secret rușinos. Ar fi trebuit să trăiesc sentimentul deschis, ca pe un drept al meu, sau s-o fi luat de soție, ceea ce, de fapt, era pentru mine. Dar am crezut că iubirea mea e promiscuă și am făcut-o și pe ea să trăiască sub sentimentul rușinii. Ce vor ei să-i facă acum i-am făcut eu mai întâi. Eu am făcut posibil totul.

Am făcut-o în numele compasiunii pentru cea mai vrednică de dispreț femeie pe care o cunosc. Și asta făcea parte din codul lor și am acceptat-o. Consideram că o persoană îi este datoare alteia fără să aștepte vreo răsplată oarecare. Consideram că este de datoria mea să iubesc o femeie care nu-mi dădea nimic, care trăda tot ce însemna rațiunea mea de a fi, care-și revendica fericirea cu prețul fericirii mele. Consideram că iubirea este un fel de cadou pasiv, pe care, odată primit ca atare, nu mai era nevoie să-l și meriți – exact așa cum se consideră că bogăția reprezintă o posesie imobilă care poate fi utilizată și păstra-

tă fără să mai depui vreodată nici cel mai mic efort. Consideram că dragostea este o primă, nu o recompensă pe care trebuie s-o câștigi – exact așa cum ei cred că este dreptul lor să ridice pretenții asupra unor posesiuni pe care nu le merită. Și exact așa cum ei cred că nevoia lor este dreptul asupra energiei mele, așa am crezut și eu că nefericirea ei ar fi un drept asupra vieții mele. În numele milei, nu al dreptății, am îndurat zece ani de tortură. Am pus mila deaupra conștiinței și asta este esența vinovăției mele. Fărădelegea mea a fost înfăptuită când i-am spus: „Să mențin această căsătorie a noastră va fi, așa cum văd eu lucrurile, o înșelătorie. Dar standardele mele nu sunt și ale tale. Nu le înțeleg pe ale tale, niciodată nu le-am înțeles, dar le voi accepta".

Aici, pe biroul meu, se află normele acestea pe care le-am acceptat fără să le înțeleg, aici este felul ei de a mă iubi, iubirea în care nu am crezut niciodată, dar de care am încercat să mă lipsesc. Acesta este produsul absenței oricărui merit. Am crezut că se poate să faci nedreptăți, dar numai atâta timp cât eu aș fi fost singurul care suferea. Dar nimic nu poate să justifice nedreptatea. Iar aceasta este pedeapsa pentru că am acceptat răul acela respingător care este sacrificiul de sine. Credeam că voi fi singura victimă. În schimb, am sacrificat cea mai nobilă femeie pentru cea mai abjectă. Când cineva acționează cu milă în loc de dreptate, binele este cel pedepsit în numele răului; când cineva îi salvează pe cei vinovați de suferință, inocentul este cel forțat să sufere. Nu există scăpare în fața justiției, nimic nu poate fi câștigat pe nedrept și neplătit în univers, nici pentru materie, nici pentru spirit, și dacă vinovații nu plătesc, inocenții trebuie s-o facă.

Nu au fost prădătorii ăștia mărunți și meschini cei care m-au înfrânt – eu singur am făcut-o. Nu ei m-au dezarmat – eu mi-am aruncat arma. Asta este o bătălie care nu poate fi purtată decât cu mâinile curate, pentru că singura putere a inamicului este în rănile din conștiința celuilalt, iar eu am acceptat un cod care m-a făcut să consider puterea mâinilor mele păcat și ocară.

— Primim metalul, domnule Rearden?

Se uita de Bonul Valoric de pe biroul său și vedea prin el până în adâncuri, până când a ajuns la amintirea fetei de pe vagonul-platformă. Se întreba dacă ar putea s-o scape de prădătorii minții și de golanii de presă pe ființa pe care o văzuse în acel moment. Putea să lase în continuare inocenții să ispășească pedeapsa? Putea s-o lase să se lupte cu toate lucrurile cu care el ar fi trebuit să se lupte? Putea să înfrunte

acum codul inamicilor când ea e cea care va fi dezonorată, nu el, când se va arunca cu noroi în ea, nu în el, când ea va trebui să lupte în timp ce el ar fi izbăvit? Putea să permită ca existența ei să fie transformată într-un iad de care el va fi ținut la distanță?

Stătea nemișcat și privea în sus, către ea. Te iubesc, i-a spus fetei de pe vagonul-platformă și a pronunțat încet cuvintele acestea care erau o încununare a momentului aceluia de acum patru ani, un sentiment de fericire solemnă care se transformase abia acum în cuvinte, chiar dacă de data asta a trebuit să i-o spună pentru prima oară.

Se uită la Bonul Valoric. Dagny, se gândi, nu m-ai lăsa să fac asta dacă ai ști, o să mă urăști pentru asta dacă o să afli, dar nu te pot lăsa să-mi plătești datoriile. Vina a fost a mea și nu-ți voi pasa ție pedeapsa pe care trebuie să o îndur. Chiar dacă nu mai am nimic acum, am asta: văd adevărul, sunt eliberat de vinovăția pe care mi-o atribuie, pot acum să stau în fața mea fără să mă simt vinovat, să știu că am dreptate, că am dreptate întru totul și – pentru prima dată – că voi rămâne credincios unui principiu din codul meu, cel pe care nu l-am încălcat niciodată: să fiu un om ce-și rezolvă singur încurcăturile.

Te iubesc, i-a spus fetei de pe vagonul-platformă, simțindu-se ca și cum lumina soarelui aceluia de vară îi atingea fruntea, ca și cum ar fi stat sub cerul liber, deasupra unui pământ liber, fără nimic rămas în afară de el însuși.

— Ei bine, domnule Rearden? Veți semna? l-a întrebat dr. Ferris.

Ochii lui Rearden s-au întors înspre el. Uitase că Ferris era acolo, nu știa dacă Ferris vorbise, obiectase sau dacă a așteptat în liniște.

— O, aia? spuse Rearden.

Puse mâna pe un stilou și, fără să se uite încă o dată, cu gestul ușor al unui milionar care semnează un cec oarecare, semnă sub Statuia Libertății și împinse Bonul Valoric peste birou.

Capitolul VII

Moratoriul pe creiere

— Unde ai fost în tot timpul ăsta? l-a întrebat Eddie Willers pe muncitor în cantina de la subsol și a adăugat, cu un zâmbet care era atât rugă, scuză, cât și o mărturie a disperării: o, știu că eu sunt cel care a stat departe de locul ăsta săptămâni întregi. Zâmbetul lui arăta ca și cum un copil infirm ar fi încercat, bâjbâind, cu efort, un gest pe care nu-l mai putea face. Am venit aici, acum vreo două săptămâni, dar nu erai în noaptea aia. Mi-era teamă că ai plecat... Atât de mulți oameni dispar fără niciun avertisment. Am auzit că sunt sute care rătăcesc prin țară. Poliția îi arestează pentru că-și părăsesc slujbele – sunt numiți dezertori –, dar sunt prea mulți și nu e destulă mâncare pentru a-i hrăni pe toți în închisori, deci nimănui nu-i mai pasă, într-un fel sau altul. Am auzit că dezertorii doar rătăcesc, ocupându-se cu tot felul de munci de ocazie sau chiar mai rău – cine are munci de ocazie de oferit în ziua de azi?... Ne pierdem cei mai buni oameni, oameni care au lucrat în compania asta de douăzeci de ani sau chiar mai mult. De ce a trebuit să fie legați de slujbele lor? Oamenii aceia cărora niciodată nu le-a dat prin cap să-și părăsească slujbele, iar acum fac asta la cea mai mică neînțelegere, abandonându-și uneltele și plecând, la orice oră din zi sau noapte, și lăsându-ne în tot felul de încurcături, genul de oameni care ar fi sărit din pat și ar fi venit alergând dacă rețeaua de cale ferată ar fi avut nevoie de ei... Ar trebui să vezi ce oameni de adunătură aducem ca să ocupăm posturile libere. Unii dintre ei au intenții bune, dar le e frică și de propria umbră. Alții sunt niște lepădături cum nu credeam că există – primesc slujbele și știu că nu ne putem descotorosi de ei odată ce au intrat, așa că ne arată clar

că nu au de gând să muncească pentru banii pe care-i primesc și că nici n-au avut vreodată intenția asta vreodată. Sunt genul de oameni cărora le *place*, pur și simplu le place situația actuală. Poți să-ți imaginezi că sunt oameni cărora le place? Ei bine, chiar sunt... Știi, nu cred că eu pot să accept, să accept tot ce ni se întâmplă în ziua de azi. Se întâmplă, desi-gur, dar nu pot accepta. Mă tot gândesc că nebunia e o stare în care omul nu-și poate da seama ce e real și ce nu e. Ei bine, ce e real acum e nebunesc, iar dacă eu aș accepta ca fiind real, ar trebui să-mi pierd mințile, nu-i așa?... Continui să lucrez și să-mi spun că aici e Taggart Transcontinental. Continui să aștept să se întoarcă ea, aștept ca ușa să se deschidă într-un moment sau altul și... o, Doamne, n-ar trebui să spun asta!... Ce? Știai? Știai că a plecat?... Păstrează secretul. Dar presupun că toată lumea știe, numai că nimeni nu trebuie să spună lucrurilor pe nume. Li se spune tuturor că este în concediu. Ea e încă vicepreședinte executiv. Cred că eu și cu Jim suntem singurii care știu că și-a dat demisia pentru totdeauna. Jim e speriat de moarte că prietenii lui din Washington o să se răzbune pe el dacă se află că ea și-a dat demisia. Umblă zvonul că ar fi un dezastru pentru starea de spirit a populației dacă oricare dintre persoanele importante și-ar da demisia, iar Jim nu vrea ca ei să știe că există un dezertor în propria familie... Dar asta nu-i tot. Lui Jim îi e frică de faptul că acționarii, angajații și oricare dintre cei cu care facem afaceri își vor pierde și ultima fărâmă de încredere în Taggart Transcontinental dacă se află că a plecat ea. Încredere! Ai crede că nu mai contează acum când niciunul dintre ei nu poate face nimic în privința asta. Și totuși, Jim știe că trebuie să păstrăm o anumită aparență din măreția pentru care Taggart Transcontinental era odată cunoscută. Și mai știe că și asta s-a dus odată cu ea... Nu, ei nu știu unde este... Da, eu știu, dar n-o să le spun. Sunt singurul care știe... O, da, au încercat să afle. Au încercat să mă bombardeze cu întrebări de toate felurile, dar degeaba. Nu voi spune nimănui... Ar trebui să vezi ce focă dresată avem în locul ei – noul vicepreședinte în funcție. Desigur, avem unul – de fapt, avem și nu avem. E la fel ca tot ce se întâmplă mai nou – e și nu e, în același timp. Numele lui e Clifton Locey – face parte din echipa lui Jim –, un bărbat tânăr și progresist, de patruzeci și șapte de ani, prieten cu Jim. Ar trebui numai să-i țină locul atâta cât este nevoie, dar stă în biroul ei și toți știm că e noul vicepreședinte în funcție. Dă ordine, adică are

grijă să nu fie prins dând ordine. Muncește foarte mult ca să se asigure că nicio decizie nu poate să i se pună în cârcă și ca să nu poată fi tras la răspundere pentru ceva. Vezi tu, scopul lui nu e să conducă o cale ferată, ci să aibă o slujbă. Nu vrea să conducă trenuri, ci vrea să-l mulțumească pe Jim. Nu-i pasă absolut deloc dacă există vreun tren în mișcare atâta timp cât face impresie bună în fața lui Jim și a băieților din Washington. Până acum, domnul Clifton Locey a reușit să facă din doi oameni victimele unei înscenări: un tânăr asistent terțiar, pentru că nu a retransmis un ordin pe care domnul Locey nu l-a dat niciodată, și pe administratorul mărfurilor, pentru că a emis o comandă pe care domnul Locey a dat-o într-adevăr, numai că administratorul nu a putut să o dovedească. Ambii au fost concediați, oficial, de către Comisia de Uniformizare. Când lucrurile merg bine – ceea ce nu se întâmplă pentru mai mult de o jumătate de oră –, domnul Locey ține să ne reamintească că „nimic nu mai e ca pe vremea domnișoarei Taggart". La primul semn de complicație, mă cheamă în biroul lui și mă întreabă, relaxat, în mijlocul celor mai irelevante aiureli, ce obișnuia domnișoara Taggart să facă în asemenea cazuri de urgență. Îi spun oricând pot. Îmi spun că e Taggart Transcontinental și... că sunt mii de suflete într-o mulțime de trenuri care depind de deciziile noastre. Între urgențe, domnul Locey se dă peste cap să fie pe cât de nepoliticos posibil cu mine, ca să mă facă să cred că n-are nevoie de mine. Și-a făcut o datorie din a schimba tot ce obișnuia ea să facă în ceea ce privește fiecare aspect care nu contează, dar este al naibii de prudent să nu schimbe nimic din ce contează cu adevărat. Singura problemă este că nu-și poate da întotdeauna seama care este care... În prima lui zi la birou, mi-a spus că nu e o idee bună să fie o poză cu Nat Taggart pe perete... „Nat Taggart e istorie, e trecutul întunecat, aparține unei epoci de lăcomie egoistă, nu este tocmai un simbol al politicilor noastre noi și progresiste, așa că ar putea face o impresie proastă, oamenii m-ar putea identifica cu el", mi-a spus. Nu, n-ar putea, i-am răspuns, dar am dat jos tabloul de pe perete. Ce? Nu, nu știe nimic despre lucrurile astea. N-am comunicat cu ea. Nici măcar o dată. Ea mi-a spus să nu... Săptămâna trecută aproape că mi-am dat demisia. Era din cauza trenului lui Chick. Domnul Chick Morrison din Washington, oricine naiba ar fi el, a pornit într-un tur în întreaga țară să vorbească despre directivă și să întărească moralul oamenilor, acum că lucru-

rile au devenit din ce în ce mai nebunești peste tot. A cerut un tren special pentru el și pentru echipă, un vagon de dormit, un vagon-salon și un vagon-restaurant cu bar și loc de odihnă. Comisia de Uniformizare i-a dat permisiunea să călătorească cu o sută de mile pe oră – pe motivul, a spus conducerea, că aceasta era o călătorie nonprofit. Ei bine, așa-i. E doar un turneu ca să convingi oamenii să continue să se spetească pentru un profit din care să se întrețină cei care sunt superiori numai pentru faptul că nu fac nimic. Ei bine, problema noastră a apărut când domnul Chick Morrison a cerut o locomotivă Diesel pentru trenul său. Nu aveam niciuna pe care să i-o fi putut da. Toate dieselele pe care le aveam erau folosite ca să pună în mișcare Cometa și trenurile de marfă transcontinentale și nu era niciunul liber, nică-ieri în sistem, în afara... – ei bine, aia era o excepție pe care nu aveam de gând să i-o pomenesc domnului Clifton Locey. Domnul Locey a făcut mare scandal, a țipat că, fie ce-o fi, nu-i puteam refuza cererea domnului Chick Morrison. Nu știu ce prost amărât i-a spus de locomotiva Diesel extra pe care o țineam în Winston, în Colorado, la intrarea în tunel. Știi cum ni se strică acum locomotivele Diesel, toate sunt gata să moară, deci înțelegi de ce acea locomotivă Diesel care era în plus trebuia ținută în tunel. I-am explicat domnului Locey, l-am amenințat, am pledat, i-am spus că ea făcuse cea mai strictă regulă a noastră din a nu lăsa niciodată stația Winston fără un Diesel de rezervă. Mi-a spus să fac bine să-mi aduc aminte că el nu este domnișoara Taggart – ca și cum aș putea vreodată uita! – și că regula aceea era o absurditate, pentru că nimic nu se întâmplase în toți acești ani, așa că Winston se putea descurca fără motorul Diesel câteva luni și că el nu-și va face griji în legătură cu un ipotetic dezastru din viitor, acum, când ne aflăm într-un pericol cât se poate de real, de concret și de imediat, pericolul să-l enervăm pe domnul Chick Morrison. Ei bine, trenul special al lui Chick a primit locomotiva Diesel. Impiegatul diviziei Colorado a demisionat. Domnul Locey a dat slujba aia unui prieten de-al lui. Voiam să demisionez. Niciodată nu mi-am mai dorit asta atât de tare. Dar nu am făcut-o... Nu, nu am mai auzit nicio veste de la ea. Niciun cuvânt de când a plecat. De ce mă tot întrebi despre ea? Las-o baltă. N-o să se întoarcă... Nu știu la ce bun să sper. Degeaba, cred. Trăiesc zi după zi și încerc să nu privesc prea mult înainte. La început, speram că cineva o să ne salveze. Mă gândeam că, poate, Hank Rearden o să fie

acela. Dar s-a dat bătut. Nu știu ce i-au făcut de a semnat, dar știu că trebuie să fi fost ceva groaznic. Toată lumea crede la fel. Toată lumea șușotește despre asta și se întreabă ce fel de presiuni au făcut asupra lui... Nu, nimeni nu știe. Nu a făcut nicio declarație publică și a refuzat să vadă pe toată lumea... Dar ascultă, îți voi spune altceva despre ce se bârfește. Apropie-te mai tare, vrei? Nu vreau să vorbesc foarte tare. Se spune că Orren Boyle știa despre directivă de mult, cu săptămâni sau chiar cu luni înainte, pentru că începuse, tăcut și în secret, să-și reconstruiască furnalele pentru producerea de metal Rearden, la una dintre uzinele lui de oțel mai puțin importante, un loc mic și obscur pe coasta statului Maine. Era pregătit să înceapă să toarne metal în momentul în care documentul de expropriere a lui Rearden – vreau să spun Bonul Valoric – ar fi fost semnat. Dar – ascultă – în noaptea de dinainte să înceapă, oamenii lui Boyle încălzeau furnalele în locul acela de pe coastă când au auzit o voce; nu știau dacă venea de la un avion sau un radio sau un soi de difuzor direct, dar era o voce de bărbat care spunea că le dă zece minute să evacueze locul. Au ieșit cu toții. Au început să meargă și au continuat să meargă – pentru că vocea era a lui Ragnar Danneskjöld. În următoarea jumătate de oră, uzina lui Boyle a fost pusă la pământ. Distrusă, scoasă din funcțiune cu totul, nici măcar o cărămidă n-a mai rămas în picioare. Se spune că totul s-a făcut cu tunuri cu bătaie lungă, de undeva din Atlantic. Nimeni nu a văzut nava lui Danneskjöld... Despre asta șușotesc oamenii. Ziarele n-au tipărit nici măcar un cuvânt în legătură cu asta. Băieții din Washington spun că e doar un zvon răspândit de cei cărora le place să împrăștie panică. Nu știu dacă povestea e adevărată, oricum. Cred că e. Sper că e... Știi, când aveam cincisprezece ani, mă întrebam cum ar fi putut cineva să fie criminal, nu înțelegeam cum se poate întâmpla așa ceva. Acum, acum mă bucur că Ragnar Danneskjöld a aruncat uzina aia în aer. Dumnezeu să-l aibă în pază și să-l ajute să nu fie găsit, orice și oriunde ar fi! Da... asta am ajuns să simt. Ei bine, cât cred ei că mai pot oamenii suporta? Nu-i chiar atât de rău pentru mine în timpul zilei, pentru că sunt ocupat și nu am timp să mă gândesc, dar mă răpune în timpul nopții. Nu mai pot dormi, stau treaz ore întregi... Da! – dacă vrei să știi – da. Din cauză că-mi fac griji pentru ea! Sunt speriat de moarte din cauza ei. Woodstock e o văgăună mizerabilă, la kilometri întregi de civilizație, iar cabana Taggart e la douăzeci de mile și mai departe, douăzeci de mile de potecă încâlcită într-o blestemată de pădure.

De unde să știu eu ce i se poate întâmpla acolo, singură, cu tot felul de bande care rătăcesc, în timpul nopții, peste tot prin țară, mai ales prin zonele astea pustii ale țării cum este comitatul Berkshire?... Știu că n-ar trebui să mă gândesc. Știu că poate avea grijă de ea însăși. Îmi doresc doar să-mi fi scris un rând. Vreau să merg acolo. Dar ea mi-a spus să nu vin. I-am spus c-o să aștept... Știi, mă bucur că ești aici în seara asta. Mă ajută să vorbesc cu tine și... mă ajută doar să te văd aici. N-o să dispari ca toți ceilalți, nu-i așa?... Ce? Săptămâna viitoare? O, în concediu. Pentru cât timp?... Cum de ai curajul să-ți iei concediu o lună? Mi-ar fi plăcut și mie să-mi iau o lună concediu doar pentru mine. Dar nu mă lasă... Serios? Te invidiez... Nu te-aș fi invidiat acum câțiva ani. Dar acum, acum mi-ar plăcea să plec. Acum te invidiez: dacă ai fost în stare să-ți iei câte o lună liberă în fiecare vară de doisprezece ani încoace.

***

Era un drum întunecat, dar îl ducea într-o zonă în care nu mai fusese niciodată. Rearden a plecat de la fabrică, dar nu către casă, ci către Philadelphia. Era drum lung, dar voia să-l facă în seara aceea, așa cum o făcuse în fiecare seară a săptămânii care trecuse. Se simțea împăcat, în obscuritatea goală a peisajului de țară, în care nu se deslușea nimic în afară de siluetele negre ale copacilor din jur, fără vreo altă mișcare în afară de cea a propriului corp și a crengilor care se legănau în vânt, fără nicio altă lumină în afară de sclipirile domoale ale licuricilor care pâlpâiau printre tufișuri. Cele două ore de drum de la fabrică până în oraș reprezentau răstimpul lui de odihnă.

Se mutase de acasă într-un apartament din Philadelphia. Nu i-a dat nicio explicație mamei lui sau lui Phillip, nu le-a spus nimic în afară de faptul că puteau rămâne în casă dacă doreau și că domnișoara Ives se va ocupa de facturi. I-a rugat să-i transmită lui Lillian, când se va întoarce, să nu încerce să îl vadă. L-au privit într-o tăcere înspăimântată.

I-a înmânat avocatului un cec semnat în alb și i-a spus:

— Obține-mi divorțul. Pe orice motiv și oricât ar costa. Nu mă interesează ce fel de metode folosești, câți judecători cumperi sau dacă tu consideri necesar să-i înscenezi ceva soției mele. Fă orice vrei. Dar n-o să plătesc pensie alimentară și nici n-o să împart proprietățile.

Avocatul s-a uitat la el cu o urmă de zâmbet înțelept și trist, ca și cum s-ar fi așteptat ca totul să se fi întâmplat cu mult timp în urmă. I-a răspuns:

— Bine, Hank. Aranjăm. Dar va dura.

— Fă-o cât de repede se poate.

Nimeni nu i-a pus nicio întrebare în legătură cu faptul că a semnat Bonul Valoric. Dar a observat că oamenii de la fabrică se uitau la el cu un fel de curiozitate iscoditoare, de parcă s-ar fi așteptat să-i descopere pe trup urme ale torturii fizice.

Nu simțea nimic în afară de senzația pe care i-o trezea amurgul liniștit, tihnit, ca o întindere de zgură deasupra unui metal topit, când se formează crusta care înghite ultima țâșnitură a strălucirii albe dinăuntru. Nu simțea nimic când se gândea la tâlharii care vor produce de-acum înainte metalul Rearden. Nu voia decât să-și păstreze drepturile asupra propriei lui ființe, iar mândria de a fi cel care-l distribuie a fost forma lui de respect față de camarazii lui, acel principiu potrivit căruia a face afaceri cu ei era un act onorabil. Credința, respectul și dorința dispăruseră. Nu-i păsa ce făceau oamenii, ce vindeau, cine i-a cumpărat metalul sau dacă oricare dintre ei va ști vreodată că i-a aparținut. Oamenii care treceau pe lângă el pe străzile orașului erau obiecte fizice fără nicio însemnătate. Provincia – cu întunericul care spăla orice formă de activitate umană și care lăsa în urmă un pământ neatins pe care el fusese odată în stare să-l conducă – era reală.

Purta o armă în buzunar, așa cum fusese sfătuit de polițiștii din mașina de patrulă de pe șosea; l-au avertizat că, în ultimul timp, niciun drum nu era sigur după lăsarea întunericului. Simți, cu o urmă de amuzament melancolic, că ar fi fost nevoie de armă la uzine, nu în siguranța plină de pace a singurătății și a nopții; ce ar putea să vrea un vagabond înfometat de la el în comparație cu ce-i fusese luat de niște oameni care se dădeau drept protectorii săi?

Mergea cu o viteză constantă și se simțea liniștit fiindcă făcea ceva firesc. Asta era o perioadă de antrenament pentru izolare, se gândea; trebuia să învețe să trăiască fără să mai vadă oameni, pentru că oamenii îl făceau să paralizeze de dezgust. Făcuse avere, dar a început fără să aibă nimic; acum trebuia să-și reconstruiască viața, dar s-o ia de la capăt cu un suflet gol.

Își va acorda un interval scurt de timp pentru antrenament, s-a gândit, iar apoi o să revendice singura valoare de neegalat care-i mai

rămăsese, singura dorință care-i mai rămâsese pură și neștirbită: va merge la Dagny. Două reguli noi îi înfloriseră în minte: una era o datorie, alta o dorință pătimașă. Prima era să n-o lase niciodată să afle motivele care l-au făcut să se predea tâlharilor; a doua era să-i spună cuvintele pe care ar fi trebuit să le fi știut încă de la prima lor întâlnire în holul casei lui Ellis Wyatt.

Nimic în afară de lumina puternică, de vară, a stelelor nu-i îndruma înaintarea, însă putea distinge autostrada și rămășițele unui gard de piatră în față, la colțul unei intersecții de drumuri de țară. Gardul nu mai avea ce să protejeze, acolo se afla numai o întindere de mirişte înțelenită, o salcie care se răsfrângea peste drum și, la o mai mare distanță, ruinele unei ferme prin al cărei acoperiș trecea lumina stelelor.

Înainta gândindu-se că până și priveliștea aceasta încă păstra capacitatea de a deveni valoroasă: îi promitea o vastă întindere care să nu fi fost alterată de intruziunea oamenilor.

Bărbatul care i-a apărut deodată în cale trebuie să fi ieșit de după salcie, dar atât de rapid încât părea să fi răsărit din mijlocul autostrăzii. Mâna i s-a întins după arma din buzunar, dar s-a oprit la jumătatea gestului: știu, după postura mândră a trupului care stătea în câmp deschis, după linia dreaptă a umerilor pe fundalul cerului plin de stele, că omul acela nu era un răufăcător. Când i-a auzit vocea, și-a dat seama că nu are cum să fie un simplu cerșetor.

— Vreau să vorbesc cu dumneata, domnule Rearden.

Vocea avea o fermitate, o claritate și o politețe aparte, nefirească pentru oamenii care sunt obișnuiți să dea ordine.

— Te rog, spuse Rearden, cu condiția să nu-mi ceri ajutor sau bani.

Hainele bărbatului erau simple, dar elegante. Purta pantaloni închiși la culoare și o geacă încheiată până sus la gât, care-i lungea liniile siluetei înalte și subțiri. Purta o șapcă albastru-închis și tot ce se putea vedea din trupul lui, în întuneric, erau mâinile, fața și o șuviță de păr auriu pe tâmplă. N-avea nicio armă în mâini, numai un pachet învelit în pânză groasă de sac, cam de mărimea unui cartuș de țigări.

— Nu, domnule Rearden, nu intenționez să-ți cer bani, ci să ți-i înapoiez.

— Să-mi înapoiezi bani?

— Da.

— Ce bani?

— O mică parte în contul unei datorii foarte mari.

— Pe care o datorez eu?

— Nu, eu sunt datornicul. Este doar o plată simbolică, dar vreau să o accepți ca dovadă că, dacă trăim destul, dumneata și eu, fiecare bănuț din datoria aceea îți va fi dat înapoi.

— Ce datorie?

— Banii care ți-au fost luați cu forța.

Bărbatul i-a întins pachetul lui Rearden și a desfăcut pânza de sac. Rearden a văzut lumina stelelor trecând ca o flacără peste o suprafață fină, ca de sticlă. A știut imediat, după greutate și textură, că ceea ce ținea în mână era un lingou din aur solid.

S-a uitat la lingou, apoi la fața bărbatului, dar chipul părea cu mult mai aspru și dezvăluia mai puțin decât suprafața metalului.

— Cine ești dumneata? întrebă Rearden.

— Prietenul celor fără prieteni.

— Ai venit aici ca să îmi dai asta?

— Da.

— Vrei să spui că a trebuit să mă urmărești noaptea, pe un drum lăturalnic, nu ca să mă jefuiești, ci ca să-mi dai un lingou de aur?

— Da.

— De ce?

— Când jaful se petrece ziua în amiaza mare, cu aprobarea legii, cum se întâmplă acum, atunci gesturile de onoare sau de restituire trebuie să fie ascunse.

— Ce te face să crezi că o să accept un cadou ca ăsta?

— Nu este un cadou, domnule Rearden. Sunt banii dumitale. Dar vreau să te rog să-mi faci o favoare. Este o cerere, nu o condiție, pentru că nu poate exista ceva ca proprietate condiționată. Aurul e al dumitale, deci ești liber să-l folosești după bunul-plac. Dar mi-am riscat viața în seara asta ca să ți-l aduc, așa că te rog, ca o favoare, să-l păstrezi pentru mai târziu sau să-l folosești pentru nevoi personale. Pe nimic altceva în afară de confortul și plăcerea dumitale. Nu-l da mai departe și, mai presus de toate, nu-l folosi în afaceri.

— De ce?

— Pentru că nu vreau să beneficieze nimeni în afară de dumitale de el. Altfel, voi fi încălcat un jurământ pe care l-am făcut acum multă

vreme – cum încalc fiecare regulă stabilită de mine, pentru mine, pentru că ți-am vorbit în seara asta.

— Ce vrei să spui?

— Strâng banii ăștia pentru dumneata de mult timp. Dar nu intenționam să mă întâlnesc cu dumneata sau să-ți spun despre ei sau să ți-i dau decât mult mai târziu.

— Atunci de ce ai făcut-o?

— Pentru că nu mai puteam suporta.

— Să suporți ce?

— Mă gândeam că am văzut tot ce putea vedea cineva și că puteam suporta să văd că se întâmplă orice. Dar când ți-au luat metalul Rearden a fost prea mult, chiar și pentru mine. Știu că nu ai acum nevoie de aurul ăsta. Ai nevoie de dreptatea pe care o reprezintă și de conștiința că există oameni cărora le pasă de justiție.

Străduindu-se să nu se lase pradă unei emoții pe care o simțea ridicându-se neliniștit, depășindu-și toate îndoielile, Rearden a încercat să-i studieze trăsăturile și căuta un indiciu care să-l ajute să înțeleagă. Dar fața nu trăda nicio expresie; nu se schimbase deloc în timp ce vorbea; arăta de parcă ar fi pierdut cu mult timp în urmă orice capacitate să simtă ceva, iar ceea ce mai rămăsese din el erau doar unghiuri care păreau neînduplecate și moarte. Cu un fior de uimire, Rearden s-a trezit că se gândește că nu era o față de om, ci de înger al răzbunării.

— De ce ți-a păsat? a întrebat Rearden. Ce însemn eu pentru dumneata?

— Mult mai mult decât ai crede dumneata. Și am un prieten pentru care însemni și mai mult decât vei ști vreodată. Ar fi dat orice ca să poată să stea lângă dumneata astăzi. Dar el nu poate veni. Așa că am venit eu în locul lui.

— Ce prieten?

— Prefer să nu-i dezvălui numele.

— Ai spus cumva că ai strâns mult timp banii ăștia pentru mine?

— Am strâns mult mai mult de atât. Arătă înspre aur. Îl păstrez în numele dumitale și o să ți-i dau la timpul potrivit. Aceasta e doar o mostră, ca dovadă că există. Și dacă vei ajunge ziua când o să-ți dai seama că ai fost jefuit și de ultima fărâmă de avere, vreau să-ți amintești că există în bancă un cont generos care te așteaptă.

— Ce cont?

— Dacă încerci să te gândești la toți banii care ți-au fost luați cu forța, o să-ți dai seama că ai o sumă considerabilă în cont.

— Cum i-ai colectat? De unde vine aurul ăsta?

— A fost luat de la cei care te-au jefuit.

— Luat de către cine?

— De către mine.

— Cine ești?

— Ragnar Danneskjöld.

Rearden s-a uitat la el mult timp, nemișcat, apoi a lăsat să-i cadă aurul din mâini.

Danneskjöld nu s-a uitat la el, iar ochii lui nu au urmărit aurul în cădere, ci au rămas fixați asupra lui Rearden și nu și-au modificat expresia.

— Ar fi fost mai bine dacă eram un cetățean care s-ar fi supus legilor, domnule Rearden? Dacă e așa, cărei legi ar trebui să mă supun? Directivei 10-289?

— Ragnar Danneskjöld..., șopti Rearden, ca și cum ar fi văzut trecându-i prin fața ochilor ultimii zece ani, ca și cum ar fi conștientizat enormitatea unei crime extinse pe durata unui deceniu, enormitate cuprinsă în două cuvinte.

— Uită-te mai cu băgare de seamă, domnule Rearden. Există doar două feluri de a trăi posibile pentru noi în ziua de azi: să fii un tâlhar care jefuiește niște victime care nu se pot apăra sau o victimă care muncește în favoarea propriilor ei tâlhari. Eu am ales să nu fiu nimic din toate astea.

— Ai ales să trăiești apelând la forță, ca toți ceilalți.

— Da, dar fățiș. Onest, dacă vrei. Eu nu jefuiesc oameni care sunt legați și cu călușul pus, eu nu cer ajutorul victimelor mele, eu nu le spun că acționez pentru bunăstarea lor. Îmi pun viața în joc la fiecare confruntare, iar ceilalți au șansa să-și încerce puterile și judecata cu ale mele. E o luptă dreaptă? Sunt eu împotriva unei armate organizate: arme, avioane, nave de luptă de pe cinci continente. Dacă vrei să emiți o judecată morală, domnule Rearden, atunci cine este omul cu un grad de moralitate mai ridicat: eu sau Wesley Mouch?

— N-aș putea spune, i-a răspuns Rearden cu o voce scăzută.

— De ce ești atât de uimit, domnule Rearden? De-abia fac față sistemului pe care l-au creat concetățenii mei. Dacă ei cred că forța

este cea mai bună cale să se poarte unii cu alții, le dau ce vor să primească. Dacă ei cred că scopul meu în viață e să-i slujesc pe ei, lasă-i să-și impună crezul. Dacă ei cred că mintea mea este proprietatea lor, lasă-i să vină să pună mâna pe ea.

— Dar ce fel de viață ți-ai ales? În slujba a ce lucrează judecata dumitale?

— În slujba iubirii mele.

— Și care-i iubirea ta?

— Dreptatea.

— Satisfăcută prin piraterie?

— Satisfăcută prin truda pentru ziua în care nu va mai trebui să fiu pirat.

— Și când o să vină ziua aceea?

— Ziua în care o să fii liber să scoți profit din metalul Rearden.

— O, Doamne, spuse Rearden râzând, cu un glas disperat. Asta e ambiția dumitale?

Expresia lui Danneskjöld nu se schimbă.

— Da.

— Chiar crezi c-o să ajungi clipa aia?

— Da. Dumneata nu?

— Nu.

— Atunci ce aștepți, domnule Rearden?

— Nimic?

— Pentru ce muncești?

Rearden se uită în ochii lui.

— De ce mă întrebi așa ceva?

— Ca să te fac să înțelegi de ce eu nu o fac.

— Nu te aștepta să fiu de acord cu un infractor.

— Nu mă aștept la asta. Dar sunt câteva lucruri pe care vreau să te ajut să le vezi.

— Chiar dacă lucrurile pe care le-ai spus sunt adevărate, de ce ai ales să fii în afara legii? De ce nu te-ai opus. Se opri.

— Ca Ellis Wyatt, domnule Rearden? Ca Andrev Stokton? Ca prietenul tău Ken Danagger? ca...

— Da!

— Ai fi de acord cu așa ceva?

— Eu...

Se opri, șocat de propriile cuvinte.

Șocul următor veni când zări zâmbetul lui Danneskjöld: era ca un prim semn al primăverii pe muchiile sculptate ale unui aisberg. Rearden realiză dintr-odată, pentru prima oară, că fața lui Danneskjöld era mai mult decât chipeșă, observă că avea frumusețea uluitoare a perfecțiunii fizice – trăsăturile aspre, mândre, gura disprețuitoare a unei statui vikinge –, cu toate astea, nu o conștientiza, aproape ca și cum severitatea înghețată a feței împiedicase orice impertinență a unei aprecieri. Dar zâmbetul era orbitor de viu.

— Eu sunt de acord, domnule Rearden. Dar am ales o misiune specială. Sunt pe urmele unui om pe care vreau să-l distrug. El a murit cu multe secole în urmă, dar, până când nu va fi ștearsă din mințile oamenilor ultima amintire despre el, nu vom avea o lume în care să putem trăi decent.

— Cine e?

— Robin Hood.

Rearden se uită la el cu o privire piezișă și fără să înțeleagă despre ce vorbea.

— El a fost cel care jefuia bogații și dădea săracilor. Ei bine, eu sunt omul care jefuiește săracii și dă bogaților – sau, ca să fiu mai exact, omul care jefuiește săracii hoți și dă înapoi bogaților producători.

— Despre ce tot vorbești acolo?

— Dacă-ți amintești poveștile care s-au scris despre mine în presă înainte de oprirea tuturor tipăriturilor, știi că n-am jefuit niciodată niciun vas privat și că nu mi-am însușit niciodată nicio proprietate privată. N-am jefuit niciodată un vas militar, de asemenea, pentru că scopul flotei militare este acela de a proteja de orice violență pe cetățenii care au plătit pentru asta, iar asta este funcția adecvată a unui guvern. Dar am pus mâna pe toate portavioanele de atac care mi-au intrat în bătaia puștii, pe toate vasele de ajutor guvernamental, de subsidii, de împrumut, caritabile, pe toate vasele cu o încărcătură de produse luate cu forța de la anumiți oameni în beneficiul nemeritat al altora. Mi-am însușit toate navele care navigau sub pavilionul ideii pe care vreau să o combat: principiul potrivit căruia se pretinde că nevoia este un idol sacru care pretinde sacrificii umane, că nevoia unora este un tăiș de ghilotină care atârnă deasupra altora, că noi toți trebuie să trăim prin munca noastră, prin speranțele, planurile, eforturile noastre – la

mila momentului când tăișul se va lăsa peste noi – și că extinderea capacităților noastre înseamnă extinderea primejdiei pe care se pare c-am alcătui-o, așadar succesul ne va forța să riscăm, în timp ce eșecul ne va îndreptăți să forțăm nota. Asta este oroarea pe care Robin Hood a statuat-o ca ideal al actelor de justiție. Se spune că el lupta împotriva conducătorilor jefuitori și că înapoia cele jefuite celor care fuseseră jefuiți, dar nu ăsta este înțelesul legendei care a rămas până în ziua de azi. Este amintit nu ca protector al proprietății, ci ca protector al nevoii, nu ca apărător al celor jefuiți, ci ca furnizor al săracilor. Este ținut minte ca primul om care și-a asumat o aureolă de virtute prin practicarea filantropiei grație unei bogății care nu-i aparținea, prin distribuirea unor bunuri pe care nu le producea, prin faptul că-i silea pe alții să plătească luxul compasiunii lui. Este simbolul ideii că nevoia și nu bunăstarea ar trebui să fie sursa tuturor drepturilor, că nu trebuie să producem, ci doar să vrem, că nimic din ce-am dobândit nu ne aparține, dar ce nu am dobândit, da. Robin Hood a devenit justificarea oricărui mediocru care, nefiind în stare să-și câștige existența, a cerut puterea să se descotorosească de proprietatea celor mai buni ca el și și-a revendicat nevoia de a-și dedica viața celor inferiori lui cu prețul de a-i jefui pe cei superiori. El e creatura cea mai detestabilă, dublul parazit care trăiește din rănile sărmanilor și din sângele bogaților, creatura pe care oamenii au ajuns s-o considere idealul moral. Și asta ne-a adus într-o lume în care, cu cât un om produce mai mult, cu atât ajunge mai ușor în situația de a-și pierde toate drepturile, până când, dacă dorința este destul de mare, devine o creatură ilegitimă care servește drept pradă pentru orice reclamant, în timp ce, pentru a ajunge deasupra drepturilor, deasupra principiilor, deasupra moralității, acolo unde orice îi este permis, chiar jaful și crima, tot ce trebuie să facă cineva este să se afle în nevoie. Te întrebi de ce lumea din jurul nostru se prăbușește? Ca să nu se prăbușească lupt eu, domnule Rearden. Până când lumea nu va descoperi că, dintre toate simbolurile oamenilor, Robin Hood este cel mai imoral și cel mai demn de dispreț, nu va fi dreptate pe pământ și nici nu există vreo cale ca omenirea să supraviețuiască.

Rearden asculta, amorțit. Dar sub amorțeală, ca prima zvâcnire a unei semințe care vrea să încolțească, simți o emoție pe care nu o putea identifica, dar îi părea familiară și foarte îndepărtată, ca ceva trăit și la care renunțase cu multă vreme în urmă.

— Eu sunt, de fapt, polițist. Este datoria unui polițist să protejeze oamenii de criminali, iar criminali sunt aceia care-și însușesc o anumită proprietate cu forța. Este datoria unui polițist să recupereze proprietatea furată și s-o returneze proprietarilor de drept. Dar când jaful devine scopul legii, iar datoria unui polițist devine nu protecția, ci jaful proprietății, atunci proscrisul trebuie să devină polițist. Am vândut câteva încărcături recuperate de la niște clienți speciali de-ai mei în țară, care mă plătesc în aur. De asemenea, mi-am vândut încărcăturile contrabandiștilor și comercianților de pe piața neagră din republicile populare ale Europei. Știi condițiile existenței din republicile populare? Din clipa în care producția și comerțul – nu violența – au fost decretate infracțiuni, cei mai buni oameni din Europa n-au avut altă opțiune decât să devină infractori. Exploatatorii acelor state sunt menținuți la putere din pomana tovarășilor lor jefuitori din țări care nu sunt încă secate, la fel ca a noastră. Eu nu permit ca pomana să ajungă la ei. Vând bunurile delincvenților din Europa la cele mai ridicate prețuri și-i fac să mă plătească în aur. Aurul este valoarea obiectivă, calea prin care cineva poate să-și păstreze bogăția și averea. Nimănui nu-i este îngăduit să dețină aur în Europa, cu excepția prietenilor proprietari de sclavi, care spun că îl folosesc pentru bunăstarea victimelor lor. Acela e aurul pe care clienții mei contrabandiști îl obțin ca să mă plătească în cele din urmă. Cum? Prin aceeași metodă pe care o folosesc și eu ca să obțin bunurile. Și apoi restitui aurul celor cărora le-au fost furate bunurile, adică dumitale, domnule Rearden, și altora ca dumneata.

Rearden a înțeles ce era sentimentul acela pe care-l uitase. Era sentimentul pe care-l trăise când, la vârsta de paisprezece ani, s-a uitat la primul lui cec de salariu, când, la douăzeci și patru de ani, a fost numit administrator al minelor de minereu, când, în calitate de proprietar al minelor, a plasat, pentru el însuși, prima comandă de echipament nou pentru cea mai bună companie a momentului aceluia, Twentieth Century Motors; un sentiment de încântare satisfăcută, solemnă, sentimentul că-și câștigă locul într-o lume pe care el o respectă și că este apreciat de niște oameni pe care-i admiră. Vreme de aproape două decenii, sentimentul acela stătuse îngropat sub un munte de amintiri, în timp ce anii adăugau strat peste strat de dispreț cenușiu, de indignare, de zbatere lăuntrică, de sforțare să nu privească în jur, să nu-i vadă pe cei cu care a avut de-a face, să nu se aștepte la nimic

din partea celorlalți și să-și păstreze, ca pe o viziune proprie între cei patru pereți din birou, percepția lumii în care spera să evolueze. Dar, cu toate acestea, se afla acolo din nou, răzbătând de sub ruine, sentimentul acela de interes aţâţat, de supunere față de propria judecată, un sentiment cu care putea comunica și cu care se putea descurca și cu care putea să trăiască. Dar era vocea unui pirat cea care vorbea despre acte de violență, care-i oferea un substitut pentru universul lui echilibrat și rațional. Nu putea să accepte; nu putea să piardă și ce mai rămăsese din viziunea lui. Asculta și-și dorea să scape, știind totuși că nu va pierde niciun cuvânt.

— Eu depun aurul la bancă – o bancă doar pentru aur, domnule Rearden –, în contul celor care sunt proprietarii lui de drept. Ei sunt oameni cu niște capacități cu totul neobișnuite, care și-au făcut averile prin propriile puteri, prin comerț liber, fără să folosească nici constrângerea, nici ajutorul guvernului. Ei sunt marile victime care au contribuit cel mai mult și care, în schimb, au îndurat cea mai mare injustiție. Numele lor sunt înscrise în registrul meu de plăți. Fiecare grămadă de aur pe care o recuperez se împarte între ei și este depusă în aceste conturi.

— Cine sunt?

— Dumneata ești unul dintre ei, domnule Rearden. Nu pot să estimez în întregime sumele care ți s-au extorcat – prin taxe ascunse, prin ordonanțe, prin timp irosit, prin efort inutil, prin toată energia pe care ai consumat-o ca să treci peste niște obstacole închipuite. Nu pot să estimez suma, dar dacă vrei să-i observi proporțiile, uită-te în jur. Extinderea mizeriei care se propagă acum în toată țara asta odată prosperă înseamnă extinderea injustiției căreia i-ai căzut victimă. Dacă oamenii refuză să-ți plătească datoria, asta o să fie metoda prin care o să ți-o plătească. Dar este o parte a datoriei care-i calculată și înregistrată. Asta e partea pe care mi-am însușit-o și pe care am transformat-o în scop al meu: să o colectez și să o dau înapoi.

— Ce-i aia?

— Impozitul pe venit, domnule Rearden.

— Ce?

— Impozitul pe venit din ultimii doisprezece ani.

— Vrei să-l rambursezi?

— În întregime și în aur, domnule Rearden.

Rearden izbucni într-un hohot de râs; râdea ca un băiețel, distrându-se sincer, într-adevăr amuzat de situația aceea neverosimilă.

— Dumnezeule mare! Ești și polițist, și colector al veniturilor anuale interne?

— Da, a răspuns Danneskjöld cu toată seriozitatea.

— Doar nu vorbești serios, nu-i așa?

— Arăt ca și cum aș glumi?

— Dar e absurd!

— Mai absurd decât Directiva 10-289?

— Așa ceva nu e real, nici posibil!

— Oare doar răul poate fi real și posibil?

— Dar...

— Te gândești că moartea și taxele sunt singura noastră certudine, domnule Rearden? Ei bine, nu pot face nimic în legătură cu prima, dar dacă ușurez povara celei de-a doua, oamenii ar putea să învețe în cele din urmă să observe strânsa legătură dintre cele două și viața lungă și fericită pe care au ele puterea s-o genereze. Ar putea învăța să conceapă nu moartea și taxele, ci viața și producția ca fiind cele două absoluturi ale lor și baza codului lor moral.

Rearden s-a uitat la el, fără să schițeze vreun zâmbet. Silueta înaltă, subțire, cu geaca strânsă peste mușchii încordați părea să aparțină unui hoț la drumul mare; fața neînduplecată, de marmură era asemenea unui judecător; vocea seacă, clară părea să fie a unui contabil eficient.

— Tâlharii nu sunt singurii care ți-au ținut evidența, domnule Rearden. Am ținut-o și eu. Am printre documentele mele copii ale impozitului dumitale pe venit din ultimii doisprezece ani, precum și ale impozitelor celorlalți clienți ai mei. Am prieteni în niște poziții absolut remarcabile, care îmi obțin copiile documentelor de care am nevoie. Împart banii între clienții mei proporțional cu sumele extorcate. Majoritatea datoriilor au fost plătite clienților mei. A dumitale e cea care a mai rămas de achitat. Când o să fii gata să intri în posesia ei, în ziua când o să știu că nici măcar un sfanț n-o să meargă la tâlhari, o să-ți predau contul. Până atunci..., uită-te numai la aurul de jos. Ridică-l, domnule Rearden. Nu e furat. Îți aparține.

Rearden nu se mișcă, nici nu răspunse și nici nu se uită în jos.

— Și mai mult se află în bancă, pe numele dumitale.

— La ce bancă?

— Ți-amintești de Midas Mulligan din Chicago?

— Firește.

— Toate sumele mele sunt depuse la banca Mulligan.

— Nu există nicio bancă Mulligan în Chicago.

— Nu se află în Chicago.

Rearden chibzui un moment.

— Și-atunci unde e?

— Cred că o să afli în cel mai scurt timp, domnule Rearden. Dar nu pot să-ți spun acum.

Și adăugă:

— Dar trebuie să-ți mai zic că sunt singurul care se ocupă de sarcina asta. Este misiunea mea personală. Nimeni altcineva în afară de mine și de membrii echipajului de pe nava mea nu mai este implicat. Nici măcar bancherul meu nu este implicat, nu mai mult decât că păstrează banii pe care-i depun. Cea mai mare parte din prietenii mei nu sunt de acord cu calea pe care am ales-o. Dar toți alegem diferite moduri de luptă în aceeași bătalie, iar acesta e felul în care lupt eu.

Rearden zâmbi disprețuitor.

— Ești unul dintre altruiștii ăia nenorociți care-și irosesc timpul cu o companie nonprofit și-și riscă viața numai ca să-i ajute pe alții?

— Nu, domnule Rearden. Îmi investesc timpul în propriul meu viitor. Când vom fi liberi și va trebui să începem să reconstruim din ruine, vreau să văd lumea renăscând pe cât de repede posibil. Dacă va fi și un fond de rulment pus în mâinile potrivite, în mâinile celor mai buni și mai productivi oameni, aceasta va salva ani întregi pentru noi, ceilalți, și, printre altele, secole din istoria țării. Te-ai întrebat cumva ce însemni dumneata pentru mine? Ești tot ce admir, tot ce vreau să fiu în ziua în care Pământul o să fie un loc pentru un destin ca al dumitale, ești prototipul celui cu care vreau să am de a face, chiar dacă numai așa pot să fac afaceri cu dumneata și chiar dacă numai așa pot să-ți fiu de ajutor.

— De ce? întrebă Rearden încet.

— Pentru că singura mea dragoste, singura valoare pentru care continui să trăiesc este cea care nu a fost niciodată prețuită de cineva, care nu a câștigat aprecierea nimănui, care n-a avut protectori și nici prea mulți prieteni: înzestrarea umană. Ăsta este crezul pe care-l servesc – și dacă ar fi să-mi pierd viața, cărui scop mai nobil mi-aș putea-o închina?

Oare omul ăsta mai simte ceva? se gândea Rearden și-și dădu seama că liniile sobre ale chipului de marmură nu reprezentau nimic altceva decât forma pe care o căpătase capacitatea disciplinată de a simți prea profund. Vocea calmă continua imperturbabil:

— Voiam să știi. Voiam să știi acum, când ți se pare că ești abandonat pe fundul unei prăpastii, printre creaturi subumane care par să fie tot ce a mai rămas din omenire. Voiam să știi, chiar și atunci când nu mai ai nicio speranță, că ziua izbăvirii e mai aproape decât crezi. Și că am avut un motiv cu totul special să vin și să vorbesc cu dumneata și să-ți dezvălui secretul meu înainte de timpul cuvenit. Ai auzit ce s-a întâmplat la oțelăriile lui Orren Boyle de pe coasta statului Maine?

— Da, a răspuns Rearden – și fu șocat să audă cuvântul ieșind ca o smucitură bruscă a pasiunii dinăuntrul său. Nu știam dacă este sau nu adevărat.

— E adevărat. Eu am făcut-o. Domnul Boyle nu va produce metal Rearden pe coasta statului Maine. Nu va produce nicăieri. La fel cum niciun alt păduche de tâlhar care crede că o ordonanță îi dă dreptul asupra creierului dumitale. Oricine încearcă să producă metalul își va găsi furnalele aruncate în aer, utilajele distruse, livrările zădărnicite, o să i se dea foc uzinei, atâtea o să i se întâmple, încât oamenii o să creadă că este un blestem, iar curând niciun muncitor din țară nu va mai dori să intre în uzina niciunui nou producător de metal Rearden. Dacă oamenii ca Boyle cred că forța este tot de ce au nevoie ca să fure de la cei mai buni decât ei, lasă-i să vadă ce se întâmplă când unul dintre cei mai buni decât ei alege să apeleze la forță. Voiam să știi, domnule Rearden, că niciunul dintre ei nu va produce metalul și nimeni n-o să câștige nicio lețcaie de pe urma lui.

Pentru că simțea impulsul să râdă – așa cum a râs la auzul veștilor despre incendiul lui Wyatt, așa cum a râs la prăbușirea d'Anconia Copper – și știa că, dac-ar face-o, l-ar opri numai frica lui cea mai mare, care de data asta nu l-ar mai părăsi și niciodată nu și-ar mai vedea uzinele –, Rearden s-a retras și, o clipă, și-a ținut buzele strânse ca să nu răzbată dintre ele vreun sunet. După ce a trecut impulsul de moment, a spus încet, cu o voce fermă și monotonă:

— Ia-ți aurul și pleacă de aici. Nu voi accepta ajutorul unui infractor.

Fața lui Danneskjöld nu trăda nicio reacție.

— Nu te pot obliga să accepți aurul, domnule Rearden. Dar n-o să-l iau înapoi. Îl poți lăsa acolo unde este dacă asta vrei.

— Nu vreau ajutorul tău și n-am nici cea mai mică intenție să te protejez. Dacă aveam vreun telefon în preajmă, aș fi sunat la poliție. Aș face-o și o s-o fac dacă mai încerci vreodată să te apropii de mine. O s-o fac pentru siguranța personală.

— Înțeleg exact la ce te referi.

— Știi, pentru că te-am ascultat, pentru că m-ai văzut dispus să te ascult, pentru că nu te-am blestemat așa cum ai fi meritat. Nu pot să te condamn pe tine și nici pe nimeni altcineva. Nu mai există standarde, așa că nu mă mai chinui să judec nimic din acțiunile lor de acum sau cum încearcă să facă față la ce nu se poate face față. Dacă așa procedezi dumneata, o să te las să ajungi în infern așa cum vrei, dar nu vreau să fiu părtaș la așa ceva. Nici ca generator, nici în calitate de complice. Nu te aștepta să-ți accept vreodată banii aceia, chiar dacă există. Cheltuiește-i pentru o protecție mai bună pentru tine însuți, pentru c-o să raportez totul la poliție și o să le dau orice indiciu pot ca să-i pun pe urmele dumitale.

Danneskjöld nu s-a mișcat și nici n-a răspuns. Un tren de marfă trecea ca fulgerul pe undeva prin depărtare, în întuneric; nu-l puteau vedea, dar auziră sunetul sacadat al roților care umpleau liniștea și care părea atât de aproape, ca și cum un tren imaterial, redus la o prelungă undă sonoră, trecea pe lângă ei în noapte.

— Voiai să mă ajuți acum, când mi-am pierdut orice speranță? spuse Rearden. Dacă mă faci să cred că singurul meu protector e un tâlhar, atunci nu vreau să fiu protejat. Vorbești o limbă care e numai o biată rămășiță de limbă omenească, deși vorbești în numele umanității, așa c-o să-ți mărturisesc că nu mai am nicio speranță, dar am certitudinea că, atunci când o să vină sfârșitul, voi fi trăit după propriile principii, chiar și atunci când rămăsesem singurul pentru care ele fuseseră în continuare valide. Voi fi trăit în lumea în care am început și mă voi duce la fund cu ultima fărâmă din ea. Nu cred c-o să vrei să pricepi, dar...

O rază de lumină îi izbi cu putere, aproape material. Vuietul trenului înghițise sunetul motorului, iar ei nu auziseră mașina care se apropiase năpustindu-se pe marginea drumului, din spatele fermei. Deși nu erau în calea mașinii, au auzit, în spatele farurilor, scârțâitul roților în frânare care forțau o formă invizibilă să oprească. Rearden s-a dat în

spate involuntar și-a fost uimit de comportamentul însoțitorului său: agilitatea și autocontrolul lui Danneskjöld fuseseră motivul pentru care nici nu se mișcase.

O mașină de poliție oprise în dreptul lor.

Șoferul se aplecă în afară.

— O, dumneavoastră sunteți, domnule Rearden! spuse, atingându-și chipiul cu vârful degetelor. Bună seara, domnule.

— Salut, i-a răspuns Rearden, străduindu-se să-și controleze asprimea nefirească a vocii.

Pe scaunele din față se aflau doi polițiști de patrulă, iar chipurile lor erau încordate, ca și cum ar fi oprit cu un scop clar, și nu păreau deloc să fi avut intenții prietenoase sau să fi venit numai pentru o discuție oarecare.

— Domule Rearden, ați plecat de la fabrică pe drumul secundar Edgewood, pe lângă Blacksmith Cove?

— Da. De ce?

— S-a întâmplat cumva să vedeți prin zonă pe cineva, un străin grăbit?

— Pe unde?

— Merge fie pe jos, fie într-o nenorocită de mașină cu un motor de un milion de dolari.

— Cine?

— Un bărbat înalt, blond.

— Și cine-i bărbatul ăsta blond și înalt?

— N-o să vă vină să credeți dacă v-aș spune, domnule Rearden. Ați văzut pe cineva?

Rearden nu-și dădea seama ce întrebări punea, ci conștientiza doar că era capabil să facă să treacă sunetele de o barieră invizibilă din gât. Se uita țintă la polițist, dar simțea că acuitatea privirii se concentrase pe vederea periferică, iar percepția lui cea mai clară era chipul lui Danneskjöld care-l privea fără nicio expresie, fără să se încrunte, fără ca măcar un singur mușchi să se contracte. Văzu brațele lui Danneskjöld care atârnau inerte pe lângă corp, văzu palmele relaxate, care nu voiau să apuce arma și care abandonau silueta înaltă, dreaptă, lipsită de apărare în câmp deschis – un câmp deschis ca pentru un pluton de execuție – oricărei posibilități. Văzu, în lumină, că fața îi era mult mai tânără decât crezuse și că ochii îi erau de culoarea cerului. Și-a dat

seama că singura primejdie ar fi fost să-l privească direct în ochi pe Danneskjöld, așa că-și menținu privirea asupra polițistului, se uită la alama nasturilor de pe uniforma albastră, dar tot ce-i popula conștiința era trupul lui Danneskjöld, trupul gol pe sub haine, un corp care va fi șters de pe fața pământului. Nu-și mai auzea propriile cuvinte, pentru că în minte nu-i răsuna decât o singură propoziție, fără vreun alt context în afara senzației că acesta era singurul lucru din lume care conta pentru el: și dacă ar fi să-mi pierd viața, cărui scop mai nobil mi-aș putea-o închina?

— L-ați văzut, domnule Rearden?

— Nu, spuse Rearden. N-am văzut pe nimeni.

Polițistul a ridicat din umeri cu regret și a prins volanul cu amândouă mâinile.

— N-ați remarcat pe nimeni suspect?

— Nu.

— Nici vreo mașină neobișnuită care să treacă pe lângă dumneavoastră pe drum?

— Nu.

Polițistul se întinse după cheia de aprindere.

— Am fost anunțați că a fost văzut la țărm prin zonă în seara asta și s-au pus baraje în cinci districte. Nu trebuie să-i menționăm numele, ca să nu speriem oamenii, dar e un om al cărui cap valorează trei milioane de dolari oriunde în lume.

Apăsă pe demaror și motorul tulbură aerul cu fărâme de sunete ascuțite când al doilea polițist se aplecă înainte. Se uita la părul blond care ieșea de sub șapca lui Danneskjöld.

— Cine e bărbatul acela, domnule Rearden?

— Noua mea gardă de corp, spuse Rearden.

— O, o precauție de apreciat, domnule Rearden, în vremurile noastre. Noapte bună, domnule.

Motorul porni. Luminile roșii de semnalizare ale mașinii se micșorau, pierzându-se în depărtare. Danneskjöld privi în urma ei, apoi se uită la mâna dreaptă a lui Rearden. Abia acum, Rearden realiză că stătuse cu mâna încleștată pe arma din buzunar în fața polițiștilor și că fusese pregătit s-o folosească.

Și-a desprins degetele din încleștare și a scos repede mâna din buzunar. Danneskjöld zâmbi. Era un zâmbet de veselie contagioasă, râsul

tăcut al unui spirit tânăr, limpede, care se suprapunea momentului de bucurie că supraviețuise acelui eveniment. Și, chiar dacă cei doi nu semănau, zâmbetul îi aminti lui Rearden de Francisco d'Anconia.

— N-ai mințit, spuse Ragnar Danneskjöld. Garda dumitale de corp – asta sunt acum și ceea ce o să merit să fiu, în mult mai multe feluri decât îți dai seama acum. Mulțumesc, domnule Rearden, și pe curând: o să ne întâlnim mult mai repede decât speram.

Dispăru înainte ca Rearden să-i poată răspunde. Dispăru în spatele gardului de piatră, la fel de brusc și de silențios precum sosise. Când Rearden se întoarse să se uite înspre câmpul de la fermă, nu mai era nici urmă de Danneskjöld și nicio mișcare nicăieri în întuneric.

Rearden stătea la marginea unui drum pustiu, într-o mare de singurătate mai vastă decât îi păruse înainte. Apoi văzu, la picioarele lui, un obiect învelit în pânză de sac, cu un colț expus, sclipind în lumina lumii, de culoarea părului piratului. Se aplecă, îl ridică și plecă.

***

Kip Chalmers înjura din pricina trenului care se clătina și îi vărsa cocktailul pe masă. S-a lăsat înainte, cu cotul în pata de alcool, și a spus:

— La naiba cu trenurile astea! Ce e în neregulă cu șinele? Ai crede că, la purcoiul de bani pe care-l au, ar și produce ceva, ca să nu ajungem să ne lovim unii de ceilalți ca niște țărani în căruța cu fân!

Cei trei însoțitori ai lui nici nu s-au obosit să-i răspundă. Era târziu, iar ei rămăseseră în vagon numai pentru că trebuia să facă efortul să se reîntoarcă în compartimente. Luminile din vagon arătau ca niște hublouri lipsite de perspectivă în ceața fumului de țigară înmuiată de mirosul de alcool. Era un vagon privat pe care Chalmers îl ceruse și-l obținuse pentru această călătorie; era prins la capătul Cometei și se legăna ca o coadă de animal neliniștit pe măsură ce Cometa șerpuia prin munți.

— O să militez pentru naționalizarea căilor ferate, spuse Kip Chalmers, uitându-se sfidător la omulețul mărunt și cenușiu care-l privea fără niciun interes. Aia o să fie rampa mea de lansare. Trebuie să am o rampă de lansare. Nu-mi place de Jim Taggart. Arată ca o moluscă. La naiba cu căile ferate! A venit vremea să punem mâna pe ele.

— Du-te să dormi, i-a sugerat omulețul, dacă vrei să arăți cum se cuvine la ședința de mâine.

— Crezi c-o să reușim?

— Trebuie.

— Știu că trebuie. Dar nu cred c-o să ajungem la timp. Rahatul ăsta de melc superspecial are deja o întârziere de câteva ore bune.

— Trebuie să ajungi acolo, Kip, i-a răspuns amenințator și pe tonul încăpățânat al celui care și-a pus un scop fără să-și facă vreo problemă în legătură cu mijloacele prin care se poate realiza.

— La naiba, crezi că nu-mi dau seama?

Kip Chalmers avea părul blond și ondulat și o gură amorfă. Provenea dintr-o familie pe jumătate bogată, pe jumătate remarcabilă, dar își bătea joc de bogăție și de distincție într-un fel pe care se presupunea că numai un aristocrat din cea mai înaltă categorie și l-ar fi putut permite cu un asemenea grad de indiferență cinică. Terminase o facultate care se specializase în formarea unei astfel de aristocrații. Facultatea îl învățase că scopul ideilor este acela de a-i trage pe sfoară pe cei prea stupizi ca să ajungă să gândească de unii singuri. Își croise drum prin Washington cu grația unei pisici hoațe, cățărându-se din birou în birou și din margine în margine a unei construcții gata să se prăbușească. Era considerat un individ destul de puternic, iar felul lui de a fi îi făcuse pe nespecialiști să-l identifice cu nimeni altul decât cu Wesley Mouch.

Grație strategiei lui originale, Kip Chalmers decisese să fie parte activă în politica poporului și să participe la alegerile pentru funcția de guvernator al Californiei, deși știa că nu avea habar de statul acela în afară de industria filmului și a cluburilor de plajă. Șeful lui de campanie făcuse toată munca preliminară, iar Chalmers urma acum să stea față în față cu viitorii săi alegători, pentru prima dată, în cadrul unei întâlniri ultramediatizate, la San Francisco, în seara următoare. Șeful de campanie vruse să înceapă cu o zi mai repede, dar Chalmers mai rămăsese la Washington ca să ia parte la un dineu și luase ultimul tren. Nu părea să fie îngrijorat de întâlnirea din seara aceea până când nu-și dăduse seama că trenul avea o întârziere de șase ore. Pe cei trei însoțitori ai lui nu-i deranja situația: gustau din plin băutura. Lester Tuck, șeful de campanie, era un omuleț scund, bătrânicios, cu o figură țeșită de parcă cineva i-ar fi împins-o cu forța înăuntru și nu și-ar mai

fi revenit niciodată. Era un avocat care, cu câteva generații în urmă, ar fi pledat pentru hoții de magazine și pentru cei care înscenau accidente în favoarea corporațiilor bogate; de curând își dăduse însă seama că-i merge mult mai bine reprezentând oameni ca Kip Chalmers.

Laura Bradford era amanta de moment a lui Chalmers: o plăcea pentru că predecesorul lui fusese Wesley Mouch. Era o actriță care-și forțase saltul în carieră de la statutul de interpretă talentată la cel de starletă lipsită de orice talent nu culcându-se cu directorii de studiouri, ci luând-o pe scurtătura statornică a sexului cu birocrații. În interviurile pe care le dădea în presă, discuta despre economie în loc să vorbească despre modă, într-un stil ostentativ și franc care aparținea tabloidelor de mâna a treia; tot ce știa în legătură cu economia era faptul că „trebuie să-i ajutăm pe săraci".

Gilbert Keith-Worthing era oaspetele lui Chalmers dintr-un motiv pe care niciunul dintre ei nu-l cunoștea. Era un romancier britanic faimos, care fusese popular în urmă cu treizeci de ani; de atunci, nimeni nu se mai deranjase să citească ce scria, dar toată lumea-l accepta ca pe un clasic hoinar. Fusese considerat profund pentru că spusese lucruri ca: „Libertate? Să încetăm cu toată pălăvrăgeala despre libertate. Libertatea nu este cu putință. Oamenii nu pot fi eliberați de foamete, de frig, de boli, de accidente. Nu putem fi eliberați de tirania Naturii. Așa că de ce am obiecta în legătură cu tirania unui sistem politic?". Când întreaga Europă a pus în aplicare ideile pe care le predica el, a plecat să trăiască în America. De-a lungul anilor, stilul lui de a scrie, ca și trupul, i se înmuiase. La șaptezeci de ani, era un bărbat obez, cu părul cănit și cu un cinism disprețuitor, retușat cu citate din yoga despre zădărnicia întregii strădanii omenești. Kip Chalmers îl invitase pentru că părea distins. Gilbert Keith-Worthing venise pentru că nu avea altceva mai bun de făcut.

— La naiba cu toți angajații ăștia de la căile ferate, exclamase Kip Chalmers. O fac intenționat. Vor să-mi distrugă campania! Nu pot să ratez întâlnirea! Dă-o naibii, Lester, fă ceva!

— Am încercat, i-a răspuns Lester Tuck. În ultima stație în care oprise trenul, încercase, telefonic, să obțină o cursă aeriană ca să-și încheie călătoria; dar nu existau zboruri comerciale programate în următoarele două zile.

— Dacă nu ajung în timp util, le tai gâturile și le iau și calea ferată! Nu putem să-l facem pe conductor să bage viteză?

— I-ai spus deja de trei ori.

— O să aranjez eu să fie dat afară. Nu mi-a aruncat altceva decât o grămadă de scuze despre toate rahaturile lor de probleme tehnice. Vreau transport, nu scuze. Nu mă pot trata ca pe unul dintre pasagerii lor obișnuiți. Mă aștept să fiu dus unde vreau și când vreau. Ei chiar nu-și dau seama că sunt în trenul ăsta?

— Trebuie să fi aflat până acum, i-a răspuns Laura Bradford. Ține-ți gura, Kip. Mă plictisești.

Chalmers și-a umplut din nou paharul. Vagonul se clătina și sticlăria zăngănea ușor pe rafturile barului. Porțiuni din cerul spuzit de stele care se zărea prin geamuri continuau să se legene convulsiv și părea că stelele se lovesc unele de altele. Nu se putea vedea nimic altceva dincolo de arcada de sticlă a lunetei din spatele vagonului în afară de micile aureole verzi și roșii care marcau capătul trenului și de scurtul siaj de șine care se îndepărta de ei în întuneric. Un zid de piatră se luase la întrecere cu trenul, iar stelele se înmuiau din când în când într-un defileu în care se desenau, mult deasupra lor, vârfurile munților Colorado.

— Munții..., spuse Gilbert Keith-Worthing cu satisfacție. Un spectacol ca ăsta îl face pe om să se simtă insignifiant. Ce înseamnă fărâma asta obraznică, pe care materialiștii cinici sunt mândri să o fi creat, în comparație cu măreția veșnică? Nu mai mult decât ața cu care o croitoreasă oarecare însăilează tivul de la haina naturii. Dacă și numai o singură piatră din granitul ăla gigantic ar alege să se rostogolească la vale, ar distruge trenul ăsta.

— Dar de ce ar alege să se prăbușească? întrebă Laura Bradford, fără niciun interes.

— Cred că trenul încetinește, spuse Kip Chalmers. Blestemații ăștia încetinesc, chiar dacă le-am spus ce le-am spus!

— Ei bine..., încetinesc pentru că traversăm munții, înțelegi..., i-a răspuns Lester Tuck.

— La naiba și cu munții! Lester, ce zi e azi? Cu toate schimbările astea nenorocite de fus orar, nu-mi mai dau seama...

— Suntem în 27 mai, oftă Lester Tuck.

— E 28, spuse Gilbert Keith-Worthing, uitându-se la ceasul lui. E 12 și 12 minute.

— Isuse, țipă Chalmers. Asta înseamnă că întâlnirea e azi?

— Da, i-a răspuns Lester Tuck.

— N-o să ajungem! Noi...

Trenul se zdruncină violent, iar mișcarea i-a doborât paharul din mână. Sunetul slab al ciocnirii de podea se combină cu scârțâitul buzei de bandaj care tăia șinele la o curbă strânsă.

— Dumnezeule, întrebă Gilbert Keith-Worthing neliniștit, sunt sigure șinele astea?

— Bineînțeles, spuse Kip Chalmers. Avem atâtea reguli, ordonanțe și controale, că pezevenchii ăștia nici n-ar îndrăzni să nu le facă sigure. Lester, unde suntem? Unde mai oprim?

— Nu mai oprim deloc până în Salt Lake City.

— Și care-i următoarea stație?

Lester Tuck scoase o hartă soioasă pe care o consultase o dată la fiecare câteva minute de când se lăsase noaptea.

— Winston, îi răspunse. Winston, Colorado.

Kip Chalmers se întinse să-și ia alt pahar.

— Tinky Holloway a spus că Wesley a zis că, dacă nu câștigi alegerile astea, ești terminat, a izbucnit deodată Laura Bradford. Ședea tolănită în scaun și se uita pe lângă Chalmers, studiindu-și fața în oglinda de pe peretele vagonului; era plictisită și o amuza să-i atâțe furia neputincioasă.

— O, chiar așa a zis?

— Mda. Wesley nu vrea ca ăla, cum îl cheamă? – în fine, oricum l-o fi chemând – să intre în legislativ. Dacă nu câștigi, Wesley o să fie al naibii de supărat. Tinky a spus...

— Ducă-se dracului și nenorocitul ăla! Mai bine ar avea grijă de el.

— O, nu știu. Lui Wesley îi place tare mult de el.

Apoi adăugă:

— Tinky Holloway n-ar permite ca un tren de doi bani să-l facă să rateze o întâlnire importantă. N-ar îndrăzni să-l rețină.

Kip Chalmers stătea și se holba la pahar.

— O să determin guvernul să pună mâna pe toate căile ferate, a continuat el cu vocea scăzută.

— Serios, spuse Gilbert Keith-Knowing, nu înțeleg de ce n-ai făcut-o de mai demult. Asta e singura țară suficient de înapoiată ca să permită proprietatea privată asupra căilor ferate.

— Ei bine, o să vă ajungem din urmă, i-a răspuns Kip Chalmers.

— Țara voastră e incredibil de naivă. E vorba aici despre un anacronism nemaipomenit! Toată vorbăria asta despre libertate și drepturile omului n-am mai auzit-o de pe vremea străbunicului. Nu e nimic altceva decât o pălăvrăgeală simandicoasă de oameni bogați. Până la urmă, prea puțin contează pentru săraci dacă viața lor e la cheremul unui birocrat sau al unui industriaș.

— S-a dus vremea industriașilor. Acum e vremea...

De data asta, izbitura s-a simțit de parcă aerul din vagon îi împinsese în față în timp ce podeaua li se oprise sub picioare. Kip Chalmers fu aruncat la podea, Gilbert Keith-Worthing fu aruncat de cealaltă parte a mesei, instalația electrică pâlpâi. Paharele au căzut de pe rafturi, oțelul pereților scrâșni ca și cum s-ar fi despicat în două, iar un zgomot îndepărtat și prelung traversă ca un frison roțile trenului.

Când și-a ridicat capul, Chalmers văzu că vagonul era intact și nu se mișca; auzi gemetele însoțitorilor lui și primul țipăt isteric al Laurei Bradford. Se târî până la ușă, o împinse cu putere și se rostogoli în jos pe scări. În depărtare, în exteriorul unei curbe, zări luminile unor lanterne care se mișcau și o pâlpâire roșiatică undeva unde părea să fie locomotiva. Trecu prin întuneric, împletindu-se și lovindu-se de siluete pe jumătate dezbrăcate, care fluturau flăcăruile inutile ale unor chibrituri. Undeva, de-a lungul șinei, a văzut pe cineva care purta o lanternă și l-a prins de braț. Era conductorul.

— Ce s-a întâmplat? icni Chalmers.

— Rupere de șine, răspunse conductorul indiferent. Locomotiva a deraiat.

— A deraiat...?

— S-a lăsat pe o parte.

— E cineva... mort?

— Nu, mecanicul este bine. Fochistul este rănit.

— Șine rupte? Cum adică șine rupte?

Pe chipul conductorului era o privire ciudată: era fioroasă, acuzatoare și sfârșită.

— Șina se tocește, domnule Chalmers, îi răspunse acesta cu un fel ciudat de a accentua cuvintele. În special în curbe.

— Nu știați că este tocită?

— Ba știam.

— Ei bine, de ce n-ați înlocuit-o?

— Urma să fie înlocuită. Dar domnul Locey a anulat.

— Cine e domnul Locey?

— Cel care nu este vicepreședintele nostru executiv.

Chalmers se întreba de ce conductorul îl privea de parcă ceva din catastrofa aceea era din vina lui.

— Ei bine, n-o să puneți locomotiva înapoi pe șine?

— Locomotiva aia n-o să mai fie vreodată pusă pe șine, după cum arată.

— Dar... trebuie să ne ducă la destinație!

— Dar nu poate.

Dincolo de flăcări și de strigătele înfundate, Chalmers simți dintr-odată, fără să vrea, imensitatea întunecată a munților, liniștea sutelor de mile nelocuite și fâșia subțire de pământ care era suspendată între un zid de stâncă și prăpastie. Strânse brațul conductorului mai tare.

— Dar... dar ce ne facem?

— Mașinistul s-a dus să sune la Winston.

— Să sune? Cum?

— Există un telefon la câteva mile mai jos de-a lungul căii ferate.

— O să ne scoată de aici?

— Da.

— Dar... Apoi mintea lui făcu o conexiune între trecut și viitor, iar vocea i se transformă, pentru prima dată, în țipăt: Cât mai trebuie să așteptăm?

— Nu știu, i-a răspuns conductorul. Desprinse mâna lui Chalmers de pe brațul său și se îndepărtă.

Impiegatul de noapte din gara Winston ascultă mesajul telefonic, scăpă receptorul și o luă la fugă pe scări ca să-l ridice din pat pe șeful de stație. Acesta era un pierde-vară solid și morocănos, care fusese pus în funcție cu numai zece zile în urmă la ordinele noului administrator al regionalei. Se împletici năuc până se ridică de-a binelea în picioare, dar se trezi imediat când ajunse să conștientizeze cuvintele pe care le auzea.

— Ce? icni. Cometa?... Nu sta acolo tremurând! Sună la Silver Springs!

Dispecerul de noapte de la Silver Springs ascultă mesajul, apoi îi telefonă lui Dave Mitchum, noul administrator al diviziei Colorado.

— Cometa? gâfâi Mitchum, iar mâna îi apăsa receptorul pe ureche pe când picioarele abia atingeau podeaua și-l săltau direct în picioare, afară din pat.

— Locomotiva distrusă? Dieselul?

— Da, domnule.

— O, Doamne! O, Dumnezeule mare! Ce ne facem?

Apoi, amintindu-și care e poziția lui, adăugă:

— Ei bine, trimite trenul de depanare.

— L-am trimis.

— Sună operatorul din Sherwood și spune-i să sisteze tot traficul.

— Am făcut-o deja.

— Ce ai pe diagramă?

— Marfarul special al Armatei, care merge către vest. Dar nu ajunge decât în vreo patru ore. Are întârziere.

— O să ajung acolo imediat... Așteaptă, ascultă, adu-i pe Bill, pe Sandy și pe Clarence acolo până ajung eu. Cineva o să aibă de tras niște ponoase serioase!

Dave Mitchum se plânsese mereu de nedreptate, pentru că, spunea el, avusese întotdeauna ghinion. Vorbise despre asta amintind despre conspirația superiorilor lui, care nu-i dăduseră niciodată nicio șansă, chiar dacă nu explicase la cine se referea, exact, când vorbea despre superiorii lui. Cine are vechimea cea mai mare în câmpul muncii era subiectul lui preferat când începea să se plângă și reprezenta, pentru el, singurul standard de valoare; fusese în afacerile cu căi ferate înaintea celor mai mulți dintre cei care fuseseră avansați înaintea lui; asta, spunea el, era o dovadă a uneia dintre nedreptățile care se fac în sistemul social, chiar dacă nu explica niciodată la ce se referea prin sistem social. Lucrase pentru multe rețele de cale ferată, dar nu stătuse prea mult timp nicăieri. Angajatorii lui nu aveau nimic clar și precis de care să-l învinovățească, dar îl lăsau să plece pentru că spunea „nimeni nu mi-a spus să fac asta!" prea des. Nu știa că-și datora slujba unei înțelegeri dintre James Taggart și Wesley Mouch: când Taggart făcuse aranjamentele cu Mouch în legătură cu viața privată a surorii lui în schimbul unor ridicări de prețuri, Mouch l-a făcut să mai ia în calcul încă o favoare, după regulile obișnuite de negociere, care consta în a scoate tot ce se poate din orice târg. Favoarea pe care o solicita în plus era să i se ofere o slujbă lui Dave Mitchum, cumnatul lui Claude

Slagenhop, președintele asociației *Friends of Global Progress*, care era considerată de Mouch o influență valoroasă asupra opiniei publice. James Taggart i-a pasat lui Clifton Locey responsabilitatea să găsească o slujbă pentru Mitchum. Locey i-a dat lui Mitchum prima slujbă care s-a ivit – administrator al regionalei Colorado – atunci când cel care o ocupase până atunci își dăduse demisia pe neașteptate. Fostul administrator își dăduse demisia când locomotiva Diesel de rezervă din gara Winston fusese transmisă trenului special al lui Chick.

— Ce ne facem? strigă Dave Mitchum, grăbindu-se, pe jumătate îmbrăcat și amețit de somn, spre birou, acolo unde îl așteptau dispecerul-șef, șeful de tren și maistrul căii ferate.

Cei trei nu-i răspunseră. Erau de vârstă mijlocie, cu ani buni de serviciu în domeniul căilor ferate în spate. În urmă cu o lună, și-ar fi spus părerea în legătură cu orice urgență ar fi apărut; dar învățaseră că lucrurile se schimbaseră și că acum era periculos să vorbească.

— Ce naiba ne facem?

— Un lucru e sigur, spuse Bill Brent, dispecerul-șef. Nu putem trimite un tren cu locomotivă cu abur în tunel.

Ochii lui Dave Mitchum se posomorâră: știa că toți gândeau același lucru, își dorea doar ca Brent să nu fi rostit asta cu voce tare.

— Ei bine, de unde facem rost de un Diesel? întrebă el furios.

— Nu avem de unde, spuse maistrul.

— Dar nu putem ține Cometa pe o linie secundară toată noaptea!

— Se pare c-o să trebuiască, i-a răspuns șeful de tren. Cu ce ne ajută să vorbim despre asta, Dave? Știi că nu e niciun Diesel nicăieri în regională.

— Dar, Doamne Dumnezeule, cum se poate aștepta cineva să urnim trenurile din loc fără locomotive?

— Domnișoara Taggart nu s-ar fi așteptat, spuse maistrul. Domnul Locey se așteaptă.

— Bill, întrebă Mitchum pe un ton milog, nu există niciun tren transcontinental care trebuie să ajungă în seara asta, cu orice fel de locomotivă Diesel?

— Primul care ajunge, i-a dat Bill Brent, implacabil, răspunsul, o să fie cursa 236, marfarul accelerat dinspre San Francisco, care ajunge la Winston la 7:18 dimineața.

Și-apoi a adăugat:

— E cea mai aproape locomotivă Diesel momentan. Am verificat.

— Cum rămâne cu specialul de la Armată?

— Mai bine o lăsăm moartă cu el, Dave. Are prioritate față de oricare tren, inclusiv față de Cometă, din ordinele Armatei. Și oricum sunt în întârziere: furcile de osie s-au aprins de două ori. Transportă muniție pentru arsenalele de pe Coasta de Vest. Mai bine ne rugăm să nu le oprească nimic în regionala ta. Dacă crezi că vom fi mustruluiți fiindcă ținem Cometa pe loc, asta nu-i nimic pe lângă ce-o să pățim dacă încercăm să oprim transportul ăla special.

Toți rămaseră tăcuți. Ferestrele erau deschise în noaptea de vară și puteau să audă telefonul care țârâia în biroul de jos al dispecerului. Luminile de semnalizare pâlpâiau pe deasupra curților părăsite, care, de mult, fuseseră sectoare de lucru ale regionalei.

Mitchum privea înspre depou, acolo unde siluetele negre ale câtorva locomotive cu aburi abia se deslușeau în lumina neclară.

— Tunelul..., spuse el și se opri.

— ...are opt mile lungime, spuse șeful de tren, accentuând cu asprime cuvintele.

— Mă gândeam doar, făcu repede Mitchum.

— Mai bine nu te gândi la asta, spuse Brent.

— N-am spus nimic!

— Despre ce ai vorbit cu Dick Horton înainte să-și dea demisia? întrebă maistrul cu nevinovăție, de parcă subiectul ar fi fost lipsit de importanță. Nu era cumva se referea la problemele de la sistemul de ventilație din tunel? Nu a spus că tunelul abia dacă prezintă siguranță chiar și pentru locomotivele Diesel?

— De ce ai adus vorba despre asta? se repezi Mitchum. N-am spus nimic!

Dick Horton, inginerul-șef al regionalei, își dăduse demisia la trei zile după ce venirea Mitchum pe funcție.

— M-am gândit că trebuie să precizez și asta, i-a răspuns maistrul candid.

— Uite, Dave, spuse Bill Brent, știind că Mitchum o să mai piardă încă o oră fără să ia vreo decizie, știi că nu există decât un singur lucru de făcut: ține Cometa la Winston până mâine, să așteptăm să ajungă cursa 236, Dieselul lui o s-o tragă prin tunel și apoi lăsăm Cometa să-și continue drumul cu cea mai bună locomotivă cu aburi pe care o avem.

— Dar ce întârziere o să aibă din cauza asta?

Brent ridică din umeri.

— Douăsprezece ore, optsprezece ore, cine știe?

— Optsprezece ore pentru Cometă? Hristoase, asta nu s-a mai întâmplat niciodată!

— Nimic din ce se întâmplă nu s-a mai întâmplat niciodată, a răspuns Brent cu o uimitoare vibrație de scârbă în glasul odinioară vioi și sigur de deciziile proprii.

— Dar cei din New York o să dea vina pe noi! O să dea vina pe noi!

Brent ridică din umeri. Cu o lună în urmă, ar fi considerat de neînchipuit o asemenea nedreptate; acum știa mai bine cum stau lucrurile.

— Cred că..., rosti Mitchum sfârșit, cred că-i tot ce putem să facem acum.

— Da, asta-i tot, Dave.

— O, Doamne! De ce a trebuit să ni se întâmple asta?

— Cine e John Galt?

Era două jumătate când Cometa, trasă de o locomotivă de manevră veche, a fost garată pe o linie secundară din gara Winston. Kip Chalmers se uita cu o ură imensă la cele câteva cocioabe de pe partea golașă a muntelui și la magherniță veche care era stația.

— Ce mai e acum? De ce naiba opresc aici? strigă el și sună după conductor.

Odată ce-i reveni stăpânirea de sine, iar gesturile își recăpătară siguranța, oroarea lui se transformă în furie oarbă. Se simțea de parcar fi fost cumva înșelat fiindcă simțise o frică inutilă. Companionii săi stăteau încă agățați de mesele din vagonul-restaurant; erau prea neliniștiți ca să doarmă.

— Cât mai durează? întrebă conductorul, la rândul lui, impasibil, ca răspuns la întrebare. Până dimineață, domnule Chalmers.

Lui Chalmers aproape că-i ieșiseră ochii din cap, pur și simplu terifiat.

— O să rămânem aici până dimineață?

— Da, domnule.

— Aici?

— Da.

— Dar eu am o întrunire la San Francisco dimineață!

Conductorul nu răspunse.

— De ce? De ce stăm pe loc? De ce, la naiba? Ce s-a întâmplat?

Încet, cu răbdare și cu o politețe plină de dispreț, conductorul i-a făcut un raport exact asupra situației. Dar, cu ani în urmă, în școala generală, în liceu, în facultate, Kip Chalmers învățase că oamenii nu trebuie și nu trăiesc într-o anumită cauzalitate.

— Să vă ia dracii cu tunelul vostru cu tot! izbucni Chalmers. Credeți că o să vă las să mă țineți aici din cauza unui amărât de tunel? Spune-i mașinistului tău că trebuie să ajung la San Francisco până diseară și că o să mă ducă acolo!

— Cum?

— Asta-i treaba voastră, nu a mea!

— Nu există nicio posibilitate.

— Să faci bine să găsești, fir-ai tu al naibii să fii!

Conductorul nu răspunse nimic.

— Îți imaginezi tu c-o să las ca nenorocitele voastre de probleme tehnice să interfereze cu probleme sociale extrem de importante? Ai habar cine-s eu? Spune-i mașinistului să pună mâna să muncească dacă ține la slujba lui!

— Mașinistul are deja ordinele lui.

— La naiba cu toate ordinele! Eu dau ordinele acum! Spune-i să se apuce imediat de treabă!

— Mai bine ați vorbi cu șeful de stație, domnule Chalmers. Nu am nicio autoritate să vă răspund așa cum aș dori, i-a spus conductorul plecând.

Chalmers sări în picioare.

— Kip..., icni Lester Tuck jenat, poate că așa-i, poate chiar n-au cum s-o facă.

— Pot să rezolve dacă trebuie! făcu repede Chalmers, ieșind hotărât pe ușă.

Cu ani în urmă, în facultate, fusese învățat că singura metodă să-i silești pe oameni să acționeze este frica. Într-un birou dărăpănat din stația Winston, se afla acum față în față cu un bărbat somnoros, cu trăsături șterse și lipsite de viață, și cu un băiat speriat, care ședea la biroul administratorului. Îl ascultară, stupefiați și tăcuți, proferând valuri de măscări cum nu mai auziseră niciodată de la nimeni.

— ...și nu-i problema mea cum treceți trenul prin tunel, asta-i treaba voastră! concluzionă Chalmers. Dar dacă nu-mi aduceți o locomotivă și nu porniți trenul, puteți să vă luați adio de la slujbe, de la permisele de muncă și de la toată cale ferată!

Șeful de stație nu mai auzise de Kip Chalmers și n-avea habar cine e. Dar știa că ajunsese într-o vreme când toți neica-nimeni aflați în poziții-cheie aveau putere nelimitată: drept de viață și de moarte asupra tuturor.

— Nu ține de noi, domnule Chalmers, spuse el rugător. Nu noi dăm ordinele. Ordinele vin de la Silver Springs. Mă gândesc că, dacă i-ați telefona domnului Mitchum...

— Cine e domnul Mitchum?

— Este administratorul regionalei Silver Springs. Poate că, dacă i-ați trimite un mesaj...

— Nu mă încurc cu un administrator de regională! O să-i trimit un mesaj lui Jim Taggart, asta o să fac!

Înainte ca șeful de stație să aibă timp să-și revină, Chalmers se duse repede către băiat și-i strigă:

— Tu! Notează și expediază imediat!

Era un mesaj pe care, cu o lună în urmă, șeful de stație nu l-ar fi acceptat de la niciun pasager; regulile o interziceau; dar nu mai avea nicio certitudine în legătură cu nicio regulă: „Domnului James Taggart, New York City. Reținut cu Cometa în Winston, Colorado, din cauza incompetenței oamenilor dumneavoastră, care refuză să-mi dea o locomotivă. Am o întâlnire de importanță națională și la nivel înalt, în San Francisco, în seara aceasta. Dacă nu-mi puneți trenul în mișcare imediat, vă las să vă dați singur seama care vor fi consecințele. Kip Chalmers".

După ce băiatul a transmis mesajul prin firele de telegraf care se întindeau din stâlp în stâlp dintr-o parte în cealaltă a continentului ca niște gardieni ai căii ferate Taggart, după ce Kip Chalmers s-a întors la vagonul său să aștepte un răspuns, șeful de stație i-a telefonat lui Dave Mitchum, prietenul său, și i-a citit mesajul. L-a auzit pe Mitchum mârâind un răspuns:

— M-am gândit că trebuie să-ți spun, Dave. N-am mai auzit de individul ăsta în viața mea, dar poate că-i cineva important.

— Nu știu! gemu Mitchum. Kip Chalmers? Îi vezi numele în ziar tot timpul, la un loc cu băieții sus-puși. Nu știu cine-i, dar, dacă-i din Washington, nu ne putem asuma niciun risc. O, Hristoase, ce ne facem?

Nu putem risca, s-a gândit și operatorul companiei Taggart din New York și a transmis mesajul prin telefon acasă la James Taggart. Era aproape ora 6 dimineața în New York, iar James Taggart fu trezit din somnul agitat al unei nopți în care nu se putuse odihni deloc. Ascultă mesajul telefonic, iar fața îi căzu. Simți aceeași spaimă teribilă pe care o simțise și agentul de la Winston – și din același motiv.

Îi telefonă lui Clifton Locey. Toată furia pe care nu o putuse revărsa asupra lui Kip Chalmers fu revărsată, prin telefon, asupra lui Clifton Locey.

— Fă ceva! țipă Taggart. Nu mă interesează ce, e slujba ta, nu a mea, dar ai grijă ca trenul să treacă cu bine prin tunel! Ce naiba e cu voi? Nu s-a mai întâmplat niciodată să fie reținută Cometa! Așa-ți conduci tu departamentul? E minunat când pasagerii importanți trebuie să-mi trimită mie mesaje! Când se ocupa soră-mea de regiune, n-am fost niciodată sunat în toiul nopții pentru orice crampon care se rupe în Iowa, Colorado, dacă mă-nțelegi!

— Îmi pare foarte rău, Jim, i-a răspuns Clifton Locey moale, pe un ton care amesteca scuzele, calmul și o măsură numai potrivită de încredere și de stăpânire de sine. Este doar o neînțelegere. E greșeala tâmpită a cuiva. Nu-ți face griji, mă voi ocupa de asta. Eram încă în pat, dar mă voi ocupa de asta chiar acum.

Clifton Locey nu era în pat; tocmai se întorsese după o raită prin cluburile de noapte, însoțit de o domnișoară. A rugat-o să aștepte și s-a năpustit spre birourile de la Taggart Transcontinental. Niciunul dintre membrii personalului de noapte nu putu să precizeze exact de ce alesese să vină acolo în persoană, dar nici nu puteau să spună că nu fusese nevoie. Năvăli înăuntru și afară din câteva birouri, fu văzut de mai mulți oameni și lăsă impresia că face lucruri spectaculoase. Singurul rezultat concret la care s-a ajuns a fost un ordin telegrafic către Dave Mitchum, administratorul diviziei Colorado:

— Dați-i imediat o locomotivă domnului Chalmers. Trimiteți Cometa prin tunel în siguranță și fără întârzieri inutile. Dacă nu-ți îndeplinești îndatoririle, o să te fac târâsc în fața Comisiei de Uniformizare. Clifton Locey.

Apoi, sunându-și prietena să i se alăture, Clifton Locey conduse până la un motel de la țară ca să se asigure că nimeni nu va mai putea să dea de el în următoarele câteva ore.

Dispecerul din Silver Springs fusese stânjenit de ordinul pe care i l-a înmânat lui Dave Mitchum, dar Dave Mitchum înțelesese. Știa că niciun ordin de la nicio rețea de cale ferată n-ar folosi termeni ca „dați-i o locomotivă" unui pasager; știa că asta era parte dintr-un spectacol și încerca să-și dea seama ce era spectacolul ăsta care se punea în scenă, așa că simți că-l trece o transpirație rece când a conștientizat cine era neîndemânaticul pe care-l luase toată lumea de prost.

— Care-i problema, Dave? l-a întrebat șeful de tren.

Mitchum nu i-a răspuns. Apucă telefonul, iar mâinile îi tremurau în timp ce implora să i se facă legătura cu operatorul companiei Taggart din New York. Părea un animal prins în capcană.

Îl imploră apoi pe operatorul din New York să-i facă legătura cu casa domnului Clifton Locey. Operatorul încercă. Nu răspundea nimeni. Continuă să-l implore pe operator să mai încerce și să încerce pe orice număr la care se putea gândi că ar fi putut fi găsit domnul Locey. Operatorul i-a promis, iar Mitchum a închis, dar știa că era zadarnic să aștepte sau să vorbească cu cineva din departamentul domnului Locey.

— Care-i problema, Dave?

Mitchum i-a întins ordinul și a citit pe fața șefului de tren că situația era tot atât de primejdioasă pe cât crezuse și el.

Sună la sediul central regional al Taggart Transcontinental din Omaha, Nebraska, și imploră să vorbească cu managerul general al regiunii. Pe fir urmă un scurt moment de liniște, apoi vocea operatorului din Omaha îi spuse că managerul general a demisionat și că a dispărut în urmă cu trei zile – din cauza unui mic incident cu domnul Locey, adăugă vocea.

Ceru să vorbească cu asistentul managerului general care se ocupa de district; dar asistentul era plecat din oraș și nu putea fi contactat.

— Pune-mă în legătură cu altcineva! țipă Mitchum. Cu oricine, de oriunde! Pentru numele lui Dumnezeu, fă-mi legătura cu cineva care-mi poate spune ce să fac!

Cel care preluă legătura era asistentul managerului general al sectorului Iowa-Minnesota.

— Ce? l-a întrerupt el, după primele cuvinte ale lui Mitchum. În Winston, Colorado? Și de ce naiba mă sunați pe mine? Nu, nu-mi spuneți ce s-a întâmplat, nici nu vreau să știu! Nu, am spus! Nu!

N-o să mă păcăliți pe mine, ca să am să explic dup-aceea de ce am făcut sau n-am făcut nimic în legătură cu situația asta. Nu-i problema mea! Vorbiți cu un director regional, nu vă legați de mine, ce am eu de-a face cu Colorado? O, la naiba, nu știu, sunați-l pe inginerul-șef, vorbiți cu el!

Inginerul-șef al Regionalei Centrale i-a răspuns enervat:

— Da? Ce? Ce s-a întâmplat?

Mitchum se grăbi să-i explice. Când inginerul-șef a auzit că nu există nicio locomotivă Diesel, făcu repede:

— Atunci rețineți trenul, bineînțeles!

Când auzi de Kip Chalmers, vocea i se îmblânzi.

— Hm, Kip Chalmers? Din Washington? Ei bine, nu știu. Asta este ceva ce domnul Locey ar trebui să decidă.

Când Mitchum i-a spus:

— Domnul Locey mi-a ordonat să rezolv problema, dar..., inginerul-șef i-o tăie scurt, ușurat:

— Atunci fă așa cum ți-a spus domnul Locey! și i-a închis.

Dave Mitchum a pus cu grijă receptorul în furcă. Nu mai țipa. În schimb, s-a dus tiptil înspre scaun, ca și cum s-ar fi furișat. A rămas așezat și s-a uitat multă vreme, lung, la ordinul domnului Locey.

S-a uitat apoi în jurul lui, prin cameră. Dispecerul era ocupat cu telefonul. Șeful de tren și maistrul erau acolo, dar se prefăceau că nu așteaptă nimic. Voia ca Bill Brent, dispecerul șef, să fi mers acasă; Bill Brent rămăsese și el într-un colț, urmărindu-l.

Brent era un om scund și slab, cu umeri lați; avea patruzeci de ani, dar arăta mai tânăr; avea fața palidă a celui care lucrează în spații închise și trăsăturile aspre, uscative ale unui cowboy. Era cel mai bun dispecer din sistem.

Mitchum se ridică brusc și urcă în biroul său, strângând ordinul lui Locey în palmă.

Dave Mitchum nu se pricepea la probleme de inginerie și de transporturi, dar îi înțelegea pe oamenii ca Clifton Locey. Înțelegea ce fel de mașinațiune practicau directorii de la New York și că se jucau cu el. Ordinul nu spunea să-i dea domnului Chalmers o locomotivă cu aburi, ci o locomotivă. Dacă venea timpul să răspundă la întrebări, n-ar fi pufnit domnul Locey cu indignare că se aștepta ca administratorul unei diviziuni să știe că doar despre o locomotivă Diesel putea fi vorba în ordinul acela?

Ordinul spunea că el trebuia să trimită Cometa prin tunel „în siguranță" – n-ar fi trebuit ca un administrator de diviziune să știe ce era cu adevărat sigur? – „și fără întârzieri inutile." Ce era o întârziere inutilă? Dacă se întrevedea posibilitatea unui dezastru major, n-ar fi fost considerată necesară chiar și o întârziere de o săptămână sau de o lună?

Directorilor din New York nu le păsa de nimic, gândi Mitchum; nu le păsa dacă Chalmers ajungea la mitingul lui la timp sau dacă șinele le fuseseră lovite o catastrofă fără precedent; le păsa doar să nu fie învinovățiți nici pentru una, nici pentru cealaltă. Dac-ar ține trenul pe loc, l-ar face țap ispășitor numai ca să-i domolească furia domnului Chalmers; dac-ar trimite trenul prin tunel și n-ar ajunge la ieșirea de vest, o să dea vina pe incompetența lui; o să spună că a acționat fără să țină seama de ordine, în orice caz. Ce-o să poată el să dovedească? Cui? Nu putea dovedi nimic unui tribunal care nu avea nicio politică, nicio procedură bine definită, niciun principiu de legiferare, un tribunal precum Comisia de Uniformizare, care declara oamenii vinovați sau nevinovați după cum le venea lor la socoteală, fără să aibă niciun criteriu asupra vinovăției sau al nevinovăției.

Dave Mitchum nu știa nimic despre filosofia dreptului; dar știa că, atunci când o curte nu este limitată de nicio regulă, când nu este reglementată prin nimic, atunci o audiere nu este o împărțire a dreptății, ci o decizie subiectivă a oamenilor și că soarta ta nu depinde de ceea ce ai făcut sau nu ai făcut, ci pe cine cunoști sau nu cunoști. Se întrebă ce șanse ar avea el într-o astfel de audiere împotriva domnului James Taggart, a domnului Clifton Locey, a domnului Kip Chalmers și a omipotenților lor prieteni.

Dave Mitchum își petrecuse toată viața ezitând; făcuse totul așteptând să i se spună ce să facă și nefiind niciodată sigur de nimic. Tot ce îngăduise până atunci să-i pătrundă în creier era un scâncet lung și indignat împotriva nedreptății. Soarta, gândi el, îl alesese ca țintă pentru o prea mare cantitate de ghinion: îi fusese înscenată afacerea asta la singura slujbă bună pe care reușise să o păstreze. Nu pricepuse niciodată că felul în care obținuse slujba aceea și înscenarea erau părți inextricabile ale unui întreg.

Uitându-se la ordinul lui Locey, se gândea că putea reține Cometa, că putea să prindă doar vagonul domnului Chalmers la o locomotivă și să-l trimită singur prin tunel. Dar dădu din cap înainte ca gândul

să ajungă la capăt: știa că asta l-ar sili pe domnul Chalmers să-și dea seama de riscul la care se expunea; domnul Chalmers ar refuza și ar continua să ceară o locomotivă sigură și imposibil de găsit. Ba chiar mai mult: asta ar însemna că el, Mitchum, ar trebui să-și asume responsabilitatea, să mărturisească faptul că era pe deplin avizat asupra primejdiei, să stea la suprafață și să identifice natura exactă a situației, iar singurul gest pe care se baza politica superiorilor săi era eschiva, singurul principiu al jocului lor.

Dave Mitchum nu era un om care să se revolte împotriva mediului din care provenea sau care să pună la îndoială codul moral al celor care conduceau. Alesese să nu întărâte pe nimeni și să urmeze politica superiorilor săi. Bill Brent l-ar fi putut învinge în orice examen tehnic, dar acum era vorba despre ceva la care îl putea învinge fără efort pe Bill. Existase cândva o societate în care, pentru a rezista, era nevoie de talentul lui Bill Brent; acum totul depinde de talentul lui Dave Mitchum.

Dave Mitchum s-a așezat la mașina de scris a secretarei lui și, cu două degete, a scris cu grijă un ordin către șeful de tren și un altul maistrului. Primul îl instruia pe șeful de tren să cheme în cel mai scurt timp o echipă care să se ocupe de locomotivă, pentru un scop descris ca „o urgență"; al dolea îl instruia pe maistrul de rețele să „trimită cea mai bună locomotivă de la Winston, care să fie păstrată în proximitate pentru asistența de urgență".

Își puse copiile la indigo ale ordinelor în buzunar, țipă după dispecerul de noapte să vină până sus și-i înmână cele două copii pentru subalternii de jos. Dispecerul de noapte era un băiat tânăr și conștiincios, care știa că disciplina e prima regulă în industria căilor ferate. Era uimit că Mitchum voia să trimită ordine scrise la un etaj distanță, dar nu întrebă nimic.

Mitchum aștepta neliniștit. După o vreme, văzu silueta maistrului care mergea prin stația de triaj către depou. Se simți ușurat: cei doi n-au urcat să se confrunte personal cu el; înțeleseseră și jucau jocul la fel ca el.

Maistrul mergea prin stația de triaj cu privirea în pământ. Se gândea la soție, la cei doi copii și la casa pentru care muncise toată viața. Știa cu ce se ocupă superiorii lui și se întreba dac-ar trebui să refuze să li se mai supună. Nu-i fusese niciodată teamă c-o să-și piardă slujba; cu încrederea pe care o are orice om competent, știa că, dacă s-ar fi certat vreodată cu

angajatorul, ar fi fost întotdeauna în stare să găsească alt loc de muncă. Acum îi era frică; n-avea voie să demisioneze sau să-și caute altă slujbă; dacă sfida vreun angajator, ar fi fost dat pe mâna conducerii și, dacă decizia era luată împotriva lui, asta ar fi însemnat să fie condamnat la o moarte lentă prin înfometare: însemna că n-ar mai fi avut niciodată posibilitatea să obțină vreo slujbă. Știa că puterea va decide împotriva lui; știa că răspunsul la misterul întunecat, capricios al deciziilor contradictorii ale conducerii îl constituia puterea secretă a influenței. Ce șansă avea el împotriva domnului Chalmers? Fusese o vreme în care egoismul angajatorilor săi îi ceruse să realizeze maximumul posibil din tot ce putea să facă. Acum nu-i mai cerea nimeni pricepere. Fusese o vreme când i se cerea să dea tot ce avea mai bun și era răsplătit pe măsură. Acum nu se mai putea aștepta decât să fie pedepsit dacă încerca să-și urmeze conștiința. Fusese o vreme în care i se cerea să gândească. Acum, ei nu mai voiau că el să gândească, ci doar să se supună. Nu voiau ca el să mai aibă conștiință. Atunci de ce să ridice vocea? Pentru binele cui? S-a gândit la pasageri, la cei trei sute de pasageri ai Cometei. S-a gândit la copiii săi. Avea un fiu la liceu și o fiică de nouăsprezece ani, de care era peste măsură de mândru, aproape dureros de mândru, pentru că era considerată cea mai frumoasă fată din oraș. Se întreba dacă putea să le dea copiilor lui soarta acelor copii de șomeri pe care-i văzuse în zonele căzute în ruină, în așezămintele din jurul fabricilor închise și de-a lungul șinelor de cale ferată întreruptă. Văzu, cu oroare uluită, că decizia pe care trebuia s-o ia acum era o opțiune între viețile copiilor săi și viețile pasagerilor Cometei. Un conflict de genul ăsta fusese de neconceput înainte. Protejându-și pasagerii, obținuse și securitatea propriilor copii; servise una servind-o pe cealaltă; nu fuseseră conflicte de interes și nici nu se pusese problema unor potențiale victime. Acum, dacă voia să salveze pasagerii, trebuia să ducă totul la bun sfârșit cu prețul copiilor săi. Își amintea vag predicile despre frumusețea jertfirii de sine, despre beneficiile sacrificiului în favoarea unor oameni dragi. Nu știa nimic despre filosofia eticii; dar știu dintr-odată – nu în cuvinte, ci în forma unei dureri furibunde, sălbatice – că, dacă asta însemna virtutea, nu voia să ia parte la așa ceva.

A intrat în depou și a cerut o locomotivă cu abur imensă, foarte veche, care să fie pregătită pentru o cursă până la Winston. Șeful de tren s-a întins după telefonul din biroul dispecerului să ceară echipaj pentru locomotivă, așa cum i se ceruse. Dar mâna i se opri pe receptor. Îl lovi gândul că ar fi

trimis niște oameni nevinovați la moarte sigură și că, din cele douăzeci de vieți înșirate pe foaia pe care o avea în față, două se vor încheia din voința lui. Simți o senzație fizică de răceală, nimic mai mult; nu simțea îngrijorare, ci doar o uimire confuză, indiferentă. Nu făcuse niciodată parte din slujba lui să trimită oameni la moarte; slujba lui era să cheme oamenii să muncească și să-și câștige existența. Era ciudat, s-a gândit; și era ciudat că mâna nu a făcut mișcarea până la capăt; ce a făcut-o să se oprească era ceva ce ar fi simțit cu douăzeci de ani în urmă – nu, s-a gândit, ciudat, chiar cu o lună în urmă, nu mai mult de o lună.

Avea patruzeci și opt de ani. Nu avea familie, prieteni sau legături cu altă ființă vie din lume. Orice capacitate de devotament pe care o avuse la un moment dat, capacitatea pe care unii o arată în toate felurile de a le purta altora de grijă, el i-a dat-o fratelui mai mic – fratele său, mai tânăr cu douăzeci și cinci de ani, fratele pe care-l crescuse. Îl trimisese la un colegiu tehnologic și știa, la fel ca toți profesorii acestuia, că băiatul purta semnul geniului pe fruntea aspră și tânără. Cu același devotament unidirecționat ca al fratelui său, băiatului nu-i păsa de altceva decât de studii, nu de sport sau de petreceri sau de fete, ci doar de viziunea lucrurilor pe care le va crea ca inventator. A absolvit colegiul și a mers, pe un salariu neobișnuit pentru vârsta lui, la un laborator de cercetare pentru o mare companie electrică din Massachusetts.

Suntem în 28 mai, s-a gândit șeful de tren. Directiva 10-289 fusese promulgată pe 1 mai. În seara zilei de 1 mai a fost anunțat că fratele lui s-a sinucis.

Șeful de tren auzise spunându-se că directiva fusese necesară ca țara să fie salvată. Nu putea să știe dacă era adevărat sau nu; nu putea ști ce era necesar ca o țară să fie salvată. Dar, condus de un sentiment pe care nu-l putea exprima, a intrat în biroul editorului de la ziarul local și i-a cerut să publice povestea morții fratelui său. „Oamenii trebuie să afle", a fost tot ce a putut să ofere ca justificare a gesturilor pe care le făcea. Nu fusese în stare să explice că, din legăturile vătămate ale minții sale, se născuse concluzia mută că, dacă totul fusese făcut din dorința oamenilor, oamenii trebuiau să știe; nu credea că ar mai face-o dacă știau. Editorul refuză; i-a spus că ar fi lezat moralul națiunii.

Șeful de tren nu știa nimic despre filosofia politică, dar știa că atunci a fost momentul în care și-a pierdut orice empatie pentru viața sau pentru moartea oricui din țară.

Se gândea, ținând receptorul în mână, că poate ar trebui să-i avertizeze pe cei pe care urma să-i sune. Aveau încredere în el; nu s-ar fi gândit niciodată că i-ar trimite cu bună știință la moarte. Dar clătină din cap: era doar un gând vechi, un gând posibil în anul care trecuse, o rămășiță a vremurilor în care avea și el încredere în ei. Acum nu mai conta. Creierul lui funcționa încet, ca și cum și-ar fi tras gândurile printr-un vid unde nicio emoție nu răspundea ca să le pună în mișcare; se gândea că ar avea probleme mari dacă ar anunța pe cineva, ar fi o dispută oarecare, iar el ar trebui să facă un efort supraomenesc ca s-o inițieze. Uitase care ar putea fi motivele pentru care ar începe cineva un astfel de conflict. Adevărul? Dreptatea? Iubirea frățească? Nu voia să facă niciun efort. Era foarte obosit. Dacă i-ar avertiza pe toți oamenii de pe listă, se gândea, nu va mai fi nimeni care să conducă locomotiva, așadar ar salva două vieți, plus alte trei sute de la bordul Cometei. Dar nimic nu dădea vreun răspuns gândurilor din mintea lui; „vieți" era doar un cuvânt, lipsit de orice însemnătate.

Duse receptorul la ureche, formă două numere, chemă îndată un mașinist și un fochist care să-și facă datoria.

Locomotiva numărul 306 plecase deja către Winston când a coborât Dave Mitchum.

— Pregătiți-mi o autodrezină, ordonă el. Mă duc până la Fairmount.

Fairmount era o stație mică, la douăzeci de mile spre est. Oamenii au dat din cap, fără să mai întrebe nimic. Cum Bill Brent nu se afla printre ei, Mitchum a intrat la el în birou. Brent se afla acolo și stătea liniștit la birou; părea să aștepte.

— Mă duc la Fairmount, i-a spus Mitchum, cu o voce agresivă tocmai fiindcă părea nepăsătoare, ca și cum ar fi fost de la sine înțeles că nu avea nevoie de niciun răspuns. Acum câteva săptămâni aveau acolo o locomotivă Diesel... Mă-nțelegi, ceva reparații de urgență sau cam așa... Mă duc să văd dacă putem să ne folosim de ea.

S-a oprit, dar Brent nu i-a răspuns.

— După cum arată situația, a continuat Mitchum, fără să se uite la el, nu putem să mai ținem trenul pe loc până dimineață. Trebuie să ne asumăm un risc, într-un fel sau altul. Mă gândesc că poate reușim cu Dieselul ăsta, dar e ultima noastră șansă. Deci, dacă nu-ți dau nicio veste în jumătate de oră, semnează ordinul și trimite Cometa prin tunel tractată de numărul 306.

Orice-ar fi gândit Brent, nu putea să-și creadă urechilor. Nu i-a răspuns imediat; apoi a zis foarte încet:

— Nu.

— Cum adică, nu?

— Nu fac așa ceva.

— Ce vrei să spui? Cum adică nu faci așa ceva? E un ordin!

— Nu.

Vocea lui Brent avea fermitatea pe care ți-o dă siguranța neumbrită de vreo emoție.

— Refuzi să îndeplinești un ordin?

— Da.

— Dar nu ai voie să refuzi! Și nici n-o să mă cert cu tine pe tema asta. Asta am decis, este responsabilitatea mea și nu-ți cer părerea. Treaba ta e să-mi îndeplinești ordinele.

— O să-mi dai ordinul în scris?

— De ce, fir-ai să fii, n-ai încredere în mine? Asta spui...?

— De ce te duci la Fairmount, Dave? De ce nu-i suni pentru Dieselul ăla dacă într-adevăr crezi că există unul?

— Să nu-mi spui tu mie cum să-mi fac treaba! N-o să stai acolo ca să mă interoghezi. O să taci naibii din gură și o să faci cum ți se spune sau o să-ți ofer șansa să vorbești – dar cu comitetul de conducere!

Era greu să descifrezi emoțiile de pe fața de cowboy a lui Brent, dar Mitchum văzu ceva ce părea o privire de teamă sceptică, numai că era frica pe care o genera o viziune proprie, nu cuvintele pe care le auzea, și nu era nimic care să aibă consistența fricii, nu a fricii la care sperase Mitchum.

Brent știa că, în dimineața următoare, totul se va reduce la cuvântul lui împotriva cuvântului lui Mitchum; Mitchum o să nege că el a dat ordinul; Mitchum o să arate dovada scrisă că locomotiva cu numărul 306 a fost trimisă la Winston doar ca să fie menținută în apropiere și o să aibă martori că s-a dus la Fairmount să caute o locomotivă Diesel; Mitchum o să susțină că ordinul fatal fusese dat de și cu unica responsabilitate a lui Bill Brent, dispecerul-șef. Nu va fi un caz ieșit din comun, un caz care să ceară o anchetă amănunțită, dar o să fie destul pentru Comisia de Uniformizare, a cărei politică nu consta în anchete aprofundate. Brent știa că era în stare să facă același joc și că putea pasa înscenarea unei alte victime, știa că poate s-o facă – numai că ar fi preferat să moară decât s-o facă.

Nu faptul de a-l fi văzut Mitchum l-a făcut să înghețe de spaimă. Își dădea seama că nu avea pe cine să sune ca să demaște toată afacerea și s-o oprească – niciun superior nicăieri pe linie, de la Colorado la Omaha și la New York. Toți erau băgați în afacerea asta până peste cap, toți făceau la fel, ei îi oferiseră lui Mitchum modelul și metoda. Dave Mitchum era cel care se ocupa acum de calea ferată – și nu el, Bill Brent.

La fel cum se obișnuise Bill Brent să vadă, dintr-o singură privire aruncată peste cele câteva numere de pe foaia de hârtie, o întreagă rețea de cale ferată dintr-o regională, tot așa era acum în stare să-și vadă întreaga viață trecându-i prin fața ochilor și cât prețuia hotărârea pe care o lua. Nu se îndrăgostise până când nu depășise anii de tinerețe; avea treizeci și șase de ani când a găsit femeia pe care o voia. Fusese logodit cu ea în ultimii patru ani; trebuise să aștepte, pentru că avea o mamă de întreținut și o soră văduvă cu trei copii. Nu se speriase niciodată de greutăți, pentru că-și cunoștea abilitatea de a le face față, și nu-și asumase nicio răspundere pe care nu era sigur c-o poate duce la bun sfârșit. Așteptase, își economisise banii, iar acum ajunsese într-o etapă în care se simțea liber să fie fericit. Urma să se căsătorească în câteva săptămâni, în luna iunie. La asta se gândea în timp ce ședea la birou și se uita la Dave Mitchum, dar gândul nu-i stârni niciun fel de ezitare, doar regret și o tristețe distantă – distantă, pentru că știa că nu putea permite ca bucuria lui să facă parte din scenariul acesta.

Bill Brent nu știa nimic despre epistemologie; dar știa că un om trebuie să trăiască după propria percepție a realității, că nu poate acționa împotriva ei, sau să scape de ea, sau să-i găsească un substitut – și că nu există, pentru el, niciun alt fel de a trăi.

Se ridică în picioare.

— E adevărat că, atâta timp cât am slujba asta, nu pot refuza să mă supun ție, spuse el. Dar o pot face dacă demisionez. Așa că-mi dau demisia.

— Ce faci?

— Demisionez în clipa asta.

— N-ai niciun drept să demisionezi, nenorocitule! Nu știi asta? Nu știi că te pot arunca în închisoare?

— Dacă vrei să trimiți șeriful după mine dimineață, o să fiu acasă. N-o să încerc să scap. N-am unde.

Dave Mitchum avea aproape un metru nouăzeci și o constituție de boxer, dar stătea în picioare tremurând de mânie și de teroare deasupra siluetei fragile a lui Bill Brent.

— Nu poți să-ți dai demisia! Există o lege împotriva demisiilor! Am o lege de partea mea! Nu poți să-mi întorci spatele! N-o să-ți permit! N-o să te las să părăsești clădirea în seara asta!

Brent s-a îndreptat către ușă.

— O să repeți ordinul pe care mi l-ai dat de față cu ceilalți? Nu? Atunci o s-o fac eu.

Cum a deschis ușa, pumnul lui Mitchum a țâșnit, l-a izbit în față și l-a doborât. Maistrul și șeful de tren stăteau în ușa întredeschisă.

— Și-a dat demisia, țipă Mitchum. Ticălosul ăsta laș și-a dat demisia într-un moment ca ăsta! E-un infractor și-un fricos!

Încercând cu greu, încet, să se ridice de la podea, prin ceața de sânge care-i acoperise ochii, Bill Brent se uita în sus la cei doi bărbați. Observă că ei înțelegeau, dar văzu fețele cu expresia sfârșită a celor care nu vor să înțeleagă, care nu vor să se amestece și care-l urăsc pentru că-i pusese într-o situație neplăcută în numele dreptății. Nu le-a spus nimic, s-a ridicat în picioare și a ieșit din clădire.

Mitchum a evitat privirile celorlalți.

— Hei, tu, a strigat, smucindu-și capul către dispecerul de noapte din cealaltă parte a camerei. Vino încoace. Trebuie să preiei controlul imediat.

Cu ușile închise, i-a repetat băiatului povestea Dieselului de la Fairmount, așa cum i-o spusese și lui Brent, apoi a reluat ordinul pentru trimiterea Cometei prin tunel cu locomotiva numărul 306 dacă nu primea vești noi din partea lui în jumătate de oră. Băiatul nu putea nici să gândească, nici să vorbească sau să înțeleagă ceva: vedea în fața ochilor numai sângele de pe fața lui Bill Brent care fusese idolul lui.

— Da, domnule, i-a răspuns inert.

Dave Mitchum a plecat spre Fairmount, anunțând orice angajat al depoului, orice acar și curățător pe care-l vedea, în timp ce urca în autodrezină, că merge să caute un Diesel pentru Cometă. Dispecerul de noapte stătea la biroul său, uitându-se la ceas și la telefon și rugându-se ca telefonul să sune și să primească vești de la domnul Mitchum. Dar jumătatea de oră se scurse în cea mai mare liniște, iar când nu mai rămăseseră decât trei minute, băiatul simți o spaimă teribilă pe care nu și-o putea explica în afara faptului că nu voia să dea ordinul.

Se întoarse către maistru și către șeful de tren și i-a întrebat cu șovăială:

— Domnul Mitchum mi-a dat un ordin înainte să plece și mă întrebam dacă trebuie să-l transmit mai departe, pentru că eu... eu nu cred că e bine. A spus...

Șeful de tren s-a întors; nu simțea niciun pic de milă, băiatul era de aproximativ aceeași vârstă cu fratele său. Maistrul făcu repede:

— Fă așa cum ți-a spus domnul Mitchum. Nu trebuie să gândești. Iar apoi ieși din încăpere.

Responsabilitatea de la care se eschivaseră James Taggart și Clifton Locey era acum pe umerii unui băiat zăpăcit și ezitant. Se codi, apoi își luă inima în dinți cu convingerea că nimeni n-ar putea pune la îndoială buna-credință și competența șefilor de căi ferate. Nu știa că perspectiva lui în legătură cu ce înseamnă o cale ferată și șefii ei era veche de un secol.

Cu precizia conștiincioasă a unui lucrător feroviar, în momentul în care ceasul a bătut finalul jumătății de oră, și-a trecut numele pe ordinul care informa că trenul își va continua drumul cu locomotiva 306 și transmise ordinul către stația Winston.

Agentul de la stația Winston tremură convulsiv când văzu ordinul, dar nu era omul care să sfideze autoritatea. Își spuse că tunelul nu era atât de periculos pe cât crezuse. Își spuse că cea mai bună politică a momentului era să nu gândești prea mult.

Când a dat copiile ordinului conductorului și mașinistului Cometei, primul a aruncat o privire înceată prin încăpere, a trecut peste toate chipurile, a împăturit foaia de hârtie, a pus-o în buzunar și a ieșit fără un cuvânt. Mașinistul a stat cu privirea ațintită numai o clipă asupra foii, apoi a aruncat-o pe podea și a spus:

— N-am de gând să fac asta. Și, dacă s-a ajuns ca această cale ferată să dea ordine ca acestea, n-am de gând să lucrez pentru ea, în orice caz. Trece-mă pe lista de demisii.

— Dar nu poți să-ți dau demisia, a țipat șeful de stație. O să te aresteze!

— Dacă mă găsesc, a răspuns inginerul și a plecat din stație prin întunericul fără margini al nopții alpine.

Mașinistul din Silver Springs, cel care adusese locomotiva numărul 306, stătea într-un colț al camerei. Chicoti și spuse:

— A făcut pe el de frică.

Șeful de stație s-a întors înspre el.

— O s-o faci, Joe? Conduci tu Cometa?

Joe Scott era beat. Fusese o vreme când orice lucrător de la căile ferate care ar fi venit la slujbă cu cel mai mic semn de beție ar fi fost la fel ca un doctor care ar fi venit la lucru cu bube de vărsat pe față. Dar Joe Scott era o persoană privilegiată. În urmă cu trei luni, fusese concediat pentru o încălcare a regulilor de siguranță care cauzase un accident major; acum două săptămâni, fusese repus în funcție în urma unui ordin al Comisiei de Uniformizare. Era prieten cu Fred Kinnan; îi proteja interesele lui Kinnan în asociație – nu împotriva angajatorilor, ci împotriva comunității.

— Sigur, a răspuns Joe Scott. Conduc Cometa. O să reușesc să trec prin tunel dacă merg destul de repede.

Fochistul de pe locomotiva 306 rămăsese în cabină. Ridică privirea neliniștit când au sosit cei care cuplau locomotiva la capătul de încărcare al Cometei; se uită în sus, la luminile verzi și roșii din tunel, care pâlpâiau în depărtare deasupra a douăzeci de mile de curbe. Dar el era un om placid, prietenos, calități care-l făceau să fie un fochist bun, dar nu avea nicio speranță să se ridice vreodată la poziția de mașinist; mușchii puternici erau singura lui calitate. Era sigur că superiorii lui știu ce fac, așa că n-a pus nicio întrebare.

Conductorul rămăsese la coada Cometei. Se uită la luminile tunelului, apoi la lungul lanț de ferestre ale Cometei. Câteva ferestre erau luminate, dar majoritatea arătau doar strălucirea albastră și infimă a lămpilor de noapte încadrate de jaluzelele lăsate. I-a trecut prin cap c-ar trebui să trezească pasagerii și să-i avertizeze. Într-o vreme, siguranța pasagerilor fusese mai presus de siguranța lui, nu din iubire pentru ei, ci pentru că responsabilitatea era o parte importantă din slujba lui, responsabilitate pe care o accepta și de care se simțea mândru împlinind-o. Acum simțea o indiferență plină de dispreț și nu avea nicio dorință să-i salveze. Ceruseră și primiseră directiva 10-289, se gândi el, au continuat să trăiască ignorând verdictele pe care Comisia de Uniformizare le dădea unor victime lipsite de apărare – de ce să nu le întoarcă și el spatele acum? Dacă le salvează viețile, niciunul dintre ei n-o să vină să-l apere în fața Comisiei de Uniformizare atunci când o să fie condamnat pentru că n-a respectat ordinele, c-a stârnit panică și pentru că l-a făcut pe domnul Chalmers să întârzie. Nu dorea să

fie martir numai ca să le poată îngădui unora să se complacă în răul iresponsabil pe care și l-au făcut cu mâna lor.

Când a sosit momentul, a ridicat lanterna și i-a dat mașinistului semnalul că poate să plece.

— Vezi? i-a spus Kip Chalmers, triumfător, lui Lester Tuck când roțile de sub picioarele lor și-au început drumul. Frica e singurul mod funcțional în care te poți purta cu oamenii.

Conductorul păși pe coridorul ultimului vagon. Nimeni nu l-a văzut când a coborât scările de pe partea cealaltă, s-a strecurat afară din tren și a dispărut în întunericul muntelui. Un acar stătea pregătit să apese pe butonul care va transfera Cometa de pe linia secundară pe linia principală. Privea Cometa apropiindu-se de el. Era doar un glob alb, care ardea cu o aureolă ce se întindea pe deasupra capului, și un tunet sacadat care făcea să tremure șinele de sub picioare. Știa că pârghia nu trebuie trasă. Se gândea la noaptea din urmă cu zece ani, când își riscase viața ca să salveze un tren dintr-o alunecare de teren. Dar știa că vremurile s-au schimbat. În momentul în care trase pârghia și văzu farul smucindu-se într-o parte, știu că-și va urî slujba până la sfârșitul zilelor.

Cometa rulă de pe linia secundară într-o linie subțire, dreaptă și intră în munți, cu fasciculul de raze al farului ca un braț întins care-i arăta calea și cu arcul de sticlă luminată al compartimentului de observație care-l încheia.

Câțiva dintre pasagerii Cometei erau treji. Cum trenul începu să șerpuiască pe pantă, văzură mica aglomerare de lumini din Winston la capătul mării de întuneric de dincolo de ferestrele lor, apoi același întuneric, dar punctat cu lumini roșii și verzi lângă gura unui tunel pe laturile de deasupra ale ochiurilor de geam. Luminile din Winston se făceau tot mai mici, de fiecare dată când apăreau; gura neagră a tunelului devenea tot mai largă. Un văl negru trecea, câteodată, în fâșii pe lângă ferestre, acoperind luminile; era fumul negru al locomotivei cu aburi. Pe măsură ce tunelul se apropia, văzură, pe marginea cerului, departe, către sud, într-un vid de spațiu și stânci, un peisaj cu un foc viu, care se răsucea în vânt. Nu știau ce era și nici nu-i interesa să afle.

Se spune că dezastrele se petrec din întâmplare și unii ar fi spus că pasagerii Cometei nu erau vinovați sau responsabili de ceea ce li s-a întâmplat.

Bărbatul din cușeta A, vagonul nr. 1, era un profesor de sociologie care-și învăța studenții că abilitatea individuală nu are nicio consecință, că efortul individual este zadarnic, că orice conștiință individuală este un lux inutil, că nu există rațiune sau caracter sau împlinire individuală, că totul se înfăptuiește colectiv și că masele contează, nu oamenii.

Bărbatul din cușeta 7, vagonul nr. 2, era un jurnalist care scria că este adecvat și moral să folosim constrângerea „pentru o cauză bună" și care credea că avea dreptul să-și dezlănțuie forța fizică asupra altora, să distrugă vieți, să înăbușe ambiții, să reprime dorințe, să înlănțuie, să jefuiască, să omoare pentru binele a orice alegea el să considere drept „o cauză bună", care nici nu trebuia să fie o idee, de vreme ce nu definise niciodată ce considera el drept bun, dar declara, pur și simplu, că se baza pe un „sentiment" – un sentiment care nu era constrâns de niciun fel de cunoaștere, de vreme ce considera emoția superioară acesteia și se baza doar pe „bunele sale intenții" și pe puterea unei arme.

Femeia din cușeta 10, vagonul nr. 3, era o învățătoare în vârstă care-și petrecuse viața transformând copii lipsiți de ajutor în lași mizerabili și învățându-i că dorința majorității e singurul standard de bine și de rău, că o majoritate poate face orice dorește, că nu trebuie să-și afirme propriile personalități și că trebuie să facă ce fac restul oamenilor.

Bărbatul din cușeta B, vagonul nr. 4, era un editor de ziar care considera că oamenii sunt răi din fire și prost construiți pentru libertate, că instinctele lor primare, lăsate nestăpânite, erau să mintă, să jefuiască și să se omoare unii pe alții – așadar, oamenii trebuie conduși prin minciuni, furturi și crime care trebuie să devină privilegiul exclusiv al celor care-i conduc, cu scopul de a-i sili pe oameni să muncească, să-i învețe moralitatea și să-i țină în limitele dreptății și ale ordinii.

Bărbatul din cușeta H, vagonul nr. 5, era un om de afaceri care-și achiziționase afacerea, o mină de minereu brut, cu ajutorul unui împrumut guvernamental, prin Legea Egalității de Șansă.

Bărbatul din cușeta A, vagonul nr. 6, era un bancher care făcuse avere cumpărând obligațiuni de cale ferată „înghețate" și convingându-și apoi prietenii din Washington să le „dezghețe".

Bărbatul de pe locul 5, vagonul nr. 7, era un muncitor care considera că are „dreptul" la un loc de muncă, fie că angajatorul îl voia sau nu.

Femeia din compartimentul 6, vagonul nr. 8, era o conferențiară care considera că, în calitate de consumator, avea „dreptul" să i se

asigure transport, indiferent dacă lucrătorii de la căile ferate doreau să i-l furnizeze sau nu.

Bărbatul din compartimentul 2, vagonul nr. 9, era un profesor de economie care milita împotriva proprietății private, explicând că inteligența nu joacă niciun rol în producția industrială, că mintea omului este condiționată de unelte materiale, că oricine poate conduce o cale ferată sau o fabrică și că este vorba doar de folosirea mașinăriilor.

Femeia din cușeta D, vagonul nr. 10, era o mamă care-și pusese copiii la culcare în patul de deasupra, i-a învelit cu grijă ca să-i protejeze de curent și de zdruncinături; o mamă cu un soț a cărui slujbă guvernamentală consta în impunerea anumitor directive și pe care ea îl apăra spunând: „Nu mă interesează, îi vizează numai pe cei bogați. Până la urmă, trebuie să mă gândesc la copiii mei".

Bărbatul din compartimentul 3, vagonul nr. 11, era un nevrotic mărunțel și smiorcăit, care scria piese de teatru ieftine în care, ca un mesaj social, introducea, ca un laș, mici obscenități prin care afirma că toți oamenii de afaceri erau niște ticăloși.

Femeia din compartimentul 9, vagonul nr. 9, era o casnică ale cărei idei constau în aceea că avea dreptul să aleagă politicieni despre care nu știa nimic ca să controleze industrii gigantice despre care nu avea niciun fel de cunoștințe.

Bărbatul din cușeta F, vagonul nr. 13, era un avocat care spunea: „Eu? O să găsesc o metodă să mă descurc în orice sistem politic".

Bărbatul din cușeta A, vagonul nr. 14, era un profesor de filosofie care-și învăța studenții că nu există rațiune. – De unde știți că tunelul e periculos? – Realitate. – Cum puteți demonstra că tunelul există? – Logică. – De ce pretindeți că trenurile nu se pot mișca fără puterea unui motor? – Principii. – De ce ar trebui să fii deasupra legii cauzei și a efectului? – Drepturi. – De ce să nu-i legi pe oameni de slujbele lor cu forța? – Moralitate. – Ce e moral în a conduce o cale ferată? – Absoluturi. – Ce contează pentru tine dacă trăiești sau mori, oricum? Își învăța studenții că nu știm nimic. – De ce să te opui ordinelor superiorilor tăi? – Pentru că nu putem fi siguri de nimic. – De unde știi că ai dreptate? – Pentru că trebuie să acționăm sub imperativele momentului. – Nu vrei să-ți riști locul de muncă, nu-i așa?

Bărbatul din compartimentul B, vagonul nr. 15, era un urmaș care-și moștenise averea și care continua să repete: „De ce să fie Rearden singurul care produce metal Rearden?".

Bărbatul din cușeta A, vagonul nr. 16, era un filantrop care a spus: „Oamenii capabili? Nu mă interesează dacă li se provoacă sau nu li se provoacă suferință. Trebuie penalizați ca să fie susținuți și cei mai puțin capabili. Sincer, nu mă interesează dacă asta e drept sau nu. Mă mândresc cu faptul că nu-mi pasă deloc dacă celor capabili li se face sau nu dreptate, atunci când este în joc compasiunea față de cei nevoiași".

Aceștia erau pasagerii treji; în tren nu era nimeni care să nu împărtășească una sau mai multe dintre ideile lor. Când trenul intră în tunel, flacăra Torței lui Wyatt fu ultimul lucru pe care l-au văzut pe pământ.

Capitolul VIII

Sub semnul iubirii noastre

Soarele bătea pe ramurile copacilor de pe deal, care păreau argintii-albastre şi căpătau culoarea cerului. Dagny stătea la intrarea în cabană, iar primele raze ale soarelui îi cădeau pe frunte, în vreme ce, la picioarele ei, se întindea un imens peisaj împădurit. Frunzele prindeau nuanţe de la argintiu la verde, până la albastrul fumuriu al umbrelor de pe drumul de mai jos. Lumina îşi făcea loc printre ramuri brăzdându-le şi atingea ferigile într-un izvor de raze verzi. Îi plăcea să privească unduirea luminii în toată acea încremenire.

Însemnase data, aşa cum făcea în fiecare zi, pe foaia de hârtie pe care o prinsese de peretele din camera ei. Trecerea zilelor era singura mişcare din viaţa ei în clipele acelea împietrite, iar curgerea aceasta era precum numărătoarea pe care o făcea un captiv pe o insulă pustie. Azi era 28 mai.

Iniţial a vrut ca datele să ducă într-un anumit punct, dar nu se putea decide dacă a ajuns sau nu în punctul acela. Venise acolo cu trei motive sau, mai bine zis, deziderate pe care şi le impusese: odihneşte-te; învaţă cum să trăieşti fără companie; elimină durerea. „Elimină" era cuvântul pe care-l folosise. Se simţea ca şi când ar fi fost legată de o străină rănită care putea să sufere un atac în orice clipă, un atac care o va îneca şi pe ea în ţipetele ei. Nu-i era milă de străină, simţea doar o nerăbdare dispreţuitoare; trebuia să se lupte cu ea şi s-o distrugă, după aceea drumul o să fie liber, iar ea o să poată decide ce voia să facă mai departe; dar nu era uşor să te lupţi cu străina.

Partea cu odihna fusese mult mai simplă. Îşi dădea seama că-i place singurătatea; se trezea dimineaţa cu un sentiment de bunăvoinţă în-

crezătoare în suflet, avea senzația că putea merge mai departe și că putea să facă față, orice-ar fi urmat. În oraș trăise cu o tensiune cronică pentru că trebuia să-și țină în frâu furia, indignarea, dezgustul, disprețul. Singurul lucru care o amenința aici era posibilitatea de a se răni; dar asta părea lipsit de importanță și superficial în comparație cu tot ce însemna orașul.

Cabana se afla departe de orice drum circulat; rămăsese exact așa cum o lăsase tatăl ei. Își făcea demâncare într-un cuptor cu lemne și aduna vreascuri din pădure. Dăduse jos mușchii de pe pereții cabanei, reparase acoperișul, vopsise din nou ușa și ramele geamurilor. Ploile, mărăcinișul și mușchii înghițiseră ceea ce fusese cândva o alee care ducea de la drum până la cabană. Refăcuse aleea, rearanjase pietrele de o parte și de alta a cărării de pământ moale. Îi făcea plăcere să conceapă sisteme complexe de pârghii și scripeți din bucăți vechi de țeavă și de frânghie, iar apoi să mute dintr-o parte în alta pietrele grele pe care nu le-ar fi putut ridica niciodată cu mâinile. A plantat câteva semințe de călțunaș și de rochița-rândunicii, pentru că voia să vadă călțunașul răspândindu-se încet pe pământ și rochița-rândunicii urcând pe trunchiurile copacilor, voia să le vadă crescând, voia să vadă mișcare și evoluție.

Munca îi dădea calmul de care avea nevoie; nu-și dăduse seama când începuseră toate astea sau de ce; la început, totul era conștient, dar după aceea a văzut totul crescând din mâinile ei, trăgând-o și pe ea înainte și dându-i o senzație binefăcătoare de pace. Mai apoi a înțeles că avea nevoie de un scop, nu conta cât de mic și în ce formă, avea nevoie de o activitate care să avanseze pas cu pas către un sfârșit cunoscut. Prepararea mâncării era ca un cerc închis, complet și pierdut, care nu ducea nicăieri. Dar munca pe care o depunea refăcând aleea era o sumă vie, așa că nicio zi nu se sfârșea degeaba în urma ei, pentru că fiecare zi le conținea pe cele de dinainte, fiecare zi își câștiga imortalitatea odată cu următoarea. Mișcarea circulară e proprie naturii fizice, s-a gândit ea, se spune că nu există altceva decât mișcări circulare în universul neînsuflețit din jurul nostru, iar linia dreaptă nu e altceva decât pecetea omului, linia dreaptă a unei abstracțiuni geometrice care determină drumuri, șine și poduri, linia dreaptă care taie curba lipsei de finalitate a naturii cu o mișcare clară, dintr-un punct în altul. Gătitul, s-a gândit ea, e ca și cum ai băga cărbuni într-o locomotivă, pregătind-o pentru

o călătorie lungă, când, de fapt, ea nu trebuie să plece nicăieri. Viața omului nu e un cerc, s-a gândit ea, sau o succesiune de cercuri care cad ca zerourile în urma lui – viața omului trebuie să fie o linie dreaptă, de mișcare de la un scop la altul, fiecare ducând către următorul până la unica sumă care există, precum o călătorie cu trenul dintr-o stație în alta – o, las-o moartă!

Las-o moartă – și-a zis ea cu severitate când strigătele străinei îndurerate se estompaseră –, nu te gândi la asta, nu te gândi prea departe, îți place să refaci aleea asta, refă-o, nu te uita după deal.

Fusese de câteva ori la magazinul din Woodstock, care era la douăzeci de mile distanță, să cumpere câte ceva demâncare. Woodstock era o aglomerație de construcții dărăpănate, construite cu câteva generații în urmă, din niște motive și pentru speranțe care fuseseră de mult uitate. Nu avea gară, nu avea curent electric, nu avea decât un drum comunal din ce în ce mai pustiu în fiecare an.

Singurul magazin era într-o baracă de lemn cu colțurile pline de pânze de păianjen și cu podeaua putrezită din cauza picăturilor de ploaie care se prelingeau din tavan. Vânzătoarea era o femeie grasă și palidă, care se mișca greu, dar asta nu părea s-o intereseze absolut deloc. Stocul lor de alimente era format din conserve prăfuite, acoperite cu etichete abia vizibile, cereale și câteva soiuri de legume care putrezeau în tăvițe străvechi în fața intrării.

— De ce nu dați legumele alea din soare? a întrebat Dagny odată.

— Tot timpul au fost acolo, i-a răspuns ea indiferentă.

Pe drumul de întoarcere, Dagny s-a uitat în sus, la pârâiașul care curgea cu viteză de pe un perete abrupt de granit, cursul lui atârnând în aer ca aburul unui curcubeu. S-a gândit că, la un moment dat, ar putea să construiască o hidrocentrală micuță, dar îndeajuns de mare pentru a pune la dispoziția ei și a orașului Woodstock energie electrică; Woodstock ar fi putut fi productiv; merii ăia sălbatici, pe care îi văzuse atât de des pe dealuri, erau rămășițele unor livezi – ce-ar fi dacă le-ar cumpăra cineva și după aceea ar construi o cale ferată până la cea mai apropiată gară – o, termină odată!

— Azi n-avem gaz, i-a zis vânzătoarea la următoarea ei vizită la Woodstock. A plouat joi noaptea și, când plouă, camioanele nu pot trece de cheile Fairfield, drumul e inundat, iar cisterna cu gaz nu va mai trece pe-aici până luna viitoare.

— Dacă știți că se inundă drumul de fiecare dată când plouă, de ce nu-l reparați?

Femeia a răspuns:

— Tot timpul a fost așa.

Pe drumul de întoarcere, Dagny s-a oprit pe creasta unui deal și s-a uitat în jos la milele de teren de țară de sub ea. S-a uitat la defileul Fairfield, unde drumul noroios se înșuruba sub nivelul apei, dispărând în deschizătura dintre două dealuri. Ar fi fost simplu să ocolești dealurile astea, s-a gândit ea, să construiești un drum de cealaltă parte a râului – oamenii din Woodstock n-aveau nimic de făcut, i-ar fi putut învăța cum s-o facă –, un drum care să o ia către sud-vest, ar fi cu multe mile mai scurt și s-ar intersecta cu autostrada chiar la depoul marfarelor – o, termină odată!

A pus lampa cu gaz deoparte și, după lăsarea întunericului, a aprins lumânările și a ascultat muzică la un mic radio portabil. A căutat concerte simfonice și, de fiecare dată când auzea silabele răgușite ale unui jurnal de știri, întorcea repede rotița; nu voia să audă nicio știre din oraș.

Nu te gândi la Taggart Transcontinental – își spusese în prima noapte la cabană –, nu te gândi la ea decât când ești pregătită să spui Taggart Transcontinental ca și cum ai spune Atlantic Southern sau Associated Steel. Dar săptămânile treceau și rana nu se cicatriza.

I se părea că se luptă cu răutatea imprevizibilă a propriei minți. Când stătea în pat și era pe punctul de-a adormi, se trezea dintr-o dată gândindu-se că transportorul cu bandă era uzat la stația de încărcare a cărbunilor din Willow Bend, Indiana, văzuse asta pe geamul mașinii ei în timpul ultimului drum pe care-l făcuse, trebuia să le spună sau o să..., și după aceea se ridică în capul oaselor, plângând. Termină! și termina, dar nu mai putea să doarmă toată noaptea.

Stătea în ușa cabanei la apusul soarelui și privea mișcarea frunzelor, după aceea vedea sclipirea licuricilor care zburau din iarbă, apărând și dispărând în fiecare colțișor întunecat, licărind încet ca și când ar fi avertizat pe cineva – erau ca semnalele luminoase de noapte de pe o cale... – Termină!

Erau momente în care nu-și putea stăpâni frica, momente în care, incapabilă să se ridice în capul oaselor – ca și când ar fi avut dureri fizice care nu se delimitau concret de durerile psihice –, se prăbușea pe

podeaua cabanei sau pe pământ, printre copaci, și rămânea acolo, cu fața lipită de un scaun sau de o piatră și se lupta să nu urle, în vreme ce ele erau atât de aproape și atât de reale precum corpul unui iubit: două șine mergând către un singur punct din depărtare; botul unei locomotive tăind aerul în două doar pentru că scria pe ea TT; sunetul roților țăcănind într-un ritm din ce în ce mai alert sub vagonul ei; statuia lui Nat Taggart în mijlocul terminalului. Luptându-se să le uite, să nu le simtă, cu corpul rigid în afară de mișcarea mâinii ei pe față, încerca să folosească orice dram de putere îi mai rămăsese la repetarea cuvintelor: „Termină cu asta".

Erau momente de calm, în care putea să-și privească problema cu claritatea cu care privea o problemă de inginerie. Dar nu putea găsi niciun răspuns. Știa că nevoia ei disperată de cale ferată o să se risipească dacă se convingea pe ea însăși că era o nevoie eronată. Dar nevoia venea din certitudinea că adevărul și dreptatea erau de partea ei, că inamicul erau iraționalul și irealul, că nu putea să vadă un alt scop sau să se împace cu încercarea de a atinge un alt scop în vreme ce adevăratul ei scop fusese pierdut nu în fața vreunei puteri superioare, ci în fața răului pur, demn de dispreț, care o cucerise prin mijloace sterile.

Putea să renunțe la calea ferată, s-a gândit ea; putea să-și găsească fericirea aici, în pădurea asta; dar pentru asta va trebui să termine de construit aleea, să ajungă la drumul principal, apoi să reconstruiască drumul principal, iar apoi să ajungă la magazinul din Woodstock și acolo să fie sfârșitul, iar fața aia albă și goală care privește lumea cu apatie va fi limita eforturilor ei. De ce? s-a trezit țipând. Nu exista niciun răspuns.

Atunci o să stai aici până o să poți răspunde la toate. Nu mai ai unde să te duci, nu te poți mișca, nu poți să-ți dai seama cum e drumul pe care trebuie s-o iei înainte de a realiza care e drumul pe care trebuie s-o iei.

Erau seri lungi și tăcute, când sentimentul care o țintuia pe loc, făcând-o să măsoare distanța până la lumina îndepărtată din sud, era dorul de Hank Rearden. Voia să-i vadă chipul triumfător, chipul plin de încredere care se uita la ea cu umbra unui zâmbet în colțul gurii. Dar știa că nu putea să se vadă cu el până când bătălia nu era câștigată. Trebuia să merite zâmbetul lui, care era pentru un adversar care își punea mintea cu el, nu pentru orice trepăduș bătut la fundul

gol care ar găsi alinare în acel zâmbet și care i-ar risipi astfel întreaga fascinație. El putea s-o țină în viață; el nu putea s-o ajute să decidă care-i, pentru ea, scopul pentru care ar vrea să trăiască.

Simțise o ușoară anxietate din dimineața când marcase data de 15 mai pe calendarul ei. Se forțase să asculte știrile din când în când; nu auzise niciodată numele lui. Frica pe care o avea în ceea ce-l privea era singura ei legătură cu orașul; de asta se uita atât de mult în depărtare, către sud și de-a lungul drumului de la baza dealului. Și-a dat seama că-l aștepta. De-abia aștepta să audă un motor. Dar singurul sunet care-i mai dădea o oarecare speranță din când în când era sunetul unei păsări desprinzându-se de pe o ramură și începându-și zborul.

Mai era o legătură între ea și trecutul ei care rămăsese nerezolvată: Quentin Daniels și motorul pe care el încerca să-l reconstruiască. La 1 iunie trebuia să-i plătească cecul lunar. Ar fi trebuit oare să-i spună că-și dăduse demisia, că nu va mai avea niciodată nevoie de motorul ăla și că nici lumea nu va mai avea niciodată nevoie de el? Ar fi trebuit să-i spună să se oprească și să lase rămășițele motorului să ruginească într-o groapă de gunoi, ca aceea în care-l descoperise? Nu putea să facă asta. Părea chiar mai greu decât să renunțe la calea ferată. Motorul ăla, s-a gândit ea, nu era o legătură a ei cu trecutul, era o legătură a ei cu viitorul. Să renunțe la el n-ar fi fost o crimă, ci mai degrabă o sinucidere: dacă ar fi oprit reconstrucția acelui motor, atunci ar fi avut certitudinea că nu mai există niciun punct terminus pentru ea de aici încolo.

Dar nu-i adevărat – s-a gândit, în timp ce stătea la ușa cabanei ei, în dimineața zilei de 28 mai –, nu-i adevărat că viitorul nu rezervă un loc realizărilor superlative ale minții umane; nu poate fi adevărat. Nu conta care era problema, asta era impresia ei de fiecare dată – convingerea asta de neclintit că răul era artificial și temporar. În dimineața asta o știa mai bine ca niciodată: avea certitudinea că sluțenia oamenilor din oraș și sluțenia suferinței ei erau accidente trecătoare, în vreme ce speranța pe care o simțea când vedea o pădure acoperită de lumina soarelui, acea senzație de încredere necondiționată, era eternă și reală.

Stătea la ușă și fuma. În camera din spatele ei, notele unei simfonii din vremea bunicului ei se auzeau din radio. Nu le prea asculta, era conștientă că sunt undeva, pe fundal, și vedea numai cum imprimau parcă un anumit ritm fumului de țigară, ritmul brațului ei care aducea, din când în când, țigara către buze. Și-a închis ochii și a stat

acolo nemișcată, simțind razele soarelui atingându-i trupul. Asta era adevărata realizare, s-a gândit ea – să se bucure de moment, să nu lase nicio amintire dureroasă să-i diminueze capacitățile de a simți; atâta timp cât putea să se țină de sentimentul ăsta, avea energia necesară să meargă mai departe.

Nu percepea foarte bine zgomotul slab care acompania muzica precum zgârieturile de pe un disc vechi. A realizat cu adevărat ce se întâmplă abia când și-a văzut mâna mișcându-se și punând țigara deoparte. În aceeași clipă și-a dat seama și că zgomotul devenea din ce în ce mai strident, și că era zgomotul unui motor. După aceea a știut că nu recunoscuse până atunci cât de mult voia să audă sunetul ăla, cu câtă disperare îl așteptase pe Hank Rearden. S-a auzit chicotind – era un sunet încărcat de rușine, foarte jos, de parcă n-ar fi vrut să tulbure vuietul metalului, care acum devenise sunetul inconfundabil al unei mașini care urca pe drumul de munte.

Nu putea să vadă drumul – era o deschizătură între ramurile copacilor și pe acolo nu distingea mare lucru –, dar a urmărit urcarea mașinii odată cu zgomotul motorului și al pietrișului sub greutatea roților.

Mașina s-a oprit la umbra unui copac. Nu o recunoștea – nu era Hammondul negru, ci o decapotabilă gri, lungă. L-a văzut pe șoferul decapotabilei dându-se jos de la volan: era un om a cărui prezență aici era imposibilă. Era Francisco d'Anconia.

Șocul pe care-l resimțea nu era dezamăgire, era mai degrabă senzația că dezamăgirea era irelevantă acum. Era dorință și o împietrire ciudată, solemnă, certitudinea subită că se afla în fața unui lucru necunoscut și foarte important.

Iuțeala din gesturile lui Francisco parcă îl făcea să zboare pe deal în sus, iar el a ridicat privirea. A văzut-o acolo, deasupra, la ușa cabanei și s-a oprit. Nu putea să înțeleagă expresia de pe fața lui. A stat acolo o clipă, uitându-se la ea. După aceea și-a reluat urcușul.

I se părea – ca și când s-ar fi așteptat la asta – că era o scenă din copilăria lor. El venea către ea fără să alerge, mișcările lui aveau mai degrabă un soi de siguranță triumfătoare și încrezătoare. Nu, s-a gândit ea, nu era copilăria – era viitorul, așa cum l-ar fi văzut atunci, în zilele când îl aștepta ca pe-o eliberare din închisoare. Era o imagine a unei dimineți din viața ei, dacă viața ei ar fi fost așa cum și-o imaginase, dacă ei doi ar fi luat-o pe drumurile pe care ea fusese atât de sigură că

o vor lua. Împietrită de uimire, stătea acolo și se uita, pur și simplu, la el, iar imaginea aceasta nu avea nicio legătură cu prezentul; era, mai curând, un tribut adus trecutului.

Când el ajunsese îndeajuns de aproape ca ea să-i poată distinge trăsăturile feței, a văzut privirea aceea veselă care transgresează solemnul, decretând nevinovăția unui om care și-a câștigat dreptul de a privi totul cu o oarecare relaxare. Zâmbea și fredona o melodie care părea să respecte același ritm cu pașii lui ușori. Melodia îi părea oarecum familiară și, chiar dacă simțea că se încadrează perfect în imaginea aceea, era ceva ciudat în ritm, ceva important, ceva pe care ea nu putea să-l cuprindă atunci.

— Salut, Slug!

— Salut, Frisco!

Știa – din felul în care se uita la ea, din fracțiunea de secundă în care a clipit și și-a ascuns ochii, din încercarea lui de a-și trage capul înapoi la un moment dat, din relaxarea pe jumătate zâmbitoare, pe jumătate neajutorată a buzelor sale și, după aceea, din duritatea subită a brațelor lui când au cuprins-o – că gesturile lui erau involuntare, că nu se gândise să facă asta și că era irezistibil pentru amândoi.

Violența cu care o ținea, presiunea gurii pe a ei, capitularea corpului odată ajuns în brațele ei nu erau o plăcere de-o clipă; știa că nicio nevoie fizică nu putea să aducă un bărbat în starea aceasta, știa că toate țineau locul a ceea ce el n-avusese niciodată curaj să-i spună, că erau cea mai mare dovadă de iubire pe care poate s-o ofere un bărbat. Nu conta ce făcuse și cum își distrusese viața, era tot acel Francisco d'Anconia în patul căruia era atât de mândră că fusese; nu conta cine o trădase, felul în care vedea ea viața cândva rămăsese adevărat, iar crezul ei indestructibil era înăuntrul lui și, fără a avea un răspuns, corpul ei a intrat în joc, mâinile ei l-au strâns, arătând cât de mult îl dorea, arătând recunoștința pe care i-o purta și pe care avea să i-o poarte mereu.

După aceea, restul anilor lui i-au revenit în minte și ea a simțit o înțepătură ciudată, dureroasă a conștientizării faptului că el era magnific, iar faptul că se autodistrusese era cu atât mai blamabil. S-a tras din brațele lui, a dat din cap și a zis, ca un răspuns la adresa amândurora:

— Nu.

El a stat acolo și s-a uitat la ea, dezarmat și zâmbitor:

— Nu încă. Înainte de asta, trebuie să mă ierți pentru foarte multe lucruri. Dar acum pot să-ți spun totul.

Niciodată nu i se păruse că aude nota aia joasă de neajutorare în vocea lui. Se lupta ca să preia din nou controlul, aproape că-și cerea iertare cu zâmbetul ăla, era iertarea pe care o cerea un copil, dar, în același timp, și detașarea unui adult, declarația fățișă că nu avea de ce să-și ascundă lupta interioară, pentru că se lupta cu fericirea, nu cu durerea.

Ea s-a dat înapoi; se simțea ca și când emoțiile o duseseră cu câțiva pași înaintea conștiinței, iar întrebările o prindeau acum din urmă, luând forma cuvintelor.

— Dagny, coșmarul prin care ai trecut în ultima lună... Zi-mi sincer... Crezi că ai fi putut trece prin asta acum doisprezece ani?

— Nu, a răspuns ea; el a zâmbit. De ce?

— Ca să justific doisprezece ani din viața mea pe care acum n-o să trebuiască să-i regret.

— Ce vrei să spui cu asta? Și... – întrebările o prinseseră acum din urmă – și ce știi tu despre coșmarul prin care trec eu?

— Dagny, încă nu ți-ai dat seama că știu totul despre el?

— Cum ai...? Francisco! Ce fredonai când ai urcat dealul?

— Ce? Fredonam ceva?! Habar n-am.

— Era Concertul al Cincilea al lui Richard Halley, nu?

— O...! A părut uluit pentru o clipă, apoi a zâmbit amuzat și a răspuns serios: Vorbim despre asta mai târziu.

— De unde-ai știut unde sunt?

— O să vorbim și despre asta.

— L-ai silit pe Eddie să-ți spună.

— Nu m-am întâlnit cu Eddie de mai bine de un an.

— El era singurul care știa unde sunt.

— Nu mi-a zis Eddie.

— Nu voiam să mă găsească nimeni.

S-a uitat în jur, i-a văzut ochii oprindu-i-se la cărarea pe care o făcuse, la florile pe care le plantase, la acoperișul proaspăt acoperit cu țiglă. A chicotit, ca și când înțelegea totul și asta îl întrista.

— N-ar fi trebuit să stai aici o lună, a zis el. Doamne, chiar n-ar fi trebuit! E prima mea greșeală și se întâmplă tocmai într-o perioadă

în care nu voiam defel să greșesc. Dar nu mi-a trecut prin cap c-o să te dai bătută. Dacă știam, aș fi stat cu ochii pe tine.

— Chiar așa? De ce?

— Ca să te scutesc de – și a arătat cu degetul către lucrurile din jurul ei – toate astea.

— Francisco, a zis ea cu o voce joasă, dacă ești îngrijorat de coșmarul prin care trec eu, știi și că nu vreau să te aud vorbind despre asta, pentru că... S-a oprit; niciodată în toți anii aceia nu i se plânsese de ceva tocmai lui; cu o voce absentă, a zis doar: ...Pentru că nu vreau s-aud nimic despre asta?

— Pentru că eu sunt singurul om care n-are niciun drept să vorbească despre asta? Dagny, dacă tu crezi că nu știu cât de mult te-am rănit, pot să-ți spun totul despre anii în care... Dar nu mai contează. S-a terminat. Da, s-a terminat!

— Chiar așa?

— Iartă-mă, nu trebuia să spun asta. Cel puțin, nu până n-o spui tu. Încerca să-și controleze vocea, dar fericirea lui nu putea fi ținută în frâu.

— Ești fericit c-am pierdut totul? Bine, o zic, dacă doar de-asta ai venit: tu ai fost primul lucru pe care l-am pierdut – te amuză situația, acum, c-am pierdut și restul?

S-a uitat fix la ea, cu ochii aproape închiși de fericire; atâta dorință era în ei, că privirea asta era aproape o amenințare, iar ea știa că orice ar fi însemnat anii ăia pentru el, amuzament era singurul cuvânt pe care nu avea niciun drept să-l spună.

— Chiar crezi asta? a întrebat el.

Ea a șoptit:

— Nu...

— Dagny, nu putem pierde lucrurile pentru care trăim. Putem să le schimbăm forma din când în când, dacă facem vreo greșeală, dar scopul rămâne același, iar mijloacele sunt mereu în mâinile noastre.

— Asta tot încerc să-mi spun de o lună. Dar nu mai văd nicio cale pe care să-mi ating scopul.

Nu i-a răspuns. S-a așezat pe podea, lângă ușa cabanei, uitându-se la ea ca și cum n-ar fi vrut să rateze nici măcar o tresărire de pe fața ei.

— Acum ce mai crezi despre oamenii care au cedat și s-au făcut nevăzuți? a întrebat.

Ea a ridicat din umeri, cu un zâmbet vag de tristețe neputincioasă, și s-a așezat pe jos, lângă el.

— Știi, i-a zis, la un moment dat am crezut că există un distrugător care vine după ei și-i forțează să cedeze. Dar bănuiesc că nu există așa ceva. Au fost câteva momente, în ultima lună, când aproape că am vrut să vină și după mine. Dar n-a venit nimeni.

— Nu?

— Nu. La un moment dat credeam că le dădea vreun motiv pe care nici nu pot să mi-l imaginez ca să-i facă să trădeze tot ce iubesc. Dar nu e necesar. Știu cum se simțeau. Nu mai pot să dau vina pe ei. Ceea ce nu știu e cum au reușit să trăiască după aceea – dacă a mai reușit vreunul.

— Te simți ca și când ai fi trădat Taggart Transcontinental?

— Nu. Cred... Cred c-aș fi trădat Taggart Transcontinental dacă aș fi rămas acolo.

— Ai dreptate.

— Dacă aș fi acceptat să fiu marioneta tâlharilor ălora, ar fi fost... Li l-aș fi pus pe Nat Taggart pe tavă. N-am putut. N-am putut să las toate lucrurile pe care le-a făcut și toate lucrurile pe care le-am făcut eu în mâinile tâlharilor ălora, n-am vrut să se termine așa.

— Nu, n-ai putut. Și tu crezi că asta e indiferență? Tu crezi că iubești compania mai puțin decât o iubeai în urmă cu o lună?

— Cred că mi-aș da viața pentru încă un an în companie... Dar acum nu pot să mă-ntorc.

— Atunci știi cum s-au simțit toți oamenii ăia care au cedat în final și ce iubeau cu adevărat când s-au declarat învinși.

— Francisco, l-a întrebat, fără să se uite la el, cu capul apecat, de ce m-ai întrebat dacă aș fi putut să renunț la ea acum doisprezece ani?

— Știi prea bine la ce noapte din viața noastră mă gândesc, pentru că și tu te gândești la ea.

— Da..., a șoptit ea.

— Aia a fost noaptea când am renunțat la d'Anconia Copper.

Încet, cu un efort considerabil, și-a ridicat capul și s-a uitat la el. Fața lui avea expresia pe care o văzuse atunci, în dimineața următoare, cu doisprezece ani în urmă: o față zâmbitoare, chiar dacă el nu zâmbea, o victorie tacită în fața durerii, o față a mândriei omului care a plătit un preț și care nu regretă c-a făcut asta.

— Dar n-ai renunțat, a zis ea. Tu n-ai plecat. Încă ești președintele d'Anconia Copper, doar că nu mai înseamnă nimic pentru tine.

— Înseamnă la fel de mult pentru mine cum însemna și în noaptea aia.

— Atunci cum poți s-o lași să se ducă pe apa sâmbetei?

— Dagny, tu ești mult mai norocoasă decât mine. Taggart Transcontinental e o mașinărie de precizie, o mașinărie delicată. Nu o să reziste foarte mult fără tine. Nu poate fi condusă de sclavi. O s-o distrugă fără milă și n-o să fii nevoită să-i vezi pe tâlharii ăia folosindu-se de ea. Dar mineritul e o treabă simplă. D'Anconia Copper putea rezista generații întregi sub conducerea unor tâlhari și a unor sclavi. Chiar dacă pare crud, mizerabil și inept, ar fi putut rezista și i-ar fi ajutat și pe ei să reziste. A trebuit s-o distrug.

— Tu... Ce?!

— Distrug d'Anconia Copper conștient, deliberat, cu un plan exact și cu mâna mea. Trebuie să planific totul cu aceeași grijă și să lucrez la fel de intens ca și când aș face o avere, ca nu cumva să-și dea seama ce fac și să mă oprească; nu vreau să-i las să pună mâna pe mine decât atunci când va fi prea târziu. Tot efortul și energia pe care am sperat să le depun pentru d'Anconia Copper au ajuns la d'Anconia Copper, doar... doar că nu pentru a crește producția. O să distrug fiecare părticică din ea, și fiecare bănuț din averea mea, și fiecare uncie de cupru care ar putea hrăni tâlharii. N-o s-o las așa cum am găsit-o, o s-o las așa cum a găsit-o Sebastián d'Anconia, și, după aceea, să vedem cum o să supraviețuiască fără el sau fără mine!

— Francisco! strigă ea. Cum poți să faci așa ceva?

— Pentru că simt același lucru ca tine, a răspuns el încet, pentru că iubesc d'Anconia Copper, pentru că iubesc spiritul care a caracterizat d'Anconia Copper. A caracterizat – și într-o zi o s-o facă din nou.

A rămas acolo, împietrită, încercând să înțeleagă toate implicațiile a ceea ce acum percepea doar ca pe o amorțeală generată de șoc. În liniștea asta, muzica simfoniei de la radio s-a auzit din ce în ce mai tare, iar ritmul corzilor ajungea la ea ca sunetul solemn, lent al unor pași, în vreme ce încerca să vadă tot ce se întâmplase în ultimii doisprezece ani: copilul chinuit care căuta ajutor la pieptul ei, bărbatul care stătea pe pardoseala unui salon, jucându-se cu bilele și râzând când distrugea marile industrii, bărbatul care zicea „Iubire, nu pot!" când refuza s-o

ajute, bărbatul care a rostit un toast, în semiîntunericul unui bar, în cinstea anilor pe care Sebastián d'Anconia trebuise să-i aștepte...

— Francisco..., dintre toate lucrurile pe care mi le-aș fi putut imagina despre tine..., niciodată nu m-am gândit la asta..., niciodată nu m-am gândt că ești unul dintre cei care au cedat.

— Am fost unul dintre primii.

— De fiecare dată m-am gândit că ei dispar...

— Și ce, eu n-am dispărut? N-a fost faptul că te-am lăsat să stai față-n față cu un playboy ieftin, care n-avea nicio legătură cu acel Francisco d'Anconia pe care îl cunoșteai, cel mai mare rău pe care ți l-am făcut?

— Ba da, a șoptit ea, doar că cel mai rău lucru a fost că n-am putut să cred asta..., n-am crezut-o niciodată... De fiecare dată când te vedeam, tot pe acel Francisco d'Anconia îl vedeam.

— Știu. Și știu ce-a însemnat asta pentru tine. Am încercat să te fac să-nțelegi, dar nu puteam să-ți spun atât de repede. Dagny, dacă-ți spuneam în noaptea sau în ziua aia în care ai venit să mă critici pentru minele San Sebastián că nu sunt un trântor, că am în minte ceva, că eram acolo ca să grăbesc distrugerea a tot ceea ce fusese sfânt pentru noi doi, distrugerea d'Anconia Copper, distrugerea Taggart Transcontinental, distrugerea Wyatt Oil, distrugerea Rearden Steel, ți-ar fi fost mai ușor să accepți asta?

— Nu, a șoptit ea. Nu sunt sigură că pot s-o accept nici acum. Nu cred că pot să accept nici cum ai renunțat la lucruri sau cum am renunțat chiar eu la toate acele lucruri... Dar, Francisco, și-a ridicat dintr-odată capul și s-a uitat la el, dacă ăsta era secretul tău, atunci, dintre toate lucrurile pe care a trebuit să le înghiți, ce ți-am zis eu a fost...

— Da, draga mea, da, *tu* ai fost cea mai rea parte din tot ce s-a întâmplat! Era un strigăt disperat, iar râsul de după aceea și descărcarea de energie nu erau altceva decât o dovadă a agoniei din care voia să scape pentru totdeauna. A luat-o de mână, și-a lipit buzele de mâna ei, după aceea și-a lipit fața de mâna ei, pentru a n-o lăsa să vadă cum fuseseră de fapt toți anii ăia pentru el. Dacă asta a fost să fie pedeapsa mea, chiar dacă știu că nu-i adevărat..., oricât de mult te-aș fi făcut să suferi, așa am plătit pentru asta..., știind ce-ți făceam și făcându-ți asta în continuare... și așteptând, așteptând să..., dar s-a terminat.

A ridicat capul și, zâmbind, s-a uitat la ea, iar ea a văzut o privire tandră și protectoare în ochii lui, iar asta era cea mai bună dovadă a disperării din ochii ei.

— Dagny, nu te gândi la asta. N-o să folosesc suferința mea ca pe o scuză. Oricare ar fi fost motivele mele, știam ce fac și te-am rănit groaznic. O să am nevoie de ani de zile ca să mă revanșez pentru asta. Uită ce... – ea a știut ce voia să zică: uită ce ți-a mărturisit îmbrățișarea aia – ce n-am zis. Dintre toate lucrurile pe care trebuie să ți le spun, acela o să fie ultimul.

Dar ochii lui, zâmbetul lui, mâna lui strângându-i mâna spuneau cu totul altceva.

— Ai trecut prin prea multe și trebuie să încerci să înțelegi multe alte lucruri ca să scapi de fiecare cicatrice a chinului prin care nu trebuia să treci niciodată. Tot ce contează acum e că ești liberă s-o faci. Suntem liberi, am scăpat amândoi de nenorociți, nu mai au cum să ne-atingă.

Ea i-a răspuns cu o voce joasă și dezolată:

— Am venit aici ca să încerc să-nțeleg toate lucrurile astea. Dar nu pot. Pare groaznic de greșit să las lumea pe mâna tâlharilor și pare groaznic de greșit să trăiesc sub domnia lor. Nu pot nici să renunț, nici să mă întorc. Nu pot nici să exist fără muncă, nici să muncesc ca un sclav. Tot timpul am crezut că mai bine intri în luptă decât să stai pe margine. Nu știu dacă suntem îndreptățiți să cedăm, noi doi, când ar fi trebuit să ne luptăm cu ei. Dar nu avem cum să facem asta. Dacă nu luptăm, se cheamă capitulare, și tot capitulare se cheamă și dacă luptăm. Nu mai știu ce e drept.

— Mai gândește-te o dată la premisele tale, Dagny. Contradicțiile nu există.

— Dar nu pot să găsesc un răspuns. Nu te pot condamna pentru ce faci, chiar dacă sunt îngrozită – sunt îngrozită și te admir în același timp. Tu, moștenitorul familiei d'Anconia, tu, cel care ar fi putut să fie un om mai mare decât toți strămoșii lui la un loc, tu îți canalizezi calitățile nemaiîntâlnite ca să distrugi totul. Iar eu, eu mă joc cu pavajul și repar acoperișuri, în timp ce o companie feroviară transcontinentală se prăbușește în mâinile unor cretini care au putere politică. Și, cu toate astea, noi doi suntem cei care au influențat direct soarta lumii. Dacă s-a ajuns la asta, atunci s-a ajuns la asta din vina noastră. Doar că încă nu pot să înțeleg care e greșeala pe care am făcut-o.

— Da, Dagny, *a fost* vina noastră.

— Pentru că n-am muncit îndeajuns de mult?

— Pentru c-am muncit prea mult – și am cerut prea puțin pentru asta.

— Cum adică?

— Niciodată nu am cerut nimic din ce ne datora lumea și am lăsat de fiecare dată cele mai bune lucruri pe care le-am făcut vreodată să ajungă în mâinile celor mai răi oameni. Greșeala a fost făcută cu ani în urmă, și n-a fost a noastră, a fost a lui Sebastian d'Anconia, a lui Nat Taggart, a fiecărui om care a hrănit lumea și n-a primit nimic pentru asta. Nu mai știi ce e drept și ce nu e drept? Dagny, asta nu e o luptă a lucrurilor materiale. E o criză morală, cea mai mare criză morală prin care a trecut lumea și, totodată, ultima criză morală. Epoca noastră e apogeul multor secole de rău pur. Trebuie să terminăm povestea asta o dată pentru totdeauna sau să dispărem – noi, oamenii cu minte. A fost greșeala noastră. Am produs averea lumii, dar i-am lăsat pe dușmanii noștri să scrie codul moral.

— Dar nu le-am acceptat niciodată codul. Tot timpul am trăit după codul nostru.

— Da, și am plătit de fiecare dată toate pagubele! Pagube în materie și în spirit – în bani, pe care dușmanii noștri le-au primit, dar nu le-au meritat, și în onoare, pe care noi le meritam, dar nu le-am primit. Asta a fost vina noastră: că am plătit. Am ținut omenirea pe umerii noștri și, cu toate astea, le-am dat voie oamenilor să ne disprețuiască și să-i venereze pe cei care voiau să ne pună bețe-n roate. Le-am dat voie să venereze incompetența și brutalitatea, pe beneficiarii și distribuitorii celor nemeritate. Acceptând toate pedepsele nu pentru păcatele noastre, ci pentru calitățile noastre, ne-am trădat codul moral și am făcut toată povestea posibilă. Dagny, ei au moralitatea unor tâlhari. Se folosesc de iubirea pe care tu o ai pentru dreptate ca de un ostatic. Știu că o să treci peste tot ca să lucrezi și să produci, pentru că ești conștientă că realizările la care ar putea ajunge sunt cel mai înalt scop moral al omului, că el nu poate să existe fără scopul ăsta, iar iubirea pe care tu o porți dreptății e, în fapt, dragoste de viață. Ei știu că tu o să accepți orice corvoadă. Ei se bazează pe faptul că tu n-o să crezi niciodată că ai făcut prea mult pentru lucrul pe care-l iubești. Dagny, dușmanii tăi te distrug folosindu-se de propria ta putere. Generozitatea și rezistența

ta sunt singurele lor arme. Verticalitatea ta e singurul avantaj pe care-l au. Ei știu asta. Tu nu. Singurul lucru de care le e frică e ziua în care o să-ți dai seama de toate astea. N-o să scapi de ei până atunci. Dar, până atunci, furia ta o să crească atât de tare, încât mai bine ai bombarda fiecare șină a Taggart Transcontinental decât să-i lași să se folosească de ele!

— Dar să o las în mâinile lor, a murmurat ea. Să o abandonez... Să abandonez Taggart Transcontinental... când ea e... când ea e aproape vie.

— Era. Nu mai e. Lasă-le-o. Oricum nu știu ce să facă cu ea. Mergi mai departe. Nu avem nevoie de ea. Noi putem să facem alta. Ei nu. Noi o să supraviețuim fără ea. Ei nu.

— Dar noi, noi să fim puși în situația să renunțăm și să cedăm totul?

— Dagny, noi, cei care am fost numiți materialiști tocmai de cei care au ucis spiritul, noi suntem singurii care știm cât de mică e valoarea sau sensul obiectelor materiale, pentru că noi suntem cei care le dau valoare și sens. Ne putem permite să renunțăm la ele, o perioadă, ca să putem lua înapoi ceva mult mai de preț. Noi sunfem sufletul pentru care căile ferate, minele de cupru, fabricile de oțel și sondele de petrol sunt corpul, iar ele sunt entități vii care bat zi și noapte, ca inimile noastre, sub cupola funcției sacre de a susține viața, dar doar atâta timp cât ele rămân corpul nostru, doar atâta timp cât ele rămân expresia, recompensa și principala proprietate a realizărilor. Fără noi, ele sunt cadavre, iar singurul lucru pe care îl produc e otravă, nu bogăție sau mâncare, ci otrava dezintegrării, otrava care transformă oamenii în hoarde de canibali. Dagny, încearcă să-nțelegi natura propriei tale puteri și o să realizezi paradoxul care crezi că există acum în jurul tău. Tu nu depinzi de niciun lucru material, pentru că lucrurile materiale depind de tine, tu le creezi, tu deții singurul mijloc de producție. Oriunde ești, o să fii capabilă să produci. Dar tâlharii – conform propriei lor teorii – au o nevoie disperată, permanentă și înnăscută și sunt la mila materialului. De ce nu-i crezi pe cuvânt? Au nevoie de șine, de fabrici, de mine, de motoare pe care nu le pot face sau administra. De ce folos o să le fie compania ta atâta timp cât tu nu ești acolo? Cine a ținut-o în frâu? Cine a ținut-o în viață? Cine a salvat-o de fiecare dată? Să fi fost James? Cine l-a hrănit pe James? Cine a hrănit tâlharii? Cine le-a

produs armele? Cine le-a furnizat mijloacele prin care să se folosească de tine? Spectacolul absurd al meschinilor, al incompetenților care dețin controlul asupra unor produse de geniu – cine a făcut toate lucrurile astea posibile? Cine a fost în spatele dușmanilor tăi, cine ți-a făurit lanțurile, cine a distrus tot ce-ai făcut până acum?

Mișcarea care a ridicat-o în picioare a fost ca un strigăt tăcut. A sărit în picioare cu forța unui arc care se destinde, în vreme ce vocea lui și-a continuat tirul triumfător:

— Începi să-nțelegi, nu? Dagny! Lasă-le lor carcasa companiei ăleia, lasă-le lor toate șinele ruginite și nodurile putrezite și locomotivele stricate, dar să nu cumva să le lași și mintea ta! Nu le lăsa mintea ta! Soarta lumii e în mâinile tale.

„Doamnelor și domnilor", a zis vocea plină de panică a unui crainic de la radio, rupând ritmul simfoniei, „întrerupem această transmisie pentru un buletin special de știri. Cel mai mare dezastru din istoria căilor ferate a avut loc în această dimineață pe linia principală a Taggart Transcontinental, în Winston, Colorado, distrugând aproape complet celebrul Tunel Taggart!"

Țipătul ei a sunat ca țipetele care au izbucnit în momentul fatidic în întunericul tunelului. Sunetul acela a rămas cu el pentru tot restul transmisiei, după ce au fugit amândoi la radioul din cabană și au împietrit acolo, la fel de terorizați, ochii ei fixând radioul, iar ochii lui privind-o pe ea.

„Detaliile poveștii le-am obținut de la Luke Beal, fochist la trenul de lux de pe linia principală Taggart, Cometa Taggart, care a fost găsit inconștient la intrarea vestică a tunelului în dimineața aceasta și care pare să fie singurul supraviețuitor al catastrofei. Din cauza unei nerespectări flagrante a regulilor de securitate, în circumstanțe care nu au fost încă determinate, Cometa, care avea ca destinație San Francisco, a intrat în tunel cu o locomotivă cu abur. Tunelul Taggart, un foraj de opt mile săpat în Munții Stâncoși și considerat o realizare arhitecturală care nu putea fi egalată în vremurile noastre, a fost construit de nepotul lui Nathaniel Taggart în marea epocă a locomotivelor diesel-electrice. Sistemul de ventilație a tunelului nu a fost conceput pentru a rezista la cantitățile mari de smog și de reziduuri ale locomotivelor cu abur – și orice angajat al companiei feroviare știa că trimiterea unui tren cu locomotivă cu abur în tunel însemna moartea prin sufocare a tuturor

pasagerilor săi. Chiar și așa, Cometei i s-a ordonat să meargă mai departe. După cum a declarat fochistul Beal, efectele fumului au început să se simtă când trenul era deja la vreo trei mile în adâncul tunelului. Mașinistul Joseph Scott a încercat atunci cu toate puterile să prindă viteză, dar locomotiva veche și uzată era inadecvată pentru greutatea trenului și pentru unghiul de înclinație a șinelor. Încercând disperat să ia măsuri, confruntându-se cu fumul din ce în ce mai gros, mașinistul și fochistul de-abia reușiseră să ducă boilerele până la o viteză de patruzeci de mile pe oră când un pasager, probabil îngrozit la gândul că se va sufoca, a tras frâna de alarmă. Oprirea bruscă a rupt, după câte se pare, furtunul de aer al locomotivei, pentru că trenul nu a mai putut fi pornit. Din vagoane se puteau auzi țipete. Pasagerii spărgeau geamurile. Mașinistul Scott încerca disperat să pornească din nou locomotiva, dar s-a prăbușit lângă manetă, intoxicat de fum. Fochistul Beal a sărit din locomotivă și a fugit. Vedea deja ieșirea de vest când a auzit explozia, iar ăsta e ultimul lucru pe care și-l amintește. Restul poveștii a fost pus cap la cap din declarațiile angajaților companiei feroviare de la gara Winston. Se pare că un marfar special al armatei, care rula către vest cu o încărcătură imensă de explozibil, nu fusese anunțat de prezența Cometei pe exact aceeași linie. Niciunul dintre trenuri nu avea întârziere și amândouă circulau conform programului. Se pare că marfarului special i s-a ordonat să înainteze în pofida oricărui semnal, pentru că sistemul de semnalizare al tunelului era defect. Se spune că, în ciuda tuturor reglementărilor în vigoare cu privire la viteză și având în vedere defectarea destul de frecventă a sistemului de ventilație, exista o înțelegere tacită între mașiniști să ruleze la viteză maximă prin tunel. Se pare, în măsura în care se poate afirma în momentul de față, că trenul Taggart a oprit chiar după o curbă destul de strânsă. Se presupune că toți pasagerii lui erau morți în acel moment. E extrem de probabil ca mașinistul marfarului armatei să nu fi văzut la timp, la optzeci de mile pe oră, luminile de la ultimul vagon al Cometei, care erau aprinse când aceasta plecase din gara Winston. E cunoscut doar faptul că marfarul a intrat cu viteză maximă în ultimul vagon al Cometei. Explozia încărcăturii trenului special a spart geamurile unei ferme de la cinci mile distanță și a declanșat surparea unei cantități atât de mari de piatră încât autoritățile nu au reușit să ajungă nici măcar la trei mile distanță de locul accidentului. Nimeni nu se așteaptă să

mai existe supraviețuitori și e puțin probabil ca Tunelul Taggart să fie reconstruit vreodată."

Rămăsese împietrită. Privea în jur nu ca și când ar vedea camera, ci ca și când ar vedea toată scena din Colorado. Mișcările ei bruște aveau forța unor convulsii. Cu rațiunea unidirecțională a unui somnambul, s-a răsucit până și-a găsit geanta, ca și când ar fi fost unicul obiect din jurul ei, a luat-o, s-a întors către ușă și a fugit.

— Dagny! a strigat el. Nu te duce înapoi!

Strigătul lui nu avea cum să ajungă la ea, de parcă strigătul ar fi trebuit să traverseze toată distanța până în Colorado.

A fugit după ea, a prins-o de umeri și a strigat la ea:

— Nu te duce înapoi! Dagny! Dacă a contat ceva vreodată pentru tine, nu te duce înapoi!

Se uita la el ca și când n-ar fi știut cine e. Dac-ar fi fost vorba doar de forță fizică, ar fi putut să-i rupă oasele delicate fără prea mare efort. Dar era vorba de forța unei ființe care luptă pentru supraviețuire, așa că s-a eliberat atât de violent că, pentru o clipă, l-a dezechilibrat. Când s-a dezmeticit, ea era deja departe, pe deal, fugind către mașina de la poalele dealului, așa cum fugise el când auzise sirena de alarmă din fabrica lui Rearden.

***

James Taggart avea în față propria demisie și stătea uitându-se plin de ură la ea. Se simțea ca și când bucata aceea de hârtie ar fi fost dușmanul său cel mai înverșunat, nu cuvintele în sine, ci hârtia și cerneala care dăduseră cuvintelor concretețea materială. Tot timpul văzuse cuvintele și gândurile ca neconcludente, dar toată viața fugise de formele materiale, de angajament.

Nu decisese să demisioneze – nu tocmai, s-a gândit el; dictase scrisoarea dintr-un motiv pe care el îl numea „dacă e nevoie". Scrisoarea, credea el, era o formă de protecție; dar nu o semnase încă, iar asta era protecția lui în fața protecției. Ura îi era direcționată înspre orice îl adusese în situația să nu fie capabil să contribuie la extinderea procesului.

Vestea catastrofei ajunsese la el la ora opt, în dimineața aceea; până la prânz, se știa și la birou. Un instinct ai cărui determinanți îi

cunoștea, dar făcea toate eforturile să nu știe, îi spusese că, de data asta, trebuie să fie acolo.

Oamenii care fuseseră așii lui din mânecă – într-un joc pe care știa cum să-l joace – plecaseră. Clifton Locey era baricadat în spatele diagnosticului unui doctor care spunea că domnul Locey suferea de o boală de inimă care făcea imposibil orice fel de contact la momentul actual. Unul dintre asistenții executivi ai lui Taggart se presupunea că plecase la Boston noaptea trecută, iar celălalt se presupunea că fusese chemat de urgență la un spital, nici el nu știa la care, la căpătâiul tatălui pe care nimeni nu știa că-l are. Inginerul lui șef nu răspundea la telefon. Vicepreședintele de la Relații cu Publicul nu era de găsit.

Conducând pe străzi către birou, James Taggart văzuse literele negre de pe primele pagini. Mergând pe coridoarele sediului Taggart Transcontinental, auzise vocea unui crainic de radio în biroul cuiva, vocea aia pe care cineva se așteaptă s-o audă la colțul străzii: iar vocea aia urla că e nevoie de naționalizarea căilor ferate.

Mersese prin coridoare cu pași grei, ca să poată fi văzut, și repede, ca să nu poată fi oprit de nimeni. Încuiase ușa biroului, spunându-i secretarului să nu lase pe nimeni înăuntru și să-i anunțe pe cei care veneau sau sunau că domnul Taggart era ocupat.

După aceea s-a așezat la birou cu o teroare goală în privire. Se simțea prizonier într-un buncăr subteran care nu mai putea fi spart niciodată și, în același timp, se simțea ca și cum ar fi fost sub ochii întregului oraș dedesubt și sperând că nu va putea fi spart niciodată. Trebuia să fie acolo, în biroul ăsta, era o obligație, trebuia să aștepte aiurea, trebuia să aștepte ca hazardul să coboare asupra lui și să-i determine deciziile, iar spaima lui era atât faptul că nu știa cine-o să vină, cât și faptul că nu venea nimeni, nimeni nu-i spunea ce să facă.

Telefoanele din biroul de afară sunau ca niște strigăte de ajutor. S-a uitat la ușă cu un sentiment de invidie triumfătoare la gândul că toate vocile acelea erau înfrânte de vocea secretarului său, un bărbat care nu se pricepea la nimic în afară de arta eschivei, pe care o practica din totdeauna cu lipsa de vlagă a imoralilor. Vocile, s-a gândit Taggart, veneau din Colorado, din fiecare centru al rețelei Taggart, din fiecare birou al clădirii în care se afla. Era în siguranță atâta timp cât nu trebuia să le asculte.

Sentimentele se grupaseră într-o sferă opacă înăuntrul lui, o sferă pe care oamenii care operau pe rețeaua Taggart nu o puteau pătrunde; oamenii ăștia abia dacă erau dușmani pe care trebuia să-i dribleze. Frica cea mai mică venea din camera de consiliu; dar demisia era ieșirea lui de urgență, care urma să-i lase cu ochii-n soare. Frica cea mare venea de la Washington. Dacă sunau cei de acolo, trebuia să răspundă; secretarul lui de carton știa că vocile acelea anulau orice alte ordine i s-ar fi dat. Dar Washingtonul nu suna.

Frica se cuibărise în el și izbucnea din când în când sub forma unor spasme care-l lăsau cu buzele uscate. Nu știa de ce îi era teamă. Știa că nu simțea nicio amenințare din partea radioului. Tot ce simțise când auzise vocea mârâită fusese groaza pentru că trebuia să fie îngrozit, o groază care era datoria lui, ceva care venea odată cu poziția pe care o ocupa, precum costumele croite perfect și discursurile de la cină. Dar sub ea persista o speranță fugară, rapidă și ascunsă, ca un gândac: dacă speranța aceasta lua o formă fizică, ar fi rezolvat totul, l-ar fi scutit să ia vreo decizie, l-ar fi scutit să-și dea demisia... Dacă el nu va mai fi președintele Taggart Transcontinental, nimeni nu va mai fi..., nimeni nu va mai fi...

Stătea acolo, uitându-se la birou, cu ochii și cu mintea în altă parte. Era ca și când s-ar fi aflat într-o mare de fum, luptându-se ca fumul să nu ia nicio formă. Ceea ce există are identitate; putea să-i refuze existența refuzând s-o identifice.

Nu evaluase întâmplările din Colorado, nu încercase să le înțeleagă cauza, nu-l interesau consecințele lor. Nu se gândea. Sfera închisă de sentimente era o greutate care-i apăsa pe piept, încărcându-i conștiința, dar scutindu-l de responsabilitatea de a analiza lucrurile. Sfera era ură, ura era singurul răspuns pe care-l avea, ura ca singură realitate, ura fără obiect, fără cauză, fără început sau sfârșit, ura ca singurul lucru de partea lui în întreg universul, ura ca justificare, ca drept, ca un absolut.

Telefoanele continuau să sune în tăcerea din jur. Știa că nu lui îi cereau ajutorul strigătele alea disperate, ci unei entități a cărei formă o furase. Iar forma aceasta era ceea ce telefoanele furau acum de la el; simțea că țârâitul lor nu mai era o succesiune de sunete, ci o succesiune de lovituri în craniu. Obiectul urii începea să ia o formă concretă, de parcă ar fi fost atras de ele. Sfera a explodat înăuntru și a ars toate siguranțele. A început mișcarea.

Ieșind în fugă din birou și sfidând toate privirile fixate asupra lui, a luat-o la goană pe holurile departamentului executiv și a intrat în anticamera biroului vicepreședintelui.

Ușa era deschisă: a zărit cerul prin geamurile mari din spatele biroului. După aceea a văzut oamenii care erau în jurul său și părul blond al lui Eddie Willers în colțul întunecat al camerei. S-a îndreptat către Eddie Willers, a deschis ușa de sticlă și, din prag, de unde-l auzea toată lumea, a urlat:

— Unde e?

Eddie Willers s-a ridicat încet în picioare și s-a uitat în ochii lui Taggart cu o curiozitate stranie, de parcă ar fi fost un alt fenomen pe care ar fi trebuit să-l studieze, conform fișei postului, pe lângă celelalte lucruri fără precedent prin care trecuse în ziua aceea. N-a răspuns.

— Unde e?

— Nu pot să-ți spun.

— Ascultă, lacheu încăpățânat ce ești, n-am timp de politeturi! Dacă vrei să-mi vinzi gogoși și să-mi zici că habar n-ai unde e, nu te cred! Știi unde e și o să-mi spui, sau o să te raportez Comisiei de Uniformizare! O să le jur că știi, să te văd atunci cum o să mai zici că habar n-ai!

În glasul lui Eddie exista o vagă urmă de uluire când a răspuns:

— N-am zis niciodată că nu știu unde e, Jim. Știu unde e. Dar n-o să-ți spun.

Strigătul lui Taggart crescu până la stridența neajutorată a unui sunet care mărturisește o greșeală de calcul:

— Tu îți dai seama ce spui?

— Da, sigur că-mi dau seama.

— Poți să repeți ce-ai zis – și a arătat cu mâna către oamenii din jurul lui – să te audă și toți oamenii ăștia?

Eddie a ridicat puțin vocea, intensificându-se mai mult gradul de claritate decât volumul:

— Știu unde e. Dar n-o să-ți spun.

— Recunoști că ești un complice care ajută și acoperă un dezertor?

— Dacă așa vrei tu s-o numești.

— Dar asta e o crimă! O crimă împotriva națiunii. Nu înțelegi asta?

— Nu.

— E împotriva legii!

— Da.

— Asta e o urgență națională! Nu ai niciun drept să ai secrete! Deții informații vitale! Sunt președintele acestei companii! Îți ordon să-mi spui! Nu poți să nu te supui unui ordin direct! Înțelegi?

— Da.

— Refuzi să te supui?

— Refuz.

Anii de antrenament îl făcuseră pe Taggart în stare să-și urmărească atent audiența fără ca ea să observe asta. A văzut fețele încordate, dezarmate ale oamenilor, fețe care nu erau de partea lui. Toate păreau disperate, în afară de cea a lui Eddie Willers. „Eternul sclav" al Taggart Transcontinental era singurul care nu părea atins de dezastru. Se uita la Taggart cu privirea fără vlagă, dar onestă a unui discipol dintr-un domeniu în care n-a vrut niciodată să fie.

— Înțelegi că ești un trădător? a urlat Taggart.

Eddie a întrebat încet:

— Pentru cine?

— Pentru oameni! E trădare să ascunzi un dezertor! E trădare economică! Datoria pe care o ai, datoria ta de a hrăni masele e prima, e deasupra oricăror alte lucruri! Toate autoritățile publice au zis asta! N-ai aflat încă? Nu înțelegi ce-or să-ți facă?

— Dar tu nu-nțelegi că mă doare-n cot de ce-or să-mi facă?!

— O, te doare-n cot? O să le spun asta celor din comisie! Toți oamenii ăștia pot să dovedească ce-ai zis.

— Nu te chinui să cauți martori, Jim. Nu-i băga și pe ei în asta. Îți dau o declarație scrisă cu tot ce-am zis, o semnezi și poți s-o duci la comisie.

Explozia din vocea lui Taggart era semnul palmei groaznice pe care tocmai o primise:

— Cine ești tu să te opui guvernului? Cine ești tu, șoarece mizerabil de bibliotecă, să judeci politicile naționale și să ai opinii? Crezi că țara asta are timp să se gândească la opiniile tale, la dorințele tale sau la conștiința ta prețioasă? O să-nvățați o lecție – voi, toți! – voi, toți funcționărașii ăștia răsfățați și indisciplinați, care aveți impresia că toate rahaturile alea cu drepturile voastre sunt adevărate! O să-nvățați că asta nu e epoca lui Nat Taggart!

Eddie n-a zis nimic. Pentru o clipă, s-au uitat unul la celălalt peste birou. Fața lui Taggart era contorsionată de furie, a lui Eddie rămânea senină. James Taggart credea prea mult în existența unui Eddie Willers acolo; Eddie Willers nu putea să creadă în existența unui James Taggart acolo.

— Ai impresia că națiunii îi pasă de ce vrei tu sau de ce vrea ea? a urlat Taggart. E datoria ei să vină înapoi! E datoria ei să muncească! Ce mă interesează pe mine dacă vrea sau nu s-o facă? Avem nevoie de ea!

— Ai nevoie de ea, Jim?

Instinctul de conservare l-a făcut pe Taggart să se dea cu un pas înapoi când a auzit tonul acela jos al vocii lui Eddie Willers. Dar Eddie n-a făcut nicio mișcare. A rămas în spatele biroului; avea o postură civilizată, o postură adecvată pentru clădirea în care se aflau.

— N-o s-o găsești, a zis el. N-o să se întoarcă. Mă bucur că n-o să se întoarcă. Poți să mori de foame, poți să închizi compania, poți să mă arunci în închisoare, poți să mă împușți – ce contează? N-o să-ți spun unde e. Poate să se prăbușească fiecare casă din țara asta, că tot nu-ți spun. N-o s-o găsești. Nu...

S-au întors cu fața către ușă, când au auzit-o deschizându-se. Dagny era în prag.

Purta o rochie șifonată de bumbac, iar părul ei se ciufulise în orele de condus. S-a oprit pentru o secundă, încercând să caute cu privirea chipuri familiare, dar nu recunoștea pe nimeni, se uita prin cameră de parcă ar fi făcut un inventar al obiectelor. Nici fața ei nu era aceeași pe care și-o aminteau ei; îmbătrânise, dar fără să facă riduri; pur și simplu, privirea ei nu mai părea să sugereze altceva decât o asprime pe care n-o mai avusese vreodată.

Chiar și așa, prima lor reacție a fost un fel de descătușare stranie care se putea citi pe toate fețele din cameră, în afara uneia. Eddie Willers, care fusese singurul om calm de acolo cu câteva clipe în urmă, se prăbușise cu capul pe birou; nu scotea niciun sunet, dar mișcările umerilor lui trădau niște hohote de plâns.

Nu băgase pe nimeni în seamă, nu salutase pe nimeni, de parcă prezența ei aici era normală și nu mai era nimic de spus. A luat-o direct către ușa biroului; trecând pe lângă cel al secretarei, a zis, cu o voce mașinală, nici aspră, nici blândă:

— Spune-i lui Eddie să vină la mine-n birou.

James Taggart s-a mișcat primul, de parcă i-ar fi fost frică să n-o piardă din ochi. A intrat în fugă după ea și a suspinat:

— N-am avut ce să fac! iar după aceea, viața lui, viața lui normală a ieșit din nou la iveală și el a început să urle: E vina ta! Tu ai făcut toate astea! Tu trebuie să plătești pentru asta! Ai plecat!

S-a întrebat dacă urletele lui fuseseră o iluzie auditivă. Privirea ei rămăsese neschimbată, chiar dacă se întorsese cu fața la el; părea că aude, nu că ascultă, nu dădea semne că ar fi înțeles ce vrea el să zică. Pentru un moment, sentimentul inutilității și al inexistenței i-a dat târcoale.

După aceea a văzut o vagă schimbare în privirea ei, de parcă ar fi perceput o altă prezență umană, dar se uita peste umărul lui, iar el s-a întors și a văzut că Eddie Willers intrase în birou.

Ochii lui Eddie erau înlăcrimați, dar n-a făcut niciun efort să-și ascundă lacrimile, stătea cu spatele drept, de parcă lacrimile, sau rușinea, sau scuzele erau la fel de irelevante pentru el cum erau și pentru ea.

I-a spus:

— Sună-l pe Ryan, spune-i că-s aici și că vreau să vorbesc cu el.

Ryan era managerul general al Regiunii Centrale.

Faptul că Eddie n-a răspuns dintr-odată a fost în sine un avertisment. A zis, după aceea, cu o voce la fel de calmă ca a ei:

— Ryan a plecat, Dagny. Și-a dat demisia săptămâna trecută.

Nu-l băgau în seamă pe James Taggart, la fel cum ignorau mobila din jur. Nu-i dăduse nici măcar satisfacția să fie dat afară din birou. Ca un paralitic, fără să fie sigur dacă mușchii îl vor asculta, și-a adunat puterile și a ieșit din cameră. Dar, în sfârșit, știa ce trebuie să facă: s-a grăbit înapoi în colțul lui să-și distrugă demisia.

Nu și-a dat seama că plecase; se uita la Eddie.

— Knowland e aici? a întrebat ea.

— Nu. A plecat.

— Andrews?

— Nu.

— McGuire?

— Nu.

El i-a numit mai departe, cu o voce joasă, pe toți cei pe care urma să-i spună ea, pe cei de care aveau cea mai mare nevoie în momentele astea, care demisionaseră și dispăruseră în ultima lună. Ea asculta fără uimire sau fără să fie mișcată de toate astea, de parc-ar fi ascultat pe cineva citind o listă cu victimele unei bătălii în care vor muri toți și în care nu contează absolut deloc cine cade primul.

Când a terminat, n-a spus nimic despre asta, ci a întrebat:

— Ce s-a făcut de dimineață până acum?

— Nimic.

— Nimic?

— Dagny, oricare dintre funcționarii ăștia ar fi putut da ordine astăzi și toată lumea le-ar fi ascultat. Dar până și ei știu că cel care face prima mutare astăzi va fi responsabil pentru viitor, prezent și trecut, când vor începe să arunce pisica de la unul la altul. N-ar salva sistemul, ci și-ar pierde slujba înainte să salveze măcar o divizie. Nu s-a făcut nimic. Totul e suspendat. Orice tren care circulă o face pe ghicite – nu știe pe ce linie să o ia sau unde să se oprească. Unele trenuri sunt oprite în gări, altele rulează, așteptând să fie oprite înainte de a intra în Colorado. Totul rămâne la latitudinea dispecerilor locali. Managerul terminalului a anulat tot traficul transcontinental de astăzi, chiar și Cometa din seara asta. Nu știu ce face managerul din San Francisco. Doar cei de la descarcerări lucrează. În tunel. Nici măcar nu s-au apropiat de tren până la ora asta. Nu cred c-o s-o facă prea repede.

— Sună-l pe managerul terminalului și spune-i să dea drumul tuturor trenurilor transcontinentale, conform programului, inclusiv Cometei din seara asta. După aia hai înapoi aici.

Când s-a întors, ea stătea aplecată deasupra unor hărți pe care le întinsese pe birou. A început să dea ordine, iar Eddie nota.

— Reconfigurează traseul tuturor trenurilor care merg către vest de la Kirkby, Nebraska, pe linia alternativă către Hastings, apoi pe linia Kansas Western către Laurel, Kansas, apoi pe Atlantic Southern din Jasper, Oklahoma. Du-o în vest, pe Atlantic Southern, până la Flagstaff, Arizona, după aceea în nord pe Flagstaff-Homedale până la Elgin, Utah, iarăși în nord pe linia de la Wasatch Railway până la Salt Lake City. La Wasatch Railway e o linie abandonată cu ecartament îngust. Cumpăr-o. Mărește ecartamentul. Dacă proprietarilor le e frică s-o facă pentru că vânzările sunt ilegale, plătește-le dublu și dă-i drumul. Nu există nicio linie între Laurel, Kansas, și Jasper, Oklahoma – trei mile, nicio linie între Elgin și Midlant, Utah – cinci mile jumătate. Fă o linie acolo. Pune-i pe oameni să înceapă chiar în clipa asta, angajează orice localnic care e gata să lucreze, plătește-i de două ori mai mult decât pragul legal, de trei ori mai mult, dă-le cât vor – programează trei schimburi – și construiește-mi linia asta peste noapte. Șinele le iei din rutele ocolitoare de pe Winston, Colorado, de pe Silver Springs, Colorado, de pe Leeds, Utah, de pe Benson, Nevada. Dacă trepădușii locali din Comisia de

Uniformizare își bagă nasul și încearcă să oprească lucrările, dă-le voie oamenilor noștri din teritoriu – ălora pe care îi cunoști – să-i mituiască. Nu trece banii ăia prin Departamentul de Contabilitate, trimite-mi mie facturile, o să le plătesc eu. Dacă nu merge treaba cu mita, ordonă-le să-i spună trepăduşului că în Directiva 10-289 e menționat faptul că nu se pot pune sub acuzare filialele și că trebuie să pună sub acuzare sediul central, adică să mă dea pe mine în judecată dacă vor să ne oprească.

— Și asta-i adevărat sau nu?

— De unde să știu? Dar crezi că ei o să aibă habar de asta? Până se chinuie să dezlege ițele și să decidă ce-or vrea să decidă, linia noastră o să fie funcțională.

— Înțeleg.

— O să mă uit peste liste și-o să-ți spun numele oamenilor pe care trebuie să-i folosim – dacă au mai rămas acolo. Până la ora la care Cometa din noaptea asta ajunge la Kirby, Nebraska, linia o să fie gata. Toată ingineria asta înseamnă treizeci și șase de ore întârziere pentru programul obișnuit al transcontinentalului, dar o să existe un tren transcontinental. După ce rezolvi, spune-le să-mi aducă hărțile liniilor noastre de dinainte ca nepotul lui Nat Taggart să construiască tunelul.

— Hăr... Poftim? Eddie nu a ridicat vocea, dar în respirația lui se putea simți neliniștea pe care nu voia s-o arate.

Privirea ei nu s-a schimbat, dar o nuanță din vocea ei îi dădea dreptate, o nuanță de compasiune, nu de reproș:

— Vechile hărți, hărțile din vremea când tunelul nu exista. Ne întoarcem în timp, Eddie. Să sperăm c-o să ne reușească. Nu, n-o să refacem tunelul. Nu mai avem cum să-l refacem. Dar vechile linii care treceau prin Munții Stâncoși încă sunt acolo. Pot fi recuperate. Doar că va fi greu să facem rost de șine pentru ele și de oameni care să lucreze acolo. Mai ales de oameni.

Știa, așa cum, de fapt, știuse de la început, că ea îi văzuse lacrimile și că nu trecuse indiferentă pe lângă ele, chiar dacă vocea ei clară și glacială și privirea ei împietrită nu dădeau semne c-ar fi simțit ceva. Era ceva în mișcările ei, ceva ce percepea, dar nu putea reda. Cu toate astea, senzația pe care o avea era că Dagny părea să-i zică: „Știu, înțeleg, aș empatiza cu tine și ți-aș mulțumi, dacă eram în viață și dacă aveam voie să simțim, dar nu avem, nu-i așa, Eddie? – suntem pe o planetă moartă, un corp ceresc precum luna, unde trebuie să ne mișcăm fără

să ne tragem sufletul și ținându-ne respirația, pentru că altfel vom descoperi că nu avem cu ce respira".

— Azi și mâine trebuie să punem lucrurile în ordine, a zis ea. Mâine noaptea plec în Colorado.

— Dacă vrei să zbori, închiriez un avion de undeva. Al tău e încă la reparat, nu reușesc să găsească piesele necesare.

— Nu, o să merg cu trenul. Trebuie să văd linia. O să iau Cometa de mâine.

Două ore mai târziu, într-o pauză între apelurile telefonice interregionale, l-a întrebat deodată primul lucru care nu avea nicio legătură cu Taggart Transcontinental:

— Ce i-au făcut lui Hank Rearden?

Eddie a avut instinctul de a nu o privi în ochi, dar s-a întors repede și a răspuns:

— A cedat. A semnat în ultimul moment.

— O. În vocea ei nu era nici urmă de șoc sau de reținere, era un semn de punctuație vocal care denota acceptarea unui fapt. Ai vorbit cu Quentin Daniels?

— Nu.

— Nu mi-a trimis nicio scrisoare, niciun mesaj?

— Nu.

El și-a dat seama de ce îi era frică și și-a adus aminte de un lucru pe care nu i-l spusese.

— Dagny, mai e o problemă care acaparează întreaga rețea de când ai plecat. Din întâi mai. Trenurile înghețate.

— Poftim?

— Am avut trenuri abandonate pe linie, în mijlocul pustietății, noaptea – cu întreg personalul dispărut. Pur și simplu, lasă trenurile acolo și se fac nevăzuți. Nu ne dau nicio explicație și niciun avertisment, e ca o epidemie, îi lovește pe oameni și, pur și simplu, pleacă. Se întâmplă la toate companiile feroviare. Nimeni nu-și explică de ce. Dar cred că toată lumea știe de ce. Directivele guvernului sunt cauza. E forma lor de protest. Încearcă să meargă mai departe și ajung într-un punct în care, pur și simplu, nu mai pot. Ce-i de făcut? – a ridicat din umeri. Mda, cine-i John Galt?

A încuviințat cu un gest scurt; nu părea uimită.

A sunat telefonul și vocea secretarei ei s-a auzit în receptor:

— Vă caută domnul Wesley Mouch de la Washington, domnișoară Taggart.

Buzele ei s-au încordat pentru o secundă, de parcă tocmai ar fi fost mușcată de un țânțar.

— Sigur nu-l caută pe fratele meu? a întrebat ea.

— Nu, domnișoară Taggart. Vrea să vorbească cu dumneavoastră.

— În regulă. Fă-mi legătura.

— Domnișoară Taggart, s-a auzit vocea lui Wesley Mouch, exact ca vocea unei persoane care organizează un cocktail, m-am bucurat foarte mult să aud că vă simțiți mai bine și am vrut să vă spun chiar eu cât de mult înseamnă pentru noi că ați revenit. Știu că sănătatea dumneavoastră v-a determinat să vă luați un concediu prelungit și apreciez foarte mult patriotismul care v-a determinat să vă întoarceți în aceste clipe teribile. Am vrut doar să vă asigur că puteți conta pe noi în fiecare pas pe care-l faceți de aici încolo. Pe întreaga noastră cooperare, asistență și susținere. Dacă există anumite... favoruri speciale de care aveți nevoie, să fiți sigură că ele vă vor fi acordate.

L-a lăsat să vorbească, chiar dacă, din când în când, făcea o pauză scurtă, de parcă ar fi așteptat un răspuns. Când pauza asta a devenit îndeajuns de lungă, ea a zis:

— V-aș fi recunoscătoare dacă aș putea vorbi cu domnul Weatherby.

— Sigur, domnișoară Taggart, oricând doriți... Ei bine... ăăă... Vreți să vi-l dau acum?

— Da. Acum.

A înțeles. Dar i-a răspuns:

— Sigur, domnișoară Taggart.

Când vocea domnului Weatherby s-a auzit din receptor, părea defenisvă:

— Da, domnișoară Taggart? Cum pot să vă ajut?

— Poți să-i spui șefului tău că, dacă nu vrea să-mi dau demisia din nou, așa cum foarte bine știe c-am făcut, n-o să mă mai sune și n-o să mai vorbească cu mine niciodată. Dacă șleahta voastră vrea să-mi spună ceva, tu o să fii cel care vorbește cu mine. Cu tine o să vorbesc, nu cu el. Poți să-i mai spui și că fac toate astea pentru felul în care s-a purtat cu Hank Rearden când era omul lui. Dacă toată lumea a uitat asta, eu n-o s-o fac niciodată.

— E de datoria mea să fiu la dispoziția companiilor feroviare, domnișoară Taggart. Weatherby părea să refuze faptul că auzise ce-i spusese Dagny; dar, dintr-odată, vocea i s-a preschimbat și puteai să simți interesul care se trezise în el în timp ce întreba încet, prevăzător, perspicace: Să înțeleg că dorința dumneavoastră e să discutați doar cu mine în ceea ce privește toate problemele oficiale, domnișoară Taggart? Ar trebui să consider că asta este noua dumneavoastră abordare?

Ea a scos un chicotit scurt.

— Dă-i drumul, a zis ea. Poți să le spui tuturor că sunt proprietatea ta, că sunt asul din mâneca ta și să mă pui pe tarabă în Washington. Dar nu știu cât de mult bine o să-ți facă asta, pentru că n-am de gând să intru în jocul ăsta, n-am de gând să fac schimb de favoruri, pur și simplu o să încalc toate legile voastre din clipa asta – și poți să mă arestezi când crezi că te descurci fără mine.

— Am impresia că aveți o părere învechită despre legi, domnișoară Taggart. De ce să mai vorbim acum despre legi rigide, care nu pot fi încălcate? Legile moderne sunt flexibile și deschise interpretărilor și... circumstanțelor.

— Atunci ar fi bine să fiți flexibili începând de azi, pentru că eu nu sunt flexibilă și nici catastrofele feroviare nu sunt flexibile.

A închis și i-a zis lui Eddie, ca și când ar fi estimat durata de viață a unui obiect:

— O să ne lase în pace o vreme.

Nu părea să conștientizeze schimbările care fuseseră făcute în biroul ei: absența portretului lui Nat Taggart, noua măsuță de cafea pe care domnul Locey aranjase, în avantajul vizitatorilor, o serie de reviste umanitare cu titluri mari pe coperte.

A ascultat – cu privirea atentă a unei mașinării care e proiectată să înregistreze, nu să reacționeze – raportul lui Eddie cu privire la ce se întâmplase în ultima lună în companie. A ascultat părerea lui cu privire la cauzele catastrofei. S-a uitat, cu aceeași privire detașată, cum o serie de oameni intrau și ieșeau din biroul ei cu pași grăbiți și cu mâinile mișcându-se în toate direcțiile. El a crezut atunci că devenise impasibilă la orice. Dar, dintr-odată – în timp ce se plimba prin birou, dictându-i o listă de materiale necesare pentru construcția șinelor și locurile din care să le cumpere ilegal –, s-a oprit și s-a uitat la revistele de pe măsuța de cafea. Titlurile erau: „Noua conștiință socială"; „Datoria

noastră față de defavorizați"; „Nevoie versus Lăcomie". Cu o singură mișcare a mâinii, o mișcare rapidă, explozivă, o mișcare a brutalității fizice cum nu mai văzuse niciodată la ea, a dat jos toate revistele alea de pe măsuță și a continuat să-i dicteze lista de cifre, de parcă nu era nicio legătură între rațiune și violența fizică.

Mai târziu în după-amiaza aceea, când a fost, în sfârșit, singură, l-a sunat pe Hank Rearden.

I s-a prezentat secretarei lui – și-a dat seama, din felul în care o zisese, de nerăbdarea cu care apucase receptorul:

— Dagny?

— Bună, Hank. M-am întors.

— Unde?

— La mine la birou.

A auzit atunci, în liniștea scurtă, toate lucrurile pe care el nu le-a spus. Apoi a vorbit:

— Bănuiesc că trebuie să încep să mituiesc oamenii ca să putem să-ți turnăm șine în continuare.

— Da. Toarnă cât de multe șine poți. Nu trebuie să fie din metal Rearden. Pot să fie... – pauza din discursul ei era aproape imperceptibilă, dar era clară intenția ei: șine din metal Rearden pentru întoarcerea în timp, într-o epocă fără oțel? Poate chiar într-o epocă a șinelor de lemn cu traverse de fier?–... din orice oțel, pot să aibă orice masă, dă-mi tot ce ai.

— Bine. Dagny, știi că le-am pus pe tavă metalul Rearden? Am semnat certificatul.

— Da, știu.

— Am cedat.

— Cine sunt eu să te învinovățesc pentru asta? Ce, eu n-am cedat?! N-a răspuns, iar ea a continuat: Hank, nu le pasă dacă mai rămâne vreun tren sau vreun cuptor pe pământul ăsta. Nouă ne pasă. Ăsta e singurul lucru cu care ne au la mână, dragostea noastră pentru ceea ce facem, iar noi o să trecem prin orice atâta timp cât mai rămâne o șansă, cât de mică, să mai ținem o rotiță, oricare ar fi ea, din creierul uman în mișcare. O să ținem rotița asta la suprafață de parcă ar fi copilul nostru, iar dacă vreodată o vor lua apele, o să ne înecăm și noi cu ea, cu ultima rotiță și cu ultimul silogism. Știu care e prețul pe care trebuie să-l plătim – doar că nu mă mai interesează.

— Știu.

— Să nu-ți fie frică pentru mine, Hank. Mâine dimineață o să fiu bine.

— Niciodată n-o să-mi fie frică pentru tine, scumpo. Ne vedem la noapte.

Capitolul IX

Chipul lipsit de durere sau de frică sau de vină

Liniştea din apartament şi perfecţiunea obiectelor împietrite care rămăseseră exact aşa cum le lăsase cu o lună în urmă îi dădeau, în acelaşi timp, când a intrat în camera de zi, un sentiment de linişte şi de dezolare. Liniştea îi dădea iluzia intimităţii şi a proprietăţii; imaginea obiectelor din jurul ei îi reamintea că ele conservau un moment pe care nu-l putea retrăi, aşa cum nu putea nici să schimbe lucrurile care se întâmplaseră de atunci.

Dincolo de ferestre persista încă o urmă de lumină. Plecase de la birou mai repede decât intenţionase, incapabilă să găsească forţe proaspete pentru orice problemă care putea fi rezolvată a doua zi. Nu i se mai întâmplase niciodată asta – la fel cum niciodată nu i se mai întâmplase să se simtă acasă în apartament şi nu la birou.

A făcut un duş şi a stat sub jetul de apă mult, foarte mult timp, lăsând apa să-i curgă pe trup, dar a ieşit foarte repede când şi-a dat seama că nu voia să scape de mizeria de pe drum, ci de mirosul de birou.

S-a îmbrăcat, şi-a aprins o ţigară şi a privit oraşul de la fereastra camerei de zi, la fel cum privise de-atâtea ori în ultima lună satul.

Spusese că şi-ar da şi viaţa pentru încă un an în companie. Se întorsese; dar nu mai găsea nicio plăcere în muncă; era doar pacea rece şi curată a unei decizii – şi liniştea unei dureri pe care nu voia s-o recunoască.

Norii acoperiseră cerul şi coborâseră ca un smog, înghiţind străzile dedesubt, ca şi când cerul ar fi înghiţit oraşul. Putea să vadă insula Manhattan, o formă triunghiulară care brăzda un ocean invizibil.

Arăta ca prova unui vas care se scufunda; câteva clădiri foarte înalte încă rămăseseră la suprafață, precum catargele, dar celelalte dispăreau în spiralele de fum gri-albăstrui, în vapori și spațiu. Așa dispăruseră – s-a gândit – atât Atlantida, orașul care s-a scufundat în ocean, cât și celelalte imperii care se pulverizaseră, lăsând în urmă o legendă în toate limbile omenilor.

Se simțea – așa cum se simțise într-o noapte de primăvară, prăbușită peste biroul de la linia John Galt, lângă un geam care dădea spre o alee întunecată – de parcă ar fi existat o lume, lumea ei, în care nu o să ajungă niciodată... Tu – s-a gândit – oricine ai fi tu, cel pe care l-am iubit mereu și nu l-am descoperit niciodată, tu, cel pe care m-am așteptat să-l văd la sfârșitul șinelor, la linia orizontului, tu, a cărui prezență am simțit-o mereu pe străzile orașului și a cărui lume am vrut mereu s-o construiesc, tu trebuie să știi că iubirea mea pentru tine m-a făcut să merg mai departe, iubirea și speranța c-o să te descopăr cândva și c-o să te merit atunci când o să te zăresc. Acum știu că n-o să te găsesc niciodată, că lucrurile astea nu pot fi trăite, dar ceea ce a rămas din viața mea e doar al tău și o să merg mai departe în numele tău, chiar dacă e un nume pe care n-o să-l aflu niciodată, o să te slujesc chiar dacă n-o să câștig niciodată, o să merg mai departe, ca să fiu vrednică de ziua în care te-aș fi întâlnit, chiar dacă n-o s-o fac... Niciodată nu renunțase la speranță, dar stătea la geam și, vorbind cu un oraș acoperit de fum, vorbea, de fapt, cu iubirea ei neîmpărtășită.

S-a auzit soneria.

S-a întors cu o uimire indiferentă să deschidă ușa, dar știa că trebuia să se fi așteptat la asta când a văzut că era Francisco d'Anconia. Nu a fost deloc un șoc, doar serenitatea posomorâtă a siguranței; și-a ridicat capul cu o mișcare lentă, deliberată, pentru a-i întâlni ochii, de parcă i-ar fi spus că-și alesese calea și calea asta era una transparentă.

Privirea lui era gravă și calmă; fericirea dispăruse, dar jemanfișismul playboy-ului nu revenise. Arăta de parcă și-ar fi dat jos toate măștile, o privea direct în ochi, încordat, concentrat asupra unui singur scop; părea un bărbat capabil să știe ce-nseamnă acțiunile responsabile, arăta exact așa cum se așteptase să arate cândva – niciodată nu fusese atât de atrăgător ca acum – și ea a avut dintr-odată sentimentul că el nu mai era bărbatul care o părăsise, ci ea era cea care l-a părăsit.

— Dagny, acum poți să vorbești despre asta?

— Da, dacă vrei. Intră.

A scrutat cu privirea camera de zi, casa în care nu intrase niciodată, iar după aceea ochii i s-au ațintit din nou asupra ei. O privea cu atenție. Părea să știe că simplitatea tăcută a mișcărilor ei era ceva rău-prevestitor, mai ales din pricina motivului pentru care venise, era precum o mare de cenușă unde nu mai putea găsi niciun strop de durere, unde chiar și durerea era o altă formă pe care-o lua focul.

— Ia loc, Francisco.

Ea a rămas în picioare, lângă el, de parcă i-ar fi arătat că nu are nimic de ascuns, nici măcar oboseala, prețul pe care-l plătise pentru ziua aceea și pentru faptul că n-o interesase ce și cât trebuia să sacrifice.

— Nu cred că te mai pot opri acum, a zis el, dacă ai ales deja. Dar dacă mai există o șansă infimă s-o fac, trebuie să încerc.

Ea a dat încet din cap.

— Nu e. Și pentru ce, Francisco? Tu ai renunțat. Care-i diferența dacă mă duc la fund odată cu compania sau dacă mă duc la fund departe de companie?

— Nu am renunțat la viitor.

— Ce viitor?

— La ziua în care tâlharii se vor duce la fund, iar noi vom rămâne la suprafață.

— Dacă Taggart Transcontinental se duce la fund cu tâlharii, atunci și eu mă duc la fund cu ei.

Nu și-a mutat privirea de pe fața ei și nu a zis nimic.

Ea a adăugat, imperturbabilă:

— Am crezut că pot trăi fără ea. Nu pot. N-o să mai încerc s-o fac niciodată. Francisco, îți aduci aminte? Amândoi credeam, la început, că singura eroare este aceea de a face lucrurile greșit. Încă mai cred în asta – acum se ivea primul semn de viață din vocea ei: N-am putut să stau deoparte și să văd cum au distrus tunelul. Nu pot să accept ce acceptă toată lumea – Francisco, e tocmai lucrul acela pe care l-am crezut monstruos! Crezul că dezastrele sunt cauzate de destin, că nu trebuie să ne luptăm cu ele. Nu pot să accept să mă predau. Nu pot să accept neputința. Nu pot să accept lașitatea. Atâta timp cât va mai exista o companie feroviară de condus, o s-o conduc.

— Ca să ții în viață lumea tâlharilor?

— Ca să țin în viață ultima fărâmă din lumea mea.

— Dagny, a zis el încet, știu de ce oamenii își iubesc propria muncă. Știu ce înseamnă pentru tine compania. Dar n-ai avea cum să conduci compania atâta timp cât trenurile ar fi goale. Dagny, ce vezi când te gândești la un tren în mișcare?

Ea și-a întors capul către oraș.

— Viața unui om de valoare care ar fi putut să piară în catastrofa aia, dar care n-o să piară în următoarea, pentru că următoarea n-o să existe – un om cu o minte intransigentă și ambiție fără limite, un om care-și iubește propria viață..., un om care e așa cum eram noi la început. Tu l-ai lăsat să moară. Eu nu pot.

Și-a închis ochii pentru o secundă, iar pe buzele lui începea să prindă formă un zâmbet, un zâmbet care ținea locul unui murmur de înțelegere, încântare și durere. El a întrebat, cu o voce calmă, dar gravă:

— Crezi că încă mai poți să slujești tipul ăsta de om conducând compania?

— Da.

— În regulă, Dagny. N-o să-ncerc să te opresc. Atâta timp cât încă mai crezi că nimic nu te poate și nu ar trebui să te oprească. O să te oprești singură în ziua în care o să-ți dai seama că munca pe care o faci nu e în serviciul omului de care-mi vorbești, ci în serviciul distrugerii.

— Francisco! Era un strigăt de uluire și disperare. Știi foarte bine, știi foarte bine ce vreau să spun, și tu îl vezi pe omul acesta!

— O, da, a zis el simplu, natural, fixându-și privirea pe un punct imobil din cameră, de parcă acolo ar fi fost o persoană. A adăugat: De ce ești uimită? Ai zis că și noi am fost ca el cândva. Încă suntem. Dar unul dintre noi l-a trădat.

— Da, a zis ea cu hotărâre, unul dintre noi l-a trădat. Nu putem fi în serviciul lui dacă renunțăm.

— Nu putem fi în serviciul lui dacă facem un pact cu cei care-l distrug.

— Nu fac pact cu nimeni. Au nevoie de mine. Știu asta. O să accepte orice.

— Intrând într-un joc în care beneficiile lor se trag din durerea ta?

— Dacă ăsta e prețul pentru ca Taggart Transcontinental să continue să funcționeze, atunci da. De ce m-ar interesa dacă mă obligă să plătesc răscumpărări? Lasă-i să-și ia felia lor de tort. Eu o să am compania.

El a zâmbit.

— Așa crezi? Crezi că scutul tău e faptul că au nevoie de tine? Crezi că le poți oferi ce vor? Nu, n-o să-ți dai demisia până nu vezi cu ochii tăi ce vor cu adevărat. Știi, Dagny, am fost învățați că unele lucruri îi aparțin lui Dumnezeu și celelalte Cezarului. Poate că Dumnezeul lor permite asta. Dar omul pe care spui să-l slujești, el nu permite așa ceva. El nu permite o dublă credință, un război între mintea și corpul tău, o prăpastie între valorile tale morale și acțiunile tale, un tribut pe care-l aduci Cezarului. Pentru el nu există Cezari.

— Vreme de doisprezece ani, a răspuns ea încet, nu am crezut niciodată că o să vină o zi în care o să-ți cer iertare în genunchi. Acum cred că o să vină. Dacă ajung să cred ce spui, o s-o fac. Dar până atunci, nu.

— O s-o faci. Dar nu în genunchi.

Avea sentimentul ciudat că, deși îi privea fața, de fapt îi privea tot corpul, iar privirea lui îi spunea că viitorul era plin de remușcări și capitulări. A văzut efortul pe care îl făcea să se uite în altă parte, spera că ea nu-i văzuse ochii și că nu citise în ei, era într-un război mut și nu puteai vedea asta decât prin cei câțiva mușchi încordați de pe fața pe care ea o cunoștea atât de bine.

— Până atunci, Dagny, suntem dușmani. Nu am vrut să-ți spun asta, dar ești prima persoană care aproape a ajuns în rai și s-a întors pe Pământ. Ai apucat să vezi prea mult, ai apucat să știi prea mult. De acum mă voi lupta cu tine, nu cu fratele tău James sau cu Wesley Mouch. Pe tine trebuie să te înfrâng. Singurul meu scop e să distrug toate lucrurile care-ți sunt dragi. Tu o să te chinui să ții Taggart Transcontinental în viață, iar eu o s-o distrug. Nu-mi cere niciodată ajutorul. Îmi cunoști motivele. Poate mă urăști acum – și ar trebui s-o faci, având în vedere poziția în care ești.

Ea și-a ridicat puțin capul, nu se putea vedea nicio schimbare pe fața ei, nu era nimic altceva în afara faptului că înțelegea ce însemna corpul ei pentru el, dar pe parcursul propoziției pe care a zis-o a fost femeie, iar singura nuanță sfidătoare era în pauzele mai lungi dintre cuvinte:

— Și la ce bun?

El s-a uitat la ea, înțelegând perfect, dar fără să admită sau să nege ceea ce ea voia să audă.

— Asta e doar problema mea, a răspuns el.

Ea a fost cea care a lăsat-o mai moale, dar și-a dat seama, în timp ce o zicea, că era cu mult mai crudă:

— Nu te urăsc. Am încercat ani buni să te urăsc, dar n-o s-o fac niciodată, nu contează prin ce trecem.

— Știu, a zis el cu o voce joasă și, chiar dacă ea nu a auzit durerea în ea, a simțit-o înăuntrul ei ca o reflexie.

— Francisco! a spus ea printre sughițuri, ridicând un zid de apărare: Cum poți să faci ceea ce faci acum?

— Iubirea mea pentru – tine, spuneau ochii lui – omul acela, a spus vocea lui, care nu s-a prăpădit în catastrofa ta și nu se va prăpădi niciodată.

Ea a stat acolo, în tăcere, o clipă, de parcă i-ar fi recunoscut meritele.

— Mi-aș dori să nu treci prin ceea ce o să treci acum, a zis el, iar calmul vocii sale spunea: „Nu de mine trebuie să-ți fie milă". Dar nu pot. Fiecare dintre noi merge mai repede sau mai încet pe un drum. Dar drumul e același.

— Și unde duce?

El a zâmbit, de parcă ar fi închis o ușă peste toate răspunsurile pe care nu voia să le dea.

— În Atlantida, a zis el.

— Poftim? a întrebat ea, șocată.

— Nu-ți aduci aminte? Orașul pierdut în care pot pătrunde doar spiritele eroilor.

Se chinuise de dimineață să facă legătura, iar asta îi stătuse în minte ca o anxietate pe care nu avusese timp să o identifice. O știuse, dar se gândise doar la destinul lui și la decizia lui, se gândise că e singur. Acum își aducea aminte de un pericol mai mare și vedea forma nedefinită, imensă a entității cu care se lupta.

— Ești unul dintre ei, a zis ea încet, nu-i așa?

— Dintre cine?

— Tu erai în biroul lui Ken Danagger?

El a zâmbit.

— Nu.

Ea și-a dat seama că n-o întrebase ce vrea să spună cu asta.

— Există – tu ar trebui să știi cel mai bine asta – acolo, afară, cineva care distruge totul?

— Bineînțeles.

— Cine?

— Tu.

Ea a dat din umeri; fața i se încordă.

— Oamenii care și-au dat demisia, oamenii care au dispărut sunt în viață sau nu?

— Pentru tine sunt morți. Dar va fi o a doua Renaștere. Am s-o aștept.

— Nu! Violența subită din vocea ei era un răspuns pe care i-l dădea lui, pe care îl dădea uneia dintre implicațiile propoziției pe care tocmai o spusese. Nu, să nu m-aștepți!

— O să te aștept întotdeauna, nu contează unde vom fi sau ce vom face.

Sunetul pe care l-au auzit a fost cel al unei chei în broasca ușii de la intrare. În spatele ei era Hank Rearden.

S-a oprit puțin în prag, iar după aceea a intrat încet în camera de zi, băgând cheia în buzunar.

Dagny știa că-l văzuse pe Francisco înainte de a o vedea pe ea. A privit-o, dar ochii lui s-au întors la Francisco, de parcă el era singurul pe care putea să-l vadă.

Îi era frică să se uite la Francisco. Efortul pe care îl făcea să-și miște capul pe o traiectorie clară se asemuia cu ridicarea unor greutăți mult prea mari pentru corpul ei. Francisco se ridicase în picioare, reflexele automate din familia d'Anconia – obișnuiți de mici cu codul bunelor maniere. Rearden nu putea să vadă nimic în privirea lui. Dar pentru ea era mult mai rău decât se așteptase.

— Ce faci aici? a întrebat Rearden cu tonul pe care l-ai folosi când te adresezi unui servitor surprins în salon.

— Văd că nu am dreptul să-ți pun aceeași întrebare, a zis Francisco. Știa ce eforturi făcuse să ajungă la nuanța clară și egală pe care o avea vocea lui. Ochii săi se tot opreau la mâna dreaptă a lui Rearden, de parcă încă mai putea vedea cheia dintre degetele lui.

— Atunci răspunde, a zis Rearden.

— Hank, o să-ți dau eu toate răspunsurile de care ai nevoie, a zis ea.

Rearden nu părea s-o vadă sau s-o audă.

— Răspunde, a repetat el.

— Există un singur răspuns pe care ai dreptul să mi-l ceri, a zis Francisco, așa că o să-ți răspund că nu acela este motivul prezenței mele aici.

— Există un singur motiv pentru prezența dumitale în casa oricărei femei, a zis Rearden. Și, prin oricare femeie, mă refer la faptul că identitatea femeii nu contează pentru dumneata. Chiar crezi că mai înghit acum confesiunea dumitale și toate lucrurile pe care mi le-ai spus?

— Ți-am dat suficiente motive să nu ai încredere în mine, dar niciunul n-o include pe domnișoara Taggart.

— Nu-mi spune că ai venit aici degeaba, că nu ai niciun interes și că nu ai avut niciodată. Știu prea bine că ai. Dar să te găsesc aici în prima...

— Hank, dacă vrei să acuzi pe cineva, eu..., a început ea, dar Rearden a întrerupt-o.

— Nu, Dumnezeule, Dagny, nu vreau! Dar nu ar trebui să fii văzută vorbind cu el. Nu ar trebui să ai nimic de a face cu el. Nu-l cunoști. Eu, da. S-a întors către Francisco: Ce urmărești? Sperai să fie și ea una dintre cuceririle dumitale?

— Nu! Era un strigăt involuntar și părea inutil, cu toată sinceritatea lui pasională.

— Nu? Atunci ești aici cu afaceri? Îi întinzi o cursă, așa cum mi-ai întins și mie? Ce fel de mișmaș pregătești pentru ea?

— Scopul meu nu... avea legătură... cu afacerile.

— Atunci cu ce avea legătură?

— Dacă mai ai vreo urmă de încredere în mine, pot să-ți spun că nu era vorba de niciun fel de trădare.

— Crezi că mai poți vorbi despre trădare în prezența mea?

— O să-ți răspund într-o zi. Nu pot s-o fac acum.

— Nu-ți place să-ți aducă cineva aminte de asta, nu? Ai stat departe de mine de atunci, nu-i așa? Nu te-ai așteptat să mă vezi aici? N-ai vrut să dai ochii cu mine?

Dar Hank știa că Francisco dădea acum ochii cu el cum n-o mai făcea nimeni în vremurile acelea – i-a văzut ochii mândri uitându-i-se în ochi, cu trăsăturile feței pregătite să treacă prin orice ar fi urmat, fără să se apere sau să protesteze –, a văzut privirea curajoasă, sinceră – asta era privirea bărbatului pe care îl iubise, bărbatului care îi luase o piatră de pe inimă – și se lupta îndârjit cu faptul că știa că el era încă acolo, între toate lucrurile astea, între el și Dagny.

— De ce nu spui ceva în apărarea dumitale dacă nu ai nimic de ascuns? De ce ești aici? De ce ai fost șocat să mă vezi intrând?

— Hank, oprește-te! a strigat Dagny, dar după aceea a dat înapoi, realizând că violența era cel mai periculos element care putea să pătrundă în conversația asta.

Amândoi s-au întors către ea.

— Te rog, lasă-mă pe mine să răspund, a zis Francisco încet.

— Ți-am spus că nu mai vreau să-l văd niciodată, a zis Rearden. Îmi pare rău că se întâmplă aici. Nu are nicio legătură cu tine, dar trebuie să plătească pentru anumite lucruri.

— Dacă asta urmărești..., a zis Francisco, făcând mari eforturi, nu ai reușit deja să mă faci să plătesc?

— Ce s-a întâmplat? Fața lui Rearden era înghețată, de-abia își mișca buzele, dar vocea lui părea un chicotit. Așa ceri dumitale îndurare?

Francisco și-a tras sufletul într-o secundă de tăcere.

— Da..., dacă vrei s-o spui așa, a răspuns el.

— Dar dumneata ai avut milă când ai avut în mâini viitorul meu?

— Ai toate motivele să crezi ce vrei despre mine. Dar, dat fiind faptul că asta nu are nicio legătură cu domnișoara Taggart..., îmi permiți să plec?

— Nu! Vrei să evadezi cum au evadat toți lașii ăia? Crezi că o să scapi așa ușor?

— O să vin unde vrei, când vrei. Dar aș prefera să nu avem discuția asta în prezența domnișoarei Taggart.

— De ce nu? Eu vreau să fie în prezența ei, pentru că acesta este singurul loc în care nu aveai niciun drept să te afli. Nu mai am ce să protejez, oricum mi-ai luat mai mult decât vor putea vreodată tâlharii aceia să-mi ia, ai distrus tot ce ai atins, dar acesta e un lucru de care n-o să te atingi.

Știa că absența oricărei emoții de pe fața lui Francisco era cea mai puternică dovadă a emoțiilor lui puternice, dovada unui efort extraordinar de autocontrol, știa că era tortură și că el, Rearden, era împins de la spate de o senzație care semăna izbitor cu plăcerea unui torționar, doar că nu știa dacă îl tortura pe Francisco sau se tortura singur.

— Ești mai rău decât ei, pentru că dumneata trădezi știind că trădezi. Nu știu ce formă de corupție îți servește ca mobil, dar vreau să știi că există lucruri la care nu poți ajunge, lucruri dincolo de răutatea dumitale.

— Nu mai ai de ce să te temi acum.

— Să nu te mai gândești niciodată la ea, să nu te mai uiți niciodată la ea, să n-o mai abordezi niciodată. Dintre toți oamenii, ești singurul pe care nu vreau să-l văd lângă ea.

Știa că era mânat de o furie care se îndrepta împotriva lui însuși și împotriva lucrurilor pe care le simțea față de acest om, că toate erau încă acolo, chiar dacă ar fi trebuit să le distrugă de mult.

— Oricare ar fi motivele dumitale, nu vei mai lua niciodată legătura cu ea.

— Dacă-ți dau cuvântul meu...

S-a oprit.

Rearden a chicotit.

— Știu ce înseamnă cuvântul dumitale, covingerile dumitale, prietenia dumitale și jurământul pe care i l-ai făcut singurei femei pe care...

S-a oprit. Toți au știut ce însemna asta din prima clipă în care Rearden a spus-o.

A făcut un pas către Francisco; l-a întrebat cu o voce joasă și mult diferită de vocea lui obișnuită, arătând către Dagny, de parcă n-ar fi fost și nu i s-ar fi adresat unei ființe vii:

— E femeia pe care-o iubești?

Francisco și-a închis ochii.

— Nu-l întreba asta! Urletul era al lui Dagny.

— E femeia pe care-o iubești?

Francisco a răspuns, uitându-se la ea:

— Da.

Mâna lui Rearden s-a ridicat, a căzut și a aterizat în forță pe fața lui Francisco.

Dagny a fost cea care a strigat. Când și-a recăpătat vederea – după o secundă în care a avut impresia că ea a încasat lovitura –, nu a văzut decât mâinile lui Francisco. Moștenitorul familiei d'Anconia se sprijinea de o masă, ținându-se strâns de marginile ei nu ca să nu cadă, ci doar ca să-și țină mâinile ocupate. A văzut încordarea din corpul său, un corp care era într-o poziție anormală, părea frânt, unghiurile șoldurilor lui erau complet nenaturale, brațele strângeau tare masa, dar erau aruncate cumva în spate, arăta de parcă efortul de a nu se mișca se întorcea asupra propriului corp, ca și când instinctul căruia îi rezista circula prin mușchi sub forma unei dureri insuportabile. I-a văzut degetele încordate încercând să rămână pe marginea mesei și

s-a întrebat ce se va rupe mai repede, lemnul sau osul, și știa că viața lui Rearden depindea de asta.

Și-a mutat privirea pe fața lui Francisco și nu a văzut niciun semn de revoltă, doar pielea de pe tâmple îi era puțin strânsă și își supsese obrajii. Îl făcea să arate pur și tânăr. Era terorizată de imagine pentru că vedea în ochii lui lacrimile care nu erau acolo. Ochii lui erau uscați. Se uita la Rearden, dar nu-l vedea. Arăta de parcă mai era cineva în cameră, la care se uita și căruia îi spunea: Dacă asta vrei de la mine, atunci poftim, uite-o, trebuie s-o accepți, iar eu trebuie să îndur, nu mai am ce să-ți ofer, dar sunt mândru că ți-am dat satisfacția asta. A văzut – o singură arteră îi pulsa sub pielea gâtului – o privire plină de recunoștință, buzele lui aproape că formaseră un zâmbet, iar ea a știut că era cel mai important gest din viața lui Francisco d'Anconia.

Când și-a simțit corpul tremurând din toate mădularele și a știut că poate vorbi, ecoul strigătului ei părea că încă nu se disipase în aerul camerei și a realizat cât de puțin timp trecuse. Vocea ei avea ceva sălbatic în ea, de parcă s-ar fi pregătit să atace, când s-a auzit zicându-i lui Rearden:

— ...să mă protejezi de el? Cu mult înainte ca tu să...

— Nu!

Francisco tresărise și se uita la ea, iar scurta izbucnire avea în ea acumulată toată energia negativă. A știut că-i dăduse un ordin și că trebuia să-l respecte.

Mișcându-și doar capul, Francisco s-a întors către Rearden. Ea i-a văzut mâinile dezlipindu-se de marginea mesei și revenind, moi, pe lângă corp. Acum se uita la Rearden, iar în privirea lui Francisco nu mai era nimic în afară de epuizare, însă Rearden și-a dat dintr-odată seama cât de mult îl iubise omul acesta.

— Dacă luăm în considerare informațiile pe care le ai la dispoziție, a zis Francisco încet, ai dreptate.

Fără să aștepte sau să-i dea dreptul la replică, s-a întors să plece. A făcut o plecăciune scurtă în fața lui Dagny, înclinându-și capul în ceea ce părea să fie un gest simplu de la revedere pentru Rearden și un gest de înțelegere pentru ea. Apoi a plecat.

Rearden s-a uitat după el, știind – fără să contextualizeze și fără să aibă o certitudine clară – că și-ar da viața ca să ia înapoi palma pe care tocmai i-o dăduse.

Când s-a întors către Dagny, părea secătuit, cu garda jos și cu gândurile aiurea, de parcă nu ar fi întrebat-o, prin toate gesturile lui, care era continuarea propoziției pe care o începuse.

Un val de milă i-a cuprins atunci corpul și a culminat cu o mișcare a capului: nu știa de care dintre cei doi bărbați îi era milă, dar sentimentul o făcea incapabilă să vorbească și, pur și simplu, dădea din cap, iar și iar, de parcă ar fi încercat să anuleze o suferință imensă, impersonală, care îi făcuse pe toți victimele sale.

— Dacă e ceva de spus, spune-o, a zis el cu o voce egală.

Sunetul pe care l-a scos Dagny a fost pe jumătate un chicotit, pe jumătate un suspin – nu voia să se răzbune, dar avea un simț al dreptății care îi făcea vocea crudă, în timp ce-i arunca toate cuvintele în față:

— Ai vrut să știi numele celuilalt bărbat? Bărbatul cu care m-am culcat? Bărbatul care m-a avut primul? E Francisco d'Anconia!

Și-a dat seama cât de dură fusese lovitura când i-a văzut fața goală. Știa că, dacă ceea ce căutase era dreptatea, dreptatea se făcuse, pentru că palma pe care ea i-a dat-o acum era mult mai grea decât cea pe care i-o dăduse el lui Francisco.

Dintr-odată s-a calmat, știind că trebuise să spună cuvintele astea pentru liniștea tuturor. Sentimentul de disperare neputincioasă a victimei o părăsise, nu mai era o victimă, era unul dintre concurenți, își asuma responsabilitatea acțiunilor ei. Stătea în fața lui și aștepta un răspuns, oricare ar fi fost acela, simțindu-se de parcă ar fi fost rândul ei să încaseze o palmă.

Nu știa ce îndura el în clipele astea sau ce se spărsese înăuntrul lui și nimeni în afara lui nu putea să-și dea seama de asta. Nu era niciun semn de durere care să-i servească drept avertisment; arăta ca un bărbat care-ar fi stat în mijlocul unei camere și care încerca să înțeleagă pe deplin un lucru pe care refuza să-l priceapă. Atunci a observat că nu-și schimbase poziția, că până și mâinile îi atârnau pe lângă corp cu degetele pe jumătate îndoite, așa cum erau de ceva timp; i se părea că putea să simtă amorțirea greoaie a sângelui în degetele lui, iar aceasta era singura dovadă a suferinței, dar era îndeajuns ca să înțeleagă că emoțiile prin care trecea erau atât de puternice, încât nu era capabil să mai găsească energie pentru nimic altceva, nici măcar pentru propriul său corp. A așteptat, iar mila ei a dispărut și s-a transformat în respect.

După aceea i-a văzut privirea coborându-i peste trup și a știut prin ce trecea în clipele acelea, pentru că era o privire ale cărei intenții nu puteau fi ascunse. Știa că o vedea exact așa cum fusese la șaptesprezece ani, o vedea împreună cu rivalul său de moarte, îi vedea împreună așa cum ar fi trebuit să fie și acum, o imagine pe care n-o putea suporta și căreia nu-i putea rezista. A văzut cum își pierde controlul, dar lui nu-i păsa dacă ea îi vedea fața așa cum era, vie și goală, pentru că acum nu se mai putea citi nimic pe ea, în afara nevoii primare de violență care uneori lua forma urii.

A prins-o de umeri, doar că ea era pregătită să fie omorâtă sau să fie lăsată inconștientă, iar în clipa în care a fost sigură că și el se gândea la asta, și-a simțit corpul apropiindu-se de corpul lui și buzele lui oprindu-se pe ale ei într-un gest mai brutal decât orice lovitură pe care ar fi putut-o primi.

A încercat din răsputeri să se desprindă din brațele lui, dar apoi și-a dat seama ce se întâmpla și și-a încolăcit brațele în jurul lui, strângându-l, lăsând sângele de pe buzele ei să se scurgă pe buzele lui, știind că niciodată nu-l dorise mai mult decât îl dorea acum.

Când a împins-o pe canapea, a știut, după ritmul corpului lui, că asta era în același timp victoria și capitularea lui în fața lui Francisco, un act de marcare a teritoriului, adus la stadiul de violență neîndurătoare de gândul că-l sfida pe Francisco, un act de transformare a urii pentru plăcerea pe care o simțise acel om în propria sa plăcere. Îl învinsese pe calea trupului ei – ea simțea prezența lui Francisco în mintea lui Rearden, se simțea ca și când era a amândurora, ca și când ar fi capitulat în fața acelui lucru pe care îl iubea la amândoi, în fața acelui lucru pe care îl aveau în comun, esența care o făcuse să-i iubească. Știa că așa se răzvrătea el față de lumea de afară, față de adorația acestei lumi față de degradare, față de neliniștea din zilele pierdute și față de bătăliile purtate în van, acesta era crezul lui, ei doi, singuri în semiobscuritate, deasupra ruinelor unui mare oraș, nemaiavându-se decât unul pe celălalt.

Au rămas apoi nemișcați, iar el și-a așezat capul pe umărul ei. Reflexia unei lumini din depărtare licărea pe tavan.

A luat-o de mână, și-a lăsat buzele pe palma ei pentru o clipă, atât de delicat, încât ea a simțit mai mult motivul pentru care făcea asta decât atingerea în sine.

După o vreme, ea s-a ridicat, și-a scos o țigară, a aprins-o și, după aceea, i-a întins-o, întrebându-l parcă dacă nu vrea și el; el a dat din cap că da; încă era întins pe canapea; i-a pus țigara între buze și a mai aprins una, pentru ea. Simțea o pace incredibilă între ei, iar intimitatea gesturilor neimportante trecea în plan secund lucrurile cu adevărat importante pe care nu și le spuneau. Totul fusese spus deja, s-a gândit ea, dar trebuia să fie recunoscut.

I-a văzut ochii ațintiți, din când în când, asupra ușii de la intrare, de parcă încă mai vedea silueta bărbatului care plecase.

A zis încet:

— Putea să mă învingă în orice moment dacă-mi spunea adevărul. De ce n-a făcut-o?

Ea a ridicat din umeri, deschizându-și brațele într-un gest de tristețe neputincioasă, pentru că amândoi știau răspunsul. L-a întrebat:

— A însemnat mult pentru tine, nu?

— Încă înseamnă.

Punctele de foc din vârful țigărilor se mișcau încet între degetele lor când cineva a sunat la ușă. Știau că nu e bărbatul pe care sperau să-l vadă din nou, iar Dagny s-a încruntat cu o furie subită când s-a dus să deschidă ușa. I-a luat câteva momente până să-și aducă aminte că silueta plină de curtoazie din fața ușii ei, care avea pe buze un zâmbet standard de „bună ziua", era adjunctul administratorului.

— Bună seara, domnișoară Taggart. Ne bucurăm să vă vedem din nou aici. Am venit la serviciu și am auzit că v-ați întors, așa că sunt aici ca să vă salut în persoană.

— Mulțumesc.

Dagny stătea în ușă și nu avea de gând să-l invite înăuntru.

— Am o scrisoare pentru dumneavoastră, domnișoară Taggart. A ajuns acum o săptămână, a zis el, băgând mâna în buzunar. Părea importantă, dar, dat fiind faptul că pe ea scrie „confidențial", evident că nu putea fi retrimisă biroului dumneavoastră și, oricum, nici ei nu vă cunoșteau adresa – așa că, neștiind unde s-o trimit, am ținut-o în seiful nostru și m-am gândit să v-o înmânez cu proxima ocazie.

Pe plicul pe care i-l înmânase scria: Timbru – Air Mail – Livrare Specială – Confidențial. În dreptul expeditorului scria: Quentin Daniels, Institutul Științific Utah, Afton, Utah.

— O..., mulțumesc.

Adjunctul administratorului a observat că vocea ei se transformă mai mult într-a șoaptă, substitutul politicos al unui icnet, a observat că s-a uitat la numele expeditorului mult mai mult decât era necesar, așa că i-a transmis gândurile lui bune și a plecat.

În timp ce se întorcea la Rearden, a deschis plicul și s-a oprit în mijlocul camerei, să citească scrisoarea. Era scrisă la mașină, pe o hârtie foarte subțire – el putea să vadă dreptunghiurile negre ale paragrafelor prin foile transparente și putea să-i vadă fața în timp ce le citea.

Se aștepta la asta: când a terminat de citit scrisoarea, s-a năpustit la telefon, iar el a auzit cum ea forma cu înflăcărare un număr, iar vocea ei, tremurătoare, spunea:

— Apel interurban, vă rog... Dați-mi Institutul Științific Utah din Afton, Utah.

El a întrebat-o, apropiindu-se:

— Ce s-a-ntâmplat?

Ea i-a întins scrisoarea, fără să se uite la el, cu ochii ațintiți pe receptor, de parcă l-ar fi putut forța astfel pe Quentin Daniels să răspundă.

Scrisoarea suna așa:

„Dragă domnișoară Taggart,

Am luptat cu gândul acesta vreme de trei săptămâni, n-am vrut s-o fac, știu că o să vină ca o lovitură pentru dumneavoastră și cunosc toate contraargumentele pe care mi le-ați putea oferi, pentru că le-am folosit chiar eu împotriva propriei mele persoane – dar vă scriu pentru a vă spune că îmi dau demisia.

Nu pot să lucrez în condițiile Directivei 10-289 – chiar dacă motivul meu nu coincide cu intenția celor care au susținut legea. Știu că abolirea oricărei cercetări științifice nu înseamnă nici cât negru sub unghie pentru dumneavoastră sau pentru mine și că ați vrea să-mi continui munca. Dar trebuie să demisionez pentru că nu mai vreau să am rezultate.

Nu vreau să lucrez într-o lume care mă tratează ca pe un sclav. Nu vreau să le fiu de folos oamenilor. Dacă reușeam să reconstruiesc motorul, nu v-aș fi permis oricum să îl puneți în serviciul lor. Nu aș putea să am conștiința curată dacă un produs al minții mele le-ar produce orice formă de satisfacție.

Știu că, dacă reușim, vor vrea imediat să exproprieze motorul. Și, pentru ca acest lucru să nu se întâmple niciodată, trebuie să acceptăm postura de criminali și să lucrăm sub amenințarea continuă a guvernului. Iar eu nu pot trece peste lucrul acesta, chiar dacă am trecut peste toate celelalte: am înțeles că trebuie să fim martirizați pentru bunăstarea unor oameni care, fără noi, n-ar fi putut ajunge nicăieri. Poate că am iertat celelalte lucruri, dar când mă gândesc la asta îmi spun: dă-i dracului, mai bine îi văd pe toți murind de foame, mai bine mor și eu de foame, decât să-i iert și pentru asta sau să las lucrurile așa.

Ca să vă spun tot adevărul, vreau să reușesc să rezolv problema motorului mai mult ca niciodată. Așa că o să-mi continui munca pentru propria mea satisfacție. Dar, dacă reușesc să pun lucrurile cap la cap, o să rămână secretul meu. Nu voi permite să fie folosit în scopuri comerciale. În consecință, nu vă mai pot accepta banii. Se presupune că acest mercantilism este dizgrațios, așa că toți oamenii îmi vor aplauda decizia, iar eu – eu m-am săturat să-i ajut pe cei care mă detestă.

Nu știu cât mai am de trăit sau ce voi face în viitor. Pentru moment, am de gând să-mi păstrez slujba de la Institut. Dar, dacă cineva îmi va spune vreodată că nu mai am voie să încetez să fiu om de serviciu, o să-mi dau demisia.

Mi-ați dat cea mai mare oportunitate a vieții mele și, dacă decizia mea vă rănește, permiteți-mi să-mi cer iertare. Cred că vă iubiți munca la fel de mult cum o iubeam eu pe a mea, așa că veți înțelege cât de greu mi-a fost să iau această decizie, dar a trebuit s-o fac.

Mă încearcă un sentiment straniu când scriu rândurile astea. Nu am de gând să mor, dar am renunțat să mai cred în lume, iar scrisoarea asta pare să fie scrisoarea mea de adio. Așa că vreau să știți că, dintre toți oamenii pe care i-am cunoscut, doar pe dumneavoastră regret că v-am lăsat în urmă.

Cu cele mai bune gânduri,
Quentin Daniels".

Când și-a ridicat privirea de pe scrisoare, a auzit-o zicând, de parcă din ea ar fi țâșnit toată forța cuvintelor scrise pe hârtia din mâna lui, cu o voce disperată:

— Sunați în continuare!... Vă rog, sunați în continuare!

— Ce-ai mai putea să-i spui? a întrebat el. Nu ai niciun argument.

— N-o să mai am șansa de a-i oferi un argument. Sunt sigură c-a dis-

părut deja. A trecut o săptămână. Sunt sigură c-a plecat. Au ajuns la el.

— Cine a ajuns la el?

— Da, domnișoară, o să rămân pe linie, sunați în continuare!

— Ce i-ai fi spus dacă ar fi răspuns?

— L-aș fi implorat să accepte în continuare banii de la mine, fără nicio obligație, fără garanții, doar ca să aibă mijloacele necesare să-și ducă munca mai departe! I-aș fi promis că, dacă lumea o să fie condusă tot de tâlharii ăștia, n-o să-l rog să-mi dea motorul sau să-mi spună cum a rezolvat problema. Dar, dacă tâlharii ar fi dispărut până atunci...

S-a oprit.

— Dacă vom fi liberi...

— Tot ce vreau acum de la el e să nu fi dispărut, ca... ca toți ceilalți. Nu vreau să-i las să ajungă la el. Dacă nu am văzut scrisoarea prea târziu – o, Doamne, nu vreau să-l racoleze!... Da, domnișoară, sunați în continuare!

— Și cu ce ne ajută pe noi dacă el lucrează în continuare sau nu?

— Asta e tot ce i-aș cere – să lucreze în continuare. Poate că n-o să avem niciodată șansa de a folosi motorul în viitor. Dar vreau să am certitudinea că undeva în lume un mare creier încearcă să rezolve o mare dilemă – și că încă mai avem o șansă pentru viitor... Dacă motorul ăla va fi abandonat din nou, atunci drumul nostru nu mai poate duce decât la Starnesville.

— Da, știu.

Ținea receptorul lipit de ureche și avea mâna foarte încordată, se chinuia să nu tremure. A așteptat, iar el a ascultat țârâitul telefonului în liniștea mormântală din jur.

— A dispărut, a zis ea. Au ajuns la el. O săptămână e un interval de timp mult prea mare pentru ei. Nu știu cum sau de unde află când e momentul potrivit, dar ăsta – și a arătat către scrisoare – ăsta a fost semnalul lor, iar ei nu ratează niciodată.

— Cine?

— Agenții distrugătorului.

— Începi să crezi cu adevărat în existența lor?

— Da.

— Vorbești serios?

— Da. Îl cunosc pe unul dintre ei.

— Pe cine?

— Îți spun mai târziu. Nu știu cine e conducătorul lor, dar o să aflu zilele astea. O să aflu. Blestemată să fiu dacă-i las să...

S-a oprit dintr-odată și a scos un oftat; el a remarcat schimbarea bruscă în privirea ei cu o clipă înainte ca ea să audă un clic înăuntrul receptorului și vocea unui bărbat zicând:

— Alo?

— Daniels! Tu ești? Trăiești? Mai ești acolo?

— Da, sigur că trăiesc. Domnișoară Taggart? Ce s-a întâmplat?

— Am... am crezut c-ai dispărut.

— O, îmi pare rău, abia acum am auzit telefonul. Eram în grădină, scoteam niște morcovi.

— Morcovi?

Izbucnise în râsete isterice de fericire.

— Am propria mea recoltă de legume. Pe vremuri era parcarea Institutului. Sunați din New York, domnișoară Taggart?

— Da, tocmai am primit scrisoarea. De-abia acum. Am... am fost plecată.

— O..., a făcut o pauză, apoi a continuat: Nu mai e nimic de spus despre asta, domnișoară Taggart.

— Spune-mi, ai de gând să pleci?

— Nu.

— N-ai de gând să pleci nicăieri?

— Nu. Unde să plec?

— Ai de gând să rămâi la Institut?

— Da.

— Pentru cât timp? Pe termen nelimitat?

— Da... sau cel puțin așa cred.

— Te-a contactat cineva?

— În legătură cu ce?

— În legătură cu plecarea ta de acolo.

— Nu. Cine?

— Ascultă, Daniels, n-o să-ncerc să discut cu tine despre scrisoare la telefon. Dar trebuie să vorbesc cu tine. Vin acolo să te văd. Ajung cât de repede pot.

— Nu vreau să faceți asta, domnișoară Taggart. Nu vreau să faceți un asemenea efort, n-are rost.

— Dă-mi o șansă, nu crezi că merit asta? Nu trebuie să-mi promiți că o să-ți schimbi opinia, nu trebuie să-mi promiți absolut nimic –

doar să mă asculți. Dacă vreau să vin, înseamnă că vreau să-mi ascum toate riscurile. Sunt lucruri pe care vreau să ți le spun. Tot ce cer e prilejul s-o fac.

— Știți că mereu veți avea prilejul ăsta, domnișoară Taggart.

— Plec către Utah chiar acum. În noaptea asta. Dar mai e un lucru pe care vreau să mi-l promiți. Promiți să mă aștepți? Promiți că o să fii acolo când ajung?

— Ei..., bineînțeles, domnișoară Taggart. Dacă nu mor sau nu se întâmplă ceva peste puterile mele, dar nu cred că așa ceva se poate întâmpla.

— Dacă nu mori, o să mă aștepți, orice ar fi?

— Bineînțeles.

— Îmi dai cuvântul tău că o să mă aștepți?

— Da, domnișoară Taggart.

— Mulțumesc. Noapte bună.

— Noapte bună, domnișoară Taggart.

A pus receptorul în furcă și l-a ridicat din nou, cu aceeași mișcare a mâinii; a format repede un număr.

— Eddie?... Spune-le celor din Cometă să mă aștepte... Da, Cometa din seara asta. Dă-le ordine să lipească vagonul meu și după aceea vino la mine acasă cât de repede poți. S-a uitat la ceas. E opt și doisprezece minute. Am o oră la dispoziție. Nu cred că o să-i țin în loc prea mult. O să vorbesc cu tine în timp ce-mi fac bagajul.

A închis și s-a întors către Hank.

— În noaptea asta? a zis el.

— Trebuie.

— Așa cred și eu. Nu trebuia să mergi oricum la Colorado?

— Ba da. Aveam de gând să plec mâine noapte. Dar cred că Eddie poate să aranjeze toate lucrurile de la birou și mai bine aș pleca acum. Fac trei zile până acolo – și-a adus aminte –, nu, o să fac cinci zile până în Utah. Trebuie să merg cu trenul, sunt oameni pe care trebuie să-i văd pe linie – nici asta nu suferă amânare.

— Cât o să stai în Colorado?

— E greu de spus.

— Dă-mi un telefon când ajungi, bine? Dacă o să dureze mai mult, vin și eu.

Ăsta era singurul mod în care putuse să pună în cuvinte ceea ce voia să-i spună cu disperare, ceea ce aşteptase cu disperare, ceea ce avusese de gând să-i spună când venise aici şi acum voia s-o spună mai tare ca niciodată, dar ştia că nu trebuia s-o spună în seara asta.

Şi ea ştia, după nuanţa solemnă din tonul vocii lui, că ăsta era felul lui de a se obişnui cu mărturisirea ei, era capitularea lui, iertarea lui. Ea l-a întrebat:

— Poţi să pleci de la fabrică?

— O să dureze câteva zile să pun lucrurile în ordine, dar da, pot.

Ştia ce recunoşteau, de fapt, cuvintele ei, ştia că îl iertase deja când a zis:

— Hank, hai să ne vedem în Colorado într-o săptămână. Dacă vii cu avionul, o să ajungem în acelaşi timp. Şi o să ne întoarcem împreună.

— Bine..., draga mea.

***

În timp ce se plimba încolo şi încoace prin dormitor, băgând în grabă nişte haine într-o valiză, a dictat o listă de instrucţiuni. Rearden plecase; Eddie Willers stătea la măsuţa ei de toaletă şi lua notiţe. Părea să lucreze în acelaşi fel, eficient şi sigur, de parcă n-ar fi văzut sticluţele de parfum sau pudrierele, de parcă măsuţa de toaletă era o masă normală şi camera era un birou.

— O să te sun din Chicago, Omaha, Flagstaff şi Afton, a zis ea, aruncând nişte lenjerie în valiză. Dacă ai nevoie de mine între timp, sună orice operator de pe linie şi spune-i să oprească trenul.

— Cometa? a întrebat el nesigur.

— La naiba, da! – Cometa.

— Bine.

— Nu ezita să mă suni dacă e nevoie.

— Bine. Dar nu cred c-o să fie.

— O să reuşim. O să lucrăm prin telefon, exact aşa cum am făcut când...

S-a oprit.

— Când construiam linia John Galt? a întrebat el încet. S-au uitat unul la celălalt, dar nu au mai spus nimic.

— Care-i situaţia cu echipele de construcţie? a întrebat ea.

— Sunt pe drum. Imediat după ce-ai sunat am primit o înștiințare cum că au început lucrul – din Laurel, Kansas, și din Jasper, Oklahoma. Șinele vor ajunge la ei din Silver Springs. O să fie în regulă. Cel mai greu lucru a fost să găsesc...

— Oamenii?

— Da. Oamenii pe care să-i pun să coordoneze lucrările. Am avut probleme în vest, pe sectorul dintre Elgin și Midland. Toți oamenii pe care ne bazam au dispărut. N-am putut să găsesc pe nimeni capabil să-și asume responsabilitatea, nici pe linia noastră, nici pe alte linii. Am încercat chiar să vorbesc cu Dan Conway, dar...

— Dan Conway? a întrebat ea, întrerupându-l.

— Da. Am încercat. Îți aduci aminte cum construia cinci mile de linie pe zi în zona aia? O, știu că ar avea milioane de motive să ne urască profund, dar ce mai contează acum? L-am găsit – trăiește la o fermă, în Arizona. L-am sunat chiar eu și l-am implorat să ne salveze. Să coordoneze lucrările o singură noapte și să construiască cinci mile jumătate de linie. Cinci mile jumătate, Dagny, asta era problema noastră, iar el e cel mai mare constructor de cale ferată în viață! I-am zis că-l implor să facă asta ca un gest caritabil. Știi, cred că m-a înțeles. Nu era furios. Părea trist. Dar n-a vrut s-o facă. A zis că nu trebuie să mai încercăm să aducem oamenii înapoi de la groapă... Mi-a urat noroc. Părea să vorbească serios... Știi, nu cred că e unul dintre cei pe care i-a scos din joc distrugătorul. Cred că s-a scos singur din joc.

— Da. Știu.

Eddie a văzut expresia de pe fața ei și s-a reorientat repede.

— O, am găsit, în final, un om pe care să-l punem la Elgin, a zis el, forțându-se să pară încrezător în ce spunea. Nu-ți face griji, linia o să fie gata cu mult timp înainte de a ajunge tu acolo.

Ea s-a uitat la el cu un zâmbet abia perceptibil pe față, gândindu-se de câte ori îi spusese ea cuvintele astea și la curajul disperat cu care încerca el să-i spună acum: „Nu-ți face griji". El i-a văzut privirea, a înțeles și i-a răspuns cu un zâmbet care părea să fie o scuză.

S-a întors din nou la carnețelul lui, enervându-se pe sine, simțind că și-a încălcat propria regulă nespusă: „Nu face să fie și mai greu pentru ea". S-a gândit că nu trebuia să-i spună despre Dan Conway; nu trebuia să-i spună nimic care să-i aducă aminte de cât de disperați erau. S-a întrebat ce se întâmpla cu el: nu avea voie să facă asemenea greșeli, pentru că aceasta era o cameră și nu un birou.

Ea a dat ordine în continuare, iar el a ascultat, cu privirea în jos, către carnețel, făcând din când în când însemnări. Nu se mai uita la ea.

Dagny a deschis ușa dulapului, a luat un costum de pe un umeraș și l-a împăturit repede, în vreme ce vocea ei mergea mai departe cu o precizie de chirurg. El nu-și ridica privirea, era conștient de prezența ei doar prin prisma zgomotelor: zgomotele mișcărilor ei delicate și sunetul vocii egale. Știa ce era greșit cu el, s-a gândit; nu voia ca ea să plece, nu voia s-o piardă din nou, după o reîntâlnire atât de scurtă. Dar să invoce singurătatea într-un moment în care știa cât de mult are compania nevoie de ea în Colorado era o lipsă de loialitate la care nici măcar nu cutezase să se gândească până acum – și a avut un sentiment vag de vinovăție.

— Spune-le să oprească trenul la fiecare sediu de regională, a zis ea, și spune-le tuturor superintendenților de divizie să-mi pregătească un raport cu...

El și-a ridicat privirea – după aceea și-a fixat ochii într-un punct și nu a mai auzit nimic. A văzut un halat de bărbat atârnând de ușa deschisă a dulapului, un halat albastru închis cu două inițiale albe pe buzunarul din dreapta: HR.

Și-a adus aminte unde le mai văzuse înainte, și-a adus aminte de bărbatul care fusese în fața lui la masa de dimineață în Hotelul Wayne-Falkland, și-a adus aminte cum bărbatul acela a venit neanunțat la biroul ei de Ziua Recunoștinței – și convingerea că ar fi trebuit să-și dea seama l-a lovit ca două erupții consecutive ale aceluiași vulcan: ceva dinăuntrul lui urla „nu!" atât de tare, încât urletul acesta, nu ceea ce avea în fața ochilor, l-a dărâmat. Nu era șocat de ce descoperise, ci era șocat de ce-l făcuse descoperirea să realizeze despre el însuși.

Atunci s-a hotărât: singurul lui scop era ca ea să nu-și dea seama ce văzuse și ce efect avusese asupra lui. A simțit o rușine amplificată până la tortura fizică; îi violase de două ori intimitatea: aflându-i secretul și descoperindu-și-l pe al său. S-a aplecat deasupra carnețelului și s-a concentrat pe primul lucru care era de făcut: să se oprească din tremurat.

— ...cincizeci de mile de linie trebuie construite pe munte și nu putem conta pe alte materiale decât ce avem acum la dispoziție.

— Scuză-mă, a zis el, cu o voce foarte joasă, n-am auzit ce ai zis.

— Am zis că vreau un raport de la fiecare superintendent, cu fiecare metru de șină și cu tot echipamentul pe care-l au la dispoziție.

— Bine.

— O să mă întâlnesc cu toți, pe rând. Spune-le să vină în vagonul meu.

— Bine.

— Trimite vorbă – neoficial – mașiniștilor să recupereze timpul pierdut în stațiile astea mergând cu șaptezeci, optzeci, o sută de mile pe oră, cu cât vor și cu cât pot să meargă, și spune-le că eu... Eddie?

— Da. Bine.

— Eddie, ce s-a întâmplat?

A fost nevoit să-și ridice privirea și să mintă pentru prima dată în viață:

— Mi-e... Mi-e frică de problemele pe care o să le avem cu legea, a zis el.

— Las-o moartă. Nu vezi că nu mai există legi? Acum e vremea celor care încalcă legea și, pentru moment, cheia e la noi.

Când a fost gata, i-a dus valiza până la un taxi și după aceea pe peronul terminalului Taggart, până la vagonul ei, ultimul din Cometă. A stat pe peron, a văzut trenul plecând din stație și semnele roșii din spatele vagonului ei dispărând încet în întuneric. După ce trenul s-a făcut nevăzut, a simțit că a pierdut un vis pe care nici măcar nu știa că-l are.

Lângă el, pe peron, mai erau câțiva oameni și păreau să se miște cu teamă, de parcă dezastrul plutea deasupra șinelor și a grinzilor. S-a gândit că, după un secol de siguranță, oamenii priveau din nou plecarea unui tren ca pe un pariu cu viața.

Și-a adus aminte că nu mâncase nimic la cină și că nici nu-i era foame, dar în bistroul terminalului Taggart era mult mai acasă decât în cubul gol căruia îi spunea apartament, așa că a intrat în restaurant, pentru că nu avea unde să meargă.

Restaurantul era aproape gol, dar primul lucru pe care l-a văzut când a intrat a fost o spirală de fum ieșind din țigara muncitorului care stătea singur la o masă dintr-un colț întunecat.

Fără să-și dea seama ce a pus pe tavă, Eddie a așezat-o pe masa muncitorului, a dat bună ziua, s-a așezat și n-a mai zis nimic. S-a uitat la tacâmurile din fața lui, s-a întrebat la ce foloseau, și-a adus aminte pentru ce era bună fucrulița și a încercat să mănânce, dar era peste puterile lui. După o vreme, și-a ridicat privirea și a văzut ochii muncitorului ațintiți asupra lui.

— Nu, a zis Eddie, n-am nimic... O, da, bineînțeles că s-au întâmplat o grămadă de lucruri, dar ce mai contează acum?... Da, s-a întors... Ce altceva vrei să-ți mai spun?... De unde ai știut că s-a întors? Ei bine, bănuiesc că toată compania a aflat că s-a întors din primele zece minute... Nu, nu știu dacă mă bucur că s-a întors... Sigur, o să salveze compania pentru încă o lună sau un an... Ce vrei să-ți spun?... Nu, nu mi-a zis. Nu mi-a zis pe ce se bazează. Nu mi-a zis cum se simte... Cum naiba crezi că se simte? E iadul pentru ea – bine, bine, și pentru mine! Doar că iadul meu e vina mea... Nu. Nimic. Nu pot vorbi despre asta – să vorbesc?! – nici măcar nu trebuie să mă gândesc la asta, trebuie să încetez, trebuie să încetez să mă gândesc la ea și la... la ea, vreau să spun.

A tăcut câteva clipe și s-a întrebat de ce ochii muncitorului – ochii aceia care păreau să vadă de fiecare dată înăuntrul lui – îl făceau să se simtă stingherit în seara aceea. S-a uitat în scrumieră și a observat mai multe mucuri de țigară.

— Și tu ai probleme? a întrebat Eddie. A, nu, doar că ai stat aici destul de mult timp, nu?... Pe mine. De ce m-ai fi așteptat pe mine?... Știi, niciodată nu m-am gândit că-ți pasă dacă mă vezi sau nu, dacă vezi pe cineva sau nu, tot timpul ai părut atât de introvertit și de asta-mi plăcea să vorbesc cu tine, pentru că aveam sentimentul că înțelegeai de fiecare dată, dar nimic nu putea ajunge la tine – părea că nu te-ar fi rănit nimic niciodată –, iar asta mă făcea să mă simt liber, de parcă... de parcă durerea n-ar exista... Știi ce-i straniu în chipul tău? Arăți de parcă n-ai fi cunoscut niciodată durerea, sau frica, sau vinovăția... Îmi pare rău c-am întârziat în seara asta. A trebuit s-o conduc – tocmai a plecat, cu Cometa... Da, în seara asta, acum... Da, a plecat... Da, a fost o decizie de moment – acum o oră s-a hotărât. Avea de gând să plece mâine noapte, dar s-a întâmplat ceva neprevăzut și a plecat acum... Da, merge în Colorado după aceea... Întâi în Utah... Pentru că a primit o scrisoare de la Quentin Daniels care-i spunea că-și dă demisia – și singurul lucru la care nu o să renunțe niciodată, la care efectiv nu poate să renunțe, e motorul ăla. Știi, motorul depsre care ți-am zis, ăla pe care l-a găsit... Daniels? E un fizician care a lucrat la Institutul Științific Utah, încercând să rezolve dilema motorului și să-l reconstruiască... De ce te uiți așa la mine?... Nu, nu ți-am spus despre el până acum pentru că era un secret. Era un proiect de-al ei...

și de ce te-ar fi interesat asta pe tine, oricum?... Bănuiesc că acum putem vorbi despre asta, pentru că și-a dat demisia... Da, i-a spus motivele. A zis că n-o să permită ca un produs al minții sale să intre în posesia oamenilor care îl consideră un sclav. A zis că nu se va lăsa martirizat ca să le ofere oamenilor averi inestimabile... De ce, de ce râzi?... Termină, ce naiba. De ce râzi așa?... Dilema? N-a rezolvat dilema motorului, dacă asta mă întrebi, dar părea să fie pe drumul cel bun, avea o șansă. Acum, totul e pierdut. Se grăbește să ajungă la el, vrea să-l convingă, să-l rețină, să-l facă să meargă mai departe, dar eu cred că n-o să reușească. Dacă cineva se oprește, acel cineva e pierdut. Nici măcar unul nu s-a... Nu, nu-mi pasă, nu-mi mai pasă, am primit atâtea lovituri că m-am obișnuit... O, nu! Nu-mi pasă de Daniels, nu e... las-o moartă. Nu mă-ntreba despre asta. Lumea se duce pe apa sâmbetei, ea se luptă să o salveze, iar eu – eu o blestem pentru ceva ce nici nu trebuia să știu... Nu! N-a făcut nimic să merite asta, n-o blestem pe ea, mă blestem pe mine... Ascultă, am știut întotdeauna că iubești Taggart Transcontinental la fel de mult ca mine, că înseamnă ceva pentru tine și de asta îți plăcea să mă asculți vorbind despre ea. Dar asta – lucrul ăsta pe care l-am aflat astăzi – n-are nicio legătură cu TT. Nu ar însemna nimic pentru tine. Las-o moartă... E ceva ce nu știam despre ea, atâta tot... Am crescut cu ea. Am crezut că o cunoșteam. N-o cunoșteam. Nu știu la ce mă așteptam. Bănuiesc că mă gândeam că, pur și simplu, nu are viață personală. Pentru mine, nu era o persoană și nu era o... o femeie. Era calea ferată. Și nu m-am gândit că ar fi avut cineva îndrăzneala s-o vadă altfel... Ei bine, o merit. Las-o moartă... Am zis s-o lași moartă! De ce mă interoghezi așa? E viața ei, ce te interesează pe tine?... Las-o moartă, pentru numele lui Dumnezeu! Nu înțelegi că nu pot vorbi despre asta?... Nu s-a întâmplat nimic, sunt bine, doar că – o, de ce te mint? Nu pot să te mint, tu oricum vezi de fiecare dată totul, e mai rău decât dacă aș încerca să mă mint pe mine... M-am mințit pe mine. N-am știut ce simt pentru ea. Calea ferată? Sunt un nenorocit ipocrit. Dacă ea n-ar fi fost mai mult decât calea asta ferată pentru mine, nu m-ar fi lovit în halul ăsta. Nu m-aș fi simțit de parcă aș fi vrut să-l omor... Ce-i cu tine în seara asta? De ce te uiți la mine așa?... Ce naiba se întâmplă cu noi toți? De ce nu a mai rămas decât mizerie în viețile noastre? De ce suferim atât de mult? Nu trebuia să se întâmple asta. Tot timpul mi-am

imaginat că trebuia să fim fericiți, să fim cu toții fericiți, că ăsta era destinul nostru. Ce facem? Ce am pierdut? Cu un an în urmă, n-aș fi blestemat-o pentru că a găsit ceva de care e atașată. Dar știu că sunt condamnați, amândoi sunt condamnați, și eu sunt condamnat, toată lumea e condamnată, doar ea îmi mai rămăsese... Era atât de bine să mă simt viu, era o șansă minunată, nu știam că iubeam asta și că asta era iubirea noastră, a ei, și a mea, și a ta – dar lumea se duce de râpă și n-avem cum s-o salvăm. De ce ne autodistrugem? Cine o să ne spună adevărul? Cine o să ne salveze? Cine e John Galt?!... Nu, n-are sens. Nu mai contează acum. De ce ar trebui să simt orice? N-o să mai rezistăm multă vreme. De ce ar trebui să-mi pese ce face? De ce ar trebui să-mi pese că se culcă cu Hank Rearden?... O, Dumnezeule!... Ce-i cu tine? Nu pleca! Unde pleci?

Capitolul X

Semnul dolarului

Stătea la geamul trenului cu capul lăsat pe spate, nemișcată, dorindu-și să nu mai trebuiască să se miște vreodată.

Stâlpii de telegraf treceau în viteză pe lângă geam, dar trenul părea pierdut în gol, pe un teritoriu maroniu de prerie, pe o întindere solidă de nori ruginiți. Amurgul secătuia cerul fără să te lase să crezi că mai e posibil un răsărit; semăna mai degrabă cu dispariția lentă a unui corp anemic, care încearcă să-și folosească ultimele picături de sânge și de lumină. Trenul mergea spre vest, ca și cum ar fi fost și el tras să urmeze razele scufundate și să dispară în tăcere de pe pământ. Stătea încremenită, fără să vrea să se opună.

Își dorea să nu audă sunetul roților. Băteau într-un anume ritm, fiecare a patruzecea bătaie era accentuată, și i se părea că, prin această alergare rapidă, trepidantă, care părea să fie expresia dorinței panicate de a scăpa, bătaia accentuată era ca pașii unui inamic care se îndreaptă către un scop inexorabil.

Nu mai experimentase niciodată asta, sentimentul acesta de spaimă la vederea unei pajiști, sentimentul acesta că șinele erau doar niște fire fragile întinse peste un gol imens, ca un nerv uzat, gata să se rupă. Nu se aștepta niciodată ca ea, care se simțise sursa de energie a trenului, să stea și să viseze, ca un copil sau ca un sălbatic, ca trenul să se miște, să nu se oprească, să o ducă acolo la timp – dorindu-și asta nu ca un act de voință, dar ca o rugă pentru un întuneric necunoscut.

Se gândea la schimbările pe care le văzuse întâmplându-se într-o lună. Văzuse asta pe fețele oamenilor din gară. Muncitorii de cale ferată, cei care schimbau macazul, cei care se ocupau de garaje, care

au salutat-o întotdeauna oriunde de-a lungul căii ferate, râsul lor binedispus lăudându-se că ei știau cine e ea – se uitau acum la ea împietriți, întorcându-și fețele precaute și închise. Voia să le strige ca o scuză: „Nu sunt eu cea care v-a făcut asta!" – atunci își aminti că ea acceptase și că ei aveau acum dreptul de a o urî, că ea era acum sclav și supraveghetor de sclavi, și așa era orice ființă umană din țară, iar ura era singurul lucru pe care oamenii mai puteau acum să-l simtă unul pentru altul.

S-a liniștit două zile îmbrățișând cu privirea orașele care treceau pe lângă geamul ei – fabricile, podurile, semnele electrice, panourile care apăsau acoperișurile caselor, înghesuiala murdară, activă și plină de viață a estului industrial.

Dar orașele fuseseră lăsate în urmă. Trenul se scufunda acum între pajiștile Nebraskăi, zornăitul dispozitivului care lega șinele de tren suna ca și cum ar fi tremurat de frig. Vedea contururi singuratice, care fuseseră odată ferme, în mijlocul unor întinderi goale, care au fost odată câmpuri. Dar marea explozie de energie din est, care avusese loc cu generații în urmă, împroșcase șuvițe strălucitoare care alunecau acum prin vid; unele dispăruseră, dar altele încă mai trăiau. A fost surprinsă când luminile unui oraș mic au trecut peste trenul ei, evaporându-se și lăsându-l mai întunecat decât era înainte. Nu se mișca să aprindă lumina. Stătea nemișcată, privind orașele răsfirate. Oricând o rază de lumină electrică trecea, luminându-i rapid fața, resimțea momentul ca pe un salut.

Vedea cum treceau pe lângă ea, pe zidurile unor clădiri modeste, peste acoperișuri acoperite de funingine, pe curbele cisternelor, pe furnale subțiri și joase, literele de pe firme: Reynolds Harvesters – Macey Cement – Quinlan & Jones Pressed Alfalfa – Home of the Crawford Mattress – Benjamin Wylie Grain și Feed, cuvinte crescute ca niște steaguri înălțate spre întunericul gol al cerului, forme imobile de mișcare, de efort, de curaj, de speranță, monumente care ărătau cât de multe au realizat, la marginea pustietății naturii, oamenii care erau odată liberi să înfăptuiască; vedea casele construite într-o intimitate izolată, micile magazine, străzile largi cu iluminare electrică – niște lovituri încrucișate pe cearșaful negru al terenurilor necultivate; vedea stafiile dintre ruinele orașelor, scheletele fabricilor cu furnale părăginite, hoiturile magazinelor cu geamuri sparte, stâlpii înclinați cu fire rupte; a văzut o flacără iute, decorul rar al unei benzinării, o insulă albă și

sclipitoare de sticlă și de metal sub greutatea uriașă a spațiului și a cerului negru; a văzut un cornet de înghețată făcut din tuburi strălucitoare care atârna deasupra unui colț de stradă, o mașină uzată parcată dedesubt, cu un băiat la volan și cu o fată care se dădea jos, rochia ei flutura în vântul de vară – s-a cutremurat pentru ei, gândindu-se: „Nu pot să mă uit la voi, eu care știu ce a fost luat ca voi să aveți tinerețea voastră, seara asta, mașina asta și cornetul de înghețată pe care o să-l cumpărați cu un bănuț"; a văzut la periferia unui oraș o clădire strălucitoare, cu etaje de lumină albastră pală, lumina industrială pe care o iubea, cu siluetele mașinăriilor în geamuri și un panou în întuneric deasupra acoperișului – și capul i-a căzut pe braț dintr-odată și stătea tremurând, strigând fără glas pentru ea însăși, pentru noapte, pentru orice era uman în orice ființă umană: „Nu renunța! Nu renunța!".

A sărit în picioare și a aprins lumina. Stătea nemișcată, se lupta să recâștige controlul, știa că astfel de momente erau cel mai mare pericol pentru ea. Luminile orașului erau trecute, geamul ei era acum un dreptunghi gol și auzea în liniștea creată progresia celor patru bătăi, pașii inamicului înaintând fără să se grăbească sau să se oprească.

Având foarte mare nevoie să vadă niște forme de viață, a decis să nu comande masa în vagon, ci să meargă ea însăși să ia cina. O voce s-a întors în capul ei, parcă agitând și bătându-și joc de singurătatea ei: „Dar tu nu ai conduce trenuri dacă ar fi goale". Uită! – și-a spus ea nervoasă, mergând nerăbdătoare către ușa vagonului.

A fost șocată să audă sunetul unor voci în apropiere în timp ce se apropia de holul ei. A auzit un strigăt când trăgea de ușa deschisă:

— Dă-te jos, lua-te-ar naiba!

Un vagabond bătrân își găsise refugiul într-un colț al holului. Stătea pe podea, iar poziția lui sugera că nu mai avea putere să se ridice în picioare sau să-i pese dacă este prins. Se uita la conductor cu ochii lui pătrunzători, complet lucizi, dar lipsiți de orice reacție. Trenul încetinea din cauza unei porțiuni proaste de șine, conductorul a deschis ușa în fața unei rafale reci de vânt și făcea cu mâna spre golul negru care trecea pe alături, poruncind:

— Du-te! Dă-te jos cum te-ai urcat sau o să-ți zbor capul de pe umeri!

Nu se citea niciun pic de mirare pe fața vagabondului, niciun protest, nicio furie, nicio speranță: se uita de parcă abandonase de mult orice

judecată a oricărei acțiuni omenești. S-a mișcat cuminte, încercând să se ridice, mâna lui pipăia în sus de-a lungul niturilor de pe pereții vagonului. Ea l-a văzut privind-o și uitându-se apoi în altă parte, ca și cum n-ar fi fost decât o structură neînsuflețită a trenului. Nu părea să fie conștient de persoana ei mai mult decât era de a lui. Era imparțial și gata să se supună unui ordin care, în starea în care era ar fi însemnat o moarte sigură.

S-a uitat la conductor. Nu vedea pe fața lui nimic altceva decât oarba răutate a suferinței, a unei furii îndelung reprimate, care s-a declanșat asupra primului subiect disponibil, aproape fără conștientizarea identității subiectului. Cei doi bărbați nu mai reprezentau ființe umane unul pentru altul.

Costumul vagabondului era o masă de petice pe o pânză atât de rigidă și strălucitoare, încât te așteptai să crape ca sticla dacă era îndoită; dar a observat gulerul cămășii lui: era alb ca un os de la spălările repetitive și încă păstra o urmă de formă. Vagabondul s-a ridicat în picioare. Se uita indiferent la gaura neagră deschisă spre mile întregi de sălbăticie nepopulată, unde nimeni nu ar vedea corpul sau ar auzi vocea unui om mutilat, dar singurul gest de îngrijorare pe care l-a făcut a fost să-și strângă mai tare pachetul mic și murdar ca să se asigure că nu-l pierde când sare din tren.

A fost gulerul lui spălat și gestul acela schițat pentru ultimele lui bunuri – gestul pentru un sentiment al proprietății – care a făcut-o să simtă o emoție ca o răsucire bruscă, arzândă înăuntrul ei.

— Așteaptă! a spus.

Cei doi bărbați s-au întors spre ea.

— Lasă-l să fie invitatul meu, i-a spus conductorului în timp ce ținea ușa deschisă pentru vagabond și poruncindu-i: „Intră!".

Vagabondul a urmat-o ascultător, cu privirea la fel de absentă – ca atunci când era aproape de a-l asculta pe conductor.

Stătea în mijlocul compartimentului ei ținându-și pachetul și uitându-se în jurul lui cu aceeași privire care observă, care nu reacționează.

— Stai jos, i-a zis.

Vagabondul s-a supus și s-a uitat la ea, așteptând parcă noi ordine. Era un fel de demnitate în politețea lui, sinceritatea unei recunoașteri că nu avea nicio revendicare de făcut, nicio rugăminte de spus, nicio întrebare de pus, că era acum gata să accepte orice i s-ar fi făcut.

Nu părea să aibă mai mult de cincizeci de ani: structura oaselor lui și costumul cam larg sugerau că odată a fost bine făcut. Indiferența fără viață a ochilor săi nu ascundea pe deplin faptul că au fost cândva inteligenți; ridurile care-i tăiau fața cu o incredibilă amărăciune nu au șters complet faptul că acea față a avut odată bunătatea distinctă a sincerității.

— Când ai mâncat ultima dată? a întrebat ea.

— Ieri, a spus vagabondul, adăugând apoi: Așa cred.

Ea a sunat la conductor și a comandat cina pentru doi, voia să fie adusă în compartimentul ei de la micul restaurant.

Vagabondul a urmărit-o în liniște, dar când portarul a plecat, i-a oferit singura plată pe care îi stătea în putere să o facă:

— Nu vreau să vă bag în necazuri, doamnă, a zis.

Ea a zâmbit:

— Ce necaz?

— Călătoriți cu unul dintre magnații aceia ai căilor ferate, nu-i așa?

— Nu, călătoresc singură.

— Atunci sunteți soția unuia dintre ei?

— Nu.

— O...

Ea a văzut efortul lui de a arăta ceva ce părea respect ca să se revanșeze parcă pentru faptul că a forțat o confesiune nepotrivită. Râse.

— Nu, nici asta. Cred că sunt eu însămi un magnat. Mă numesc Dagny Taggart și lucrez pentru căile ferate.

— O... Cred că am auzit de dumneavoastră, doamnă – în zilele de demult.

Era greu de spus ce însemnau pentru el „zilele de demult", oricât era, o lună, un an sau orice perioadă de timp a trecut de când renunțase. El se uita la ea cu un soi de interes din trecut, ca și cum ar fi fost un timp când ar fi considerat-o un personaj pe care merită să-l vezi.

— Dumneavoastră erați doamna care conducea căile ferate, zise.

— Da, a replicat ea, am fost.

Vagabondul nu a arătat niciun pic de uimire la faptul că ea alesese să-l ajute. Arăta ca și cum înfruntase atâta violență, încât renunțase la încercarea să înțeleagă, să aibă încredere sau să se aștepte la ceva, la orice.

— Când te-ai urcat în tren? l-a întrebat.

— La punctul de îmbarcare, doamnă. Ușa dumneavoastră nu era închisă. M-am gândit că poate nu o să mă observe nimeni până dimineață pentru că e un vagon privat.

— Unde mergi?

— Nu știu. Apoi, parcă simțind că asta ar fi sunat prea mult ca un apel la milă, a adăugat: Cred că voiam doar să mă tot mișc pe aici până vedeam un loc în care aș fi întrezărit o șansă să găsesc ceva de lucru.

Asta era încercarea lui să-și asume responsabilitatea unui scop mai degrabă decât să arunce povara călătoriei lui fără scop în seama milei ei – o încercare la fel ca gulerul cămășii lui.

— Ce fel de slujbă cauți?

— Oamenii nu mai caută feluri de slujbe, doamnă, a răspuns impasibil. Caută, pur și simplu, de lucru.

— Unde sperai să găsești de lucru?

— O... Ei bine, într-o fabrică, cred.

— Nu mergi în direcția greșită? Fabricile sunt în est.

— Nu, a replicat cu fermitatea celui care cunoaște bine cum stau lucrurile. Sunt prea mulți oameni în est. Fabricile sunt mult prea supravegheate. Mă gândeam că aș avea mai multe șanse undeva unde sunt mai puțini oameni și mai puțină lege.

— O, fugi? Ești un fugar? Fugi de lege, nu?

— Nu cum te-ai fi referit la așa ceva mai demult, doamnă. Dar, după cum stau lucrurile acum, cred că fug, da. Vreau să muncesc.

— Ce vrei să spui?

— Nu mai sunt locuri de muncă în est. Și nimeni nu poate să-ți dea de lucru dacă are ceva – s-ar duce la închisoare pentru asta. E supravegheat. Nu poți să primești de lucru decât prin Consiliul director al Comisiei de Uniformizare. Consiliul director are un grup propriu de prieteni care stau la coadă pentru slujbe, mai mulți prieteni decât rudele unui milionar. Ei bine, eu nu am niciuna.

— Unde ai lucrat ultima dată?

— Am rătăcit prin țară, cerșind și mutându-mă pe ici, pe colo, tot la șase luni – nu mai mult, cred –, cred că până acum mai mult de un an, nu pot să spun mai multe, cele mai multe slujbe au fost de o zi. Cel mai mult la ferme. Dar nu mai folosește la nimic acum. Știu cum se uită fermierii la tine – nu le place să vadă un om care moare

de foame, dar ei înșiși sunt doar la un pas să moară de foame, nu au nimic să-ți dea de lucru, nu au mâncare și orice economisesc, dacă nu le iau colectorii de impozite, atunci le iau jefuitorii, știți, bandele care rătăcesc peste tot în țară – dezertori, așa li se spune.

— Crezi că e mai bine în vest?

— Nu, nu cred.

— Atunci de ce te duci acolo?

— Pentru că nu am mai încercat înainte. Acolo mai e de încercat. E undeva unde pot să merg. Doar să tot merg... Știți, a adăugat dintr-odată, nu cred c-o fi de vreun folos. Dar nu e nimic altceva de făcut în est decât să stai sub un gard și să aștepți să mori. Nu cred că mi-ar păsa prea mult acum dacă mor. Știu c-ar fi mult mai ușor. Doar că știu că e păcat să stai jos și să-ți lași viața să se ducă, fără ca măcar să încerci să faci ceva pentru ea.

Dagny s-a gândit dintr-odată la acei paraziți universitari de nimic care simulau un aer bolnăvicios de dreptate morală față de sine ori de câte ori puneau la punct platitudinile standarde despre grija lor pentru bunăstarea altora. Ultima propoziție a vagabondului a fost una dintre cele mai profunde declarații morale pe care le-a auzit vreodată; dar bărbatul nu știa asta; a zis-o cu vocea lui neutră și stinsă, simplă, seacă, ca pe un fapt oarecare.

— Din ce parte a țării vii? a întrebat.

— Wisconsin, a răspuns el.

Chelenerul a intrat și le-a adus cina. A pus o masă și a mutat cu grijă două scaune, fără să se arate mirat.

Digny s-a uitat la masă; se gândea la splendoarea unei lumi în care oamenii își puteau permite timpul și grija leneșă pentru niște lucruri banale ca șervețelele împăturite și zornăitul cuburilor de gheață oferite călătorilor împreună cu felurile de mâncare la prețul de câțiva dolari, asta era o rămășiță a vremurilor când să întreții viața cuiva nu era o crimă, iar o masă nu însemna o cursă cu moartea – o rămășiță care avea să dispară în curând asemenea benzinăriilor de pe marginea întinderilor sălbatice.

A observat că vagabondul, care abia dacă se mai putea ține pe picioare, nu-și pierduse încă respectul pentru ce însemnau lucrurile întinse în fața lui. Nu s-a repezit asupra mâncării; s-a luptat să-și mențină mișcările încete, să-și despăturească șervețelul, să ridice furculița în

același timp cu ea, cu mâna tremurândă, ca și cum ar fi știut că acesta, oricât de multă umilință ar fi îndurat vreodată, era modul cel mai potrivit în care se putea comporta.

— Ce meserie aveai, atunci, demult? l-a întrebat când a plecat chelnerul. Ai lucrat în fabrică, nu-i așa?

— Da, doamnă.

— În ce ramură?

— Am fost strungar.

— Unde ai lucrat ultima oară?

— În Colorado, doamnă. Pentru compania de mașini Hammond.

— O...!

— Da, doamnă?

— Nu, nimic. Ai lucrat mult acolo?

— Nu, doamnă. Doar două săptămâni.

— Cum așa?

— Ei bine, am rătăcit și am așteptat prin Colorado un an întreg doar ca să obțin slujba asta. Iar ei au o listă de așteptare, compania de mașini Hammond, doar că nu s-au luat după prietenii sau vechime, s-au luat după trecutul omului. Și, la doar două săptămâni după ce eu am preluat postul, Lawrence Hammond și-a lăsat slujba. A demisionat și a dispărut. Au închis uzina. Mai apoi, consiliul orășenesc a redeschis-o. Am fost chemat înapoi. Dar totul a durat doar cinci zile. Au început numaidecât să opereze concedieri pe baza vechimii. Deci a trebuit să plec. Am auzit că hotărârea comitetului orășenesc a ținut numai vreo trei luni. După aceea a trebuit să închidă uzina pentru totdeauna.

— Și înainte unde ai lucrat?

— Cam în fiecare stat din est, doamnă. Dar niciodată nu mai mult decât o lună sau două. Uzinele se închideau una după alta.

— S-a întâmplat asta la fiecare slujbă pe care-ai avut-o?

S-a uitat la ea ca și cum ar fi înțeles întrebarea.

— Nu, doamnă, a răspuns și, pentru prima oară, ea a putut să deslușească un vag ecou de mândrie în vocea lui.

— Prima slujbă pe care am avut-o am avut-o timp de douăzeci de ani. Nu aceeași slujbă, dar a fost în același loc, vreau să spun – am ajuns să fiu sef de echipă la atelier. Asta se întâmpla acum doisprezece ani. Apoi proprietarul uzinei a murit, iar moștenitorii care au preluat afacerea au băgat-o în pământ. Timpurile nu erau bune atunci, dar de atunci

lucrurile au început să se facă din ce în ce mai repede praf și pulbere. Mi se parea că, oriunde mă întorceam, locul se destrăma. La început am crezut că era așa doar înr-un stat sau în altul. Mulți dintre noi au crezut că va rezista Colorado. Dar s-a prăbușit și el. Orice încercai, orice atingeai – cădea. Oriunde te uitai, munca se oprea, fabricile se opreau, mașinăriile se opreau, motoarele... se... opreau, a adăugat încet, într-o șoaptă, ca și când și-ar vedea spaimele secrete cu ochii.

Vocea lui s-a ridicat:

— O, Doamne, cine e...

Și s-a oprit.

— John Galt? a întrebat ea.

— Da, a spus și și-a scuturat capul ca să risipească o vedenie, doar că mie nu-mi place să spun asta.

— Nici mie. Mi-ar plăcea să știu de ce oamenii spun asta și cine a început.

— Asta e, doamnă. De asta mi-e frică. Se poate să fi fost eu cel care a început.

— Ce?

— Eu sau alții, aproximativ șase mii. Se poate ca noi să fi făcut asta. Cred că noi. Sper să mă înșel.

— Ce vrei să spui?

— Ei bine, s-a întâmplat ceva la fabrica la care am lucrat douăzeci de ani. Era pe vremea când a murit bătrânul, iar moștenitorii au preluat controlul fabricii. Erau trei, doi băieți și o fată, și au conceput un nou plan pentru conducerea fabricii. Ne-au lăsat și pe noi să votăm, iar toată lumea – aproape toată lumea – a votat planul. Nu știam. Credeam că e un plan bun. Nu, nu e adevărat. Presupun că trebuia să credem că este bun. Planul era ca toată lumea din fabrică să lucreze în conformitate cu ce știe să facă mai bine, dar să fie plătită după nevoi. Noi... ce s-a întâmplat, doamnă? De ce vă uitați așa?

— Cum se numea fabrica? a întrebat, cu vocea abia auzindu-i-se.

— Twentieth Century Motor Company din Starnesville, Wisconsin, doamnă.

— Continuă.

— Am votat pentru plan la o mare ședință, toți eram prezenți, toți șase mii, toată lumea care lucra la fabrică. Moștenitorii Starnes au ținut discursuri lungi despre plan și nu ne era prea clar, dar nimeni n-a

pus vreo întrebare. Niciunul dintre noi nu știa cum ar fi mers planul, dar fiecare dintre noi credea că cel de alături știe. Și dacă cineva avea îndoieli, se simțea vinovat și-și ținea gura, pentru că moștenitorii o făceau să sune de parcă oricine s-ar fi opus planului ar fi avut o inimă de criminal și ar fi fost mult mai puțin decât un om. Ne-au spus că planul va atinge un ideal nobil. Ei bine, cum puteam noi să știm, de altfel? Nu auziserăm noi asta toată viața – de la părinții noștri, de la profesorii din școală, de la miniștrii noștri și din fiecare ziar pe care-l citeam și din fiecare film și din fiecare discurs public? Nu ni s-a spus dintotdeauna că asta e dreptatea și atât? Poate există vreo scuză pentru ce am făcut noi la acea ședință. Totuși, am votat pentru plan, am prevăzut ce vom primi și asta am primit. Știți, doamnă, noi suntem oameni marcați, într-un fel, aceia dintre noi care au trăit patru ani în cadrul acelui plan în fabrica Twentieth Century. Ce ar trebui să fie iadul? Răul – evident, gol, un rău care rânjește, nu-i așa? Ei bine, asta am văzut noi și am ajutat să se facă – și cred că suntem blestemați, fiecare dintre noi, și poate nu o să fim niciodată iertați...

Știi cum funcționa acel plan și ce le-a făcut oamenilor? Încearcă să torni apă într-un rezervor unde există o țeavă la fund care scurge apa mai repede decât o torni și fiecare găleată pe care o aduci lărgește țeava aia cu câte un centimetru și, cu cât muncești mai mult, cu atât ți se cere mai mult, iar tu stai turnând găleți patruzeci de ore pe săptămână, apoi patruzeci și opt, apoi cincizeci și șase, pentru cina vecinului, pentru operația soției, pentru pojarul copilului, pentru scaunul cu rotile al mamei, pentru cămașa unchiului, pentru educația nepotului, pentru bebelușul de alături, pentru bebelușul care o să se nască, pentru oricine din jurul tău – ei o să primească asta, de la scutece la proteze dentare, și tu o să muncești, de la răsărit la apus, lună după lună, an după an, cu nimic altceva de oferit în afară de sudoare, cu nimic altceva pentru tine în afară de beneficiul lor, toată viața ta, fără liniște, fără speranță, fără sfârșit... De la fiecare după capacități, fiecăruia după nevoi...

O să fim o mare familie, ne-au spus, suntem cu toții împreună în asta. Dar nu stați cu toții să lucrați la o lampă de sudură cu acetilenă zece ore pe zi împreună și nu vă doare burta pe toți deodată. Care capacitate aparține cui și care sunt cei ale căror nevoi vin mai întâi? Când sunteți cu toții în aceeași oală, nu poți să lași pe oricine să stabilească de îndată care-i sunt nevoile, nu-i așa? Dacă ai face asta, ar putea pretinde

că-i trebuie un iaht, iar dacă sentimentele lui sunt tot ce trebuie să iei în considerare, s-ar putea să și dovedească faptul că anume de asta are nevoie. De ce nu? Dacă nu e corect față de mine să am o mașină până când n-am muncit încât să intru în spital, e corect să produc o mașină pentru orice derbedeu și pentru orice sălbatic în fundul gol de pe pământ – de ce nu poate să ceară un iaht și pentru mine dacă eu am avut puterea să nu mă prăbușesc până acum? Nu? Nu poate? Atunci de ce poate să ceară ca eu să-mi beau cafeaua fără frișcă până când el își redecorează sufrageria? E... Ei bine, în orice caz, s-a decis ca nimeni să nu aibă dreptul să-și judece capacitățile și să-și evalueze nevoile. Noi am votat pentru asta. Da, doamnă, noi am votat pentru asta, într-o ședință publică, ținută de două ori pe an. Cum altfel putea fi făcut? Vă pasă măcar atât de puțin încât să vă imaginați ce se putea întâmpla la o astfel de ședință? Ne-a fost de ajuns o singură ședință ca să ne dăm seama că deveniserăm niște milogi – niște cerșetori de cea mai joasă speță, plângăcioși, smiorcăiți, noi toți, pentru că niciunul nu-și putea declara salariul ca tot ce i se cuvenea, nu avea niciun drept și niciun câștig, munca lui nu-i aparținea, aparținea „familiei", și ei nu-i datorau nimic în schimb, iar singura revendicare pe care o puteai face era „nevoia" ta – așa că trebuia să implori în public pentru ușurarea nevoilor tale, ca orice parazit jalnic, înșirându-ți toate necazurile și suferințele, până la dulapul tău plin de petice și până la răceala soției, sperând că „familia" o să-ți arunce și ție ceva. Trebuia să susții suferința, pentru că suferința, nu munca, asta devenise moneda curentă, deci totul s-a transformat într-o competiție între șase mii de cerșetori, fiecare susținând că nevoia lui era mai gravă decât cea a fratelui său. Cum altfel ar fi putut fi făcut? Puteți să vă imaginați ce fel de oameni au tăcut, ce oameni au fost aceia care s-au simțit rușinați și ce fel de oameni au fost aceia care au câștigat lozul cel mare?

Dar asta n-a fost tot. A mai fost ceva ce am descoperit la aceeași ședință. Producția fabricii scăzuse cu 40 % în prima jumătate a anului, deci s-a decis că cineva nu a muncit „conform propriei capacități". Cine? Cum ai putea să-ți dai seama? „Familia" a votat pentru asta, de asemenea. Au votat care oameni erau mai buni, iar acești oameni au fost condamnați să muncească peste program în fiecare noapte următoarele șase luni. Ore suplimentare fără plată, pentru că nu erai plătit după câte ore munceai și nici după cât munceai, ci după nevoi.

Mai e oare necesar să vă spun ce s-a întâmplat după aceea și în ce oameni am început să ne transformăm cu toții, noi, care fuseserăm odată oameni?

Am început să ascundem orice știam să facem, să încetinim ritmul și să ne privim ca vulturii, să nu muncim niciodată mai repede sau mai bine decât cel de lângă noi. Ce altceva puteam să facem când știam că, dacă facem tot ce e mai bine pentru „familie", nu o să primim mulțumiri sau recompense, ci pedepse? Știam că, pentru fiecare nemernic care strica o serie de motoare și costa compania bani – fie că o făcea din superficialitate, pentru că nu trebuia să-i pese, fie din simplă incompetență – noi eram cei care trebuiau să plătească cu nopțile și cu duminicile noastre. Așa că ne străduiam să fim cu totul inutili. Era un băiat tânăr, plin de zel pentru idealul nobil, un copil deștept fără școală, dar cu o minte minunată și cu capul pe umeri. În primul an a venit cu o idee în legătură cu procesul de lucru care ne-a salvat de la mii de ore de muncă.

I-a oferit-o familiei, nu a cerut nimic pentru ea, nici nu putea pune vreo întrebare, dar nu-l deranja. Este pentru ideal, spunea. Dar, când s-a văzut votat unul dintre cei capabili și condamnat la schimb de noapte, pentru că n-am obținut destul de la el, și-a ținut gura închisă – și, la fel, mintea. În al doilea an, puteți să fiți sigură că n-a mai venit cu nicio idee.

Ce ne-au spus ei întotdeauna despre competiția vicioasă a sistemului de profit în care oamenii trebuiau să concureze cine făcea o treabă mai bună decât semenii lui? Meschin, nu-i așa? Ei bine, trebuiau să vadă cum era când noi toți trebuia să concurăm unul cu celălalt cine face cea mai proastă treabă cu putință. Nu este nicio cale mai sigură de a distruge un om decât să-l forțezi să stea într-un loc în care tot ce trebuie să facă e să se gândească cum să facă prost tot ce poate face bine, unde trebuie să se chinuie să facă o treabă proastă, zi după zi. Asta o să-l termine mai repede ca băutura, sau lenea, sau hoțiile ca să-și câștige existența. Dar nu ne-a mai rămas altceva de făcut decât să simulăm inadecvarea. Acuzația de care ne temeam era să fim suspectați de vreo capacitate. Capacitatea era ca o ipotecă pe care nu o puteai niciodată plăti. Și pentru ce puteai să muncești? Știai că principala sumă derizorie îți va fi dată oricum, fie că munceai sau nu – „alocația ta de întreținere și alimentație", așa se numea – și ceva peste suma aia de nimic, nu aveai nicio șansă să obții altceva, oricât ai fi încercat. Nu

puteai să contezi pe faptul că o să-ți cumperi alte haine anul viitor, ar putea ei să-ți dea o „alocație pentru haine" sau nu, asta depindea dacă și-a rupt cineva un picior și avea nevoie de operație sau trebuia să mai nască vreun copil. Și dacă nu erau destui bani pentru rânduri de haine pentru toată lumea, atunci nu ai fi primit nici tu unul.

Era acolo un bărbat care muncise toată viața pentru că voia să-și trimită fiul la facultate. Ei bine, băiatul a terminat liceul în al doilea an al planului, dar „familia" nu i-a dat tatălui nicio „alocație" pentru facultate. Au spus că băiatul nu poate merge la colegiu până nu aveau bani să trimită toți fiii la colegiu, iar atunci ar fi trebuit mai întâi să trimită copiii tuturor la liceu și nu aveau bani destui pentru asta. Tatăl a murit în anul următor într-o încăierare cu cuțite la un bar, o încăierare iscată din nimic deosebit – luptele de genul acesta începeau să se întâmple tot timpul între noi.

Tot acolo se afla un bărbat bătrân, un văduv fără familie, care avea un hobby: înregistrările fonografice. Cred că asta era tot ce-i oferise viața. În zilele alea obișnuia să sară peste mese doar ca să-și cumpere înregistrări de muzică clasică. Ei bine, nu i-au dat nicio „alocație" pentru înregistrări – „lux personal", așa-l numeau. Dar, la aceeași ședință, Mille Bush, fiica unuia, o fată rea, urâtă, de vreo opt ani, a fost votată să primească un aparat dentar din aur pentru dinții ei dizgrațioși – asta era nevoie medicală, pentru că psihologul personalului a spus că săraca fată o să capete un complex de inferioritate dacă nu i se îndreptau dinții. Bărbatul bătrân care iubea muzica a început, în schimb, să bea. A ajuns într-un asemenea hal, încât nu-l mai vedeai niciodată perfect lucid. Dar se pare că era un lucru pe care nu putea să-l uite. Într-o noapte venea clătinându-se pe stradă, a văzut-o pe Mille Bush, și-a rotit pumnul și i-a spart toți dinții. Absolut toți.

La băutură am recurs toți, desigur, unii mai mult, alții mai puțin. Nu mă întrebați cum aveam bani pentru asta. Când toate plăcerile decente sunt interzise, există întotdeauna feluri prin care să le obții pe cele depravate. Nu intri prin efracție în băcănii după ce se întunecă, nu furi din buzunarele semenului tău ca să cumperi simfonii clasice sau unelte de pescuit, dar, dacă e să te îmbeți și să uiți, asta faci. Unelte de pescuit? Arme de vânătoare? Aparate de fotografiat pentru instantanee? Hobby-uri? Nu exista nicio „alocație pentru distracții", pentru nimeni. „Distracția" era primul lucru care lipsea.

Nu ar trebui să-ți fie rușine întotdeauna să obiectezi atunci când cineva neînsemnat îți cere să renunți la ceva, dacă acel ceva îți provoacă plăcere? Chiar și „alocația noastră pentru țigări" a fost tăiată într-atât, încât primeam două pachete pe lună – și asta, ne-au zis, era pentru că banii trebuiau să meargă în fondul pentru laptele copiilor. Copiii erau singurul element al producției care nu „a scăzut", ci a continuat să crească, pentru că oamenii nu aveau altceva de făcut și pentru că nu trebuia să le pese; copiii nu erau povara lor, erau povara „familiei". De fapt, cea mai bună șansă pe care o aveai să primești o mărire de salariu și să-ți tragi puțin sufletul pentru o perioadă era să beneficiezi de „alocația copilului". Ori asta, ori o boală gravă.

Nu ne-a luat mult să ne dăm seama cum funcționează totul. Orice om care încerca să joace cinstit trebuia să renunțe la tot ce era pentru el. Îți pierdeai gustul pentru orice plăcere, urai să fumezi niște țigări de 5 cenți sau să mesteci o gumă când te gândeai că cineva ar putea avea nevoie mai mare de cei 5 cenți. Te simțeai vinovat la fiecare gură de mâncare pe care o înghițeai, te întrebai ale cui sunt nopțile obositoare de muncă peste program care au plătit pentru mâncarea ta, știind că mâncarea lui nu era atâta câtă i se cuvenea și dorindu-ți cu ardoare să fii înșelat decât să înșeli, să fii victima unui vampir decât să fii vampirul. Cel care muncea peste program nu se căsătorea, nu-și ajuta rudele de acasă, nu împovăra și mai tare „familia". De altfel, dacă mai avea o urmă de simț al responsabilității, nu putea să se căsătorească sau să aducă copii pe lume, pentru că nu putea să-și facă vreun plan, nu putea să promită sau să conteze pe nimic. Dar ineficacii și iresponsabilii huzureau. Creșteau copiii, băgau fetele în necazuri, își aduceau orice rudă de niciun folos din țară, fiecare soră însărcinată și nemăritată primea o „alocație suplimentară pentru handicap", se îmbolnăveau atât de tare încât niciun doctor nu putea pune la îndoială asta, își stricau hainele, mobila, casele – ce naiba, „familia" plătește! Au găsit mai multe metode prin care să aibă mai multe nevoi decât noi, restul, ne-am fi putut imagina vreodată – și-au dezvoltat o adevărată abilitate pentru asta, de fapt, era singura abilitate pe care o arătau ochilor lumii. Dumnezeu să ne aibă în pază, doamnă! Vedeți ce am văzut noi? Am văzut că ni s-a dat o lege după care să trăim, o lege morală, așa-i spuneau, iar cei care respectau legea așa cum era aceasta erau pedepsiți pentru că au respectat-o. Cu cât încercai mai mult să te ridici la standardele ei, cu

atât sufereai mai mult; cu cât înșelai mai mult, cu atât recompensa era mai mare. Onestitatea ta era ca o unealtă lăsată la mila ticăloșiei celui de lângă tine. Cei mai cinstiți plăteau, cei mai puțin cinstiți adunau. Cei cinstiți pierdeau, necinstiții câștigau. Câtă vreme puteau oamenii să stea sub guvernarea unei astfel de legi a bunătății? Eram un grup decent de oameni când am început să lucrăm. Nu erau mulți turnători printre noi. Ne cunoșteam locul și eram mândri de asta și munceam în cea mai bună fabrică din țară, unde bătrânul Starnes luase doar cei mai buni muncitori din țară. La sfârșitul primului an din cadrul planului, nu mai exista nici măcar un om cinstit printre noi. Acela era răul, acel fel de rău ca teroarea infernală cu care preoții obișnuiau să te sperie, dar nu ai crezut vreodată că o să trăiești să apuci să-l vezi. Nu numai că planul a încurajat câțiva ticăloși, dar a transformat oamenii decenți în ticăloși și nu mai era altceva de facut – și se mai și numea ideal moral!

Pentru ce se presupunea că ar fi trebuit să muncim? Pentru dragostea fraților noștri? Care frați? Pentru vagabonzii, haimanalele și parazitii pe care-i vedeam în jurul nostru? Și, oricând înșelau sau dădeau dovadă de incompetență, pentru că nu voiau sau nu erau capabili – care era diferența pentru noi? Dacă eram legați pe viață de nivelul lor de inadaptabilitate, fals sau real, cât puteam să mai continuăm? Nu aveam de unde să știm care este capacitatea lor de muncă, nu puteam să le controlăm nevoile, tot ce știam era că eram niște vite de povară, chinuindu-ne orbește într-un fel de loc care era jumătate spital, jumătate țarc de vite, un loc care abunda doar de handicap, de dezastru, de boală – vite puse acolo pentru ușurarea oricărui om care îndrăznea să spună care erau nevoile lui X.

Dragostea fraților noștri? Atunci am învățat să ne urâm frații pentru prima oară în viața noastră. Am început să-i urâm pentru fiecare masă pe care o înghițeau, pentru fiecare mică plăcere pe care o savurau, pentru o bluză nouă, pentru pălăria soției, pentru o ieșire cu familia, pentru vopsitul interiorului casei – pentru asta se lua de la noi, se plătea din limitările noastre, din renunțările noastre, din foamea noastră. Am început să ne spionăm unul pe altul, fiecare sperând să-l prindă pe celălalt mințind în privința nevoilor lui, ca să i se scadă alocația la următoarea ședință. Am început să avem „ciripitori" care informau lumea, care raportau că cineva a făcut rost în taină de un curcan și l-a

dus familiei duminică, pentru care a plătit din jocuri de noroc, cel mai probabil. Am început să ne amestecăm unul în viața altuia.

Am provocat dispute în familii pentru ca unele rude să fie date afară. Oricând vedeam un bărbat că începe să aibă o relație stabilă cu o fată, îi făceam viața mizerabilă. Am rupt multe logodne. Voiam ca nimeni să nu se căsătorească, să avem cât mai puțini dependenți pe care să-i hrănim.

În zilele de demult, obișnuiam să sărbătorim dacă cineva făcea un copil, să strângem bani să-l ajutăm cu facturile de la spital dacă era limitat cu banii în momentul acela. Acum, dacă se năștea un copil, nu vorbeam cu părinții săptămâni la rând. Copiii deveniseră pentru noi ceea ce sunt lăcustele pentru fermieri. Pe vremuri, obișnuiam să ajutăm pe cineva dacă avea o boală gravă în familie. Mai apoi..., ei bine, o să vă spun doar de un singur caz. Este vorba despre mama unui bărbat care muncise cu noi cincisprezece ani. Era o doamnă în vârstă, amabilă, veselă și înțeleaptă, ne știa pe toți după numele mic și tuturor ne plăcea de ea – ne plăcuse. Într-o zi, a alunecat pe scările pivniței, a căzut și și-a dislocat șoldul. Știam ce însemna un astfel de accident la vârsta ei. Doctorul personalului a spus că trebuia să fie trimisă la un spital din oraș pentru tratamente scumpe și îndelungate. Bătrâna a murit în noaptea dinaintea plecării la spital. Nimeni nu vorbea despre asta. Tot ce știu e că eu – și asta nu pot să uit! – eu, de asemenea, m-am surprins dorindu-mi să moară. Asta – să ne ierte Dumnezeu! – era frăția, securitatea, abundența la care trebuia să ajungă planul în numele nostru!

Exista vreun motiv pentru care această teroare să fie predicată de cineva? Era cineva care obținea profit din asta? Era. Moștenitorii Starnes. Sper că nu o să-mi reamintiți că au sacrificat o avere și au transformat fabrica într-un cadou pentru noi. Am fost prostiți și de asta. Da, au renunțat la fabrică. Dar profitul, doamnă, depinde de ceea ce urmărești. Și moștenitorii Starnes urmăreau ceva ce nici măcar toți banii de pe pământ nu puteau cumpăra. Banul e prea curat și inocent pentru asta.

Eric Starnes, cel mai tânăr, era ca o meduză care nu avea curajul să urmărească o țintă clară. A fost votat director al Departamentului de relații publice și nu făcea nimic, cu excepția faptului că avea o echipă întreagă care nu făcea nimic, deci nu trebuia să se obosească să stea la birou. Salariul pe care-l primea – ei bine, nu ar trebui să spun „salariu", niciunul dintre noi nu primea salariu – plata stabilită pe care o primea

era destul de modestă, cam de zece ori mai mult decât primeam eu, dar asta nu era cine știe ce bogăție. Ne reamintea întruna că ne-a dat nouă fabrica. Nu-l puteam suporta.

Gerald Starnes era directorul nostru de producție. N-am știut niciodată exact cât de mare era salariul lui. Ar fi fost necesară o întreagă armată de contabili ca să-și dea seama de asta sau o armată de ingineri care să urmărească cum s-au scurs atâția bani, direct sau indirect, în biroul lui. Niciun ban nu se presupunea că ar fi pentru el – erau toți pentru cheltuieli ale companiei. Gerald avea trei mașini, patru secretare, cinci telefoane și obișnuia să dea petreceri cu șampanie și caviar pe care niciun magnat plătitor de impozite din țară nu și-ar fi permis să le dea. Cheltuia mai mulți bani într-un an decât a câștigat din profit tatăl lui în ultimii doi ani de viață. Am văzut un teanc de o sută de livre – o sută de livre, le-am cântărit – de reviste în biroul lui Gerald, pline de povești despre fabrica noastră și planul nostru nobil, cu poze mari de-ale lui Gerald Starnes, pe care-l numeau un mare activist social. Lui Gerald îi plăcea să vină în ateliere noaptea îmbrăcat în hainele lui de seară, cu butoni cu diamante la manșetele strălucitoare de mărimea unei monede de 5 cenți și împrăștiind scrum de țigară peste tot. Orice paradă ieftină, atunci când nu ai nimic altceva de arătat în afară de bani, e destul de rea, atât că nimeni, de regulă, nu se preface că banii nu ar fi ai lui, iar tu ești liber să te uiți cu gura căscată la el sau nu, cum dorești, dar, de cele mai multe ori, nu faci asta. Dar, când un ticălos ca Gerald Starnes se preface și continuă să susțină sus și tare că lui nu-i pasă de averea materială, că el doar servește „familia", că toată bogăția nu este pentru el, ci pentru binele nostru și pentru binele comun, pentru că este esențial să menținem prestigiul companiei și al planului nobil în ochii opiniei publice – acela e momentul în care înveți să urăști creatura cum nu ai mai urât niciodată o ființă umană.

Dar sora lui, Ivy, era și mai rea. Ei chiar nu-i păsa de bogăția materială. Plata pe care o primea nu era mai mare decât a noastră, dar întrecea măsura, avea pantofi scâlciați, fără tocuri, bluze simple cu nasturi – doar ca să ne arate cât de altruistă e. Ea era directorul nostru de distribuție. Era doamna responsabilă cu nevoile noastre. Era cea care ne sugruma. Desigur, distribuția trebuia să fie decisă prin vot, de vocea poporului. Dar, când oamenii reprezintă șase mii de voci care urlă, care încearcă să decidă fără măsură, fără noimă, unde nu există

reguli ale jocului și fiecare poate cere absolut orice, dar nu are dreptul la nimic, când toată lumea deține puterea asupra vieților tuturor, mai puțin asupra propriei vieți, atunci se dovedește că vocea poporului e Ivy Starnes. Până la sfârșitul celui de-al doilea an, am renunțat la amăgirea „ședințelor familiei" – în numele „eficienței producției și al economisirii timpului", o ședință ținea, de obicei, zece zile – și toate petițiile pentru nevoi erau trimise, pur și simplu, în biroul doamnei Starnes. Nu, nu trimise. Trebuiau să-i fie recitate personal de fiecare solicitant. Apoi ea făcea o listă de distribuție pe care ne-o citea pentru votul de aprobare la o ședință care dura trei sferturi de oră. Votam pentru aprobare. Exista un interval de zece minute în program pentru discuții și obiecții. Nu făceam nicio obiecție. Știam mai bine lecția la vremea aceea. Nimeni nu putea să împartă venitul unei fabrici între mii de oameni fără vreun fel de șablon cu care să măsoare valoarea muncitorilor. Șablonul ei era lingușeala. Altruism? Pe vremea tatălui ei, toți banii de pe lume nu i-ar fi dat șansa să vorbească în cel mai jalnic mod cu putință și să scape basma curată, cum vorbea ea cu cei mai buni muncitori și cu soțiile lor. Avea niște ochi șterși, care arătau ciudat, reci și morți. Dacă ai fi vrut vreodată să vezi răul pur, trebuia să vezi strălucirea din ochii ei atunci când privea un bărbat care i-a dat o replică odată, care tocmai își auzise numele pe lista celor care nu primesc nimic altceva pe lângă suma derizorie. Și când vedeai asta, vedeai obiectivul real al oricărei persoane care a predicat vreodată sloganul: „De la fiecare după capacități, fiecăruia după nevoi".

Acesta era tot secretul. La început mă tot întrebam cum era posibil ca educații, cultivații, faimoșii oameni ai lumii să poată face o greșeală de asemenea proporții și să predice ca dreptate o astfel de nelegiuire – când doar cinci minute de gândire trebuiau să le spună ce s-ar întâmpla dacă cineva ar pune în practică ce predicau ei. Acum știu că nu au făcut asta din greșeală. Greșelile de asemenea proporții nu se fac din întâmplare. Când câțiva oameni o iau razna, când nu există nicio cale să facă lucrurile să funcționeze și nu au nicun motiv la îndemână care să le justifice alegerile, se întâmplă pentru că au un motiv pe care nu vor să-l împărtășească. Dar nici noi nu eram mai puțin vinovați, am votat pentru planul acela la prima ședință. Nu am făcut asta doar pentru că am crezut că aberațiile siropoase pe care le aclamau erau bune. Noi aveam alt motiv, dar aberațiile ne-au ajutat să ascundem asta

de vecinii noștri și chiar de noi înșine. Gargara asta ne-a dat șansa să considerăm virtute ceva ce altfel ne-ar fi fost rușine să recunoaștem ca atare. Nu exista un singur om care să fi votat pentru asta și care să nu se fi gândit că, sub un astfel de aranjament, ar trebui să forțeze profiturile celor mai capabili. Nu exista niciun om destul de bogat și de inteligent care să nu se gândească la faptul că altcineva era mai bogat și mai inteligent, iar planul acesta avea să-i dea o porție din bogăția și din mintea celuilalt. Dar, în timp ce se gândea că putea obține beneficii nemeritate de la cei superiori, uita de cei inferiori, care aveau de asemenea beneficii nemeritate. Uita de toți cei care îi erau inferiori și care încercau să-l secătuiască, așa cum și el spera să-și secătuiască superiorii. Muncitorilor cărora le plăcea ideea conform căreia nevoile lor îi îndreptățeau să vrea o limuzină ca aceea a superiorilor lor uitau că orice vagabond și orice cerșetor din lume ar veni urlând că nevoia lui îi dădea dreptul la un congelator ca al lor. Acesta era motivul real pentru care am votat – ăsta era adevărul –, dar nu ne plăcea să ne gândim la asta, deci, cu cât ne displăcea mai mult, cu atât mai tare urlam despre dragostea pentru binele comun.

Ei bine, am primit ce-am cerut. Către momentul când ne-am dat seama ce am cerut, de fapt, era prea târziu. Eram în capcană, fără cale de ieșire. Cei mai buni dintre noi au plecat din fabrică în prima săptămână a punerii în aplicare a planului. Ne-am pierdut cei mai buni ingineri, administratori, șefi de echipă și cei mai calificați muncitori. Un om care are respect de sine nu ajunge o vacă de muls pentru oricine. Unii mai capabili au încercat să reziste, dar nu pentru mult timp. Continuam să pierdem oameni, continuau să evadeze din uzină ca dintr-un perimetru infestat cu un microb – până nu am mai avut altceva decât oameni cu nevoi, nu și oameni capabili.

Iar aceia dintre noi care mai erau buni la ceva și care au rămas erau singurii de acolo de prea mult timp. Mai demult, nimeni nu-și dădea demisia de la fabrica Twentieth Company – și, cumva, nu puteam să credem că vremurile acelea s-au sfârșit. După un timp nu mai puteam demisiona, pentru că niciun alt angajator nu ne-ar fi luat – și nici nu puteam să-i condamnăm. Nimeni nu voia să aibă a face cu noi în niciun fel, nicio persoană și nicio firmă respectabilă. Toate magazinele mici în care ne făceam cumpărăturile au început să se mute rapid din Starnesville, așa încât ajunseserăm să nu mai avem decât baruri, case

de pariuri și escroci care ne vindeau gunoaie la prețuri exorbitante. Sumele pe care le primeam începeau să scadă, dar costul traiului de zi cu zi continua să crească. Lista pentru nevoile de la fabrică tot sporea, dar lista clienților fabricii se micșora. Aveam un venit din ce în ce mai mic, care trebuia împărțit între tot mai mulți oameni. Mai demult, se spunea că marca comercială a fabricii era la fel de bună ca marca de carat de pe aur. Nu știu la ce s-au gândit moștenitorii Starnes, dacă s-au gândit măcar puțin, dar cred că, la fel ca toți cei care fac planuri sociale și ca sălbaticii, s-au gândit că marca asta comercială era ca o ștampilă magică care făcea niște trucuri printr-un soi de putere voodoo și-i va menține bogați cum l-a menținut și pe tatăl lor. Ei bine, când clienții noștri au început să vadă că nu livram niciodată o comandă la timp și că nu dădeam niciodată un motor care să nu aibă ceva în neregulă, ștampila magică a început să funcționeze în sens invers: oamenii nu mai luau nici pe gratis un motor dacă purta marca fabricii Twentieth Century. Și s-a ajuns la situația când singurii noștri clienți erau oameni care niciodată nu au plătit și nu intenționau să-și plătească facturile. Dar Gerald Starnes, îndopat cu propria propagandă, s-a iritat și a început să ceară, cu un aer de superioritate morală, ca oamenii de afaceri să plaseze la noi comenzi nu pentru că motoarele erau bune, ci pentru că aveam mare nevoie de comenzi.

Către acel moment, până și prostul satului putea să vadă ceea ce generații de profesori s-au prefăcut că nu observă. La ce ar fi bună nevoia noastră pentru o uzină electrică atunci când generatoarele s-au oprit din cauza motoarelor noastre defecte? La ce i-ar folosi nevoia noastră unui om întins pe o masă de operație când lumina electrică se stinge? La ce le-ar folosi nevoia noastră pasagerilor unui avion dacă motorul ar ceda în aer? Și, dacă ne cumpărau produsele nu pentru meritele lor, ci pentru nevoia noastră, ar fi fost un lucru bun, cinstit, moral de făcut pentru proprietarul acelei uzine electrice, pentru chirurgul din spital, pentru cel care a construit avionul?

Totuși asta era legea morală pe care profesorii, liderii, filosofii voiau să o instaureze pe tot globul. Dacă asta a ajuns să se întâmple într-un oraș mic, unde ne știam cu toții, vă imaginați ce s-ar fi întâmplat la scară mondială? Vă puteți imagina cum ar fi, dacă ar trebui să trăiți și să munciți atunci când sunteți legată de toate dezastrele și de toți cei care se prefac bolnavi din lume? Să muncești, iar atunci când oricine

face vreo greșeală, tu trebuie să te revanșezi pentru asta. Să muncești fără să ai șansa să te ridici, cu mesele, hainele, casa și plăcerile tale care să depindă de orice escroc, de orice foamete, de orice epidemie din orice colț al planetei. Să muncești fără să ai șansa la o rație în plus atâta timp cât cei din Cambodgia nu au fost hrăniți, iar cei din Patagonia nu au fost trimiși la facultate. Să muncești pentru factura în alb prezentată de orice ființă, pe care n-o s-o vezi niciodată, ale cărei nevoi n-o să le știi niciodată, ale cărei abilități, lene, superficialitate sau înșelătorii nu ai cum să le știi vreodată și nici să nu ai niciun drept să pui întrebări – doar să lucrezi, să lucrezi, să lucrezi – și să lași în seama lui Ivy, a lui Gerald și a lumii întregi să ia decizia al cui stomac o să consume efortul, visele și restul zilelor tale. Și asta e legea morală care trebuie acceptată? Acesta este un ideal moral?

Ei bine, am încercat pe pielea mea și am văzut. Agonia noastră a durat patru ani, de la prima noastră ședință până la ultima, și s-a sfârșit în singurul mod în care se putea sfârși: falimentul. La ultima noastră ședință, Ivy Starnes a fost cea care a încercat să se poarte cu tupeu. A ținut un discurs scurt, obraznic, tăios, în care a spus că planul a eșuat pentru că restul țării nu l-a acceptat, că o singură comunitate nu putea avea succes în mijlocul unei lumi lacome, egoiste și că planul era un ideal nobil, dar că natura umană nu era destul de bună pentru el. Un tânăr – cel care fusese pedepsit pentru că ne-a dat o idee folositoare în primul an – s-a ridicat, în timp ce noi toți stăteam în liniște, și s-a dus direct la Ivy Starnes pe platformă. Nu a spus nimic. A scuipat-o în față. Acesta a fost sfârșitul planului nobil al fabricii Twentieth Century.

Bărbatul vorbise ca și cum povara anilor de tăcere i-ar fi scăpat dintr-odată din strânsoare. Dagny știa că acesta era un tribut destinat ei: el n-a arătat niciun fel de reacție la bunătatea ei, părea insensibil la orice formă de valoare și de speranță umană, dar ceva fusese atins înăuntrul lui, iar răspunsul fusese această mărturisire, acest lung strigăt disperat de rebeliune împotriva nedreptății, un strigăt ținut în frâu ani de zile, dar care ieșise la iveală odată ce a întâlnit omul căruia a-i face un apel la dreptate nu era cu totul fără speranță. Era ca și cum viața de care era pe cale să se lepede îi era înapoiată de cele două lucruri esențiale de care avea nevoie: de mâncare și de prezența unei ființe cu judecată.

— Dar ce e cu John Galt? a întrebat ea.

— O..., a spus, amintindu-și. O, da.

— Urma să-mi spui de ce oamenii începeau să pună întrebarea asta.

— Da... Se uita ca și cum ar fi avut în fața ochilor tabloul pe care-l studiase atâția ani, dar care rămăsese neschimbat și neelucidat: fața lui avea o privire ciudată, întrebătoare, plină de teroare.

— Urma să-mi spui cine era acel John Galt de care vorbeau – dacă a existat vreodată o astfel de persoană.

— Sper că nu, doamnă. Adică, vreau să spun, sper că nu este doar o coincidență, că e doar o frază care nu are nici un înțeles.

— Te gândeai la ceva. La ce?

— Era ceva... S-a întâmplat ceva la prima ședință a fabricii. Poate acesta a fost începutul a tot ce a urmat, poate nu. Nu știu... Ședința se ținuse într-o noapte de primăvară, acum doisprezece ani. Noi, cei șase mii de muncitori, eram înghesuiți pe locuri în aer liber, locuri construite pe căpriorii celui mai mare hangar al uzinei. Tocmai votasem pentru noul plan și eram nervoși, făcând mult prea mult zgomot, aclamam victoria oamenilor, amenințam niște dușmani necunoscuți și instigam lumea la luptă, ca niște bătăuși cu conștiința tulburată. Niște reflectoare cu lumină albă băteau deasupra noi și ne simțeam cam iritați și alcătuiam, în clipa aceea, o gloată urâtă și periculoasă. Gerald Starnes, președintele, tot bătea cu un ciocănel în masă ca să restabilească ordinea, iar unii dintre noi s-au mai liniștit, dar nu prea mult, puteai vedea tot locul mișcându-se fără stare dintr-o parte în alta, ca apa dintr-o oală care se clatină. „Acesta este un moment crucial în istoria omenirii!", a urlat Gerald Starnes în vacarmul de acolo. „Țineți minte că niciunul dintre noi nu mai poate să plece din acest loc acum, tot ce are fiecare aparține tuturor celorlați, potrivit legii morale pe care noi toți o acceptăm!" – „Eu nu", a spus un bărbat care se ridicase în picioare. Era unul dintre inginerii tineri. Nimeni nu știa multe despre el. De cele mai multe ori, se ținea deoparte. Când s-a ridicat, s-a făcut dintr-odată o liniște mormântală. Ce ne făcuse să înlemnim era poziția capului lui. Era înalt și slab – și îmi amintesc că mă gândeam că oricare dintre noi ar fi putut să-i rupă gâtul cu ușurință –, dar tot ce am simțit era frica. Stătea ca un om care știa că are dreptate. „O să pun capăt mascaradei ăsteia, o dată pentru totdeauna", a spus. Vocea lui era limpede și lipsită de orice emoție. Asta a fost tot ce a zis și s-a îndreptat spre ieșire. Niciunul nu s-a mișcat să-l

oprească. Gerald Starnes a țipat brusc la el: „Cum?" S-a întors și i-a răspuns: „O să opresc motorul lumii". Apoi a ieșit. Nu l-am mai văzut niciodată. N-am auzit niciodată ce s-a ales de el. Dar ani mai târziu, când am văzut luminile stingându-se, una după alta, în fabricile care au rezistat ca munții generații după generații, când am văzut porțile închizându-se, iar benzile rulante oprindu-se din mișcare, când am văzut străzile golindu-se, iar rezervoarele mașinilor secătuind, când totul începea să arate de parcă o putere tăcută oprea generatoarele lumii, iar lumea se dărâma într-o liniște lunară, ca un corp atunci când nu mai are suflet – atunci am început să ne punem întrebări despre el. Am început să ne întrebăm unul pe altul ce a zis, cine sunt cei care l-au auzit spunând-o. Am început să credem că s-a ținut de cuvânt, că el, cel care a văzut și a știut adevărul pe care noi refuzam să-l conștientizăm, era blestemul căzut asupra capetelor noastre, răzbunătorul, justițiarul pe care-l sfidasem. Am început să ne gândim că ne-a blestemat și că nu mai exista nicio scăpare din calea verdictului pe care-l dăduse și că nu vom mai fi niciodată în stare să scăpăm de el, iar asta era mult mai teribil, pentru că el nu ne urmărea, noi eram cei care, deodată, îl urmăream, iar el dispăruse aproape fără urmă. N-am descoperit nicio informație despre el nicăieri. Ne-am întrebat prin ce putere neobișnuită a putut să realizeze ce a promis că o să facă. Nu aveam niciun răspuns pentru asta. Am început să ne gândim la el ori de câte ori vedeam un faliment aiurea în lume pe care nimeni nu-l putea explica, oricând suferam o altă lovitură, oricând ne pierdeam o altă speranță, oricând ne simțeam prinși în ceața asta cenușie și imobilă care se lăsa deasupra pământului. Poate că oamenii ne-au auzit strigătul și nu știau ce voiam să spunem prin întrebarea aceea, dar cunoșteau prea bine sentimentul care ne făcuse să urlăm. Și ei, de asemenea, simțeau că ceva dispăruse cu totul din lume. Poate de asta au început s-o spună oricând simțeau că nu mai există nicio speranță. Mi-ar plăcea să cred că mă înșel, că acele cuvinte nu însemnau nimic, că nu există nicio intenție conștientă și nicio răzbunare în spatele acestui sfârșit al rasei umane. Dar, când îi aud repetând întrebarea, mi-e frică. Mă gândesc la omul care a spus că va opri motorul lumii. Vedeți dumneavoastră, numele lui era John Galt.

***

Dagny se trezise pentru că zgomotul roților se modificase. Era o bătaie neregulată, cu un țiuit brusc și cu trosnituri scurte, un sunet ca un râs isteric, și cu zdruncinături intermitente ale vagonului. Știa încă dinainte să-și verifice ceasul că asta era calea ferată de vest a Kansasului și că trenul își începuse lungul înconjur pe la sud de orașul Kirby din Nebraska.

Trenul era pe jumătate gol – numai câțiva oameni se aventuraseră de-a lungul continentului cu prima Cometă care circula de când cu dezastrul din tunel. I-a oferit un pat vagabondului, iar apoi a rămas singură cu povestea lui. Voia să se gândească la ea, la toate întrebările pe care avea de gând să i le pună în ziua următoare, dar avea mintea încremenită, imobilă, ca un spectator care se holbează la poveste, incapabil să funcționeze, doar să se zgâiască încontinuu. De parc-ar fi știut ce înseamnă tot acel spectacol, de parc-ar fi știut totul și fără să mai pună întrebări – și că trebuia să scape. Să se miște – astea erau cuvintele care nu-i dădeau pace, insistent și alarmist –, să se miște – ca și cum mișcarea devenise ea însăși un sfârșit crucial, absolut și condamnat.

Prin vălurile subțiri ale somnului, sunetul roților continua să alerge ca într-o cursă, odată cu creșterea tensiunii ei. Se tot trezea ca și cum somnul i-ar fi fost chinuit de o stare de panică fără cauză, se descoperea stând dreaptă în întuneric și gândindu-se cu o privire absentă: „Ce a fost asta" – apoi spunându-și ca pe o garanție – „Ne mișcăm..., încă ne mișcăm...".

Căile ferate ale Kansasului de Vest erau mai rele decât se aștepta – se gândea ea, ascultând roțile. Trenul o purta acum peste miile de mile din Utah. Simțea o dorință disperată să se dea jos din tren pe linia principală, să lase în urmă toate problemele de la Taggart Transcontinental, să găsească un avion și să zboare direct la Quentin Daniels. A fost nevoie să facă un efort de voință ca să rămână în vagon.

Stătea întinsă în întuneric, și asculta roțile, și se gândea că doar Daniels și motoarele lui mai rămăseseră ca o luminiță firavă înainte și o trăgeau și pe ea într-acolo. La ce i-ar mai fi de folos motorul acum? Nu avea niciun răspuns. De ce simțea această nevoie disperată să se grăbească? Nu avea niciun răspuns. Să ajungă la timp, acesta era singurul ultimatum din capul ei. A ținut totul pentru ea, nu a pus nicio întrebare. Fără cuvinte, știa răspunsul adevărat: era nevoie de motor nu ca să pună în mișcare trenurile, ci ca să o țină pe ea în mișcare.

Nu mai auzea bătaia celor patru lovituri în harababura țiuitului metalic, nu mai auzea pașii inamicului cu care se luase la întrecere, ci doar panica aceea fără speranță... O să ajung acolo la timp, se gândea, o să ajung acolo prima, o să salvez motorul. Există un motor pe care el n-o să-l oprească, se gândea, ...n-o să-l oprească, ...n-o să-l oprească... N-o să-l oprească, se gândea. O zdruncinătură care i-a smucit capul de pe pernă a trezit-o. Roțile se opriseră.

Pentru un moment, a rămas nemișcată, încercând să surprindă împietrirea limpede din jurul ei. Era la fel de imposibil ca și cum ar fi încercat să alcătuiască o imagine sensibilă a ceva ce nu exista. Nu exista nimic concret în această realitate care să poată fi perceput, nimic în afară de absență: niciun sunet, de parcă ar fi fost singură în tren, nicio mișcare, de parcă n-ar fi fost un tren, ci o încăpere dintr-o clădire, nicio lumină, de parcă n-ar fi fost niciun tren și nicio cameră, doar un spațiu lipsit de materie, niciun semn de violență sau de dezastru fizic, de parcă aceasta ar fi fost starea în care niciun dezastru nu mai era cu putință.

În momentul în care a înțeles natura acestei nemișcări, corpul i s-a avântat înainte, drept, dintr-o singură mișcare, imediată și violentă, ca un strigăt de revoltă. Când a deschis geamul, țiuitul ascuțit a trecut ca tăișul unui cuțit prin tăcerea de mormânt. Afară nu zărea nimic altceva decât întinderile anonime de pajiști: un vânt puternic spulbera norii, se vedea o coloană de lumină lunară, care cădea pe deasupra câmpiilor care păreau la fel de moarte ca peisajele dinspre care venise lumina. A apăsat pe întrerupător și pe soneria care-l chema pe însoțitorul de vagon. Lumina electrică s-a reaprins și i-a readus în lumea concretă. S-a uitat la ceas: trecuseră doar câteva minute peste miezul nopții. S-a uitat afară pe geamul din spate: șinele de cale ferată s-au îndreptat, iar la distanța cuvenită a văzut felinarele roșii lăsate pe pământ, plasate cu conștiinciozitate ca să protejeze partea din spate a trenului. Priveliștea era reconfortantă.

A apăsat soneria pentru însoțitor încă o dată. Așteptă. A mers în hol, a descuiat ușa și s-a aplecat să se uite la șine. În fâșia lungă, îngustă, oțelită, câteva geamuri erau luminate, dar nu vedea nicio siluetă, nicio mișcare. A trântit ușa, s-a întors și a început să se îmbrace, iar mișcările ei deveniseră deodată calme și iuți.

N-a venit nimeni să răspundă la chemarea soneriei. Când s-a grăbit spre vagonul alăturat, nu simțea niciun fel de frică, de incertitudine sau de disperare, nimic altceva în afară de necesitatea imediată de a acționa.

În compartimentul din vagonul următor nu exista nimeni din personal; la fel, nici în vagonul următor.

A iuțit pasul pe coridoarele înguste, dar nu a întâlnit pe nimeni. Ușile de la câteva compartimente erau deschise. Pasagerii stăteau înăuntru, îmbrăcați sau pe jumătate îmbrăcați, în liniște, ca și cum ar fi așteptat. O vedeau trecând în grabă pe lângă ei, cu priviri ciudate și furișe, de parcă știau ce urmărea, de parcă așteptau să vină cineva și să înfrunte ce nu înfruntaseră ei. A continuat să alerge de-a lungul coloanei vertebrale a unui tren mort, vedea combinația limpede a compartimentelor luminate, a ușilor deschise și a pasajelor goale: nimeni nu îndrăznea să iasă. Nimeni nu voia să pună prima întrebare.

Fugea prin singurul vagon al trenului în care câțiva pasageri dormeau în poziții felurite, contorsionați de epuizare, în timp ce alții erau treji, nemișcați, aplecați ca animalele care așteaptă o lovitură, fără să facă vreo mișcare, tocmai ca să evite contactul.

S-a oprit în holul vagonului. A văzut un bărbat care deschisese ușa și se apleca în afară, se uita întrebător în întuneric, gata să sară. S-a întors fiindcă a auzit că se apropie cineva. I-a recunoscut imediat chipul: era Owen Kellogg, omul care refuzase viitorul pe care ea i-l oferise cândva.

— Kellogg! a strigat, iar râsul din glasul ei era un țipăt de ușurare ca atunci când vezi, deodată, un om în plin deșert.

— Bună seara, domnișoară Taggart, a răspuns cu un zâmbet uimit, care avea o nuanță de plăcere neîncrezătoare și nostalgie. Nu știam că sunteți în tren.

— Haide, i-a ordonat ea, de parcă era un angajat al căilor ferate. Cred că ne aflăm într-un tren care stă pe loc.

— Da, a răspuns și a urmat-o cu o supunere disciplinată și promptă.

Nu era necesară nicio explicație. Era ca și cum, printr-o înțelegere tacită, ar fi răspuns la o chemare la datorie – și era normal ca, dintre sutele de oameni de la bord, în caz de primejdie, ei doi să fie cei care trebuiau să fie parteneri.

— Ai idee de când stăm pe loc? a întrebat ea în timp ce se grăbeau spre vagonul următor.

— Nu, a răspuns. Eram deja opriți când m-am trezit.

Au străbătut tot trenul și n-au dat de niciun însoțitor de vagon, de niciun chelner în restaurantul micuț, de niciun muncitor feroviar sau de vreun conductor. S-au uitat câteva clipe unul la altul, dar n-au spus

nimic. Auziseră povești despre trenuri abandonate, despre personalul care se face nevăzut în bruște izbucniri de revoltă împotriva robiei.

Au coborât la capătul din față al trenului, fără să perceapă nicio mișcare în jurul lor, cu vântul bătându-le pe față, și s-au urcat repede în locomotivă. Farul principal era aprins și se întindea ca un braț acuzator în vidul nopții. Cabina locomotivei era goală.

Strigătul ei disperat de triumf a țâșnit în fața priveliștii șocante:

— Bravo lor! Sunt oameni!

S-a oprit, îngrozită, de parcă auzise țipătul unui străin. A observat că Kellogg se uita la ea curios, arborând o vagă urmă de zâmbet.

Aceasta era o locomotivă veche, cu abur, cea mai bună pe care i-au putut-o oferi căile ferate Cometei. Focul ardea în cuptor, presiunea aburului era scăzută, iar pe parbrizul imens din fața lor, farul principal se oprise asupra unui șir de traverse care trebuiau să le alerge în întâmplare, dar care stăteau nemișcate, ca treptele unei scări, numărate, inscripționate, încheiate.

Dagny s-a uitat după registru și a căutat numele ultimului echipaj al trenului. Mașinistul era Pat Logan.

Privirea i-a coborât încet, apoi a închis ochii. Se gândea la prima cursă pe linia albastru-verzuie care trebuia să fi fost în mintea lui Pat Logan – iar acum și în a ei –, prin orele tăcute ale unei ultime curse pe orice cale ferată.

— Domnișoară Taggart? a rostit Kellogg cu blândețe.

Și-a ridicat repede capul.

— Da, a răspuns, da... Ei bine, vocea ei nu avea nicio altă culoare cu excepția nuanței metalice a hotărârii, va trebui să ajungem la un telefon și să chemăm o altă echipă. S-a uitat la ceas. În ritmul în care ne mișcăm, cred că suntem la aproximativ optzeci de mile de linia ferată a statului Oklahoma. Cred că Bradshaw este cea mai apropiată stație de la care putem suna. Suntem cam la treizeci de mile depărtare.

— Ne urmează vreun tren Taggart?

— Următorul este Numărul 253, un transport transcontinental, dar nu o să ajungă aici până la șapte dimineața nici dacă se încadrează în program, ceea de ce mă îndoiesc.

— Doar un transport în șapte ore? a întrebat el involuntar, cu o loialitate revoltată față de măreața cale ferată pentru care era odată atât de mândru să muncească.

Gura ei s-a strâmbat într-un zâmbet scurt.

— Traficul nostru transcontinental nu mai e ce era pe vremea când lucrai și tu.

El a clătinat ușor din cap.

— Presupun că nu există niciun tren din Kansasul de Vest care să vină în noaptea asta, nu?

— Nu pot să-ți spun cu exactitate, dar cred că nu.

Owen se uită la stâlpii de pe marginile șinelor.

— Sper ca cei din Kansasul de Vest să aibă telefoane funcționale.

— Vrei să spui că șansele ca telefoanele să meargă sunt mici dacă judecăm după starea căilor lor ferate. Dar va trebui să încercăm.

— Da.

Dagny s-a întors să plece, dar s-a oprit. Știa că nu avea niciun rost să comenteze, dar cuvintele au ieșit involuntar.

— Știi, a spus, există niște lămpi puse de lucrătorii noștri la capătul trenului ca să ne protejeze, e lucrul cel mai greu de conceput. Ei... ei se simt mai responsabili pentru viețile oamenilor decât a fost responsabilă țara pentru viețile lor.

Privirea lui îndreptată repede înspre ea a fost un impuls de empatie voluntară, apoi i-a răspuns grav:

— Da, domnișoară Taggart.

Coborând pe scara de pe o latură a locomotivei, au văzut un grup de pasageri adunați lângă calea ferată și încă și mai multe siluete care ieșeau din tren să li se alăture. Printr-un instinct deosebit al lor, oamenii care stăteau și așteptau știau că cineva preluase comanda, că cineva își asumase responsabilitatea, iar acum se simțeau în siguranță să se arate.

Toți o priveau cu aerul întrebător al așteptării în timp ce ea se apropia. Paloarea nefirească a lunii părea să dizolve diferențele dintre fețele lor și să accentueze calitatea pe care o aveau cu toții: o privire cumpănitoare și precaută, parte frică, parte rugăminte, parte scepticism, parte impertinență nerostită.

— Este printre voi cineva care vrea să fie purtătorul de cuvânt al pasagerilor? a întrebat Dagny.

Se uitau unul la celălalt. Nu venea niciun răspuns.

— Foarte bine atunci, a spus Dagny, nu trebuie să vorbiți. Sunt Dagny Taggart, vicepreședintele executiv al acestei căi ferate, – s-a auzit o rumoare drept răspuns din partea grupului, jumătate mișcare, jumătate șoapte care păreau să fie ușurare –, și vreau să vă vorbesc.

Ne aflăm într-un tren care a fost abandonat de personal. Nu a fost niciun accident. Locomotiva este intactă. Dar nu există nimeni care să-l conducă. Asta e ceea ce numesc ziarele un tren înghețat. Știți cu toții ce înseamnă – și știți și motivele. Poate știați motivele cu mult înainte ca ele să fi fost descoperite de oamenii care au dezertat aseară. Legea le interzice asta. Dar asta nu o să vă ajute acum.

O femeie a țipat brusc, cu violența unei crize de isterie:

— Ce-o să ne facem?

Dagny s-a oprit ca să se uite la ea. Femeia își făcea loc în față, ca să facă parte din grup, ca să pună niște corpuri omenești între ea și marele vid – stepa care se întindea și lumina lunii, fosforescența moartă a energiei moarte, neputincioase. Femeia purta un palton deasupra cămășii de noapte: paltonul îi aluneca, iar abdomenul îi ieșea în afară pe sub materialul subțire al cămășii, cu toată vulgaritatea vlăguită a comportamentului care pare să spună că tot ce a aflat omul despre sine este urâțenia și că nu trebuie să facă nimic ca s-o ascundă. Pentru un moment, Dagny a regretat nevoia de a continua.

— Ar trebui să merg de-a lungul șinelor ca să găsesc un telefon, a continuat ea cu o voce limpede și rece ca lumina lunii. Există telefoane de urgență la intervale de cinci mile de-a lungul șinelor. O să dureze puțin. Vă rog să rămâneți în tren și să fiți liniștiți.

— Cum rămâne cu bandele de tâlhari? a întrebat vocea nervoasă a unei femei.

— Adevărat, a răspuns Dagny. Mai bine ar veni încă cineva cu mine. Cine vrea?

Interpretase greșit afirmația femeii. Nu venea niciun răspuns. Nu exista nicio privire îndreptată înspre ea sau înspre altcineva. Nu existau ochi – doar ovale umede strălucind în lumina lunii. Acolo sunt, se gândea ea, oamenii noii generații, cei care cer și primesc sacrificiul de sine. A fost frapată de intensitatea furiei dinăuntrul liniștii lor, o furie care spunea că ea ar trebui să-i scutească de astfel de momente, și, cu un sentiment de cruzime cu desăvârșire nou pentru ea, a rămas tăcută.

Observa că și Owen Kellogg aștepta, de asemenea; dar el nu privea pasagerii, o privea pe ea. Când a fost sigur că n-o să existe niciun răspuns din partea grupului, a spus încet:

— Vin eu cu dumneavoastră, desigur, domnișoară Taggart.

— Mulțumesc.

— Cum rămâne cu noi? a izbucnit femeia agitată.

Dagny s-a întorsc către ea și a răspuns formal, fără intonație, monoton, ca un om de afaceri:

— Nu au existat atacuri ale bandelor de jefuitori asupra trenurilor înghețate – din păcate.

— Unde suntem, mai exact? a întrebat un bărbat mătăhălos, cu un palton mult prea scump și cu o față prea grasă; vocea lui avea tonul pe care-l folosești cu servitorii angajați de un om nepotrivit. În ce parte a statului?

— Nu știu.

— Cât timp vom rămâne aici? a întrebat altul pe tonul unui creditor care se impune unui datornic.

— Nu știu.

Resentimentele exagerate își răreau rafalele ca niște castane care pocnesc în cuptorul întunecat al minții, oamenii știau acum să cineva are grijă de ei și sunt în siguranță.

— E absolut scandalos! a urlat o femeie sărind înainte și aruncându-i lui Dagny cuvintele în față. Nu-ți permit să lași să se întâmple așa ceva! N-am niciun chef să fiu silită s-aștept la mama dracului! Normal ar fi să fiu dusă la destinație!

— Tacă-ți fleanca, i-a replicat Dagny, sau o să încui ușile trenului și o să te las exact unde ești.

— Nu poți să faci așa ceva! Ești o cărăușă ordinară! N-ai dreptul să mă tratezi în halul ăsta! O să te raportez la comisia de uniformizare!

— Asta dacă o să ai un tren care să te ducă la comisie, i-a aruncat Dagny, întorcându-i spatele.

L-a văzut pe Kellogg uitându-se la ea, privirea lui părea să fie numai o linie desenată în subsolul cuvintelor și scoțându-le în evidență importanța.

— Fă rost de o lanternă de pe undeva până îmi iau eu geanta și, dup-aia, pornim.

Când au început să meargă de-a lungul șinelor ca să ajungă la un telefon, după ce au depășit șirul de vagoane, au zărit o siluetă care ieșea din tren și acum se grăbea să-i ajungă din urmă. A recunoscut vagabondul.

— Probleme, doamnă? a întrebat oprindu-se.

— A dispărut echipajul.

— O! Și ce-i de făcut?

— Mă duc să caut un telefon.

— Nu puteți să mergeți singură, doamnă, nu într-o perioadă ca asta. Vin mai bine cu dumneavoastră.

Dagny a zâmbit.

— Mulțumesc, o să fiu în siguranță. Domnul Kellogg, aici de față, o să vină cu mine. Spune cum te numești?

— Jeff Allen, doamnă.

— Ei bine, din clipa asta ești angajat. Ești conductor adjunct și vicepreședinte delegat la conducerea operațiunii. Treaba ta este să ai grijă de tren cât lipsesc eu, să menții ordinea și să te asiguri că șleahta asta nu face probleme. Spune-le că eu te-am numit. Nu-ți trebuie nicio dovadă. O să asculte pe oricine le pretinde să-l asculte.

— Da, doamnă, a răspuns el ferm, cu o privire care arăta că a înțeles.

Dagny și-a amintit că banii din buzunar puteau să devină încredere în propria rațiune: a luat o bancnotă de o sută de dolari din geantă și a pus-o în mâna vagabondului.

— Plata în avans.

— Da, doamnă.

Pornise înainte când a strigat-o:

— Domnișoară Taggart!

S-a întors.

— Da?

— Vă mulțumesc.

Dagny zâmbi ridicându-și pe jumătate mâna, în semn de salut, și a mers mai departe.

— Cine era? a întrebat Kellogg.

— Un vagabond care a fost prins fără bilet.

— O să-și facă treaba, cred.

— O să și-o facă.

Au înaintat tăcuți pe lângă locomotivă și și-au continuat drumul, în direcția farurilor ei. La început, mergând cu o lumină violentă care le bătea din spate, se simțeau ca acasă în fireasca împărăție a căilor ferate. Apoi, urmărind luminile care se reflectau în urmele de sub picioarele ei, Dagny resimți un reflux încet și se străduia să-și păstreze starea, să

continue să perceapă strălucirea care începea să se estompeze, până când și-a dat seama că sclipirile de pe șine nu erau nimic altceva decât lumina lunii. Nu putu să-și stăpânească impulsul care o făcea să se uite înapoi. Farurile se aflau încă în spatele lor ca globurile de lichid argintiu ale unei planete, înșelător de aproape, dar de pe o altă orbită și dintr-un alt sistem. Owen Kellogg mergea în tăcere lângă ea, iar ea era sigură că-și cunoșteau unul altuia gândurile.

— N-ar fi putut. O, Doamne, n-ar fi putut! a zis dintr-odată, dar nu și-a da seama că a spus-o cu voce tare.

— Cine?

— Nathaniel Taggart. N-ar fi putut să lucreze cu niște oameni ca ăștia care călătoresc acum cu trenul. N-ar fi putut să conducă trenurile pentru ei. N-ar fi putut să-i angajeze. N-ar fi putut să-i folosească deloc, nici ca beneficiari, nici ca muncitori.

Kellogg a zâmbit.

— Vreți să spuneți că nu putea să se îmbogățească exploatându-i pe ei, domnișoară Taggart?

Dagny a dat din cap.

— Ei..., a zis, iar el a simțit tremurul abia perceptibil din vocea ei, care însemna și dragoste, și durere, și indignare, au spus ani de-a rândul că Nathaniel s-a ridicat împiedicându-i pe alții, că nu le lăsa nicio șansă și că... și că incompetența celorlalți servea interesului lui egoist... Dar el... nu voia supunere de la ceilalți.

— Domnișoară Taggart, a zis el, cu o notă stranie în voce, gândiți-vă că el a reprezentat un cod al existenței care – pentru o scurtă perioadă din istoria umanității – a eliminat sclavia din lumea civilizată. Gândiți-vă la asta de fiecare dată când sunteți consternată de mulțimea de inamici pe care i-a avut.

— Ai auzit de o individă, Ivy Starnes?

— Da, sigur că da.

— Mă tot gândesc că i-ar fi plăcut foarte mult spectacolul pasagerilor din noaptea asta. Numai după astfel de lucruri umbla. Dar noi, noi nu putem trăi așa, nu? Nimeni nu poate trăi așa. E imposibil să trăiești așa.

— Ce vă face să credeți că scopul lui Ivy Starnes e să trăiască?

Undeva, la periferia minții – ca niște firicele pe care vedea cum le poartă vântul la marginea preriei, fără să ia forma razelor, sau a fumului, sau a norilor –, simțea că există o formă pe care nu o putea percepe, o formă pe care o putea vedea pe jumătate și care pretindea să fie văzută.

Nu i-a mai răspuns nimic și – ca un lanț care se desfășura în tăcere – și-au urmat pașii pe marginea căii ferate.

Nu avusese timp să-i analizeze caracterul, fusese mai degrabă unul dintre acei angajați competenți și providențiali; acum se uita la el cu o atenție stranie. Avea o privire clară, dură, aceeași ca în trecut. Dar mușchii feței îi erau mai relaxați, de parcă ar fi făcut pace cu el însuși. Era îmbrăcat cu niște haine jerpelite. Purta o geacă veche de piele și chiar pe întuneric putea să vadă că avea câteva porțiuni roase de folosință.

— Ce-ai făcut de când ai plecat de la Taggart Transcontinental? l-a întrebat.

— O, multe.

— Unde lucrezi?

— Fac comisioane.

— Ce fel de comisioane?

— Orice fel de comisioane.

— Nu lucrezi pentru o companie feroviară?

— Nu.

Concizia abruptă cu care spusese cuvântul părea să-i dea expresivitate. Știa că-și dăduse seama din ce cauză întreabă.

— Kellogg, dacă-ți spun că nu mai am niciun om de calitate în toată rețeaua, dacă-ți ofer orice post, în orice condiții, pe oricât de mulți bani vrei tu, te întorci la noi?

— Nu.

— Te-a uimit scăderea frecvenței trenurilor noastre. Nu cred că ai idee ce-a generat lipsa asta acută de oameni. Nu pot să-ți spun prin ce agonie am trecut acum trei zile, încercând să găsesc pe cineva care să construiască cinci mile de linie temporară. Trebuie să construiesc cincizeci prin Munții Stâncoși. Nu văd nicio cale de ieșire. Dar trebuie s-o fac. Am căutat oameni în toate văgăunile. N-am găsit pe nimeni. Și după aceea m-am întâlnit întâmplător cu tine, într-un vagon, când aș da jumătate din rețea pe un om ca tine – înțelegi de ce nu te pot lăsa să pleci? Cere-mi ce vrei. Vrei să fii manager general de regiune? Sau asistentul vicepreședintelui executiv?

— Nu.

— Încă-ți mai câștigi existența muncind, nu?

— Da.

— Nu pari să faci foarte mulți bani.

— Fac îndeajuns de mulți ca să-mi acopere nevoile, doar nevoile mele.

— De ce ești dispus să lucrezi pentru oricine altcineva în afară de Taggart Transcontinental?

— Pentru că nu-mi puteți oferi slujba pe care o vreau eu.

— Eu? – s-a oprit dintr-o dată – Doamne Dumnezeule, Kellogg! – nu înțelegi? Ți-aș da orice slujbă mi-ai cere!

— În regulă. Revizor de cale.

— Ce?

— Montator de șine. Îngrijitor de locomotivă. A zâmbit când a văzut expresia de pe fața ei: Vedeți, știam eu că n-o să acceptați.

— Vrei să spui că ai accepta o slujbă de zilier?

— Oricând.

— Dar nimic mai mult de atât?

— Exact. Nimic mai mult.

— Nu înțelegi că am prea mulți oameni care pot să facă lucrurile astea, dar nimic altceva?

— Înțeleg, domnișoară Taggart. Dar dumneavoastră înțelegeți?

— Am nevoie de...

— ...Mintea mea, domnișoară Taggart? Mintea mea nu mai e de mult de vânzare.

A rămas pe loc, uitându-se la el, cu o figură din ce în ce mai încordată:

— Ești unul dintre ei, nu-i așa? a întrebat ea în cele din urmă.

— Ce?

Nu i-a răspuns. A ridicat din umeri și a mers mai departe.

— Domnișoară Taggart, a întrebat el, cât mai aveți de gând să rămâneți un cărăuș?

— N-o să las lumea pe mâinile individei pe care o citezi.

— Răspunsul pe care i l-ați dat era mult mai realist.

Zgomotul pașilor a mai durat câteva minute până când să-l întrebe:

— De ce ai fost de partea mea în seara asta? De ce ai vrut să mă ajuți?

I-a răspuns imediat, aproape cu jovialitate:

— Pentru că nu există niciun pasager în trenul ăla care să vrea să ajungă la destinație mai repede decât îmi doresc eu. Dacă trenul o să se

pună în mișcare, nimeni n-o să profite din asta mai mult decât mine. Dar, când am o nevoie, nu stau să aștept să-mi pună cineva ceva pe tavă, ca individa aia a dumneavoastră.

— Nu? Și dacă toate trenurile s-ar opri?

— Atunci n-aș alege să merg cu trenul într-o călătorie importantă.

— Unde mergi?

— Către vest.

— Într-o misiune specială?

— Nu. Merg în vacanță cu niște prieteni, stăm o lună.

— O vacanță? Și e vacanța asta atât de importantă pentru tine?

— Cel mai important lucru de pe pământ.

Merseseră deja două mile când au ajuns la micuța cabină gri de lângă linie care avea în ea telefonul de urgență. Cabina stătea într-o rână din cauza furtunilor. A deschis-o. Telefonul era acolo, un obiect familiar, liniștitor, care strălucea în lumina lanternei lui Kellogg. Dar a știut, în clipa în care a pus receptorul la ureche, iar el a știut când i-a văzut mâna apăsând furca din nou și din nou, că telefonul era mort.

I-a întins receptorul fără să-i spună nimic. A ținut lanterna cât s-a apropiat și el de aparat, l-a smuls din perete și s-a uitat la fire.

— Firele sunt în regulă, a zis el. Curentul e pornit. Telefonul e problema. Avem toate șansele să funcționeze următorul. A adăugat: Următorul e la cinci mile.

— Hai să mergem, a zis ea.

Mult în spatele lor, se vedeau încă farurile locomotivei, dar nu mai erau o planetă, ci o stea micuță care de-abia se vedea prin praf. În fața lor, șinele se pierdeau într-un spațiu albastru, iar capătul lor se risipea în întuneric.

Și-a dat seama că se întorcea des să privească la lumina farurilor; atâta timp cât ele rămâneau în câmpul ei vizual, se simțea de parcă ar fi avut o ancoră de siguranță; acum trebuia să se despartă de ele și să se cufunde în... și să dispară de pe planeta asta, s-a gândit ea. L-a văzut și pe Kellogg privind în urmă.

S-au uitat unul la altul, dar n-au zis nimic. O pietricică s-a sfărâmat sub talpa bocancului ei cu sunetul unei pocnitori. Cu o mișcare rece și conștientă, el a aruncat telefonul într-un șanț: violența gestului a spart tăcerea.

— Să-l ia naiba, a zis cu voce egală și cu un dispreț mai presus de orice emoție. Probabil că n-a avut chef să vină la muncă și, pentru că avea nevoie de salariul lui, nimeni nu a avut dreptul să-i pretindă să țină naibii telefoanele în funcțiune.

— Hai, i-a zis.

— Ne putem odihni dacă sunteți obosită, domnișoară Taggart.

— Sunt bine. N-avem timp să fim obosiți.

— Asta e marea noastră problemă, domnișoară Taggart. Ar trebui să luăm o pauză la un moment dat.

Ea a scos un chicotit scurt și a pășit apăsat pe o traversă, de parcă ăsta ar fi fost răspunsul ei.

Era greu să pășești pe traverse, dar, când au încercat să meargă pe lângă șină, și-au dat seama că era mult mai greu. Pământul pe jumătate nisip, pe jumătate noroi se strângea în jurul picioarelor ca o substanță care nu e nici lichidă, nici solidă. S-au întors la mersul pe traverse; era aproape la fel ca și cum ar fi traversat un râu pe buturugi.

S-a gândit cât de mult însemnau, dintr-odată, cele cinci mile și că un punct regional de la treizeci de mile distanță părea acum de neatins – asta după o vreme a liniilor construite de oameni care cuantificau totul în mii de mile transcontinentale. Pânza de șine și de lumini care se întindea de la un ocean la altul atârna de un fir rupt sau de o conexiune stricată dinăuntrul unui telefon ruginit – nu, atârna de ceva mult mai puternic și mult mai fragil. Atârna de legăturile din mințile oamenilor care știau că existența unui fir, a unui tren, a unei slujbe, a lor și a acțiunilor lor era un absolut din care nu aveai cum să scapi. Când mințile astea dispăreau, un tren de două mii de tone depindea de mușchii picioarelor ei.

Obosită? s-a gândit ea. Până și mersul lor însemna ceva, era un fragment de realitate în imobilitatea din jur. Efortul însemna o experiență specifică, însemna suferință și nu putea fi mai mult decât atât – în inima unui spațiu care nu era nici luminat, nici obscur, în centrul unui teritoriu care nici nu se solidifica, nici nu se lichefia de tot, într-o ceață care nici nu era mobilă, nici nu se ridica. Mersul era singura dovadă a mișcării lor: nimic nu se schimbase în pustietatea din jur, nu exista niciun semn care să le arate că avansaseră. Tot timpul se întrebase, cu un dispreț autentic, ce era în mintea ălora care predicau că dispariția universului ar reprezenta idealul umanității. Acolo, s-a gândit ea, se afla lumea lor și proiecția minții lor.

Apariția unui semnal verde pe linie le-a dat un punct de reper pe care să-l depășească, dar – fără să țină seama de dizolvarea tuturor reperelor – nu-i liniștise deloc. Părea c-ar veni dintr-o lume stinsă de mult, ca stelele acelea care luminează și după ce mor. Cercul verde strălucea în spațiu, anunța libera trecere, cerea mișcare acolo unde nu se mai mișca nimic. Cine era filosoful, s-a gândit ea, care a spus că mișcarea există și în absența entităților mobile? Asta era și lumea lui.

Și-a dat seama că nu din pricina presiunii continua să meargă cu efort, ci pentru că era absorbită înainte. Uitându-se la Kellogg, a văzut că și el mergea ca un om împotriva furtunii. Se simțea de parcă ei erau singurii supraviețuitori ai... ai realității – doi oameni singuri, zbătându-se într-o lume care a încetat să mai existe.

Kellogg a fost primul care, după un timp, s-a uitat în spate: nu se mai vedea nicio lumină.

Nu s-au oprit. Cu privirea ațintită înainte, și-a băgat o mână în buzunar; Dagny a fost sigură că mișcarea era involuntară; a scos un pachet de țigări și i l-a întins.

Când să ia o țigară, dintr-odată, l-a prins de încheietură și i-a smuls pachetul din mână. Era un pachet alb care avea pe el un singur semn: semnul dolarului.

— Dă-mi lanterna! a ordonat ea, oprindu-se.

El s-a oprit, supus, și a îndreptat lanterna către pachetul din mâinile ei. Ea a apucat să-i vadă fața. Părea puțin uimit și foarte amuzat.

Pe pachet nu exista nimic altceva, nicio marcă, nicio adresă, doar semnul auriu al dolarului. Țigările aveau același semn imprimat.

— De unde ai luat țigările astea? a întrebat ea.

El zâmbea.

— Dacă știți îndeajuns de multe ca să puneți întrebarea asta, domnișoară Taggart, sigur știți și că n-o să vă răspund.

— Știu că semnul ăsta înseamnă ceva.

— Dolarul? Înseamnă foarte multe. Apare pe vesta fiecărui personaj gras, porcin, din desenele animate, cu scopul de a arăta că e un criminal, un șarlatan, un nemernic – e singura marcă a răului pur. Dolarul înseamnă – ca monedă a unei țări libere – reușită, succes, capacități, putere creatoare – și, tocmai din aceste motive, este un simbol al infamiei. E însemnat pe fruntea unui om ca Hank Rearden, un om condamnat. Dar știți de unde vine semnul acesta? Sunt inițialele Statelor Unite.

A stins lanterna, dar a rămas pe loc; putea să-i vadă zâmbetul amar.

— Știați că Statele Unite sunt singura țară din istrorie care și-a pus propria monogramă pe post de simbol al depravării? Întrebați-vă de ce. Întrebați-vă cât de mult timp poate spera să reziste o astfel de țară și ce standarde morale a distrus, de fapt, acea țară. A fost singura țară din istorie unde averea nu se câștiga prin tâlhărie, ci prin producție, nu prin forță, ci prin comerț, singura țară unde banii erau simbol al omului liber, stăpân pe munca sa, pe viața sa, pe fericirea sa, pe el însuși. Dacă ăsta e răul, așa cum spun standardele de astăzi, dacă ăsta e motivul pentru care ne blestemă toată lumea, atunci noi – noi, cei care vrem dolari și facem dolari – acceptăm asta și alegem să fim înfierați de toți ceilalți. Alegem să purtăm semnul dolarului pe frunțile noastre, mândri, ca emblemă a aristocrației noastre – o emblemă pentru care suntem gata să trăim și, dacă e nevoie, să murim.

Și-a întins palma într-un gest care-i cerea pachetul înapoi. Ea nu voia să-i dea drumul, dar a capitulat și i l-a pus în mână. Cu o încetineală căutată, de parcă ar fi subminat astfel însemnătatea gestului, i-a oferit o țigară. Ea a luat-o și a pus-o între buze. A luat și el una, a scăpărat un chibrit, a aprins țigările și au mers mai departe.

Au mers așa, pe lemne putrezite, care se afundau fără ca măcar să opună cea mai mică rezistență, printr-un glob imens, necoagulat, de lumină și ceață, cu două sfere de foc viu în mâini și cu două halouri care le luminau, din când în când, fața.

„Focul, un element atât de periculos, îmblânzit de degetele lui…"; și-a adus aminte ce i-a spus bătrânul, bătrânul care zisese că țigările astea nu sunt produse pe Pământ. „Când un om gândește, în mintea lui e aprinsă o flacără – și e firesc ca el să aibă vârful aprins al unei țigări ca reflexie fizică a acelui gând".

— Mi-ar plăcea să-mi spui cine le face, a zis ea, pe un ton fără speranță.

El a chicotit binevoitor.

— Pot să vă spun doar atât: un prieten de-al meu le vinde – dar, nefiind un cărăuș, le vinde doar prietenilor lui.

— Nu-mi vinzi pachetul ăla?

— Nu cred că vi-l puteți permite, domnișoară Taggart, dar, dacă insistați…

— Cât costă?

— Cinci cenți.

— Cinci cenți? a repetat ea, uluită.

— Cinci cenți, a zis el și a adăugat: În aur.

Ea s-a oprit, holbându-se la el:

— În aur?

— Da, domnișoară Taggart.

— Ei bine, care-i rata ta de schimb? Cât înseamnă asta în bani obișnuiți?

— Nu există o rată de schimb, domișoară Taggart. Nicio monedă fizică sau spirituală al cărei singur sistem de valori este decretul domnului Wesley Mouch n-o să poată cumpăra țigările astea.

— Înțeleg.

A băgat mâna în buzunar, a scos pachetul și i l-a întins.

— Vi le fac cadou, domnișoară Taggart, a zis el, pentru că le-ați câștigat de atâtea ori până acum – și pentru că aveți nevoie de ele, așa cum și noi avem nevoie de ele.

— Pentru ce?

— Să ne aducă aminte – în momentele de descurajare, în singurătatea exilului – de adevărata noastră casă, care a fost întotdeauna și a dumneavoastră, domnișoară Taggart.

— Mulțumesc, a zis ea. A pus țigările în buzunar; el a văzut că îi tremurau mâinile.

Când au ajuns la cea de a patra bornă, nu mai scoseseră de mult niciun sunet, nu mai aveau energie pentru nimic altceva, își mișcau doar picioarele. Au zărit în depărtare un punct luminos, prea aproape de Pământ și prea clar ca să fie o stea. L-au privit în continuare, fără să se oprească, și n-au spus nimic până n-au fost siguri că era într-adevăr un far electric în mijlocul unei prerii pustii.

— Ce-i aia? a întrebat ea.

— Nu știu, a zis el. Arată ca o...

— Nu, l-a întrerupt ea, nu se poate. Nu aici.

Nu voia să îl audă numind speranța pe care o simțise atâtea minute în șir. Nu putea nici măcar să-și permită să recunoască sentimentul acela ca fiind, de fapt, speranță.

La a cincea bornă au dat peste cutia telefonică. Farul ardea în continuare ca un punct de foc la mai puțin de o jumătate de milă înspre sud.

Telefonul funcționa. A auzit bâzâitul din fir când a ridicat receptorul – părea respirația unei ființe vii. O voce tărăgănată a răspuns:

— Jessup, la Bradshaw.

Vocea părea somnoroasă.

— Dagny Taggart la telefon, vă vorbesc de la...

— Cine?

— Dagny Taggart de la Taggart Transcontinental, vă vorbesc de la...

— O... O, da... Înțeleg... Da?

— ...vă vorbesc de la telefonul cu numărul 83 de pe linia dumneavoastră. Cometa e blocată la șapte mile în nord față de locul în care mă aflu. A fost abandonată. Echipajul a dispărut.

A urmat o pauză.

— Și ce vreți să fac eu?

Și Dagny a avut nevoie de o pauză ca să creadă ce-i auzeau urechile.

— Sunteți dispecerul de noapte?

— Da.

— Atunci trimiteți-ne un alt echipaj chiar acum.

— Un echipaj complet pentru un tren cu pasageri?

— Bineînțeles.

— Acum?

— Da.

A urmat o pauză.

— N-am primit nicio instrucțiune pentru o astfel de situație.

— Chemați-l pe dispecerul-șef, a zis Dagny.

— E în concediu.

— Chemați-l pe șeful diviziei.

— E plecat la Laurel pentru câteva zile.

— Chemați pe cineva care are putere de decizie.

— Eu am putere de decizie.

— Ascultați-mă, a zis ea încet, străduindu-se să rămână calmă, înțelegeți că un tren, un tren plin cu pasageri, a fost abandonat în mijlocul preriei?

— Da, dar de unde să știu ce se presupune că aș putea face într-o situație ca asta? Nu există reglementări pentru astfel de situații. Dacă ați fi avut un accident, v-am fi trimis trenul de depanare, dar, dacă n-a fost niciun accident..., n-aveți nevoie de el, nu?

— Nu, n-avem nevoie de depanatori. Avem nevoie de oameni? Înțelegeți? Oameni vii care să conducă o locomotivă.

— Reglementările nu prevăd nimic despre un tren fără echipaj. Sau despre un echipaj fără tren. Nu există nicio indicație care să mă facă să trimit un echipaj în puterea nopții să caute un tren undeva în pustiu. N-am mai auzit așa ceva până acum.

— Auziți acum. Nu știți ce trebuie să faceți?

— Cine sunt eu să știu ce trebuie să fac?

— Știți că principala dumneavoastră îndatorire e să țineți trenurile în mișcare?

— Principala mea îndatorire e să respect regulile. Dacă trimit un echipaj și nu trebuia s-o fac, Dumnezeu știe ce o să se întâmple! Vine comisia peste mine și, la reglementările nou intrate în vigoare, cine sunt eu să am drept de decizie?

— Și ce se va întâpla dacă un tren e blocat pe linie?

— Dar nu e vina mea. N-am nimic de a face cu asta. Nu pot să dea vina pe mine. N-am avut ce să fac.

— Dar aveți ce să faceți acum.

— Nimeni nu mi-a spus ce să fac.

— Eu vă spun ce să faceți.

— Și de unde să știu dacă aveți dreptul să-mi spuneți ce să fac sau nu? Nu e treaba noastră să înlocuim echipajele Taggart. Ni s-a spus că vă folosiți propriii oameni. Eu așa știu.

— Dar asta e o urgență!

— Nu mi-a spus nimeni nimic despre vreo urgență.

A avut nevoie de câteva secunde ca să-și recapete controlul. L-a văzut pe Kellogg privind-o cu un zâmbet amar.

— Ascultați, a zis ea în receptor, știți că trenul trebuia să ajungă la Bradshaw acum mai bine de trei ore?

— Da, bineînțeles. Dar nimeni n-o să se gândească la asta. Niciun tren nu ajunge la timp acum.

— Și aveți de gând să ne lăsați pe linie, să blocați traficul feroviar pentru totdeauna?

— Nu avem niciun tren până la Numărul 4, trenul de pasageri din Laurel, la opt și treizeci și șapte de minute dimineața. Puteți aștepta până atunci. Până atunci, o să intre în tură dispecerul de zi. Puteți vorbi cu el.

— Nătărăule! E vorba de Cometa Taggart!

— Și ce înseamnă asta pentru mine? Aici nu e Taggart Transcontinental. Voi, bogații, așteptați ca toată lumea să lucreze pentru voi. Nu ne-ați dat decât dureri de cap cu toată munca suplimentară pe care a trebuit s-o facem gratis. Vocea lui devenea insolentă: Nu aveți dreptul să vorbiți cu mine așa. Vremurile alea sunt de mult apuse.

Niciodată nu crezuse că existau oameni care să folosească această strategie simplă, pe care ea n-o folosise niciodată, și să le iasă; astfel de oameni nu erau angajați de Taggart Transcontinental și nu fusese niciodată pusă în situația de a discuta cu ei până acum.

— Știi cine sunt? a întrebat ea, pe tonul rece al unei amenințări.

Funcționase.

— Da... Cred că da, a răspuns el.

— Atunci hai să-ți spun cum stau lucrurile: dacă nu-mi trimiți un echipaj chiar acum, o să fii pe drumuri când ajung la Bradshaw, unde o să ajung, mai devreme sau mai târziu. Spre binele tău, să fie mai devreme.

— Da, doamnă, a zis el.

— Cheamă un echipaj complet pentru un tren cu pasageri și dă-le ordinul să ne ducă la Laurel, de unde o să ne luăm propriii oameni.

— Da, doamnă. A adăugat: O să-i informați pe cei de la centru că dumneavoastră mi-ați cerut să fac asta?

— Da.

— Și că dumneavoastră sunteți responsabilă pentru asta?

— Da.

A urmat o pauză, iar apoi a întrebat-o zăpăcit:

— Acum trebuie să sun oamenii? Cei mai mulți n-au telefoane.

— N-ai niciun ajutor?

— Ba da, dar n-o să ajungă până dimineață.

— E cineva pe-acolo acum?

— E un măturător în depou.

— Trimite-l pe el să cheme oamenii.

— Da, doamnă. Rămâneți pe linie.

Ea s-a sprijinit pe o margine a cabinei telefonice, așteptând. Kellogg zâmbea.

— Și dumneavoastră vreți să conduceți o companie feroviară – și încă una transatlantică – cu astfel de oameni pe linie? a întrebat el.

Ea a ridicat din umeri.

Nu putea să-și ia ochii de la far. Părea să fie atât de aproape, părea atât de ușor de ajuns acolo. I se părea că gândul acela pe care nu avea curaj să-l accepte se lupta cu ea, aruncând rămășițele luptei lor în tot creierul: un om capabil să valorifice o sursă intactă de energie, un om care lucra la un motor care să facă toate celelalte motoare complet nefolositoare... putea să vorbească cu un astfel de creier... în doar câteva ore..., dar dacă nu trebuia să se grăbească? Voia să se grăbească. Tot ce voia era să ajungă acolo... Munca ei? Ce însemna munca ei: să înainteze înspre ținta supremă a minții ei sau să-și petreacă restul vieții făcându-i treaba unuia care nu era în stare să fie dispecer de noapte? De ce alesese o astfel de muncă? Era în regulă să facă tot treaba pe care o făcuse și la început – să fie dispecer de noapte? Nu, era mai jos de atât – fusese mai bună decât dispecerul ăsta, chiar și la Rockdale; aici îi fusese dat să ajungă: într-un loc sub nivelul la care fusese la început... Nu avea motive să se grăbească? Ea era motivul... Aveau nevoie de trenuri, dar nu aveau nevoie de motor? Ea avea nevoie de motor... Datoria ei? Către cine?

Dispecerul a lipsit multă vreme; când s-a întors, vocea lui părea posacă:

— Ei bine, măturătorul zice că poate să adune oamenii, dar n-are niciun sens să facă asta, pentru că nu pot să-i trimit până la dumneavoastră. N-avem nicio locomotivă.

— N-ai locomotivă?

— Nu. Administratorul a luat una la Laurel și cealaltă e la reparat, e acolo de săptămâni bune, iar locomotiva de rezervă a deraiat în dimineața asta, o să lucreze la ea până mâine după-amiază.

— Dar trenul de depanare pe care voiai să ni-l trimiți?

— O, e în nord. A fost un accident acolo ieri. N-a revenit încă.

— Ai o locomotivă Diesel?

— N-am avut niciodată.

— Ai o autodrezină?

— Da, am.

— Trimite-i cu autodrezina.

— O... Da, doamnă.

— Spune-le oamenilor tăi să se oprească la telefonul de pe linie cu numărul 83, să ne ia pe domnul Kellogg și pe mine. – Se uita la far.

— Da, doamnă.

— Sună-l pe dispecerul de la Laurel, spune-i ce s-a întâmplat aici și explică-i de ce o să întârzie Cometa. Și-a pus mâna în buzunar și a strâns dintr-odată pumnul: a simțit pachetul de țigări. Zi-mi, a întrebat ea, ce e cu farul ăla pe care-l văd la jumătate de milă de mine?

— De locul în care sunteți? O, ăla trebuie să fie aerodromul de urgență al celor de la Flagship Airlines.

— Înțeleg... În regulă, asta-i tot. Pune oamenii la treabă. Spune-le să-l ia pe domnul Kellog de la telefonul de pe linie cu numărul 83.

— Da, doamnă.

A închis. Kellogg avea un zâmbet larg.

— Un aerodrom, hm?

— Da. Se uita la far cu mâna încă strângând pachetul de țigări din buzunar.

— Deci trebuie să-l ia pe domnul Kellogg, nu?

S-a întors către el, înțelegând ce decizie se înfiripase deja în mintea ei, chiar fără să-și fi dat seama.

— Nu, a zis ea, nu voiam să spun că te abandonez aici. Doar că și eu trebuie să ajung neapărat în vest, trebuie să mă grăbesc și m-am gândit să iau un avion, dar nu pot s-o fac și nu-i necesar.

— Haideți, a zis el, începând să meagră în direcția aerodromului.

— Dar eu...

— Dacă aveți ceva mai important de făcut decât să-i ajutați pe idioții ăia, dați-i drumul.

— Mai important decât orice altceva, a șoptit ea.

— O să rămân eu la comandă și o să duc Cometa la oamenii dumneavoastră din Laurel.

— Mulțumesc... Dar, dacă speri... N-o să dispar, să știi.

— Știu.

— Atunci de ce vrei să mă ajuți?

— Vreau să văd cum e să fac și eu ceva pentru dumneavoastră măcar o dată.

— Nu prea cred că e vreun avion pe aerodrom.

— Sunt șanse mari să fie.

La marginea aerodromului se aflau două avioane: o epavă care nu merita nici măcar să fie casată și un monoplan Dwight Sanders, nou-nouț, de care cereau oamenii în toată țara, în van.

Aerodromul avea un îngrijitor adormit, tânăr, durduliu și, cu excepția vocabularului de facultate, un frate de cruce al dispecerului de noapte

din Bradshaw. Nu știa nimic despre cele două avioane: stăteau acolo de când se angajase, cu un an în urmă. Niciodată nu-l interesase ce se întâmpla cu ele și, de fapt, nu interesase pe nimeni. Probabil că, în tot haosul de la sediul îndepărtat, în dezmembrarea lentă a unei mari companii aeriene, monoplanul Sanders fusese uitat, așa cum obiectele de valoarea lui erau uitate peste tot..., așa cum matrița motorului fusese uitată într-o grămadă de gunoi, lăsată la vedere, și nu însemnase nimic pentru moștenitori și tâlhari...

Nu existau reglementări care să-i spună tânărului îngrijitor dacă trebuia să păstreze avionul Sanders sau nu. Doi străini siguri de sine au decis pentru el – numele postului ocupat de domnișoara Dagny Taggart, cel de vicepreședinte al unei mari companii feroviare, care i-a dat câteva semne subtile că avea o misiune secretă pentru Washington, menționarea unei înțelegeri pe care o făcuse cu oamenii de vază ai companiei aeriene, ale căror nume el nu le auzise până atunci, cecul de cincisprezece mii de dolari semnat de domnișoara Taggart ca o garanție pentru returnarea în siguranță a avionului Sanders și un alt cec, de două mii de dolari, pentru deranjul pe care i-l cauzase.

A umplut rezervorul avionului, i-a făcut cea mai bună revizie tehnică pe care era în stare s-o facă, a găsit o hartă a aeroporturilor țării, iar ea a văzut că exista o pistă pe câmpurile de lângă Afton, Utah. Fusese mult prea încordată ca să simtă ceva, dar, în momentul ăsta, când îngrijitorul a aprins reflectoarele, când era pe punctul de a se urca în avion, s-a oprit și s-a uitat la cer și după aceea la Owen Kellogg. Stătea acolo, cu picioarele depărtate, în lumina albă a unei insule de ciment din mijlocul unui inel de faruri orbitoare, care nu aveau în spatele lor nimic altceva în afară de o noapte fără cale de ieșire, iar ea s-a întrebat care dintre ei își asuma mai multe riscuri, care dintre ei avea în față un hău mai mare.

— Dacă se întâmplă ceva cu mine, a zis ea, îi spui, te rog, lui Eddie Willers să-i dea o slujbă lui Jeff Allen, așa cum am promis?

— Da, o să-i spun... Asta e tot ce vrei să fie făcut... în caz că se întâmplă ceva?

Se gândea la asta și zâmbea trist în timp ce realiza șocată acest lucru.

— Da, cred că asta-i tot... Doar spune-i lui Hank Rearden ce s-a întâmplat și că te-am rugat pe tine să-i spui.

— Așa o să fac.

Și-a ridicat privirea și i-a spus fermă:

— Totuși, nu mă aștept să se întâmple asta. Când dai de Laurel, sună la Winston, Colorado, și spune-le că o să fiu acolo până mâine la amiază.

— Da, domnișoară Taggart.

Voia să-i întindă mâna în semn de rămas-bun, dar părea un gest nepotrivit, iar abia atunci și-a amintit ce spusese el despre perioadele de singurătate. A scos pachetul de țigări și i-a oferit în tăcere o țigară. Zâmbetul lui era o declarație de înțelegere, iar mica flacără a chibritului care aprindea țigările amândurora era cea mai persistentă strângere de mână.

Apoi s-a urcat la bord, iar următoarea perioadă de luciditate nu reușea să separe momentele de mișcare, dar rotirea unei singure mișcări într-o singură unitate de timp forma progresiv o entitate, ca notele unei piese muzicale: de la gestul de a apăsa cu degetul butonul de pornire – la sunetul exploziv al motorului care a răbufnit ca o alunecare de teren pe un munte, toate conectându-se cu timpul pe care-l lăsa în urmă; la căderea circulară a unei lame care s-a evaporat într-o sclipire fragilă a aerului care tăia spațiul din față; la inițierea rulajului pe pistă; la pauza scurtă, apoi propulsia – până la cursa lungă, periculoasă, cursa nu trebuia să fie blocată, linia lungă a pistei care colectează electricitatea și o folosește într-un impuls din ce în ce mai greu și mai accelerat, linia dreaptă a unei ținte; până la momentul imperceptibil în care pământul cade, iar linia neatinsă continuă să se ridice în spațiu, simplu, firesc.

Vedea cum firele de telegraf de pe marginea căii ferate îi trec pe lângă degetele de la picioare. Pământul se prăbușea în spatele ei, iar ei i se părea că toată greutatea lui i-ar fi căzut pe glezne, ca și cum globul s-ar fi micșorat și a fi ajuns de mărimea unei bile metalice, bila unui condamnat pe care ea ar tras-o după ea și pe care ar fi lepădat-o. Corpul ei se balansa beat de șocul unei descoperiri, avionul se legăna în ritmul trupului ei, iar pământul de dedesubt era cel care se clătina odată cu clătinarea avionului – descoperirea că viața ei stătea acum în propriile mâini, că nu era nevoie de ceartă, de explicație, de învățare, de pledoarie, de luptă – de nimic altceva decât să te uiți, să gândești și să acționezi. Apoi pământul s-a stabilizat ca o foaie lată și neagră, care creștea tot mai mult și mai mult pe măsură ce ea se ridica învârtindu-

se. Când s-a uitat în jos pentru ultima dată, luminile pământului se stingeau, mai exista numai un singur far rămas și arăta ca vârful țigării lui Kellogg, strălucind ca un salut în întuneric.

Apoi a rămas numai cu luminile de pe panoul de control și cu întinderea de stele din fața întinderii de sticlă. Nu mai exista nimic care să o susțină în afară de sunetul motorului avionului și de mințile oamenilor care concepuseră avionul. Dar cine avea parte de susținere oriunde altundeva? se gândea.

Linia traiectoriei ei mergea spre nord-vest, descria o diagonală deasupra statului Colorado. Știa că alesese cea mai periculoasă rută, mult prea lungă, ca să traverseze cea mai rea barieră de munți, dar era drumul cel mai scurt și mai sigur în altitudine, niciun munte nu părea mai periculos în comparație cu dispecerul de la Bradshaw.

Stelele erau ca o spumă, iar cerul părea să fie doldora de mișcări continue, mișcarea bulelor care se formau și se stabilizau, plutirea valurilor circulare și progresive. O licărire de lumină pâlpâia pe pământ din când în când și părea mai strălucitoare decât tot albastrul static de deasupra. Dar albastrul stătea agățat singur între cenușa neagră și albastrul unei cripte, părea să se lupte pentru sprijinul lui fragil – și parcă a salutat-o și a dispărut.

Dunga pală a râului se ridica încet din vid, iar pentru o perioadă lungă de timp a rămas în câmpul ei vizual, planând imperceptabil ca să o întâlnească. Semăna cu o venă fosforescentă care ieșea din pielea pământului, o venă delicată fără sânge.

Când a văzut luminile unui oraș ca un pumn de monede de aur aruncate peste pajiște, strălucirea violentă a luminilor hrănite de curent electric, ele păreau la fel de îndepărtate ca stelele și, acum, la fel de inaccesibile. Energia care i-a luminat drumul a dispărut, electricitatea care crease uzine electrice în mijlocul unor stepe goale s-a evaporat, iar ea nu știa nicio altă cale să o redescopere. Totuși, acestea fuseseră stelele ei – se gândea, uitându-se în jos –, acestea fuseseră scopul ei, luminile ei călăuzitoare, aspirațiile care o chemau spre evoluție.

Sentimentul pe care unii au pretins să-l aibă la vederea stelelor – stele de la milioane de ani distanță, așadar, care nu-ți cer să acționezi, dar care servesc inutilității ca paietele –, asta simțise ea când a văzut becurile electrice care luminau străzile unui oraș. Acest pământ se găsea dedesubt, era limita pe care voia să o atingă și se întreba cum

a ajuns să piardă sentimentul acesta, cine a făcut ca acesta să fie bila unui condamnat târâtă prin noroi, cine i-a transformat promisiunea măreață într-o himeră care niciodată n-o să fie atinsă. Dar a lăsat în urmă orașul și acum trebuia să privească în față la munții Colorado care se ridicau în fața ei.

Micul cadran de sticlă de pe panoul ei arăta că avionul era în urcare. Sunetul motorului bătând prin cochilia de metal cu care era înconjurat făcea cârma din mâinile ei să tremure ca bătăile unei inimi care face un efort solemn și i-a dat de veste că trecea peste culmi. Pământul era acum o sculptură descompusă care se clătina dintr-o parte în alta, forma unei explozii împietrite împroșca cu țâșniri bruște ca să atingă avionul. Le vedea ca pe niște tăieturi zimțate și negre care rupeau din întindearea albă de stele chiar în calea ei și lărgindu-se tot mai mult. Mintea ei era una cu corpul, iar corpul era una cu avionul, se lupta cu gravitația invizibilă care o trăgea în jos, se lupta cu rafalele bruște care răsturnau pământul ca și cum ar fi fost pe cale să se rostogolească peste cer, cu jumătate din munți rostogolindu-se în urma lor. Era ca și cum ar fi luptat cu un ocean înghețat, unde până și un singur strop putea fi fatal.

Se mai odihnea când munții se micșorau deasupra văilor pline de ceață. Apoi, ceața se ridica să înghită pământul, iar ea rămânea suspendată în aer, fără nicio mișcare în jur, doar cu sunetul motorului.

Dar nu trebuia să vadă pământul. Panoul de control era acum vederea ei – era vederea concentrată a celor mai bune minți care o puteau ghida pe drumul ei. Vederea asta concentrată, se gândea, i se oferea și îi cerea doar să fie în stare să o citească. Cum au fost ei plătiți ei pentru asta, ei, cei care au dat oamenilor astfel de vedere? De la laptele condensat la vederea condensată a instrumentelor de precizie – ce avere nu au dat ei lumii și ce au primit ei în schimb? Unde sunt ei acum? Unde era Dwight Sanders? Unde era inventatorul motorului ei?

Ceața se ridica, iar într-un gol alpin a văzut un mic foc care se răspândea pe deasupra stâncilor. Nu era lumină electrică, era doar o flacără singuratică în întunericul pământului. Știa unde era și știa flacăra: era Torța lui Wyatt.

Se apropia de destinație. Undeva, în spatele ei, în nord-est, se aflau culmile străpunse de tunelurile Taggart. Munții alunecau într-o pantă lungă spre pământul mai neted al statului Utah. Și-a lăsat avionul să alunece mai aproape de pământ.

Stelele se estompau, cerul se întuneca, dar în grupul de nori din est începeau să apară crăpături subțiri – mai întâi ca raze, apoi ca pete pale de reflexii, apoi ca benzi lungi care nu erau încă roz, dar nu mai erau albastre, aveau culoarea unei viitoare lumini, primele semne ale unui răsărit care urma. Continuau să apară și să dispară, se făceau mai limpezi încetul cu încetul, lăsau cerul mai întunecat, apoi îl despicau ca o promisiune care se chinuie să fie îndeplinită. Auzea o melodie în minte, una de care nu prea-i plăcea să-și amintească: nu Concertul al Cincilea al lui Halley, ci al Patrulea, strigătul unei lupte chinuite, cu viorile temei principale, care ieșeau la suprafață ca o himeră îndepărtată ce trebuie atinsă.

Vedea aeroportul Afton la câteva mile distanță, mai întâi ca pe un pătrat de scântei, apoi ca pe niște raze albe de soare. Se semnaliza că un avion este gata să decoleze, așa că a trebuit să-și întârzie aterizarea. Învârtindu-se în întunericul de deasupra câmpiei, a văzut corpul unui avion argintiu ridicându-se ca un phoenix din focul alb și, într-o linie dreaptă, aproape lăsând o urmă de lumină care să atârne în spatele lui, îndreptându-se spre est.

Apoi căzu în jos ca să se scufunde în pâlnia formată de fasciculele de lumină; a văzut o pistă de ciment în fața ei, a simțit zdruncinătura roților oprindu-se la timp, apoi și-a temperat coborârea și a îmblânzit avionul până la siguranța unei mașini care rulează pe pistă.

Era un aerodrom mic, privat, care servea traficului redus pe care-l aveau câteva companii industriale rămase în Afton.

A observat un angajat singuratic care se grăbea spre ea. A sărit din avion în momentul în care acesta s-a oprit, orele de zbor s-au șters din mintea ei de nerăbdarea creată de câteva minute în plus.

— Pot să iau o mașină care să mă ducă imediat la Institutul Științific? a întrebat.

Angajatul s-a uitat la ea confuz.

— De ce? Da, cred, doamnă. Dar... pentru ce? Nu este nimeni acolo.

— Domnul Quentin Daniels este acolo.

Angajatul a dat din cap ușor, apoi a arătat cu degetul mare spre est – spre luminile din spate care se îndepărtau ale avionului.

— Acolo e domnul Daniels acum.

— Poftim?

— Tocmai a plecat.

— A plecat? De ce?

— A plecat cu bărbatul care a venit aici după el acum două-trei ore.

— Ce bărbat?

— Nu știu, nu l-am mai văzut niciodată, dar, o Doamne, are o frumusețe de avion!

S-a întors la cârma avionului și goni pe pistă, se ridică în aer, avionul ei țintea ca un glonț cele două sclipiri de lumini roșii și verzi care străluceau în cerul de est, în timp ce-și repeta: „O, nu! Nu au făcut asta! Nu au făcut asta! Nu au făcut asta!".

O dată pentru totdeauna – se gândea, ținând strâns mânșa de parcă ar fi fost dușmanul pe care nu-l putea abandona, cuvintele ei ca niște explozii cu urme de foc în mintea ei care să le lege – o dată pentru totdeauna..., să-l vadă pe distrugător față în față, să afle cine este și unde dispare..., nu motorul..., el nu trebuie să ducă motorul în întunericul din monstruosul lui ținut necunoscut și închis..., nu o să scape de data asta.

O bandă de lumină se ridica din est și părea să vină dinspre pământ, ca o inspirație ținută mult în plămâni și apoi eliberată. În albastrul adânc de deasupra, avionul străinului era o singură sclipire care-și schimba culoarea și care străfulgera dintr-o parte în alta ca un pendul legănându-se în întuneric și marcând timpul.

Un viraj a făcut ca sclipirea să cadă mai aproape de pământ, iar ea a apăsat pe accelerator pentru a nu scăpa din ochi luminița, să nu o lase să atingă linia orizontului și să dispară. Lumina curgea peste cer, ca și cum ar fi fost atrasă de pe pământ de avionul străinului. Avionul se îndrepta spre sud-est, iar ea-l urma în întâmpinarea răsăritului.

Din transparența verde de gheață, cerul trecea într-un auriu pal, iar auriul se împrăștia într-un lac de sub pelicula roz de sticlă, culoarea acelei dimineți uitate care a fost prima pe care a văzut-o pe pământ. Norii treceau în fâșii lungi de albastru încețoșat. Își ținea ochii pironiți pe avionul străinului, ca și cum privirea ei ar fi fost o frânghie de remorcat care să-i tragă avionul.

Avionul străinului devenise un punct negru, ca o bifă micșorată pe cerul strălucitor.

Apoi a observat că norii nu se mai lăsau în jos, că stăteau înghețați pe marginea pământului, după care a realizat că avionul se îndrepta spre

munții din Colorado, că lupta împotriva furtunii invizibile o aștepta încă o dată. A constatat asta fără vreo emoție; nu se întreba dacă trupul sau avionul ei mai aveau puterea să înfrunte pericolul încă o dată. Cât timp era în stare să se miște, avea de gând să urmărească pata aceea care zbura în zare cu ultimele fărâme din lumea ei. Nu simțea altceva decât vidul lăsat de un foc care a fost ură și furie și impulsul disperat al unei lupte până la moarte; toate au fuzionat într-un singur cristal de gheață, singura rezolvare ca să-l urmărească pe străin, oricine ar fi fost el, oriunde ar fi dus-o, doar să-l urmeze și... nu a adăugat nimic în mintea ei, dar, vag, ce stătea la capătul vidului exista cu adevărat: și putea să-i dea ei viață dacă ea i-o lua pe a lui mai întâi.

Ca un instrument setat pe pilot automat, corpul ei executa mișcările necesare pilotării unui avion – cu munții care se clătinau într-o ceață albăstruie dedesubt și cu vârfurile dințate care se ridicau în fața ei ca o ultimă formațiune albastră. A observat că distanța față de avionul străinului se micșorase: își verificase viteza pentru o traversare sigură, în timp ce ea era nepăsătoare față de primejdie, numai cu mușchii mâinilor și ai picioarelor luptând să țină avionul în aer.

O mișcare scurtă și strânsă a buzelor a fost forma cea mai reușită de zâmbet: el pilota avionul pentru ea, se gândea ea; el i-a dat puterea să-l urmeze cu priceperea unui somnambul desăvârșit.

Ca un răspuns la controlul din partea ei, acul altimetrului a urcat încet. Avionul se ridica și se tot ridica, iar ea se întreba când vor ceda elicea și respirația ei. Străinul se îndrepta spre sud-est, unde cei mai înalți munți blocau soarele.

Avionul lui a fost cel dintâi atins de prima rază de soare. A strălucit pentru un moment ca o explozie de foc alb care-și trimitea razele ca pe niște proiectile din aripile lui. Au urmat culmile munților; tăiau umbre violente pe stânci, desăvârșeau forma munților și o însufleteau.

Zburau peste cele mai sălbatice întinderi ale statului Colorado, nelocuite, nelocuibile, inaccesibile oamenilor pe jos sau cu avionul. Nicio aterizare nu era posibilă pe o rază de sute de mile; s-a uitat la aparatul care măsura cantitatea de combustibil: mai avea o jumătate de oră. Străinul se îndrepta țintă spre un alt lanț muntos, și mai înalt. S-a întrebat de ce străinul a ales să facă o cursă pe o rută pe care nimeni nu ar face-o vreodată. Își dorea ca acel lanț muntos să fie în spatele ei și era ultimul efort pe care spera să-l facă.

Avionul străinului pierdu brusc din viteză. Pierdu altitudine tocmai atunci când ea se aștepta ca el să urce. Bariera de granit se ridica în calea lui, aproape atingându-l și întinzându-se spre aripile lui, dar linia lungă, netedă a mișcării cobora. Ea nu detecta nicio stricăciune, nicio izbitură, niciun semn de defecțiune mecanică; se părea că e mișcarea voită a unei intenții controlate. Cu o strălucire bruscă a luminii soarelui pe aripile lui, avionul a planat într-o curbă lungă, razele scurgându-i-se ca apa pe corp, apoi a trecut în cercurile netede, vaste ale unei spirale, ca și cum ar fi vrut să aterizeze acolo, ceea ce era de neimaginat.

Privea, nu încerca să explice, nu putea să creadă ce vede, aștepta forța care să-l aducă pe drumul cel bun. Dar cercurile line continuau să cadă spre pământul pe care ea nu-l vedea și la care nici măcar nu îndrăznea să se gândească. Ca rămășițele unui maxilar spart, fâșii de proteze dentare de granit apărură între avionul ei și al lui; nu putea să spună de ce se mișca în spirală. Știa doar că nu pare, dar că este, de fapt, mișcarea unui sinucigaș.

Vedea razele soarelui strălucind pe aripile avionului lui. Apoi, ca trupul unui om care se scufundă cu pieptul înainte și brațele întinse, abandonându-se calm spiralei căderii, avionul s-a prăbușit și a dispărut în spatele crestelor.

Ea a continuat să zboare, aproape așteptând ca avionul să reapară, nu putea să creadă că tocmai a fost martoră la o catastrofă oribilă care a avut loc atât de simplu și de silențios. Zbura desupra zonei în care se prăbușise avionul. Părea să fie o vale înconjurată de pereți de granit.

A ajuns deasupra văii și a scrutat locul. Nu exista niciun loc posibil pentru o aterizare. Nu era nicio urmă de avion.

Fundul văii semăna cu o fâșie din crusta Pământului tăiată în zilele în care se răcea, de neschimbat încă de atunci. Era o întindere de roci plasate față în față, cu bolovani care atârnau în formațiuni precare, cu crevase lungi și întunecate, cu câțiva pini contorsionați care creșteau pe jumătate orizontal în aer. Toate zonele solului mai mult sau mai puțin netede erau de mărimea unor batiste. Nu era niciun loc în care s-ar putea ascunde un avion. Nu exista nicio urmă din epava avionului.

A executat o curbă înclinată și ascuțită, planând pe deasupra văii și lăsându-se puțin în jos. Printr-o iluzie cauzată de lumină pe care nu o putea explica, fundul văii părea mult mai clar și mai vizibil decât restul. Putea să distingă fundul văii cu atâta claritate, încât să constate că avionul nu era acolo; dar asta nu era posibil.

A mai zburat în cerc, lăsându-se și mai jos. S-a uitat în jurul ei – și, pentru un moment înfricoșător, se gândi că este dimineața unei zile de vară, că ea era singură și pierdută într-o zonă a Munților Stâncoși unde niciun avion nu s-ar aventura vreodată și, cu ultimele resurse de combustibil pe care le mai avea, căuta un avion care nu existase, căuta urma unui distrugător care dispăruse ca întotdeauna; poate că himera lui a condus-o aici ca să fie distrusă. În clipa următoare, a scuturat puternic din cap, și-a strâns buzele mai tare și a plecat mai departe.

Se gândea că nu putea să abandoneze printre stâncile de dedesubt un creier de o asemenea anvergură ca al lui Quentin Daniels, dacă mai era încă în viață, și putea să ajungă la el să-l ajute. A coborât între pereții circulari ai văii. Era un zbor extrem de dificil de executat, spațiul era mult prea strâmt, dar ea continua să se lase în jos, viața ei fiind la cheremul simțurilor, iar ele oscilând între două sarcini: căutarea avionului pe fundul văii și grija pentru pereții de granit care păreau să rupă aripile avionului.

Cunoștea pericolul doar ca parte a îndatoririlor de serviciu. Acum nu mai avea înțeles personal. Sentimentul sălbatic pe care l-a avut era aproape bucurie. Era ultima dezlănțuire a unei lupte pierdute. „Nu! striga în mintea ei, țipa asta către distrugător, către lumea pe care o părăsise, către lungul drum spre înfrângere – Nu!...Nu!... Nu!..."

Ochii ei măturau panoul de control, apoi a rămas nemișcată o secundă ca să-și recapete suflul. Altimetrul ei era la 11 000 ultima oară când îl verificase. Acum era la 10 000. Dar fundul văii nu se schimbase. Nu s-a apropiat. A rămas la fel de îndepărtat ca prima dată când s-a uitat în jos.

Știa că numărul 8000 reprezenta nivelul pământului în partea asta a statului Colorado. Nu observase cât coborâse. Nu observase că pământul, care părea mult prea clar și prea aproape de la înălțime, era acum mult prea difuz și îndepărtat. Se uita la aceleași roci din aceeași perspectivă, dar ele nu s-au mărit, umbrele lor nu s-au mișcat, iar lumina stranie și nenaturală continua să stea agățată deasupra capătului văii.

Se gândea că altimetrul se blocase și continua să coboare. Vedea acul cadranului cum coboară, vedea pereții de granit cum urcă, crestele munților cum cresc, vârfurile cum înaintează tot mai aproape de cer, dar fundul văii rămânea neschimbat, ca și cum ar coborî într-un puț fără capăt. Acul s-a mișcat de la 9500 la 9300, apoi de la 9000 la 8700.

Strălucirea luminii care a lovit-o nu avea nicio sursă. Era ca și cum aerul din avion și din afara lui se transformase într-o explozie de foc rece și orbitor, o explozie bruscă și fără zgomot. Șocul a aruncat-o înapoi, a scăpat manșa din mână. În secunda în care a prins-o din nou, lumina dispăruse, dar avionul se învârtea, urechile îi plesneau de atâta liniște, iar elicea stătea țeapănă drept în fața ei: motorul era mort.

A încercat să ridice avionul, dar se ducea în jos, iar ce a văzut întinzându-se în fața ei nu era o grămadă de bolovani deformați, ci iarba verde a unui câmp care nu existase acolo.

Nu era timp de văzut restul. Nu exista timp pentru explicații. Nu exista timp să iasă din vrie. Pământul era un tavan verde care venea repede peste ea la o distanță foarte mică.

Azvârlită dintr-o parte în alta ca un pendul, agățată de manșă și așezată pe jumătate în scaun și pe jumătate în genunchi, se lupta să împiedice avionul să planeze ca să încerce o aterizare „pe burtă", în timp ce pământul verde o amețea și se rotea deasupra ei, apoi dedesubt, răsucirile lui în formă de spirală venind din ce în ce mai aproape. Brațele ei trăgeau de manșă fără să știe dacă va reuși, mai ales că rămânea fără timp și spațiu – simțea toate astea violent și pur, intuiția distinctă asupra existenței pe care o avusese dintotdeauna. Într-un moment de devoțiune pentru dragostea ei – pentru negarea perpetuă a dezastrului, pentru dragostea ei de viață și pentru valoarea ei neegalabilă – simți mândria sigură și feroce că va supraviețui.

Și, ca răspuns pentru pământul care zbura spre ea, a auzit în minte, ca o batjocură a ei pentru soartă, ca un strigăt sfidător, cuvintele propoziției pe care o ura – cuvintele de înfrângere, de disperare, de strigăt de ajutor:

— O, la naiba! Cine e John Galt?

Ayn Rand

Revolta lui Atlas

VOLUMUL II

Ori-ori

„*Revolta lui Atlas* este un elogiu adus vieții și fericirii. Justiția este necruțătoare. Indivizii creativi, urmărirea neabătută a scopurilor și bunul-simț își găsesc aici satisfacția și împlinirea. Paraziții care se îndepărtează mereu de scopuri și de rațiune își află sfârșitul, așa cum se și cuvine."

Alan Greenspan

„Rand a scris cea mai provocatoare din punct de vedere intelectual ficțiune a generației sale."

John David Lewis

ISBN 978-9975799133

49 RON / 144 MDL

CARTIER

Intră în cărți www.cartier.md